

కళా పూర్ణోదయము

రచయిత :

పోతాళి సూరనార్యుడు.

ప్రకాశకులు :

'మహారాజ' రావు వేంకటకుమార మహిషాసి

నాథారాయబహద్దరువారు

శ్రీకాపురసంస్థానాధిపతులు.

సంపాదకుడు :

సాహిత్య విశారద

కాళీ భట్ట నుబ్బయ్య శాస్త్రి.

శ్రీకాపురసంస్థానపండితుడు.

1943.

కా క నా డ :

రావుసాహెబ్ పట్టమట్ట శేవగిరిరావుగారి
జ్ఞానిముద్రకాలయమందు ముద్రింపబడినది.

1943.

సంపాదకోక్తి.

మానవసమితి కేకకాలమున హృదయంగమసంగతిని విజ్ఞానానందముల నందఁజేయుటకు సమర్థము లగుపదార్థము లతో సగ్రగణ్యము వరేణ్యసాహిత్యమే. సందియము లేదు. కాని సుదీర్ఘకాలమునకుఁగాని యద్దోదయపుణ్యసమయము సమకూర నేరనట్లు చిరకాలమునకుఁగాని దివ్యకావ్యోదయము కలుగ నేరదు. సత్కావ్యసుధామాధురి నిత్యసేవ్యము. నిస్తులము. “సుకవితా యద్యస్తి రాజ్యేన కిమ్” (సుకవితాసంపదకు రాజ్యవైభవముగూడ సాటి కాఁజాలదు) అని సాహితీరసాభిజ్ఞులు దెలిపి యున్నారు.

నిజాసమాసమాధుర్యగరిమచే రసికహృదయముల నా నందముగ్ధములనుగాఁ జేయునదియే సుకవిత. అట్టిసాహితీభారతి నితరభాషాసాహిత్యరచనలకంటెఁ దేటతేనెసీటుమాటలతో సలరారుతెనుఁగుఁగైతలయల్లికలు పరిమళమిశితమృదుల సుమదళసుందరము లగుప్రసూనవల్లీమతల్లికలతీరుసఁ జదువరులయుల్లముల నానందభరితములనుగాఁ జేయు ననుట నిక్కమగుమాట.

గీర్వాణవాణీనిర్మితము లగుకావ్యములు భావప్రౌఢములయ్యుఁ బదలాలిత్యగరిమను దెలుఁగుఁగబ్బములవన్నెకు సరిరాకున్నయవి. ఈయది సామాన్యజనభావము గాదు. ప్రాకృతసంస్కృతాదిభాషాసౌకుమార్యములఁ జక్కఁగ నెఱింగినరసజ్ఞుల

యభిప్రాయము. కాని కేవలాంధ్రపదకదంబమునకంటె సంస్కృతమిళితము లగు తెలుఁగునుడులపలుకుబడి శ్రుతిలీన మగుగాన నినదము కైవడి వీనులకు నింపు జనింపఁజేయు ననుటకు సరిది యము లేదు. సంస్కృతకృతులయందలిఘనతను బాగుగ నెఱఁగిననన్నయభట్టారకాదిపండితకవితల్లజులు దెలుఁగునుడికారంపుసంపులకుఁ బరవశు లై తెలుఁగునాఁటిమాటలపూఁదోటలలో లలితమోహనము లగుత్రిలింగసాహితీకృతిలతికల మొలక లెత్తించిరి.

మున్ను నన్నయనాట నాంధ్రకవితావసుంధరను నాటఁబడినయీ తెలుఁగులేఁగైతతీఁగియ నానాటికి విరివిగఁ బెరిఁగి మహదామోదసుందరము లగుసాహితీసుమమంజులల వెల్లివిరియఁజేసినది. ఈరీతి లలితకవితావ్రతతీప్రసూనసారభములతో నలరారునాంధ్రసాహిత్యోద్యానవాటికను బింగళి సూర నార్యునికవితావల్లరి మల్లెతీవియచందాన నన్నివిధముల మిన్నగా నెన్నికఁ గాంచియున్నది.

ఈకవితల్లజఁ డనేకామూల్యకావ్యముల విరచించియున్నాఁడు. కాని నేడు మనకందోయికి విందొసంగుచున్న పసందుఁగబ్బములు “రాఘవపాండవీయ” “కళాపూర్ణోదయ” “ప్రభావతీప్రద్యుమ్న” ములు మాత్రమే. వీనియం దాద్యంతములు పురాణోత్పత్తశోభితములు. నడిమికబ్బ మన్ననో చిత్తహరము లగుకొంగ్రొత్త కతలవిన్నానములతో నలరారుచున్నది. పెక్కు పలుకు లేల? తెలుఁగుబాసలో నిదివఱ కీట్రిప్రశస్త వస్తుసుందర మగుపుస్తక ముదయించి యుండలేదు.

నిరుపమానకావ్యనిర్మాణచాతురీవిలసిత మగుసీకళా
పూర్ణోదయకావ్యము ప్రాజ్ఞ లగుభాషాభిమానులచే నేటి
కాటుతడవ లచ్చొత్తింపఁబడినది. కాని యీముద్రితప్రతు
లన్నియు ఛగదోదోషమిళితము లై పాఠసంశయకలితము లై
వ్యాకృతిచ్యుతివలితము లై యుండుటచేఁ బాఠకమహాశయల
కక్షేశముగ రుచ్య మగుకావ్యరసము నాస్వాదించుభాగ్యము
సందీయఁజాలకున్నవి. అందుచేఁ గళాపూర్ణోదయమునకు వే
ఱొకనిర్దుష్టముద్రణ మావశ్యక మైనది.

‘పద్యసవల’ యనఁ దగుసీకళాపూర్ణోదయమునకుఁ బరి
శుద్ధ మగుప్రతిని ముద్రింపింప నెంచి సతావ్యవహరప్రకట
నాభిలాషులును, సలక్షణాంధ్రభాషాపోషణమనీషులును, అస్మ
త్ప్రభువరేణ్యులు నగు శ్రీ శ్రీ పీఠికాపురమహారాజ రావు వేం
కటకుమారమహీపతి సూర్యారావుబహద్దరువారు న న్నాద
రము మీఱ సంబోధించి “కళాపూర్ణోదయమునందలిసందిగ్ధ
పాఠముల ముద్రితముద్రితప్రతులసాహాయ్యమున సవరించు
టయే కాక క్లిష్టము లగుఘట్టములకు లఘువ్యాఖ్యను వ్రాసి,
అకారాక్రమముగఁ గఠినపదముల కర్థముల సమూహియి
చ్చునకు సిద్ధముచేయుఁడు. వీనితోఁ గళాపూర్ణోదయమును
దిరుగ ముద్రింప నెంచితిమి” అని సెల విచ్చిరి.

తోడనే నేను శ్రీనారాయణునిసార మముద్రితకళా
పూర్ణోదయప్రతులకై సంచారము సాగించుచుండఁ బరమే
శ్వరికృపచేఁ బశ్చిమగోదావరీమండలములోనియేలూరుపుర
నివాసులును నాంధ్రభాషాభిమానులును న్యాయవాదకోవి

దులు సగు శ్రీమాన్ నల్లానిచక్రవర్తులకృష్ణమాచార్యులయ్య వార్లంగారిదర్శనభాగ్యము సంప్రాప్తమాయె.

అంత నే వాణిగో నాక్షయమును దెలుప వెంటనే “మాతాతగాను సుపాదించి యుంచినచున్నాదితగ్రంథముల లోఁగళాపూర్ణోదయప్రతియొకటిగలదు. మీరు మాయూరికి వచ్చినచో నిచ్చెదను” అని సాహర్దమితో నెలవిచ్చిరి. అంత నేఁ బేదకుఁ బెన్నిధి దొరకినచందాన నుప్పొగి వారిభవసము నకేఁగితిని. తోడనే శ్రీయాచార్యులవారు కళాపూర్ణోదయము యొక్క వ్రాతప్రతిని గొనివచ్చి నా కందిచ్చి గారక్షించిరి.

అప్రతిలో నిదివఱకు ముద్రితము లైనకళాపూర్ణోదయ ముల్లలోఁ జూపట్టనిచక్కనిపాఠభేదము లనేకములు గన్పట్టి నవి. పిమ్మట శ్రీసూర్యరామోద్రానిఘంటుకార్యాలయమున నున్న పరవస్తుచిన్నయసూరిగాఁగ్రాతప్రతులలో నిఁకఁ గొన్ని సునిశితము లగుపాఠములు చూపట్టినవి. కాని యింకను సంగ్రహింపవలసినపాఠములు మిగిలియుండుటచేఁ బ్రస్తుతము తిరుపతిలో నున్నప్రభుత్వమువారి ప్రాచ్యలిఖితపుస్తకభాండాగారము లోనియముద్రితప్రతులను, తంజనగరములోనిసరస్వతీమహాలు నందలిప్రాతప్రతులను బరిశీలింప మఱికొన్ని యనుకూలపాఠములు గానవచ్చినవి. తరువాత శబ్దరత్నాకరసూర్యరాయోద్రానిఘంటువులలోఁ గొన్నిసరసము లగుపాఠములు గోచరము లైనవి. ఈరీతిగ సంప్రాప్తము లైనపాఠము లెనిమిదివందలకుఁ బైగా నిందుఁ బొందుపఱచితిని. ఇందుచే నీకళాపూర్ణోదయేం దుబింబము పాఠసంశయనీహరము క్తమై యనాయాసాస్వాద్య

మగు నిజకథానుభూమాధుర్యముచే విబుధామోదమును సమ
కూర్పఁ జాలు నని నమ్ముచున్నాఁడను.

ఈకవితిలకునికవితాఘనతనుగూర్చి వివేకనిధు లగు
శ్రీశ్రీపీఠికాపురాధిపతు లిందుఁ బొందుపఱచినపీఠికవలన
సూరనార్యునిరచనావైభవము చదువరులకు సాకల్యముగ
విదితము కాఁగలదు. నిజముగ నాపింగళికులనలిన హేళికవితా
ప్రతిభ నెన్న నీసూర్యరాయనృపాలమామయే యన్నివిధముల
నర్హులు. మఱియు నీప్రభుచంద్రునకు సూరనార్యకావ్యరచ
నలపై గౌరవాదరములు మెండు. కావుననే మొదట వావిళ్ళ
వారు “రఘువపాండవీయ” “కళాపూర్ణోదయ” ముల ముద్రం
చునాఁడును బిమ్మట పురాణపండమల్లయ్యశాస్త్రిగారివ్యా
ఖ్యాసముతో “ప్రభావతీప్రద్యుమ్నమును” ప్రకటించుపట్టు
నను, పిదప శ్రీమల్లాది సహాయనారాయణశాస్త్రిగారు కళా
పూర్ణోదయము సచ్చొత్తించుపదనునను నేఁ డీసంపుటమును
వెల్లడించువేళను వలయుధనముల నొసంగుటయే గాక యీ
నూతనప్రతికి సూరనార్యకవితాఘనతనుగూర్చి సచక నివేదిక
నుగూడ వ్రాసియున్నారు.

నిజమే. సభిసీముకుళములకృత్యము నీటినుండి వెలికి
వచ్చుట. ఆపైని వానిని వికసింపఁజేసి ఘనామోదశ్రీసుందర
ములనుగా నొసర్చుట తామరజేనిపని. ఆతీరుసనే సాహితీకోశ
ములకార్యము కవివరునికలమునోటినుండి వెలువడుటయే. అనం
తర మాకోశములఁ గ్రాశింపఁ జేసి యమండానందేందీరామం
దిరములనుగాఁ జేయుట వసుంధరారమణులకార్యము. కావున
నట్టిపద్మసీముకుళదిననాయకులును, ఇట్టికవితాకోశమేదిసీశు

లును లోకానందసంధానకార్యపరాయణులై తేజరిల్లుదురు గావుత.

నే నీనూతనప్రతిని సమకూర్చుటలో వావిళ్ల వారియచ్చు కూటమునను సరస్వతీముద్రణాలయమునను బ్రకటితము లైన కళాపూర్ణోదయములఁ బ్రమాణముగాఁ దీసికొంటిని. వీనియందఁ జూపట్టని పాఠముల మీఁదఁ బేర్కొనఁబడిన గ్రంథముల నుండి చేకొంటిని. మఱియుఁ స్త్రీప్రభుత్వములకు మూలసంఖ్యల నిచ్చి “వెన్నెల” అను పేరుతో లఘువ్యాఖ్యను, కఠినపదముల కకారాదిక్రమముగ స్థవివరణమును, క్రొత్తఁగాఁ జేర్చిన పాఠముల నేయే ప్రతుల నుండియు నేయే గ్రంథముల నుండియుఁ దీసికొంటినో తెలుపుటకై పద్యసంఖ్యలతో నాయూ పాఠములను వానిమాతృకానామములను గ్రంథాంతమునఁ బ్రకటించితిని.

ఈనూత్న పాఠసంగ్రహోద్యమమున నాకు బాసట యైన పండితమండలికి గౌరవపూర్వకముగా ధన్యవాదముల సందఁ జేయుచున్నాఁడను. మఱియు లఘువ్యాఖ్యను వ్రాయుటలో బ్రహ్మశ్రీ ప్రయాగ వేంకటరామశాస్త్రిగారు చేసిన సహాయము ప్రశంసార్హము.

నేను సర్వజ్ఞుఁడను గాకుండుటచే ని డేవియేని ప్రమాదము లుండనోపు. వానిని సహృదయు లగు పాఠకసోదరులు పాటింప కుందురుగాక.

ఓం తత్సత్.

విబుధ విధేయుఁడు,

కాశీభట్ట సుబ్బయ్యశాస్త్రి.

సింగళి సూరన.

శ్రీమదాంధ్రసారస్వత మమృతతుల్యము. ఈభాష విశేషశ్రీవణీయ మై సర్వాంగసుందర మై ప్రస్తుతికై బాత్ర మగుచుఁ బ్రకాశించుచుండును. సంస్కృతకవి యైనసుధాకరుఁ డాంధ్రభాషాసుధామాధుర్యము నిట్లు మిక్కిలి యెక్కువగఁ గొని యాడినాఁడు.

శ్లో॥ “ యోవేత్త్యాంధ్రమయీం వాణీం

శిరీషసుమవేశలామ్

కిం తస్య సుధయా కార్యం

మాధుర్యరసనిర్ణయే॥”

మనతెలుఁగు ప్రాగ్దేశభాషలందెల్ల నెక్కుడు శ్రావ్యమైన దని వాక్పశ్చిమఖండవాసులచే బొగడఁబడినది. ఐరోపాదేశీయుఁడైన ‘ బిషప్ కాల్డ్వెల్ ’ యచదొర మనదక్షిణ హిందూదేశమునకు వచ్చి యిచటిదేశభాషల నెల్ల మిగుల బాగుగ నేర్చికొని భాషాతత్త్వవేత్తలలో నగ్రగణ్యుఁడుగ నెంచఁబడిననాఁ డాంధ్రము దేశభాషలలో నెల్ల విశేషశ్రావ్యమైనదని జ్ఞాపించెను. తెలుంగుబాస సంగీతమున కెంతయుఁ దగియున్నది. గాయకు లాంధ్రులు కాని యనాంధ్రులుకాని యగ్రము తెలిసినను, తెలియకున్నను, తెలుఁగుపాటల నేకమలు పాడుదురు. ఇట్టియత్యధికమాధుర్యగరిమ గలమనయాంధ్రభాష యొక్క యసాన్యత్యము పురాతనాంధ్రకవిప్రవరులచే స్తుతింపఁ

బడినది. అఖండపండితుఁడు, అనేకగ్రంథావ లోకనకుశలుఁడు,
వివిధదేశభాషాకోవిదుఁడును, రసగ్రహణపారీణుఁడును, కవి
శిఖామణియు నై నకృష్ణదేవరాయభూషాగ్రణి

ఆ. “ తెలుఁ గదేల యన్న దేశంబు తెలుఁ గేను
దెలుఁగువల్లభుండఁ దెలుఁ గొకండ
యెల్లనృపులుఁ గొలువ నెఱుంగనే బాసాడి
దేశభాషలందుఁ దెలుఁగు లెస్స.”

అని దీనిని మెచ్చినాఁడు. కొండాకపురాతనకపింద్రుఁ
డైనవినుకొండ వల్లభరాయఁడో లేక శ్రీనాథుఁడో రచియిం
చిన త్రీడాభిరామము నందు

ఆ. “ జనని సంస్కృతంబు సకలభాషలకును
దేశభాషలందుఁ దెనుఁగు లెస్స
జగతిఁ దల్లికంటె సౌభాగ్యసంపద
మెచ్చుటాడుబిడ్డ మేలు గాదె ”

అని దేశభాషలందుఁ దెనుఁగు లెస్స యనియే కాక సం
స్కృతముకంటెఁ గూడ నుత్కృష్టమైన దనియు వచింపఁబడి
నది. ఈభంగిని మనభాషాప్రాశస్త్యము ప్రశంసింపఁబడియె.
ఇట్లు మహత్తరముగ భాసిల్లుచునభాషయొ దనేకసత్కావ్య
ములు వెలయుచున్నవి. వీనిలోనెల్ల నుత్తమోత్తమము లైన ను
ప్రశస్తప్రబంధములు కొన్ని గలవు. వీనిని మించినచెఱువము
గల రచనలు ప్రపంచమునం దెఱుఁగు గోచరింపవు. ప్రభావతీ
ప్రద్యుమ్న, కళాపూర్ణోదయ, ప్రబంధరాజము లీగ్రంథరాజి

లోఁ జేరి రాజ్యమునవియు, ఇట్లు పేరొనఁబడినగ్రంథవ్యయము నకుఁ గర్త సూరనార్యకవివరేణ్యుఁడు. ఇతఁ డత్యుత్తమకవి వతంసులలోనివాఁ డని మఱి వేఱె వక్కాణింప నక్కఱ లేదు.

ఉ. “ ఎంగిలిత్రోవలం బడక యెప్పటికప్పు సవీనకల్పనల్
సంగతముం బొనర్చి సరసప్రకృతిం గృతిఁ గూర్చునట్టి పీ
రంగులు రిక్తు లెవ్వరికి రావుగదయ్య తలంచుచూడ నో
పింగళిసూరనార్యసుకవీ ! శుకవిభ్రమకృల్లసద్దవీ !”

అనఁడి యోలేటి వేంకటరామశాస్త్రి విద్వత్కవిసత్త మునివాక్కులు నిక్కువములు. ఈపింగళి సూరనార్యుఁడు మహాకవివద్యుఁడు. కళంకరహిత మైనకవితాకళాకాశలవైశాల్యము గలిగి విలసిల్లువాఁడు. అత్యద్భుతప్రతిభాశాలి. విశ్వకవి. మృతిరహితుఁ డైనరచయిత. ఆచంద్రాంగి మీతనికావ్యము లు ప్రకాశించుఁగాక! ఇతఁ డాంధ్రకవీంద్రులందఱలో నగ్రగణ్యులలో నొకఁడు. ఇంతియ కాదు. హిందూదేశ మందలియితర మండలములుదే కాక ప్రపంచమునందు సర్వదేశముల, సర్వ భాషల, సర్వకాలములయందు, వెలసినకవిశిరోమణిశ్రేణిలోని వాఁడు. ఈతనిమించినకవిని విశ్వమునం దెందును గానము. ఇతఁడు బహుగ్రంథరచనాధురంధరుఁడు. నిర్దుష్టకవితాదత్తుఁ డైనమహాలాక్షణికుఁడు. వింతవింతతోవలు తొక్కినతేజ శ్శాలి. తనప్రభావతీప్రదుఁముమునఁ దా నిటులు చెప్పుకొనియె.

మ. “జనము ల్మౌచ్చఁగ ము న్రచించితి నుదంచదైవ్విఖరిం గారుడం
బును శ్రీరాఘవపాండవీయముఁ గళాపూర్ణోదయంబు న్నడతం

‘దేనుఁగుంగబ్బము లెన్నియేనియును మత్ప్రత్రాదిశంకలగు
ర్జన లేమిం బరితుష్టి నా కవియొనర్పం జాల వత్సోలముకే’.

ఇందు వచింపఁబడిననాని ‘రాఘవపాండ
‘కళాపూర్ణోదయము’ ‘ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము’ చునుమూఁడు
ప్రబంధరత్నములు మాత్రము మనకు లభించుభాగ్యము గలిగి
నది. తదితరగ్రంథములు దుగద్యుష్టవశమున మనకు దొరక లేదు.

ఈగ్రంథత్రయమునందు మొదటి పైన ‘రాఘవపాండ
వీయము’ ద్వ్యర్థిప్రబంధము ద్వ్యర్థి మైన నర్థము సులభముగ
బోధపడును. రామాయణభారతగాథలలో దేనిని నాసము మన
మున నుంచి చదువుదుమో దానికిఁ దగినయర్థము తెలియఁగా
దెలియును. ఇట్టిపుస్తకమునుంగూడ నసంపాదించి
నాడు. ఇది మిక్కిలి కష్టమైనదని దీనిని సరిగ్గాఁదర్శించు
వ్యము వేఱొకటి లేదని వచింపవచ్చు. పెంచినది యగు
‘కళాపూర్ణోదయము’ స్వయంత్రాసక్తియు. అన్వితనీయరచ
నాసమంచిత మైనకావ్యరత్నము. చూడవచ్చుముగ ‘ప్రభా
వతీప్రద్యుమ్నము’ పురాణకథ మైనను సూతసంతులు గలిగి
రమణీయము లగు వర్ణనలతో విరాజిల్లుచున్నది. అలలితశైలి
విలసితము. ఇది మిగుల మనోహర మగు మహాకావ్యము.

కవిత్వతత్వ మీతీరున నుండఁదగు నని సూరనామ్యుఁ
డు తనకావ్యములలో నీలీల నిర్వచించె.

సీ. “శబ్దసంసార మెచ్చటను జాతంగనీక

పదమైత్రి యర్థసంపదలఁ బాదలఁ

దలఁపెల్ల నక్లిష్టతను బ్రదీపితము గాఁ

బునరుక్తిదోషంబుసొంతఁ బోక

యాకాంక్షితసుపూర్ణ యోచించుచును శా
భాచంద్రమక్రియఁ గడవఁజనక
ప్రకృతాన్విభావంబు సామాన్య నకుఁడు
సుడవఁజెయ్యెను సుపూర్ణావస్థాగ

గీ. నొకటఁ బూర్వోత్తరపరోధ మొందికుండఁ
పిత్తదవయవనాశ్యతాత్పర్యభేద
ములు మహావాక్యితాత్పర్యముఁకు నొనఁగ
బలుక నేర్చుట బహుతపఃఫలము గాదె ? ”

(ప్రభావతీప్రద్యున్నము)

సీ. “ వాసఁగ నిగతైపునకుఁ సోహించినలీలఁ
దమనోన దొరయువత్తునులఁ గూర్చి
యాత్థంబు వాచ్యలక్ష్యవర్ణంగృహీతుంబు
అజ్ఞఁగి నీర్దోషత నెనఁగఁ జేసి
రసభావముఁకు స్వర్థంబు గి నెవర్థి
మొదిలైసీతే లిమ్ముగ సమర్థి
తతుల సుచిత్రంబు తైత్తసరారెడు
ప్రాసంబు లీపు గాఁ బాదుటల్పి

గీ. యసుర సుపమానుఁడను యనుకాదులు నగు
సర్వవిద్యుత్తగోల గ్రీయము ఘటింపి
కపితఁ బెప్పుగ నేర్పునత్కపివరునకు
వాంఛితార్థంబు లొసఁగనివారు గలరె ? ”

అయపభాతి :-

“చలువ గలవెన్నెలలచెఱుపునకు సోరభము
గలిగినను సోరభము చలువయుఁ దల్పిం

బొలు పెసంగుకప్పురపుఁబలుకులకుఁ గోమలత
 నెలకొనిన సౌరభముఁ జువపసయుం గో
 మలతయును గలిగి జగముల మిగులఁ బెంపెసంగు
 మలయపవనంపుఁగొడమలకు మధురత్వం
 బలవడిన నీడు మఱి కల దనఁగవచ్చు గడు
 వెలయఁగలయీసుకవిపలుకులకు నెంచన్.”

(కళాపూర్ణోదయము)

సీ. “విశ్రామవిహతి గావింపక సారవ
 త్సహిత్యసౌమనస్యంబు లెఱిగి
 సమయంబు దప్పక శ్రవణకఠోరింబు
 లైనశబ్దముల నత్యాకులాత్మఁ
 జేయక సత్ప్రచితసుకుమార - షా
 క్కరభితాభిప్రాయఁ గా నొనర్చి
 పదబంధశిథిలత వాటిల్లఁగా నీక
 యేచందములయందు నేమరిలక

ఆ. పరంగుకవియు దోహకరుఁడును యశము గు
 గ్ధమును బడయు నట్లు గానినాఁడు
 కృతియుఁ దాఁపుమొదవుఁ గీర్తియుఁ బాలు నీ
 కుంట కాదు హాసయోగ్యుఁ జేయు.”

(కళాపూర్ణోదయము)

సూరనరచన సురుచిర మైనది. సత్కావ్యములకుఁ
 పలసినసకలసద్గణామణిగణములు గలిగి యగ్రగణ్య మైనది.

మృదుమధురపదగుంఢితము. సాధుజాతీయదేశీయపద తేజోవి
రాజితము. అనర్గళధారాశుద్ధి గలదై శోభిల్లుచుండును. సరస
సారస్వతాంశప్రసృతితోఁ బ్రకాశించును. శబ్దార్థాలంకారసం
కలిత మై కలకలలాడుచుండును. వ్యర్థపదకళంకరహిత మైనది.
తేట తెనుఁగుమాటలతోఁ దేజరిల్లుచుండును. పలుకుపలుకున
కుఁ దేనియ లొలుకును. రసపోషణమునకు మిగుల బాగుగఁ
దగినయంద మైనపదములపొదికయు, వృత్తములవరుసయుఁ
గలిగి వెలుఁగొందుచుండును. వేఱువేఱురసములు వర్ణించు
నపుడు భిన్నభిన్నభంగులపలుకులకూర్చును బద్యములపోకడ
లును నొప్పారుచుండును. సాధారణముగ మనము వాడుచుం
డుసాధుప్రయోగములతో నిండి కరము రమ్యముగ నుండును.
మొత్తముమీఁద ద్రాక్షాశాకము. ఇందు సుప్రసాదశక్తి
యసదృశము. శ్లేష యట్లవటఁ గాననగు. దాని నాయాప
ట్టులఁ గవియే సూచన చేయుచుండును. ఈకవిత్వజుఁడు చిత్ర
విచిత్రము లై సపోకడలఁ బోయె. అపూర్వావల్కలపనాజల్పి
తములఁ జేసె. అత్యంతచమత్కారము లైనరచనలచాతుర్య
ముఁ గనఁబడిచె. ఈమహానీయునిభావనాశక్తి మిక్కిలి సంభా
వితము. ఈతనికవితను విశేషవిస్మయావహములును సముదీర్ఘ
ములు నైనసహజవర్ణనలు సంపూర్ణరసభరితము లై భాసి
ల్లును. వర్ణనావైదగ్ధ్య మమితాశ్చర్యకర మై రాశించును. వర్ణ
తాంశము మనకనులకట్టెగుటఁ బటముగట్టినట్లు కన్పట్టును.
ఎవ రెనట నేయేపట్టుల నెటులు వచింపవలయునో చరింపవ
లయునో యనువిషయములు చక్కనియూచిత్యముతోఁ బాటిం
పఁబడెను. ఇక్కవి మానుషప్రకృతి కూలంకషముగఁ దెలిసి
కొనినశేముషీవిభవాభిశోభితుఁడు. లోకజ్ఞానసంపన్నుఁడైన

ప్రజ్ఞాశాలి. ఈశ్వరస్పష్టిరహస్యమును స్పష్టము గ గ్రహించిన ప్రతిభావంతుడు. “రవి గాననిచోఁ గవి గాంచు నేకదా” అను నార్యోక్తి యిట వ్యక్తమయ్యె. రస మీమనీషివృక్షభునిచే మహాహర దాయకము గఁ బోషింపఁబడి పొంగిపొరలుచుండును. ప్రపంచమందలిమానవప్రకృతి యీకవితయందుఁ బ్రతిఫలించును.

‘కళాపూర్ణోదయము’ నందు సర్వరసములు విశేషభాసుర భాతిఁ బరిపోషితము లయ్యె. పరమరమణీయము లగువర్ణనలతో సాంపాదుచున్నది. ఇందు ముఖ్యమైనది శృంగారరసము. అయిన నది మొత్తమాత్ర మతివేల మన వీలులేదు. ‘కళాపూర్ణోదయము,’ ‘ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము’ హృదయాప్లవదకరములైన ప్రబంధరత్నములు. చదువరుల డెందముల సమ్మోదనుఖాంబుధి నోలలాడించుచుండును. ఏని జనువఁ జనువఁ జవులూరుచుండును.

ఈ కవికులజిలకుని చతురకవితావిలాసము గణనాతీతమై రసోచితశయ్యతో నతిశయిల్లుచున్నది. ఎన్నతడవునఁ దిలకించినను దనివి తీరదు దీనం గలుగునమందానంద మనవద్యమై యనుభవైక వేద్యమైనది. ఇట్టిసుప్రశస్తప్రబంధములు గల యాంధ్రభాష ధన్యాతిధన్యము. ఆంధ్రుల మైనమనము కృతార్థులము. ఈసతావ్యమాలరవాస్వాదన మొనర్చి బహులాభములఁ బొంది తరింతుము గాక ! సూరనార్యకవీశ్వరా ! నారవపురస్కరములును ననేకములు నైన నానమోవాకములు కైకొనుము

రావు వేంకటకుమారమహీపతిసూర్యారావు.

శ్రీరస్తు.

కళాపూర్ణోదయము

—: 0 :—

పీఠిక

శ్రీలావణ్యవతీకుచద్వితయకాశ్మీరప్రభాచారువ
క్షోలంకారమణిప్రకాండము నవీనారుండుగా సన్ననో
నాళికావిరతప్రభాత మగుచు న్భాసిల్లుతత్త్వంబు నం
ద్యాలశ్రీనరసింహకృష్ణవిభు నిత్యశ్రీయుతుం జేయుతన్.

చ. ప్రమదవిలాసనర్మభవిభాసురగోపకేశోరమూర్తితోఁ
దమ కిలువేలు పై వెలయుతాండవకృష్ణపదాబ్జసేవ ను
త్తమతనయాదిసంపదలు తామరతంపర లై ప్రవర్ధిలన్
రమణఁ దనర్చుఁగావుత ధర న్నరసింగయకృష్ణఁ డెంతయున్

మ. వలకేల్దాపలికిం గుచస్త బకసేవాలోలతం బోవ డా
పలికేల్సిగ్గునమాన్ప నలకసవి దత్పార్శ్వంపు లేజెక్కుఁగో
మలపాదంబును ముట్టుచు న్వలచుబ్రహ్మం బర్ధనారీశ్వరుం
డెలమిన్నిత్యముఁ బ్రోచుఁగృష్ణవసుధాధీశున్ నృసింహత్తజున్

చ. అనయముఁ బ్రేమసంధిలఁగ నాస్యచతుష్టయయాగపద్యమం
బనఘనకాంక్షఁ బోలె నిగమంబులపేరిట నాల్గరూపులం
దనరెడుభార్యమాట జవదాటక సృష్టి యొనర్చువారిజా
సనుఁడునృసింహకృష్ణవిభుఁజాలఁజిరాయువుఁజేయుఁగావుతన్

చ. ఒనరంగ నూర్ధ్వలోకముననుండి ధరిత్రికి డిగ్గుగంగకు
 స్మనసిజవైరిమాళియు హిమక్షేతిభృత్కటకంబుఁబోలె శో
 భనరసభవ్యకావ్యమయభారతికి న్వసతిస్థలంబు లై
 తనరెడువామలూగుభవతాపసు సాత్యవతేయుఁ దెల్పెదన్.

చ. పలుకఁ దలంప దవ్వు లగుభారతరామకథార్థముల్ విభా
 సిలఁగ నరంటిపం డొలిచి చేతికి నిచ్చినరీతి సంధవా
 క్కులలితశక్తి నందఱకు సుప్రధితంబులు చేసినట్టిధ
 న్యుల నుతియింతునన్నయబుధోత్తముఁది క్తననెఱుసతఁవిన్

ఉ మెచ్చి యొకింతకౌరవము మెచ్చకయుండి లఘుత్వలేశముం
 దెచ్చుటకు న్నమద్ధులె కృత్రికియకుం గుకవిత్వగర్వితుల్
 తచ్చరితం బుపేక్ష కుచితం బగుఁగాక నగంగనైన వా
 క్రుచ్చి యజాగళస్తనసగోత్రుల వారల నెన్న నేటికిన్. 2

సీ. విశ్రామవిహతి గావింపక సారవ

తాహిత్యసౌమనస్యంబు లెఱిగి

సమయంబు దప్పక శ్రవణకఠోరంబు

లైనశబ్దముల నత్యాకులాత్మఁ

జేయక సత్పరిచితసుకుమారవా

క్సరభితాభీప్రాయఁగా నొనర్చి

పదబంధశిథిలత వాటిల్లఁగా నీక

యేచందములయందు నేమరిలక

ఆ. పరఁగుకవియు దోహకరుఁడును యశము దు

గ్ధమును బడయు నట్లు గానినాఁడు

కృతియుఁ దాఁపు మొదవుఁ గీర్తియుఁ బాలు నీ
కుంట కాదు హాసయోగ్యుఁ జేయు.

౮

వ. అని యిష్టదేవతాప్రార్థనంబు గావించి సుకవుల సేవించి కుకవు
లు పేక్షామాత్రదంగులగుట భావించి సకలలక్షణలక్షితం
బైనమహాప్రబంధంబు కీర్తికారణం బనియు నితరం బహుహాస
కారణం బనియు నూహించి యెద్దియేనియు నొక్క సరస
ప్రబంధనిబంధనంబునకు జాతకౌతూహలుండ నై యుండు
నంత.

౯

సీ. తనకీర్తి సకలదిగ్దంతిదంతానంత

కాంతిపంక్తికిఁ జెలికత్తై గాఁగఁ

దనప్రతాపంబు మార్తాండమండలచండి

మోపదేశమునకు నొజ్జ గాఁగఁ

దననీతిపస యుగంధరభట్టిచాణక్య

ఘనచాతురికి నిదర్శనము గాఁగఁ

దనవిలాసంబు కంద ర్పేంద్రనందన

వార్తకు ఖండనవాది గాఁగఁ

గీ. వెలయు మనుమార్గవర్త నావీరతవిహిత

ధరణిపరిపాలనాపరిస్ఫురితరాజ్య

తైభవుండు నృసింహభూవరసుతుండు

జిఘ్ఘతుల్బుండు నంద్యాలకృష్ణవిభుండు.

౧౦

వ. అనర్ఘ్యమణిమయాభరణకిరణకిమ్మిరితదిగంతరుండును గం
ధసారకస్తూరికాద్యను లేపసారభసంవాసితపర్యంతభాగుండు

నగుచుం జెలువుమీటి కొలువుకూటంబున గురుశుక్రసీతించా
 తురీఖ్యాతిమచ నాచుచుపంచాంగ నయజయాతి శయభూ
 పితశేముషీవిశేషవైయాత్యు లగునమాత్యులును సదనూ
 చాన సప్రదాయ సిద్ధాధ్యయన శుద్ధిగరిమపఃపూర్ణశక్తివి
 భ్రాజమాన నానావేదమంత్ర తంత్రసంతాయమానశాంతిక
 ర్మదూరవారితదైవికాత్యాహితు లగుపురోహితులును గా
 ణాద కాపిలగౌతమీయజ్ఞైమిసీయవైయాసిక పాతంజలతంత్ర
 రాధ్ధాంతపూర్వపక్ష వైపరీత్యకరణచణయుక్తికల్పనానల్ప
 కల్పితప్రతివాదిబుద్ధివిధ్వంసు లగువిద్వాంసులును బ్రాహ్మ
 పాద్మవారాహవైష్ణవమాత్యమార్కండేయభాగవతబ్రహ్మ
 కైవర్తకౌర్మగారుడసాక్షాదవాయవ్య వామచ బ్రహ్మాండాది
 నిఖిలపురాణకథాకథనపాండిత్యపఃతోషితాంతర్వాణికు ల
 గుపారాణికులు నాశు మధురచిత్రవిస్తారకవితావిజృంభణ
 స్తంభితబాణభవభూతిభాసకాళిదాసముఖ్య విఖ్యాతిగౌరవు
 లగుకవులును బహువిధపురాతనజ్యోతిషసిద్ధాంతసంఘర్షనిశి
 తమతిచతుఃమ సమధిగత కళాకాష్ఠానిమేషాదిసూక్ష్మసూక్ష్మ
 తర సూక్ష్మతమ కాలకలనా కౌశలప్రకాశకీర్తికు లగుమా
 హూర్తికులును ధన్వంతరిద్రవచరకప్రముఖనిఖిలాద్యవైద్య
 వైశారద్యదృష్టాంత భావభాజనాయుర్వేద వేదిత్యవైభవా
 లంకారు లగునగదంకారులునువిశ్వావసుతుంబురునారదాం
 జనేయభరతమతుంగకోహలదత్తిలప్రభృతిగాంధర్వకాశలగౌ
 రవ స్మరణకారణగానమాధురీధురీణతాప్రీతిత బుధశ్రేణికు
 లగువైణికులును రూపలావణ్యవిభ్రమవిలాసవిభవవిస్మృతి

వివిధజనస్వాంత లగువారకాంతలును నిరంతరపరిణతబహు
విధప్రహరణవ్రణకిణగణకాఠిన్యఖండిత కంకటాపేక్షవక్షో
విభాగజోఘుష్యమాణశౌర్యసాహసోద్భటు లగుభటులు
ను యథోచితప్రదేశవర్తు లగుచుం గొలువ వేత్రహస్తజనన
నామాఖ్యానసందర్శితసామంతకుమారులసేవలు కటాక్ష
హాసభాషణాదులనాదరింపుచుగీత నాద్యతాళానువర్తినర్తకీ
నర్తనప్రవర్తనంబు లవధరింపుచు ననేకవిధరాజ్యకార్యవిని
యుక్తులైనయధికారపురుషులవిన్నపంబు లాలింపుచు వది
బృందపర్యమానవిరుదావళి ప్రబంధబంధురశబ్దార్థచమత్కా
రంబులు పఠింపుచు నొడ్డోలగం బై కూర్చుండి కావ్యప్రసం
గవశంబున.

౧౧

సీ. శోభితాపస్త్రబసూత్రు శౌతమగోత్రు

సుచరిత్రుఁ బింగళిసూరసుకవి

పాత్రు నన్నపవతి భావనదాహిత్రు

నమరధీనిధికి నబ్బమకుఁ బుత్తు

ననుజమ్మ లైనట్టియమరనయెఱ్ఱనా

ర్యులు భక్తిసేయంగ నలరువాని

సతావ్యరచనావిశారదుం డగువాని

సూరననామవిశ్రుతుని నన్నుఁ

ఆ. బ్రియము సంధిలంగఁ బిలిపించి బహువక్త్రు

భూషణాధిదానములఁ గరంబు

సంతసం బొనర్చి యెంతయు గారవ

మెసంగ మధురఘటితి నిట్లు లనియె.

౧౨

శా. నీచే నొక్క-మహాప్రబంధముఁ గడు నిర్మిద్రసారస్యతీ
 లాచిత్రం బగుదాని నోయనఘ వాలాయంబుఁ జేయించుకో
 మాచిత్తంబున వేడ్క-యుండు నది నీమాధుర్యధుర్యోరువా
 వైచిత్రీ సృఫలంబుసేయుము సుధీవర్గంబు లోహోయనన్
 మ. ఇటు ముగ్ధారుడసంహితాదికృతు లీ వింపొందఁగాఁ బెక్కున
 ర్చుట విన్నారము చెప్పనేల యవి సంస్తుత్యోభయశ్లేషసం
 ఘటనన్ రాఘవసాండవీయకృతి శక్యంబే రచింపంగ నె
 చ్చుట నెవ్వారికి నీకె చెల్లె నది భాషాకావ్యముం జేయఁగన్

క. అని యాదరణము మిగులం

దనర నియోగింప నేను నాకొలఁది గనుం

గొన కీయకొంటిఁ దగ నా

యనఘుఁడు సగకల్పసిద్ధుఁ డనునమ్మిక చేన్. ౧౫

వ. ఇవిధంబునం బూని యమ్మహాప్రభువుసగౌరవనియోగం
 బునకు ననుగుణంబుగ మదీయశక్త్యనుసారంబున విచా
 రించి యత్యపూర్వక భాసంవిధానవైచిత్రీమహాసీయంబును
 శృంగారరసప్రాయంబును బుణ్యవస్తువర్ణనాకర్ణసీయంబును
 సగుకళాపూర్ణోదయం బనుమహాకావ్యంబు నిర్మింపం గడం
 గితి నిట్టిమహాసీయ కృతి కధీశ్వరుం డగుచు బెంపొందునం
 ద్యాలభోవిభునిగృష్ణరాయనివంశావతారం బభివర్ణించెద.

గీ. సకలకువలయపాలనైశ్వర్యయుతుఁడు

చండభామకృతశ్రీఘనుండు నైన

రాజచంద్రుండు జగతిఁ గరంబు వెలయు

సంతతోదయసౌభాగ్యశాలి యగుచు.

గీ. అత్రిలోచనభవుఁ డయ్యు నతఁడు మీఁతె
నపరిమితతారకావళి కధిపుఁ డగుచుఁ
దాఁ ద్రిలోచనభవుఁ డయి ధరఁ గుమారుఁ
డేకతారకజయ మొందు టేమియరుదు. ౧౮

క. ఆచంద్రునిపంశంబున
భూచంద్రుం డారుపీటిబుక్క నరేంద్రుం
డాచక్రవాళశైల
హ్మోచక్రస్ఫుర్తికీర్తిసాంద్రుఁడు పుట్టెన్. ౧౯

క. ఆబుక్కనృపాలునిబా
హుబలముకొలంది తడసిహతరిపువీర
ప్రబల్యనిరాకృతనల
కూబరునకుఁ దెలియుఁ జెలిసికొనఁగలఁడేనిన్. ౨౦

చ. మతినజుఁడంచురూపమున మన్మథుఁడంచునయొన్నతీస్మృహ
స్పతియనుచున్వదాన్యతనుభానుసుతుండనుచున్నుతించునా
ర్యతతినిరంకుశాః కవయ'యంచదియొర్చుటగానిబుక్తభూ
పతికి సముండు లేడు తలఁప న్భవనంబుల నేగుణంబులన్.

క. పావనగుణ యగునబ్బల
దేవిని గులశీలగుణనిధి న్మఱి బల్లా
దేవిని వివాహమయ్యె మ
హావిభవుఁడు బుక్కనరవరాగ్రణి వేడ్కన్. ౨౧

క. అందును బల్లాదేవికి
నందన్లు లుదయించి రింద్రనందనసదృశుల్

చందనవిశదయశుల్ సం

క్రందనవైభవులు రామరాజప్రముఖుల్. ౨౩

ఉ. భూమహాసీయశీలుఁ డగుబుక్కయయగ్రవధూటి కబ్బలాం
బామణికిన్ జనించిరి సమస్తగుణాఢ్యులుసింగరయ్యయున్
రామనిభుం డహోబళధరారమణుండును విక్రమాన్వయో
ద్దామత నొప్పు నీతికి నుదగ్రజయాభ్యుదయంబులుం బలెన్.

ఉ. అందును సింగభూరమణుఁ డౌబళదేవిని బెండ్లియాడి సం
క్రందనతుల్యవైభవులఁ గాంచెఁ దనూజల మువ్వుర న్బుధా
నందవిధాయనిర్మలగుణప్రకరు న్నరసింగరాజు శ్రీ
సందనతుల్య నారవిభు నవ్యపురూరవుఁ దిమ్మపార్థివున్.

ఉ. వాలినకీర్తిఁ బెంపెసఁగి వారలలో నరసింగరాజు సం
ద్యాలపురాధిపత్యవిభవాలిశఙ్కుంబు వహించి మించె ను
ద్యేలనిరూఢి నెల్లెడల విశ్రుత మై తనవంశ మెల్ల సం
ద్యాలవదప్రసిద్ధిఁ దనరారుచు నెంతయుఁ దేజరిల్లఁగన్. ౨౪

క. ఆనరసింగక్షీతిపతి

మానవతీతిలక మైనమాదమదేవిన్

భూనుతసమ స్తగుణల

క్షీనిధిఁ దగఁ బెండ్లియాడెఁ గీర్తి దలిర్పన్. ౨౫

సీ. మందారమందాక్షసందాయిదానప్ర

సిద్ధండు సింగరక్షీతివరుండు

గర్వితారాతిదోర్గర్వనిర్వాహణో

దీర్ఘండు నారథాత్రీవిభుండు

భూభువనప్రళంసాభిశోభితమహః
 ప్రాభవాఢ్యుడు కుమారాభభుండు
 శరదించుచుండికాపరిశుద్ధివిహసన
 స్ఫురదనర్దశకీర్తి వరదరాజు

గీ. ప్రచురవిక్రమరఘుపతి రఘుపతియును
 దనయు లేవురు గల్గి రుదాత్తసకల
 గుణగరిష్ఠులు నరసింగకుంభినీత
 లాధినాథున కమ్మాదమాంబయందు. ౨౮

క. నరసింగవిభునిసింగరి
 నరవరుఁ డసమానుఁ డధికనయసారత ని
 ర్భరశూరత నతిధీరత .
 నరు దగుదానక్రియావిహారత నిలలోన్. ౨౯

క. నారాయణభక్తుఁడు సుజ
 నారాధనపరుఁడు జలరుహక్షీసుమనో
 నారాచుఁడు నరసింగయ
 నారావనిపాలకుండు నరనిభుఁ డాజిన్. 30

సీ. స్వారాజభావంబు కారణంబుగ నేమొ
 శక్రుండు నెలవున జడియ కునికి
 మిత్త్రపుత్త్రితఁ దాను మిత్తుండ నని యేమొ
 యముఁ డాత్మపురమునఁ దెమల కునికి

వారుణీసేవామదారూఢిచే నేమొ

జలభర్త దనవీటఁ గలఁగ కునికి

తల్లడం బేల యే ధనదుండ నని యేమొ

ధనరాజు నిజపురిఁ దలఁగ కునికి

గీ. తమకు మఱి దిక్కు లేమిని దలఁకి యేమొ

కడమనలుపురు మూలల నడఁగి యునికి

వీరవరుఁ డైననంద్యాలనారవిభుని

యాజి ఘోరభేరిధ్వను లడరునపుడు.

30

చ. పగ లనుశబ్దమాత్రము నభఃకుసుమంబు నిజంబు నారభూ

జగదధిపప్రతాపగుణసంపదచే రవిఁ దత్సమానుఁగాఁ

దగు నె నుతింప నారవిప్రతాపేమహత్త్వముచేతఁబేర్చుచుం

బగ లొకనాఁడుఁ దప్పక యపారతఁ జొప్పడుఁగాకమాను నే

చ. వదలక యుత్కలేంద్రునిసవాయిబరీదు నడంచుదుర్జయుం

గుదుపనమల్కుఁ దల్లడిలఁ గొట్టె మహాద్భుతసంగరంబులో

నెదిరిచి కొండవీటికడ నెవ్వరు సాటి విచిత్రశౌర్యసం

పదపస నారసింహవిభుపట్టికి నారన్నపాలమాళికిన్. 33

సీ. శ్రీవిష్ణుపదభక్తిచే ధర్మసంపత్తి

ధర్మసంపత్తిచేతను జయంబు

జయసిద్ధిచేత నుజ్జ్వలబాహుశౌర్యంబు

శౌర్యగౌరవముచేఁ జతురసీతి

నీతిపెంపున మహనీయసామ్రాజ్యంబు
సామ్రాజ్యమహిమచే శాంతిగుణము
శాంతిచే వేదాదిసకలసద్విద్యలు
విద్యలచే బుద్ధివిలసనంబు

గీ. దానఁ బాత్రవివేకంబు దాన నీగి
దానఁ బ్రవిమలకీర్తియు దానఁ గులముఁ
బ్రేమ నత్యంతము నలంకరించుకొనియె
భళిర నంద్యాలనారభూపాలకుండు. 38

చ. ఘనతరదానచాతురిన కాదు శ్రుతిస్మృతిశాస్త్రనైపుణం
బునను బుధానురంజనుఁడు భూరిశుచిత్వమునంద కాదు శో
భనపుఁబ్రతాపసంపదను బావకుఁ డానరసింగభూపనం
దనుఁడుకుమారయోబవసుధాతలనాయకుఁ డివ్వసుంధరన్

ఉ. సాత్వికతాపరాయణుఁడు సత్యవచస్కుఁడు దానశాలి దో
స్సత్వవిజృంభితుండు రణసత్వధురీణుఁ డకల్మషుండు ధీ
రత్వముమనో-పట్టు చతురత్వనిధానము నీతిపద్ధతి
దత్తవిశారదుండు వరదక్షితిపాలుఁ డలోలుఁ డెయ్యెడన్.

క. కరుణాఘనవీక్షణమున
శరణాగతరక్షణమున సంగరశౌర్యా
భరణాహితశిక్షణమునఁ
దిరముగ రఘుపతియ రఘుపతిం దలపోయన్. 32

ఆ. అందు సింగరయ్య యనవద్యగుణ గౌర
మాంబఁ బెండ్లియాడి యాత్మజులను

గనియె నారసింహజననాథు రఘుపతి

హ్లాతలేంద్రు నోబమనుజవిభుని.

3౮

క. ఆనారసింహవిభుఁ డస

మానగుణుఁడు రఘుపతిక్షమావరుఁడు యశ

శ్రీనిధి యహోబళాఖ్యధ

రానాథుఁడు సకలగుణవిరాజితుఁ డయ్యెన్.

3౯

క. ఆమువ్వరలో నగ్రజుఁ

డై మించునృసింహునకుఁ దదంగన యగుశ్రీ

రామాంబకు నుదయించి మ

హామతి హావళిచినౌభళాఖ్యుఁడు వెలయున్.

౪౦

ఉ. దేవవిభుండు భోగమునఁ దీవ్రమయూఖుఁ డఖండచండతే

జోవిభవంబునం దపనసూనుఁ డనూనవిత్తిర్నిపెంపునం

దైవతమేదిసిధరము ధైర్యమహత్త్వమునం దలంపఁ గా

నావళిచిన్న యోబమనుజాధిపముఖ్యుఁడు రాజమాత్రుఁడే.

క. ఇది సింగరయ్యసంతతి

తదనుజుననుజుఁ డగునోబధరణిపువంశా

భ్యుదయక్రమ మభివర్ణిం

చెద నిఁక భువనప్రసిద్ధి చె న్నేసఁగంగన్.

౪౧

ఆ. ఆకుమారయోబభూకాంతుఁ డింపుతోఁ

బెండ్లియాడె గుణగభీరచరితఁ

దిరుమలాంబ నెందుఁ బరమపాతివ్రత్య

పావనతఁ దనర్చుభాగ్యనిధిని.

౪౩

సీ. నానాగుణైకనిధానంబు నా నొప్పు
 నరసింగ మేదిసీనాధవర్యు
 నిద్దంపుఁగీర్తులఁ దద్దయు విలసిల్లు
 నట్టిపెద్దయహోబళాధిపతిని
 నాదిమనృపగతి మేదిసీజనములఁ
 బ్రోదిసేయుచు నొప్పుమాదవిభుని
 సన్నతోన్నతవృత్తి నెన్నికఁ గన్నట్టి
 చిన్నయహోబళక్షీతితలేంద్రు

గీ. సారతరచారుచారిత్రు నారసృపుని
 నాకుమారాబళుండు తిమ్మాంబయందుఁ
 గనియె నేవురుసుతుల సత్కాంతియుతుల.
 విష్ణుసేవాభిరతులఁ బ్రవీణమతుల. ౪౪

క. అందు నరసింగవిభుఁ డిం
 పొందఁగఁ దాఁ బెండ్లియాడె నుభయకులశ్రీ
 సౌందర్యగుణచరిత్రము
 లం దిర మై తనకుఁ దగినలక్ష్మీదేవిన్. ౪౫

[స. ఆలక్ష్మీదేవియం దాయతమతి నరసింగావసీశుండు గాంచె,
 దైలోక్యస్తుత్యుల న్నందనుల నురుయశోధన్యు నోబాహ్వా
 యత్కౌ, పాలోత్తంసుం గవితృప్రమాఖబహుకళాపారగుం
 దిమ్మరాజుం, బాలాదిత్యోపమానప్రచురతరరుచిస్సారు
 నారక్షితేంద్రున్. ౪౬

ఉ. వైభవజ్యంభణావమతవాసపుఁ డిందుముఖినవీనచే
తోభవమూర్తి కల్పనవిదూరుఁడు నిత్యరమావిహారలీ
లాభవనాయమానసువిలాసకటాక్షనిరీక్షుఁ డాకుమా
రాభభునారసింహసుతుఁ డాభభుఁడెన్ని కళెక్కు నెంతయున్

శా. అత్రాసోజ్వలశూరతాగుణకుమారాహోబళక్షూపస
త్పుత్తశ్రీనరసింహతిమ్మవిభుకీర్తు ల్లీటి యత్యంతవై
చిత్రి దిక్తుల న్నటింప నది దా శీలింపుచున్నట్ల తత్
స్తోత్రాకారసరస్వతీసతి నటించున్ సూరిరాజ్జిహ్వలన్. ౪౮

క. ఏసీమనెదురులేక వి

భాసిలు సంధ్యాలతిమ్మపార్థివబలముల్
వాసి గలయతివిభాసి
పాసాదులతోడ సత్ప్రబంధమలగతిన్.

౪౯

ఉ. భూలలనాలలామ కడుఁ బొ ల్పెసలారెడువేడ్కతోడ నం
ద్యాలకుమారయోబనరనాధున్మసింహునినారశౌరియు
త్రాలభజాగ్రమెక్కుటయుఁదక్కకయెక్కెఁదదీయకీర్తియుం
బాలసుమేరుశృంగము సపత్నికి మచ్చర మెచ్చ కుండునే.

ఆ. ఆతనిపిన్నతండ్రి యగుపెద్దయోబభూ
నాయకుండు గాంచె నందనులను
సారసుగుణమణిపయోరాశి నుద్దండ
యాబళేంద్రుఁ జిన్నయాబభునిని.

౫౦

ఉ. ధీరజనాభివర్ణ్యుఁడు తదీయకనిష్ఠపితృప్యఁ డుజ్జ్వలా
కారుఁడు పిన్నయాబభుఁడుగాంచెదనూజుల మువ్వరన్ననో

హరిగుణోన్నతుం దిరుమలయ్యను రాజమనాముఁ గృష్ణభూ
మీరమణోత్తముం దిశల మించి నిజాన్వయకీర్తి వర్తిలన్.

క. ఇల సంద్యాలకుమారా

బభువంశచరిత్ర మిది సుపావనవృత్తిం

బాలు పొందుతదనుజన్మని

విలసితవంశకృమంబు వివరింతు నిఁకన్.

గీ.3

ఉ. సంగరపార్థుఁ డావరదశౌరి సుతశ్రీతయంబుఁ గాంచె నా
త్మాంగనయైనశ్రీతిరుమలాంబికయందు మహాగుణాధ్యు శ్రీ
రంగజనాధిపు న్బృథవరప్రణుతు న్నరసింగమేదిసిం
ద్రుం గవిపోషణాతిచతురుం గనకక్షితిపాలశేఖరున్. గీ.4

గీ. అందు శ్రీరంగరాజ సమస్తగుణని

కేతనుం డాశ్రితసుపర్ణకేతనుండు

తనకుఁ గులరూపగుణములఁ దగినయట్టి

తిరుమలాంబికఁ బెండ్లి యై తేజరిల్లె.

గీ.5

సీ. శోభనజయలాభసౌభాగ్యభూరిగు

ణాభిశోభితుఁ డైనయాభశేంద్రు

నిర్మలసత్కర్మధర్మనిర్మితబుధ

సమ్మోదుఁ డైయొప్పతిమ్మవిభుని

సురదంతిశరదప్రభవారిదంతిరిపునిభ

స్ఫురదుదంచితకీర్తి వరదవిభుని

విష్ణుసేవాధ్యంభవిష్ణు నిత్యాచార

నిష్ఠాతహృదయుని గృష్ణనృపుని

గీ. నందనులఁ గాంచె నలుపుర నందనద్రు
మానువర్తనకీర్తనీయానవరత
దానముదితార్థతతుల ననూనమతుల
రమణఁ దిమ్మాంబయందు శ్రీరంగరాజు. గీ.౬

గీ. అట్టిశ్రీరంగవిభుద్వితీయానుజనకుఁ
గనకవసుధాధిపతికిని గలిగె సుతుఁడు
ధరఁ గనకగిరియాబళేశ్వరుఁ డనంగ
నభినుతాహ్వాయుఁ డగుచుఁ బెంపారు ఘనఁడు. గీ.౭

వ. ఇది వరదరాజువంశక్రమంబు. గీ.౮

గీ. ఇట్టి వంశాభివృద్ధికి హేతువులయి
తనరుసౌజన్యవిధు లన్నదమ్ము లెపుడుఁ
దనదుసౌభ్రాత్రమఁ నకుఁ జిత్తముల నలర
వెలసె నంద్యాలనారపుధ్వవరుండు. గీ.౯

క. ఆనారక్షితిపాలుఁ డ
నూనశ్రీవిభవసముచితోద్వాహవిధిం
బూని వరియించె నిజరూ
పానుగుణం దిరుమలాంబ నధికప్రీతిన్. ౬౦

గీ. పుణ్యకులశీలమహిమలప్రోక యనంగ
నిష్కళంకపాతివ్రత్యనిధి యనంగ
వెలయునంద్యాలనారభూవిభునిదేవి
వరమశుభగుణనికురుంబ తిరుమలాంబ. ౬౧

- క. ఆతిరుమలాంబయందుఁ బ్ర
భూతయశుఁడు నారవిభుఁడు పుత్తులఁ గనియెం
బూతాత్ముల నరసింగ
త్మోతలవిభు మాదనృపుని గనకక్షితిపున్. ౬౨
- ఉ. ఉన్నతిఁ బేర్చి యెందు వెలయు న్నరసింగవిభుండు శౌర్యసం
పన్నుఁడటంచు విద్యఁ బ్రతిపన్నుఁడటంచుఁగపింద్రకోటికిన్
సన్నిధి యంచు నిత్యహరిసన్నిధి యంచు విపన్నరక్షణా
సన్నుఁడటంచు నెప్పుడుఁ బ్రసన్నుఁడటంచుజనుల్నుతింపఁగన్
- క. నారయనరసింహుఁడు మహి
నారయ నరసింహుఁడే యథార్థము కరజ
శ్రీరచితార్యస్థితి యై
భూరిప్రహ్లాదభరణమున శోభిలుటన్. ౬౪
- శా. స్ఫూర్తిప్రేక్షి నిరంతరం బగుచు నెచ్చోటం బ్రకాశింపఁగా
వర్తిల్లు న్భవనంబులందును సహవస్థానవతోఁముదీ
మార్తాండద్యుతివైభవంబుల ననిర్మర్యాదవైచిత్రితోఁ
గీర్తింప న్వశమే నృసింహవిభుసత్కిర్తిప్రతాపోన్నతుల్.
- ఉ. భానుసమానతేజుఁడు విభాసురరూపమనోజుఁ డుజ్జ్వలా
నూనయశోవిభాసి విభవోదయనిత్యవిలాసి విశ్వస
న్మానితవర్తనుండు కవిమండలనిర్మితకీర్తనుండు ల
క్ష్మీనవమాధవుండు నరసింహునినారయమాధవుం డిలన్.
- క. వితరణమున రణమున ను
న్నతవినయంబున నయంబునం దన కిలలోఁ

బ్రతి లేక నారభూపతి

సుతుఁ డామాదప్రభుండు శోభిలు మిగులన్.

౬౭

క. కనకమహీభృద్వరుఁ డల

కనకమహీభృద్వరుండు గట్టిగ శౌర్యం

బున విబుధాధారత్వం

బునఁ బరహితధర్మభావమునఁ దలపోయన్.

౬౮

శా. స్థానం బెన్నఁడుఁ బాయ దుత్సవఘనస్వస్త్రీసుఖకీడ పై
పై నొంద నుభవి నర్థిలోకము దివిం బ్రత్యర్థిలోకంబు న
న్యూనం డాకనకయ్యయుద్యతకృపాణుండైనమాత్రంబునకొ
దానక్షాత్రిము లింతయంతయనుచుం దర్కింపఁగా శక్యమే

సీ. సంతానసురధేనుచింతామణిశ్రీకి

లజ్జఁ దా నొనరించు నొజ్జ యగుచు

నలకాధిపతిసూనునలకాములకు దర్ప

రహితత్వ మొనరించు మహితలీల

నరభీష్మకోదండగురుభీష్మసమరంబుఁ

దక్కువ యనిపించు నిక్కువముగఁ

గుంభీనసక్రొడకుంభీనగిరులకు

విశ్రమం బొనరించు నశ్రమమున

గీ. సంతతౌదార్యసౌందర్యశౌర్యధరణి

భరణనైపుణగుణములఁ బ్రౌఢి మెఱసి

వరుస నరసింగమేదినిశ్వరుని నార

నరవఁజెఱుగినకళానాయకుండు.

౭౦

క. ఆమువ్వరందు నగ్రజుఁ

డై మించిన నారసింహుఁ డతులితవిభవ

శ్రీ మేఘయఁ బెడ్డియాడె

బ్రేమం బెదకొండమాంబుఁ బినకొండాంబన్. 20

చ. నిరుపమవిక్రమంబును విసీతియు సీతియుఁ బోలెఁ దత్త్వవి
త్పరిచయమున్విరక్తియునుభక్తియుఁబోలెను యోగవర్తనా
దరవిభవంబు శాంతియును దాంతియుఁబోలె గరంబలంకరిం
చిరి తమనిత్యసేవ సరసిగయ నిద్దఱుకొండమాంబలున్. 21

ఆ. అందుఁ బెద్దకొండమాంబయం దానర

సింగభూవరుఁడు విశిష్టమతులఁ

గాంతియుతుల సుతులఁ గన్గియె మూర్తిక్షమా

రమణుఁ దిమ్మవిభుని రమణ మీటి. 22

ఉ. ఆనరసింగభూపతి ప్రియం బెసఁగం బినకొండమాంబయం

దానమితాఖిలాహితసమాజుఁ దనూజుని గాంచె బంధుసం

తానసురావసీజు సముదాచితభోగబిడౌజు సూరిమై

త్రీనవభోజు భానునిభతేజుని గృష్ణమరాజు నున్నతిన్. 23

వ. అందు.

24

సీ. శేషదర్పము చివ్వి శీతాంశురుచి నవ్వి

పాలమున్నీటివైఁ గాలు ద్రవ్వి

యాదిత్యపస యాచి హలహలంబును లోచి

హుతవహుగర్వ ముట్టుఁతలూచి

కల్పశాఖని గెల్చి కర్ణకీర్తి మరల్చి
 ఖచరువార్త దరల్చి ఘను నదల్చి
 కందర్పు మఱపించి యిందుని నిందించి
 నలకూబరు హసించి నలుని మించి

గీ. తనరుకీర్తిప్రతాపవదాన్యతాసు
 రూపవిలసనములచేత రూఢి కెక్కె
 ధరణి నంద్యాలనరసింగనరవరేణ్యు
 పట్టి యెనట్టిమూర్తిభూపాలకుండు. 2౬

వ. తదనుజుండు. 2౭

క. తిమ్మక్షీతిపతి శోభిలు
 నిమ్మహిలో మిగుల వాసి కేశ్కెడుగాంభీ
 ర్యమ్మున ధైర్యమ్మున శౌ
 ర్యమ్మునఁ బ్రఖ్యాతుడై జనావళి పొగడన్. 2౮

సీ. శ్రీపుత్రతులనానురూపంబు రూపంబు
 నిర్మలాంగిరసవిసీతి నీతి
 మహనీయతానుపమానంబు మానంబు
 భూతిమద్రిపుదావహేతి హేతి
 ధాత్రీసురశ్రీనిధానంబు దానంబు
 తులితమారుతిభీమబలము బలము
 గోవిందచింతాస్వభావంబు భావంబు
 కోవిదబంధుసంకులము కులము

గీ. తరమే నుతియింప ఘనకుభృత్తుటకుటీర

కటురటయ్యై కాచ్చటాఘటితబిరుద

కాహళారావళంకాప్రకంపితప్ర

తీపన్యపజాలు నంద్యాలతిమ్మవిభుని.

౭౯

ఉ. చెన్నైసంగెన్నుసింహన్యపశేఖరుతిమ్మన్యపాలమాళియ

భ్యన్నతకీర్తి ముజ్జగము నూనంగ మానవకన్యలట్ల తా

రెన్నడుఁ బోనిపున్నమసమృద్ధులు గాంచితిమంచునుబ్బచు

న్వెన్నెలకుప్ప లాడుదురు వేలుపుంగన్నెలు నాగకన్యలున్

ఉ. శ్రీయుతుఁడైనయట్టిసంహునితిమ్మనికీర్తివైభవ

శ్రీయనుమాక్తికావళికిఁ జెల్వధికంబుగ దిక్కులన్నిజ

స్థాయదకీర్తినిలపటసంవరణం బొనరించు మున్నగా

నాయన శత్రువర్గము ప్రేయం బిఁక నెవ్వఁడు సేయకుంఁడెడున్

మ. టీతి నంద్యాలన్యసింహునితిమ్మవిభుసతీర్తిప్రతాపంబులు

న్నతిఁ బర్వన్నవఘనవిద్రుమములై నానాబ్ధులన్ సింహసం

తతిధాతుప్రకరంబులై వలయగోత్రంబున్ శ్రవశ్చామరో

ర్జితసిందూరములై దిశాగజతతిం జెన్నొందఁగైసేయుచున్

మ. అతిధన్యుం డగునారసింహవిభుతిమ్మాగ్రీశుహస్తాబ్జసం

గతిచే వింతగ దానవారి సముదగ్రప్రౌఢిచే విప్రసం

తతియందు న్నెఱపున్ ధ్రువస్థితినిదానత్వంబుఁ బ్రహ్లాదపో

పితయుంగాకయ శేషభోగపదతం జెన్నొందుసౌభాగ్యమున్

ఆ. ఇట్టితిమ్మమేదిసీశ్వరుం డనుఁగుఁడ

మ్ముఁడు సభక్తివినయమోదగరిమఁ

దను భజింప నలరుఁ జినకొండమాంబగా

రాబుఁబట్టి కృష్ణభూపవరుఁడు.

౫౪

సీ. ఆఖండలాహంక్రియాఁఖండనోదంచి

తాఖండవిభవోదయాంచితుండు

వారణాశిత్రపాకారణాజిస్థలా

వారణాంచద్భుజాపౌరుషుండు

మందేహారిపుదీప్తిసందేహఘటనాత్య

మందేహతేజస్సమన్వితుండు

బంధురాజీపయస్సింధురాజీభవ

ద్బంధురాజీజయభ్రాజితుండు

గీ. వెలయు నిఖిలదిగంతవృద్ధీతలాధి

పతిశిరఃకంపకంపితశ్రుతివలక్ష

మణిమతల్లిఘృణిప్రతిమల్లపుల్ల

కీర్తివిభవండు నంద్యాలకృష్ణవిభుఁడు.

౫౫

మ. అనఘాత్మున్నరసింహకృష్ణవసుధాధ్యక్షున్ విరాజస్వై

కనిధిన్ వర్ణనసేయఁగాఁ దరమె దిక్పక్రంబునం దెల్ల

భవతల్లి-ర్తినదీమతల్లి ప్రవహింపం బూన మున్నున్నగా

ఘన మైయుబ్బుఁ గవీంద్రులన్చెలమలం గావ్యామృతం

బెంతయున్.

౫౬

చ. అవిరళనిత్యభోగవిభవాతిశయోల్లసితండు నారపా

ర్థివునరసింహకృష్ణజగతీపతి నిత్యసువర్ణవర్ణముల్

కవినికరంబుపైఁ గురియఁగాఁ బ్రవహించుచు హృద్యగద్యప

ద్యవివిధకావ్యరూపత ననంతసువర్ణమహాప్రవాహముల్.

ఉ. దానమునందుఁ గృష్ణవసుధావరుఁడప్రతిముండు యుక్తముం
దీని గణించినన్ సురమణీతతి గొల్పుచు నున్మి- సత్తసం
తానసమృద్ధి చేకుఱుటఁ దద్వినయాదిగుణంబు లన్నియున్
బూనికమీఱఁగాననయమున్సరభిత్వముదాల్చియుండుటన్

మ. తమి నంద్యాలనృసింహకృష్ణనిమహాదాసక్రియాకౌశలం
బు మహత్త్వంబున నర్థిబృందము ధనంబుంజెందఁబ్రత్యర్థిబృం
దము చెందు న్నిధనంబు నింతయుమదిందరింపయుక్తంబత
ధ్యము వర్ణాధికులౌదుఁ గోరుదురు వర్ణాధిక్యవద్యోగమున్

మ. ఒకప్రద్యమునుని గాంచె దొల్లి యదువంశోద్భూతిఁ బెం
పొందుచున్, సకలశ్మశ్మసురులం గరం బిపుడు శ్రీనంద్యాల
కృష్ణక్షీతీం, ద్రకరాజ్ఞాన్యసంభవంబుకతనం బ్రద్యమును
లం జేయుచుం, బ్రకటంబయ్యెడు దానవారి యవతారంబొం
ది ధాత్రిస్థలిన్.

౯౦

చ. కలన నృసింహకృష్ణఁ డతికౌశలతన్ జళిపించుఖడ్గ మ
గ్గలికఁ దట్టిలత ల్పెడలఁగ్రాయు నరాతినరాధిపు ల్మనన్
వలసిన వీనిఁ గైకొనుఁడు వక్త్రములం దని పండుఁబూరిపు
ల్లలు వెదచల్లెనో యనుతలంపులు చూపఱకుం జనింపఁగన్

క. బల్లిదుఁడు కృష్ణభూపతి

పెల్లుగ జళిపించువాలుపెనుధాకకు భీ

తిలినవగవాఁ డడవిని

భిల్లవిలాసినులచూపు బెళుకుల కులుకున్.

౯౧

చ. పాలుపుగ నారసింహస్మపపుంగవుకృష్ణుఁ డనంతవైభవో
జ్జ్వలుఁడు ప్రతాపకుంకుమపుఁజర్చులఁ బాండుయశఃప్రసూన
పూ, జలనలరించువిశ్వమును జక్రివిరాడ్తును వౌటెఱింగి యా
భళి యదివో మహాద్భుతపుభక్తి మనంబున నెన్నిచూడఁగన్

చ. సుమధురమూర్తిఁగృష్ణవిభుఁజూడనియింతులెటన్ననండుగా
నిమది యొకింత చేర్చియతనింగనుఁగొన్నతుదన్సుధాంశురూ
పము ప్రియ మన్నవారు మఱి భావజు మేలనువారుఁగల్గుట
బ్రమిదియ సాక్షి యాన్యపతిరాజమనోజులరూపువాసికిన్

మ. అవనీకాంత కరంబు రంజిలెడు సంద్యాలాధిపుం గృష్ణపా
ర్థివుని జేరి సదా యనంతవిభవాధిక్యంబు సొంపు న్వరా
హవసతౌఁశలజృంభణంబుఁ గులగోత్రోన్నత్యము న్మానసో
త్సవ మైనట్టియనేక పావనగుణోదారత్వముం గల్గుటన్. ౯౫

సీ. శ్రీవిష్ణుభజనైకశీలుం డహోలుండు

వైదికమతరక్షణాదరుండు

నెఱబంటుతనమున మెఱయుజోదులయందు

గజహయారోహదీక్షాగురుండు

కీర్తిప్రియుండు సంగీతనాహిత్యాది

సకలకళావిచక్షుఁడు రసికుఁ

డీవివట్టనఁ గొంచె మెఱుంగఁడు తగవరి

కలనైన నెఱుంగఁడు కల్లలాడ

గీ. ధీరుఁడు గభీరుఁ డుచితవిహారుఁ డార్య

వర్తనుఁడు శరణాగతవత్సలుండు

శేషునకు నైన వర్ణనసేయ వశమే
యనఘు నంద్యాలకృష్ణధరాధిపతిని.

౯౬

—† మన్వంతరములు †—

క. ఈదృశగుణరమ్యున క
న్యాదృశధరణివరదురభినయసామ్యునకున్
వైదికపథరత్ననకు న
లాదికన్యపనయతిరస్కియాదత్తునకున్.

౯౭

క. ఆధునికరామభద్రున
కాధికృచణాహవక్రియారుద్రునకున్
మాధవపదపద్మసమా
రాధనవిధిసాధితావిరతభద్రునకున్.

౯౮

క. జయలక్ష్మీపరిణయసహృ
దయకీర్తిసతీసమర్పితస్ఫుటతేజో
మయహరిద్రాక్షతసం
చయమధునితదిక్పరంధ్రిజననిటలునకున్.

౯౯

క. దానోదకధారామహి
మానారతశీతలీకృతాంగణభూభా
గానుష్ఠితయాచకసం
తానాకించన్యజన్యతాపక్షతికిన్.

౧౦౦

క. ఇభకర్ణతాళవృంత
ప్రభవానిలసుఖతపరన్మప్రహితసువ

స్తుభరవహజనసమాకీ

ర్ణభవనగోపురబహిర్ధరాభాగునకున్.

౧౦౧

క. శ్రీనంద్యాలనృసింహ

త్మనాధతనూజునకు సమంచితవిభవ

శ్రీనవ్యబిడౌజునకును

దానకళాతులితదైవతత్మజునకున్.

౧౦౨

క. ఆత్రేయమానిగోత్రప

విత్రునకు విరోధిమదలవిత్రునకు దిశా

జైత్రునకు లోచనోత్సవ

గాత్రునకును గొండమాంబికాపుత్తునకున్.

౧౦౩

క. విశ్రుతతిరుమలతాతా

ర్యశ్రేష్ఠాస్వయసుదర్శనాచార్యతనూ

జశ్రీనివాసగురుచర

ణాశ్రయణసమాన్జితాఖిలాభ్యుదయునకున్.

౧౦౪

క. జిష్ణుయశోధిక్షేపణ

ధృష్ణమహాశౌర్యపద్ధతీభేలునకున్

వైష్ణవమతశీలునకుం

గృష్ణమహీపాలునకును గృతిలోలునకున్.

౧౦౫

వ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధియు నాయురారోగ్యసమృద్ధియు

నగునట్లుగా నాయొనర్పంబూనినకళాపూర్ణోదయం బను

మహాప్రబంధంబునకుం గథాక్రమం బెట్టి దనిన.

౧౦౬

క. శ్రీలకు నాకర మై వి

ద్యాలతలకు నాలవాల మై హరికి సదా

కేళీభవనం బై మహిఁ

జాలన్ ద్వారవతి యొప్పు సౌభాగ్యములన్. ౧౦౭

ఉ. తోయధియంక భాగమునఁ దోరపుఁబెంపులతోడఁ దత్పుర
శ్రీ యతఁ డూర్మిహస్తములచేఁ దను నిట్టటు ముట్టిలాలసల్
సేయఁగ నొప్పు నంగగుణలీలల నెంతయుఁ బెద్ద యయ్యు నే
ప్రాయము లైనఁ దండ్రెయెడఁ బట్టరు వేఱొకరీతిగా జనుల్.

చ. సురుచిరవస్తుసంపదలసాంపునఁ బెంపు వహింపుచున్నయ
వ్వంపురి యాత్మసామ్యపుష్పవాదము దీర్చుకొనంగఁబిల్చు ని
ర్జరనగరిన్ సువర్ణమయసౌధకరప్రసరంబుచేత నం
బరము గ్రహించిభూరితరపారజనారవగౌరవంబునన్. ౧౦౮

చ. అహిమకరప్రచారసుదురాసద మై నిబిడాంధకారస
న్నహానముపొల్పుదెల్పుచుఁదనర్చుసముద్రమహోదకంబుచే
బహిరభివేష్టితం బగుచుభాసిలుఁ దత్పురికోట మిక్కిలిన్
మహిమనుజుక్రవాళగిరిమాడ్కి నిజూడ్కికి వేడఁగ సేయుచున్

చ. నలుగడలందుఁ గంబము లసం దగి రైవతకాదిపర్వతం
బులు పయి కప్పుతాచలుపపోలికి నింగియు నందు చిత్రభం
గులు పచరించుసౌధమణికూటమరీచులు నొప్పు నొప్పు మి
క్కిలిఁ బురలక్ష్మి కొల్వచవికెం గొలుపున్నగతిన్ శుభస్థితిన్

చ. కొలఁదికి నెక్కుడై వరుణుకోటలు మేడలు గోపురంబులుం
గొలువఁగ వచ్చి యప్పురముకోటల మేడల గోపురంబులన్
జలనిధి తుంగ భంగచయసంగతతత్ప్రతిబింబసంతతి [హోన్.
చ్చలమున సంతమొక్కు ధరఁజాఁగిలి యీ డనువారుచిన్న

ఉ. శైవలనీలముం గమలశాలియు నైనయగడ్డనీరు ప
ద్మావళివ్రాతతోడికరకంచుగ నొప్పుచుఁ గోట శాటిలా
గై వజ్రలంగ హర్మ్యకనకాంశునికాయముపేరఁ దత్పుర
శ్రీ విలసిల్లు నభ్రచరసింధువు మాళికి మల్లెదండగన్. ౧౧3

చ. విలసితపీచికాయతరప్రతిబింబమిషంబున న్నహః
జలనిధిలక్ష్మపార్శ్వశయచక్రిఃఖం జెయిసాఁచి యొప్పు సం
ధ్యలఁ బురలక్ష్మీ ధర్మవిధు లన్నియు నొజ్జలపుచ్చకాయ గా
వలయు విడం డతండు రసవత్పరిఘామిష బాహుబంధమున్.

చ. అగణితలీల నప్పురమునందు విరాజిలుచుండు నెంతయున్
మృగమదపంక లేపములమేలిమికోటలుఁ బువ్వుదోఁటలు
న్నిగనిగ మన్నిటంకములనీలపుమేడలఁ బైఁడిగోడలుం
బగడపుటాచుపొంకములపచ్చలతిన్నెలు వింతవన్నెలున్.

లయ. అలికులము నీలములచెలువము వహింప నవ
దళములు హరిన్మణులపాలుపునఁ దలిర్ప
దలిరుగమి కెంపులుగఁ బలుదెఱఁగుక్రొవ్విరుల
విలసనము ముత్తియపుగుళికలకుఁ దక్కుం

గలమణులకుం బసిండికభుకులకు నీ డగుచు

వెలయుగఁ బరాగములు లలితపువితానం

బులుగ గృహముఖ్యములచెలుపు ప్రతిబింబములు

బలెఁ బురమునలైసలఁ బాలుచును వనంబుల్.

చ. అనుపమితస్వవాద్యనివహంబులతో సరిమ్రోయుటల్ సహిం
పనియది యై పురంబెదురుపాఁజులుదీర్చెన్ మచ్చరంబున
స్వనధి కనంగనయ్యుపవనంబులుపొల్చు మిళిందబృందముల్
ఘనమక రాకృతిం దనర గాడ్పులఁ జింద మరందబిందువుల్.

చ. కొలఁదికి మించుకెంజగురుగుత్తుల మొగ్గలఁ బుష్పగుచ్ఛకం
బులఁ బువ్వుదేనేఁ బుష్పాఘలఁ బూపలఁబొదెలఁ గాయలన్
ఫలం, బుల నెపుడున్ సమగ్రపరిపూర్తి వహింపుచుఁ దద్వన
ప్రజం, బెలమిఁదలిర్చునందనసమృద్ధికిఁగోటిగుణాధికంబుగన్

శా. చాతుర్యాధిగతాఖిలశ్రుతిచయుల్ వడ్డర్శనీపారగుల్ ✓
శ్రౌతస్మార్తవిధిప్రసిద్ధపదవీసంచారసన్మార్గణుల్
చేతో నామవిలోచనాచలితలక్ష్మీనాథసంజ్ఞాదిమ
జ్యోతిర్నిత్యనిరీక్షు లప్పరములో నున్నట్టియుర్వీసురుల్.

శా. నానాయుద్ధవిహారశూరులు గుణానందజ్ఞమశ్రీనఖాం
కానూనప్రభమదాయుధప్రణకిణోదంచచ్ఛరీరుల్ సదా
దానప్రౌఢియశోవిశేషజితమందారుల్ గభీరుల్ మహా
మానాధారులు రాకుమారు లతిభూమన్నింతు రవ్వీటిలోన్

చ. తమతమపెద్దవారు మునుదాచినద్రవ్యములున్నయట్లయ్యుండ
మితములేక యొప్పెడుధనంబులు దారుగడించి యుర్విని
త్యము సమితంబుగా నవనిధానములున్నచు నప్పురంబులో
నమరెడుకోమాటుల్ నగుదు రల్లకు బేరునిధీశ్వరత్వమున్.

క. ద్విజులను శాస్త్రనియుక్తిని
భజియింపుచు నిండ్ల సకలభాగ్యవిభవ ము
కొజ మైతనర సుఖంతురు
సుజనులు తత్పురములోనిశూద్రులు నెమ్మిన్. ౧౨౨

క. ఎప్పట్టున ఘనసారపుఁ
గుప్ప లగుగజాశ్వసుభటకోటిలచేతం
గప్పరపుఁగ్రోవి యనఁదగి
యప్పరము కరంబు వెలయు నవసీస్థలిపై. ౧౨౩

బంధు. ఆరుదుగఁ బిడికిట నడఁగెడునడుముల్
హస్తినమానపుయానములున్
గురుజఘనములును గుచములభరముం
గొప్పలగొప్పతనంబులు మే
గరిగరికలు సిరి గలనగుమొగముల్
కల్కిమొఱుంగుంగనుంగవలున్
దొరయఁగ వెలపడఁతులు విటధనముల్
దోతురు చొప్పడ నప్పరిలోన్.

చ. అమరఁగ వింతయిం పొసఁగు నందు విటాలికి వేశవాటిహ
ర్యములు విమానమానహరహరిశిరోగృహభాగభోగభా
గమరభుజంగసంగహృదయంగమరంగదనంగసంగర
క్రమరమణీమణీమణితకల్పన నేర్చినపారువాలచేన్. ౧౨౫

ఉ. మాటలు వేయు నేటికి రమావిభుఁ డందు పదాఱువేలపై
నూఁటెనమండ్రుభార్యలు దనుం బరిపూర్ణరతోత్సవంబులన్
గాటముగాఁ దనర్చుకుతుకంబులఁ గొల్పఁ గడున్ సుఖించునే
నాఁట నేఱుంగు నివ్వలసనంబు లతుం డలతెల్లదీవిలోన్.

ఉ. అందును వారు పీ రసక యందఱు ధర్మధురీణు లైనవా
రందఱు శుద్ధభాగవతు లుదఱు వేదనిరూఢిఁ గన్నవా
రందఱు సాత్త్వికప్రవరు లందఱుఁ దత్త్వ మెఱింగినట్టివా
రందఱు సత్కృపానిరతు లందఱుఁ బాపనులెన్నిచూడఁగన్

క. ఇట్టట్టన నేటికీ ద
త్పట్టనమున నున్నయట్టిప్రజ లేజాతి
బుట్టినవారలు వంద్యులు
గట్టిగఁ దద్వినుతి నెల్లకలుషము వాయున్. ౧౨౮

క. అం దొకనటముఖ్యనిప్రియ
నందన శైశవమునంద నానాగుణరే
ఖం దనరారుచుఁ గ్రమమున
నందంబుగ యశావనోదయముఁ బ్రాపించెన్. ౧౨౯

క. కలభాషిణి యనుపే రా

వెలఁది మును వహించు సహజవిలసత్కలభా

షలకుఁ దగఁ జాల దిపు డది

కలికితనముఁ జతురతయును గలపలుకులకున్. ౧౩౦

వ. ఆ సమయమున.

౧౩౧

క. బాలిశ కేలిశతాలస ✓

తాలసదచిరావతరణతరుణిమతరుణీ

లోలాలసాలసవిలస

నాలోకనములు విటాళి నట్టిటు చేసెన్. ౧౩౨

ఉ. కూఁకటివేణితోఁ గురులు కూడకమున్నకుచప్రరోహముల్
పోకలతోడిసామ్యమును బొందకమున్న నితంబసీమకున్
ప్రేకఁదనం బొకింత ప్రభవింపకమున్న ప్రసూనబాణుఁ డ
త్రాఁకలఁ బెట్టెఁ దా నటవ నావెలబాలికకై విటావళిన్.

చ. తనదుమెఱుంగుఁజెక్కిఁ భులు దాఁకఁగనీక మొగంబు నాఁపు
చున్, జనుబాగడల్ నఖాకలనఁ జక్కిలిగింతలువోవ లోఁగు
చున్, మనసిజమించుభీతియును నానయుఁ బూనుచు నీ
మృగాక్షి యిం, పొనరుచు పెన్నఁ డొక్కొ యని యువ్విభు
లూరుదు రత్తటిన్ విటుల్. ౧౩౪

క. తొలుఁబ్రాయపు మగకొడమల

తలఁపులతగులములు మిగులఁ దను నెదురుకొనన్

జలజాక్షిజవ్వనము గడు

వెలసెఁ బ్రతిక్షణము వింతవింతగ నంతన్.

౧౩౧

ఆ. మొదల బలురేఖ గల దఁట యదియుఁ గాక

వయసు క్రొత్తట వెలయాలివంగడ మట

వనితచక్కఁదనంబును వన్నెలాఁడి

తనముఁ గల్గితనంబును దరమె పొగడ.

౧౩౬

సీ. మెఱుఁగుటద్దముమించుమించు బాగుల నింపు

నింపుచక్కనిముద్దనె మొగంబు

నవచంద్రికల నవ్వనవ్వకీపులఁ జూపు

చూపులఁచొక్కపుసోయగంబు

నారూఢిఁ బలుమారు మారువిండ్లకు నేర్పు

నేర్పుకన్నామదోయినెఱతనంబు

కటికిచీకటికప్పుకప్పుపూనిక కొప్పు

కొప్పుతోరంపుఁబెక్కువఁబెడంగు

గీ. గుబ్బపాలిండ్లు లేఁగొను గొప్పపిఱుఁచు

బాహులతికలు మృదుపదపల్లవములు

బంగరుసలాకపస భంగపఱచుమేనుఁ

గలిగి చెలువొందుచుండు నాచెలువ మిగుల.

౧౩౭

చ. బెఱుకులఁ జిమ్ముచుం గలికిబిత్తరిచూపు సరత్నకుండలాం

చలకషణోజ్జ్వలత్వముపస ల్నెఱవం జళిపించున్ భుజం

గులహృదయస్థల్యోడిచి కొంచకతోడన పోటుగంటఁదూ
జెలలనయహారయొక్కొకతఱింబువుబోండ్లుకటారిక త్రియల్

ఉ. కీర్తనపాత్రచిత్రమృదుగీతకళాకలనప్రవీణతన్
నర్తననైపుణీవిలసనంబులపెంపున నత్యపూర్వని
ర్వర్తితపంచబాణసమదక్రియలన్ హరిణాక్షి యప్పరః
కీర్తిబలెన్ హరింపఁదొడఁగె నిట్టసంచయచిత్తవిత్తముల్.

ఉ. ఆరమణీశిఖామణి మహావిభవంబున నొక్కనాఁడు సిం
గారము లెంతయు న్నైఋతయఁగాఁ జెలికత్తెలతోడఁ జేటికా
వారముతోడ వింతచెలువంబు నయంబుఁ దల్లిర్పఁగా వసం
తోరువిలాసభాసురపురోపవనంబున కేఁగి యచ్చటన్.

సీ. క్రొన్నన ల్వలరాచమన్ననల్ గనఁ గర
మల్లిక ల్గొనియున్నమల్లికలును
సంతానముల కళిసంతానములయాట
పాటల ములుచూపుపాటలములు
తీవి చేకొన్నపూదావిచేఁ బథికాంత
రంగముల్ నొంచునారంగములును
మారుమే లైనబంగారుమేడలఁ బోల్పు
భంగి యై మించుసంపంగిగములు

గీ. మంజులము లై కనంబడువంజులములుఁ
గుండ్లములును వాసంతికాబృందములును

గేసరములును నవనాగకేసరములుఁ
గాంతలార కంటిరె కడువీంత లనుచు.

౧౪౧

పూఁబోడి యొరసికొని చనఁ
గాఁ బయ్యెద యొడిసి వట్టె గనుఁగొంటె చెప్తే
లేఁబొన్నను భళిరా యిది
గోఁ బురుషాహ్వాయము నిలుపుకొనుసమయంబున్. ౧౪౨

ఆలికుచంబులు నాగ
య్యాలికుచంబులును వాడు లాడెడురొద గాఁ
బోలు ననఁ దనరె నూపుర
కోలాహలచకితకీరఘోషము వింటె. ౧౪౩

క. లేగరువలిచే ముందటి

పూఁగొమ్మలు పాయవడుచు భుజగతి నెఱప
గాఁ గురవక మిదె తివిరెడుఁ
కాఁగిటికి న్నీకుఁ దగునె కైకొనవె చెలీ. ౧౪౪

చ. పయఁటచెఱంగు శాఖ యనుపాణిఁ దెరల్పుచు నోలతాంగి
తా, బ్రయమున భ్రంగ కైతవనిరీక్షణము లుగచకుట్టలంబు
లంగయికొన నొప్పవల్లవశిఖామణి మామిడి రిత్తవోవునే
భయ మింక నేల యే మిచటఁ బత్తముఁ బుష్పము వేడగ
నందితో. ౧౪౫

వ. అని యీ ప్రకారంబుల మఱియుఁ దాను జెలికజ్జెలు నొం
 డొరులతో ననేకవిధసరససల్లాపంబులం బినాళింపుచు నిం
 పుదభుకొత్తఁ గ్రొత్తవిరిగుత్తులచేత నేత్రపర్వం బగుచున్న
 యాపువ్వుదోట దఱియంజొచ్చి. ౧౮౬

సీ. అరవీడుకొప్పులవిరులవాసనకుఁ దో

రపు టూర్పుదావులు ప్రాపు గాఁగఁ
 నడలమందతఁ బెంచుబడలికలకుఁ బిఱు
 దులవ్రేఁగుఁ జనువ్రేఁగుఁ దోడుపడఁగఁ
 జెమటచిత్తడిఁ గ్రొత్తచెలుపు గాంచినవళుల్
 మొలనూళ్లకాంతికి బలిమి నొసఁగఁ
 బయ్యెద లాడింపఁ బ్రభవించుకంకణ
 నాద మందెలమోతఁ బ్రోదిసేయ

గీ. మిగుల రొదగాఁ గికాకిక నగుచు రతుల

యాయములు సోక నెద్దియే నాడుకొనుచు
 సందడింపుచుఁ బుష్పాపచయము సలిపి
 యంతఁ గడఁగిరి షోలావిహారములకు. ౧౮౭

వ. అప్పు డాకాశమార్గంబునం గృష్ణసేవాలాలసుం డగుచు
 నేఁగుదెంచునారదమహామునీంద్రుని మణికంధరుం డనుగం
 ధర్వకుమారుండు గానవిద్యావిశేషాభిలాషంబునం గొలిచి
 వచ్చుచు నుండి యమ్మగువలప్రగల్భతాగరిమకు వెఱుగం
 దుచు శతానందనందనున కిట్లనియె ౧౮౮

మ. తమిఁ బూఁదీఁగెలఁ దూఁగుటయ్యెలలఁ బంతాలాడుచుం
దూఁగు నా, కొమరుంబ్రాయపుగబ్బిగుబ్బెతలయంఘ్రుల్
చక్కఁగాఁ జాఁగి మిం, టిమొగం బై చనుదెంచువీ గనుఁ
గొంటే దివ్యమానీంద్ర నా, కమ్మగీనేత్రలమీఁదఁ గయ్య
ములకుం గాల్చుచులా గొప్పెడున్. ౧౪౯

వ. అనుటయు నారదుండు. ౧౫౦

మ. బభిరా సత్రవి వౌదు నిక్కమ తగ న్భావించి నీ వన్నయా
యెలప్రాయంపుమిటారికతైలబెడం గే నెందునుం గాన వా
రలడోలాచలనోచ్చలచ్చరణముల్ త్రైవిప్తపస్త్రీలయా
దలఁ దన్నంజనునట్లు మించెననినం దప్పేమి యొప్పేయగున్.

క. అని పలుకునపుడు నికటం

బున నలకూబరుఁడుఁ దాను మొగులుమఱుఁగునన్

ఘన మగుదివ్యవిమానం

బునఁ జనుచున్ రంభ విశదముగ నది వినియెన్. ౧౫౧

ఆ. విని యొ కింత కనలి మన సొకలా గైన

సతని నారదుఁ డని యాత్మ నెఱిఁగి

భావవికృతి యెఱుకపడనీక యడఁచి య

మ్మగువ తనదుప్రియునిమొగము చూచి. ౧౫౨

క. ఆలించితె యాపలుకుల

పోలిక దెలియంగఁ గలహాభోజనముని గాఁ

బోలు మన మితనిఁ గని యుచి

తాలాపము లాడి చనుట యభిమత మనియెన్. ౧౫౪

ఉ. నారదుఁడుం దదీయవచనంబు వినబడుదిక్కుఁ జూచె నె
వ్వారలొ మాటలాడుచును వచ్చుట తోఁచె నటంచు నచ్చ
టన్, వారివిమానరత్నమును వారిధరంబుమఱుంగు వాసె
బాలారుణభానుబింబ ముదయాద్రిమఱుంగునఁ బాయుచా
డ్పునన్. ౧౫౫

క. ఆ రంభయును గుబేరకు

మారుఁడు నవ్వేళఁ దమవిమానోత్తమమున్

నారదహాస్సిద్రుపవాం

భోరుహములక్రిందిచాయఁ పోనిచ్చి తగన్. ౧౫౬

ఆ. పారిజాతకుసుమస్ఫారభంబులు వెద

చల్లుతమశిరంబు లల్లనల్ల

నద్దుచును దదీయ మగుపాదయుగళి పా

సించి రంతఁ గొంతసేపు నిలిచి. ౧౫౭

క. ఆ వరహానియు నొం డొరు

పై వదలనిప్రేమ కలిగి భాసిలుఁ డనుచున్

దీవించె రంభ యపు డా

దైవతమునివర్యుఁ జూచి దరహాసమునన్. ౧౫౮

క. ఓమునివర మీదీవన

చే నూపైఁ బ్రేమ కొంత చెడక నిలుచునో

యేమో కాని యీక న్నర

భామలపోడుముల కితఁడు బ్రమయక యున్నే. ౧౫

వ. అని తనమనంబునం గలయీరసంబు సైరింపంజాలక యొక్క
సక్కెంబుగా నాడుమాటలకు సందియంబు నొందుచు నిది
యేమి యనుట వివరింపు మని మునివసుండు నిలిచి యడు
గుటయు దేవరకుం బ్రస్తుతగమననిరోధంబు గాకుండ విమా
నంబుమీఁదికి విచ్చేయుఁడు మీవంటిమహానుభావులం గొం
తమేరయైనం గొలిచివచ్చుట భాగ్యంబుగాదె యనుచుశిష్య
సమేతంబుగా నతనిం దమవిమానమునందు నునుచుకొని
తదలంకారచామరంబులు రెండును విడిచి పుచ్చుకొని తన
ప్రియుండునుం దాను నిజిగెలంకుల నిలిచి యల్లనల్లన
వీచుచు నప్పడంతి హానివర్యా యిప్పుడు మీరలాడోలికా
విహారిణులప్రసంగంబున శిష్యుతోడ నే మనిపలికితి రది
యాసతీయవలయు ననుటయుఁ జిలునగవుతో నతండు.

మ. బభిరా సత్కవి వౌదు నిక్కమ తగ న్భావించి నీ వన్నయా
యెలప్రాయంపుమిటాఠికతైలబెడం గే నెందునుం గాన వా
రలడోలాచలనోచ్చలచ్చరణముల్ త్రైవిప్తపస్త్రీలయా
దలఁ దన్నంజనునట్లు మించెననినం దప్పేమి యొప్పేయగున్.

క. అని పలికితి నిం దే మై

నను గానితెఱంగు గలిగినం జెపుమా యో

వనజాక్షి యిక దాఁవం

బని యేమి మనంబులోనిభర మని పలికెన్. ౧౬౨

వ. పలికిన నవ్విలాసిని యతనిం జూచి. ౧౬౩

క. మీరలు పెద్దలు త్రైలో

కారాధ్యుల రేమియన్న సంటిరిగా కె

వారలు మాన్పెద రిదియే

మారసి యాడితిరొ యనుచు నడిగితి ననఘా. ౧౬౪

ఉ. ఊహ యొనర్పరో యతిశయోక్తులవర్ణనలందు నిట్టియ

వ్యాహతి చెల్లు నంచునొ యి టాడితి రింతియ కాక యేవరా

రోహలు మమ్ముఁ బోలమికి డ్ఢాఢిగ నిమ్మెయి నున్న యీజగ

న్తోహనమూర్తి యర్థపతిముద్దుకుమారుఁడెసాక్షి నాపుడున్

ఉ. అల్లన నవ్వుచున్ముని సురాంగనఁ జూచి యెటాడుకొన్ననుం

జెల్లుఁగదమ్మ నీకుఁ గడుఁ జెల్వుఁడు నిబ్బర మైనప్రేమ రా

జిల్లుఁగ నిట్లు వర్తిలుటఁజేసి మృగేశ్వర యైన నిట్ల రా

వెల్లదిసంబులున్ సవతి యేగతిఁ గల్గునొ మీఁడు గంటివే.

క. నినుఁ బోలువనిత నీకును

వనజముఖి యితనిఁ బోలువాఁ డితనికి నెం

దును గల్గి కలఁచునో యి

ట్టినిగాఢపుముదముసొంపుతీపులు చనునే. ౧౬౫

క. అనుటయు నవ్వల కనినన్

మునివర మీమాట యిట్లమోఘం బగునో

వినలే నిట్టివి మానుడు

నను మన్ననచేసి యనుచు నాతుక మ్రొక్కెన్. ౧౬౮

వ. అంత నమ్మహామునీంద్రునియాజ్ఞానుసారంబునం దద్విమానంబు కలభాషిణి విహరించుచున్న యెలదోటలోనికి దిగి యె నట్టియెడ రంభానలకూబరులు వినయపూర్వకంబుగా నతనిచేత ననిపించుకొని యప్పు డెదుటఁ గాన్పించువాసు దేవుని ప్రాసాదరాజంబునకుం జెయ్యెత్తి మ్రొక్కి తమ విమానంబుతోడ నిజేచ్ఛం జనిరి. కలభాషిణియు నట మున్ను తన కనతిదూర్కున వినంబడువారలనల్లాపంబు లాలకించియుఁ దదనంతరంబ ధగధగితదిగంతరం బగుచుం జేర నేతెంచువిమానంబు నవలోకించియు నాశ్చర్యంబు నొందుచుండి యప్పుడ ట్లరుగునలకూబరునిరూపలావణ్యాది సౌభాగ్యంబులకు మిక్కిలి మెచ్చుచుఁ దదాలోకనంబులం దనియక కొంతమేర తద్విమానంబుక్రిందటిచాయఁ బూఁ బొదరిండ్లయారమిమఱుంగున వారిసల్లాపంబు లాలకింపు చుం జని యంత నది మిక్కిలి దూరంబుగ్గా నేగుటయుఁ దిరిగి వచ్చుచుఁ దనమనంబున.

౧౬౯

ఆ. ఇంతరూపవంతు నెంతయుఁ దనకుఁ గై

వసము చేసికొని యవార్యగర్వ

మఱి జెలంగుభాగ్యవతి యీలతాంగి యె

వ్వతె యొకో మనంగవలదె యిట్లు.

౧౨౦

చ. మునుపు నిజేశు నరపతిముద్దుకుమారుఁ డటంచు నానితం
బిని పలుకంగ వింటిని గుభేరతనూజునికిం గరంబు మో
హనయగుకాంత రంభయని యాడుకొనంగ వినంబడు స్మనం
బున నిపుడెన్న నామెఱుంగుఁబోడియ కావలయు న్నిజం
బుగన్.

౧౨౧

క. ఇప్పు డిది నిశ్చితంబుగ

నప్పరమమునీంద్రుఁ జేరి యడుగఁగవలయు

దప్ప కతఁ డమరహానియ

యప్పటి కప్పటికి వచ్చు యదుపతికడకున్.

౧౨౨

క. అని చింతించుచు నాయం

గన తా నొక్కతియ యేఁగి కడుఁ జేరువ నా

యనుపమతేజుని నారద

ముని గాఁగ నెఱింగి వినయమునఁ బ్రణమిల్లెన్.

౧౨౩

వ. ప్రణమిల్లి లేచి విరచితాంజలి యై.

౧౨౪

క. మానీంద్రచంద్ర యిపుడు వి

మానముతో నేఁగినట్టిమహితాత్ములు రం

భానలకూబరులే యన

నానారహఁ డట్ల యగుదు రని యాయకతోన్.

౧౨౫

క. నీ వె ట్లెఱిగితి చెపుమా

నావుడు మీరాడుకొన విసంబడుమాటల్

భావింప నట్ల యె నా

భావమునకుఁ దోచె ననుచు భామిని పలికెన్. ౧౭౬

చ. పలికిన మీట నాడుకొనుపల్కులు వింటినొయన్న వింటినో

యలఘుతపోనిధాన తనయత్యధికం బగురూపసంపదం

జెలువుఁడు కై వసం బనుచుఁ జెల్లుఁబడిం బచరించి పల్కెనా

కలికి తదుక్తి కోర్వమి ప్రకాశిత మయ్యెను మీవచస్ఫితిన్.

క. అనుటయు మునినాయకుఁ డో

వనితా యె ట్లోర్వవచ్చు వలవనిగర్వం

బునఁ గన్ను గాన కాడెడి

యనుచితవాక్యంబు లేరికై నఁ దలంపన్. ౧౭౭

క. తరుణీ యేరికిఁ జెల్లునె

యరయఁగ నే మీతవార మనుకొన నిదిగోఁ

బిరువీకు గ నున్నది తాఁ

గర మద్భుత మైనసవతికయ్యముచేతన్ ౧౭౮

క. సవతి యన నింక నొకతెన్

భువిలోపల వేఱ పెదకఁ బోవలయునె యో

ధవళాక్షి నీవ కానే

రవె దైవనియుక్తిఁ గొంత ప్రాప్తి గలిగినన్. ౧౭౯

క. నావుడు నంతటిరూప

శ్రీవైభవవతికిఁ గాక సిద్ధించునె యా

దై వనియు క్తియు మాబోం

ఘేవిధమునఁ బాటఁ బడిన నిద్ధవివేకా.

౧౮౧

గీ. అనుడు నామాట కేమి యోయంబుజాక్షి

రంభ మొదలైనయేయచ్చరలకు నై నఁ

దక్కువే నీదురూపసౌందర్యమహిమ

లెక్కుడే కాక మిగుల నూహించి చూడ.

౧౮౨

ఆ. అది యటుండనిమ్ము ముదిత నిన్నును జూచి

నట్లు దోచుచున్నయది యొకింత

నలిననాభుకొలుపునకు వత్తువో యన

వత్తు మిమ్ముఁ జూతు వరమునీంద్ర.

౧౮౩

సీ. అని యింతి పల్కిన మునిపల్కె నపునపు

నెలత ని న్నెఱుఁగుదుఁ దలఁచుకొంటి

మాశిష్యుఁ డైనయీమణికంధరాహ్వయుఁ

డిట గొన్ని నాశక్రిందటను గ్రొత్త

గాఁగ హరిం బొడగానంగఁ దా వచ్చి

దండకరూపసంస్తవనరచన

యొనరింప నేకసంధన గ్రహించి పఠించి

నట్టినేర్పరివిగదమ్మ నీవు

గీ. పేరఁ గలభాషిణివిగద బిరుదుచదుర

వగుదు బభిబభి యిపుడు నీ కది ముఖస్థ

మగుచు నున్నదియే శక్యమగునె చదువ

ననుడు శక్యంబు గాకేమి యనుచుఁ బలికి.

౧౮౪

వ. అమ్మదిరాక్షి మధురగంభీరస్వరంబున నిట్లని చదివె. ౧౮౫

దండకము.

శ్రీకామినీకామితాకార సాకారకారుణ్యధారాన
వాంకూర శంకాకరాశోణరేఖామయూఖాభిక్రిమిత్తాశో
కనాలోకలోకైకసంస్తుత్యనిత్యప్రభావా విభావైభవాధిక్య
ధికాకారి తానంత మార్తాండకోటిక యాటికమానామలా
స్తంభ శుంభద్యశః పూరకర్పూరసౌరభ్యమైత్రీపవిత్రీకృతా
మ్నాయవాయుప్రచారానిశాపాదితాపారసంనారసంతాప
నిర్వాపణాపాపనిర్వాపణోపాయ నామ ప్రశంసానుభావా
భవాభావలోభాకులీభూతచేతస్సుధీవ్రాతనిర్ణీత సంప్రాప్తస
ద్భక్తి మార్గైకవిశ్రామ భూమిభవ తత్త్వరూపా సురూపా
వలీమర్మిరూపస్వరూపా గురూపాసనాసాదితానారతానన్య
సాంకర్యకైంకర్యమాధుర్యధుర్యప్రసన్నా ప్రసన్నావలీమా
నసోదస్తభోగాపవర్గాభిలాషా హృషీకేశ యీశానవాణీ
శముఖ్య ల్గువిఖ్యాత మైనట్టినీదివ్యచారిత్రచారుప్రచారం
బు పారంబుముట్ట న్నుతింపంగ లేరంచు నెంచంగ వించుం
బ్రవంచస్వభావంబు భావంబున న్నాన కి ట్టేము నీముం
డటు జాటువాచాటత ల్చాపుచున్నార మిన్నేరము ల్గున్న

నంజేసి సైరింపు మోవాసుదేవా సదానంద గోవింద నీ
 విందు మావింద వై డెంద మానంద మొదినప నెందు
 న్విచారంబు లేమి న్వచోగోచరాగోచరత్వంబు లూహింప
 లే మైతి మోదేవ మీసాదసేవాదరంబు న్నదిం గోరుచు
 న్నేదవాదు ల్బమాదు ల్గడుం జాలనాజ్ఞించి భోగేచ్ఛ
 వజ్జించి నానాతపశ్చర్య లాశ్చర్యతాత్పర్యపర్యాకులత్వం
 బునం గైకొన న్నాకు నేయత్నము లేక యోక్యష్ట యీ
 కైవడిన్ మీకృపాలోకసంసిద్ధి సిద్ధిచుట ల్బుద్ధి దక్కింప
 నత్యంతచిత్రంబు గాదే జగన్నాథ యారీతిఁ జెన్నార ము
 న్నేఋషు ల్మిమ్ముఁ గన్నారఁగన్నారు మాకన్ను లెన్నంగ
 నేపుణ్యము లేసెనో యీవిశేషంబుఁగాంచె న్విరించోదయ
 స్థాననాభీసరోజాసరోజాతజాతాండము ల్పడతాండంబు లై
 యుండ నొండొండ నీరోమకూపంబు లేపారఁగాఁ దాల్చుట
 ల్చిప్పఁగా నీవుగోవర్ధనంబెత్తి తంచున్వరాహవతారంబునన్
 ఛారుణీచక్రమున్ దాల్చి తంచు న్మహాకూర్మభావంబునన్మం
 దరగావ్రము న్మోచి తంచు న్జగంబు ల్సమస్తంబుఁ ద్రైవిక్ర
 మ ప్రికియావేళఁ బాదత్రయం జాలఁ బూరించి తంచు
 న్నుతింపంగ యుక్తంబె భక్తప్రజాధీన దీని న్వివేకించి లో
 కంబులోఁ గొంద జ్ఞార్యోత్తము ల్సర్వవేదంబులు సర్వ
 వాదంబులు సర్వయాగంబులు సర్వయోగంబులు సర్వ
 మహానంబులు సర్వదానంబులుం జూడ నీదాసదాసానుదా

సాంఘీసంసేవలోఁ గోటికోట్యశము న్బోలఁగాఁ జాల
వంచుం దదాచారముం బూనివర్తింతు రత్యున్నతిన్ సత్య
సంకల్పనిత్యోదయా యేము సీనామమాత్రంబు మానాలు
కం జేర్చుట ల్లక్క నొకింతయుం దక్కుత్రోవన్ భవన్తాయ
దాటంగలే మవ్యయా భవ్యయోగీంద్రసాంద్రాదరా కాం
క్షితైకాంతసంసేవనా భావనాతీత కల్యాణనానాగుణ శ్రీ
సముద్భాసితాంగా మముం గేవలం బైనకారుణ్యదృష్టిం
గటాక్షించి రక్షించు లక్ష్మీమనోవల్లభా దేవదేవా నమస్తే
నమస్తే నమస్తే నమః.

౧౮౬

మ. అని యీవైఖరి సంతయుం జదివి దైత్యారాతి యీదండకం
బునకు న్మొచ్చుచు నిచ్చినట్టిదిగదా భూద్యుతి స్నీదుశి
ష్యునికంతంబున నొప్పునావిమలరత్నోదారహారంబు స
న్మునిలోకోత్తమ యంచుఁ బలిక మఱియుం బూఁబోడి
దానిట్లనున్.

౧౮౭

సీ. పాసఁగ ముత్తైపుసరు లోహాణించినలీలఁ

దమలోన దొరయుశబ్దములు గూర్చి

యర్థంబు వాచ్యలక్ష్మ్యవ్యంగ్యభేదంబు

లెఱిగి నిర్దోషత నెసఁగఁ జేసి

రసభావములకు న్నర్థంబుగ వైదర్భి

మొదలైనరీతు లిమ్ముగ నమర్చి

రీతుల కుచితంబు లై తనరారెడు

ప్రాసంబు లింపుగాఁ బాదుకొల్పి

గీ. అమర నుపమాదులును యమకాదులు నగు

నట్టియర్థశబ్దాలంక్రియలు ఘటించి

కవితఁ జెప్పంగ నేర్చుసత్కవివరునకు

వాంఛితార్థంబు లొసంగనివారు గలరె.

౧౮౮

లయ. చలువ గలవెన్నెలలచెలువునకు సౌరభము

గలిగినను సౌరభముఁ జలువయుఁ దలిర్పం

బాలు పెసఁగుకప్పరపుఁబలుకులకుఁ గోమలత

నెలకొనిన సౌరభముఁ జలువపసయుం గో

మలతయును గలిగి జగముల మిగులఁ బెంపెసఁగు

మలయపవనంపుఁగొదమలకు మధురత్వం

బలవడిన నీడు మఱి కల దశఁగవచ్చుఁ గడు

వెలయఁగలయీసుకవిపలుకులకు నెంచన్.

వ. కావున.

౧౮౯

క. ఊరక యటు మిముబోటుల

చేరువఁ జరియింపఁగనిన సిద్ధింపవె యే

కోరిక లైన నజస్రముఁ

గోరుదు మీవీణె మోచుకొని కొల్చుటకున్.

౧౯౦

సీ. మునినాథ యిటమున్ను వనజదళాక్షుని

యంతఃపురంబున కరుగువేళ

మణికంధరుని దదంగణమున నిల్చి మీ

వీణియ మీరలే పాణిఁ బూని

పోవఁగాఁ జూతు నప్పుడు దాని నేఁ బుచ్చు
కొని కొల్చివత్తునో యని తలంతు
ధేవరచి త్తంబు దెలియమి నట్లు సే
యఁగ నేమి దోఁచునో యనుచు వెఱతుఁ

గీ. గరుణ నంతమాత్రపుటూడిగంబు నాకు
ముదలవెట్టుఁ డటంచుఁ గేల్కొగిచి మిగుల
వినయ మొప్పుఁగ నాయ్నితి వేడుకొనియె
నతఁడు నట్ల కాని మృని యనుమతించె. ౧౯౨

వ. అనుమతించుటయు నిష్కహాత్మనియనుగ్రహం బీహతిగలిగె
దీనం జేసి నావాంఛితంబును సఫలం బగునని సంతసిల్లి రం
భానలకూబరులవలనఁ గడపట వినంబడినవాక్యంబొకటి
దలంచుకొని యది తెలియుటకుఁ గృతాంజలి యై వినయ
భరంబునఁ గొంకుచు దానను మణికంధరుండు రహస్యశంక
నెడ గలుగఁ జనఁగ నమ్మహాముని కిట్లనియె. ౧౯౩

సీ. మహితాత్మ మీర లిమ్మహినుండ సంకోచ
పడి యేమొ మిక్కిలి పొడవు చనఁగ
నీక విమానంబు నిలచేర్చునన కొంత
మేరఁ బోనిచ్చె నమ్మిథున మిప్పు
డేను వృథాభ్రాంతి నింతనంతను దాని
వెంబడిఁ జని పల్కు వింటి నొకటి

వినుఁ డది యధేశతనయుఁ డోయబల యి
న్నారదుమాటలనడుమ వేఱ

గీ. పొడమె నేమయ్యె నలకళాపూర్ణుని
కడమచెపు మన్న రంభ యప్పుడ తెలుపనె
నీకు మఱి చెప్పరాకుంట యీకథయును
నీకు నాతోడును మ్ముబ్బనీకు మనియె. ౧౯౪

గీ. ఏ నెఱుంగ వేడక పడుచున్నదాన నోత
పోధనోత్తమ యాకళాపూర్ణుఁ డనఁగ
నెవ్వఁ డాతనినుద్ది ము న్నేమి చెప్పె
నెద్ది చెప్పరా దనియె నాయిగురుఁబోడి. ౧౯౫

వ. ఇది యానతీయవలయు ననిన నతండు వెఱుగఁగండి యిదియం
తయుఁ గడునపూర్వంబు దీనిఁ దెలిసెదంగాక యని కొంత
తడవు నిశ్చలుం డగుచు విశ్వప్రపంచంబునం గలభూత
భవిష్యద్వర్తమానవర్తనంబు లన్నియు విమర్శించి తత్ప్రకా
రంబుఁ గాంచి కలభాషిణిం జూచి యారంభ ప్రియునకుఁ
జెప్పరా దనినకథ యత్యపూర్వంబు నాకునుం జెప్పఁ దగ
దని పలికిన. ౧౯౬

గీ. అనఘ చెప్పరానికథాంశ మట్ల యుండ
నిమ్ము నలకూబరునకు నయ్యింతి యేమి
కారణమ్మున నీప్రసంగము వచించె
దెలుపుడన దాని కిట్లని తెలిపె మాని. ౧౯౭

సీ. ఈరంభమును వీడు నేవేళయును రతి
 క్రీడాపరాయణుల్ కేవలమును
 వీరి నొండొరుహాసవీక్షణోక్తులు దక్కి
 నట్టిచేష్టితములు నెట్టి వైన
 మన్మథోద్దీపనమహిమఁ జొక్కించు నొ
 కొకప్రేమచొప్పిది యుద్విఁగలదు
 కావున మము నేడు కనుఁగొనుటకు మున్ను
 రంభ నవీనమార్తాండుదండ

గీ. శుభ్రఘనరేఖ వర్తిల్లఁ జూచి నగుచు
 బ్రహ్మతోనున్న శారదారమణిఁ బోల్చె
 ధనదనుతుఁడు నమ్మాటకుఁ దరుణిమోవి
 దంతశిఖ నొత్తె నత్తటిఁ దనరుతమిని. ౧౯౮

క. ఒత్తుటయు నెందుఁ గలుగని
 క్రొత్తతెఱంగునఁ జెలంగుశోమలకలవా
 గ్వృత్తి యపు డొకటి బహువి
 చ్ఛ్చితిక మై దానికంతసేమన్ బాడమెన్. ౧౯౯

ఉ. ఏయెడ నెన్నఁడుం గననియింపులు గులెఁడుతద్దళస్వసం
 బాయత మైనకౌతుకము నద్భుతము న్మోలపింప నేదియే
 దీ యిది చాలఁ గ్రొత్త బళి యొకొకమా టిక నొకమా
 టిట, చాయలినీల వేణి నలకాధిపసూనుఁడు వేఁడె వేడినన్

క. నాచేత నింకఁ గా దిది

యోచెలువుఁడ యనఁగఁ గాకయున్నన్ విడనే

నోచెలువ యనఁగ వచనా

గోచరసల్లాపరసము కొం తపు డొదవెన్. ౨౦౦

వ. అంత నక్కంత కాంతునికి సంతసంబుగాఁ గొంతకొంతత్రాఁ
ర్థనంబు సఫలంబుచేసె నతం డంత నింతకు ము న్నిదియెన్నఁ
డును విన్నయదిగాదిప్పు డెప్పగిది నొదవెఁ జెప్పుమని గ్రుచ్చి
గ్రుచ్చి యడుగ నిది నేడు నేర్చినది కాదు తడవులనుండి
నే నెఱింగినదియ యొక్కకారణంబున నిది యెఱుకఁపఱుపక
నెఱయ మఱచియు నేడు బాలభానుపాండుమేఘసంసర్గ
విశేషవీక్షణంబునం దలంపైన మానసంబులోనన పూని
యుండి యిప్పటిసిదుండగంబువలనఁ గలఁగి వెలివిరియనిచ్చి
తినని పలికిన నతం డి ట్లనియె. ౨౦౧

గీ. ఏమికారణమున దాచి తిన్ని నాళ్ళు

తరుణి యెఱింగింపు మనుడు నేతత్ప్రసంగ

మునఁ గళాపూర్ణకథలు వచ్చునో యనియెడు

తలఁపుచే దాచితి నటంచు వెలఁది పలికె. ౨౦౩

సీ. పలికి యోపొరుషాభరణ తత్కథలు వ

చ్చిన నేమి యంటేని వినుము తెలియ

నాకథ లింకఁ జెప్పినట్టివారును విని

నట్టివారును ధాత్రియందుఁ బుత్ర

పాత్రప్రపాత్రాదిబహుసంతతిని దన

ర్షుచుఁ జిరకాలఁబు ప్రచురసంప
దభివృద్ధిశోభితశుభసౌఖ్యములు గాఁతు

రనుమాట యున్నది యాదియంద

గీ. యేను నీ కది చెప్పిన వాఁకొఱకు

నవనిఁ బుట్టంగవలయునో యని వెఱచెదఁ

బ్రాణవల్లభ యవి తావకాంగసంగ

సౌఖ్యమునఁ బేర్చునాకు నిష్టంబు లగునె.

౨౦౪

గీ. ఆది నీకథ వింటి వెట్లనియెదేని

యేను వినినట్టిపిమ్మట నిట్టిమాట

పలికె నొక్కయమోఘవాగ్మీలసనుండు

కావున వచింప విన నిఁకఁ గాదు నీకు.

౨౦౫

వ. అని చెప్పె నని చెప్పి నారదుండు.

౨౦౬

గీ. అతివ విను రంభకును గలయట్టిభయము

నాకుఁ గల్గుటఁ దత్కథ నీకుఁ జెప్పఁ

గూడ దట్లయ్యు మిక్కిలిఁ గువలయమున

వెలయఁ గల దది వెలయుట్రోవలును గలుగు.

౨౦౭

వ. అది యట్లుండె రంభానలకూబరు లవ్విధంబున సల్లాపం

బానరించినయసంతరంబ తద్విమానంబు మత్సమిపంబున

కేతేర మీఁడోలి కాప్రసంగంబులు వడియె నని కలభాషిణికిం

జెప్పి యప్పుడు తద్వినలక్ష్మీవిలోకనకౌతుకంబున నెడగాఁ
జనియున్నమణికంధరుం బిలిచి యంబుజాక్షునికొలుపువేళ
దప్పకుండం బోవలయు ర మృదుచు నచ్చటు గదలిచనియెఁ
గలభాషిణియు నంతఁ దనుఁ జేరవచ్చిననెచ్చెలులుం దాను
ను నిజగృహంబున కేఁగి వేగంబ కొలుపుసింగారంబు సంఘ
టించుకొని కృష్ణనగరి కరిగె. ౨౦౮

శా. శ్రీనంద్యాలపురాంక వాగ్విభవలక్ష్మీనాథపర్యంక సు
జ్ఞానశ్రీమిథిలేంద్ర సూన్యతవచస్సంధాహరిశ్చంద్ర వి
ద్యానైపుణ్యసముద్భూతార్భటికవిద్వద్వాదవాచాలితా
స్థానీమందిర యిందిరారమణపత్నంకేరు హేందిందిరా. ౨౦౯

క. అంభోనిధిసాధారణ

గాంభీర్య యరాత్యసుప్రకంపనచయకు

క్షింభరితరవారిమహా

కుంభీనసవర్య సమరగురుభుజశౌర్యా. ౨౧౦

మానిని. శేషసుభాషణ శీలవిభూషణ సేవకపోషణ చిత్తరిపూ.

స్నేషనివర్తన నిర్మలకీర్తన నిత్యసువర్తన నీతికళా

పోషవిచక్షణ పుణ్యనిరీక్షణ భూసురరక్షణ భూరిమద

ద్వేషణశాసన ధీజలజాసన దీప్తివిభాసన ధీరమతీ. ౨౧౧

గద్య. ఇది నిఖిలసూరిలోకాంగీకారతరంగితకవిత్వవైభవపింగళి
 యమర నార్యతనూభవసౌజన్యజేయసూరయనామ
 ధేయప్రణీతం బైనకళాపూర్ణోదయం బను
 మహాకావ్యంబునందు
 ప్రథమాశ్వాసము.

కళాపూర్ణోదయము

—: 0 :—

ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీఖండాద్రిహిమాచల

మేఖలికావిలసదపరిమితహయరింఖా

లేఖితజయలాంఛన సృప

శేఖర సంద్యాలనారసింహునికృష్ణా.

౧

వ. అవధరింపు మద్విధంబునం గలభాషిణితోడ సంభాషించి
యరుగుచు నారదుండు తనమనంబున.

౨

చ. హృదయమువేగి గొకింత శమియించెను జెల్వపుఁగ్రోవు
పెంపునం, బొదలెడురంభకున్ సవతిపోరు ఘటించుట కంకు
రార్పణం, బిది యిటు గొంత చేసితి నపేక్షిత మంతయు నైన
యట్ల యీ, సుదతియ చాలు దీనికి నసూయయు నున్నది
మాట లారయన్.

౩

క. ఎంచుగ నాగమనమునకు

నించుక చుట్టయిన నయ్యె నిది యోగ్యమ సా

ధించుట కెవ్వారిని బో

రించనిక్షణ మొక్కటియుఁ దరింపఁగ వశమే.

౪

వ. అని తలపోయుచు శిష్యుండునుందానును బురపర్యవేశమార్గం
బున నడుచుచుండె నప్పుడు. గి

సీ. దవుదన్వలనె నేడు ధరణికి దిగి వచ్చు
చున్నవాఁ డిది యేమియొక్కో యనియుఁ
గయ్యంబు లిడ నెందు గతి గల్గునో యని
వెదకుచు నేతెంచుకొనె యనియుఁ
బవనేరితము లైనపాదపాంసుపుల నిం
దఱఁ గృతార్థులఁ జేయుకొఱకొ యనియు
సీమార్గమహిపుణ్య మెట్టిదియో ఫలం
బునకు రాకది రిత్త చనునె యనియుఁ

గీ. దను నెఱుఁగువార లతిదూరమునన లేచి
రెండుచేతులు మొగించి వర్తిల్లుచుండ
నికటమునఁ గన్నవారలు నేలఁ జాఁగి
యాదరమునఁ బ్రణామంబు లాచరింప. ౬

చ. అలఘువినీతిసంభ్రమసమాకులత న్వేసఁ బల్లకీలు నం
దలములు వారువంబులును దంతులునాదిగఁ గల్గువాహనం
బులుడిగివచ్చి మొక్కుదొరమూఁకలపెల్లనఁద్రోవచాలసం
కులముగ నందు గొంద ఊకకొంత బరాబరిచేసికొల్పిరాన్

మత్త. కొందఱం గడకంటిదృష్టులఁ గొందఱ న్నెఱచూడుకలం
గొందఱం జిఱునపుడౌలునఁ గొందఱం దగుదీవెనం

గొందఱుం జెయిసాఁచి లెమ్మని కొందఱుం గయిదండ గొం
చుం దపోధనుఁ జాదరించెను సొంపుగాఁ బ్రణతాత్ములన్.

వ. ఇవ్విధంబున సకలజనసేవ లాదరింపుచు శిష్యుండునుం దాను
నమ్మునివరుండు పరస్పరవిఘ్నప్రవాచాల వీచీహస్త సమా
ర్జితచర్చరిమచర్చికాచర్చాంకురంబులవలనను సంకులకల
హంసచక్రవా కపుష్కరాహ్వయప్రముఖజలపక్షిసాదోహ
కోలాహలంబువలనను నవిరళపరిఘాకమానడిఁదీరఖండమం
డలీపాండిమచ్చులవిలసితప్రహసితాబులవలనను నికటంబు
నం బొదలుజలధివిలసనంబులం జెలరేఁగి గేలిసేయుసోయ
గంబునం బరఁగుహఃఖావలయంబులును బరిఘావలయసలిల
నిధిసముత్తాలకల్లోలశీకరాపికిర్యమాణంబు లగుచుం దమ
యం దుభయతస్సమాకృత్యమాణభోగీంద్రభోగవేష్టనప్ర
కారానుకారపారీణంబు లై రాణింపుచుం దిరుగుమెఱుఁగుఁ
దీఁగెలు ప్రకాశింప వైశాఖపర్యంతనితంబడంబరవిడంబనచతు
రంబులై చూడ నొప్పువైడూర్యప్రాకారంబులును బ్రాకార
వలయఃపులకపిశ్చీర్ణసముదయసముత్క్లిర్యమాణ మాణిక్య
నివహవివిధకాంతిసంతానసౌమనసమాలికాస్తోమాభిరామ
పర్యంతభాగం బగుచుం పారవిభవలక్ష్మికిం బట్టిన యాతప
త్త్రింబురీతి నుద్యోతించుగగనమండలంబునకుం బాండురత్న
సంపాదనంబున సొం పొనర్చుసమున్నతశిఖరసంసక్త నిర్మిత
మాక్తికభక్తివిశేషంబుతోడం బసిండికామచెలుపు నలవరిం

చువాసుదేవప్రాసాదరాజంబును వాసుదేవప్రాసాదరాజకై
 తవద్యోతమానశాతకుంభకుంభినీధరంబునకుఁ బ్రత్యంతప
 ర్వతభంగి నంగీకరించి యలంకారంబు గావించువసుదేవసం
 కర్షణ సాత్యకిప్రద్యుమ్నాదియాదవసంఘ సౌధయూధంబు
 లును సౌధయూధభూధరవ్రాతజాతమహాతరంగిణీబృందసం
 దేహంబు ప్రభవింపం జేయునుభయసార్వభౌగాగహీరమయ
 గృహభిత్తి సంతతతంతన్యమానమరీచినిచయ పరిపూర్ణ రాజ
 మార్గంబులును రాజమార్గసజ్జత శైవాలినీ శైవలభావభాసు
 రంబు లై పాలుసారుగారుత్మతబహిర్వితర్దికాని కాయంబును
 బహిర్వితర్దికాని కాయవిరచిత కురంగనాభి గోముఖోపతరం
 గితరంగవల్లీమతల్లికామనోజ్ఞమాక్తి క మండలీ పాండిత్యము
 లత్యంత కాంతంబు లగుచు నుత్తుంగహర్త్యశిఖర కేతుసంఘ
 సంఘర్షణశకలితపతితాంతరిక్షఖండలక్ష్యమాణనక్షత్రసము
 త్రేప్త్యాసంధుక్షణవిచక్షణంబు లై పీక్షణపర్వంబునిర్వహిం
 పు బౌపుమీఱుచు దదనలంబనలంబమానవివిధాంబుదక
 దంబకంబుడంబుఁ జూపుకలువడంబులును గలువడంబులం
 దవిలినమిళిందంబులచందంబు నందపటచు చంద్రశాలాభేల
 నాలోల నాభీకలోచనాలోచనంబుల మరీచి పీచికలపెల్లుచి
 ల్లునం జిమ్మసగ్రోవులఁ జిమ్ముగంధసారకస్తూరికానీరధారా
 ప్రసారంబుల తెఱిగెఱింగింప బంగారురంగుపసలఁ బసుపు
 వసంతంబు లాడుభావంబున తీవినెఱపుధర్మహర్మ్య శ్రీలభే
 లాసంభ్రమోచ్ఛ్వాసితవిశరారు కేశబంధంబులో యనంగబం

ధురంబు లగు మంథరగంధవహవిహరణవిస్మయర కాలాగరు
 ధూపధూమంబులును ధూపఘూమ శ్యామి కామిషంబున నిజ
 స్వామి కొలువునకు నిబ్బరంపుఁ బేరుబ్బునం బ్రబ్బి కొనుచుఁ
 జేరిన శృంగారరస సముద్రంబునకు నిర్ణిద్ర విద్రుమకుడుగ
 సంఘసాంగత్యసౌభాగ్యంబు ననుగ్రహింపుచుఁ బ్రత్యగ్రజా
 గ్రదగ్రస్థలస్థాపిత కురువిందకలశ కండళ చ్చవిచ్ఛటాజటాలి
 తంబులగుగోపురంబులును గోపురద్వారతోరణవ్యాజవిభ్రా
 జమానమంగళసూత్రసువ్యక్తనిర్వర్తితపరిగ్రహగృహ నైభ
 వ శ్రీసముపభోగనిస్తంభు లగుసకలజనులును నత్యంతచిత్ర
 తరమహత్త్వంబునం బ్రవర్తిల్లు నుత్తమోత్తమ కీర్తులంబొగ
 డొందుతద్ద్వారకానగరంబుఁ దఱియం జొచ్చి యంత

సీ. మహానీయకురువిందమాణిక్యకాంతుల

చేతఁ బల్లవితమై చెలువుమీఱ

మరకతమణిసముత్కరమరీచిచ్ఛటా

పత్రసంతతిచేత బాగుమీఱ

నకలఁకనవ్యమాక్షి కచాకచకృష్ణ

సూనసంపదచేత సొంపుమీఱ

నింద్రసీలజ్యోతిరిందిందిరశ్రేణి

విలసనంబులచేతఁ బొలుపుమీఱఁ

౧. దనసమున్నతిచే నభస్తరువుఁ బ్రోచి

విమలశిఖరాగ్రక నకకుంభములచేత

సఫలితంబుగఁ జేయుచుఁ జాల వెలయు

నంబుజాక్షునికొలుపుకూటాబుఁ గాంచె.

౧౦

క. కాంచి మణికంధరునితోఁ

గాంచనగర్భజుఁడు వలికెఁ గలకాలము వీ

క్షించిన నిది నిచ్చలు నొక

యంచితరుచి నెఱపుచున్నయది కనుఁగొంటే.

౧౧

శా. ఆవైకుంఠముఁ జూచినట్లు కడు నింపై యీసభామండప

శ్రీవిస్సూర్తికతాబున న్నిగుల నాచిత్తంబు నానందము

ద్రావైచిత్రిఁ గరంచుచున్నయది యేతద్దావరకాపట్టణం

బీవిశ్వంబునఁ గల్గుమే లిదియపో యెందు న్నివేకించినన్.

వ. అని పలుకుచుఁ జేరంబోవునంత.

౧౩

క. ఆఋషియాగమనం బపు

జారసి చని చెప్పి రంబుజాక్షునకు బహి

శ్చారిణు లగుపరిచారిక

లారీతిని బెప్పు నతనియానతికల్మిన్.

౧౪

సీ. బంగారుగొలుసులుఁ బవడంపుఁదఱిమెన

కోళ్లురు వింతబాగులబాగడలు

రత్నంపుఁజలుకలు రాయంచపతిమలుఁ

బసిఁడిపువ్వులవ్రాతపనులసాబగు

వివిధంబు లగుచిత్రవిరచనలును దసి
 వీనూనిపట్టెయల్లిక బెడంగుఁ
 బలుదెఱంగులపట్టుతలగడబిల్లులు
 మవ్వంపుఁగుకుమపువ్వుపఱపుఁ

గీ. గలిగి మెఱుంగులు నిక్కులఁ గడలుకొనఁగ
 మించుదంతపుటుయ్యెలమంచముఁను
 బాలుపుమీఱుచుఁ దనయంతిపురముసతుల
 యూడిగంబులు గైకొంచు నున్నశౌరి. ౧౫

ఉ. అప్పలుకు ల్చెవింబడినయంతన దిగ్గున లేచి యెట్టెటూ
 యప్పర మేష్ఠినందనుఁడె యశానె హజారపుద్రోవ వచ్చెనే
 యెవ్వాడు నంతరిక్షగతి నిచ్చటికే చనుదెంచు నిర్విధం
 బివ్వాడుచాలఁజిత్రమిదియే మొకొయంచుససంభ్రమంబునన్

సీ. తూఁగుటుయ్యెలఁ దూఁగుచోఁ గొంత చెదరిన
 యరవిరివన్నె బాగట్ల యుండ
 నడవంబుతోయ్యలి మడిచి యిచ్చినతెల
 నాకుఁజీలిక చేతియంద యుండ
 నట్టిటు దొడిగినయంఘ్రుల రత్నంపు
 సమ్మోళిగలు సారె జాఱుచుండ
 రాణివాసపుఁజామరగ్రాహిణులు గూడ
 నరుగుదెంచి తమంత మరలుచుండఁ

గీ. దనకుఁ గైదండ యొసఁగినతరుణి కేలు
వదల నెఱుంగమి నది తోన వచ్చుచుండఁ
గనిసవా రెల్ల నొదుఁగుచుఁ గలఁగుచుండ
మురరిపుఁడు వాకిటిహజారమునకు వచ్చె. ౧౭

తే. ఇ ట్లైదురొగ్గని ప్రణమిల్లి యింపుఁ బెంపుఁ
దనరఁ గైదండ యొసఁగి తోడ్కొనుచు నేఁగి
యతనియాజ్ఞ వెంబడిని శుద్ధాంతనికట
భాసి యగునొక్కమణిసభాభవనమునను. ౧౮

మ. జగదీశుండు తపోధనాగ్రణికిఁ బూజావర్తన ల్పాడఁజ్రొ
త్తగ నేతెంచినవానికిం బల్లె మహాతాత్పర్యసంయుక్తుడై
తగఁజేసెగడుఁగ్రొత్తక్రొత్తగుచు నత్యంతాదరంబెక్కు ధ
ర్మగరిష్ఠాత్ములబుద్ధి పూజ్య లగువార ల్పల్లరు న్వచ్చినన్

ఉ. అప్పుడు తత్సభాగృహసమాగమనార్హులు కొల్వసేతఁకై
యెప్పటియట్ల యందఱుబహిష్ఠితులై యెఱిఁగించిపంపఁదా
నప్పరమర్షి వీడ్కొలుపునంతకు రమ్మనఁ గొంకి యచ్యుతుం
డప్పలుకు ల్గణింపక తదంచితగోష్ఠిన యుండ నింపుతోన్.

వ. అప్పు డది యెఱింగి. ౨౧

ఉ. మానివరేణ్యుఁ డిట్లనియె మాకొకపెద్దతనం బొనర్చి రా
జ్యానుగుణప్రవర్తనల కక్కట యిమ్మెయిఁ గొంకితేని న

న్నీనలినాక్ష పొమ్మనుట యుక్తము నీకిపు డ్లుగాక మీ
వానిగఁ జూచితేని గొలువం బిలిపింపుమువారి నావుడున్

మ. చెలులం జుట్టల దండనాథుల విపశ్చిద్వర్యులన్ సత్క-పీం
ద్రులమంత్రిశులవారముఖ్యులముకుందుం డెంతయుంబ్రీతితోఁ
బిలిపించెం బాడగాంచి రవ్వభవశోభి న్నారలు న్నేత్రహ-
స్తులు దమ్మందఱనపు పేరెలుఁగుతోఁదోడ్తో నెఱింగింపఁగన్

తే. కమలనాభుండు నపుడు శీఘ్రుంబ తనదు

కొలుపు వీడ్కొంచు మానిఁ దోడ్కొనుచు నేఁగె

నంతిపురమున కాతండు నాత్మశిష్య

వెలుపలన నిల్పితాఁ దన్ వీణెఁ గొనియె.

౨౪

ఆ. అప్పు డతనిచేతియావీణెఁ దాఁ బుచ్చు

కొనియె సంభ్రమమునఁ గూడ నేఁగి

కరము వినయ మొప్పుఁ గలభాషిణి ముకుందుఁ

డవుడు దానిఁజూచి యల్ల నగుచు.

౨౫

క. ఏమీ శిష్యత్వంబున

నీమునివరుసేవ సేయ నిచ్చ వాడమెనో

యోమగువ యనిన విని యది

యేమియు లేదని వినీతి నిటు నటు నొడిఁగెన్.

౨౬

ఉ. ఒదుఁగుటయున్ యదుప్రవరుఁ డోహరిణాక్షి తలఁక నేల నీ

కిది కడులెస్సబుద్ధి కృప నిట్టిమహామహుఁ లాత్మసేవకున్

హృదయమునందు నియ్యకొను టెవ్వరికున్నదివేయునేటికిం
బ్రదికితి సేవసేయుము శుభప్రదు నిమ్ముని నిట్లయెప్పుడున్

ఉ. నీమతిపెంపుఁ బాడుకొను నేరుపులున్ మృదుమంజులస్వర
శ్రీమధురత్వముం గనుచుఁ జిత్తములోపల నేను నెంతు ని
క్కొమలి గొంత నారదునకుం బరిచర్య యొనర్చునేని వి
ద్యామహిమంగడు న్వలయునంచు నినుంగనుఁగొన్న వేళలన్

మ. అనుచుం జాంబవతీగృహంబునకుఁ దా నహ్మానిలోకాధినా
ధునివెంటం జని శిష్యురాలి నొకతెం దోడ్తెచ్చితిం దీనిఁగై
కొని శిక్షింపు మటంచు నల్ల నగుచుం గోవిందుఁడాయితీఁబి
ల్చి నయంబొప్పుఁగఁబల్కెనమ్మగువయుంజిత్తంబురంజిల్లఁగన్

క. నాకు మును మీరు చెప్పెడి

యాకలభాషిణియె యిది యటంచును వినయో

త్రేకమునఁ బలికి మునికి వి

వేకిత నుచితోపచారవిధు లొనరించెన్.

30

సీ. అంతట గోవిందుఁ డాయితీఁ జూచి యో

వనజాక్షి యిచటి కిమ్మునివరేణ్యుఁ

డేతేర దొరఁకొని యెన్నియో నా శ్లయ్యె

నేమేమి దిద్దితి వెఱుఁగఁ జెపుమ

గానచాతురిఁ దాను గడుఁ బ్రోడ యయ్యుఁడుం

ఘరుమీఁదిమత్సరంబుననుజేసి

మనవిద్య సాధింతు నని పూనినాఁ డిది

యెందు నెవ్వగును మున్నెఱుంగకునికిఁ

గీ. గావున విశేషములు నీకుఁ గలవి వరుసఁ

దెలిపి నీ నేర్చిన ట్లెల్ల దిద్దు మనుచు

నొప్పగించితి నిమ్మహాయోగినర్య

ననుడు జాంబవతీసతి వినయ మొప్ప.

30

క. ఎప్పుడును మీవచస్పితిఁ

దప్పక యే నడపుచున్నదాన నిపుడు నా

తప్పొప్పులు మీ రరయుట

యొప్పు నివ్విన నవధరింపుఁ డొకకొం తనుచున్.

31

క. కుండనపుఁగమ్మిఁ దిగించిన

యందంబున జవరఁదనము నలరుండేనె

ల్పిందినగతి మాధుర్యముఁ

బాందుపడ న్వేణె ముట్టి పాలఁతుక పాడెన్.

32

సీ. ప్రాణితో సరిగమపధనిస్వరంబుల

ప్రతినియతశ్రుతిక్రమము లెఱిగి

రాగభేదముల వర్జములు దొలంగించి

లయతాలశుద్ధి నెంతయుఁ దలిర్ప

గ్రామవిశేషమూర్ఛన లేరుపడ మంద్ర

మధ్యమతారసామగ్రి దశర

ధాతుమాతుపులు గీతప్రబంధములందు
నసమానలీలమై నతిశయిల్లఁ

గీ. దోర మగుప్రేమరసమునఁ దోచి తోచి
వీనులకు నింపుఁ జలువయు విస్తరిలఁగ
నాకరణిఁ దనకాంత యనేకగతుల
నాత్మగుణగానములు సేయ నచ్యుతుండు. 38

ఆ. ముదిత మేలుమేలు కొదవలే దెందు నీ
యనఘచరితు దిద్దు మనుచుఁ జనియె
జాంబవతియు నొక్కసంవత్సరము దాఁక
బాట నేర్పె మునికిఁ బాటవమున. 39

ఉ. అంతఁ గ్రమంబునం బ్రియుని యాజ్ఞను సత్యయు భోజకన్య
యున్, సంతస మొప్పు నప్పరమసంయమి నొక్కొక యేడు
దిద్ది ర, త్యంతమనోజ్ఞగానపటిమాతీశయోన్నతుఁ గాఁగ న
వ్విభు, డంతటఁ దాను దిద్దె నొకయబ్దము పూర్ణముగాఁగ
నాతనిన్. 3౬

వ. అప్పుడు మణికంధరుండు కలభాషిణికిఁబోలె నంతఃపురకాం
తలవలనిశిక్ష యేమియు లేకుండియుఁ బుండరీకాక్షునియను
గ్రహవిశేషంబున సకలరహస్యసంగీతవిద్యాసంపన్నతచేత
నారదకలభాషిణులయట్ల యత్యధికుండయ్యె. 3౭

క. అమ్మగురకు గానము హరి

యిమ్మెయి నఖిలంబు నేర్చి యింక మీసంగీ

తమ్మనకు నీడు లేదు జ

గమ్మల నని పలికి మోదగరిమం దేల్చెన్.

35

ఆ. అంతిపురములోని కరిగినవ్వుడు తదీ

యాంగనలును దత్తసంగ మైన

మానితోడ నీడు గానవిద్యకు సరి

లే దటంచుఁ బలికి రాదరమున.

36

వ. అంత.

౪౦

క. మణికంధరుఁడును గలభా

షిణియుఁ గొలిచి రాఁగ నాఁబుష్పవరశిఖా

మణి యొక్కనాఁడు యదుభూ

షణు వీడ్కొని వేడ్క నవని సంచారమునన్.

౪౧

ఆ. చనుచునుండి తనదుసంగీతచాతురి

గరిమపసకు మున్ను సరసిజాక్షు

చెలువ లాత్మ మెచ్చి సలిపినయట్టిప్ర

శంసచందములప్రసంగ మైన.

౪౨

వ. వారితో నిట్లనియె నివ్విధంబున నవ్వరవర్ణినులు ముస్వరుం

బెక్కు మాటులు మదీయసంగీతచాతుర్యంబురీతు లతినూత

నంబు లనియు నీతెఱుగు లెవ్వరికిని దొరక వనియుఁ బలు

కుట గల దది నిజహృదయంబునఁ గలవిధంబో నాదుమదికిఁ
ముదంబొసరించుకొనునో యెఱుంగరాదు చదురు లెది
మదికి నెట్టిపగిది నైన సన్నదం బొదవించుట పరమధర్మం బని
తలంతురు గావున నట్టికథలు గట్టిగ నమ్మరాదు తమచెలుల
తోడ నేతత్ప్రసంగమున నేమి పలికి రది నిజంబు తదవబో
ధంబు గలుగునందాక జెందంబు సుదియంబు నొందుట
తప్ప దనుటయు నప్పరమతపోధనునకుం గలభాషిణి యి
ట్లనియె.

౪౩

క. మీపెంట రాకపోకలు

గావింపఁగ నగరిలోనఁ గలజనములు న
న్నోవాచందయమ యెఱుఁగుదు
రావనితలకడకు నాకు నరుగఁగ వచ్చున్.

౪౪

గీ. ఇట్లరిగి వారు సఖులతో నిష్టగోష్ఠి
నాడుకొనుమాటలను వినఁగూడు నైన
నేను మీదాన నగుట మీగానకథలు
వడిన నవ్వేళఁ గొదవలు దడవరేమొ.

౪౫

సీ. నా కపేక్షిత మైననాతిరూపు ధరింప

సామర్థ్య మబ్బిన నామగుపల
సఖులరూపముఁ దాల్చి సముచితం బగువేళఁ
జని వారిహృదయంబు గనఁగవచ్చు

నన నిది నెపముగాను నిధీశసుతుని దా
 రంభ యై కూడుట రమణికోర్కె
 యదియు మదీయకార్యానుకూలమ కదా
 యని యాత్మ నలరి యాయతివఁ జూచి

గీ. ఉవిద నీ కిట్టిసామర్థ్య మొదవుటకును
 వర మొసంగితి నేను నీవలసినట్టి
 యంగనలరూపుఁ దాల్చి యాయబ్జనాభు
 వనితలతలంపుఁ దెలిసి రమ్మనుచుఁ బనిచె. ౪౬

సీ. పనిచిన నాచెల్వ వనజదళాక్షుని
 సతులపాలికిని దత్తులులరూపు
 ధరియించి వార లొద్దను లేనివేళలఁ
 జని ప్రసంగము దెచ్చి సంయమిండు
 సంగీతచాతుర్యభంగు లనన్యనా
 ధారణ బగుట తద్వాక్యసరణి
 చేత నెంతయు సునిశ్చితముగాఁ దెలిసి య
 మ్ముని కది యెఱిగించి ముదితుఁ జేసె

గీ. సంయమియు నాయకం జూచి జాంబవతియు
 సత్యభామయు భోజాత్మజయును హరియు
 గురువులుగఁ గానకళ లెల్ల గరిడిముచ్చుఁ
 దనముతో నేర్పితివి గద యనుచుఁ బలికి. ౪౭

గీ. కొమ్మ మున్ను నీవాత్మలోఁ గోరినట్టి
కాంతు రంభామనోహరాకారుఁ డగుచు
మెఱయువానిని గూడి రమింపఁగలవు
నమ్మ పొమ్మిఁక నీభవనముఁ కనియె.

౪౮

వ. అని యవ్వనిత ననిపి మణికంధరుండు దానును సముచిత
భాషణంబులు గొంతతడవు నడపి నారదుండు నిజేచ్ఛం జని
యె మణికంధరుండునుదదాదేశంబునఁ దీర్థయాత్రకేఁగె నట
మున్ను కలభాసిణియు నట్ల నారదుచేత ననిపించుకొని నిజ
గృహంబునకుం జని గానాభ్యసనం బుడుగుట జేసి మున్ను
వోతె నగరిరాకపోకలతగులంబు చాలమిఁ గ్రమంబునఁ దన
చిత్తంబు నలకూబరచింతాయుత్తం బగుచుండఁ దత్సమీప
గమనంబున కుపాయంబు గానక బహుకాలంబు గడపి కాల
యాపనంబు దుష్కరం బగుటయు నొక్కనాఁడు దానొక్క
తియ వీణఁ గొని గృహారామంబున కరిగి యుండునంత. ౪౯

చ. లలితపుభూతిపూతయును లాతపుఁగోలయుఁ గక్షపాలయు
స్థలగొనుచిన్ని కెంజడలుమందులపొత్త మునాగబెత్తమున్
లలిఁగనుపట్టుకిన్నెరయు లాహిరిమోదము సింగినాదముం
జెలు వలరంగ నొప్పనొకసిద్ధుఁడు సింగపువారువంబుతోన్.

గీ. అభ్రపదవి నేతెంచి యయ్యబల యున్న
తోటలోనికి డిగియె నద్భుతము గాఁగ

నదియుఁ దన్మహిమకు వెఱఁగందుమనము
నల్ల నూల్కొల్పి యష్టపాద్యాదు లొసఁగె. గీ०

గీ. అతఁడు నోకలభాసిణి యాత్మగురుని
గృష్ణుఁ గొలువఁగ నేఁగుదే గీతవిద్య
పూర్ణముగఁ నేర్చితే రాకపోక లిపుడు
మానినాఁడుగదా దివ్యమానివరుఁడు. గీ२

క. దానంజేసియు నీకును
మానస మితరప్రచింత మాని తిరముగా
నానలకూబరునంద య
ధీనం బై నిలిచియున్నదియె. తరళాక్షి. గీ३

చ. కడపటినాఁడు నిన్ను నిటు కాంచనగర్భతమాజుఁడంపుచోఁ
గడమయభీష్టసిద్ధియును గాఁ దగుదీవన యిచ్చెఁ గావునం
బడఁతి యమోఘ మాయసఘఘఘ్న చలింపఁగనీకుతాల్మి
నీ, బడలుట చూడ నోపుదురె ప్రాణసఖుల్ తుణమాత్రమే
నియున్. గీ४

సీ. తడవులనుండియుఁ దపము సేయఁగఁ బూని
మణికంఠరుఁడు పాట మాని యునికి
నుపవాసభేదంబు నపనయింపఁగ లేక
ప్రేగుచున్నవి నాదువీను లిపుడు

వీణె వాయుపు మోవెలఁది నేఁజైనఁ దు

స్త్రిగ విని పారణసేయుఁ గాని

ఈభువనముల మీయిరువురగానంబ

కాని యన్యము లింపు గావు నాకు

గీ. నని పలుక మాటమాటకు నవ్బతంబు

చాలఁ బ్రబలంగ విని విని యాలతాంగి

కరసరోజము ల్మృకుళించి కరము వినయ

మతిశయిల్లఁగ ని ట్లను నతనితోడ.

గీ.గ

క. ఓయనఘ దేవుడవో యో

గాయతకపిలాదిసిద్ధులందు నొకఁడవో

నీయనుభావం బద్భుత

మై యున్నది నామ మెద్ది యానతి యీవే.

గీ.౬

క. అని పలుక మణిస్తంభం

డనుసిద్ధుడ నేను జలరుహావన నీ వెం

చినవారలలో నెవ్వఁ

డను గానని యతఁడు పలుకుటయు వినయమునన్.

గీ.౭

ఉ. ఓమహితాత్మ మీవచన మొక్కొకటే పరికించి చూచినన్

నామదిలోన నెంతయు ఘనం బగుచున్నది యద్భుతంబు మీ

రేమహిమన్ యథార్థముగ నిట్టిది సర్వము గంటి రిట్టిమీ

కీమహిఁ గానరానియది యేమియు లేదు గణించి చూడఁగన్

గీ. నాకుఁ దార్కాణయైనయంతయును దిరుగఁ
నడుగఁ జెప్పంగవలవ దోయనఘచరిత
యిపుడు మణికంధరుని మీరు తపము సేయఁ
జెప్పితిరి మొదల్కొని యది చెప్పవలయు. గీ॥

వ. అనుటయు సతం డాయంతిం జూచి యోకాంత నాకు దూర
దృష్టిదూరశ్రవణంబులు గలవు దానం జేసి యే నున్నచో
టన యుండి సమ స్తంబునం గంటి నిందు నీ యెఱింగినయర్థం
బెల్ల సరిదాఁకెనేకదా యింక నీ వనిపించుకొనిపోయిన వెను
కటినారదమణికంధరసంభాషణ ప్రకారంబును దపఃపర్యం
తం బైనమణికంధరవ ర్తనంబును వివరించెద వినుమని యిట్ల
ని చెప్పందొడఁగె నట్లు నారదుండు గాన శిక్షాపరిపూర్తి
యైనవెనుక నిన్ను నీగృహంబున కనిపి యంత మణికంధరుం
జూచి. ౬౦

క. నీసంగీతవిశేషా

భ్యాసము సఫలముగ విష్ణుఁ బరమేశ్వరు న
త్యాసక్తితోడఁ బాడుచు
వేసరక భజింపు మెల్లవేశలయందున్. ౬౧

క. ఆదేవున కెంతయుఁ బ్రియ

మై దురితవినాశహేతు వగు నిది యని యే
నాదరమున నామోక్షా
పాదిన్ వీణియ ధరించి పాడుదు నెపుడున్. ౬౨

సీ. బృహతీసమాఖ్యతోఁ బెంపు మీఁతెనువీణె
 వహించి యెచ్చుడు విశ్వావసుండు
 జగతిఁ గళావతిసంజ్ఞ నొప్పెడువీణె
 తోడ నేప్రాద్దును దుంబురుండు
 మహతీసమాహ్వయమహనీయ మీవీణె
 మానక నిత్యంబుఁ బూని యేను
 గచ్చపి యనువేరఁ గరము శోభిలువీణె
 సవరించి జగదంబ శారదయును

గీ. బాయ కెంతయుఁ బాటించుభంగు లరయ
 విద్యలం దెల్ల సంగీతవిద్య మిగుల
 నుత్తమము గాదె యది పురుషోత్తమునకు
 నర్పితం బగునేని యే మని చులింతు. ౬౩

ఉ. నీదుకృతార్థతామహిమ నెమ్మది నెన్నఁగ నంతయింత నా
 రాదు తపంబులం గనఁగ రానిజగత్పతి కృష్ణుఁ డెట్టిభా
 గ్యోదయశాలికిం దొరకు నుల్లమునం బరికించి చూడు మా
 శ్రీదయితుండు నీకుఁ గృప చేసెఁ గురుం డయి గానసత్కళల్.

క. కావున నీవిద్య సదా
 యావర్తింపుము కుమార యది సకలాభీ
 ష్టావాప్తికిఁ గారణ మీ
 పావహిలం జేయు నప్పు డటు మనమునకున్. ౬౪

శా. ఏనున్ వేగమ యేగి నాపడినపా ధ్నేడేర నాకంబులోఁ
గానీ కాంచనగర్భకొలువనడుమం గానీ పురద్విట్సభం
గానీ తొల్లిటివిష్ణుదేవుకడనే గానీ మదీయోల్లస
ద్దానప్రాధిని వాదుఁబూని గెలుతు స్సరోవృన్నతుం దుంబురున్

వ. అనిన నాపలుకు లాకర్ణించి మణికంధరుం డమ్మునీంద్రునకు
ముకుళితకరకమలుం డగుచు ని ట్లనియె మీకు గానవిద్య
చేతఁ దుంబురుని గెల్పునంభ్రమం బిప్పటిమాటలవలన నె
ఱుంగంబడియె నతనియం దిట్టిబద్ధమత్సరం బేల పుట్టె తజ్జ
యంబున కేమిపాట్లం బడితిరి నాకు నింతయు నెఱింగింపవల
యు ననుటయు నతం డిట్లనియె.

౬౭

ఉ. వై కుంతంబుననొక్కనాఁ డతులితైశ్వర్యుండు విష్ణుండునా
ళికప్రోద్భవముఖ్యదేవగణముల్ సేవింప యోగీశ్వరా
నీకంబుల్ నిగమాంతసూక్తులను వర్ణింపంగ న్నొడ్డొలగం
బై కూర్చుండె మహాసభన్ సదవనవ్యాపారపారీణుఁ డై.

వ. అప్పుడు.

౬౮

శా. కొండిన్యాత్రిమరీచిదక్షకపిలాగస్త్యాక్షపాదాంగిర
శ్యాండిల్యక్రతుకణ్వకుత్సభగువిశావసుత్రమైత్రేయమా
ర్కండేయాసురివాఘదేవకపిదుర్వాసోబక వ్యాఘ్రపా
న్మాండవ్యాదిమహామును ల్చునిరి ప్రేమల్మీఱఁ దత్సేవకున్

క. అరిగితి మపు జేనును దుం

బురుడును విశ్వావసుండు మొదలుగ వీణా

ధరుల మొకకొందరము త

త్పరతయు భక్తియుఁ దలిర్పఁ దత్సేవకు నై.

౭౧

వ. ఇవ్విధంబున దేవమునిసంఘంబులు వచ్చి సేవింప విష్వక్సే
నుండు వేత్రహస్తుం డగుచు సందడి యెడగలుగ జడియుచు
బరాబరి యొనరింప దివ్యవారాంగనానాట్యంబు లవలోకిం
చుచు న ద్వేవదేవుండు పేరోలగమ్మున నున్న సమయంబున.

ఉ. వారిదపంక్తిలో వెడలివచ్చుమెల్లుగులపిండు నా సఖీ
వారముతో రమారమణి వచ్చెను హెగ్గడికత్తై లెందఱె
గోరి భజింప నాకొలుపుకూటముముందరివంక నొప్పుసిం
గారపుదోట నుండి యధికం బగువైభవమింపుమొఱంగన్

ఉ. నెచ్చెలిపిండుఁ దానును వసీస్థలిదండ నొకిత గానఁగా
వచ్చెనో లేదో యాకమలవాసిని యంతనె యేమిచెప్పుదున్
హెచ్చినసాధ్రమంబున ననేకులు బద్దలవార లెక్కడన్
వచ్చియొ మోడి రాకొలుపువారిఁ గ కాపికలై చన న్పడిన్

క. అప్పుడు మముబొంట్లకతల్

చెప్పంగ నేమిటికిఁ దారసిలి వేత్రధరుల్

రొప్పుగఁ జనియె న్నిలువక

యపుర మేషియును నచటి కతిదూరమునన్.

౭౨

క. ఆతటిని వేత్రహస్తు లొ

సహో తుంబురుఁడా యటంచు నుచ్చైస్వర ము

ద్యోతింపఁ బిల్చి క్రమ్మట

నాతనిఁ దోడ్కొనుచుఁ బోయి రతివేగమునన్. 2౬

వ. అట్లు యోడ్కొని పోవుచుండ.

2౭

చ. కని తమలోనఁ దా రితనిఁ గ్రమ్మటగాఁ బిలిపించె నేమొకో
యనియెడువారు గానవిధులందు ప్రసంగము లేమి గల్గెనో
యనియెడువారుఁ దచ్చతురు లన్యులు లేరె యితండె కాని
యిం, దనియెడువారు నై మనములందును సందయమొంది
రందఱున్. 2౮

• ఉ. అప్పుడు నేను నామనమునం దితనిం బిలిపించు తెట్లొకో
యిప్పు టడంచు నిల్చి యరయింప వినంబడియె న్నిజంబుగా
నప్పురుపోత్తముండు దనయంగనతో వినుచున్నవాఁడు సొం
పొప్పఁ దదీయగాన మని యొద్దఁ జరించెడువారు చెప్పఁగన్

క. మ మ్మొల్లఁ దోలి యొక్కని

నిమ్మొయిఁ బిలిపించి హరియు నిందిరయుఁ గడున్

సమ్మదమునఁ దుంబురుగా

నమ్మును వినుచునికి విని మనం బెరియంగన్. ౩౦

వ. ఏ నొక్కమఱుంగునం గొంతతడవు గనిపెట్టుకొని యుండ

సీ. అనిపెనా యే మిచ్చె ననుచును సుభ్రమం
 బున సందడించుచు మూఁగువారు
 సర్వేశ్వరుండు శ్రీసతితోడ గానంబు
 వినునట యడుగ నే లనెడువారుఁ
 గడు ననుగ్రహము నెక్కడ లేనియియిగి
 పసయుఁ దెల్పెడు నంచుఁ బలుకువారు
 నీ వొక్కఁడవా మఱి యెవ్వార లైన న
 య్యెడ నుండిరో యని యడుగువారు

ఆ. నగుచు సురలు మునులు నరుదండ మేపూత
 డంబుతోడ వచ్చెఁ దుంబురుండు
 కడలవారిని గనకన్నాన మాడించు
 పదకమును సునేత్రపటముఁ దాల్చి. ౮౨

వ. అప్పుడు. ౮౩

క. ధగధగ యనుపదకంబున
 నిగనిగ యనుక్రొమ్మెఱుగునేత్రపటమునన్
 భగభుగ యనుమేపూతన్
 భగభగ యనిపించె నతఁడు నాహృదయంబున్. ౮౪

సీ. తనుఁ గ్రమ్మఱంగఁ బిల్చినవేళయంద నా
 తో విచారింపక పోవు పెట్టు
 పోయెఁబో ననుఁ బిల్వజేయక తా నొక
 నెఱగ్గాణ యై విద్య నెఱపు పెట్టు

నెఱపెఁబో ప్రభువు మన్నించినాఁ డని మీఁదు

వరికింప కీసామ్ము పట్టు పెట్టు

పట్టెఁబో దొంగఁ దే ట్లుట్టిన టివి డాఁచి

కొంచుఁ బోవక మెలుయుంచు పెట్టు

గీ. లేడు తగవరి యెందును మూడి చొచ్చి

వాత వెడలెడువాఁడె యెవ్వాఁడు నంచుఁ

బాపి తుంబురుఁడా యంచుఁ బండ్లు గొలుకు

కొంచు లోలోన నుడికితిఁ గొంతతడవు.

౮గీ

క. నాకంఁపెఁ దాను ఘనుఁడే

యాకొలఁదియు బయలుసేయునంతకు నేయే

పోకలఁ బోయినఁ బోని

మ్మికరణిం జణిఁగి పోవనిత్తునె వీనిన్.

౮౬

వ. అని యాగ్రహించుచు నతనితోడ నెందేనియు వాదు పెట్టు

కొని భంగపఱచి యతులితం బైనమదీయసగీతచాతుర్యం

బువార్తలు క్రమంబున నిజగన్నాయకునకు వినంబడునట్టి

యుపాయంబు వెట్టెదంగాక యని యూహించి తదనంతరంబ.

చ. తలఁగక యిప్పు డిట్లు సముదగ్రతఁ బేర్చినయీర్ష్య బుద్ధిలో

పలన యడంచి మైత్రి గనుపట్టఁగ నింకను గొంత రాకపో

కలు ఘటియించి యే నతనిగానములో గుణదోషవర్తనల్

దెలియుట నీతి యాతెలివి లేకగునే జయ మంచు నెంచితిన్

ఆ. ఎంచి యతనియింటి కేగితి నొక్కవాఁ

డతఁడు నపుడు పాట కాయితముగ

వీణె మేళగించి వెలుపలిమోసల

నునిచి లోని కరిగి యున్నవాఁడు.

౮౯

ఉ. ఏనునుదుంబురుం డెచటి కేగె గృహంబునున్న వాఁడెయం

చానికటంబున న్నెలఁగునట్టిజనంబులఁ బల్కి వీణె యి

చ్చో నిడి లోనికేగె ననుసుద్ది వినబడ నీవిపంచి యె

వ్వనిదొయంచు నుండితిమి వారిదె చూతమటంచు నల్లనన్

గీ. పుచ్చుకొని పలికించి యపూర్వ మైన

శ్రుతులపెంపు నిర్దోషత నతుల మగుచుఁ

గడు వెఱఁ గొనర్ప దాని నక్కడన పెట్టి

మిగుల లజ్జించి వచ్చితి మిడి యపుడు.

౯౦

వ. ఆసమయంబున సంతరంగంబున.

౯౧

మ. కడుఁ బ్రావీణ్యధురీణుఁ డీతఁ డయినం గాంధర్వసంపూర్తి నె

లైడఁ బ్రఖ్యాతి వహించునాకు నకటా యీతుంబురుండం

తయె, క్కుడుగాఁ గానము నేటిదాఁక నని సంక్షోభించుచుం

దాడిఁ ద, న్నెడువానిం దలదన్న వాఁడు గలఁ డన్వేషింప

సంచెన్నితన్.

౯౩

చ. అటమును చెల్మిపెంపు దనరారఁగ నేనును దాను నప్పట

ప్పటికిని గూడి పాడుదుము వద్దభవాదులయొద్ద నప్పు డె

చ్చటఁ దన కింత గానకళసంపదకల్పి యెఱుంగనీడ ము
చ్చటకుడి యిట్లు విష్ణుఁడుప్రసన్నతఁ దాఁచిలిపించునంతకున్

క. తమవిద్య నెవ్వ రేమా

త్రము గనఁజాలుదురు వారిదండను దన్నా

త్రమ ప్రకటింతురు బుధు లు

త్తములమహిమ నీరుకొలఁది తామర సుమ్మి. ౯౧

క. ఇటు గాక విను జనంబుల

పటిమకు నెక్కుడుగ విద్య పఱచించుట య

క్కట విఫలము గాదే యె

చ్చటఁ జెవిటికిఁ బట్టినట్టిసంకును బోలెన్. ౯౨

వ. అది యట్లుండె నేను నది మొదలుగాఁగ నెక్కడెక్కడ నక్క-
జపుగానవిద్య గలవారు గలరు వారి నరసి యరసి తద్విద్య
సాధించుచు నెందునుం దుంబురునకు నీడు గాఁజాలమి యెడ
నెడం బరికించుచు బెద్దకాలంబు ప్రవర్తిల్లి యీమనోర
థంబు సర్వజ్ఞుం డైనపుండరీకాక్షుని యనుగ్రహంబుననకాని
ఫలియింపనేర దని నిశ్చయించి తద్దేవుని గూర్చి చిరకాలం
బు తపం బొనర్చితి నంత. ౯౩

సీ. అంజనాచలగర్వభంజనాచలలీల

నీలవర్ణపు మేనిడాలు దనరఁ

బుండరీకముల నుద్దండరీతుల గెల్చి

చెన్నొందునిడువాలుఁగన్ను లమర

మకరకుండలరుచిప్రకరకుంతము లై
 దినకరప్రభలు వెన్నెనుక కొదుంగ
 నురమురత్నమునందుఁ గరము రాజులునీడ
 తోడునీడగ లక్ష్మీ క్రీడలాడ

గీ. శంఖచక్రాదిపరికరసహితుఁ డగుచు
 మఘవముఖదేవతాసేవ్యమానుఁ డగుచుఁ
 బతగరాజాధిరోహణోద్భాసి యగుచుఁ
 గృహ దలిర్పంగఁ గాన్పించె నేశవ్రండు. ౯౮

ఆ. కానుపించి యేమి కావలయును వర
 మడుగు మనిన నేను నాత్మశక్తి
 కొలఁది నతులు నుతులుఁ జలిపి తుంబురు గాన
 కలనవలన గెలువవలయు నంటి. ౯౯

చ. అనుటయునన్నుఁజూచికృపనచ్యుతుఁ డిట్లను నేనుద్వాపరం
 బున వసుదేవనాముసకుఁ బుత్రుఁడనై యుదయింతు శిష్టపా
 లనమున దుష్టశిక్షచు నిలాశ్థలిఁ బ్రోవఁగ నష్ట ద్వారకా
 ఖ్యనగరియందు నీ ముఖిమతార్థ మొనర్చెద రమ్మ నాటికిన్

క. అని యంతర్ధానము నొం
 దినఁ జిరకాలంబు నేఁ బ్రతీక్షించుచు నం
 తను వాసుదేవుకడ ని
 ట్లనుపమసంగీతకౌశలాఘ్యుడ నైతిన్. ౧౦౦

వ. అని చెప్పి మఱియు ని ట్లనియె.

౧౦౨

క. ఏ నిన్నిపాట్లఁ బడి యీ

గానమహిమఁ గంటి నీవుఁ గలభాషిణియున్

మేను చెమర్చక యుండం

బూనితి రిది యప్రయాసమున హరికరుణన్.

౧౦౩

క. అనుడు మిముఁ గొలుచుపుణ్యం

బున కిది యరుదయ్య ఘనతపోధన త న్నం

దినవారు తనంత లనన్

వినరే లోకోక్తి మీరు విశ్వంభరలోన్.

౧౦౪

మ. అది యట్లుండె నొకప్పు తుంబురుని దా నారీతిఁ బిల్పించియిం

పు దల్పిన్ హరిపాటవింటమిగులం బూజ్యుబుగాఁజెప్పి తే

కొదయున్ లేక సదానివాసముగవైకుంఠంబులోనుండియా

సదయు నిష్ఠుని గొల్వఁగల్గెడుమహాసాభాగ్య మెట్లబ్బునో

క. అనుటయు నమ్మాటకు నె

మ్మన మలరఁగ నతనిఁ జూచి మణికంఠర య

త్యనఘుండవు మేలు మేలీ

యనుపమసద్బుద్ధి యేర్చికెనను గలదే.

౧౦౫

క. వినరే యెవ్వరుఁ బాపం

బనఁ బుణ్యం బన నిషేధ మన విధి యనఁ గీ

డం మే లనఁ నిహ మనఁ బర

మనఁ దలఁపఁగ లేరుగాక యాత్మహితుబున్. ౧౦౭

చ. అలయక వేదశాస్త్రసతతాభ్యసనవ్యసంప్రసంగతిం
దెలివి యొకింత కాంచినగతి న్నుతి కెక్కియు వెచ్చి దీరె రోఁ
కలి దలఁ జుట్టు మన్నక్రియగా నొకకొండఁను తాఁచెప్పడు
స్థలుషపథప్రవర్తనమె కర్మపువాసన లన్నుకొల్పఁగన్.

సీ. వినుము గంధర్వనందన భూతములయందుఁ

బ్రాణు లుత్తమములు ప్రాణులందు

బుద్ధిజీవులు మేలు బుద్ధిజీవులయందు

మనుజులు శ్రేష్ఠులు మనుజులందు

బ్రాహ్మణు లధికులు బ్రాహ్మణులందు వి

ద్వాంసులు ఘనులు విద్వాంసులందు

విదితార్థకృతిలోలహృదయులు ముఖ్యులు

విదితార్థకృతిలోలహృదయులందుఁ

గీ గర్తలెంతయుఁ బూజ్యులు కర్తలందు

బ్రహ్మవిదు లెక్కు డామీదఁ బరమ మొకటి

గలుగ దనుచును మున్ను దాఁ బలికె మనువు

ధర్మశాస్త్రప్రసంగవర్తనలవేళ. ౧౦౮

ఉ. నీవిధ మారయం బరిగణించినయిప్పటితారతమ్యపు

ద్రోవ కరంబు దూరముగఁ ద్రొక్కినవాడవునిక్కువంబు ల

క్షీవరనిత్యసన్నిధివిశేషమహత్త్వ మెఱింగినంతనే
యావిభవంబుఁ గాంచుటకు నాసయొనర్పితిగాన నిమ్మైన్.

క. కావున నీ వడిగినయ

ద్వేషనియనవరతసన్నిధిమహత్త్వవిశే
షావాప్తికిఁ బెద్దలచే
నే వినినయుపాయ మిప్పు డెఱింగింతుఁ దగన్. ౧౧౧

క. అధికారి కానివానికి

నధికపదవి దెలుపఁ బ్రాప్త మయ్యెడుపాపం
బధికారి యైనవానికి
నధికపదవి దెలుప కున్న నగు నిక్కముగన్. ౧౧౨

వ. అని యిట్లని చెప్పె. ౧౧౩

సీ. తనశక్తికొలఁది సత్కర్మము ల్భలవాంఛ
మాని కృష్ణార్పణమతిఁ జలుపుట
ప్రతిషిద్ధకర్మంబు పరిహరించుట విష్ణు
భక్తి ప్రేమమునఁ బాదుకొనుట
తద్భక్తి గలపుణ్యతములసంసర్గంబు
దుర్జను లున్నట్టిత్రోవఁ జనమి
విష్ణుసన్నిధికళావిఖ్యాతవివిధది
వ్యతేత్రతీర్థయాత్రాచరణము

గీ. బ్రహ్మచర్యంబుఁ దపము వైరాగ్యగుణము
వలయు వైకుంఠమును గోరువారి కెల్ల

పీనిలోపలఁ గొన్ని గావింపఁ గనిన
వృథా చనపు చేర్చుఁ గ్రమమున విష్ణుపదము. ౧౧౪

వ. అని చెప్పి నీవు నిజశక్తికొలఁది నిందు బ్రవర్తిల్లుము కృష్ణా
నుగ్రహంబునం గలిగినయీయనన్యసాధారణసంగీతచాతు
ర్యంబు వృథాసేయక శ్రీపురుషోత్తమశ్రీరంగాదిదివ్యక్షేత్రము
లందు ముకుందసన్నిధిం దద్దివ్యగుణనామసంకీర్తనగానంబు
గావింపు మది సకలశ్రేయోనిదానం బని పలికి తత్ప్రసంగవ
శంబున. ౧౧౫

ఉ. అక్కజ మైనభక్తి దసరార సతం డనయంబుఁ గృష్ణానిం
దక్కక యాత్మఁ జూచి ప్రమదంబుఁ బొంగుచుఁ జెంగలిం
చుచుం, జొక్కుచు మ్రొక్కుచుం బొగడుచుం బులకించుచుఁ
గన్ను మోడ్చుచున్, మిక్కిలి చోద్యమందుచును మెచ్చు
చుఁ బాడుచు నాట్య మాడుచున్. ౧౧౬

క. కేవలము సత్ప్రేమర
సా వేశవశంవదాత్ముఁడై తస్మణముల్
భావింపుచు నొకరీతిం
ద్రోవ గనుచు నేఁగె నారదుండు నిజేచ్ఛన్. ౧౧౭

వ. మణికంఠదుండును దచ్చరితంబులకు నతివిస్మయప్రమోద
హృదయుం డగుచు నితం డింతధన్యతామహిమంబున నొప్పు
నే యని కొనియాడుచుం దనదృష్టిమార్గంబు గడచునందాఁ

క వీక్షించి యంత నెట్టకేలకు నాలోకనంబులు ద్రిప్పకొని
యె నివ్వధంబున గురుం డరిగిన నతండుఁ దదుక్తప్రకారం
బునఁ బుణ్యకర్మంబులు నడుపుచుఁ గ్రమంబున విష్ణుభక్తి
హృదయంబునం బొదలఁ దీర్థయాత్ర గావించె నందు. ౧౧౮

మ. యమునం జూచెను వీచికాచయమునం బ్రాంచస్థనశ్యామ
తో, యమునన్ సారస కైరవోచ్చయమునన్ సారావభృంగీ
నికా, యమునం జక్రమరాశసంచయమునన్ వ్యాఘ్రాషితా
ఘవ్యపా, యమునన్ సంతతపుణ్యనిశ్చయమునన్ హర్షప్రక
ర్షంబు గన్. ౧౧౯

శా. నిధ్యానోత్సవకారణంబు లగుచు న్నించెం గరం బాసదన్
మధ్యేతీరవసద్విజప్రకరసమ్యగ్వర్తితారణ్యక
స్వాధ్యాయాధ్యయసస్వరాభిః యలీలాందోళనభ్రూలతా
బుధ్యాపాదనైపుణీవిలసితాంభోవీచిచాంచల్యముల్.

చ. ఇరుగడలందు మించినయహీశ్వరశయ్యతెఱంగుఁ దాల్చి క్రొ
న్నరువులపంక్తి రాజులగ నూతనపీఠపటంబుకై వడిం
దరశసరోజరేణుసముదాయము సొం పెసఁగంగఁ జూడ్చి-కా
తరణితనూజ యొప్పె శయితంబగువిష్ణునిమూర్తియోయనన్

క. ఆవైణికుండు తత్త్వి

ధావళిఁ దగువిధు లొనర్చి యాయాచోట్లన్

శ్రీవరుగుణములు వీణా

ప్రావీణ్యము పొలుపు మీఱఁ బాడుచు సంతన్. ౧౨౨

వ. మధుర సేవించి యంతట హరిద్వారంబును సాలగ్రామపర్వ
తంబును బదరికాశ్రమంబును నైమిశారణ్యంబును గురుక్షే
త్రంబును బ్రయాగయుఁ గాశియు నయోధ్యయు గంగాసాగ
రసంగమంబును స్నానదానాదివిధు లనూనంబుగానడుపుచు
దర్శించి యంత నుదధితీరంబున నీలాచలసన్నిధికి నేతెంచి.

క. ఇది సాక్షా ద్వైకుంతం

బిది నానామునితపస్సమృద్ధివిపాకం

బిది పరమం బిది శరణం

బిది పుట్టినయిల్లు సిరుల కెల్లఁ దలంపన్. ౧౨౩

తే. అని నుతించి యింద్రమ్యమ్న మనుసరసిని

రోహిణీకుండమున సమారూఢభక్తిఁ

దీర్ఘమాడుచు నాతఁ డాత్మీయగాన

నైపుణి వెలార్చుచును జగన్నాథుఁ గొలిచి. ౧౨౪

సీ. ఇతైఃపంగునఁ బురుషోత్తమశ్రీజగ

న్నాథునిసంసేవనమునఁ దనరి

శ్రీకూర్మవిభునియంధ్రునిరోహంబులు

గనుఁదమ్ములకు విందుగా నొనర్చి

సింహాచలాధీశ సేవావిశేషలీ

లలను జన్మంబు నలంకరించి

శ్రీమదహోబలస్వామిపాదనఖోడు

జాలసంఘము ఫాలశశికి నొసఁగి

గీ. వేంకటేశ్వరచరణారవిందగంధ

నందదిందిదిర్రేణి నైల్యమునను

నిజశిఖాకాంతికిని బుష్టి నిర్వహింపఁ

జనియె నాదరమేదురస్వాతుఁ డగుచు.

౧౨౬

మ. కమనీయోజ్జ్వలశీలశాలి యగునాగంధర్వుఁ డంతన్ ఘన

ప్రమదప్రేమవిశేషసంభృతపరీరంభక్రియాసంభ్రమ

భ్రమకారాభిముఖప్రసారలహరీ బాహుసమూహసమా

నమనోజ్ఞం బగుస్వామిపుష్కరిణికి న్వచ్చెం గడు నేడుకన్

తే. అంత హరిసంతతాశ్రితస్వాంత మైన

స్వామిపుష్కరిణియును నాశౌరిభక్తు

తనువు నన్యోన్యపావనత్వము భజించె

మిగుల మజ్జనసమయసమ్మేళనమున.

౧౨౭

ఉత్సా. అంత నిత్యనియమములు సమస్తమును నొనర్చి యా

చెంతఁ జెలుపు మీటియున్న ఊతివరాహమూర్తి శ్రీ

కాంతఁ గొలిచి భక్తివినయకౌతుకప్రమోదసం

క్రాంతి శబలతావిశేషకలితచిత్తవృత్తి యై.

౧౨౮

సీ. మణిమయప్రాకారముడఁగోపురొ
 దీర్ఘకాంతులచేతఁ దేజమునకుఁ
 జారునదీహస్తచామరసీజన
 వ్యాపారములచేత వాయుపునకు
 నారాధనార్థయాతాయాతజనవిభూ
 షారజోవృష్టిచే ధారుణీకిని
 హృద్యచతుర్విధవాద్యస్వనోపయో
 గప్రపర్తనముచే గగనమునకు

గీ. నిజనవాగరుభూపజనీరవాహ
 జననసంబంధమహిమచే సలిలమునకుఁ
 బావనత్వంబు గలుగంగఁ బరఁగువేంక
 టేశునగరు దాఁ జేరి యిం పెనకమెనఁగ. ౧౩౦

క. మునుపు పరివారదేవత
 లను దగ సేవించి నిర్మలప్రేమభరం
 బున మేను గగురుపొడువఁగ
 ననఘుఁ డతఁడు లోని కరిగి యగ్రమునందున్. ౧౩౧

సీ. మృదుపదాంబుజములు మెఱుఁగుటందెఱుఁ బైఁడి
 దుప్పటియును మొలముప్పిడియును
 మణిమేఖలయు బొడ్డుమానికంబును వైజ
 యంతియు నురమున నలరుసిరియు

వరదహస్తముఁ గటి వర్తిల్లుకేలు శౌ
 ఖముఁ జక్రమును దాల్చుకరయుగంబుఁ
 దారహారంబులుఁ జారుకంతంబు ని
 ద్దపుఁజెక్కులును నవ్వుదళకుపసలు

గీ. మకరకుండలములును డామరలఁ దెగడు
 కన్నులు మనోజ్ఞనాసయుఁ గలికిబామలు
 ముత్తియపునామమును రత్నముకుటవరము
 నెసఁగఁ గనుపట్టుశ్రీవేకటేశుఁ జూచె. ౧౩౨

వ. ఇట్లు చూచి. ౧౩౩

శా. ప్రత్యంగంబును మిక్కిలిం దడపుగా భావించి భావించి యా
 దైత్యరాతితనూవిలాసము సమస్తంబున్ విలోకించెఁ దా
 సత్యంతంబును వేడ్కఁ బొంగుచు నితాంతాశ్చర్యముం బొం
 దుచుం, గృత్యంబేమియుఁ గొంతప్రొద్దెఱుఁగకక్షీణప్రమో
 దంబుతోన్. ౧౩౪

వ. పదంపడి నిజానుభవం బిట్లని యుగ్గడింపం దొడంగి. ౧౩౫

సీ. పదపద్మములఁ జిక్కి పాయదు నాదృష్టి
 కనకాంబరమున కేకరణిఁ దెత్తుఁ
 గనకాంబరమునఁ గీల్కొనినఁ జలింప దే
 నుదరబంధమున నెట్లొనరఁ గూర్తు

నుదరబంధమున నిం పొంది భేదిల్లను
 శ్రీవత్సమున కెట్లు చేరఁ దగుతు
 శ్రీవత్సమునఁ దారసిలిన రానేరదు
 కేలుఁదామరల కేక్రియ మరల్తుఁ

గీ. కేలుఁదామరలను గళశ్రీల మోవి
 మకరకుండలముల గండమండలముల
 నాసఁ గనుఁగవ బొమలఁ గుంతలములందు
 నెందుఁ బర్విన విడఁజాల దేమి చెప్ప. ౧౩౬

వ. అని పరమానందంబున నితరప్రపంచంబు సర్వంబునుమఱచి
 కొంతతడవు నిరీక్షించి తదనంతరంబ దండప్రణామంబు లనే
 కంబులుగావించి విపంచీసమంచితమృదుమధురనినదంబును
 గంతస్వరంబును నేకం బగుచు లోకుల నస్తోకసమృద్ధాశ్చర్య
 సంభృతస్తంభభావులఁ గావింప నద్దేవునిదివ్యమంగళగుణ
 గానంబు లొనరించె నివ్వీధంబున మూఁ డహోరాత్రంబులు
 సేవించి వేంకటనగంబు డిగ్గి చని చని ముందట. ౧౩౭

సీ. ఏపట్టణము ముక్తిహేతుసప్తపురాంత
 రభిగణనాతివిఖ్యాతిశాలి
 యేపట్టణము ఖేలదేకామ్రవిభుశిర
 స్సింధుమత్సరిసరశ్శ్రీవిభాసి

యేపట్టణము సముదీగ కామాక్షీత
 పఃపరిపాక సంపద్విధాయి
 యేపట్టణము సరిద్రూపవాగ్దేవతా
 సంశ్రయించితసమస్తద్విజాలి

గీ. బ్రహ్మయజ్ఞవపాసహోమపరిమళసహ
 జాతసాక్షాత్పురబ్రహ్మసన్నిధాన
 భాగ్యసాభాగ్యయోగ్య మేపట్టణంబు
 పుణ్యతర మైనయాకాంచిపురము గనియె. ౧౩౮

గీ. కని మనంబున మోదంబు గడలుకొనఁగ
 నందు నేకామ్రనాథుఁ గామాక్షీఁ దక్కుఁ
 గలుగువేల్పుల దర్శించి కరిగిరింద్ర
 మునకుఁ జని యుక్తగతి నెక్కిపోవ నెనుట. ౧౩౯

సీ. తనశంఖరుచికి నాతనిమనస్సత్వోద
 యంబు ప్రత్యుత్థాన మాచరింపఁ
 దనచక్రమునకు నాతనిదివ్యతేజంబు
 గురుభావమున నెదుర్కోలుసేయఁ
 దనకృపాలక్ష్మి కాతనిభక్తి నెనరు పెం
 పెసఁగఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి యెత్తుకొనఁగఁ
 దనకౌస్తుభమున కాతనిశుద్ధచిత్తకా
 శము మైత్రి నెఱపుచు సరస మాడ

గీ. వరదరాజదేవుఁడు భక్తవత్సలుఁడు
మిగులఁ గనుపట్టె నతఁడు నజ్జగదక్షిణఁ
గని పులకితాంగుఁ డగుచును వినుతి చేసి
పాడుచు భజించె నెంతయు భక్తి మీఱ. ౧౪౦

వ. అంత. ౧౪౧

శా. ఆకాంచీనగరంబు వెల్వడి సముద్యత్పాగపున్నాగరం
భాకంకేళిరసాలసాలసుమనఃపాళీజఘామధూ
ళీకేళీవరగంధవాహపృథుకాళీచంక్రమాలాకృత
త్మాకప్రాంగణచోళమండలమహాగ్రామంబు లీక్షింపుచున్

చ. చెఱకును రాజనంబువరిచేలును దట్టపుఁబోఁకమాఁకులుం
దఱ చగుపూవుఁదోటలును దమ్మికొలంకులు నేటికాల్వలుం
బఱపగునారికేళవనపంక్తులు మామిడితోఁపులుం గడున్
మెఱయుచు నాత్మకు న్మృదము మెచ్చును నచ్చెరువున్ ఘ
టింపఁగన్. ౧౪౩

శా. అవీణాధరుఁ డేఁగి కన్గనియెఁ బుణ్యఖ్యాతిదోష్పల్లస
ద్దైవద్వీపవతీసమత్సరవినాదప్రాణిమానర్గళ
వ్యావల్లత-రభావభృల్లహరికావర్గావృతవోయమముం
గావేరితటిసీలలామము నఘాఘతాశనోద్దామమున్. ౧౪౪

ఆ. కని తదీయ మైనయనితరసదృశపా
వనతరప్రభావఘనత దనకుఁ

గరము మెచ్చొనర్పఁ బరమనిరూఢి నా
దరముతోఁడిభక్తిగరిమఁ దనరి.

౧౪౫

క. పావనగుణానుభావము

భావన గావింప నెట్టిపరమనదులు నీ
కావేరికి సదృశంబులు
గా వేరికి నైనఁ బొగడఁగా వెర వగునే.

౧౪౬

లయ. ఈనది ప్రవాహాయుగల్గినిభవిభాసితభు
జానియతరంగసదనూనపరిరంభం

బీనది భజన్నిఖిలమానవమనఃకలుష
తానిరసనాతిపటుతానుతజతాఘం

బీనది సమస్తతీసినికరదుష్కరత
రానుపమచిద్విభవదానమహనీయం

బీనది పవిత్రతర మీనది శుభైకనిధి
యీనది విముక్తికి నిదానము గణింపన్. ౧౪౭

ఉత్పా. ఆమితరంగధామలక్ష్మీ సరయఁ బృషతమణినికా
యములఁ బూజసేయఁ దాల్చినట్టినేత్రభుజసహ
స్రములు గాని జలరుహములు జలరుహములు గావు భం
గములు భంగములును గావు గణన సేయ నీనదిన్. ౧౪౮

మాని. బంగరుచేలయుఁ బద్మనిభాక్షులు

బాహుచతుష్కము భవ్యవిభో

తస్యంగితశంఖసుదర్శనశాన్ జగ
 దాముఖచిహ్నము తత్త్వము నీ
 లాంగము నీనది యూర సృజించు ని
 జాశ్రితదేహికినంతిక స
 ద్రంగశయానుఁ దిరంబుగఁజూచి క
 రం బిదివో చతురత్వ మనన్.

౧౪౯

వ. అని ప్రశంసించుచున్నయచటిజనులవాగ్జన్మసాఫల్యంబునకు
 నుల్లసిల్లుచు నరవిందకుముదకష్టరతల్లజనముల్లసితగంధసం
 బంధబంధురగంధవహాశీశోర వారంబులు దూరంబునన యెదు
 రొక్కనఁ జక్రచక్రాంగబక్రొంచసారసారావంబులు సార
 స్యవికస్వరస్వాగతభాషణంబు లశేషంబు నుపచరింప ను
 త్కంపమానకల్లోలజాలంబులు సమాలింగనలీలాలోలబా
 హుకాండపాండిత్యంబు లత్యంతంబుఁ బ్రకటింపఁ దటస్థల
 స్థాపితస్థూలడిండీరఖండమండలవిలాసంబులు రజతాసనసమ
 ర్పణప్రకారంబు నేర్పరింప నింపుమీఱుచు నిష్ప్రబంధుసందో
 హంబులలాగున నాగంతుకజనసంతతులు సంతసంబున నుప
 శ్లోకింపఁ బెంపు మీఱుచున్నయాకావేరియం దుచితవిధులు
 దీర్చి యందు మిక్కుటం బగుపెక్కువ నుక్కుమిగులుజక్క
 వలచక్కఁదనంబుచు వెక్కిరించునిరుత్తరీయవర్తులోత్తుంగ
 రంగత్కుచయుగంబులసరస సరసంబు లాడంజేరిన తెఱుగు
 నం గానుపింపఁ జంకల నిడినకనత్కనకకలశంబులతోడఁ భా

లుపారుచు నీరాటచేవున తీవి నెఱపుద్రావిడయువతీవితతు
 లయతులచతురిమపరిమిళితలలితవచనరచనలరుచులు గొన
 వలసి తెలిసియుఁ దెరు వడుగుతెరువరులం గూడుకొని పు
 రంబు ప్రవేశించి వేదాధ్యయనశబ్దంబులతోడియుద్ధులై యు
 ద్దీపించుషడ్దర్శనవ్యాఖ్యానఘోషంబులచేతఁ బూతాతిధిశ్రో
 త్రంబు లగుబ్రాహ్మణగృహవాటికలు దాఁటి కోటానఁగో
 టులై కోటకొమ్మలయందు నవ్యుత్పన్ననిర్వాణంబు లగుమా
 ణిక్యదీపంబులు మార్తాండసుండలమునకు మాఱుముండు
 చు ఖండితబహిరంతరతమస్సముచ్చయంబు లగుచు హెచ్చ
 నచ్చెరువున విలోకించుచు శ్రీరంగరాజ భజనయాతాయా
 తవర్తననర్తకీమణివిభూషణ ఘోషణపోషణంబుల నినుమ
 డించి యేపారు పారావ తారవాపార పారంపర్యంబులం బ
 ర్యాకులాంకణంబు లగువిశంకటవిటంకంబుల నలంకృతంబు
 లగుగోపురంబులు విలోకించుచుఁ బ్రాకారంబులు సొత్తైంచి
 యథోచితక్రమంబున వైనతేయాదుల సేవించుచు రంగసం
 జ్ఞతం బైనదివ్యధామంబు డగ్గఱ నేఁగి యందు. ౧౫౦

సీ. ఒనపరిపన మించుపసిఁడిదుప్పటివాని

శుభ మైనయురముకొస్తుభమువానిఁ

దెలిదమ్మిరేకులఁ దెగడుకన్నులవానిఁ

గమ్మకస్తురితిలకంబువాని

తొలుఁబల్కుగిల్కుపావలఁ జరించెడువానిఁ

జలువతావులసెజ్జ నలరువాని

నింద్రసీలపుడాలు నేలువర్ణమువాని

సిరి మరుగ్గొలుపుమైచెలుపువాని

గీ మకరకుండలదీప్తిహంబరమువాని

డంబు నెఱపెడుమణికిరీటంబువాని

రంగనాయకుఁ గాంచి సాష్టాంగనతులు

సలిపి తన్నుర్తియంతయుఁ గలయఁజూచె.

౧౧౧

వ. ఇతైత్రాగునం జూచి.

౧౧౨

చ. తమియమరంగ నొక్కొకటి దక్కఁగ నేతెడు నొర మద్విలో

కముల మణికిరీటమును గస్తురినామము నవ్వమోము హ

రములును వైజయంతియు నురస్థులరత్నము శంఖచక్రము

ఖ్యములును బొడ్డుదామరయుఁ గంకణకాంచిపదాంగదా

దులున్.

౧౧౩

సీ. దివ్యసంయమిమనస్థితిఁ బొల్చుమత్కుల

దైవంబుపదములఁ దలఁపుఁ జేర్తు

నఖిలలోకస్రష్ట యగుబ్రహ్మఁ గన్నమ

త్రాణబంధువునాభి నాత్మఁ జేర్తు

దైతేయకంఠనిర్దళనంబు లైననా

స్వామిహస్తముల భావంబుఁ జేర్తు

లక్ష్మీచన్ద్రవకు నలంకార మైననా

తాడ్రవిక్షమునఁ జిత్తంబుఁ జేర్తు

గీ. నుల్లమునకును జూడ్కికి వెల్లిగొలుపు
నావరదుమోమునందు మనంబుఁ జేర్చు
ననుచు గీతరూపములుగా నాశుకవిత
నుతుల రచించి పాడుచు నతఁడు గొలిచె. ౧౫౪

వ. అంత నాగంధర్వుఁ డచ్చటు వాసి యొక్కించుక తూర్పుగాఁ
జని చని. ౧౫౫

చ. అలరుచుఁ గాంచె ముందట నహమ్మతినిర్మళసప్రవీణమున్
విలసితసాధవజ్రుచినిర్జరనిర్మలినీప్రవాహసం
వలనమిశ్రత్రయ త్రయవారమతిప్రదచంద్రశాలికా
లలితవతీవిలోలదృగలంక్రియమాణముఁ గుంభఘోణమున్.

వ. అందు కందళదమందసందీప్తిప్రవాహసంత్రాళితదిగంతరాళ
సంతమసజుబాలంబు లగుగోపురప్రాకారంబుల దీపించుమా
ణిక్యమయమందిరంబునందు. ౧౫౬

సీ. నునుగాడ్పుదూది నించినయట్టిచల్లని
పానుపుపై లీలఁ బవ్వళించి
పటువులై హొంబట్టుబటువులో యన నొప్పు
రమచన్నదోయిఁ బాదములు చేర్చి
చేలువు దీపింపఁగ శిరముక్రిందట నొక్క
కేలు దలాడగాఁ గీలుకొలిపి

బంగారువలుపున రంగారుకటిమీఁదఁ

జక్కఁగా నొక్కమా స్తంబు చాచి

గీ. యన్యకరయుగ్మమునఁ బాంచజన్యమును సు

దర్శనంబును దాల్చి సుదర్శనమున

నచటిజనములచూడ్కి ధన్యముగఁ జేయు

శార్ఙ్గపాణిని గొల్చె నుత్సవ మెల్ల.

౧౫౮

వ. మఱియు నందు కుంభేశ్వరుని సేవించి దర్భశయంబున కరిగి

యందు రామభద్రునిర్జితద్రభక్తితాత్పర్యంబుల సేవించుచు

వీణావాదనానువాదమేదురగానకౌశలంబుతోడ నిల్లునిస్తు

తించె.

౧౫౯

తురగవల్లనరగడ.

దశరథావనీశవిమలతరతపఃఫలావతార

నిశితశరలఘుప్రయోగనిహతతాటకావిహార

కపటపటుసుబాహుదళసఘటితగాధిసూనుయాగ

అపరిమేయగౌతమాంగ నాఘదమచపదపరాగ

కోమలేక్షుదళససదృశఘోరశంభుచాపభంగ

భూమిజావివాహవిభవపూర్ణసమ్మదాంతరంగ

పరశురామగర్వకవనపానపీనబాహునాగ

గురువచోనుపాలనాతికుతుకవిగుతరాజ్యభోగ

పాదభజనవితరణాతిఫలితగుహసమస్తపుణ్య

పాదుకాప్రదానవిహితభరతసౌహృదానుగుణ్య

ఘనవిరాధమదవినాశకలితబహువిపన్నిరాస
 వినుతపదనివేశపూతవివిధమానికులనివాస
 తతనిశాచరీవిరూపతాకృతప్రియావినోద
 అతులబలఖరాదిదనుజహాననజనితవిబుధమోద
 హరిణయాపధారిదారుణాసురాసుహరణబాణ
 పరమఘోరబాహుబలకబంధమర్దనప్రవీణ
 అమలశబరికాఫలోపహరిదుచిఘనాభిముఖ్య
 సమదవాలిదర్పదమనసఫలితార్కతనయసఖ్య
 శరణవరణపరపరానుజప్రదీపితప్రసాద
 అరుణితాక్షీకోణవిరచితాంబురాశిగర్వసాద
 మర్వతౌఘరచితసేతుబంధసుతరసింధుకాండ
 గర్విపంక్తికంఠకంఠఖండనప్రచండకాండ
 సకలదివిజనుతచరిత్రజానకీమనోజ్ఞగాత్ర
 సకరుణాతరంగనేత్రసాధుభవలతాలవిత్ర
 యతిజపార్హుపుణ్యనామయతివితీర్ణభక్తకామ
 సతతసితయశోభిరామసర్వలోకపూర్ణధామ
 అహితవిదళనాతిరాద్రయార్తపాలనానిద్ర.

మహితనిఖిలగుణసముద్రమమ్ముఁ బ్రోవు రామభద్ర

క. పరమం బగుమీనామము

కరమామ్నాయములు తారకబ్రహ్మముగా
 నిరతిన్వినతింపఁగ నా
 తరమే మిము సభినుతింప దశరథరామా.

వ. అని వర్ణించి యచట గదలి సేతుబంధంబునకుం జని యం
దు రామేశ్వరు బహుభక్తి విశేషంబులనారాధించి యనంత
శయనంబున కరిగి యందు పద్మనాభునిం గొలుచుచు నతని
సన్నిధిం గొన్ని నాళ్లు దనదుగాంధర్వవిద్య హృద్యంబుగా నె
ఱపె. నేను గానప్రియత్వంబునంజేసి చెవియొక్క తత్తత్ప్రదే
శంబుల నతండు పాడెడుపాటలు వినుచు దృష్టియుం బాఱ
విడిచి యిది యంతయుం గనుంగొంటి నివ్విధంబున ననంత
పద్మనాభునిసన్నిధినుండి యతం డంత. ౧౩౨

క. ఆపడమటిదిశ దళకళి

కాపుష్పఫలాదిగరిమకతన సమీప

శ్రీపకలాపమణీపట

లీపటిమస్పర్థ వర్ధిలెడువసవాటిన్.

౧౩౩

క. హరిఁగూర్చి తప మొనర్పఁగ

దొరఁకొనియెను దానఁజేసి తోయజముఖి యా

సరసునిగానకళామా

ధురి యేమియు ననుభవింప దొరకదు నాకున్.

౧౩౪

క. అని యాదిక్కునకు విలో

కనములు నిగుడించి యదె నిగాఢపుంబద్మా

సనమునఁ గూర్చున్నాఁ డో

వనిత యిపుడు దృఢసమాధివర్తన మీఱన్.

౧౩౫

చ. అనుటయు నాలతాంగికడునద్భుతమితయు నోమహాత్మమీ
కనుగవ కిప్పు డిమ్మెయిఁ బ్రకాశతఁ దత్సకలప్రవర్తన
ల్లనఁబడుచున్న వేయనినఁ గంజముఖి యనుమానమున్న ని
ష్ఠనుపుము దవ్వుగాఁజెలుల నచ్చటితత్త్రియలెల్లఁజెప్పెదన్

సీ. అనుడు మహాత్మ మి మ్మంత నే నొరయంగ
నర్హ నే మీపలుకులందుఁ గలచె
యనుమాన మనుటయు నైన నిందేమి త
ప్పిదియు వినోద మోయింతి యనుచు
బలిమి నాయకచేతఁ జెలుల నిద్దఱిఁ గడు
దవ్వుగా నంపించి తత్త్రియలును
దద్వాక్యములుఁ జెప్పి తార్కాణచేసి యో
యబ్జాక్షి యిది యెట్టు లట్టు లతని

గీ. తీర్థయాత్రయుఁ దపమును దేటపలుప
నొదవినపుడు గదా మదికొదవ దీటు
దూరతాతారతమ్యవిచార ముండు
నేమొ లే దొకతెరు వది యెఱుకపలుప. ౧౬౭

చ. అన విని యట్టివేళ నికటావనిజంబున నున్నచిల్క యో
యనఘచరిత్ర నీపలుకులం దొకచోట నసత్యశంక గ
ల్గునె మును చెప్పినట్టికతలుం దలపోయ యధార్థము ల్మనఁ
బున సరిదాఁకెనాకనివఁబుల్గుఁగనుంగొనియద్భుతంబుతోన్

క. కలభాషిణి యిట్లను నీ

తలపున కెట్లు సరిదాకె దభ్యము చెపు మో
చిలుక మును పెచట నుండుదు
తలపోయగ నీవు చతురతరమతివి కడున్.

౧౬౯

సీ. అనుడు నాపక్షి యిట్లనియె నోపూఁబోడి

నానినానంబు నందనవనంబు

వనజాక్షుఁ డిచటికి మును పాఠిజాతంబు

దెచ్చుచోఁ దత్పక్షు లిచ్చు గలిగి

మరలి పాటుచునుండ మద్భార్య యవ్వేళఁ

బ్రసవార్త యెయునికఁ బటవలేక

యెఱ్ఱెన నయ్యె నే నిచటన యుండెద

నని యొక్కఁతోఱలో నడఁగియుండె

గీ. వెనుకఁ దోడ్కొని పోవ నా కనువుపడదు

పిల్ల లీఁకలు వచ్చి వధిల్లుదాఁక

నంతఁ బలుమాటలు వచ్చి రమ్మనుచు మిగుల

నెత్తు లిడియెడునన్ను నాయంతి చూచి.

౧౭౦

క. ఈభవోద్భావనంబుల

సౌభాగ్యముగతిని మానసమునకుఁ గడు నిం

పై భాసిల్లదు నందన

వైభవమం దెట్లు పేమ వదలదొ నీకున్,

౧౭౧

గీ. అనుడు నీవనినట్ల యశా నైన మనకుఁ
 గలుగుబంధువు లెల్ల సక్కడనె యునికి
 నచట నెఱయంగఁ బాయలే నని యొనర్తు
 రాకపోక లివ్వీటికి నాకమునకు.

౧౭౨

వ. అట్టియే నిప్పు డుప్పరవీధి నేఁగుచుండి మణికంధరుం డనుచు
 మీర లాడుకొనుమాట చెవింబడిన సతని సుద్ది యిక్కడఁ
 గలుగుటకు నిమిత్తం బేమి గలిగెనో తెలిసెద నని నిలిచితి
 నీసిద్ధుండు నీకుంజెప్పినతీర్థయాత్రోతపశ్చర్యలవృత్తాంతంబు
 నిక్కువంబుగాఁ దెలిసినప్రకారంబు వివరించెద వినుము.

సీ. శచియును దాను వాసవుఁ డలనందన
 వనములోనికి నేఁడు వచ్చియుండ
 నొకచారుఁ డేతెంచి యోదేవ నే నున్న
 వనములోనికిఁ దీర్థవాసి యొక్కఁ
 డిట కొన్ని నాశ్శక్కిందట వచ్చి యచ్చోటఁ
 దపముసేయఁగఁ బూనె దానికొలది
 యెఱుఁగునంతకు నేను నిన్ని నా శ్శాలసిం
 చితి నది నానాటి కతులమైనఁ

గీ. జెప్పవచ్చితి సతఁడు కాశీగయాప్ర
 యాగపురుషోత్తమాహోబలాదు లైన
 పుణ్యభూములు బహుతీర్థములును జూచి
 నాఁడట వచించె మొదల నే వేఁడుకొనఁగ.

౧౭౩

ఉ. ఉగ్రతఃప్రభావవిభవోష్ఠతి నుద్భవ మందె నోసుప
ర్వాగ్రణి యిప్పుడాతపసిహృదల నిత్యజలావగాహని
ష్ఠాగ్రహణాభిసాటలజటాపటలస్ఫుటలాలనాభృశ
వ్యగ్రసమగ్రదీప్తి నివహప్రవహాద్దహనాకురచ్ఛటల్.

క. ఇది మాసాష్టకమున సి

ద్రిద మిచ్చటి కెవ్వ రేగుడెంచి తపమునం

బొదలినఁ జెప్పము నా కని

త్రిదశేశ్వర నన్ను సంపితీరి తద్వనికిన్.

౧౨౬

క. అని చెప్పినఁ గలదు కలదు

నిను నట్ల వచించి యందు నిలిపితి ననియా

యనిమిషవిభుండు చారుని

ననువుచుఁ బిలిపించె రంభ నచటికి వేగన్.

౧౨౭

క. పిలిపించి యవ్వధూటికి

నలఘుతరం బైనయట్టియాతపసితపో

బలమెల్లఁ దాను జారుని

వలనన్ వినినట్ల చెప్పి వాసపుఁ డంతన్.

౧౨౮

ఉ. ఓలలితాంగి యీతపసి యుగ్రత నింత నితాంతదుర్దమా
భీలతపోధురంధరతఁ బేర్చుట నాసురరాజ్యలక్ష్మీ దా
నేలఁగఁ గోరి కావలయు నిప్పుడ దీనికిఁ బ్రత్యుపాయముం
జాలఁగ నెంచి చేయఁదగు సంశయ మంతయుమానునట్లుగన్

క. చింత యొనర్పక యిది యొ
 క్కింత యుపేక్షించి యున్న నెట్లగునో గో
 రంతాలస్యబునఁ గొం
 డుతప్రయోజనము దప్పు ననఁగా వినమే. ౧౮౦

క. విను మిట్టిపనుల కెంతయు
 ననుకూలం బగునహాయ మచ్చర లిపు డీ
 పని కరయ వారిలోనన్
 ఘనతరముగ నీకు నేర్పు గల దని తోఁచెన్. ౧౮౧

సీ. కడు నల్లకలుగొనుకలికిబిత్తరపుఁజూ
 పులక్రొమ్మెఱుగులు వలలు గాఁగఁ
 నెఱయంగఁ బర్వెడునిద్దంపులేనవ్వ
 తెలినిస్థితరంగలు తెరలు గాఁగఁ
 గొమరొందునవవిలాసములకన్నోమ లులి
 వాడుచోపుడుగోల లగుచుఁ దనరఁ
 దేనె లుట్టెడుమాట తేటలపసలు వా
 కట్టమొత్తంబుకరణి నమర

ఆ. నీవు గడఁగి యమ్మునీంద్రశాహులుత
 పోమహత్త్వదర్పమును హరించి
 కీరవాణి యతనిఁ గ్రీడామృగంబుగాఁ
 జేయవలయుఁ గుసుమసాయకునకు. ౧౮౨

వ. అనిన విని మూరంభ జుభనైరి జూచి యమ్ములొడ్రుం
డనగ నెవ్వఁడని దేవరచిత్తంబున నున్నదియో యతండు
నారదశిష్యుఁడైనమణికుంధరుం డని మాకు వినంబడియె
నతని నిటమున్ను పఠికించుచుండుదు మస్మదాదులవిలాసం
బులెవ్వియు నెన్నుండును సరకుగొని చూచినవాఁడు గాఁడు
నేఁడు విశేషించి తపశ్చర్యాతాత్పర్యంబునబ్రవత్తిల్లుచున్న
వాఁడు గావున నవశ్యంబు దేవకార్యంబు నిర్వహింతు ననలే
ననుటయు నతం డవ్వాయిగంటిం జూచి నెఱుఁ దొంటికంటె
వయోరూపలావణ్యవిలాసంబు లెఱుఁడుగ వరం బొసంగితి
సందియంబు వలదు పొమ్ము కార్యసిద్ధి యయ్యెడు నీచా
తుర్యమహిమంబు నెఱపుము. ౧౮౩

క. అనుపలుకుల నలరించుచు

ననుప మహాత్సాహ మాత్మ ననుపమలీలం

దనర మణీభూషణములు

దనరమణీయాంగకాంతిఁ దద్దయు మెఱయన్. ౧౮౪

క. నెచ్చెలులుఁ దాను ధరణికి

నెచ్చెలువ కృతప్రయాణ యయ్యె నపుడ యా

యచ్చరపదుపుబెడంగు వి

యచ్చరపదవికి మెఱుంగులై కనుపట్టెన్. ౧౮౫

వ. అని చెప్పి దీనరజేసి యోకొమ్మ యిమ్మహాత్మునివాక్య

పద్ధతి యంతయు సత్యంబు యగుట యేర్పడియె నని పలికి
యిట్లనియె. ౧౮౬

శా. ఏ నానందన మంతటన్ వెడలి యిం దే తెంచితిన్ మున్నుగా
నోనారీమణి యిప్పు డేగెడువిధం బూహించినం దత్తప
స్థానం బింతకుఁ జేరఁబోవుదురు తద్రంభాదులు న్నావుడుం
దా నాచిల్లవచోవిలాసమున కత్యంతంబు రంజిల్లుచున్.

సీ. అఖిలంబునందు సత్యంతంబు వెలసి వ
ర్తిలెడుశుకసంజ్ఞఁ దేజరిలుచు
సత్యుదారాగమాధ్యవ్యాసనందన
భూయోర్జితానందమునఁ దనరుచు
ఘనపక్షవిలసనంబున హరితత్వంబు
తెల్లంబుగాఁ జేసి యుల్లసిలుచు
నరయ నైసర్గికం బైనవిష్ణుపదైక
గతికత్వమునఁ జాల నతిశయిలుచు

గీ. నున్నయోచిల్ల నీమధురోక్తిమహిమ
వీనుల కమృతరసములు వెల్లిగొలుపు
చునికి యుచితంబ మిగుల నీయోగవిభవ
మింత యం తని పొగడ నే నెంతదాన. ౧౮౭

క. కావున నినుఁ బెడఁబాయఁగ
నోవిహగవరేణ్య కొలుప దుల్లం బైనం

బోవలయుఁగదా నీకును

నీవనితం జూడ ననుచు నెలఁతుక యనిపెన్. ౧౮౯

ఉ. వాసుకిపూర్వజన్మకిటివన్యదిశాగజకచ్ఛపేంద్రవే
లాసుఖసక్తతత్తదబలాహృదయాంతరసంతతాదరా
శాసితనిత్యభూభరణశక్తిలసద్భజదండ కీర్తిసం
వాసితపద్మజాండ పరివర్ధితభూసుర కాంతిభాసురా. ౧౯౦

క. కృష్ణక్షౌణానాయక శ్రీ
కృష్ణధ్యానామృతాబ్ధిఫేలసలీలా
తృష్ణ జ్ఞాననయావహ
ధృష్ణద్బాహుబలావధీరితభీమా.

౧౯౧

మంగళమహాశ్రీ.

శీలితశుభాచరణ శిష్టజనతాశరణ
చిత్తవిజయాభరణ యుద్ధా
భీలభుజవిస్ఫురిత భీరుదనయత్పరిత
ప్రేమపదసచ్చరిత భావా
లోలకరుణాసహిత లోకభరణావహిత
లోభకలనారహిత విద్యా
ఫేలససముచ్చ్వసిత కేవలసుఖోల్లసిత
కేశవనుత్ప్రసితధీరా.

౧౯౨

గద్య. ఇదినిఖిలసూరిలోకాంగీకారతరంగితకవిత్వవైభవ
 పింగళియమరనార్యతరూఢవసౌజన్యజేయ సూరయ
 నామధేయప్రణీతం బైనకళాపూర్ణోదయం బను
 మహాకావ్యంబునందు
 ద్వితీయాశ్వాసము.

క ళా పూ ర్ణో ద య ము

—: ౦ :—

శృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ నిత్యవిహారస్థల

తానుతలీలాకటాక్ష ధర్మవిధానా

నూనాపేక్ష విలాస

శ్రీనవ్యమనోజ నారసింహతనూజా.

౧

వ. అవధరింపుము.

౨

క. అంతట సిద్ధం డాసీ

మంత్రిని నీక్షించి యేను మదిరేక్షణ నీ

చెంతకు వచ్చుట చెవులకు

వింతచెలుపు గులుకుపాట వినుటకె సుమ్మి.

3

క. కావున విపంచి గైకొని

నీ వించుక గానపటిమ నెఱపఁగవలయున్

నావుడు నట్టులకా కని

యావిద్యం బ్రాద్ధవుచ్చె నతనికి మిగులన్.

౪

వ. ఇవిధంబునం గలభాషిణి తనగానవిద్యాకౌశలంబున నతని

నుబుసుపుచ్చె సంతకమున్న రంభాదులును మణికంధరుని

తపోవసంబు డగ్గఱ జని యవనికి డిగ్గి రప్పడు.

౫

చ. వనదచయంబుతో నలిగి వచ్చుచునున్న మెఱుంగుదీరగెలో
యనగఁగ దనూలత ల్మెఱుయ నవ్విరహంబునకోర్వ లేక వెం
టన చనుదొచుచుంబుదగణం బన వేణిభరంబు లింపుగా
ననయము భూజనంబులకు నచ్చెలువల్ గనుపట్టి రంతటన్

చ. కరవదపల్లవద్యుతు లకాలపుసంజ ఘటింపఁ దన్ను
స్ఫురణలు తార కానికరముం దలఁపింపఁగ వారిమోముఁదా
మరలబెడఁగ నేకవిధుమండలవిభ్రమకారి యై మహీ
చరులకు నెల్ల నద్భుతముసౌఖ్యము నెంతయుఁ జేసెనయ్యెడన్

క. ఇలమీఁదికి దిగి వేలుపుఁ
బొలఁతులు మణికంధనునితపోవనమున కిం
పలరఁ జనిరి తమచూడ్కులు
తొలుతగ నీలోత్పలములఁ దోరణకట్టన్. ౮

వ. అంత. ౯

చ. ప్రసవపరాగము ల్పసుపుఁబయ్యెదచాడ్పున నుద్గమింప ను
ల్లసదళిపుంజము ల్గచకలాపములీలఁ జలించుచుండఁ బ
క్షిసముదయంబుభూషణపీ శేషములుంబలెమ్రోయవారికిం
పొసఁగె వనాంతలక్ష్మీప్రియ మొప్ప నెదుర్చొనలేచెనోయనన్

చ. అఘ్నులఁగ చంబులున్ లతలునంగములుంబువుగుత్తులుంగుచం
బులును జిగుళ్లుఁ బాణులును బుష్పచిలాసముమందహాసముం

గలసి తడబడన్ వెబుధికామిను లావనలక్ష్మ్య లందు కో
భలు మిగులం బ్రవర్తిలి పాలును పిరును బోలె నేకమై.

సీ. ఆపులు నాకఁ గన్నరమోడ్పుపులును
బులులచ న్నుడువంగఁ బోవులేళ్లు
లేళ్ల చెర్లాట రంజిల్లెడుహరులును
హరులు గోళ్లను గోఁక నలరుకరులుఁ
గరులకటాల్చివెళ్లి నాడుపాములుఁ
బాముల లాలించుబభ్రుతతులు
బభ్రుతతులప్రక్కఁ బాయసియెలుకలు
నెలుకలఁ బెంచుపిల్లులును గలిగి

గీ. యపుడు వెర గొనరించె నాయంగనలకుఁ
గీరి భాషితపోషి తాఖిలతపస్వి
పటలతారకబ్రహ్మవిభావనాబు
భావితసు భావనంబు తపోవనంబు. ౧౨

సీ. ప్రత్యక్ష మైనట్టిపావనత్వంబునాఁ
బుంజీభవించినపుణ్య మనఁగ
సాక్షాత్కరించినశాంతరసంబునాఁ
గరుడు గట్టినతపోగరిమ యనఁగఁ
గరువునఁ బోసినపరమసత్త్వంబునా
రాశియై యున్నవై రాగ్య మనఁగఁ

గరచరణాదులు గలయోగవిద్యనాఁ

బూదె గట్టినతత్త్వబోధ మనఁగఁ

గీ. బరఁగునవశ్మానిఁ గనిరి తచ్చరణనఖర

చంద్రచంద్రికాముకుళితచారుహస్త

నలినసంగభృంగాయమాణభ్రమరక

నికర లగుచు నావేలుపు నెలఁత లంత.

౧౩

క. కని యాతనియసమసమా

ధినిశ్చలత నుగ్ర మైనదృష్టి కెదురుగాఁ

జనఁ గొంకుచు భయవశమున

వెనువెనుకకుఁ జని రొకింత వేలుపుచెలువల్.

౧౪

ఉ. అప్పుడు రంభచాలభయ మందుచు నిమ్మనియుగ్రరూపము

స్తవ్యకచూడ మేను గరుదాల్పుచునున్నదియింద్రకార్యమే

చొప్పున నొనాకో యరసి చూడఁగ నేరక యియ్యకొంటి నే

నిప్పని కంచు బుద్ధిఁ బొరయించె దృంగచలచంచలత్వమున్

క. తదనంతరంబ మగుడం

ద్రుదశాధిపకార్యమునకు ధృతి పాదుకొనన్

మది నిలిపి చెలులు దానున్

ముదిత మెలఁగెఁ దత్సమీపమున వనకేళిన్.

౧౫

ఉ. లోఁగక వార లవ్వనములో విహరించి రొక శ్లోకశ్లోకై

యేఁగుచుఁ గమ్మపూఁబొదరు లీఁగుచుఁ దేనియసోసవాసలం

- . దోఁగుచుఁ దూఁగుటుయ్యెలఁ మాఁగుచు నొక్కఁడై కో
యుగు త్తికి, చ్ఛఁగుచుఁ గఁతుపేణె లన మ్రొఁగుచు నొఱ
దు చేతు లాఁగుచున్. ౧౭

సీ. చిగురాకుఁజ్జోడి యీచిగురాకు పోడిమి
మఱి లేదె యచటికి మరలె దేమె
కయ్యంబు వలదు నీ కయ్యంబుజాక్షితోఁ
గేలికి మఱియుఁ గంకేలి గలదు
లీలాగుభుచ్చంబు లీలాగునఁ దలిర్పఁ
గలహంసగమనరో కలహమేల
కుందరాజుకి నింకఁ గుద రాజీవాఱ్ఱి
యేటికిఁ జాలు నీయేటి కెల్ల

గీ. ననుపలుకు లెంతయును హఠాహఠిఁ జెలంగ
రహి వసంతహిందోళాదిరాగకలిత
గానములు మీఱ భూషణకర్పణన మమర
నమర కాంతలు విహరించునవసరమున. ౧౮

ఉ. అంచితలీల రంభ మునియగ్రమున నివహించె నెంతయున్
మించునోయూరమున్దులుకు నెన్న డయున్విడఁ బాటుకొప్పనొ
క్కించుక జాటుపయ్యెదయునిట్టటుఁ దూలెడుహారముల్మీటా
రించుకుచంబులుం జలదరించువలగ్నముఁబొల్పుమీఱఁగన్

వ. అట్టియెడ.

౨౦

ఉ. వైవనియుక్తిఁ జేసి విరళం బగుచున్న మనస్సమాధిలోఁ
బావసమూర్తి యాతపసి భామలయారొద వించు నన్నిప
హ్మోపభు లంత విచ్చుచుఁ దదంగనఁ గన్గొని దానియాపుచే
తోవికృతిన్ ఘటింపనృతితోఁగనుమోడ్చి హరిఁదలంచుచున్

ఉ. కొమ్మబెడంగుసాంపుఁ గనుఁగొన్న కనుంగవత్త జింపఁగా
నమ్మని యాఁపనోప కపుడల్లన తెప్పలువిచ్చుఁ గ్రమ్మఁ
గ్రమ్మఁగ్రమ్మకృష్ణయన్ గ్రక్కునమోడ్చుమగుడ్చుఁ గ్రమ్మఁ
గ్రమ్మఁమూయుమనృధవికారము ధైర్యముఁ స్రుమ్మలాడఁగన్

ఉ. అంతట భావికార్యఘటనానుగుణంబుగ నీశ్వరేచ్ఛచేఁ
గంతుఁడు మిక్కిలిం బ్రబలి కాంతపయిం బరఁగంగఁజేసె న
తృంతము మౌనిమానసముఁ దన్మనఁధైర్యకఠోరశ్రృఖలా
సఃతతి యెంతయుం గుసుమశస్త్రి కలాదెగఁగోసినైచుచున్

గీ. దర్పకోగ్రప్రతాపసంతప్త మైన
తాపసునిచిత్త మప్పు డాతలిరుఁబోడి
చెలువ మనియెడునమృతంపుఁగొలనిలోన
నోలలాడుచుఁ దిరిగి రాఁజాల దయ్యె. ౨౪

వ. ఇత్తైఱుగున బద్ధానురాగు డగుచు మణికేధరుం డాగంధ
గజయానయాకార రేఖావిలాసంబు లెంతయుం బరికించి.

గీ. రంభయే యిది కాదొ లేఁబ్రాయపుఁజెలు
వంబు నుజ్జ్వలరూపలావణ్యములును

నగు మొగము సొపు నింత యెన్నఁడును గాన

దీని కీచింతమహిమ సుధిలుట యెల్లు.

౨౩

వ. అని యాపల్లవాధరసల్లాపపరిరంభహేమలకు నువ్విష్టారుమఁ
డదీయలీలావిహారంబు లత్యాదరంబున విలోకించుమఁ దన
మనంబున.

౨౪

సీ. చెలువ మో మెత్త నాసికఁ జూచియో వింత

గతులపువ్వులు చంపకము సృజించె

వెలఁదికొఁగిట నది వికసించె దొలుమేనఁ

గురవకద్రుమ మెంతపరమమువియె

ఘల్లున నందియ ల్గదలంగ నది తన్నెఁ

గాంత యకుఁజ మశోకంబ యగును

నాతి కెంగేల నంటంగఁ బులకించుచు

న్నది చూత మెంతపుణ్యంపుఁదరువో

గీ. యెంతజాణయొ పేంకణ మితిపాట

కలరె నూర్పుఁదావులకు నావిలియుఁ బోలె

మగువనగుచూపులఁ దనర్చుమాఁతులార

పురుషతిలకవిఖ్యాతి మీ కరుదు గాదు.

౨౫

క. ఆనెలఁత తేటమాటలఁ

దేనియ లుట్టుటలు తేటతెల్లమ యదిగో

దానికి గుఱు తామాటల

చే నలరెడుగోఁగులందు చిప్పిలెఁ దేనెల్.

౨౯

క. మగువముఖాసవవాసనఁ

దగ నలరఁగ నేర్చురసికతకు సుకవీంద్రుల్

పొగడం బొగడం బొగడం

బొగడంబుల కలరుతరులు పొగులవె లజ్జన్.

30

క. ఈనెలతతోడిసంగతిఁ

గాననియపవర్గపదము గలుగుటకంటెన్

దీనివిహారంబుల నిం

పూనెడువనతరువు లగుట యుత్తమ మరయన్.

31

మ. మునిధర్మంబుల కెల్ల ద వ్వని జనంబుల్ నవ్విస న్నవ్వనీ

ఘన మైనట్టితపోధనంబు నెఱయంగాఁ బోయినం బోవనీ

మునుముట్టంగఁ బ్రబోధవాసనలపెపు ల్మోసిన న్మాయనీ

వనితారత్నముఁగూడ కెట్లును దమిన్ వారింపలే నియ్యెడన్

క. అని సాహసమున నాతం

డనుమానము లెల్ల విడిచి యచటు గదలి యా

వనజాక్షి వనవిహారం

బొనరించుసమీపమునకు నొయ్యన చనియెన్.

33

గీ. చని చకోరాక్షి యివ్వనంబునకు నెచట

నుండి వచ్చితి నెచ్చెలిపిండుతోడ

రాకకు నిమిత్త మెయ్యడి నాకుఁ జెవుల
పండువుగ వినిపింపు నీవలుకు లనియె.

3౪

గీ. అనుడుఁ దనరాక కీడ్చార్థ మనియె రంభ
వినుచు నది యెల్లఁ గల్ల యోవెలఁది నాత
పఃఫలంబవు నీ వని పల్కె మాని
ముదిత ముసిముసినగవుతో మోము వంప.

3౫

ఉ. చంచలనేత్ర యిట్లు తనసంగతి కొప్పుటఁ గాంచి మాని దాఁ
గొంచక పట్టె బైచెఱఁగుఁగొవ్వుయు మీ రెటువంటిపెద్దవా
రెంచ రొకింతయుం గెలనియింతుల నంచు బెనంగె నాత్మచే
లాంచలముం దదీయమగుహస్త ముఁజన్నులనూఁదిపట్టుచున్

ఉ. అయ్యెడ నింతనంతఁగునుమాపచయంబొసరించుపువ్వుఁబోం
క్లొయ్యనదవ్వుగానరిగి రొండొరు మోములుచూచియద్దిరా
యయ్యకు మన్మథాభ్యుదయ మంచు గరంగనివాఁడుకల్లునే
యెయ్యెడరంభదాను మెఱయించు బెడంగులకంచునవ్వుచున్

చ. బలిమిఁ దపోధనాగ్రణియుఁ బైకొనుకోర్కులఁదత్త ట్టిల్లుచుం
జెలువను గొఁగిలింతుకొని చెక్కును జెక్కును సంఘటిల్లఁ
దొ, ట్టిలుచుఁ బదంబు లొక్కటొకటిన్నెనగ న్నెలుపొప్పు
దార్చె లేఁ, దలిరులజొంపము ల్లుగు దట్టపుఁబూఁబొదరిం
టిలోనికిన్.

3౬

వ. ఇట్లు తార్చి.

3౭

గీ. క్రొవ్వి కలహించుతు మ్మెదకొదమకదుపు

రాయిడివి గడు దళముగా రాలినట్టి

ప్రసవదళములు పఱవనిపఱపు లగుచు

నెసంగ నింపొందునాపొదరింటిలోన.

౪౦

సీ. బెరు కెఱుంగనిగాఢపరిరంభముల నల్లి

బిల్లిగొంచుఁ బెనంగుపెనఁకువలను

బెరిఁగెడిపేరాసపేర్చి ననర్గళ

లీలఁ బర్వెడుకుచాస్ఫలనముల

నడ్డమాఁకలు లేక యబ్బినయఁ జ్ఛెల్ల

నమరించునఖరరేఖాంకములను

గొదగొన్నతమిఁ గొంతు కొసరు లే కొనరించు

వివిధదంతక్షతవిభ్రమముల

గీ. మచ్చఱావేళవిలసనమహిమ నెఱపు

తపసిఁ గని సాదు లేఁగినఁ దలపొలాన

నిలువ దనుమాట నిజమయ్యె నేఁ డటంచు

మగువ నవ్వచుఁ జేతకు మాటు సేసె.

౪౧

వ. ఆ సమయంబున నటమున్ను ద్వారకానగరంబునం గలకల

భాషిణిగానంబు వినుచున్నసిన్ధుండు తత్ప్రళంసాప్రసంగం

బున మణికంధరునిమాట దడపుటయుఁ దలఁచుకొని యా

చంచలాక్షి సిన్ధుని నభివీక్షించి.

౪౨

గీ. అమరపతిపంపునను వచ్చినట్టిరంభ

• కతన నే మయ్యెనో మణికంఠరునిత

పం బిపుడు మీర లటు దృష్టి పఱపి చూడుఁ

డనిన నొకకొంతతడ వతఁ డట్ల చేసె.

౪౩

వ. ఇట్లు దివ్యదృష్టింజూచి.

౪౪

క. నగుచు నిఁక నేమి తపమో

మగువ సలుపుచున్నవాఁడు మణికంఠరుఁ డా

మృగలోచనతో నదె యొక

చిగురుంబొదరింటిలోనఁ జిత్తజులీలల్.

౪౫

వ. అనిన విని కలభాషిణి యమ్మణిస్తంభునిబోధమహిమకు వె
అఁగందుచు ననేకప్రకారంబులఁ బ్రశంసించి యోమహాత్మ
యొకటిరెండుపూటలు మాయంట నిలిచి యేము సేయుపరి
చర్య గైకొనవలయు ననిన నతండు గానలోభంబున నీభవ
నంబునకు వచ్చు టింతియకాని మఱి వీరు వారునుం బలె
బట్టణాంబుల నెట్టుకొని యిట్టునట్టు మహిమలు పచరించువా
రముగాము గూఢప్రకారంబున నిలుప నోపుడేని నిసేయు
నుపచారంబులుగైకొనియెడ ననుటయు నట్ల చేయుదు నని
తనగృహారామంబునంద నిలిపి యతిరహస్యంబుగా నాసిద్ధు
నకునిష్ఠంబు లైరయన్న పానాదుల మోదంబొసర్చుచు నచ్చ
టికి నెవ్వరిం బోసీక తాన పరిచర్య సేయుచు రెండుమూఁడు

దిసంబులు హృదయంబు రంజిల్లఁ జేసి యంతరంగంబున నల
కూబరసంగమాభిలాషం బతిశయిల్ల సతనిప్రియవనిత యైన
రంభతెఱం గెఱుంగుటకుఁ గ్రమక్రమంబునఁ బ్రసంగంబు ది
గిచి సిద్ధునితో నిట్లనియె. ర౬

గీ, అనఘ మణికంధరుం డట్లు తనదుతపము
విఘ్న మొందించుకొనుటకు వెఱ పొడమెడుఁ
దిరుగఁ దప మొనరింపంగ దొరఁకొనియెనొ
యిపుడు రంభతో నున్నాడో యెఱుంగవలయు. ర౭

క. అనుటయు నతఁ డమ్మునిచెన
దనదృష్టి నిగిడ్చి సగుచుఁ దరుణి యిఁకఁ దపం
బనుమాట గలదె యిదె యా
ఘనుఁ డున్నాఁ డిపుడు రంభకొఁగిటిలోనన్. ర౮

ఆ. అనిన వార లింక సచ్చోటు వాసి పో
యెదరొ యుండువారొ యెఱుంగవలయు
మఱియుఁ జూచి చెప్పుడు మాటికిఁ దదభివీ
క్షణము వెలయ నేడు శంక విడిచి. ర౯

అ. అనుడు లేవు నాకు నాశంకలెవ్వియు
నెన్నిమార్లు చూడు మన్నఁ జూతుఁ
బడఁతి కలదె తాతిపతిమకుఁ జక్కిలి
గింత నాదుధృతికి గెంటు లేదు. గ౧౦

సీ. అని పల్కి మణికంధరునిదిక్కునందు దృ

ప్తి సిగిచ్చి యొక్కింత చెనియు నొక్క
యొక కేల మాటలాడకయుండఁ గలభాషి

ణికి సంజ్ఞసేయుచు నిశ్చలత్వ
మున నొకించుక సేపు విని యార వారకా

మినుల మే లిట్టిదె యచుచు నగిన
నది యేమి యెఱింగింపు మని యాలతాంగి త

న్ననయంబు నడుగ నిట్లనియె నతఁడు

గీ. నీకు నేమని చెప్పదు నీరజాక్షి

యడఁచుకొనియెద ననిన నవ్వడఁపరాదు
పరమసంయమిఁ దా నట్లు పరము చెఱచి
మిగులఁ దుది రంభ చేసినతగవు వినుము.

గీ॥

క. కళలంటి కరఁచి తనచె

య్యలఁ జొక్కెడుతపసిమది చివుక్కురు మనఁగా
నలకూబర విడు విడురా
యలసితి నని పల్కె మన్మథాతివివశతన్.

గీ॥

మ. అని చెప్ప నివ్వని సింధుఁ జూచి నగ నేల యింతభ వ్యాత్మయా
వనజాతేక్షణ యేమి సేయుచు మహావల్లభ్యసౌభాగ్యవ
ర్తన నర్థేశుకుమారుఁ డంతరహిగాఁ ద న్నేలుకోఁబోలు నా
యన దా ని త్తటి నట్టివల్లభు ద వ్వె యెందునున్నాఁడొకో.

వ. అతనిఁ బరికించి చూడవలయు ననుటయు సిద్ధఁడు నస్త్వము
నీ కిదియే కదా ప్రధానప్రయోజనంబునని పల్కి యిటునటు
పరికించి చూచి యతఁడున్నచోటు గని కలభాషిణికిట్లనియె.

ఉ. తా వెనువెంటఁ బాయక సదా చరియించినఁదద్వి నోదమో
దావృత్తిఁ జిక్కి రంభ తగినట్టితపోహతి సల్పలేదు కో
పావహ మింద్రుబుద్ధి కదియట్లగుటంబ్రియఁగూడి యట్టి కా
ర్యావసరంబులందుఁ జనఁడాతఁడు మానఁడుపెన్నిరాళిచేన్.

క. కావున మణికంధరునిత

పోవనముసమిపభాగమున నొకవనచూ

తావళిలో నున్నాఁ డదె

పూవులను జిగుళ్ల నొప్పుభూజముక్రిందన్.

గీ౩

వ. అని చెప్పి యిట్లనియె.

గీ౪

క. తరుణి యిపుడాతనిపైఁ

బరాకుచే నీవు గానపాటవగుణముం

గరము మెఱియింపలే వే

ననిగెద మఱి లేద యితర మగువని యిచటన్.

గీ౫

గీ. అంపితేఁ బోయి వచ్చెద ననుటయుఁ గల

భాషిణి మహాత్మ నిన్ను నా పాలిభాగ్య

దేవతగ నమ్మియుంటి నాజీవితంబు

• నేమిగాఁ జేసి పోయెద వెలుంగఁ జెప్పుమ. ౧౯

చ. అనుటయు నన్నునిప్పుడనునట్టిదియెయ్యది నాకుఁజెప్పుమా
వనిత క్రమక్రమంబునను వచ్చినయట్టుల వత్తుఁ గాక నా
విని భళి లెస్సమాట యిది వేఱొకనాఁ డిఁక మీరువచ్చియే
ననుఁగృహఁగాచుటల్పినుఁడు నామదిలోపలిచందమేర్పడన్

క. ఈవేళన యాతని కడ

కేవిధమున నైనఁ జేర్చు టింతియ తక్కఁ

ద్రోవ మఱి లేదు నన్నుం

గావన్ తుణభంగురములు కాంతలతాల్ముల్. ౨౦

క. తదుపాయము దిస్తుటకున్

మది నెన్నఁ బ్రభావఘనులు మఱి లేరు మహా

భ్యదయానుభావగుణసం

పదఁ బొదలిన మీరు దక్కఁ బావనచరితా. ౨౧

చ. అన విని సిద్ధఁ డి ట్లనియె సంబుజలోచన నిన్ను నేడ యా
యనకడఁ జేర్చునంతటియుపాయము నేర్చిన నేను డాతునే
యనుకొనరాదుగాకనినుఁబ్రాణవిభందగఁగూర్చిప్రోచియా
వెనుకటిసినుపాట వినువేడుక నెట్లగుచున్నవాడనో. ౨౩

గీ. చింతసేయుము నీవ యనంతశయన

పద్మనాభసమీపభూభాగవర్తి

యైనకొబేరి యెక్కడ యతని ద్వార
కాజనులు నేడ చేరు టెక్కడ లతాంగి.

౬౮

క. మించుగ మాగురువులు శి

క్షించినయా యెక్కిరింతసింగమునకు నూ

హించ నొక నాల్గుగడియల

సంచారము వలయు నతని సన్నిధి జేరన్.

౬౯

వ. దీని కెంత వలసిన నేమి యిది దడవం బని లేదు నిన్ను దీని
పై నునిచికొని పోయెదనంటినేని యోపూఁబోడి తోడి
సిద్ధు లిది వేణొక్కలాగుగా నెంతు రెవ్వరియంతస్సారం బె
వ్వ రెఱుంగుదు రదియునుం గాక మీబోంట్లసంస్పర్శమా
త్రంబు నస్మదాదులకు సమ్మతింప నుచితంబుగాదు మఱి
వే టొండుసామర్థ్యంబు లేదు. నాకుఁ గల దూరదృష్టి దూ
రశ్రవణంబు లేమియు నుపకరింపలేవింక నీవు చెప్పినప్రకా
రంబు గావించెదఁ జెప్పు మనుటయు నాసిద్ధనకుఁ గలభా
షిణి యిట్లనియె.

౭౦

సీ. ఓసిద్ధపురుష మీరేసరణిని గొని

చన్న నేమగుఁ దక్కుశంక గలదె

నీమహత్త్వముఁ గాననిజడాత్ము లే మన్న

నేమి కన్నమహాత్ము లించుకయును

వేణుక్కగతిగ భావింపర మముబోట్ల
 సంస్పర్శమాత్రంబు సమ్మతింప
 నుచితంబు గా దంటి రుచితంబె మః నామ
 ప్రాణహానికి నోర్పు టరసి చూడఁ

గీ. బలుపలుకు లేల యిక నాచెలులు గిలులు
 నేగుదెంచి విఘ్న మొనర్తు రిత మెఱుంగక
 కావునం గొనిపోమ్ము శీఘ్రంబ నీమ
 వెనుక నిడుకొని నన్ను మద్విభునికడకు.

౬౭

సీ. అన నియ్యకొని సిద్ధుఁ డరు దైనపులితోలు
 పల్లంబుతోడ నిబ్బరపుబిగిని
 బొట్టపట్టెడ గాఁగఁ గట్టినపెనుఁబాఁచ
 తట్టంబుతోడ వాదపుఁబసిండి
 యంకవన్నెలతోడ సంకుపేరులతోడ
 వశ్యైవధపుఁదీఁగెవాగెతోడ
 నేకపార్శ్వమున భల్లూకచర్మపుఁట
 ఘటియించినట్టిబల్లతి తోడ

గీ. పలు సేనికదిండివార్షమును దొలుత
 గాఁగఁ దానెక్కి నన్ను దాఁకకయ దీని
 కటివిభాగంబు నెక్కి రాఁగలవె యబల
 వెనుక మరగొమ్ము నూతగాఁ గొనుచు ననియె.

౬౮

క. అన విని యీపాటిగ మీ

యనుగ్రహము గల్గియుండ నక్కట యిక నే

జనుదేక యేమి యని తన

కనువుగ హరి నతఁడు నిలుప నంగన యెక్కెన్. ౬౯

గీ. ఎక్కి సిద్ధేశ యెవ్వరు నెఱుంగ కుండ

నెట్లు గొనిపోయెదో యన నేల శంక

యెందు నెద్దులు బండియు నేక మైనఁ

గొండమీఁదికిఁ బోవు నోకొమ్మ యనుచు. ౭౦

క. నింగికి ధే యని కదలిం

చెం గడు వడి గలుగుతనదుసింగముఁ బలుమా

ఱుం గలభాషిణిఁ దిరిగి క

నుంగొని పదిలంబును మృనుచు శీఘ్రగతిన్. ౭౧

ఆ. మదురుగోడమీఁద మ్రాకులు చిగురుజొం

పములు వానిమీఁదఁ బ్రచురదోహ

దములధూపములును దనకుఁ మాటుగ గూఢ

గతిని గాంతఁ గొనుచు నతఁడు సనియె. ౭౨

చ. చనిచనియొక్కచో నతఁడు చాలుగనక్కజమందుచుంగనుఁ

గొనఁ దమ మేఘరంజఁ బొదిగొన్నఘనావళిలోననుండిదా

రున నెదురై రి వైభవనిరూఢిఁ జెలంగెడుకొంద టంగనల్

ఘనతరచాతురీమధురగానకళాకలనాకలాప లై. ౭౩

క. తమపాటఁ జనుకుచినుకుల

దుమదుమగాఁ దడిసినట్టిదువ్వలువలతో

ఘుమఘుమ యనుపరిమళబృం

దముతో నప్పు డొకయిం పొనర్చిరి వారల్. 28

వ. ఇట్టిం పొనర్చుచు నెదురై న నతండు వాడిని సంభాషణక్రమం

బున రంభాసఖు లగుట యెఱింగి యిదియేమి యనుగు నె

చ్చెలి నచ్చట విడిచి వచ్చితి రచ్చెలువ మణికంధరుమీఁది

యనుగ్రహంబు వదలక యింకను గొన్ని నాళ్లు తద్వనంబున

నిలుచునో యనుటయును నగుచు వార లిట్లనిరి, 29

క. ఎక్కడిమణికంధరుఁ డతఁ

డెక్కడ వోయెనొ యెఱుంగ మిప్పుడు ముదముతో

నక్కొమ్మ పొదలుచున్నది

తక్కక నలకూబరుండుఁ దానున్ రతులన్. 30

చ. ప్రియునిసమాగమోత్సవము పెంపుననివలరారునామ్మగా

క్షీయిప్పుడుతద్వనిన్ రతివి శేషముసౌఁపులఁజిక్కియున్కియా

రయుచుఁదదిష్టమున్విడిచి రమ్మనఁజాలకయూకె నుంచి యే

మ యరుగుచున్న వారమనిమానిను లచ్చటువాసిపోవుచున్

క. వేళాకోళపుదీఁగెలుఁ

బేలికలుఁ గళాసములును బీజడలును

దాలుచు స్వేచ్ఛకొ మింటన్

లీలాహరిఁ దోల నింత నేర్పరి యయ్యున్.

2౮.

క. ఎక్కడ దొరకెనొకో యీ

చొక్కపుగుబ్బెత వెడంగుజోగికి నహహ

యిక్కలికి గుత్తగొనుఁ బో

తక్కక దివి నిమిష మున్న దైవతవిటులన్.

2౯

వ. అని చెప్పికొని రంత.

౩౦

క. నలకూబరుండు రంభం

గలయుట విని చిన్నవోవుకలభాషిణి

తులు దిరిగి చూచి దీని

గలఁచెర యివ్వార్త తాపకర మై యనుచున్.

౩౧

ఉ. సిద్ధుండు నవ్వి యోచెలువ చింతిలఁగావల దిప్పు డెంతయున్

బుద్ధిఁ దిరంబు గాఁగ ధృతిఁబూను మొకించుక సేపులోన నే

శుద్ధముగాఁగ నీమనముశోకము సర్వముఁ బుచ్చివైచెదన్

సిద్ధము నాదుపల్కులనఁజెల్వయుమోమువికాసమందఁగన్

క. ఏరీతి వింత మిక్కిలి

చేరికగా నాడి తనియె సిద్ధుండు చూడం

గారాదె కుడువఁబోవుచు

గూరలచవు లడుగ నేల కోమలి యనియెన్.

౩౩

క. కంఠీరవ మట్టి యెడం

గంఠం బెగ నెత్తి చూచి కదలక నిలిచెం

గుంతిగతి యై యెందు న

కుంతిగతి చునగఁ దొల్లి గుణము నెఱపియున్. ౮౪

వ. అప్పుడు.

౮౫

సీ. హుంకారములతోడ నుచ్చాటనపుబద

నికతీగతఱునక్ వ్రేసి వ్రేసి

కడు ధాక మీఱంగ మడమలు తాటించు

చును ముందటికి లివ చూపి చూపి

మొగము పార్శ్వములకు మగుడింపకుండ వా

కట్టమూలిక వాగెఁ బట్టి పట్టి

వడి నూర్చగతిని లేవకయుండఁ దననాగ

బెత్తాన మూర్ధంబు మొత్తి మొత్తి

గీ. సిద్ధుఁ డధికప్రియత్న సన్నద్ధుఁ డగుచు

నెంత చేసిన నాసింహ మెదుటి కడుగు

వెట్టదయ్యెను గర్జావిభీషణముగఁ

దోకఁ ద్రిప్పుచుఁ గడు వెనుఁద్రొక్కుఁ గాని. ౮౬

ఉ. అప్పుడు చాల సంక్షుభితయై పడఁజాటి యిదే మిదేమయా

యిప్పుడు దీనిచంద మనియెం గలభాషిణి మై చెమర్పఁగాఁ

గొప్ప విడంగఁబాటఁ జనుగుబ్బలఁ బయ్యెదవాయ సుస్థితిం

దప్పి పిఱుందు పల్లటిలఁ దా మరగొమ్మరుగేలఁబట్టచున్

వ. సిద్ధుండు సంతఁ దద్గమననిరోధకారణంబు తలఁచుకొని యా
చగచలాక్షితోడ. ౮౮

క. తరుణీ వెఱవకు పల్లవు
మరగొ మ్మేమఱకు నాకు మర్యాదావి
స్మరణం బైసది మాటల
పరాకుచే ననుచుఁ దనదుపారీంద్రంబున్. ౮౯

వ. కొన్నియడుగులు దిరుగఁబట్టి ధరణికి దిగఁ దోలుకొని వచ్చి
యచ్చట నచ్చెలువతోడ నవరోహణంబు సేసి కేసరిని మేఁ
తకు విడిచి యోషడఁతి యీముందట మృగేంద్రవాహన
యనుశక్తిగలదు తన్మందిరంబుముందఱ నున్నమృగేంద్రం
బునకుఁ గ్రింద మీఁదం జుట్టపట్టున నెట్టిబెట్టిదంపుసింగం
బులుం జన వెఱచు నిది మఱచి యే నెంత తోలిన మన
వాహనం బెట్టెదిరి నడచు మనము నమ్మహాశక్తికి నభివంద
నంబు చేసి పోయినం గార్యసిద్ధియగు రమ్మనుచు నల్లన తన
భల్లూకచర్మకోశంబుతోడిఖడ్గంబు పుచ్చుకొని సింగంపుఁబ
ల్లంబు సంజోకలతోడన యొకమఱుంగున డాచి యాచవల
లోచనను మృగేంద్రవాహనగుడికిం దోడ్కొని చని తద్బా
హ్యమండపంబున నునిచి యద్దేవిపూజకుఁ బువ్వులు దెచ్చె
దనని బూదోట కరిగె నప్పుడఁజైఱుంగు గనుంగొని. ౯౦

సీ. పసిమి పో నెండినక సపుబుట్టయుఁ బోలె
 నరవెండ్రుకలు పర్వశిరమువలన
 నులిగొన్న చెలఁదిపుర్వలనూలివళ్ళునా
 నమరెడుముడుతకన్బొమలవలనఁ
 గడుఁ జిట్లినట్టిబంగరుపూతపొక్కిళ్లు
 వడుపు చూపెడిమేనివళ్ళులవలనఁ
 దునిసి వ్రేలెడుమ్రాఁతురుకలఁ దలఁపించు
 బహులవత్తోజలంబనమువలన

గీ. ఘూకరవములచాడ్చున ఘోరవృత్తిఁ
 దనరుఘన కాసకుహికుహిధ్వనులవలన
 భావజుఁడు వెల్లిపోయినపాడుమేడ
 పగిదిఁ గాన్పించుముదుసలిపడఁతి యొకతె. ౯౦

క. కలభాషిణిఁ జేరఁగ వ
 చ్చి లతాంగీ యెచటనుండి చేరితి వకటా
 కలువపుబావురుఁబిల్లిని
 జిలుకయుబలె నిద్దురాత్ము సిద్ధుం డనుచున్. ౯౧

ఉ. ఎంతయు వింతచెల్వమున నివ్వన మెల్లనలంకరించుచుం
 గాంతత నొప్పుమేనిపసఁ గన్నులపడుపు సేయునిన్ను న
 ల్లంతన చూచి దైవ మకటా దొరకించెనె యిట్టినిర్దయ
 స్వాంతునిచేతి కీభువనసారము నంచుఁ గడుం గలంగితిన్.

క. ఆకలుపాత్ముడు కమ్మరి

రాకమునుపె తొలగి పోవరాదా యెటకే

నోకూన యీమనోజ్ఞత

రాకృతి యే జూడజాల నసిపా గ్లాంగన్.

౯౪

గీ. అమ్మ విను మింక నొకయించుకంతతడవు

నీచెలుపు జూడ నీపేరు నీతెలుగు

నడిగి పరికింప మది నున్న దైన వాడు

రాకమును నీవు తొలగెగుట నాకుఁ బ్రియము.

౯౫

శా. నీకెంతే నితఁడాపుడో జనకుడో నెయ్యింపుదోబుట్టువో

నీకార్యార్థమె పూని తా నెచటి కేనిం గొంచుఁ బోచున్నవాఁ

డో కాఁగా దిటువంటిప ల్కనక తోడ్చో నింత బెట్టాడ నే

నోకాంతామణి వెఱ్ఱిగా నితనిచెయ్యు ల్కున్న పీఠింపుదున్

వ. అనుపల్కులన్నియు విని కలభాషిణి తనమనంబున. ౯౬

క. ఈయవ్యవాక్యములు దల

పోయెగ నాయుల్లమునకుఁ బొందుపడినయ

టైయున్నవి యీసిద్ధుడు

మాయావియె యొక్కమాట మది నూహింపన్,

౯౭

గీ. ఇంక నొక్కంతసేపున కెల్లవగవుఁ

బుచ్చినైచెద నని పలె నిచ్చటికిని

జేరునపు డది యీయమ్మ చెప్పినట్ల
శక్తి కిడియెడు ననుట నిస్సాశయంబు.

౯౯

సీ. ప్రజల కందఱకు నాపదలు వాపెడునట్టి
చక్రిపట్టణములో జనన మంది
వారకామిని నయ్య గౌరవంబున సభ్య
జను లిటు చేర రమ్మనగ బ్రదికి
ప్రైలోక్యగురుడు నారదమాని ప్రీయశిష్య
నిర్విశేషముగ మన్నింప నలరి
జగదీశురాణివాసపునతుల్ శిక్ష గా
వింపంగ సంగీతవిద్య నేర్చి

గీ. తుద కొకానొకకపటసింహు డొనర్చు
శక్తిపూజకుఁ బశు వైతిఁ జర్చసేయ
నెంతవారికిఁ దప్పింప నెట్లు వచ్చు
బ్రహ్మ దా మున్ను వ్రాసిన వ్రాతఫలము. ౧౦౦

క. అని మది నడలుచుఁ బ్రియసఖు
లను మొఱుగుట దలచి కడుఁగలంగుచుఁ దెగునే
యనుభావ్య మెంత యంతయు
ననుభవమునఁ గాక యనుచు ననయముఁ గూడెన్. ౧౦౧

వ. తదనంతరంబ డెదంబు డిందుపఱచుకొని ధైర్యబలంబునఁ
గంతగద్గదిక వారింపుచు నావృద్ధభామినితో నిట్లనియె.

శా. అమ్మా నీవలుకెల్ల నెంతయు నిజం బై యిప్పు గాన్నించె నే
నిమ్మాయావిప్రకార మిట్లగుట యూహించంగలే కొక్కయ.
ర్థమ్మున్ వీనికృపం గడింతు నని యత్యంతాశ ప్రేరేపగా
నిమ్మాడ్కిం దెగి వచ్చితిం దెరువులే దీపాటు దప్పింపగాన్.

క. ఎక్కడికిఁ బాఱిపోయెదఁ
జిక్కుపడక యేను వీని శీఘ్రగతికి నో
యక్క యిక దూరదృష్టియు
నెక్కుడు వీనికిని గాంచు నెచ్చట నున్నన్. ౧౦౪

సీ. అన విని యాకె యోవనిత నీవు నెఱుంగు
దే వీని యాదూరదృష్టి యనిన
దానన కాదె యీతఁడు నన్ను బ్రమయించి
యీగతిఁ దోడ్తెచ్చె నిచటి కనుచుఁ
బలికి యీతఁడు దన్నుఁ బ్రథమంబునందు గృ
హారామమునఁ గాంచు టాదిగాఁగ
నది తుదగాఁగ సమస్తంబు వినిపించి
తత్త్వసంగంబునఁ దనదుపేరు

గీ. కులము విద్యయు నప్పటికోరికయును
జెప్పి యాకోర్కీ సాధించుచింతఁ దక్కు
చింత యెఱుంగక యేగుదెంచితిఁ గొఱుకుకుఁ
భోవ బడిగల్గువడియె నోపాలఁతి యనియె. ౧౦౫

చ. అనవిని యట్లయకా నిది యధార్థము నీకటు లాసచూపి తో
 డొనిచనుచెంచెదాఁ దనదుకోర్కెయొచప్పుటకీవినిద్యవ
 ర్తనుఁడుమనుష్యయత్నమునఁదక్కఁగ నేరఁడుమారదృష్టిసా
 ధన మయినట్టిపిన్నుట నితం డొనరించు విచార మారయన్.

వ. అది యెద్ది యంటే నప్పు డితుడు. ౧౦౭

గీ. ఇంతపాట్లను బడి కన్నయీవిచిత్ర
 మహిమకుం దగ రాజ్యసంపదలు గనిన
 నెంత యిం పగు నో యని యేచు వినఁగఁ
 బలుమరును వీఁడు ముచ్చటపడుచు నుండు. ౧౦౮

క. ఆకోరికకై కలదొకొ
 లోకోత్తరగానయుతయు లోకోత్తరర
 మ్యాకృతియు నొకతె వార
 స్త్రీకులమున ననుచు దూరదృష్టిన్ వెదకున్. ౧౦౯

క. తానును గిన్నర యొకటి మ
 హానందత మీటుచుండు సనిశంబుచు ద
 ద్గానరసజ్ఞత నిలఁ గల
 గానము దూరశ్రవణముకతమున పరయున్. ౧౧౦

వ. అని చెప్పిన వృద్ధవనితకుం గలభాషిణి యిట్లనియె. ౧౧౧

సీ. తొల్లి యిచ్చటన యాదూరదృష్టియుచు దూ
 రశ్రవణము నిద్దురాత్మకుండు

సాధించి నాఁడె తత్సాధన కెందఁజెం
 దఱకుత్తుకలు గోసి చెప్పె నొక్కొ-
 యది కొంత యెఱుఁగుదే నంగన యెఱఁగింపు
 వినియెదఁ గాలయాపనముకొఱకు
 మీఁదటఁ గాఁగలమేలుగీ క్లేశిక
 దప్పింపరామి యెంతయు ధ్రువంబు

ఆ. ఇంక వాఁడు వచ్చి యేమేమి సేయునో
 చచ్చు తెల్ల యనువిచారమునను
 బెగడుచుండనేల జగదంబ యీశక్తి
 సేయవలసిసట్లు సేయుఁగాక. ౧౧౨

క. అన విని యాయమ మెచ్చుచు
 ఘనధైర్యవివేకమహిమ గలయు త్తమభా
 మిని వాడు మేలుమే లీ
 వనినట్ల వచింతు నీకు నని యిట్లనియెన్. ౧౧౩

క. ఓరమణి దూరదృష్టియు
 దూరశ్రవణంబుఁ బడయుఁత్రోవ లితరముల్
 ఘోరముల యైనఁ బరహిం
 సారూపంబు లవి గావు సాహసపువిధుల్. ౧౧౪

క. ఆరెండు నితఁడు వడసెం
 గోరిక నలగోరుగల్లు గొని నిజనయనో

ధార మొనర్చియు పేచుల

ఘోరపునారిసముఁ బఱపుకొనియున్ వరుసన్. ౧౧౫

వ. అనుచుఁ దన్మందిరాగ్రభాగంబున మృగేంద్రచాహుంబు
దండ నేకాక్షరపంక్తిచిహ్నితకేలాస్తంభంబున వ్రేలఁగట్టిస
యాశస్త్రయుగ్మంబును మఱియు నచ్చట గంధపుష్పాద్యర్చి
తంబు లైయున్నయొక్కసురియును గండకచైరయు డగ్గఱం
దోడ్కొనిపోయి చూపి యిట్లనియె. ౧౧౬

క. ఈకోరిక కిది తెరు విది

యీకోరిక కనుచు వ్రాసి యిడినా పచె యా

తాకంబంబునఁ జదువుము

నీ కాలిపి తెలియునేని నీరజవదనా.

౧౧౭

సీ. అనుడు నమ్మాట దా విని కలభాషిణి

యందు నున్నర్థ మిట్లచుచుఁ జదివె

నిచట రెండేండ్లు జితేంద్రియత్వంబున

భవనేశ్వక్రిమాత్రమును జపింప

నెల్ల కోర్కులు నిచ్చు నిద్రైవి మఱి యల్లు

గాక సద్యస్సిద్ధి గావలసిన

దూరవీక్షార్థి యీగోరుగంట హృతాక్షుఁ

డయ్య దూరశ్రవణార్థి చెవిని

గీ. ఘోర మైనట్టియీబలునారసంబు
పటపుకొనియు సారస్వతప్రాశ్నిమార్గి
యీసురియచేత నాలుకఁ గోసికొనియు
నిమ్మహాశక్తి మెప్పించి యిష్ట మొందు. ౧౧౮

క. ఈమెఱుఁగుగండకతైర
చే మిడిదల యిచ్చుసాహసికుఁడు శిరం బ
టే మగుడఁగ నదుకుకొనం
గా మనుఁ జువుఁ దనుఁ జంపఁగడఁగినవానిన్. ౧౧౯

క. పదిలముగ నిర్విపక్షా
భృదయమహారాజ్యలక్ష్మీఁ బొందున్ వశతన్
సదమలరూపసుగానా
స్పదవారవధూటి నిచట బలిగా నిడినన్. ౧౨౦

గీ. అని చదివి దానఁ దలఁపులో నాత్మనిధన
శంక నిస్సంశయం బయి చాలఁ బ్రబలఁ
గలఁగి చలియించుతద్దైర్యగౌరవంబు
నంతన మగుడ్చి కడమ యిట్లనుచుఁ జదివె. ౧౨౧

ఉ. ఈవిధులందు నెందును నొకింత సమర్థత లేనివృద్ధు లి
ద్దేవతయొద్ద నిర్భయత దేహము నెమ్మెయిఁ బొసినన్ లస
ద్యావనరూపసిద్ధి యగు నప్పుడ యంగవిమోక్షవేళ ని
చ్చావృత మెద్ది వారి కది సంఘటిలుం దిరమై తదాదిగన్.

క. అని చదివిన నందు తుదన్

• వినఁబడినవిధానమునకు వృద్ధాంగన యిం

పున నవ్వుచు నిది విని సు

మ్మనిశము నే నిచట నునికి యంబుజవదనా. ౧౨౩

గీ. అబ్జముఖ సుముఖాసక్తి యంద్రు నచ్చుఁ

గరముఁ గాశ్మీరభూమిఁ బ్రఖ్యాతమైన

శారదాపీఠమున సరస్వతిని గొల్చు

నట్టిపూజరిబ్రాహ్మణుపట్టి నేను. ౧౨౪

వ. అనునంతట సిద్ధుండు దేవీపూజకుఁ దగినగంధమాల్యాదులు

సంపాదించుకొని వచ్చి యమ్ముదుసలిపడఁతిం జూచి యో

యవ్వ కుశలంబున నున్న దానవే నిర్మనుష్యం బైనయాశ

క్తిస్థానంబునఁ జిర కాలంబునఁబట్టి యెట్లు వేగించుచున్నదాన

వని పలికి కలభాషిణిం బిలిచి యోచెలువ మనకు నవ్వల

చనవలయుఁగద మిక్కిలి ప్రొద్దుపోవుచున్నయది శక్తింబూ

జించి పోవుద మాయమ్మచేత ననిపించుకొని రమ్మచుటయు

నది భయాకులమానస యగుచు వృద్ధాంగనంజూచి.

క. ఏ నొంటిఁ బోవ వెఱతున్

లోనికి నోయమ్మ సీపునున్ రాఁగదె నా

తో నన నెవ్వరు నేటికి

నేనుండఁగ ననుచు సిద్ధుఁ డింతిం బలికెన్. ౧౨౫

సీ. పలికి యప్పటిదానిభయచేచ్చ భావించి
 యిమ్ముదిజంతచే నిది యొకింత
 యేమైన నాతలం పెట్టెగె గాఁబోలు వి
 ఘ్నం బేమి యగునో విలంబ మైన
 నని సిద్ధం డాత్మలో ననయంబు వేగిరిం
 పుచు నోసి చెల్లి యిమ్ముసలివగ్గు
 నీకుఁ దోడ్తే వచ్చునో కలదో మఱి
 యేమైన ననుచు నాయగురుఁబోడి

గీ. కొప్పు వట్టి తివంబోవ నప్పడంతి
 ప్రాణభయమునఁ గలఁగి యోయవ్వ నీకు
 బిడ్డనే కావవే నాకు నడ్డపడవె
 యనుచు నావృద్ధనారినూటునకు నొదిగె. ౧౨౭

క. ఆవృద్ధనారయును గరు
 నావిలమతి యగుచు నాభయార్త మృగాక్షిం
 దా వెనుక నిముడుకొనుచుం
 గావుము కావు మని వానికరములు వట్టెన్. ౧౨౮

సీ. పట్టిన నతఁడు లోపలికి రాకుండ వి
 ఘ్నము సేసె దింతియకద యటంచుఁ
 దద్దేవి కిచట ముందర గాదె యంచు న
 పుడఁతిచేతులు డుల్చి పాఱఁద్రోలి

బలిమిఁ దాన్మొని కలభాషిణివేసలి
యొకకేలఁ బట్టి వే యొక్కకేల
నొఱఁ గత్తి వెఱికి నీ కొప్పన మిదె యంచు
సత్తికిఁ గత్తిచె యెత్తి మొక్క

ఆ. వ్రేయఁబూన దీని వ్రేసిన నిద్రేవి
యాన సుమ్ము నీకు ననుచు డాసి
యానెలంతమెడకు నడ్డంబుగా మెడ
యొగ్గె వృద్ధసతి యనూచకృపను. ౧౨౯

వ. ఇవిధిధంబునం గలభాషిణిగంతమునకుఁ దనకంతంబు నడ్డం
బుచేర్చి వ్రేటున కను వీక దాని నిరుగేలం బొదుగఁ బట్టు
కొని పరమకరుణాపరవశత్వంబునఁ దొలంగక యావృన్ధ
భామిని యోయి సిన్ధుండ నీకుం గార్యసిద్ధి గాదు సుమీ
యిద్రేవిమీఁదియాన సతిక్రమించిన ననుచు నోమహాశక్తి
నన్ను సత్యవచనం గావింపుమీ యనుచునుండ నతం డఖండ
రోషంబున మున్ను దానిమెడ ఖండితంబు చేసి విచిత్రవేగం
బునఁ గలభాషిణికొప్పు వట్టి పట్టెంబు జళిపించి వ్రేయ నె
త్తుటయు నెత్తినచేయి తత్త్వణంబు యందుకొని మృగేంద్ర
వాహన నిజశపథసముల్లంఘనోత్సాహసాహసదోషదూషి
తు నతని సతిదూరంబునం బడవైచె సుముఖాసత్తియు నట్లు
సంప్రాప్తం బైనయసివిఘాతంబునం దనజరద్దేహంబు వడి
నట్టిక్షణంబునంచు. ౧౩౦

సీ. నిండుచందురు నవ్వునెమ్మొముసిరితోడ
 నిరులు గ్రమ్మెడువేణిభరముతోడ
 నాకర్ణలోలంబు లగునేత్రములతోడఁ
 దళుకొత్తుచెక్కుటద్దములతోడఁ
 మిగుల మిటారించుబిగిచనుంగవతోడ
 లలితంపుబాహువల్లరులతోడ
 నతికృశత్వమున జవ్వాడుమధ్యముతోడ
 నభినవం బైననూఁగారుతోడ

గీ. వలువమీఁదికిఁ దొలఁకుసువర్ణపులిస
 గురునితంబ్రపభాపరంపరలతోడ
 మహితసర్వాంగలావణ్యమహిమతోడ
 నమరుప్రాయంపురూపు చిత్రముగఁ దాల్చె. ౧౩౧

గీ. తాల్చి యావికచోత్పలదళనిభాషీ
 కనుఁగొనియె నభ్రమున శక్తికరవినున్న
 గాత్రు సిద్ధని నొకకేలఁ గత్తి యొక్క
 కేలఁ గలభాషిణిని విడకే చనంగ. ౧౩౨

క. ఆకరణిఁ జూచినది యై
 యాకలభాషిణియవస్థ కాత్మఁ గలఁగుచున్
 వ్యాకులత నొందెఁ దనదుచి
 రాకాంక్షితసిద్ధిపెంపు నరయనిమదితోన్. ౧౩౩

సీ. అంతః గ్రమంబున నాసరోజాక్షీ సు
 సారస్వభావవిచారమహిమ
 వలనఁ దద్దఃఖంబు వారించుకొని దానఁ
 దాను భోగ్యార్థచింతనము వదలి
 దేవిసత్కృపఁ బ్రసాదించినయట్టిజ
 వ్వసపుసత్వము వృధా చనకయుండ
 యోగవిద్యాభ్యసనోపయోగంబునఁ
 గడపెదఁగా కంచు విడువ కెపుడు

గీ. యమనియమవర్తనములతో నాసనాదు
 లభ్యసింపఁగఁదొడఁగె నత్యాదరమునఁ
 దాను మును విన్నభంగులు దాపుగాఁగ
 నచటిశక్తిని గురువుగాఁ నాత్మ నునిచి. ౧౩౪

వ. అంతటం గలభాషిణి యచ్చటి కేగుదెంచి యాచంచలాక్షీ
 నీక్షించి నీ మెదండ్లి వచ్చి తెట్టిదాన వని యడుగుటయు
 నప్పడంతి యేను మును నీకు నడ్డపడి సిద్ధుచేత ఖండిత
 యైనసుముఖాసత్తి యనువృద్ధవనితం జమ్ము క్రమ్ము ని
 మ్మహాశక్తికారుణ్యంబున నిట్టియెలప్రాచుంపుపూపు వడసి
 యున్నదాన నని తత్ప్రకారం బెఱింగించి యోకలభాషిణి
 యట్లు సిద్ధునితోడ నిమ్మహాశక్తిచేత దూరవిక్షిప్తవై యె
 చ్చటంబడి తేమియు నొవ్వక యిట్లు తిరిగి వచ్చుట యద్భు
 తం బగుచున్నది యచటయు గలభాషిణి యోయమ్మ

ధర్మగుణంబున నిమగ్నఁడేమిని మెప్పించి యిప్పగిది నీవు
 తిరుగ్గఁ బ్రాయంబు గనుట యద్భుతంబుగాక యితటిమహా-
 పుణ్యనిధి వైననీకారుణ్యంబు గలుగ నేఁ దిరిగి వచ్చుట యే
 మియద్భుతంబు నావిధం బుతయు విన్నవించెద నని పలుకు
 చుండ.

౧౩౫

క. బంధురవిశాసహిత

సంఘముతో రత్నమాలికాకలితజటా

బంధముతో నంతట మణి

కంఠరుఁ డచ్చటికి వచ్చె గంభీరగతిన్.

౧౩౬

క. వచ్చినఁ గని మది మోదము

నచ్చెరువుఁ దలిర్ప మ్రొక్కె నతని కతఁడు దా

నచ్చెలువఁ జూచి మోదము

నచ్చెరువుఁ దలిర్ప పికసితాననుఁ డగుచున్.

౧౩౭

క. ఓహోహో మాబంధు

పూహం బుతయును వచ్చి యున్న ట్లయ్యెన్

నాహృదయమునకుఁ బరమ

స్నేహనిధిన్ నిన్నుఁ గనుట నేడు లతాంగీ.

౧౩౮

మ. త్త. మచ్చెకంటి మముందలంతువె మానసంబున నిందు నీ

వచ్చుటెట్లు కడున్ విచిత్రము ద్వారకాపురి వాయు నీ

కెచ్చు పుట్టుట యెన్నఁజున్ మఱి యిట్లు లేఁగి యెఱుంగు
వచ్చెలుల్ మణిగేహముల్ సేరు లట్లు యున్నవియేకదా.

సీ. ఉత్తమశ్లోకుఁ బయోజాక్షు సేవింప

నేఁగి తే యీవెన్న నెన్నఁజైన

నాజగత్పతి తొంటియలవజ్రమణిసభ

కేతెంచి కొలువు నేఱుచుకొనునె

తనసేవగాఁ బురందరుఁడు కట్టించుకెం

పులహజారము కడముట్టై నొక్కొ

మనవీణియ లడంచుకొని బ్రమఱుచుసె

లపుటరంగులకుఁ బో నిపుడు గలదె

గీ. యంతకంతకు వర్జిల్లుహరికొమాళ్ళ

బలఁగమున కిది చాల దస్తలఁపుతోడఁ

దిరుగఁ గట్టిత మచుపైఁడిగరిడిసాల

యట్ల యున్నదియే వికచాబ్జవదన.

౧౪౦

మ. చిగురుంబోడి యెఱుంగుదే యదుపతిస్త్రీ లెవ్వరే నిందు లే

రుగదా యంచును శృంగ గ్రమ్మజీతిఁ జారుద్యూతగేహంబు

క్రాంతగ నీ వొక్కటి చూపఁ దోడ్కొని చఁచ దచ్చెక

చౌవంచ యిత్తిగ బారాదుగ యంచుఁ జిల్కరొద లుద్దీ

ఫింప దాదవ్వలన్

౧౪౧

చ. కుటిలకచా యెఱుంగుదువె గొబ్బున నేఁ జని కొల్వకూట
మొక్కటికడనున్గి యారయక కట్టెదుటం బటికంపుగో
డఁబ్ర, స్ఫుటముగ దానియందు హరిఁ జూచుచు మ్రొక్కఁగ
వెఱుగుండి యె, ట్టెటు మొగ మంచు నవ్వె సభ యెల్లను
దన్మణిభిత్తి యున్నదే. ౧౮౨

క. అని యడిగిన నన్నియు శో
భనవర్తనఁ దొంటియట్ల భాసితెడు నో
యనఘ సురరాజుసేవయు
ననుపమముగఁ బూర్ణమయ్యె నని యది వలికెన్. ౧౮౩

వ. పలికిన నతండు. ౧౮౪

సీ. సంగీతవిద్యాప్రసంగంబునం చైన
మముఁ దలంతువో లేదో మనసునందు
దనుజారి కే నొనర్చినదండకంబు నీ
వెం దైన మఱి వెలయించి తొక్కొ
యిప్పుడు నారదుం డప్పటప్పటికి వ
చ్చునో రాఁదో వసుదేవసూనుఁ గొలువ
నాలోకవిభుసతుల్ మేలేర్చి యిచ్చిన
వీణె యేమయ్యెఁ దే విచ్చటికిని

గీ. నేమి యేమియె నాఁడు నీహృదయమునను
గోరికి యొక్కటి గలుగుట కొమ్మ వింటి

నది ప్రవృద్ధంబుగాఁ బెంచి యాత్మలోన

విడిచిపెట్టితొ వీణెపై వేడ్క లెల్ల.

౧౪౧

చ. అనుటయు లజ్జ నజ్జలరుహాన యించుక యోరగాఁగ వు
చిన మొగ మొప్పు నేమనుచుఁజెప్పెద దాననచేసి కాదెయో
యనఘచరిత్ర నాకుఁ గలయట్టిబలంగములెల్లఁ బాసి యీ
ఘనగహనప్రదేశములఁ గష్టపుఁబాటులఁ గుందితిం గడున్

వ. అని పలికి తమగానవిద్యాభ్యాసపరిసమాప్తి మైఁకషివృత్తఁ
దనయున్నచోటికి మణి స్తంభుండు వచ్చిప్రకారం బెఱిం
గించి యతండు దూరదృష్టిదూరశ్రవణశక్తిబలంబునం దన
కుం జెప్పించయర్థము సకలంబునూ జెప్పి తన్నుఁతండు మృగేం
ద్రవాహనాభవనంబునకుం దెచ్చిఁతెఱంగును బలిపశూప
కరణోద్యమప్రకారంబును సుముఖాసత్తి తన్నుఁరక్షించుట
యువివరించి యాపుణ్యసాధ్యి యీయమ యని యాయకం
జూపి తత్కులస్థానవర్తనంబులు చెలిపి యోగంధర్వోత్తమ
యింక నాకు నీచందంబు వినవలయు నవిధంబున రంభచేత
నీతపంబు విఘ్నంబు నొందుట యామణి స్తంభునిచేత నేను వి
న్నప్రకారంబు వింటివి కదా యటమీఁదటిభవదీయవర్తనం
బెఱింగింపు మనునంత మణి స్తంభుండు వచ్చుటయు నిష్క
డేఁ జెప్పినసిద్ధం డితఁ డని చూపిన నితండా యని దరహాసి
తవికసితాననం డగుచు మణికంధరుం డతనిం దగుతెఱం
గున సంభావించె నతఁడును.

౧౪౨

క. ఇచ్చు దదాగమములకు

సచ్చెరువు జనింప నిది మహాశ్చర్యము మీ

రెచ్చోట నుండి యిచ్చటికి

విచ్చేసితి రని విసితవృత్తి బలికెన్.

౧౪౮

సీ. పలికి యతటఁ గలభాషిణిఁ జూచి యో

యితి నిన్ వెదకితి నెల్లచోట్ల

నెందుఁ గానక చోద్య మందితి నప్పు డె

క్కడ నుండి యిప్పు డిక్కడికి వచ్చి

తని పల్కుచును సుముఖాసత్తిఁ జూచి యె

చ్చటనుండి వచ్చి తిచ్చటికి నీవు

పే రెన్ని యని తత్ప్రకారంబు దానిచే

తన విని వెఱుగంది వినుతిచేసె

గీ. నాసతి యతనిఁ గనుఁగొని యరుదుపడుచు

నిట్లనియె నోయిసిద్ధండ యెచటఁ బడితి

వీవుఁ గలభాషిణియును నిద్దేవిచేత

నట్లు సరభసవిక్షిప్తు లగుచుఁ బోయి.

౧౪౯

వ. మీర లేమియు నొవ్వక తిరిగివచ్చుటయు సచ్చెరువై యు

న్నయది నాకు నింతయు వినిపింపవలయు ననిన విని మణి

స్తంభం డోయంబుజముఖీ నీకు నట్ల వినిపించెద విను మది

య కాదు మణియు నెన్నియోని విచిత్రంబులు గని వచ్చి

నాడ నది యొక్కరితోడం జెప్పెడునందాఁక హృదయం
బు వేగిరపడుచున్నది కావున నన్నిటం బూజ్యురాలైన
నీకు వినిపించెద నని యిట్లనియె. గగిం

ఉ. ఆవిధి నీపయిం దెగి మదాతీతయంబునఁ గన్న గానమిన్
దేవతమీఁదియానయు గణింపక యీకలభాషిణిన్ శిరో
జావళివట్టి త్రుంచుటకు నాయుధ మెత్తితి నెత్తినట్టికేల్
దేవి గ్రహించి వైవఁ జనితిం గడుదప్పుగ నివ్వఁజూటితోన్.

మ. అనుడు న్నివిదిచెప్పఁగా వలవ దే నామున్న యీహృదయై
కొని వీక్షించితి నిన్ను నీచిగురటాకుంబోడిమూర్ధంబు వ
ట్టినకేల్ పట్టినయట్ల యుండ దృఢముప్పిం బూని బల్లత్తియె
త్తినకే లెత్తినయట్ల యుండ దివి నుద్వేగంబునం బోవుచోన్

క. వినిపింపు నాకు నటమీఁ
దన నతఁ డిట్లనుచుఁ జెప్పె నట్లుచువడి దం
చనమున వైచినగతి నభ
మునఁ జని మణికంధరునితపోవనభూమిన్. గగి3

క. ఇత్తరుణియు నేనును నొక
మెత్తనిక్రొత్తలిరుఁబాన్పుమీఁదఁ బడితి మో
మత్తేభగమన యట్లే
సత్తియ కృపసేయఁబోలుఁ జావక యుండన్. గగి4

క. మునుపటిభయమున మాన్పడి
యునికి నపుడు చేతిక త్తియును దనదుశిరం
బును విడువఁగ నెఱుంగనిననుఁ
గనుఁగొని నెమ్మెను మిగుల గడగడ వడఁకన్. ౧౫౧

సీ. అమృతంబు దొలఁకున ట్లమరంగ వెల్వెలఁ
బాఱుముఖేందుబింబంబుతోడఁ
జాలఁ గర్ణద్వయీకూలంకషంబు లై
తల్లడం బందునేత్రములతోడఁ
గడుఁ జెమచ్చినయాట్టికలికిలేఁజెక్కుల
సంఘెడువిగళతక్ర-చాళితోడ
వలిగుబ్బపాలిండ్ల నిలువ కి ట్టట్టు సం
క్షోభించుపయ్యెదకొంగుతోడ

గీ. వెఱపు నొకయొజ్జ యై వింతవిలసనములు
గఱపఁ జూపట్టుసౌందర్యగరిమతోడ
సరభసాకర్షణాక్షోభచకిత యైన
మదనుజయలక్ష్మీలీల నిమ్మగువ దనర. ౧౫౨

క. కనుఁగొంటిం గనుఁగొనునం
తన మన్మథవశుడ నగుచుఁ దగఁ బరిరంభం
బును గావించితి నేఁ జే
సినపాపముఁ జెప్పవలయు శీతాంశుముఖి. ౧౫౩

మ. అది సైరింపక చాలఁ బెరలుఁగుతో నాక్రొశముఁ జేసె న
న్నిదె యీపాతకి బల్కి బట్టెనుఁ గృహ స్వీక్షింపరే కావరే
సుదయత్వః బుచనోష్ఠసత్పురుషులిచ్చోనెవ్వరున్ లేరెయా
పద వారింప శరణ్యులార యని యీపద్మాక్షీయత్యంతమున్

వ. అప్పుడు.

౧౫౯

క. వెలయఁగ నసహ్య మగున

మొలక వీనులఁ బడిన మిన్ను ముట్టునెలుఁగుతో

వెలవకు వెలవకు మే నిదె

పలతెంచితి సత్పరముగ భామిని యనుచున్.

౧౬౦

క. వెలవక యెవ్వఁడురా వెత

పలపెడు నిట్లతివ నెందుఁ బాఠినఁ గూడం

దఱిమెదఁ దల నరములతోఁ

బెఱికెద ననుచున్ నితాంతభీషణగతితోన్.

౧౬౧

చ. ఒకపొదరిల్లు వెల్వడి రయోద్ధతుఁడై నలకూబరుండు రాఁ

బ్రకటముగాఁ గనుంగొని యభంగురభీతిఁ గలంగి దీని నే

వికలమనోధృతిన్ విడిచి వేగచు దచ్చుగఁ బాఠిపోయితిం

బ్రకుపితుఁడైయతండు ననుఁ బాయక వెనొనిపట్టెనుగ్రతన్

వ. ఇట్లు కూడముట్టి పట్టుకొని.

౧౬౩

శా. ఓరీ యెవ్వఁడ వీవు పోతరముతో నున్నాదివై యిప్పు డే

నారిం బట్టితి బెట్టుగా మొలయిడన్ నాదండ నీదుండగం

బా రారమ్మటు దానిఁజూపుదువుప్రాయశ్చిత్తమామిఁదసీ
 కేఁతీం దగు నల్లనర్తు నని తా నెంతే నమర్నంబునన్. ౧౬౪
 వ. కొంతమేర నన్నుం గ్రమ్మఁ దెచ్చునంత. ౧౬౫

సీ. తిరముగా ముడువమి విరియఁబాతెడుకొప్పుఁ
 దోడ్తోన నొక కేలఁ దులుముకొనుచు
 వల్లెవాటుగఁ గొంత వలువ చక్కవ నిల్పి
 పెఱచేత నీవిఁ గల్పించుకొనుచు
 నుడుటిపై నొక్కింత చెదరినముంగురుల్
 పాపటకును బొందుపఱచుకొనుచుఁ
 సారెకు జాతెడుశ్రవణకష్టారంబు
 లందంద మూఁపున నానుకొనుచుఁ

గీ. జెమట నంటినపానుపుచిచ్చురుదునుక
 లెడనెడ నఖిక్షతాశంకఁ దడవుకొనుచు
 రంభ యేతెంచె మిగుల సరంభ మమరఁ
 దొలుతఁ బ్రియుఁ డేగుదెంచినత్రోవవట్టి. ౧౬౬

శా. ఈలీలం జనుదెంచి యక్కటకటా యేమంచు నిన్దాటుదుం
 గేలం గైదువు గీదు వేమియును లేకే యిమ్మెయిన్ వత్తులే
 చాలున్ దూరముగాఁగనే నిదెపరిశ్రాంతిం గడు న్నొచ్చితిం
 జాలుంజాలుఁగరంబు మెచ్చఁదగు నీచందంబు ప్రాణేశ్వరా.

వ. అని తడదుప్రియుం బలికి నన్నుం గనుంగొంచు సతనితోడ.

- క. వీడె యట్లన్యాయపుఁ
బోఁడుములకుఁ బూనినట్టిపుణ్యఁడు పూవి
లొకఁ డోవల్లభ యెఱటి
వాఁడైన నగు నిష్కంకవర్తనుఁ డెందున్. ౧౨౧
- క. ఆయింతి యెందు వోయెనొ
కో యనుటయు దానిఁ జూపుకొఱకునె కాదే
యీయయ్యఁ బట్టి తెచ్చుట
యోయంగన యిప్పు డనుటయును గృప వొడమన్. ౧౨౦
- వ. ఆయింతి జూపక యితం డింక సీముదట నెందుఁబోయెడుఁ
జెయి వదలు మనుచుఁ బ్రార్థించి. ౧౨౧
- గీ. విభునిచే విడిపించె నవ్వెలఁది నన్ను
నేను వారలఁ దోడ్కొని యీనెలంత
యున్నచో టారయచు మునుపున్నతలిరుఁ
బాన్పుఁ జూపితిఁ గాన నిప్పుడఁతి నచట. ౧౨౨
- వ. అట్లు చూపినం దనయింతితోడ. ౧౨౩
- క. తానును మనతోల్తటియీ
పానుపుఁ జేర్చుకొనఁబోలుఁ బడఁతుక నచుచుం
బోనీ సిద్ధుఁడు గాన న
నూనం బగుసిద్ధశయ్య కుచితుఁడ యనుచున్. ౧౨౪

క. అట్టియెడ నచ్చటను నా

వట్టెముఁ గని పుచ్చుకొనియెఁ జాల స్త్రసుతుఁ

డిట్టివియుఁ దనకుఁ గొన్నియె

గట్టిగ నీజోగి బంటుగఁజె యని నగుచున్.

౧౭౫

గీ. బంటు గాకున్న నిది యిందు పాఱవైచి

వెళ్లునే యని నవ్వె నప్పిబుధకాంత

యంత నన్నియు నయ్యె నయ్యతివ నెచట

నడఁచి తని నన్ను దట్టించి యడిగె నతఁడు.

౧౭౬

సీ. కిరుకతో న స్త్రెంతయును బెదరించుచుఁ

బిరుపేకు సేయఁ ద్రప్తియవధూటి

వీనితోడిది యేమి విడిచిపెట్టుము వీఁడు

తను నట్లు డించి వెళ్లిన నెడ గని

యూయింతి డాఁగి యెం దరిగెనో యెచటఁ జూ

పెడు సంచు నను విడిపించి దాని

మన మిఁక వెదకుద మని తాను నాతఁడు

నేఁ దొల్లఁ బాటిపోయిన తెరువునఁ

గీ. జనియెఁ గడుదవ్వుగాఁ గుచ స్తబక మొకటి

వరునిభుజముతో నొరయ నవ్వలితదంస

భాగమునఁ దనకోమలపాణిఁ జేర్చి

యనుపదంబును రోమాంచితాంగి యగుచు.

౧౭౭

ఉ. ఏనును వారివెంబడిన యేగితిఁ బాయక యంతఃత నెం
దేని మనోభవక్రియలనింపున నేమః॥ పెక్కి పోవునో
యానలకూబరుండు మమదగ్రకృపాణము నంచు దాని న
న్యూన గురు ప్రసాద మహిమోన్నతిఁ గాంచుటఁ బాయఁ
జాలమిన్.

౧౭౮

చ. అదియునుగాక యాపిన మంతయు నెంతయు సావధానత
బదిలము గాఁగ నప్పడఁతిఁ బాయక యప్పుడు దూరదృష్టిచే
వెదకి కనంగలేక కడువిస్మయ ముంచు నేమి మాయయో
యిది యని వీక్షింప నొకయీగడ వెళ్లునో యుచు నేగితిన్

క. అంతట నాయరువురు న

త్యంతము సంగాంగసక్తి నాత్మలు గరఁగం

గంతుక్రీడలు గైకొని

ఁంతయు నెడ గలుగ నేగి యేను నిలిచితిన్.

౧౮౦

శా. ఆలీలన్ రతికేళిఁ దేలి తుదయా దా యిద్దఱుం గేలిభి
న్నాలంకారము లొక్కొక్కరికి నిం పొనట్లుగా దిద్దుచున్
లోలత్వంబున నుండ నచ్చటికి నాలోఁ దత్పదక్రేణిచా
ప్పాలోకించుచు రంభ వేణాకతె డాయన్వచ్చెఁ జిత్రంబుగన్

ఆ. వచ్చి తిచ్చవడియె నచ్చెరు వందుచు

నచ్చకోరనయన వచ్చు టరసి

యద్భుతంబు నొందె యక్షేశసుతుఁడు న

వృధముఁ జూచి యేను వెఱఁగుపడితి.

౧౮౨

ఉ. అంతట యక్షరాజసుతుఁ డాకరణిం జనుదెంచి యున్నయా
కాంతప్రకారముం దనదుకాంతప్రకారముఁ గొంతప్రొద్దు వి
శ్రాంతమహావధానమునఁ గ్రమ్మఁకమ్మఁకమ్మఁచూచె నెందునొ
క్కింతవిభేద మేర్పడమి కెంతయు నద్భుత మావహిల్లఁగన్.

క. ఈమాడ్కిఁ జూడ నను న

కామినిఁ గడుఁ దిరిగి తిరిగి కనుఁగొనియెదు నీ

వేమి యిది నాకుఁ జెప్పుమా

నీమది యని యతని నతని నెలఁతుక పలికెన్.

౧౮౪

వ. ఇట్లు పలికిన సతండు.

౧౮౫

గీ. నీదుప్రతిబింబ మదియొ దానిప్రతిబింబ

మీవొ యే మని చెప్పుదు నిగురుబోడి

యేర్పఱుపరాకయున్నవా రీవు నదియు

దీని కరుదంది చూచెదఁ దిరిగి తిరిగి.

౧౮౬

క. తుద నేమిచెప్ప నాదం

డ దొలంగిన దాని నినుఁ దడంబడకుండన్

మదిరాక్షి యేర్పరించుట

సుదుర్లభ మటన్న నతనిసుదతి గలఁగుచున్.

౧౮౭

సీ. అట్టైనఁ బ్రాణనాయక నినుఁ గాఁగిటఁ

బాయ నే వెఱతు నీమాయలాఁడి

యీరూపుతో మన కడసేయ నేతెంచి

నదియొ తొల్లయు నొక్కయసురజాత

జనకనందనకు రామునకును నెడసేయఁ

గడఁగి వచ్చుట వినఁబడుచు నుండుఁ

గావున దీని నిక్కడఁ జాట్టుపట్టున

నుండంగ నిచ్చిన నొప్పుకుండు

గీ. పట్టిమొగమోట చాలించి గట్టిగాఁగ

నదర వైచుచుఁ జను మంచు నొర నీవు

గదలెడుసుమంచు సంభ్రమం బొదవ నపుడు

కాంతుకంతంబు నొక కేలఁ గాఁగిలించె.

౧౮౮

క. క్రొత్తగ వచ్చినరంభయు

నజ్జెఱఁ గంతయును గని కరాంగుళి నాసన్

హత్తించి తల గదల్పుచు

నుత్తలపా శేర్పడంగ నుస్సురు మనియెన్.

౧౮౯

ఉ. అక్కమలాక్షిఁ జూచి యలకాధిపనందనుఁ డోపడంతి నీ

వెక్కడనుండి వచ్చి తిది యేటికి నుస్సురు మంటి నీకు నీ

యక్కజ మేల వచ్చెను మదంగనరూపముఁ దాల్చి తేగతిన్

రక్కసివో పిశాచివో కరం బిది చిత్ర మెఱుంగఁ జెప్పుమా.

క. అన నయ్యంగన నా కే

మన నో రున్నయది మీర లనినంతయుఁ జె

ల్లను మీ కౌగాములు దె

ల్ప నుపాయం బొకటి గానఁబడునందాకన్. ౧౯౧

ఉ. రక్కసి వన్నఁ గా ననఁగరాదు పిశాచియు నాదు నాదురూ

పెక్కడఁదాల్చ నేరిచియొయిష్టెయి నెంతయుహత్తుకొన్నయీ

చక్కనిముద్దరాలు తనసత్యము లోక మెఱుంగ నింకఁ దా

రక్కసియో పిశాచియొ తిరంబుగ నేర్పడిపోవునంతకున్.

క. విను మాయేర్పాటు దనం

తన యగుచున్నయది యెట్లుఁ దప్పదు సత్యం

బనఁగా దైవం బనఁగా

జనులకు లేకున్న నెట్లు జగములు నడుచున్. ౧౯౩

క. దైవం బనఁగా నా కింక

నోవల్లభ వేఱ యొక్కఁ డున్నాడే యా

దైవమవు నీవ కావునఁ

గావలసినయట్లు చేయఁగల వేర్పాటున్. ౧౯౪

సీ. అల్లప్పు డొకచోటఁ జల్లనిసురపొన్న

నీడ మెచ్చుచును నాతోడఁ గూడి

యందు పల్లవశయ్యఁ గందర్పకేళి నిం

సొందుచోఁ బడమటియందు నొక్క

వనితయాక్రందనధ్వని వినఁబడుటయు

సీపు డిగ్గున లేచిపోవుమండ

నేను నీతోడన యేతెంచుచో చొక

యిట్టి డాపలివక నేగుటయును

గీ. జూచి నిలిచితి నేను నిల్పుట గనుఁగొని

యెచట నెట్టిది హత్తెనో యెఱుకవడదు

వేగిరించక నీవ భావించుకొనుము

కల్లనిజములు క్రమమునఁ గానవచ్చు.

౧౯౧

చ. అనుడుఁగుబేరసూను మొగమారసి తత్త్రియయొక్క కేలనా

తనిమెడఁ గౌఁగిలించియ యుదంచితహాసముతోడ నిట్లనున్

మనచరితంబుఁ జెప్పెను సమస్తము వేల్పులసాని చెప్పిన

ట్ల నిజముగాఁగ నివ్వరవిలాసిని యెచ్చటనుండి చూచెనో.

గీ. అచట నపు డట్ల నినుఁ గూడి యలరినదియు

నట్లు నీ వేఁగుచో వచ్చినదియుఁ దాన

యగుచుఁ దోఁప సం దదికి యెట్లాడనేర్చె

మగువ గాదుర యిది పెనుడగర గాని.

౧౯౨

ఉ. ఇప్పగిదిన్ మదాకృతి వహించి నిను న్ననుఁ బాయఁజేయనే

చొప్పుననైనఁదాఁగలయఁ జూచుదురాశలమాయలాఁడివా

తప్పక యింకఁ దత్తదుచితంపుఁగుయుక్తులమాటలెన్నియే

నొప్పుగ నాడుకో నెఱుఁగ కుండునె యిట్టివి చెప్పనేటికిన్.

క. విను వల్లభ కన్నుండం

గచపాపం దివియ నేర్పు గలమునిము చ్చీ

వనిత తగ దిచట నుండన్

వెనుకను దిద్దుకొనవచ్చునే యొక టైనన్.

౧౯౯

వ. అని యచటఁ దన్ను నిలువనీక పోదోలుటకు నిజవల్లభుని
సత్వరంబుగా బోధించునాచంచలాక్షిపలుకులకు నలుక బ
లియ మనంబున సైరింపలేక యాకంబుకంఠి దాని నధిక్షేపిం
చుచు నిట్లనియె.

౨౦౦

క. త్రుళ్ళంగ నేటికి నిలునిలు

మి ల్లలికినఁ బండు వగునె యింతటిలోనే

వల్లభునకుఁ గడు సచ్చిన

యిల్లాలవె యేను లాఁతినే పోదోలన్.

౨౦౧

క. మగఁ డాపట్రెంబునఁ దల

దెగఁగొట్టినఁ గొట్టుఁగాక తెకతేరగ నీ

తెగవిడిచి పోయెదనె ప్రా

వగ నాకాణాచి యైనవలపులపంటన్.

౨౦౨

క. ఈరీతిని మద్వల్లభుఁ

గోరిక మెడఁ గాఁగిలింతుకొని నీ వుండన్

సైరించుట కొఱగా దిది

రా రమ్మిక నోర్వఁ జమ్ము రావే యనుచున్.

౨౦౩

క. వెడదెరువు లిచటఁ జెల్లవు
పుడమి నహహ దొంగ లానవొడిచిఁ గోకల్
విడుతుఁ గణింతునే యె
క్కడిగతిమాలినపిశాచికహ సమాటల్. ౨౦౪

వ. అనుటయు నాయుతి సైరింపక. ౨౦౫

మాని. అంత మదింపకువే యని పల్కిన
నంత మదింపకువే యనుచు
గంతు లడంచెద లెమ్మని పల్కినఁ
గంతు లడంచెద లెమ్మనుచున్
రంతుల నేమిఫలం బని పల్కిన
రంతుల నేమిఫలం బనుచు
బుతము చూడఁగదే యని పల్కినఁ
బుతముచూడఁగదేయనుచున్. ౨౦౬

సీ. ఒట్టుసుమీ యన్న నొట్టుసుమీ యంచు
నే మేమి యనిన నే మేమి యనుచు
గానీగదే యన్నఁ గానీగదే యంచు
నిం కేల యనిన నిం కేల యనుచు
నోసి పోవే యన్న నోసి పోవే యంచు
నౌ నంటి వనిన నౌ నంటి వనుచు
మఱవకు మిది యన్న మఱవకు మిది యంచు
నీ వెంత యనిన నీ వెంత యనుచు

గీ. నొకతెమగనికి నాపించు టొప్ప దనిన
 నొకతెమగనికి నాపించు టొప్ప దనుచుఁ
 బట్టి యాడె నారంభతోఁ బ్రథమరంభ
 ప్రియుఁడు నిలు మన్న నిలువక పెద్దరొదగ. ౨౦౭

వ. అంత. ౨౦౮

చ. జగడపుఁగూటిస త్తరువు సారెకుఁ గోరుచు వీరి వానిని
 దగిలెడుతఁదనాలజడదారి పొరిం బొరిఁ గుంచె వీచుచున్
 మిగులఁగ వీణె మీటుచును నేఁడు పడంతులయొద్దనుం గడు
 న్నెగఁడెడువిను గల్గెనని నెమ్మది మెచ్చుచువచ్చెఁజెచ్చెరన్

క. వచ్చినఁ గుబేరసూనుఁడు
 నచ్చెలువలు నెదురుగాఁగ నరిగి యతనికిన్
 నిచ్చల మగుతాత్పర్యం
 బచ్చుపడఁగ మ్రొక్కి రతఁడు నల్లన నగుచున్. ౨౧౦

క. నలకూబర నీ కిం దే
 చెలువ ప్రియవధూటి నాకుఁ జెపుమా దానిం
 దెలియక దీవింపఁగ రా
 దలరుఁ డొక రొకళ్ళప్రేమ ననుచున్ మిమ్మున్. ౨౧౧

మ. తనకంటెం బ్రయ నీకు లేదు తనసౌందర్యంబె సౌందర్యమం
 చును గర్వించుచు నున్నరంభమదముం జూడంగ లే కిట్టిదా

నిని నీవే సృజయించితో యిదియ తా నీతోడఁ గ్రీడింపఁగాఁ
దనమే నొక్కటి చాల దంచుఁ గడఁకన్ వైహఃప్యముం
దాల్చెనో. ౨౧౨

గీ. ఎట్లయిన నీదుప్రేమ యియిరువురందు
సమ మగునొ కాదొ చెప్పమా చాలఁదడవు
వీరిఁ బోరించి తవ్వేడ్క విరియఁజిమ్మ
లేక కనుఁగొంచు నుంటి నే నాకసమున. ౨౧౩

క. అనుటయు నే నెక్కడ వీ
రిని బోరించితి నయో విరించితనయ నా
కును వీరలసమరూపత
యును బోరును వెఱఁ గొనర్చుచున్నది మిగులన్. ౨౧౪

వ. అని పలికి మున్ను దా నందు నొక్కరంభఁ గూడి గ్రీడించు
చున్నయెడ కనతిదూరంబున వనితాకృతం బైనయాక్రంద
నంబు వినంబడినఁ గారుణ్యసంభ్రమంబున నద్దిక్కునకై
చనుటయు నంతం దనదృష్టిపథంబునం బలాయమానుండ
నగు నన్నుం దఱిమి పట్టుకొని యొకకొంతదవ్వు దిరుగఁ
గొంపోవుటయు నచ్చటికిఁ దనకాంత గూడ వచ్చుటయుఁ
దత్తార్థసంబున నన్ను విడిచి యిచ్చావిహారంబుల నది
యుం దానుఁ గొంతప్రాద్దు పుచ్చుటయు నంత రెండవరంభ
వచ్చుటయు దానివచనప్రకారంబును గలహాభంగులుం
జెప్పి యానలకూబరం డాయద్దఱురంభలయందు. ౨౧౫

సీ. తా నటమున్ను క్రొత్తగఁ దీర్చినట్టిక
 స్తూరికాతిలకంబుసాంపుతోడఁ
 గన్నెగేదఁగిజేకు లన్నవగాఁ గొనల్
 గాన్పింప నిడినకీల్గంటుతోడ
 బంగారుపస మించుపసనిపుప్పొడిరేఖఁ
 జూపట్టుపాపటసాబగుతోడ
 సరివాటుగాఁగఁ గేసరములు గ్రుచ్చిన
 కురువిందవిరిగుబ్బసరముతోడ

గీ. నొప్పుమీఱుచు నున్నట్టియొకతేఁ జూపి
 యీసరోజాయతాక్షియు నేను నున్న
 చోటి కింతకు మున్నావధూటి వచ్చె
 ననుచు రెండవయింతి నమ్మునికేఁ జూపె. ౨౧౬

ఉ. చూపిన నాలతాంగి యజనూనున కంజలి చేసి యోమహః
 తాపస యల్లనాఁడు మము ద్వారకచేర్పున నాడినట్టిమీ
 యాపలు కింతచేసె నన నన్యయు నట్ల యనన్ మునీశ్వరుం
 డాపువ్రఁబొండ నిద్దఱ యధార్థమపల్కితి రంచు నవ్వచున్

క. ఆమాటలు సరిదాఁకెఁ గ
 దా మా కీషీక్షణోత్సవాతిశయంబుం
 బ్రేమమునఁ జూడఁగలెను
 వామేక్షణలార పోయివచ్చెద నింకన్. ౨౧౮

క. అనుటయు నలకూటము నో

మునివర యిద్దఱు యథాస్థముగఁ బల్కితి రు

చును బల్కితి రె స్థాకొ యిది

విననలయు దేటపఱచి విచ్చేయుఁ డనన్.

౨౧౯

సీ. నాఁడు తా నాత్మశాందర్యవైభవపతి

వాల్లభ్యమహీమగిర్వమున నాశు

కొనువాక్యములు నేను వినలేక నవతియే

గతిఁ గల్గునో మీఁదఁ గంటివె యని

నట్టిమాటఁ దలంచి యాపలు కింత నే

సె నటంచుఁ దార్కాణసేసె నొకతె

యొకతె రంభాహుపయుక్తిచేఁ బ్రియుఁ గూడఁ

గాంక్షించి యొకకార్యఘటనవేళ

గీ. నాదియుదును నాచేత నది వరముగఁ

దనకు నిచ్చితి ననిపించుకొనుట యిపుడు

హృదయమున నిల్పి యాపలు కింత నేసె

ననుచుఁ దార్కాణసేసె రెండును నిజులు.

౨౨౦

క. నా విని యిపు డీభావం

బీవనితకు నీవనితకు నిది యనుచు బయ

ల్గావించి తథ్యమిథ్యా

భావంబులు మీర లేరుపలుపఁగవలయున్.

౨౨౧

క. నావుడును దధ్యమిధ్యా
భావంబుల కేమి నీకు భావింపఁగ స్వా
భావికమే యియాకృతి
భావము నిజ మెద్ది యీప్రపంచమునందున్. ౨౨౨

క. నీపట్టురువడ నొక్కతె
జూపి యొకతెగర్వ మడఁచుచున్ వలయుగతి
బ్రాపింపవచ్చు భోగము
నీపుణ్యం బినుమడించి నేడు ఫలించెన్. ౨౨౩

ఉత్సా. అనుడు నోమహాత్మ పెద్ద లైనవారిఁ దడవుగా
నునిచి యిట్లు నట్లు పలుక నొప్పు కేమి వచ్చునో
చనుఁడు నిలుప వెఱుతు ననినఁ జనియె నాతఁ డట్ల యశా
ననుచు నుచితలీల నుండు మనుచు నల్ల నవ్వచున్. ౨౨౪

సీ. అర్థేశనందనుఁ డంతట నెప్పటి
తనపువ్వుఁబోడికైదండ గొనుచు
నిది యెంత లేదు నెమ్మది నిట్టివిఘ్నముల్
గుఱిచేసి మనకేలి మఱవసేల
రమ్మంచు రెండవరంభఁ గనుంగొని
నీ వెంత నేర్పులు నెఱపితేని
మాయలే యని తోచు మాకుఁ గావున నీదు
సత్య మెఱింగింపఁ జాలినట్టి

గీ. సాక్షిఁ దెమ్ము పొమ్మని తిరస్కారసరణి
దోఁపఁ బలికెఁ దాతాఁలికదుర్నివార
మారకేళికుతూహలమహిమచేత
నెచటి కేనియు నపుడు దా రేఁగఁ దలఁచి. ౨౨గీ

ఉ. ఆసుదతిం గనుంగొని తదంగన యవ్వుడు హెచ్చినట్టిపే
రీసున నీసడించుచు నొకించుక నీకును స్విస్థ లేదాకో
దోసము గాదె యిద్దఱు వఘావరు లేకత మున్నచోటికిం
డాసిన నిట్టియాసలఁ గడంగిన నే మని చెప్ప నావుడున్.

ప. ఆరంభ యమ్మాటకు నలిగి రోషకషాయితవీక్షణంబుల నా
పక్షలాక్షి నీక్షించి. ౨౨౭

శా. ఓసీ నీకొఱగామియే యిది నిజం బూహింప కిట్లంగజ
వ్యాసక్తుం డగునాధుచేష్టితముగా కైనం గుబేరుడు లేఁ
డో సుత్రాముఁడులేడో పద్మజుఁడులేడో సర్మపుంబ్రాపులే
దో సత్యంబుచు నిల్చ నితన కడుం ద్రుళ్ళంగ నీ కేటికిన్.

క. అనిన విని నాయకాదర
ఘనగర్వము నిరసనంబు కడుఁ జిత్తములోఁ
దనరఁగ నప్పలు కించుక
యుచు గైకొన కవ్వభూతి యుద్ధతిఁ బలికెన్. ౨౨౮

క. అఱపు లుడిగి పో పో నీ
యజుచేతం బండ్లు వచ్చినప్పుడు మమ్ముం

గజచెదవుగాని తగునెడ

మొలక యిడు మది యెట్టిదైవములు వినియెడినో. ౨౩౦

వ. అనుటయు. ౨౩౧

క. కానిమ్ము వేగిరింపకు

నీనుదుటనె ప్రాప్త వాడిచెనే యేదైవం

బైనను విన కిప్పుడ యిదె

నానిజ మేర్పఱచి నీ కొనర్చెద శిక్షల్. ౨౩౨

వ. అని పలికి యచ్చోటు వాసి కొన్నియడుగు లరిగి యంతటఁ

దనకోపంబును మించి దీపించుప్రియవియోగదర్శితానల్ప

కందర్పహేతిఘాతజాతచేతనాపంబున కోపక యాపడఁతి

కడుం గృశించి గళితకంకణ యగుచు నిలిచి యొక్క యుపా

యంబు చింతించి తిరిగి వచ్చి యిట్లనియె. ౨౩౩

క. నీ విచ్చో మెఱియత వై

కావరమున వలసినట్లు గయ్యాళింపం

గా వెఱచి పేదమొలకగా

నే వీరిని వారిఁ దగిలి యేల వచింతున్. ౨౩౪

క. నీవును రా ర మ్మిప్పుడు

దేవసభం దేటి యేగుదెంత మనుచుఁ చా

నావనజాక్షిని డగ్గటి

తీవరముఁ గొంగు వట్టి తిగిచెం గినుకన్. ౨౩౫

చ. తీగించిఁ జూచితే నిను మది గణేయింకక యె తేతను
దెగియె భయము దక్కి పెనుప్రిమ్మపిక్కిసిగాక మామిలో
మగువయె యీ గయాళి ప్రభమంబు నోర్చిన తక్కుచూసె
యీ, పగిది ఫలించె ననుచు బ్రయుఁ బల్కె గది బడి సఁ
భ్రమించుచున్. ౨౩౧

క. పలికిన మన కేమీ విలు
ధులసభలోపలన తనదుదుండగ మెల్ల
దెలిపి తగుశిక్ష చేయుడ
మరిగి యిపుడు పదరశేల యని యతఁ డాదెన్. ౨౩౨

గీ. అంతఁ బ్రతిరంభ చూచి నీయాత్మనాఁ
నింత యుండిన నీసత్య మెఱుంగవలయుఁ
దిరుగఁబడించు విజయఁ జూ దేవసభకుఁ
బడ మనుచు దానిఁ గూడి పోఁ గదలుటయును. ౨౩౩

ప. కొంత చిఁతించి యతనికాంత యతని కిట్లనియె. ౨౩౪

సీ. అప్పరస్త్రిలలో నగ్రగణ్యత్వంబు
జగదుకల్లోకితంబుగ వహించి
యూర్వశీమేన కాద్యుత్తమస్త్రిలు రా
వమ్మ పోవమ్మ నా నతిశయిల్ల
యెన్నండు నెచ్చోట నేవారిచే ప్రేలఁ
జూపించుకొనక ప్రస్తుతికి నెక్కి

నలకూబరుండు ధన్యతరుండు నా గటు
వతంబుచే నీకు వన్నె దెచ్చి

గీ. యొప్పునే యింకఁ గడపట నిప్పిశాచి
నాకు సరిచేసికొని దేవలోకసభను
నీవునూ నీవు సుమ్మని యేవిధమునఁ
గలహ మాడెద నిది నీవె తలఁచి చూడు. ౨౪౦

క. కోపము పాపముచకుఁ బా
త్రివెనుదగవునకుఁ దగఁగ నేతిట్లాటల్
ప్రాపించునో పడంతుల
కోపురుషశ్రేష్ఠ యవియు నొక్కబ్రదుకులే. ౨౪౧

వ. అదియునుం గాక. ౨౪౨

క. రంభకు నహహ యొకప్రతి
రంభ గలిగి తిగిచి తెచ్చె రచ్చల కని సం
స్తంభింపనీరు హాస్యా
రంభణ మీపోరు నిర్జరవిటుల్ నగుచున్. ౨౪౩

క. నానడకలకును యోగ్యము
కానిది యిపు డిచట నైనగలహమ బ్రదుకె
జ్ఞైన నగుఁ గాని యింక నీ
యాన ధరణి విడిచి దివికి నడు గటు పెట్టన్. ౨౪౪

క. ఈకలహ మపుడ వినబడు

నాకంబున సురలయానము లేగతి నా

లోకింతుఁ దెగినఁ దెగనీ

నాకు మరుఁడు నిన్ను నిలు మనన్ రాకునికిన్. ౨౪౫

వ. అనుడు రెండవకొమ్మ యమ్మాట లాకన్జించి యోకాని
తుండ యీకాంతనేర్పు చూచితే వేల్పులకడకు నేతెచ్చినఁ
దనమాయ బయటంబడు ననియెడుతలంపున రాఁగూడక
సురలయాననంబు లేగతి నాలోకింతు నని నాకగమనంబు
పరిహరించె నందును ఘరణి విడిచి దివికి నడుగటు వెట్ట నని
తొడిఁబడ నీమీఁదియాన వెట్టుకొనుట వివేకింప భేదర
త్వంబుకలిమియు సంపదంబ యంతడవు ప్రియకాంత
యనుచు నెట్లు నమ్మి తని పల్కిన నది వివేకమార్గంబ యగు
నని నలకూబరుండు తద్వాక్యంబులకు నిరుత్తరయై యున్న
తనదండ చెలువ నుండ నీక యోసి మాయలాఁడివిగదేయని
మెడవట్టి పాయంద్రోయుటయు నదియ సందుగా నాయందు
ముఖ యందంద దట్టించి యిట్టివెడసేతలచేత నాధుని కెడ
సేసి చేతోజాత హేతిఘాతంబులపాలుపఱచి తని పలికియా
తరళాక్షిని హేతిఘాతనిమిత్తంబుచేతన కాయవియోగంబు
నొందుమని శపించె నలకూబరుండును దత్కాలగుణంబెట్టిది
యోకాని యాఁగాములు వివేకింప లేక యిది యిట్టిశాపంబు
నకుఁ దగు నని పలికి యోసి నీవే రెద్ది యెట్టిదానవనియడిగె
నప్పుడు తత్రుతిరంభ సైరింపక. ౨౪౬

శా. ఇంచాకన్ నినుఁ జేరనీక నను న ట్లెంతే మనోజవ్యధం
గు-దూజేయుట చాల కేసుడిగెదీగొంటున్ వృథాయంచునా
కందర్పత్వర గానలే వనుచు నాకంజాక్షిఁ బోద్రొబ్బెఁ దా
నెంచు న్నిల్వంగనీక పేరలుకతో నెంతే గడుగ దన్వగన్.

వ. అని చెప్పి చూసిన్దఁ డాసుముఖాసత్తి కిట్లనియె. ౨౪౮

గీ. అట్లు పోద్రొబ్బుటయు నతఁ డాత్మ నిచ్చ
గించుకొని యుండెఁ గాని తా నెంచడయ్యె
రంభ హాఁగము లాప్రతిరంభమిఁది
ప్రేమఁ గాముకుల్ నూతనప్రియులు గారె. ౨౪౯

క. అనుటయు నీ వం దేయి
తని సత్యపురంభ యనుచుఁ జెలిసితి వాలా
గున భంగ మొందు యూరక
చను టరయఁగ నెయ కపటసతి కావలయున్. ౨౫౦

క. త న్నట్లు వలికీ ద్రొబ్బంగ
మిన్నక చన నంత నోరుమొంగయె యది యా
ము న్నాడినమాటలవిరు
సెన్నఁగ నిది గనియె యతఁ డుపేక్ష యొనర్చెన్. ౨౫౧

క. అది యట్టిద కానిమ్మా
తుదచెప్పుము సిద్ధపురుష తొల్లి యెచటఁగ

న్నది విన్నది గా దద్భుత

మిది వినవలయు నన నాతఁ డిట్లుని పలికెన్. ౨౫౨

సీ. ఇటమీఁద నింక నొక్కటి యద్భుతము విను

మోపయోజానన యాపడంతి

నారీతి నెంతయు దూరంబుగాఁగఁ బో

ద్రొబ్బి యేతెంచి యాతోయజాక్షి

ప్రియుఁ జూచి మగవారిప్రేమ లిట్టివి గదా

యెట్టు నమ్మఁగవచ్చు నిచ్చలోనఁ

బ్రాణేశ యటు దండవాసిననూత్ర నీ

ద్రుమ్మరి నెచ్చోటఁ దెచ్చుకొంటి

గీ. నిన్ను నేమన నున్నది నిరభిమాన

గుణత నినుఁ జేరున న్ననుకొనుట గాక

నాకునా యిన్నిపా ట్లంచు నాకులమతి

నడలెఁ గన్నులఁ బొటపొట నశ్రు లొలుక. ౨౫౩

చ. అడలిన నాదరంబునఁ దదశ్రుజలంబులు కేల నొయ్యనం
దుడుచుచునా యెడఁగలదెవోన మొకింతయు నెంచిచూడనో
పడఁతుక దాని నీవ యనుభ్రాంతిఁగరం బిటులాచరించి యే
ర్పడినఁ బరిత్యజించితిని బట్టఁగరా దిది తప్పుగా మదిన్.

మ. అని యింతిన్నలకూబరుం డురముతోహత్తించుచున్దుఃఖమా
ర్చి నికూజంబునకున్ రతిక్రియకు నై చేర్పంగ వేఱొక్కఁడం

తన వచ్చెన్నలకూబరుం డచటికి న్నారూపముందాల్చి వం
చన నెవ్వఁడుర చేరినాడట దురాశన్ రంభనంచు న్వెసన్

గీ. ఇట్టు వచ్చినఁ గనుఁగొని యేను మిగుల
నుల్లమున వెఱఁ గందితి నొకటివెనుక
నొకటి రాఁజొచ్చె మాయ లీయుర్విమహిమ
తెఱఁగు గాదుగదా యని ధృతి చలింప.

-౨౫౬

సీ. అట్లేగుదెంచుచో నతని గన్గొని రంభ
బెదరు నాశ్చర్యంబు మది జనింప
విభున కిట్లనియె వల్లభ యిది యొక్కమా
యాప్రపంచము చూడు మద్భుతంబు
నీదురూపముఁ దాల్చి భేద మొక్కించుక
యును లేక కాన్పించుచున్నవాఁడు
తనదురూపము నీవు ధరియించినాడ వం
చున్నవాఁ డిది గెల్వ యుక్తి చెపును

గీ. యపుడు నారూపుతో నది యన్నివెతలఁ
బెట్టె నది గడచితి మన బెట్టిదముగ
నిపుడు నీరూపుతోడ వీఁ డేఁగుదెంచె
దిరుగఁ డొకమాత్రమున వచ్చుబిరుసు చూడ

-౨౫౭

క. మనయభిమతభేలనములు

మనమున సైరింప కెన్నిమాయ లకట యే

దనుజుఁడొకొ మాత్సర్యం

బానరంగఁ జలపట్టి పన్నుచున్నాఁడు కడున్. ౨౫౮

వ. అని పల్కుచుండ. ౨౫౯

శా. అంతం జేరంగ నేగుదెంచి యతఁడోయబ్బాక్షియేమంచువి
భ్రాంతింబలెందు కల్లయు న్నిజము వీడ్పాటొందఁగానిప్పు నీ
కాంతు న్నన్నుబిగ్గహింపుముమదాకారంబువీడెవ్వఁడో
యెంతేనొప్పగఁ దాల్చెవచితపు నీవేతన్మహామాయచేన్

మ. మది నామాటలు నమ్మవేనియుచితస్మృత్తజన్ ధైర్యసం
పద పెంపారంగ దవ్వల న్నిలిచి యోపద్మాక్షి పీక్షింపుమె
నిదె ఖండిచెద వీని మామకమహాహేతిప్రకాశంబుచే
దుద శోధించెదుగానిసికుఁగలయుక్తుల్ మీఱనాసత్యమున్

చ. అన విని చాలఁ దల్లడిలి యాముక నాయకుకృతమున్ ర
యం, బునఁ దనకొఁగిటు బొదివె భూరికృప న్ననుఁ గావరే
ప్రియున్, మనుపరె వేల్పులార యొక మాయపు రక్కసుఁ
డాక్రమించి తాఁ, దునుముచు నున్నవాఁ డలుకతోడ నిరా
యుధు నంచు నేడ్చుచున్. ౨౬౨

చ. అది గని వాఁడు నవ్వి యిది యూర వివేకముగట్టిగాఁగన
న్నె దనుజుఁ జేసితే ముగుద నీవు దలంకకు నేసిరాయుధున్
మదమఱి పాటువానిని బ్రమత్తుని జుపెడువాడఁగాను నా
కెదిరిచి నిల్చునో యనుచు నీతనిఁ ద్రుంచెద నంటినితరిన్

వ. ఎదిరించి నిల్వ నోపునేని తనకైదు వెచ్చట నున్నది తెచ్చు
 కొమ్మను మోకొమ్మ నెమ్మనంబున నితండ నిక్కపునల
 కూబరుండనియు యుద్ధంబున జయాపజయంబు లెంచినట్టు
 రావు తొడింబడ నితని కొక్కటి యయ్యేనేని యే నేమియ
 గుదాన ననియు విచారించితేని నితనితధ్యమిధ్యాభావంబు
 లేర్పడునందాఁక నేనును యుద్ధంబునకు వేగిరింపక సహిం
 చెద నింకను మాయురువురవాక్యప్రకారంబులు వినియు నీ
 వెఱింగిచపూర్వరహస్యంబు లడిగియు మఱియు నుచితమగు
 తెఱుగులవలన మాకపటాకపటవర్తనంబులు దెలిసికొను
 ము నాకుం బ్రయవనిత వైససీపు నాయెదుటన యిట్లు పరు
 నికంతాలింగనం బొనర్చి యుండ నిచ్చులోన మచ్చరంబు పె
 చ్చుపెరుంగక యుండదు పెచ్చుపెరిగెడుమచ్చరంబు సత్యా
 సత్యవివేచనపర్యంతంబు నిలువ కెట్లానర్చునో యెఱుంగ
 రాదు కావున నాత్మహితంబుఁ గోరితేని యతని విడిచి యెడ
 గలుగ నిలిచి నాపలుకులు నిను మనిపలికిం.

౨౬౪

క. ఆచెలువ తనదుప్రియుని

గాచుకొనఁగ నప్పు డదియె గతిగా మది నా

లోచించి చూచి మఱి త

ద్వాహగతి సతని కెడగఁ దాఁ జని నిలిచెన్.

౨౬౫

క. ఆతఁడు నోతొయ్యలి యిపు

డీతనియొకత్తి గిత్తి యేను గణింపన్

భీతిలకు మన్న మార్చు

భీతప్రకృతి వని యొప్పెఁ బ్రിയ యటు చఁగన్. ౨౩౩

శా. ఆరితిఁ గడకేఁగి తా నిలిచి ప్రేమాచత్కటాక్షంబులన్
ఘోరాసూయనిరీక్షలన్ వరుసఁ గాంతుఁ దత్సమాకామచ
న్నాకీర్తిము చూచుచుఁడెనెచటన్ వృక్షంబులత్యుజ్జ్వలా
కారశ్రీసమతల్ జనించు చనురాగంబుల్ మమత్వంబుచేన్

సీ. రెండవనలకూబరుం డొత రంభఁ గ

న్గొని చెల్వ భావించుకొనుము నీవ
యమరేంద్రుఁ డంప నిం దనుగుఁదెంచితికద
మణికంధరునితపోమహిమఁ జెఱప

నతని నేచెల్లగట్టితి వీతఁ డెచ్చోట
లంకించుకొనియె నలంఘ్య మైన

విరహతాపంబునఁ బొరలుచు నీరాక
కెదురు చూచుచునున్నయే చటుండ

గీ. నకట సుర కార్యవిఘ్న మో యనుభయమున

పెంటరా లేనిపాప మివ్వెతలు దెచ్చెఁ

దేరకాఁ డిట్లు నిన్ను భ్రాంతిని బొరల్లు

బాససేయంగవలసె నే భర్త ననుచు.

౨౩౪

మత్త. పెంట వచ్చిన నీవు నాపయి వేడ్కఁ జిక్కి తపఃక్రియల్
గెంటఁజేయ నెఱుంగకుండినఁ గీడు వాసపు చేత నే

మెట రా కటు నిల్చినన్న నవింటివానికిఁ గోప మీ
రెంటఁ జంతలు కొంతప్రాచ్యోనరించినం బిరువీకుగాన్.

మత్త. అంతఁ గంతునిపంత మెంతయు నంతకంత కనంతవి
క్రాంతిఁ బర్వంగ నోర్వ కెట్టటుకానియింఁచునియల్కసై
రింతు నంచును సాహసం బొనరించి యే నిటువచ్చితిం
గొంత వెండియు నిండు నెంచుచుఁ గొంచితి న్నినుడగ్గఱన్

చ. తపసి తపఃక్రియల్ చెఱిచి దైవతకార్యము నిర్వహించి నీ
వెపుడెపుడేగుదెతు నిను నెప్పుడు కౌగిటఁ జేర్తునంచునే
సపరిమితాశ నోజలరుహానన యివ్వనిచేరువం బ్రయా
నపడుచు నిల్చుకొంటిఁ బిక సంచయపంచమవంచితాసున్పుల్

క. ఇక్కడ నిను వీఁ డెవ్వఁడొ
యిక్కరిణిన్ మోసపుచ్చి యేలుకొనంగా
నక్కట ఎలవనిశంకల
నక్కడ నేఁ బాడుకాపులాగతి నుంటిన్.

౨౭౨

ఉ. ఇంతకుమున్ను నారదమునీశ్వరుఁ డచ్చటి కేగుదెంచి నీ
మెతయు మన్మథా ర్థిఁ బడి యేమిటి కిచ్చటనున్న వాఁడవో
భ్రాంతుడ నీదురూపమున రంభ నొకం డవలం గరంబు
భ్రాంతివి ముంచుచున్వివిధభంగుల నేలుచునున్న వాఁ డసన్

క. విని వచ్చితి నేసమయం

బుర నేగతి సందుకొనియెఁ బొలఁతుక యితఁ డీ

తని తెలుగుఁ జెప్ప మన నే

మని చెప్పెన ననుచు జూచె నది ప్రియు మొగియున్. ౨౧౪

తే. చూచుటయు నేమి చూచెను శోభనా-గి

నిన్నుఁ జెందినపా ట్లెల్ల నచ్చుఁ జె-ద

కుండునే నాటియిలనారదోక్తి యరయ

నాఁడు నీతోడ నమ్మున నాయకుండు. ౨౧౫

క. నినుఁ బోలువనిత నీకును

వసజముఖి యితనిఁ బోలువాఁ డితనికి నె-

దును గలిగి కలంచునొ యి

ట్టినిగాఢపుసంపుచుదముఁపులు చచున్. ౨౧౬

క. అని పలికెఁ గాదె చుది వృథ

చనునే యెవను లతొంగి శంకింపకు నీ

మనమున నీతని నిప్పుడు

తునిమెద నాఖిగ్గచునను దుర్దమలీలన్. ౨౧౭

వ. ఆఖిగ్గం బపు డల్లయచటి కేళినికుంజంబునం బెట్టినవాడఁ నిదె
తెచ్చుకొనియెద నని పోవం జూచినఁ దత్ప్రతిభటుండు నీకిం
తవీరంబు గలిగినం బోయి దూరంబు చేసి యిటు నటుం జన
నేల నిరాయధుడఁ నుటేని నేను నాయుధం బిదె విడిచితి
నని విడిచి యడ్డంబుగా నడిచిన బెడిదంపుటీసంబును పీరర
సంబును ఘోరంబు లగుచు నుల్లసిల్ల మల్లయుద్ధం బొయిద్ద

అకుం దద్దయుం బ్రవర్తిలై నప్పు డొండొరులయుద్దండదో
 ర్దండచుండొన్నలనాభీలఘోషవిజృంభణంబులు కుంభినీధ
 రగహ్వరసముద్ధతప్రతిధ్వంబులచేతనినుమడించి ప్రళయ
 జలధరవర్గనిర్గళితంబు లగుబలుపిడుగులమ్రోత ననుకరింప
 నిశ్చంక నిరంకుశా హంకార హంకార గంభీరా రావంబుల
 యార్భటులునిగ్భరసముద్భటంబు లై దిగ్భిత్తులఁ బిక్కటిల్లు
 చు ప్రక్కలింప నొక్కరొక్కఁగిమిక్కుటపు విక్రమంబులపె
 క్కువలెక్త గొననియక్కజపుఁబేరుక్కున మిక్కిలి పేర్పుని
 చ్చులపుటగ్గలికలఁ దగ్గుమొగ్గు లేక డగ్గటి యాగ్రహంబు
 నెఱప నొడ్డారించుచు గన్దుఱుకనీక యడ్డంబుగా నొడ్డుకొని
 యెడు నెదిరిపిడికిలి పాయం దట్టి బెట్టిదంపుటురువడిం దొడిం
 బడఁగఁ దీసి కీలాగరిష్ఠనిష్ఠురముష్టిఘాతప్రయోగ నై పుణం
 బుల దీపించుచుఁ గోపంబున నేపుచూపెడునాటోపంబుల
 నాఁపరాని యనూనపుబిరుసునుం బరుసఁదనంబును హె
 చ్చఁజెచ్చెరఁజొచ్చి పట్టికొని హెచ్చుకం గచ్చు వదలక పె
 రిఁగెడియచ్చలంబులు బలంబును బ్రబలంబుఁజేయ గళంబు
 ల ముఁజేతులిడి పెడమఱనొక్కి టెక్కవిఱిచి పడవైచియుఁ
 బడవైచిన విడువక తోడన పరుని బడఁదిగుచుచు దిగిచిన
 బిగివదలక పయిబడి కదలమెదలనీక పొదివిపట్టుచుఁ బట్టిన
 నిట్టట్టు పెనంగి పట్టు వదలించి కరంబుల నురంబులనడిమికి
 ముడించి యెడముకొని బడిబడిం బొడుచుచుఁ బొడిచినఁ

బొడువనీక కడిదికడిమి నడంగు బట్టి పగుతుచేతులు తొ
డల నిజీకి పరాక్రమించుచు బరాక్రమించిన విక్రమంబు
దక్కక నెనుకటిదట్టికట్టు పిడికిటదొడికి యెట్టి తెఱపిగొని
పఱపి మోకాళ్లువక్షస్థలంబుల నాని వెలికిలఁ ద్రెళ్ళ బిళ్ళ
మీఁటు గాఁ జిమ్ముచుఁ జిమ్మి ముమ్మరపు పేగంబుతోడఁ
దోడచ లేచి వైఁ బడఁగడంగిన నెడ యీక పదంబులు చాఁ
చి యెదురొడ్డుచు నఱిముఱి నొక్కితతఱిఁ గని యద్భుతర
యంబున దిగ్గున లేచి మెడ యెడిసిపట్టి గ్రుడ్లు వెలికుఱుక
నొక్కుచు నొక్కినఁ జిక్కువడక యొక కేలఁ గోకకట్టునొక్క
కేలఁ దొడయుఁ బట్టి కూలవైచి మఱియు మల్లచఱిచి క్రచ్చు
ఱి లెమ్ము పలుమ్మని గర్జిల్లుచు గర్జిల్లిన నూర్జితరయంబున
మగుడఁ దలపడి పొరువంబు సేయుచు వెండియుఁ బాయు
చు లాయుచు డాయుచు ననేక ప్రకారంబులఁ బోరుచుండ.

అ. అట్టియెడను బచ్చపట్టుదట్టిచేత
నొప్పతనదుప్రియుని నుజ్జ్వలంపు
ఠీవి నెఱపుచంద్రకావిదట్టిచేతఁ
బరుని గుఱుతెఱింగె సురనధూటి.

౨౭౯

క. ఇక్కరణి నించుకంతయు
నెక్కువతక్కువలు లేక యిరువురు సరిగా
నుక్కునఁ బోరాడి శ్రమం
బెక్కుడుగాఁ జేసి నిలిచి రెడగా సంతన్.

౨౮౦

ఉ. రంభయు వారిహపు ననిఁ బ్రాథియుఁ దుల్యతఁ బోల్చి సంశ
యా, రంభ మొకర్ప నెవ్వఁడ దిరంబుగ నస్తు కహా నిలం
డు సం, రంభము మాని యే నడుగుప్రాక్తనవర్తన మొక్క
టిన్ రహ, స్సంభవ మైనదాని వరుస న్వచియుంపుడు మీ
ర లితజీన్.

౨౮౧

క. దాసన్ సత్యాసత్యత

లే నామతికొలఁది నిశ్చయించుకొనఁగ నె

వ్యానికి నెయ్యది యుచితం

బానియతి నతుడు పోవు టర్హం బనియెన్.

౨౮౨

వ. అని యావనిత యామాట నియ్యకొనువారల నిద్దఱం బా
యం బాయఁ బిలిచి యొకఁడు వినకుండ నొకనితోడ మన
కుఁ దొల్లి కళాపూర్ణుం డనువానిప్రసంగం బెచ్చటఁ గలిగెఁ
దత్ప్రకారం బేమి నీవు వింటి వని యడుగుటయు నందు
ద్వితీయుండు దానికి సమ్మతంబుగా నుత్తరం బిచ్చెఁ బ్రధ
ముండు వెలవెలంబాటుచు నూరకుండ నయ్యతివయు నత
నిం జూచి కటకటా యిదాఁక నేను నిన్ను నిక్కపుఁబ్రయుం
డనుచు నమ్మియుండితి నీవ కపటరూపధరుండవే యని య
ద్భుతంబుచు జగుప్సయు భీతియు నాకారంబున దీపింప న
తని విడిచి యితరునిం బరిగ్రహించె నతం డమ్మాయావి నా
లోకించి యతని నల్పావశిష్టాయువుగా శపియించె నప్పుడు
రంభ యక్కపటచర్తనుం జూచి నీ వెవ్వండ వెవ్వధంబున

నిట్టరూపంబు భరియించి నన్ను వంచించి తని యడుగుట
యు సత్యులకూబరుడు. ౨౮౩

సీ. ఇందాఁత నిను జేరనీక నన్నిట్లల
యించుట చాలక యొక నిలిపి
వాని నే మడిగె దెవ్వఁడు గాక నీకేమి
యిది కాకదంతపరీక్షనుమ్ము
నామస్మభార్తి యెన్నఁగ వలదే చాలు
రా ర మృటంచు నారంభ నపుడ
తోడ్కొని చనియెను వేడ్కతో మోముఁదా
మరవికసింపఁగా సురపథమున

గీ. నంత నితరుఁడు చింతతో నంతనింతఁ
గొంతవడి నిల్చి దీనతఁ గొమరు దఱుగఁ
జనియె మణికంఠరునిపర్ణశాలవిశకు
నల్లనల్లన మిక్కిలి నలగఁగతిని. ౨౮౪

వ. అట్టియెడ మున్నుతడు తనకేళికానికుంజంబునఁ బెట్టినా
పట్టెంబుఁ బుచ్చుకొని తత్సంతోషంబున చుట్టుచు నిచటికి
వచ్చితి నిది యిచ్చు నప్పుడు మగ్గురుడు నాతోడ దీన నె
వ్వరివ్రేయం బూనితి నవశ్యంబును నారినివధియింపక మా
నదని యానతిచ్చినవాఁ డేను నిమ్మహాయుధంబు కలభాషి
ణికంఠంబు వ్రేయ నట్లు పూన్చితిం గావున నప్పటికిఁ దప్పి

చనియు మీఁదట నవశ్యం బగు నని పలుకుచు నంతం గల
భాషిణి జూచి కడమపలుకక తక్కుటయు నాకలభాషిణి
యతని నీక్షించి సంకోచం బేల భవితవ్యతావశంబునఁ గా
నున్నయర్థంబు కాక మాన దనుటయు సమ్మాటకు మెచ్చు
చు నతండు. ౨౦౫

క. నీవు వివేకధురీణవు

గావున నిమ్మాట యంటి గాక యవశ్యం

భావి యగుదుఃఖమును జను

నే వాక్రువ్వంగ నిజము నిష్ఠుర మెందున్.

౨౦౬

గీ. ఇంక నీవృత్త మెఱింగింపు మేను బలిమిఁ

బట్ట మొఱవెట్టునిను డించి పాటిపోయి

క్రమ్మఱంగ వచ్చి మఱి నిన్నుఁ గాన నెచట

నుండి తది మొదల్కొని చెప్పు మువిద యనిన. ౨౦౭

శా. మేఘాంభోనిధికామధేనుసురభూమిజాతచింతామణి

శ్లాఘాలాఘనజాఘ్నికత్వసముదంచద్దానలీలాసఘం

టాఘోషానిశఘోష్యమాణపరిపూర్ణశ్రీకటాక్షోదయ

ద్రాఘీయోధసంపదూర్జిత యంతప్రాభవస్ఫూర్జితా.

క. కంజముఖీలోచనజీ

పాజీవాజీవ మృదుసవస్మితశోభా

మంజులముఖచంద్ర సదా

రంజితవిద్వత్కపింద్ర ప్రణుతోపేంద్రా.

౨౮౯

స్వాగ. నిర్విరామధరణీభరణాంకా గచ్ఛిత్తాఽజయకర్మవిశంసా
సర్వదిక్పరవిశంకటకీక్తి శర్వశీరమణసన్నిభమూక్తి. ౨౯౦

గద్య. ఇది నిఖిలసూరిలోకాంగీకారతరంగితకవిత్వవైభవపింగళి

యమరనార్యతనూభవసౌజన్యజేయసూరయనామ

ధేయప్రణీతం బైనకళాపూర్ణోదయం బను

మహాకావ్యంబునందుఁ

దృతీయాశ్వాసము.

కళాపూర్ణోదయము

చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ సౌభాగ్యవిభూతివి

లాసాలంకార నిత్యలలితాకారా

భాసురయశఃప్రసూనసు

వాసితసకలాశ కృష్ణవసుధాధీశా.

౧

వ. అవధరింపుము.

౨

సీ. ఆవధూమణి నవ్వి నావర్తనము నీవ

చెప్పితి వింక నేఁ జెప్పఁ గలదె

గురుసత్పుఁ డగునలకూబరుచేఁ బట్టు

వడి నీవు ననుఁ జూపఁ గడఁగి యట్లు

వచ్చుచో నెదురుగా వచ్చినరంభ నేఁ

జమ్మునిన్ విడిపించి యమ్మెయిఁ జని

యభిమతం బైన యట్లుగజలీలావి

హారంబు సలిపితి సంతోస

గీ. నరుగుదెంచినయదియ సు మ్మాద్యరంభ

యారమణిఁ బ్రాణవిభుదండఁ జేరనీక

యవ్వధింబునఁ బోరాడి యంతమునను

దద్దతిని శాప మొందినదాన నేన.

3

చ. అన విని వార లందఱును సత్యధికం బగువిస్మయంబునన్
మునుఁగుచు నెట్టెటూచెపుమముద్దియ యేగఁగల్గురంభరూ
పును ధరియింప వేర్చితివి పొందుగ నెమ్మెయి సందఁకొంటివా
యనఁఘని నట్లు గూడఁగఁ జిరాభిమతం బి- నీకు నావుడున్

సీ. ఆకాంత సిద్ధు నాలోకించి నిన్ను న
వ్విశమునఁ దఱిమెడువేళఁ దనమ
ప్రణేశువెంటన యారంభ గదలి తా
నే తెంచినంతట నిజ్జి యొకటి
యెదురుగా వచ్చుట కెంతయు శంకించి
యటముందు పోవక యచట నిల్చె
నప్పు డే నీక్షించి యదియ వచ్చిన యట్లు
గాఁ దదాకృతి గట్టిగాఁగఁ దాల్చి

గీ. వచ్చితి నతండు నినుఁ బట్టి తెచ్చుచోటి
కాచెలువ రాక మసలుట చుతని కెఱుక
పడకయునికి నాకృతివేషభాషణాదు
లాగఁజిన యున్ని నాచేత లమరె నట్లు. ౧

గీ. ఆచెలువరూప మెట్లట్ల యగుచు నూడఁ
దాల్చునేరుపు మున్నొకతఱిని నాకు
నారదుం డిచ్చె నదియు వినంగఁబడియె
గద యతఁడ చెప్ప నీకు మాకలహవేళ. ౨

క. అమ్మెయిఁ జెప్పియు నతఁ డపు

డమ్మాయారంభ యిది యటంచు నను బ్రకా

శమ్ముగఁ జేయక కారు

ణ్యమ్మున మన్నించె మన్ముఖాకృతిఁ గనుచున్. 2

వ. అది యెల్లఁ జెప్పనేమి గడపట నట్టిశాపంబునకుఁ గారణం

బైరయారూపు రోసి యిది యంతయు నుజ్జగించి యవశ్య

భోగ్యం బైరతచ్చాపఫలం బిద్దేవిసన్నిధి ననుభవించినఁ బరో

పకారం బగు నని వచ్చితి నని చెప్పి కలభాషిణి యమ్మణి

స్తంభున కిట్లనియె. ౩

తే. నీదుగురుఁ డన్నయట్ల నీనిశితఖడ్గ

మవితఢోద్యమ మగుట సువ్యక్త మయ్యెఁ

దిరుగ నన్నును నిన్నును దెచ్చెదైవ

మిచ్చటికి ధన్య నైతి నీయిష్ట మొందు. ౪

చ. అది యటులుండెనాపడుప్రయాసము లూరకపోకయుండన

ట్లొదవెఁ బ్రియు నృజింపనని యుండఁగఁ జెప్పితినిపు దానికిం

గొద గలుగఁగ సత్యనలకూబరుఁ డొక్కఁడు వేటవచ్చియా

తుద నతనిన్ శపించె నని తొల్లిటియాకపటాత్ముఁడెవ్వఁడో

క. అన విని యేమియు మిక్కిలి

యనఁబోయెదుసుమ్ము తరుణి యట్లారూపం

బున నున్నవాడ సేజు

మ్మని మణికంధరుఁడు వల్లె నల్లన నగుచున్. ౧౧

వ. ఇట్లు పలికించు గలభాషిణి యాశ్చర్యము నొందుచు. ౧౨

క. విని నీ వపు డెట్లారూ

పును దాల్చితి చెప్పు మని తపోహతి గావి

చిననేర్పుచుద రంభయు

భగదనుతుడు గూడె ననిది తత్సఖు లెదురై.

౧౩

సీ. అన రంభ నట్లు గూడినవాడ నేన యే

ర్పడ విను మట్లు తపము చెడిచి

మును నన్ను నది గూడి తన రెడుతటి పూన

సము నలకూబరాసక్త మగుట

ప్రకటంబుగాఁగ గోత్రస్థలితత్వంబు

చే నెఱింగించిన నేను రోసి

దాని వీక్షించి యెందేని బోయెద నని

వీడ్కొని చనుచు నవ్వెలఁచిరతులఁ

గీ. దనియమి దదాత్మరంజన దశరఁ గలయ

వలయు నని యంత మత్తపోవ్యయముచే ద

దీయవిభురూపుఁ దాల్చి వే తిరిగి వచ్చి

పొసఁగఁ బల్కి రమించితిఁ బూర్ణరతుల.

౧౪

వ. అత్తైఱంగున నద్దివ్యాంగనతో రమించు చునికింజేసి తత్ప్రకా

రంబున నొదవినసితోడిక్రీడ లనుభవించి యమ్మాయారూ

పంబునకు సద్యఃఫలంబుగా నట్టిశాపంబు దెచ్చుకొని యు

తట బుద్ధిమతుడనై యప్పటివర్ణశాలకుఁ జని యెల్లమా
య లుజ్జగించి నావీణయు రత్నమాలికయుఁ బుచ్చుకొని
యిచ్చటిమహిమలు తొల్లి యెఱిగిన వాడనై యిం దేమి
విశేషంబులు దొరకునో యని వచ్చితి ననిచెప్పి నగుచు నిట్ల
నియె.

చ. నెలఁతుక రంభసొందు విడనేరక యెంతఘనప్రయత్నతన్
నెలకొని యే రమింప నది నీవయి తేమని చెప్ప నీవు న
త్యలఘుతరప్రయత్న పరత ప్నలకూబరుఁ గూడఁ గోరి రం
జిలఁగ నతండ యే నయితిఁ జిక్కితి వెట్లును నాదుకోర్కికిన్

చ. జలజదళాక్షి యేను మునిశాపభయంబున నెందు నేరికిం
దెలివిపడంగనీక మది ధీరతఁ ద్రిప్పదుఁ గాని నీవయిం
గలదుసుమీ తలంపు మనగానకళాభ్యసనంబువేళలన్
ఫల మిటు లొందె దానికిని భాగ్యవిశేషవశంబునం దుదన్.

చ. అనుడుఁ గృతార్థ నైతిఁ గుటిలాత్మకుఁ డెవ్వఁడునన్ను నట్లువం
చనమునఁగూడెనోయనువిచారము వాసెనునీదుపొందునా
కనభిమతంబె నీకుఁ దగ నన్నతలంపున నీతలంపు నేఁ
గనమినిద్రిప్పదున్ హృదయకాంక్షనినున్తునుజూచువెళలన్

శా. నీసౌందర్యవిలాసభాసురతహునిర్మదసౌభాగ్యమున్
నీసంగీతవిశేషకౌశలము నీనిర్దోషనానాగుణో

ల్లాసంబు న్నును నప్పు డెంతపరమార్థదంబు నొందించెనో
యూసుద్దుల్ హృదయైకసాక్షికము లేమన్నన్ వృథా
యిత్తటన్. ౧౯

ఉ. ఆవిధి నుండునంతట నొకప్పుడు నిన్నును జూచుచో మణి
గ్రీవునిపేరు దోచె మదికి న్మణికంధర యేకదేశనా
మ్యావగుణంబుచే నతని నాతనియన్నను మద్దిచ్చెల్లగా
దైవతమాని తిట్టినవిధంబు తలంపునఁ బాఠ నంతటన్. ౨౦

ఉ. దానన గుండె గుబ్బుమన దా నెరియన్ విడిచె ద్వదంగసం
గానుభవేచ్ఛ మొట్టిడియట్లు తదాదిగ నామచిత్తమో
మానితశీల యంతట సమంచితావకరూపరేఖనా
ప్పే నొకకొంత గల్గె గని యిచ్చు గుచేతనూజఁ గోరితన్.

క. శాపభయంబున నెఱయఁగ
నీవై కోరికె మరల్చి నిధివతిమతు నే
పాపపువేళచు జూచితి
నో పరుసాబ గేను మఱి కనుంగొన గుఱిగాన్. ౨౧

క. ఆయక్షతనయుఁ డని ని
న్నే యే బొందితిఁ దుద వివినిర్మలభాగ్య
శ్రీ యే మని చెప్పదుఁ బడఁ
బోయినఁ బూఁబాన్మునఁ బడుపోలిక యయ్యెన్. ౨౩

ఉ. శ్రీయుత మైనదివ్యమణి చేతికి నబ్బంగఁ బాఱవైచి త
 చ్ఛాయయొకింతయున్కింగని చాలఁగృశించితిగాజుపూసకై
 నాయవివేక మే మనుకొనఁ దుదఁ దన్మణి యబ్బె నన్నన
 త్యాయతత్సమాగమసుఖా ప్తికి నోచమి నెంచి కుండెదన్

ఆ. ఇట్టిమాట లిప్పు డే నాడుకొనుటయు
 ననుచితంబు వారవనితపలుకు
 లిచ్చకంబు లనక యెవ్వరు నమ్మెద
 రదియుఁ గాక దృష్ట మన్యవాంఛ. ౨౧

వ. అని లజ్జాశోకంబు లడర నవనతముఖ యైనకలభాషిణిం జూ
 చి మణికంధరుం డిట్లనియె నోయు త్తమవిలాసిని నిన్ను నితర
 వారవనితలయ ట్లసత్యవాదినిగాఁ దలంప నతవింతవాడనే
 నీపలికినట్ల నీకు మున్ను నాయందు గోరిక గలుగుటకు గుఱు
 తొకటి యున్నది యది యెద్దియంటేని నారదుండు కడపట
 నిన్ను నింటికి ననుపుచు నేచు విస నీతోడ. ౨౨

గీ. కొమ్మ నీ వాత్మలో మును గోరినట్టి
 కాంతు రంభామనోహరాకారుఁ డగుచు
 మెఱయువానిని గూడి రమింపఁగలవు
 నమ్ము పౌ మ్మిక నీభవనమున కనియె. ౨౩

క. నలకూబరుఁ గూడెద వని
 పలుకక య ట్లనిన సత్యభాషణపలుకుల్

ఫలసిద్ధిని నరయఁగఁ దొ

య్యలి నను ముచు నీవు గోచు ట్కతఁ బగున్. ౨౮

క. ఆకోరిక శాపభయో

ద్రేకవిశేషమున నెఱయఁ చెగు టరుదుచు గా

దోకామిని లోకమున వి

వేకింపఁగఁ గలవ యిట్టివియు నొక్కొకచోన్. ౨౯

వ. రంభాసాన్నిధ్యశోభితాభినవవిలాసభాసురుఁ డైచులకూబ
రునిరూపుఁడ హత్తినట్టిచిత్తంబునకుఁ దదవ్యఁ బెట్టిది యైన
ను మఱి యింపు గామియుఁ జిత్రంబు గాదు పురుషులందు
నొక్కొకవేళగుణంబున నిట్టివి గలవు తత్ప్రకారేకిం బైచిది
యొక్కొకథగల దది పాపనాశకం బై యొప్పుచుండుఁ గావు
నఁ దాత్పర్యంబున నాకర్షింపుము తన్మూలంబు మొదలు
కొని చెప్పెద చని యిట్లనియె. 30

సీ. కాంత యేఁ దొల్ల యనంతదేవవ్రతో

ద్యాపఁకొఱకు సంతపద్మ

నాభునిసన్నిధానమునకు వచ్చితి

వచ్చి యచ్చటఁ గరిం బచ్చెరు నగు

కవితచే నద్దేవు వివిధభంగుల నుతి

సేయుసత్కవుల నీక్షించి యిట్టి

సాభాగ్య మేగతి సంభవించునొ యను

వాంఛతో నచ్చటివారివలన

- గీ. నీమృగేంద్రవాహనసుద్ధ లెల్ల వినుచు
చటి కిద్దేవి చునతిదూరాంతరస్థ
యగుటయు నెఱింగి యేతెంచి తగ శిలాక్ష
రోక్తసాహసవిధి నిష్ట మొంది తిరిగి. 30
- వ. అరిగి యద్దేవునియగ్రమండపమున. 31
- ఉ. అంతముగాఁగ గౌతమకణాదమతంబులు భేదవాదిసి
ద్ధాంతము వైమిసీయ మురగాధిపశాస్త్రముఁ గాపిలంబు న
త్యంతమునాకలించి యవి యాత్మలమెచ్చనిపాంచరాత్రరా
ద్ధాంతవిధానమర్థనసమర్థకృతార్థమతిప్రదీప్తులన్. 33
- సీ. శ్రీమహితాష్టాక్షరీమంత్రజపపరా
యణుల నారాయణధ్యానపటల
దేవతాంతరచింతనావిదూరులఁ గామ
రోషాదిరహితుల హాసమతులఁ
జదచిదీశ్వరతత్త్వవిదులఁ ద్రైలోక్య పా
వనచరిత్రుల బుధవాద్యపదుల
నకళంకశీలుర పుఖిలశ్రుతిస్మృతి
శాస్త్రపురాణవిజ్ఞానులు
గీ. దమకుఁ జక్రికి నిత్యసిద్ధులు లైస
శేషశేషిత్వములు చింత చేసికొనుచు
నతనిదాస్యంబు గతిగాఁగ నరయుపరమ
వైష్ణవులఁ గంటి సభ యై ప్రవర్తిలంగ. 34

క. కని యే దండఃమస్మృతు

అనేకము లొనర్చి వార లడుగఁగ నాపే
కుచు గంధర్వత్వంబును
వినిపించి హరి స్తవేచ్ఛవిధము దెలిసితిన్.

39

ఆ. తెలిపి యోనుభోధవిలసితులార విూ

రాయనఃతశచునునట్ల నాకు
నాకనిత్వసేవ గైకొనుఁ డని తగు
వర్ణనకుఁ గడంగ వాకు చూచి.

3౭

సీ. ప్రకృతిపూనుషులందు బహిరంతరముల నె

ప్పుడుఁ జలించక పరిపూర్ణుఁ డగుచుఁ
దనకు నాచియుచు మధ్యంబు సంతము సచూ
నుఁడు సద్ధికుఁడు నెందును గలుగక
సర్వజ్ఞుఁ డై సర్వశక్తియై సర్వని
యతయై సర్వాత్ముఁ డై వెలయుచు
సర్వంబుఁ దనకు శేషముగ సర్వమునకు
శేషి దా నగుచు లక్ష్మీయుచు నాను

గీ. రుచియు రవియుఁ జంద్రికయుఁ జంద్రుండు వోలె

నయుతసిద్ధిత్వ మొప్పుంగ నాదిమిధున
మనఁగ సకలవేదాంతవేద్యతఁ దనర్చు
పరమపదనాథుఁ బొగడు నీ ప్రౌఢికోలది.

3౮

క. అని యిట్టటు నాచేఁ ద

ద్వినుతులు సేయించి మెచ్చి విశ్వహితార్థం

బును జెప్పించిరి త్రిజగ

జననీపరమపద నాశసంవాదకథల్.

3౮

క. చెప్పించి యీకవితచే

నిప్పుడు గాకున్న నీకు నిక నొకమేనం

దప్పక యొదవుఁ విరంబుగ

సప్తరమునిపరమభక్తి యని రధికదయన్.

3౯

వ. ఏనును దాదృశం బైచమదీయకవిత్వధార శారదాపీఠంబు

సందలియందటేవినుతి కెక్కుసందాక మిక్కిలి మెచ్చుకొన

రా దని యచ్చోటికి నంత సరిగితి నని పలికి యింకఁ బ్రకృత

కథ వచ్చుచున్నది యాకర్ణింపు మట్లు శారదాపీఠంబునకు

నేఁ జనునప్పుడు తత్సన్నిధియందు.

౪౦

సీ. ఋగ్వేదఘోషసమృద్ధిపె పొకచోట

నొకచోట యాజుషాభ్యుదయమహిమ

సామగానధ్వనిచాతుర్య మొకచోట

నొకచోట నాశర్వణోక్తిగరిమ

గృహ్యసూత్రనిపాఠఫేలనం బొకచోట

నొకచోట శబ్దతంత్రోపచయము

జ్యోతిషసిద్ధాంతసంఘర్ష మొకచోట

నొకచోట ధర్మశాస్త్రకలనంబు

గీ. లుభయమీనూనలప్రసంగ మొక్కచోట
నొక్కచోటను బలుతరయుక్తికలు
యోగసంగోష్ఠి యొకచోట నొక్కచోట
గావ్యకలకల మొప్పారః గనుచు నతః.

రం

సీ. పదవర్ణసౌష్ఠవప్రకటనః జెంతయు
నింపు మీఱంగ రువ్వెచ్చి యిచ్చి
తగ నుదాత్తాదిధేదములు గెంటక పర్వః
గనుబామ్మచేష్టలఁ గజపి కజపి
యెడ నెడలఁ గవళ్యఁ దడబడకుండంగ
గుఱుతులు మదిఁ బావకొలిపి కొలిపి
నిజశిక్షలో బుద్ధి నిలక విస్వరములు
పలికిన బుగ్గలు నులిమి నులిమి

ఆ. యొక్కమండపమున నుజ్జ్వలబ్రహ్మవ
ర్చసముతోడ బ్రహ్మచారులకును
బరమనియమవృత్తిపరత వేదముఁ జెప్పు
చున్నయట్టియొక్కయొజ్జఁ గంటి.

ర౨

క. కని డగ్గఱఁ బోయిన నా
యస రా ర మ్మనుచు నెవ్వరయ్యా మీరల్
ఘనతేజంబున నొప్పెద
రనుచు జోటిచ్చి మత్కులాఖ్యలు వినియెన్.

ర౩

క. విని పూజ్యులు వచ్చిరయపు

మన భార్యయ మని యప్పుడు వటుప్రకరం

బుచు జమపు మాన్చి నాతో

ననుగుణవిహితోపచారుఁడై వర్తిలఁగన్.

౪౪

సీ. మెఱుఁగారుమృజయు మేనికోమలికంబుఁ

గడదిట్టతనము గుల్కెఁగుమొగంబుఁ

బసుపుగోచులయొప్పు బ్రహ్మతేజంబును

జారుకృష్ణాజనధారణంబుఁ

దళుకుజన్నిదము మేధావిబొట్టును జిన్ని

పట్టెవర్ధనమును జిట్టితడుపు

మొలవంకయుంగరంబులసొంపు దండపుఁ

గోలయు సన్నపువ్రేలుసికయు

ఆ. నొప్పు బ్రహ్మచారి యొకఁడేఁగుదెంచె బు

స్తకముఁ గొంచు మిగుల సంభ్రమమున

నొజ్జ యతనిఁ జూచి యోరి యేమిర కడు

నాలసించి తనియె ననిన సతఁడు.

౪౫

వ. ఏ నాలసించుటకు నిమిత్తంబు చాలఁగలదు మీ కేమియు

వినఁబడదు గావలయు వినిపించెద వినుం డని పలికి యిట్లని

యె నట్లు మీరు ననిచిన నేఁ జనునప్పుడు శాలీనుండు తమ

పువ్వుదోటలోన నొక్కలతాగృహంబునందుఁ దనపాదం

మి నుగాత్రి వేడుకతోడఁ దొడలమీఁద నెడుకొని యొత్తు
చుండ నెట్టనల్లావంబుల నుపసమిషి నచ్చుఁ జూచి నగుచు
నుపాధ్యాయులు పుస్తకంబుఁకుం బాచి కేయది యిక్కడనే
యిదే డాచినాఁడ నని తమయుపాధ్యాయులైన జూపి కొం
చుఁ బోదుప్రగాని యటఁ గూర్చుండు మని యెదుట నున్న
యొక్కవివర వేదికతోడి లేమావిసేదఁ జూపిఁ గూర్చుంటి
సంతఁ దనయింతిమూఁపునఁ జేయిడి చూచుమ కిట్లనియె.

క. అమృతము సేవించితెవో

రమణీ యేమైన సిద్ధరస మబ్బెనొ నీ

కొమఁకుఁ బ్రాయము మిక్కిలి

గొమఁకుందెను దినముఁ గ్రొత్త గ్రొత్తగ నెలమిన్. ౪౭

క. మగవానికంటె మునుపుగ

మగువ కెడలుఁ బ్రాయ ముద్రు మావవతీ నీ

జిగిబిగువు లంతకంతకు

మిగులఁగ బొలుపొందుటకు నిమిత్తము చేపుమా. ౪౮

వ. అనుటయు నవ్వనిత చిఱుకప్పుతోడ నాయనఁ జూచి. ౪౯

లయ. ఏ నెఱుంగ నేమియును దీనికి నిమిత్తము న

నూసమమతామహిమచే నైనఁ దోచున్

లేనికొమరుదనము లేనిచెలువంబు నన

నోనెలత యాగతిన లేనియవి గా వి

మృగిణుల శ్రీ వెలుంగవేని విసెపింతు విను
 కిసికి సెరుత్త మది యేస యనుచున్ శా
 ప్తమును గాత్రి దనవై నొరగ వచ్చి చెవి
 లో నొకటి యే మనుచునో సగుచు జెప్పెన్.

ఉ. చెప్పిన మోము ద్రిప్పి కడు జిత్రము నొందుచు నాధువ
 క్తము, దప్పక చూచి యే నొకటి తన్నును వేడిన సమ్మ
 తించెదా, నప్పులు కేసుసేయునొకొ యాజగదంబ యింక
 స్వైరుండది, జెప్పెద నంచు మోము చెవి జేరిచి యేమియొ
 చెప్పె జెప్పెన్.

గీ०

క. ఘోరొప్పుడగు మంత్రదా
 వినితయు, వోనగుదేర ఎడి జని యాచే
 ర్పునచు తతతాళదప్పు
 బనుపేరి బరగుచున్న హోదమున నుటికెన్.

గీ१

క. పడతియు నాకుం గతి తన
 యడుగుదామరల కాక యన్యము గలదే
 విడిచెడి నేతను సనుదా
 విడిచిన నని పాటి యుట్కె విభు డుటికినచోన్.

గీ३

క. కడు నెడ గావున నది యి
 క్కుడ వినబడ దేమొ వీట గలవా రెల్లన్

వడి నేఁగి వలలచే న

మృదుఁ గిటు నటు నరిసి యిచ్చ జను మగిడిచి వగతోన్. ౧౪

వ. ఏనుఁగుం దిరిగి శాలీనుఁడు ముచ్చు చూపినచోటిచ్చ స్తకంబుఁ
బుచ్చుకొని వచ్చితి నని చెప్పెను. ౧౫

క. విని యావిప్రవ రేణుం

డనయంబును శోకవిస్మయవిషాదములన్

మునుఁగుచు నాశుభదంపతు

లను జెందెనె యకట యితరుల తెలు గనుచున్. ౧౬

చ. అది శతతాళదమ్ము మనుచు ర్థక నామముతోడి పుత్తమ

హ్రదములలోఁ బొగడ్తఁ గనెట్టిది యందుచు బడ్డవారికి

బ్రదుకులె యందుఁ దప్పదు పురాకృతమెప్పటికైన నందు

గొంత దడపు గుండె నే పుడు తస్విజముఖ్యుని జూచి యొ
య్యెను. ౧౭

క. అనఘా యాశాలీనుం

డఁగ సుగాత్రి యన నెవ్వ రాదంపతులన్

వినుతిఁచెదు కడు నుత్తము

లని తత్కథఁ జెప్పవలయు చుటి ననుటయున్. ౧౮

క. ఆచునఘుల చరితము గా

దే యీపు స్తకములొనిదియు మరకెల్లన్

శ్రేయః - ర మని విచుటయః

న మొదట్లోనే పుణ్యముతోత్సవముల్.

గీ. ౧

ప. అది మొదటగా చెప్పిన పుస్తకములు బుచ్చుకొని శిరం
బుఁ మోపుకొని కచ్చల నడ్డుకొని తిరుగ నతనిచేతిక యి
చ్చి చదువు మచుటయు నతం డిట్లునుచు జదివె. ౬౦

సీ. రాక్షసభూమికిఁ గర్ణిక యగుశార

దాక్షిణ్యమున శారదను భజించు

పూజఁ బ్రాప్తముపుత్తి యొకర్తును

గాత్రీ నాఁ బరగెడుకాంత గలదు

చానివరుండు శాలీనాహ్వయుం డిల్ల

టపుటల్లుడ త్తయింతు వసించు

నాతండు దన కడ కాకస్య బ్రథమసం

గమవేశం గడు నలంకారకలితం

అ. శేష యనిపి వానిచెలు లింత టంతట

బొంచి యుండఁ దద్విభూషణాని

నుహిమఁ దలచి పట్ట మదిని సంకోచించె

దనుణి యుండి యుండి తీరిగిపోయె.

౬౧

ఉ. పోయినదద్విధం బపుడు బోంట్లు తదంబకుఁజెప్పి భూమిలో
నేయెడి లేనిచంద మిది యేమి నిమిత్తమొయంచు మంచిలే

బ్రాహ్మచర్యము గల్గె బలిరా యితఁ డెచు నెఱుంగనేటికి
బోయెనొకాక మెల్ల తమపోకలుఁచూడనుయంచు కవిశర్

క. ఆయన వినఁ బ్రేరేదరు సుఁ

డీ యిట్లు గదూవులార డిగవిడుతురు :

జ్ఞాయుతులు సర్వమును దనుఁ

నేయెడ హాస్యాస్పద బాకిత వాఁసినన్.

౩3

గీ. అని పలికి రెండుమూఁడునా న్లట్ల యచివె

నలునొద్దకుఁ బుత్తిక కపు డతఁడు

నాది నేభావముఁ జూచె నట్ల చూచె

వట్టి రాకపోక లొనర్చె వానిసతియు.

౩౪

వ. అత లజ్జావతికిఁ దజ్జననియనుమతిఁ బ్రియవయస్య లేకా

తంబున వి ట్లనిరి.

౩5

ఆ. పౌలతి యాలిమగనిపోడుము లేమయుఁ

గలిగిఁబట్టిచొప్పు గానరాదు

మీ తెఱఁగు చూడ మే లేలు దంపతు

లిరువురును వివేకు లేమిచెప్పు.

౩౬

క. కాంతుఁ డుచితః డైనను

గాంతకు సిగ్గువడఁ జెల్లుఁగాక కటకటా

కాంతుఁడు సిబ్బితకాఁడై

కాంతయు న ట్లైన నెట్లు కాపుర మిగన్.

౩౭

౩. అలివదన యెన్ని నాన్దెనఁ జిన్నకూఁ
తున్న గావు నెవె తొడఁగి పతికిఁ
దనిన నేవ నేయ కగునె యూరక యుండ
నాతఁ డేనియు ననఁ దచుచు నిట్లు.

౬౮

క. మగవాఁడు భాగ్యవంతుఁడు
మనఁగకు నొ ప్పగునె యిట్లు మానపుబిగి గ
ట్టిగఁ దాల్చుఁ దనఁతన యూ
డిగ మిటు నటు సేయ నతనిడెందము గరఁగున్.

౬౯

క. గారామునఁ దోడ్పడన
రా ర మ్మనఁ దచుచు మగిడి రా నేటికిఁ గ
హ్మరంబుతోడ బాగా
లీరాదో నొక మడిచి యీరాదొ చెలీ.

౭౦

క. వెంగలివి గాక నీవో
యంగన భోగములపంటయొమని యగునీ
బంగారువంటిపాయము
సంగతియే యకట రిత్తశయ్యకు నొసఁగన్.

౭౧

క. యావనము గలిగినప్పుడ
పూవుఁబోఁడులకుఁ బతులభోగంబులు గా
కావిభవములకుఁ గొఱయే
యోవనజాతాక్షి ప్రాయ ముడిగినవెనుకన్.

౭౨

క. అన విని యీవెడమాటల

నను నేటికిఁ జంపెవరు వినన్ పైఁపపు నా

కని సిగ్గునఁ బలుకుచు నాఁ

డొరచి చూచెను దదీయయ్యక్తుల తెఱఁగున్. 23

వ. చూచి యెందును ఫలంబు గానక యానుగాత్రి యాయన
నింక నేమిప్రపంచంబుఁ జేసిన నెఱయ నెడసిపోవుట తక్కుఁ
బ్రయోజనం బేమియు లేదు నాకును మంగళసూత్రం బీషా
టిశుభస్థితి నుండుటయ పదివే లనుచు నెంచుకొనియు వే
ఱొక్కలాగున నుండక యతనికి నాయురభివృద్ధికరంబు లని
వివిధాలంకారంబు లెప్పుడు నేమిఱక తాల్చుచుఁ దనతల్లి
యతని నేమియు నిట్టట్టాడకుండం బ్రార్థించుచుండె నదియు
ను దత్తార్థనావశంబునఁ బెక్కుదివసంబు లెడనెడఁ గూఁ
తుచేత నివారితదురాలాప యగుచు నోర్చి యోర్చి యంత
నొక్కనాఁ డమ్మెఱుంగుబోడితోడ. 24

ఉ. ఇట్టి నిరర్థు నెందుఁ గన మే ముఁ బోయిన నీవు మిక్కిలిం
దిట్టెదు నాదుసంపదకు దిక్కగుచున్ మగ మొల్క నీకిఁకం
బుట్టునో యంటిమే నితనిపోడిమి గంటిమ వట్టిగొడ్డుతా
క ట్టితఁ డెంతయున్న నినుఁ గాఱియ పెట్టుట వెళ్లఁగొట్టినన్

ఉ. పూవులతోట కైన నటు వోయి విచారముచేసి ర మృగం
గావలయుంగదా యనుచు గారవ మొప్పుఁగ నల్లుబిల్చి ము

న్నావిధి కఃపి యుదు గలయట్టిపనుల్ సకలంబుఁ జేయ నే
ర్పావహిలంగఁ దా సతపి నంతటఁ గట్టడనేనెఁ జేసినన్. ౭౬

గీ. వివిజరుత యైనశారదాదేవిపూజ

కుపకరించుకార్యం బిది యొప్పు ననుచు

విధికమోదంబుతో సతఁ డాదరించి

సంతతంబు తడేక నివృతఁ దలిర్ప.

22

క. సమధికమధుమదగరిమా

సమచంచలచంచకీక సంచయ సంచా

రమనోరమసుమనోరమ

నమరంగ నాపూవుఁదోట యనిశముఁ బెంచెన్.

2౮

సీ. నీ రెత్తువేళల నీ రెత్తుఁ బాదుపా

దుచకుఁ గాలువలు పొందుగ నమర్చి

త్రవ్వటంబులతఱేఁ ద్రవ్వటంబులు వెట్టుఁ

దగినట్టికట్టుగుడ్డలి గడించి

యెరువుఁ జల్లెడువేళ నెరువుఁ జల్లు గతాభి

మానుఁ డై గంపలఁ దాన తెచ్చి

యంట్లాత్తుపదనున నంట్లాత్తు నెలమి గా

న్నించులేగొమ్మలు వంచి వంచి

గీ. నారు వోయుగవలయుచో నారు వోయుఁ

గొమ్మ నాటుగ దగునెడఁ గొమ్మ నాటు

నొకట విసువక యంత కంతకును మోచ్చు

హఃఖితోడను శాస్త్రము డవిరతము.

౭౯

లయ. అంగపరిశేదము నెఱుంగ కతః డీగతిఁ గ

డంగి తులసీవఁముఁ జెంగలువలుం గె

దంగులును జంపకములుం గురవకంబులు ల

వంగములు జాదులును లుంగతతులుం గొ

జంగులును మల్లెలు సురంగములుఁ బాటలము

లుం గదళికాచయముఁ దుంగతతులు న్నా

రంగములు నాచిగ ఫరంగలుగుఁబ్టిహృద

యంగమబహుస్రమకుడుంగములు వెంచెన్. ౮౦

చ. రవికిరణాళి కెందును జొరంగ నగోచర మైననీడచే

నవిరళపుష్ప రేణుయుత మై పొలుపొందుమరందవృష్టిచే

నివముగోచరగఁ దద్వసమృద్ధిఁ గనుంగొని యవ్వసుంధరా

దివిజకులప్రసూతుఁడు మదింబరితోషమునొంది యత్తరిన్

క. ఎంతయుఁ బ్రబావ్దన లేచి ని

తాంతాచరితస్వజాతిధర్ముఁ జగుచు ని

శ్చింతుఁ డయి గురుపరంపరఁ

జొతించి తదుక్తజపము చేసి ముదముతోన్.

౮౧

గీ. నియమమునఁ బుష్పములు గోసి నేర్పు మీఱఁ

బలుదెఱుంగుల వింతవింతలుగ మాలి

- కలఁచు బొంతులు గందుకంటులు రచించి
బ్రహ్మయిల్లానికిని సమర్పణము సేయు. ౮౩
- వ. అప్పుడు సుగ్రాతి పాతివ్రత్యఫర్మనిష్ఠకతంబున. ౮౪
- గీ. తల్లిమాటలచే నిట్లు తనవిభుండు
తనువు బడలంగఁ బూదోటపనులు సేయఁ
జూడ నోర్వక తాను సచ్చోటి కరిగి
తోడుపడియెద నని చూచు ప్రేడ నుడుగు. ౮౫
- వ. అప్పు డొకనాఁడు శాలీనుండు తోటకుం జని యుండ నా
సమయంబున. ౮౬
- క. తళతళ మెఱుపులు మెఱయఁగఁ
బెళపెళ నుఱుముచుఁ బెరిల్లు పెరిలునఁ బిడుగుల్
సలుగడఁ బడ బెడిదపుధా
రలు గలబలువాన జలధరంబులు గురిసెన్. ౮౭
- చ. మిగుల జగంబు బెగ్గడిల మించెఁ దదుద్ధతవృష్టి చుద్భుతం
బగుచు ఘనాఘనాఘసముద్రగనిరర్గ శఘర్షు రార్భటి
లగనఘనోచ్చలజలర్షులార్షులనిర్మరజర్మరీభవ
చ్చగవిగళచ్చిలాగణఘణంఘణ ఘోషణభీషణంబుగన్.
- సీ. ఉదధిసమేతపీతోద్వౌతబాడబ
జ్వాలాయితోగ్రశంపాలతంబు
విఘ్నాతరవసరాక్రికృతాజాండబ
హిర్జలభ్రమదధారోర్జితంబు

నిజ్జాడ్యగర్జితస్ఫూర్జఘాతజ్జ
 ప్రళయభైరివరటత్పటచారము
 రుంఝాప్రభంజనజాతసంఘట్టన
 పరిగళత్రారకత్పరకగణము

గీ. నగుచు ఘనఘనాఘనసంఘ మవ్విశమునఁ
 బూని హోరున బెడిదంపువాన గురియఁ
 గరము భూనభోంతరము చీకట్లు గొనియె
 నఖిలలోకంబు నుదకమయత్వ మొందె. ౧౯

క. అటమున్ను మొగులు బలియుచుఁ
 జటపాట మని పాటపాటచిచుకులు వడఁజొ
 చ్చట యాచిగాఁగఁ దనపెని
 ఎఱి దడియునొ యని సుగాఁక్రి మిగుల వగఁపుతోన్. ౨౦
 వ. అతనికి శుభంబు గోచుచునీకి జేసి. ౨౧

చ. అపుడు మనంబులొన నయంబుఁ బఠిం దలపోసి యిట్టి ఘో
 రపుఁబెనువాచ నెల్లయితొ ప్రాణవిభంజయటంచు నీకుఁబా
 ణపుఁబువుదోటపా ట్లెచటఁ బ్రాప్తము లయ్యె నటంచు
 నెంతయు, నివృపులతరార్తి జేడ్పడుచు నింగిఁ బొరింబొరిం
 దొంగిచూచుచున్. ౨౨

క. ఓశారద యోపరమద
 యాశాలిని యోమదంబ యారసి మత్ప్రా

శ్రేణు నటు చూడుమి నీ

వే కరణము గాని యేరు వేళ్లొం డెఱుంగన్.

౯౩

శా. ఈ దేహమును బూర్వదేహములయందేనిన్ వ్రతధ్యానదా
నాచార్యోద్భవ మేమియేమి గల దాయాపుణ్య మీవర్షపీ
డాదోషమును మత్తుతి బొరయకుండ న్మానువుంగాత నే
నాదుం గావ్రతఁ దన్నిమి తపతిపాపాక్రాంతికిం బాత్రమన్.

వ. అని హృదయమును దమకులవైవతం బైచసరస్వతిం బ్రా
శ్చించుచు సంతట నిలువజాలక తద్వర్ష ఘోరతయుఁ గైకొ
నక యత్యంతసాహసంబునఁ దల్లియు నెఱుంగకుండ నిల్లు వె
డలి తనమపాతివ్రత్యస్కంబుచేత వృష్టిబాధఁ బొరయక
తోలగుచుండ బొలపవెల్లి యెనజలపూరంబు పాయయి
చ్చుచుఁ దెరువు విడువఁ బ్రాణవల్లభుండున్నవసంబున కరిగి
కడఁగయుండి పడించి యప్పటియవాతవ్వోపద్రవం బొ
క్కించుకయు లేక యాత్మసాప్రాధిక్యబ్రాహ్మీప్రసాదపశేషం
బున నెప్పటియట్లు శుభవర్తనంబున నున్నతనభర్తను దదా
రామంబును జూచి నాతల్లి యోసరస్వతి నీభక్తవాత్సల్య
చింత ప్రకటించితే యని తత్కరుణ్యంబునకు నుబ్బుచుఁ
గ్రమ్మజిగ్రహంబునకు వచ్చి తనవచ్చుటయుం బోవుటయు
నెవ్వరికి నెఱుకపడనీక వ్రీడావశంబున నడఁగి మడఁగి య
థాపూర్వస్థితిఁ బ్రవర్తిల్లుచుండె నప్పు డప్పువ్వుదోట గా
టంపుగాలివాచచేత నేకీడును బొరయకునికి జనులు వెఱు

గంధుచుండి రాసుగాత్రయు మణీయుఁ నొన్నిదింబులు
లజ్జపెంపుచ వల్లభుని యిడుమపాల్ల కోచ్చి యోచ్చి. ౯౧

ఉ. అంతట లజ్జ క్రిందుపడ నత్యధికంబుగ మించి మారనా
భ్యంతరపూర్ణ మైచపతిభక్తికతంబునఁ దల్లిపూట యొ
క్కింతయుఁదానునై కొనక యెప్పటియట్లయలంకృతాంగియై
యెంతయు నింపుతోడఁ జనియో బ్రియుఁడున్నవనంబు
లోనికిన్. ౯౨

క. చని యాతఁడు దాఁ జలిపెడు
పనులకు నీయకొనకున్న బలిమిఁ గడంగెఁ
దనసొమ్ము లెల్ల నొకమఱుఁ
గున నిడి పిచ్చిచుట్టుచుట్టుకొనినవలువతోన్. ౯౩

వ. ఇట్లు గడంగి. ౯౪

సీ. తోరంపుఁజనుదోయి త్రుళ్ళింతల నిడంగఁ
దగుచోట్లు గుడ్డంటఁ ద్రవ్విత్రవ్వీ
వ్రేఁ పై నెవ్వరిండు బల్విడిఁ జలింపంగను
వడి నిట్టు నట్టును నడచి నడచి
యడునుఁడువ్వర చెక్కుటద్దంబులను బర్వ
మళ్ళకు మడవలు మార్చి మార్చి
నడుములేదీవియ నకనకల్ గుడువ నిం
పునఁ దగుమోఁపులు మోసి మోసి

గీ. చిటుచెమటఁ బేర్చువితక్రొమ్మెఱుఁగుతోడఁ
 గొమఱుమే నొప్పు సారెకుఁ గొప్పు వదల
 నేమిటికి నైనఁ దా మున్న యేఁగి యేఁగి
 మెల్లపనులు నొసర్చె నిం పెసకమెసఁగ.

౯౯

గీ. పడఁతి సంభ్రమించుచు నిట్లు పనులు సేయఁ
 బిటుఁడుఁ బాలిండ్లుఁ గొప్పుఁ గంపించుచొప్పు
 గనుఁగొనుచు నేర్చుకొనుగతిఁ గాంతుమదిని
 బెల్లు శరముల వైచె దద్దించి మరుఁడు.

౧౦౦

చ. అపు డతఁ డట్లు పేర్చుకునుమాస్త్రనియుద్ధతియాఁపలేక వె
 ఱ్టిపడుచ యెంతనూన్చిన నెఱింగెడుదానపు గావు నీకుఁదోఁ
 టపనుల కెంతదూర మకటా యనుచుం దనయు త్తరీయ వ
 స్త్రపుమునికొంగునొడచెదన్వికపోలపుఘ ర్థబిందువుల్

చ. తుడిచినఁ బోక మన్మథునిదుర్జనతామహిమన్ బొరింబొరిం
 బడఁతి మెఱుఁగుచెక్కిఁతులఁ బర్వెడుఘర్మముఁ గాంచి యం
 తనా, బడలికచూడలే కిడుమపాటకుఁ జొచ్చి నలంగి తంచు
 నెక్కుడుతమకంబుతోడఁ దల గ్రుచ్చి కవుంగిటఁ గూర్చె
 నత్తఱిన్.

౧౦౧

క. తదనంతరంబ మిక్కిలి

పొదిగొన్న చిగుళ్ళజొంపముల సొంపగుఘాఁ

బాదంతికి వాచ్చి సతిన్

మదనమహారాజ్యభోగమహిమ దేచ్చెన్.

౧౦౩

గీ. అట్లు దేవుచు సతి సత- హృద విడక

కొంగిట బిగించె బైపయి గాముఁ డడర

నివి మిగులఁ గ్రొత్త లిట్టికి కేగనలచె

యని ప్రియముఁ జెప్పి విడిపించుకొనియె సతియు. ౧౦౪

క. విడిపించుకొని మమిగున

నిడిసతచదుభూషణంబు లెల్లను శ్రేమం

దొడిగి గృహంబున కల్లఁ

నడచె బతిచరిత్రభావనల మఁ మురన్. ౧౦౫

క. వసివాళ్ళువాడి యప్పుడు

వసంతసమయంపు లెండవలన న్నెఱివో

గసుగందులు గందిననవ

కుసుమలతకవోలె మిగులఁ గోమలి యొప్పెన్. ౧౦౬

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వనంబునఁ బతియనుగ్రహంబు వడసి భాసి

ల్లునుగాత్ర గృహంబునకుఁ జనియె నప్పు డ పుడుతిసఖులు

ముఖవికాసాదులవలనం దన్మనోరథసిద్ధి యెఱింగి సర్మాలా

పంబుల వినోదించుచుండిరి తల్లియుం బ్రమోదంబు నొందె

సంత నాఁటినిశాసమయంబున సయ్యంబుజాక్షికిఁ దదస్వయ

స్వలు కౌతుకాతిశయంబున నెప్పటికంటె మిగుల నలంకరిం
చి కేకాకాళి వంబున నున్నతత్త్వియునికడ కనిపి రప్పడు.

సీ. గతినంభ్రమంబునం గరము బెడంకుచు

నకనక ల్గడుచు నెన్నడుముసాబగుఁ
గుఱునూపుదడిమంపుఁగోకలోఁ దొలఁకెడు
కంపనూన నితంబకాంతిసాంపు
బిగువుపయ్యెదలోనఁ బిక్కటిల్లుచుఁ జాలఁ
ద్రుళ్లుచన్నల నొప్పుముల్లపేరుఁ
జెమటచి త్తడిఁ జిట్టి యమరుకస్తుఁచిచక్క
బొట్టుతోడిపసుపుఁబట్టెసిరియు

గీ. గునిసి సారెకు వడఁకెడుగొప్పకొప్పుఁ

గలిగి యాకె దన్నొకటియుఁ జలువనీక
తొలుతఁ బరువులువాఱుచుఁ దోటపనులు
సేయురూపు మదిన్ హత్తి పాయ కునికి.

౧౦౮

ఉ. అప్పటి తద్విలేపఁపటాభరణాదుల వైభవోన్నతుల్

రెప్పలు విచ్చి చూడక చలింపనియట్టిపరాకుచేతఁ దా
నెప్పటియట్ల యుండె సతఁ డింతి కడుం దడ వుండి యుండి
నా, యొప్పుచి యేమి సంఘటిలెనొక్కొ యటంచు విపాద
మొందఁగన్.

౧౦౯

గీ. తొలుఁదొలుత నట్లు సాధ్వసాద్భుతకరంబు

బగుచు మరుసుద్ది లేకుండ నెగయమీఁటి

పెక్కునాళ్ళు తప్పానో ప్రేమలసెల

ఘనవిభూషామ లపు డింపు గామి యనుడె.

౧౧౦

వ. అది యట్లుండె నాయితీ యత.

౧౧౧

ఆ. తిరిగి యనుగజూచి యిరిగి యే చచట నె

వ్యాధిదాన నిచట నూరక పడి

యుండ వైవ మెద్ది యొసరించె నది యగు

గాక యనుచు దలుపుకడన యుండె.

౧౧౨

ఉ. ఆలలితాంగి చాల దడ వచ్చట నమ్మెయి నుడి సాహసో

ద్వేలత నంత జేరి కడు ప్రస్తుటచే శ్రమ మొంది నారు గా

బోలును బోదునా నిదురవోయెద రే యని కప్పరి పుంబాం

బూలముతావి భుగ్గురని ముంచుకొని జెవిదండ బల్కినన్

క. పైకొన్న పరాకున నత

డేకోర్కిని వచ్చి తనియె నింతియు వగతో

లోకమువారలు పతికడ

కేకోర్కిని వత్తు రనుచు నెంతయు సొలసెన్.

౧౧౩

వ. పదంపడి తాలిమి యవలంబించి.

౧౧౪

క. ఓనాయక యితరంబులు

పోని మ్మాపాటియైన బుద్ధి గలిగి నా

మానసములోనికోర్కుల

పూనిక యడిగితిరి లోకపూజిత నైతిన్.

౧౧౫

మ. అకటా యేనున దూకువాన మిము నాథా వేగుజా మ
య్యెంబొం, ఏకగాఁ బాదము లొత్త రన్నునుటగానీ యొంటి
యేమోకవా, నికటక్షోణికి నేగుదెమ్మనుటగానీ కొంత
నెయ్యపుంబూ,నికతోఁ గన్నులు విచ్చి చూచుటయెకానీ
లేద యొక్కొంతయున్. ౧౧౭

ఉ. నేఁడలతోట్రో నపుడు నిబ్బర మైననుదీ మభాగ్యపుం
బోడిమియేమి పాకమునఁబొందెనొమిక్తపయట్లుగాంచి పె
న్వాడిఁ దనన్నునాచనపున న్నిము నిమ్మైయి నంటిఁగాని యే
నాఁడును బుణ్యసాధికి గుణుబిలి గాదని యే నెఱుంగుదున్

వ. అని పటికి యంతరంగంబున సంతకంతకుం బ్రబలుకంతుసం
తాపంబున వంత నొందుచుఁ గొంత చింతించి. ౧౧౮

క. చామైనఁ గొంత మేల్ నా
రాయణ మీమనసుకంటె రహి నిఁక నెపుడున్
మీయంతఁ దడవెదరె యని
యూయంగన యతనిపాద మల్లన పట్టెన్. ౧౧౯

ఉ. పట్టి యొకింత యొత్తుచునె పాన్పుపయి న్వేసఁ గూరుచుండి
హొంబట్టున నొప్పనూరువులపై నిడి యొత్తి తదంఘ్రియం
తఁ జ,నగట్టుపయిన్ ఘటించుచును గన్నులు చేరుచుకొం
చుఁ జెక్కిట,నట్టిగ నద్దుకొంచుఁ దనగాటపుఁగూరిమిఁదెల్పె
మిక్కిలిన్. ౧౨౦

వ. అంత.

౧౨౨

క. ఎందు బరా కుడుగమికిన్

సందియ మందుచు నెదేరించుడ మొకో యె

చుం దనడెందము గొందల

మందంగ నిందుముఖ యతని నల్లన పలికెన్.

౧౨౩

ఉ. చిత్తము వేళొకర్తుపయిఁ జేర్చి మరల్చుంగ నెర కేము మీ
రి తరళాక్షిఁ దెచ్చుకొనుఁ డాయక నావశ మైనఁబుచ్చుడే
దెత్తు నవశ్యమున్ మఱియు దేవరకుంబలె నవ్వహటికి
దొత్తగుచుంబనుల్ సలుపును న్నిజమాడెద నైవనాక్షిగన్

క. తుదఁ బెక్కు లేల మీమది

కొద దీక్షనఁ జాలు నమ్ముకొనవలసిన వ

చ్చెద నమ్ముకొనుఁడు నన్నో

హృదయేశ్వర యేమిచింత యిది దెల్పఁదగున్.

౧౨౪

వ. అని యిట్లు పలుకుచుఁ బాదసంవాహనసేవలు సలుపు
చుండ.

౧౨౫

చ. అది యొకయిచ్చకైన నరయంగ నెఱుంగక యాతఁడత్తజీ
స్మదిఁ గడు నాటియున్న ప్రళయంపుడచాక్మతియొప్పిదం
బులా, చెదరినవన్నె యాపనులుసేయుఘటత్వర యావినీతి
యాపదిలపుఁబ్రేమ యారతులభంగులుఁ జాల విరాళిగొ
ల్పంగన్.

౧౨౬

క. సంతతియును దత్తుడయుగ

స్వవాహము వినువు లేక నలుపుచున్

భాసురచాత్రివ్రత్యగు

నానక్కిడవచ్చు మెచ్చ కన్నిశి గడపెన్.

౧౨౮

గీ. అంతః దొలునాటియట్ల యత్యాదరమునఁ

బోయి పూర్వోటఁ బనులెల్లఁ జేయుచుఁ బతి

మచ్చనలు గాంచి యొచ్చె దస్మతికి నట్టి

సొంపులే గాని భూషణా లింపు గామి.

౧౨౯

క. ఎంచి నిరము నట్ల యేఁగి చూతోటబో

నట్లు కనులు నేసి ప్రాణనిభుని

నట్ల యిష్టరతుల నలరించె దద్విధం

బంత సంతయును దదంబ యెఱిగె.

౧౩౦

వ. ఎఱిగి కూతుతో నేకతంబున నున్న వేళ నిట్లనియె. ౧౩౧

ఉ. అమ్మ సరస్వతీవరమహాత్మ్యమునన్ జనియించి తీవు నా

కిమ్ముగ సర్వభర్తములు నీవ యెఱుంగుదు వంశమెల్లఁ బూ

తమ్ముగు నీదుచర్య నని ధాతపడఁతియ యానతిచ్చె స్వ

ప్సమ్మున వచ్చి తావకగుణంబులు చూచిన యట్ల గట్టిగన్

క. పెనిమిటి దేశాంతరి యై

చనినన్ భవదీయ మైనసంతతి నాము

ప్పున కయ్యెడు చుచును ద

జ్జననంబున కెదురు చూతు సతతము నాత్మచే.

౧౩౩

సీ. ఆయాస విఫల మైపోయెనో యనె మొడు

బుద్ధినిజేసి యొప్పుత్తే యేచు

నీపతి నిటమున్ను నిన్నుఁ జేపట్టక

యుండుకాలంబున నోర్వలేక

వినివి యేమాడిన విని సహింపక నీవు

నన్నుఁ గోపించుచుదంబు దలఁప

పరమపతివ్రత వదిలియీలువుగల

తల్లివి కొద వొకింతయును లేదు

గీ. చిన్న నాండును బ్రియు నొక్కచిన్నమంత

మాటయాడిన విని తాపమగ్న వగుదు

తగ్గుణము లెవ్వ రేపాటి తడవిన విని

యలరు దొండొరు బఱటి నెచ్చెలులు నగఁగ.

౧౩౪

సీ. మఱచి తప్పియు నన్యమహిమ విమర్శింపఁ

జూడవు కన వన్యసౌబగు వేడ్కఁ

బతిభ క్తియందుఁ గీడ్పడనీవు వేడుదు

తత్పూర్ణి యేదైవతంబుఁ గనిన

నధిపుండు హర్షింప హర్షింతు చింతింపఁ

జింతింతు చిక్కినఁ జిక్కు దెప్పుడుఁ

గడుఁ జనవిచ్చిన గర్వింప వీక యుం

జిన శ్లేద మొందవు డెందమునను

ఆ. నిరంకడవీతి నుండు దెపుడును గం

శీతకంఠ గల్పక చెరనీక

పతిప్రవాస కేళం బాటించుకొనవు నె

మౌన గరగంకలు మెఱుంగుబోడి.

౧౩౫

క. రాతినిపగళ్ళు దృశసే

వాతత్వర్యమున నున్నవార లటుండన్

నీతోడ మాటలాడు.

బాత్రివత్త్యమునఁ గాదె భారతి కృపతోన్.

౧౩౬

క. శీతంబు కొదవ యొక్కిటి

నాతలఁపునఁ దోచినది వినన్ వలయు గుణా

స్వీతుండు గానిసుతుండు ప్ర

సూతుం డగునట యకాలసురతక్రియలన్.

౧౩౭

ఉ. నాటికి నెట్టివైవఘటనంబుననో నిను నొల్ల కెంతయుం

గాటపురొపము న్బెనుపఁగాదను నెమ్మొయి నంటిఁగాకపూఁ

దోటకు జీతగాండ్లు మనతొల్లిటివారలు లేరె నీవిభుం

డేటికిఁ బోవఁగావలయు నీ వటు పోవఁగ నేల కూతురా.

క. శవళాక్షీ వయసునఁ బి

న్నపు గాని వినేకగుణమునన్ మిక్కిలి పె

ద్వంద్వ నీకుం దెలియనియ

ప్రేమిధినిషేషమున్ద్రు లెక్కనీని తలచోయి.

౧౩౯

ఎ. అట్టి పలికిన మొలకకగవు మొగంబు విగులొత్త దల్లిః
జూచి సుగాత్రి యిట్లునియె.

౧౪౦

చ. పరులకు నెద్దియిః పః సువర్తచూరగః దదప్రియః బస
చ్చరితముగాఁగ నెన్నుచు విసర్గము నాకిది సూచరాద సూ
శ్వరుఁడును వేదముఁగురుఁడునర్వముఁధర్తయేదదాక్షసు
స్థిరమతిఁ జేయుచు నివిధినిషేషములెవ్వియుఁగైకొనన్మపిన్

క. విను మెయ్యదియు నిషిద్ధం

బని విడుచుట లేదు విహిత మచి చేయుట లే

దనుమానింపక యెద్దియుఁ

జెనిమిటి యొల్లచిది విడుతుఁ బ్రియ మొనఁతున్.

౧౪౧

సీ. అని తల్లితోడ నిట్లాయితి పలుకఁ ద

త్పతిభక్తిమహిమ కెంతయును మెచ్చి

వాణి ప్రత్యక్ష మై వాత్సల్యమున మిక్కి

లిని గారమిచి తజ్జననిఁ జూచి

యీసాధ్వవర్తన కిట్లు వంకలు

దిద్దఁ జూడకుము సుస్థిరత నొప్పు

పతిభక్తి చే నిజపాపంబ కాదు నీ

యుభయవంశములపాపొత్తరములు

గీ. నెఱయ నిష్కాతములుగ నీనెలత చేసె
 నిదియ కా వింక నిమ్మిడ నీసతికథ
 వెలయు మత్స్రీతికరముఁ బవిత్రము నయి
 నేర వెలయించుదాన నం చానతిచ్చె. ౧౪౩

క. అని యిట్లు చదివి పుస్తక
 మును గట్టెన్ వటుపు విప్రపుంగవుడు ననుం
 గనుఁగొని యిదిగో నయ్యా
 యశఘము వారలచరిత్ర మని యిట్లనియెన్. ౧౪౪

వ. ఆసుగాత్రీశాలీనులయందు సరవిందభవునికాంత కెంత దయ
 యో యెఱుంగము నాకు నద్దేవియ కలలోన వచ్చి యీపు
 స్తకంబు నిత్యంబును బ్రాతఃకాలంబునఁ జదువుకొను మని
 యిచ్చె మఱియు నివ్వీటం జదువవ్రాయనేర్చినవారి కెల్ల
 నారాత్రియంద యట్ల యిచ్చినది యందఱు నిది యెండ్లారు
 లతోడఁ జెప్పకొని వెఱఁగు పడిరి నిన్న నే నాపుణ్యదంప
 తులసందర్శనంబుకొఱకుఁ దత్కుసుమోద్యానంబున కేఁగి
 వారలచేతం బ్రత్యుత్థానార్ఘ్యపాద్యాదివిధుల నుపచరితుఁ
 డనగుచు నచ్చట నీపుస్తకంబు మఱచి వచ్చి నేడు రేపక
 డఁ జదువంబోయి తలంచుకొని యది తెచ్చుటకుం బంపిన
 నిట్టిఘోరంపువార్త వచ్చె నని వెండియు నయ్యుత్తముల
 ప్రాదపాతంబునకుఁ బెక్కులాగుల వగచె నేను నాయధ్యా
 పకుని నీడుకొని యప్పటికి నప్పురంబు తత్ప్రసంగాకులం బ

గుట యరసి చూచుట కిది సమయము గా దని నాగలోకంబున కరిగి యంతః గొంతకాలంబునకు సంతతివద్ద సవిశేషంబుగా నభ్యసించ వేడ్క పుట్టిన నారదమహాముని గొలిచి తిరుగ దొరకొంటి నని చెప్పి మణికంఠంబు దోకలభాషిణి యట్లు శాలీనునిచిత్తంబు జానపదత్వమున్నత్వదోషంబున జేసి మున్నత్యంతాపూర్వవస్త్రధూషణాద్యాశంబరంబునం దలంకి తదలంకృతపత్నీరూపంబునకు నెఱయఁ గొలుపకుండుటయు వెనుకఁ దోటపనుల నాకులితం బైనయత్త నివిచిచ్చిత్తివిలసితాకారంబున హస్త యితరంబు నెఱుంగని భవదీయవృత్తంబునకు దృష్టాంతంబు లని పలికి సుముఖాసత్తిం జూచి.

౧౮౧

గీ. నీకులస్థానవార్త గణించి చూడ
నాసుగాత్రిచరిత్రంబు సంతవట్టు
నీ వెఱుంగకుని యెట్లన్న నేల యెఱుంగ
నాసుగాత్రిన యే నని యాకె ననియె.

౧౮౨

క. అమ్మోటకు వారందఱు
నెమ్మనములఁ జోద్య మంది నీ వాసతివే
నెమ్మొయి బ్రతికితి వేమిక
తమ్మన నిమ్మొయిపేరు దాల్చితి వరూడున్.

౧౮౩

సీ. శతతాళదమ్మసంజ్ఞిత మైనయట్టిపె
న్నడువున నేనట్టు వడియెడుతఱి

మత్పతిపాదపద్మము లాత్మలోనఁ ది
 కంబుగా నిడి తదస్యం బెఱుంగక
 మునుఁగుచో నమమఁ గోల్మాసలి మ్రొంగె నది మ్రొం
 గెనవెన్న కట్గించుకొనఁగ లేక
 మునునాఁడు తత్తైరమహిఁ బడి పొరలుచు
 వెడలఁగాసినది యవ్వేళయందు

గీ. చట నున్న వాఁడి చెప్పి రంత నేను
 నెల్లజనులును వెఱు గంద నింటి కేఁగి
 వాణికిఁవి మ్రొక్కుకొనుచుంటి వదలకెపుడుఁ
 బతిఁ దిచుగఁగూర్చ నింక నీభార మనుచు. ౧౮౮

సీ. దేవి నాలీలఁ బ్రార్థించుచుండఁగ వచ్చె
 నరలు నా కప్పుడె నాధునేవ
 యొక్కడి దీవాణి యెటు నేనె నెట్లు గా
 నిమ్మది యని విరాగమ్ము పొడమ
 వేదాంతశాస్త్రకోవిదులగోష్ఠిని గొంత
 యోగశాస్త్రజ్ఞులయొద్దఁ గొంత
 ప్రౌఢపుచ్చుచు యోగములకు నంగము లైన
 చూసనామలకు సమర్థ మైన

గీ. ప్రాయ ముడివోపుటకు వెతపడుచు నుంటి
 నా కపుడు సుముఖాసత్తినామ మొదవె

సుముఖులన చాస్త్ర కేదులు నిత్యమును వత్స
మీపవత్తన లే యే మెలంగుచువిక.

౧౭౪

గి. అట్టపేరం బ్రసిద్ధులై యతబోనం
దల్లితగు లూడం దీర్థయాత్ర నిచ్చితై
గ్రమ్మరుచు మద నిష్టవిగుణములు విని
యిచటు చేతై గడమ మీ రెట్లం నదియ.

౧౭౫

క. అన్నాడిని బాతివ
త్యమ్మన నుతి గవియు నిట్టిదశ నొ - యె చే
గ్రమ్మరు బ్రసికి మొకితయు
నమ్మరుగునం గాతుం డేని యయ్యెనొ మొకరిన్.

౧౭౬

ఉ. అనుకున్ గ్రహము మ్రొంగియుండ మునాం జాలెల నక్లిప్త
మూర్తిని రానేర్చిన నీచునకుచితపాత్రవత్స మోయుత
మాంగిన నీనాథుని బ్రోవకున్నె పెజుక క ల్కాసు ప్రాపి
చె దాతనిపొదుం దుద నాతడే ని మణి స్తంభుండునూ
పెం దనున్.

౧౭౭

సీ. చూపి యే బ్రసికినచొ ప్పెల్ల విను మట్లు
నీమాటం గడు నల్లి యేనికర్క
వశతనో యాయల్గవడి యాంపలేక వే
గోధతిం జని నీట నుజ్జీతిం గద

చూచెను నొక్కఁడు చుకంతసేపునకు జ
 లస్తంభవిద్యావిలాసగుప్తు
 నొకస్థిని నింటిలో నున్నట్లు యున్న మ
 హాత్ము డేజోవిధూతాంధకారుఁ

గీ. జేరితిని జేరి యటమున్న దూరపాత
 సంభవం బైనఘనపరిశ్రాంతిచేతఁ
 బ్రక్క లెగయంగ రోజుచు నొక్కక్షణము
 నెలిచి కనుఁగొంటిని సమాధినిష్ఠు నతని. ౧౫౩

గీ. అంతఁ గనునిచ్చి చూచె న న్నాతఁ డేను
 బ్రణతి చేసితేఁ జేసి తత్ప్రశ్న సరణి
 పెంబడిని జెప్పితిని నాదువృత్త మతఁడు
 నింత కోపివే యనుచు నొక్కంత నవ్వి. ౧౫౪

క. ఇది మిక్కిలి యేకాంతపుఁ
 బద మని యిట్లున్న వాడఁ బరుల నునుపఁ గూ
 డదు క్షణము నిందు నని మ
 ద్విదనముచెస యంతఁ జూచి దాక్షిణ్యమునన్. ౧౫౫

సీ. నాఁ డెల్లఁ దనయొద్ద నను నుంచుకొని నాదు
 గురుభక్తితెఱఁగుఁ గన్గొనుచు నలరి
 నాకు వయస్తంభనపుమణి యొకటియుఁ
 దా నెక్కుసింగపుఁద త్తడియును

దద్వశీకరణౌషధశ్శాసమును వాడ

విద్యయు నివ్యాలు వేడగ నిచ్చి

పొమ్మని యనిపినప్పుడు గాదె యీషట్టై

మెవ్వరి ప్రేయగ నెత్తబడును

గీ. వారి జంపును దుద ననువాక్యమునకుఁ

గడు నలరి మ్రొక్కి యతనియాకర్షణమున

నటకు మును వచ్చిఁజ్ఞిసింహంబు నెక్కి

మడమ యొక్కింత దాఁకించుమాత్రహాస.

౧౧౩

శా. గంభీరహృదము న్పడి న్పడలి యాకాశంబున బాటునా

కుంభిద్వేషిని మెచ్చి యెన్ని గల పీఠోణి న్విచిత్రంబు లా

శుంభద్వస్తువు లెల్ల జూతు నని పోచు న్నేడగ నుటిన్వయ

స్తంభంబున్దణిచేతఁగాంచుటమణి స్తంభుండు నానొప్పుచున్

ఆ. అతివ నాదుగురువు లంగీకరించిన

యట్టిది యని మిగుల నాదరమున

నేను నాఁడు మొదలుగా నిట్టిసిద్ధవే

షమున వలయుచోట్లు సంచరింతు.

౧౧౪

క. ఆవేడగలతమి నెప్పుడు

నీవిధమె తలంప నంత నీవు నెఱుంగు చి

చ్చో వచ్చియున్న తెఱఁగులు

నావుడు నవ్వారిజాక్షి నగి యిట్లనియెన్.

౧౧౫

స్వర్గ. కళానించుడ వీచే యగుట కలిగెనా యల్లనాఁడంత్రో
 ధా, చేసె, కేతెర నీ నేవికటపుబలుకు నిప్పటి నాచేతఁగర్హ
 భ్యాకంబుఁ జేరి చెప్ప స్వర్గమముచ వయఃప్రస్తుతు లేసి
 నాహి, యై శోభిల్లుంగ నీ వే మని పలికితి మా కాస తియ్యంత
 నట్లున్.

౧౩౦

సీ. అని కలభాషణి - గనుఁగొని నీ విటు

రమ్ము నీ కారహస్యమ్ము ముచుపు
 చెప్పి తార్కాణగాఁ జెప్పించు దగు మఱి
 చూచునచే నని యప్పుడంతి
 చెవిలోనఁ జెప్పుంగఁ జేరి యోహా యిది
 గా దుపాయ మతండు గట్టిగాఁగ
 మారత్రపణాక్షిఁ దోడ్తోన వినియెడు
 నటుగాక వ్రాసి నీ కవి తెలిపెద

గీ. ననిన దూరదృష్టిని గాంచు ననియుఁ గూడ

దనుచు మణికంఠుని జూచి వినుము నీవు
 మును పఠనచేతఁ జెప్పించుకొను తదర్థ
 మంత నేఁ జెప్పెదనుగాని యనుడు నతఁడు.

౧౩౧

వ. అమ్మణి స్తోభుని నేకాంతంబునకుం దోడ్కొనిపోయి యత
 నిచేతఁ దొల్లిటితల్తోపకారణంబును నటమునుపటిరహ
 స్యవాక్యంబులను జెప్పించుకొని వచ్చి సుముఖాసత్తిం జూచి

యిక నీ వే మని చెప్పెదో చెప్పు మనుటయు శవ్వనితా
మణి యిట్లని చెప్పె నట్లు శాలీనుండు మడుపున బడుటకు
మునుపు నాతో నేకాంతంబున నుండి ప్రసంగవంబున.

క. అమృతము సేవించితివో

రమణీ యే మైక సిద్ధరస మబ్బెనో నీ

కొమరుబ్రాహ్మము మిక్కిలి

కొమ రొందెడు నీచముఁ గ్రొత్తకొత్తగ నెలమిన్. ౧౩౩

క. మగవానికంటె మునుపుగ

మగువ కెడలుఁ బ్రాచ్య మండ్రు మానవతీ నీ

జిగిబిగువు లంత కంతకు

నిగులఁగఁ బాలుపొందుటకు నిమిత్తము చెపుమా. ౧౩౪

క. అని యడిగిన నే నెయ్యది

యు నిమిత్తం బెఱుఁగ ననుడు నూరక యిట్లం

టిని గాని యేన చెప్పెద

విను మని మొగము చెవి జేర్చి విభుఁ డిట్లనియెన్. ౧౩౫

చ. అనిశము నీదుయావనశుభాకృతిఁ గాఁగిటఁ జేర్చు వేడుకం

దనియమిఁజేసి వేడితిని దక్కక నీకును గర్భ మెన్నఁడుం

జనితము గాకయుండ నలశారదఁ బూజ యొనర్చువేళ వా

రనికృప నట్ల యిచ్చితి వరం బని యాయను పల్కె నత్తఱిన్

క. దానన సుమ్మి నీ నె

మైకన్ సౌందర్యగుణసమృద్ధి దలిర్పం

గా నవయావన మెప్పుడు

గానఁబడుట యనుడు నేను గడు వెఱఁ గొందన్. ౧౬౭

గీ. నాదుసంగంబునన నీకు నందనుండు

గలుగువర మిచ్చె నాకు నన్నలువసతియు

నేన వేడిన నొక్క నాఁ డిదియు నదియు

నొనరు తెల్లొకొ యంటి నయ్యనఘతోడ. ౧౬౮

క. నాపుడు నాయిష్టమునకు

నీవు విరుద్ధముగ వరము నిట్లడిగి తె య

డేవి నని దుర్దమక్రొ

ధావిలమతిఁ జని యతండు హ్రదమున నుఱికెన్. ౧౬౯

క. అని చెప్పుటయు మణిస్తం

భునిమాటయు నదియు నైక్యమున శోభిల్లన్

విని మణికంధరుఁ డోమా

నిని సందియపడకు మితఁడ నీవిభుఁ డనియెన్. ౧౭౦

సీ. ఆవధూటియును సద్యఃకందశత్రుపా

లంకృతం బగుదృగ్విలాస మమరఁ

బతిఁ జూచి సంతోషభయభక్తివినయంబు

లుదయింపఁ ధగురీతి నుపచరించి

యిందాఁక నేఱుఁగ కే నేమి యంటిన్ మిమ్ము
ననుచుఁ గన్నీళ్ళు రా చడఁచుకొనుచు
నడపుల మాటల సగపుల మీయందుఁ
దొంటికై వడి కొంత దోచుచున్న

గీ. వసుధ మానిసిఁ బోలుమానుసులు లేరే
యనుచు నుండుదు భాగ్య మట్లునికెఁ జేసి
యిప్పు డీయన్న చే ఫలియించె సచియు
సజ్జనులగోష్ఠి యిహపరసాధనంబు. ౧౭౧

క. అని మణికోధరుఁ గనుఁగొని
వినుదుండుదు మునుపు నిన్ను వేమఱు నిచ్చో
టస దూరశ్రవణబలం
బున నీయన నీదుగాసమున్ విని పొగడన్. ౧౭౨

శా. గంధర్వుండవు జాతి యొచఁగ శుభాకారంబు చంద్రత్రపా
సంధానక్షమ మద్వితీయుండ వికన్ సంగీతసాహిత్యధౌ
రంధర్యం బరయం దపస్వి వసురప్రద్యేషిభక్తుండవున్
బంధం బొక్కటి గల్గె శాప మనఁగా నాయన్న నీకుం దుదన్

గీ. అనినఁ దచ్చాపగతి కాత్మయందు వగపు
దనరఁ గలభాషిణి మణికోధరుని జూచి
మును కళాపూర్ణకథ నీవు వినవె ధనదు
పట్టిచే నంత య క్షేల తిట్టువడితి. ౧౭౪

చ. అనంతరం దేందు నే నెఱిగినట్టిద గా దది నీకు నెచ్చటన్
 విసంబడియున్నినో యచి వివేకము సేయఁగలేక పల్కె ది
 ట్లనుడుమచిదలంచుకొనియానవునీ వెడఁగఁగఁబోయియుం
 టి నిజము తత్ప్రసంగము ఘటిల్లినయ వ్దని పల్కి యత్తఱిన్.

సీ. నారదుప్రథమసందర్శనం బైనట్టి
 నాఁడు తత్కథకుఁ బ్రశ్నప్రసంగ
 మేతెంచినవిధంబు నాతపస్వియు నపూ
 ర్వం బిది యని యద్భుతంబు నొంది
 భూతభవద్భావిభువనవస్తువు లెల్ల
 నిజయోగదృష్టిచే నెమకి కాంచి
 తన కది చెప్పరా దని పలుకుటయుఁ జెప్ప
 రాక యుండుటయుఁ గారణము గాఁగ

గీ. నతఁడు దెల్పిన బహుసంపదాదిఫలము
 దాను వినినంతవ ట్టొకింతయును విడక
 పూసగుచ్చినరీతి నాపువ్వఁబోడి
 చెప్పె నది విని వార లచ్చెరువు నొంద. ౧౭౬

వ. అప్పుడు. ౧౭౭

క. మళయాళపు బ్రాహ్మణుఁ డొకఁ
 డలఘువ్రత నామధేయుఁ డచటికి సంప

తలనాకాముడు జపవిధి

తలపున నేతెంచి వినియెఁ ద్వివిధమున్. ౧౭౮

సీ. విని యాకాశాపూర్ణుఁడన నెట్టిఘనఁడౌత

తొడ యంతయును వినఁగలుగు పెఱుడౌ

సంపదర్థంబుగ జపము చేసిన నయ్య

పూర్వపుంగవ వినుపుణ్య మబ్బ

దది వినునట్టిభాగ్యంబు సాధించిన

దన్మహత్త్వంబుచేతను సమస్త

భోగవైభవమాత్రములుగాక దీప్తయు

వును బుత్తప్రీతిప్రాప్తిఁగఁగవము

గీ. గలుగునట కడుమంచిమార్గంబు దొరకె

దత్కథాశ్రవణార్థ మీతల్లి నేఁబ్ర

సన్నఁ గావించు చనుచు దా జలుపఁ దొడఁగె

మహిత మగుభవనేశ్వరీమంత్రజపము. ౧౭౯

క. మనమునఁ గలభాషిణియు

దనశాపముఁ దలఁచుకొని వృధాహతి నెచ్చె

జనఁబడునో తడసిన ను

చును సిద్ధుని నతని వాలుఁ జూచి ఘనఘృతిన్. ౧౮౦

క. ఏల యిఁకఁ దడఁచు నీబలు

వాలునియమమునకుఁ ద్రిదివవారాంగనయా

భీలపుశాపమునకు నను

కూలంబుగ నడచి చేర్చుకొను రాజ్యంబున్.

౧౮౧

సీ. అన మణిస్తంభుఁ డాయకఁ జూచి యీసుము

ఖాసత్తి యోహానాక్షి తొలుత

నేను నీఁఁ గత్తియెత్తిన నిన్ను వ్రే

యకయుండ నీజగదంబమిఁది

యాన వెట్టదె యటుగాన నే వెఱతు నీ

పయిఁ దెగ మునుపటిపాటెఱచాలు

నని మణికంఠుఁ గనుఁగొని నాదువా

లొసఁగెదఁ గొని యీపయోరుహాక్షి

ఆ. చెప్పినట్లు చేసి చేకొను మత్యంత

విపుల మైనరాజ్యవిభవలక్ష్మి

సనుచుఁ బలికె నతనివనితయు నోమణి

కంఠర యిది మంచికార్య మనియె.

౧౮౨

వ. అని యతనితోడ వెండియు నిట్లను నలకూబరశాపానుభ

వంబునకుం గాచుకొని యున్నవానికి నీదుష్కర్మంబున సా

ధించినరాజ్యవైభవం బేమిక్రీస్తుకృతంబులకు సాధకం బ

య్యెడు సని చింతింప వల దనివార్యం బైనశాపానుభవంబు

పరోపకారంబున కెక్కింప నుద్యోగించి తనయంతన చేరి

యత్యంతప్రార్థనంబు చేయుచున్నయిన్నెలంతచేత మహాదే

వికి సంతర్పణము సేయుట దుష్కర్మం బకరాదు కావున ని
 ప్పడంతి చెప్పినచోష్వున నడపు మని యత్తైజంగున మణి
 యుఁ బెక్కుప్రకారంబుల నొడంబజచిన నెట్టకేలకు నా ద
 యాభుం డియ్యకొని నియమపూర్వకంబుగా నవ్విధకేఁ గడ
 గెఁ గలభాషిణియు మణిస్తంభునకుఁ దదంగనకుఁ బ్రణామం
 బు చేసి కన్నీళ్ళు గ్రుక్కుకొనుచు నిక్కలంకపాటు తక్కినభ
 యంబునకుఁ గాదు నుండు మిమ్ము నెప్పుడు గురుభావన నా
 రాధించుచుండలేమికి గాని మనుటయు సుముఖానత్తియో
 యమ్మ మన నెమ్మనంబులకూర్చు లితటన పోయేనేమిఁద
 ట నైన నీవతియు నీవు నీకోరినట్లు మమ్ము గురుభావంబున న
 డపుకొనియెద రనినఁ గలభాషిణి పునఃపునఃప్రణామంబు
 లాచరించి ముకుళితకరకమల యగుచు నిట్లనియె. ౧౮౩

శా. పూతం బయ్యె మదీయకర్ణయుగ మో పుణ్యంపుటిల్లాల నీ
 పాతివ్రత్యముచందము ల్విస మదిన్ భావింపఁగా నెట్టిదు
 గ్నీతిప్రక్రియవారికైనఁ గృపతో నీ విచ్చినం గల్గుఁద
 త్పాతివ్రత్యము నాకు మీఁదనయినం బ్రాపింప దీవింపవే.

క. నావుడుఁ బరమపతివ్రత

వై వెలయుము రాజ్యవైభవానుభవం బెం

తే వర్తిల్లఁగ నలరుచుఁ

బ్రోవుడు మముబోంట్ల నీవిభుండును నీవున్.

౧౮౪

వ. అని మఱయు.

౧౮౬

ఉ. అట్టిటు చంచలింపక ధృఢాత్మత నుండు మటంచు నిప్పు డే
మిట్టివి నీకుఁ చెల్పునవి యెయ్యవి పెండ్లికిఁ బోవునట్లు గ
న్నట్లుచు నున్న దాన వతిభి వ్యవితాసము నుబ్బుఁ జూడ నిన్
గట్టిగ నెన్న దేవతపు గాని నరాగనవే మృగేక్షణా. ౧౮౭

చ. అని తనుఁ బలుకజలరుహక్షిని వీడొని సిద్ధవక్త్రముం
గనుఁగొని నన్ను చంపెదరె ఖిక్లము నిచ్చెదరే యటంచు నా
తనబలుకఁజ్జిఁ బుచ్చుకొని తా మణికంధరుచేతి కిచ్చి యో
గ్యనియమగంధమాల్యవతి యై కలభాషిణి నిర్విశంకతన్.

క. తగ నాశక్తికి నభిముఖ

యగుచుం బద్మాసనస్థ యై కూర్చుండెన్

మొగ మెంతయు వికసింపఁగ

బిగి వదలక పొదలుమదిగభీరత మెఱయన్.

౧౮౮

ఉ. కాంత యనంతరంబు మణికంధరుఁ గన్గొని నీ విఁక నివి
శ్చింతత దేవి కర్పణము సేయుము కొంకక దద్దటిల్ల కొ
క్కింతయు శంక లేక మెఱయింపుము చూచెద నుద్ధతద్విష
త్సంతతికంతఖండనవిచక్షణదక్షిణబాహుశౌర్యమున్.

క. సమరంబున నెదిరించిన

సమదాహితవీరవరులఁ జక్కడఁచుట నై

జము మీకు నిట్టియెడలన్

బ్రమయక చే మఱవకునికి పటుశౌర్యమునన్.

౧౯౦

క. అని తెలిపెడికలభాషిని

మనసు తెలివి కరుదుపడుచు మహాకంఠరుఁ జే

మని చెప్ప నెట్టకేలకుఁ

దనమని నూల్కొల్పి నడపెఁ దద్వచనంబున్.

౧౯౧

వ. అప్పుడు మృగేంద్రవాహన యతని నుద్దేశించి యోమణికుం
ధర సీవు దయాకులత్వంబునంజేసి యీబలిసమర్పణవిధానం
బాకించుక విలంబనంబున జలిపితివి గావున జన్మాంతరమా
త్రవ్యవధానంబున సద్యోయావనుడ వగుచు మహారాజ్య
వైభవంబు లనుభవించెడు కలభాషిణియుఁ బ్రాణభయంబు
లేశంబును లేక మత్ప్రీతినతాత్పర్య ధైర్యాదిగుణంబులచేత
నన్ను మిక్కిలి మెప్పించెం గావున మామకప్రసాదవిశేషం
బునంజేసి యిప్పుడు పునస్సహితమస్తకయు నిజపురీవర్తిని
యు నై తనబంధుమిత్రాదుల నలరించు నని యానతిచ్చె
నచ్చెలువయు నట్లు బ్రతికి కనువిచ్చి నలుదిక్కులుపరికించి
యప్పుడు దా నున్నది ద్వారకానగరవేళవాటిభూషణాయ
మానస్వభవనారామభూమి యై యుండుటకు వెఱంగందు
చు నిదియంతయు మృగేంద్రవాహనామహాశక్తికృపావిల
సనంబు కాఁబోలు నని యుద్దేవిం గొనియాడి తనగమనాగ

మనప్రకారంబు సఖిప్రముఖనిఖిలజనంబులకు వినిపించి ఘన
తరావృతానందంబులు గావించుచునుండె నిటమణికంధరా
దులు నవ్వరవన్జనీశరీరఖండంబు లదృశ్యంబులగుటకు వెఱు
గంది యయ్యాదిమశక్తిసూక్తిమహిమ పలుదెఱుగులం బ్ర
హ్మసింహిరంత మణికంధరుండు మృగేంద్రవాహనకు దండ
ప్రణామంబు గావించి సుముఖాసత్తిమణిస్తంభులఁ దగువి
ధంబుల వీడ్కొని శాపానుభవకాలంబుఁ బ్రతీక్షించుచుఁ
గృష్ణదత్తం బైవతనరత్నమాలిక యచ్చట జపపరుండైయు
న్నయలఘువ్రతుఁకుఁ గృష్ణార్పణబుద్ధిని సమర్పించి విపంచి
యద్వైగృహంబున నొక్కవలభివీశేవవివరంబున నన్యుల
కుం గానరాకుండ గుప్తంబు చేసి.

౧౯౩

క. అమ్మణికంధరుఁ డంత మ

నమ్మునఁ బెడరేచుచున్న నలకూబర శా

పమ్మునఁ జనియెను శ్రీశై

లమ్మునకును భృగునిపాతలంపటమతి యై.

౧౯౪

సీ. తగ సుముఖాసత్తి తనకు శుశ్రూషసే

యఁగ మణిస్తంభుండు నమ్మగేంద్ర

వాహ నాదేవినివాసంబునంద య

త్యంతజితేంద్రియత్వంబు మెఱసి

యష్టాంగయోగవిద్యాభ్యాసప్రపాఢిఁ

దనరె నజ్ఞజనేత్రయును బతికి

వలసినపరిచర్య సలిపినతుడఁ డహా

స్థాను చాను మునుపటితఁడయ్యెగా

ఆ. వర్తనంబు ప్రేమ వదలక తత్త్వ

శీలనంబు నెప్పుడు జేయుచుండె

దదనిశప్రయత్న తాత్పర్యమున నల

భావకాశుఁ డగుచు నతనుఁ డుడుగ.

౧౯౫

క. అంత మణి స్తంభుఁడు దన

యంతఃకరణంబునందు నలరా డెడుదే

శాంతరవస్తువిశేషా

త్యోతదిదృక్షన్ దిగంతయాత్రాపరుఁ డై.

౧౯౬

క. వరజవశాలిం దనకే

సరి నాకర్పించి యాత్మసతియు దానుం

బరమోత్సాహమునఁ గృతా

ధిరోహుఁ డై గగనమున యదృచ్ఛాగతులన్.

౧౯౭

క. అరుగుచుఁ గనుఁగొనియెను భీ

కరమకరతిమింగిలాదిఘనజలజంతూ

త్కరవిహరణభృశరౌద్రున్

నిరుపమఘమఘచర వాపనిద్రు సముద్రున్.

౧౯౮

ప. ఇవ్విధంబున నయ్యంబుధిం గనుఁగొని తత్త్వకారంబు కొతు

క కారణం బగుచు సౌంధ్యమీటఁ దనవనిత కి ట్లనియె. ౧౯౯

ఉ. శ్రీకరబృంద మెంతయు నశీతమరీచిమరీచిజాలమై
 త్రీకృతధాళశశ్య మయి తేజఃలన్ నిజధర్మ మైనర
 త్నాకరభావ మీజలధి యంబుజలోచన చూచితే కడుం
 బ్రాకటమై తనర్పఁ దనబాహ్యవిభాగమునందుఁ జూపెడున్.

ఉ. ఓలలితాంగి చూడు కడు నొప్పెడునీరము నోరు నిండఁగాఁ
 గ్రోలి ఊమిప్రకాండము శిరోవివరంబున వెల్వరించును
 ద్వేలపుటార్థధార యలవేలుపు పేటిపయిం గుతూహల
 శ్రీ లమరన్ నదీవిభుఁడు చిమ్మెడుచిమ్మనగ్రోవినీ రసన్.

తే. ఉగ్రతిమిశిరోరంధ్రనిష్ఠూత మగుచు
 నెగయుసలితాఘ మచి యొడ్డు మిగుల నొప్పె
 నచ్చపేటికుండలితాంగభోగి
 ధిస్సునం దనపడగ యెత్తెనొ యనంగ. ౨౦౨

ఉ. బౌర్వముపేర ఘోరవిరహానల మెంతయు సంతరంబునం
 బర్వఁదరంగ బాహువులు బారలుచాఁచుచునీపయోధి యో
 పర్వసుధాంశుబింబముఖ భాసితకుం గడు నుల్లసద్రసా
 ఖర్వసుపర్వసింధువును గొఁగిట జేర్పఁగడంగుకైవడిన్.

మ. వికచాబ్జానన యీపయోధి శశియావిర్భావకాలంబునన్
 సకలదీప్తపవతీగణంబు యుగపత్నంప్రాప్త నవోన్మల్లస
 స్మకరీభంగపయోధరత్వమునఁ గన్పట్టన్ రసోజ్జ్వంభణా
 ధికతం జేయుచు నాచరింపఁ గడఁగుం దివ్యాపగాశ్లేషమున్

చ. ఉదకముఁ గ్రోలవేతెడుపయోదము చాచును కేళిసంభ్రమూ
భృదయగళద్రమాకబచిపోలిక నొప్పుఁ దక్షిణిలాచముల్
తదభివృత్తాంగకస్ఫురణలం దలపింపఁగ సీపయోధియై
ప్పిదము శయించినట్టిమురభేది తెఱుగు వహించెఁ జూచితే.

క. అని పలుకుతనదుపలుకుల

కును ముసిముసినగవుతోడఁ గోమలి లజ్జా

వనతముఖి యొనఁ దద్విల

సనజృంభితకుసుమశరవశంవదుఁ డగుచున్.

౨౦౭

గీ. తనదుభావంబుఁ దెలుప నవ్వనిత మీకు

వలసినవిధంబునం బ్రవర్తిలుట గాక

యెందు నాకు స్వతంత్రత్వ మెక్కడియ ?

యనియె ననుటయు నాసిగ్గుఁ డాత్మ నలచి.

౨౦౮

నూలిని. కిసలయకుసుమాఘాకీర్ణ నానావనాంతో

ల్లసదభినవకుంజశ్లాఘ్యభాగంబులందున్

బిసరుహదళనేత్రన్ బ్రేమతోఁ గూడి నానా

ప్రసవశరవిహారప్రాధిఁ గ్రీడించుచుండెన్.

౨౦౯

క. అలఘుప్రతాప్వాయుం డగు

మళయాళపుట్రాహ్మణుడు మహానీయసము

జ్వలనియమంబున జపవిధి

సలిపెం బూర్ణముగ రెండుసంవత్సరముల్.

౨౧౦

ఉ. కీతిలసత్పభాషణవి శేషవిలాససమాజ్జితాఖిల
 శ్రోతృజనాచరంజన విరోధినరాధిపగర్వభంజనా
 సీతికలాతికావలవినిచ్చితభార్గవదేవమంత్రివి
 ఖ్యాతివిభూతిగర్వాణ నిరంతరకల్పితవిద్యదర్శణా. ౨౧౦

క. నరసింహప్రభునందన
 నరసింహబలాదిసమఘనస్థేమబలా
 నరసింహకృపాస్పద కి
 న్నరసింహసనపదస్థనతికృద్ద్రవిణా. ౨౧౧

తోటక. మానసుయోధన మంజులనిత్యా
 నూనయశోభిన యుజ్జ్వలకృత్యా
 దానసుబోధన ధర్మదకృత్యా
 శీనమహాధన దీపితసత్యా. ౨౧౨

గవ్య. ఇది నిఖిలసూరిహా కాంగీకారతరంగితకవిత్వవైభవపింగళి
 యమర నార్యతనూభవసౌజన్యజేయసూరయనామ
 ధేయప్రణీతం బైనకళాపూర్ణోదయం బను
 మహాకావ్యంబునందుఁ
 జతుర్థాశ్వాసము.

కళాపూర్ణోదయము

పంచమాశ్వాసము.

శ్రీదఖ్యాతినిరాకృతి

వైదుష్యసుపుష్యదక్షవైభవయవః

చ్ఛేదప్రాభవయాచక

భేదప్రశమచవిలోలకృష్ణచృపాలా.

౧

వ. అవధించు మవిధించున నలఘువ్రతుండు భువనేశ్వరీమం
త్రజపంబు రెండుసంవత్సరంబులు పూర్ణంబుగాఁ జేయ
సంతట మృగేంద్రవాహన యోబ్రాహ్మణుండ నీయభీష్టం
బు వేలొకచోట సిద్ధించు నని పల్కె నప్పలుకులు విన్నవడు
నంతన యతం డాకస్మిక్థూతతీవ్రచాతాసీతుఁ డగుచు ననే
కజనపదవ్యవహితం బైనయొక్కపురంబునడుమ రాజస్థాన
మధ్యంబునం బడి తదీయక్షోభాకులత్వంబున నొక్కంత తడ
వుండి మూసినకనుజెప్ప లంత విచ్చి నలుదిక్కులుం బరికించి
తనపతనప్రకారంబునకు వెలుగుపడుచుఁ జూచున నున్న సభా
సమలఁ గొందఱను గట్టెదుర రెండవదేవేంద్రుం బోలె న
పూర్వవైభవంబున నున్నయొక్కరాజును నతనియగ్రభాగం
బునఁ బసిండితొట్టియలోపలఁ బొత్తులలో నున్నయొక్కచ
క్కనిబాలికనుం జూచి యొక్కంతతడవు నివ్వెఱపాటున ని

శ్చలుం డగుచు నుండి పదంపడి దిగ్గున లేచి మణికంధరద
త్తం బైన సరత్నమాలిక యాశీర్వాదపూర్వకంబుగా నా
రాజనకుఁ గానుకవట్టుటయు నతండు నత్యాదరంబునం గై
కొని కొంతసమీపంబునం గూర్చుండ నియమించి యప్పటి
కిఁ దత్కులనామమాత్రంబు లడిగి తెలిసి యిప్పటిసీయాగ
మనప్రకారం బత్యద్భుతం బది చెప్పెదవుగాని యిటు మా
టాడక యొక్కొంత నిలుపు మని పలికి యిప్పటికానుక లెవ్వి
యైనను దీనిసామ్మల యని యమ్మణిహారంబుఁ దనయొద్ద
నున్న యాశీశువునకుఁ బెట్టించె. ౨

క. అత్తటి నతవీక్షల నా

పాత్తులలో శిశువుచిబుకము గళంబువయిన్

హత్త నది చూచి తెలిదభు

కొత్తుచు లేఁజెక్కు లమర నొయ్యన నగియెన్.

3

వ. నగి యిట్లనియె.

౪

క. తిరుగంగ రెండేడుల కీ

సురుచిరహారోత్తమంబుఁ జూడంగ నాకుం

దొరకె గమంగవ చేసిన

యురుపుణ్యము నేడు వెండియును ఫలియించెన్.

౫

గీ. అనిన విని యేమి చెప్పంగ నచట నున్న

వార లెల్లఁ జత్తరువున వాసినట్టి

ప్రతిమలును బోలె నతినిశ్చలత నొకింత
తడవు గనుపట్టి కత్యద్భుతంబు నొంది.

౩

ఉ. ఎంతయువిస్మయంబునమహీశుడు బాలికమోముచూచియు
త్యంతము వింత లేపలుకు లారయఁగా నిది యెట్టిదేవతా
కాంతయొ కాక యేవిధపుఁగారణజన్మయొ యికమాటలా
డింతముగాక యాచుఁడనఁడెదమునం దలపోసి యిట్లునున్

క. ఓయద్భుతంపు బాలిక

నీయుదయం బరయ రెండునెల లయ్యెనొ కా
దో యెట్టు పలికి తిమ్మెయి
నేయెడ రెండేడ్లక్రింద నిది చూచితివో.

౪

క. అన విని యిట మునుపటి నా

జననంబున నేను దీనిఁ జాల గుఱుతుగాఁ
గనుఁగొన్నదానఁ గావున
ననఘా యామాట యంటి నని యది పలికెన్.

౫

వ. అమ్మహీపాలుండును నబ్బలికం జూచి నీవు కారణజన్మవు
గాని సామాన్యం బైనమనుజుశిశువుమాత్రంబు గావు కావు
న నీ తెఱఁగుంతయు నెఱుంగునదాఁక డెందం బమందకొ
తుకసంరంభంబున సంభ్రమించుచున్నయది నీపూర్వజన్మ
వర్తనంబు లెవ్వి యేమికారణంబున నిచ్చటఁ బుట్టితి వెఱిం
గింపవలయు నని ప్రార్థించుటయు నది తనపూర్వజన్మవర్త

సంబును దజ్జచ్చనిమి త్తం బైనతత్పూర్వవ ర్తినంబును సంస్మ
రణసంబుఁగఁపరంపరావశంబున సమస్తంబును గరతలామల
కంబుగా నాకల్పించి తనపలుకు లాస్థానం బెల్ల సావధానం
బగుచు వింజ మాణిడిచట్టు వినుచుండ నన్న రేంద్రచంద్రున
కు నిట్లని చెప్పందొడంగె. ౧౦

సీ. వివరయ్య యోకీర్తిగన యిట మునుపటి
పుట్టువు గాక తత్పూర్వ మైన
పుట్టువుచందు సంబుజగర్భుడేవి పె
చినయట్టిస్తోదిరాచిలుక నేను
నాకుఁ దజ్జచ్చంబుచన్ శాప మొక్కటి
తగుల రెండవమేను చాల్పవలసెఁ
దచ్చాపమూల మంతయు నీకు వినిపించె
దను విను మిది నిమిత్తముగ నైన

ఆ. నొకయపూర్వకథ సముజ్జ్వలరసభావ
మాయురభ్యుదయకులాభివృద్ధి
హేతు వతిపవిత్ర మిప్పుడు వినిపింపఁ
గలిగె జిహ్వకలిమి ఫలము నొంద. ౧౧

మత్త. అంబుజాసనురాణివాసమునందు నేను వసించు కా
లంబునం దొకనాఁడు మోద మెలర్ప నాయన వాణితో
సంబరాభరణాంగరాగసమంచితాకృతివైభవా
డంబరంబు కరంబు వింతబెడంగునం గనుపటఁగాన్. ౧౨

క. భవనారామమునకుఁ జని
 నవనానాశైలమును చూచుచు నరవి
 దవనామోదభరాలస
 పవనామోదములచేత భావము లెసంగెన్. ౧౩

క. కృతకమరాశసమేతా
 గ్రత సమరెడునడిమిమానిక పుంగుబముతో
 నుతకాంచనసోపాన
 ప్రతతులతో నొప్పనొకసరసితూర్పుదరిన్. ౧౪

గీ. తరుణసంతానకచ్ఛాయఁ దలిరుఁబాన్పు
 సందు నాసరోవరమున కభిముఖముగఁ
 బవ్వళించెను దచపాదపల్లవంబు
 లూయపులఁ జేర్చుకొని వాణి యొత్తుచుండ. ౧౫

ఉ. అంతట సంతకంతకు నిరంతర మై తన రాదుమారుదు
 ర్దాంతతఁగొంతఁ బాన్పునకుఁదా ర్చెను దచ్చఘరానరామృత
 క్రాంతిరసోన్మత్తదన మొగుంబులు నాలుగునొక్కమామెయ
 త్యంతముఁ దత్తఱ్ఱలఁగఁ దదాననముందనకై మరల్పుచున్

వ. అప్పుడు. ౧౬

సీ. ఆలీలలకు నవ్వి మేలు మే లెంతయు
 నీవెంత లన్యాయ మింత గలదె

మీమొగుంబులు నాల్గు నీమాడ్కి నువ్విళు
 లూరిన నేకాస్య నొకతె నేను
 జాలుదునే యివి చాలించెదనొ మఱి
 యేమైనఁ గలదొ యం చామృగాక్షి
 మెడ బిగించుచు నించు కెడగ వక్త్రము నిల్పి
 యధరంబునకుఁ బాణి యడ్డ మిడుచు

గీ. మొలకనగవును గోపంబుఁ జెలుపుఁ జిలుకు
 తళుకుఁజూపులఁ జూపులోతర్జనముల
 వక్రితభూలతాతాండవంబునిరుల
 మిగులఁ గెరలించెఁ బ్రియుమది మెఱయుమరుని. ౧౮

ఉ. ఆయజుఁ డప్పు డంగనముఖాబ్జము బల్కిని వంచి మోవిపైఁ
 జేయటు పాఱఁచొబ్బి పలుసేర్చె నొకించుక నాటునట్లుగా
 నాయమకుం గళాభిదుర మై మది నిం పొనరింప మోహనం
 బై యుదయించె నొక్కమధురాంచితశబ్దముకఁతసీమలోన్

ప. అంత నావాద్యేవి యావిధంబున నొదవినకళామర్మభేదనస
 మాసాదితమదనసామ్రాజ్యసంపదనుభవావస్థ మానలాఘ
 వశంక సప్రకాశంబుగాఁ గడపిపుచ్చుట కుపాయంబుఁ జిం
 తించి తవ్విరోధకాఁడి యైనవిభునియభిమతకేళికి విఘాతంబు
 గ నధరపీడనాసహత్వనాటితకంబున నలుకఁ గల్పించుకొని
 యవ్వలి మొగుంబుగా మరలిన నే నప్పుడు తదీయభావంబు

తయు నూరు నైషధుల నాతమిల నాదు లైనకళాశాస్త్ర
ప్రసిద్ధలక్షణంబులచేత నూహించితి న్నభిప్రాయము వచ్చెను
హదశావికలితధైర్యం డయ్య నుల్లంబునం గల్గుట నెట్లు
కొలిపి యిట్టు దెల్పుటకుం బోరకుండు నంతటంబునో
వర్తిశాఖాసమూహచితసమంజసరత్నపంజరంబున నున్న
న్నుం జూచి యోచిలుకచెలువ యుబుసువోడు కింక యొక్క
టి చెప్పవుగా యనుటయు నేను నోడేవ దేవరముదట నెట్టి
కథయుం జెప్ప నేను భాజనంబనే మీరు చెప్పెదనని విని
యెద ననుడు నట్లేని వినుము చెప్పెదనని యిట్లనియె. ౨౦

క. కాసారస్పృష్టోడను

భాసిలుచున్నట్టియొక్కపట్టణమున ల

క్షీసంపద నొప్పును సుమ

లాసుండు రాజొక్కరుండు కళాపూర్ణుఁ డనెన్. ౨౧

క. ఈజగములఁ గలతననఁ

రాజుల నందఱు జనుధురంధ్రుండు మహా

రాజితఁ డొనరించెరు నిజ

రాజితలీలాకళాపరాజిత లనఁగన్. ౨౨

క. ఆతఁడు సద్యోయావకుఁ

డై తోడఁ యొకస్వభావుఁ డనుసిద్ధునిచే

నూతన మొకమణియు సము

ద్యోతితశార్ఙ్గము మెఱుంగుదూపులుఁ బడసెన్. ౨౩

గీ. ఏమణిశలాక యసుణ మై యద్భుతంపు
 రంగు గలిగియుది యామెఱుగుదూపు
 లక్షయము లాశరాసచ మతనువిజయ
 శారవానీకసప్రాప్తికారణంబు. ౨౪

వ. అవి యట్లు వడసి యతండు తద్దాత్మశారవంబునన యనవర
 తంబును దాల్చియుండు. ౨౫

సీ. అంతట నొకఁడు మదాశయుం డనుజగ
 తీనాయకుండు మాపానుభూతి
 యనుభార్యయును దాను దసమంత్రిధీరభా
 వాఖ్యుండు దోడ రా నట యద్భుచ్ఛ
 నొక్కిత పొలయుటయును దత్కళాపూర్ణుఁ
 డాత్మకోదండవిహారవటుత
 ధీభావుని గడుమారంబుగాఁ బలా
 యనము నొందించి మదాశయాఖ్యుఁ

గీ. దసకు శరణుచొచ్చినవానిఁ దత్కళత్ర
 యుక్తముగ దాసుఁగా నేలి యూడిగంపుఁ
 బనులు సేయించుకొనుచు నిం పెనయ నిలిపె
 నతఁడు వర్తిలుచుండె దదాజ్ఞలోన. ౨౬

వ. అని చెప్పిన నపులుకులు సద్భూవిలాసలోలలోచనాంచలక
 షితకర్ణిక యగుచు నాకర్తించి యించుక నగుచు శారద న

న్ను జూచి యాకళాపూర్ణుడు మఱి యేమి యయ్యె నతని
కిం దల్లిదండ్రు లెవ్వ రిడుగు మన కక్షప నేరు నల్ల యడుగు
టయు నజగగ్గుచుండిట్లనియె.

౨౭

సీ. అభినవకౌముది యనుకాంతచే నత

వనియింపబడియె నప్పరవిలాసుఁ

డాతనికిని సుముఖానతి యనునది

తండ్రియు మఱి మణి స్తంభుఁ డనెడి

వాఁడు తల్లియు నన వాణి హాసంబుతో

గ్రక్కునఁ గ్రమ్మటి కౌగిలించి

యింతలోనన యార యెన్నితబ్బిబ్బులు

దద్దటిల్లకుఁ డంచు ధర్మచిరీపు

గీ. చూచి యెట్టెటు లారాజుజనని మగది

యును జనకుఁ డాఁడువాఁడు నా యనుచు మఱియు

నిగుల నవ్వించుఁ జెప్పుఁ డామిఁడు ప్రాణ

రమణ మఱి యేమి యయ్యె నారా జనుటయు.

౨౮

క. ఆనర్థలీలచేత శ

తానందుం డధికసంభృతానందుం డై

తానును మెల పొప్పుగ న

మ్మానినిమెడఁ గౌగిలించి మక్కువ మీఱన్.

౨౯

గీ. వదనములు నాలుగింటికి వరుస గలియ

మెలపుతోడ దన కంఠంబు మలచి మలచి

యొసఁగెడదధరపాదమహాత్మవంబు

గనఁచుకొనితితోన చెక్కులు నిమురుచు.

30

చ. చెలువయు సంత నం దొకటిచే జనితాధరపీడ యై మదిం

గొలఁచి యెఱుంగ రెందు నని కోపము చూపుచుఁ జాలుఁ

జాలు న,వ్వలఁ జెపు డేమి యయ్యెను భవత్కథితం డలరా

జటఁచుఁ గాఁగిలి విడిపించి మోము లిరుఁ గేలను బాయఁ

గఁ బట్టె బట్టినన్.

31

ఉ. దానఁ బ్రకాశితంబు లగుతత్కచకుంభవిజృంభణంబు లేఁ

గాను బెడఁగుఁ గొంతవడి గన్గొని చొక్కుచు సంత మోవిటీ

పానెఁజుండు వెండియుఁ బ్రియత్వముతో నివి యెల్ల నేర్తు

కౌనొప్పుఁడేమి యయ్యెఁ గథ యానతియు డని పల్కె

వాణియున్.

32

వ. పల్కిన నవ్వీభుం డిట్లనియె.

33

సీ. ఏమియు నేల యయ్యెడు సమ్మహారాజు

సత్వదాత్ముం డనుసచివుఁ డంత

రమణతో నంగదేశమునందుఁ గ్రముకకం

తోత్తరం బనుపట్టణోత్తమమునఁ

దన్నుఁ బట్టముగట్ట నున్నతసామ్రాజ్య

వైభవశ్రీసముజ్జ్వలత నొప్పె

నతనియాపురికి మదాశయుండు పసిండి

కోట పెట్టించి యెక్కుడుగ నతని

గీ. దయ వడసె నంతఁ దనదుభార్యయును వాను

నుడుగ కభినవకౌముదీయుతుని నతని

గొలుచుచును దస్మణివిలోకగుణమహత్వ

మునను మధురలాలస యనుతనయఁ గనియె.

3౪

సీ. కని తస్మణీగుణంబునకు మెచ్చుచుఁ బ్రభ

మాగముండును ద్వితీయాగముండుఁ దృ

తీయాగముండుఁ దురీయాగముండు నాఁ

బ్రఖ్యాతి నొప్పవారలు నలువురు

తత్పురోహితులు సత్పరతఁ గళాపూర్ణుఁ

జేరి యాతఁడు చాల్చుచారుమణిని

బర్యాయమునఁ దారుఁ బట్టితత్సంస్కర్ష

మహిమచే నానందమగ్నులైరి

ఆ. యతఁడు తద్వశీకృతాత్ములై వారాశ్ర

యించి యునికిఁ దనదుహృదయమునకు

నియతివశతఁ జాలఁ బ్రయ మగుచునికిఁ ద

త్క్రియల కెల్ల నిచ్చుగించి యుండె.

35

వ. అంత వారిలో నొక్కరుండు మిక్కిలిమందెమేలమ్మున నమ్మ

ణిని గరంబు నొక్కి పట్టుటయుఁ గళాపూర్ణుండు కోపగించు

కొని వాని బాయందోలి తదపరాధంబునంజేసి తత్సామి
యైనమదాశయునికనకప్రాకారంబు నొల్లక విఘటితంబుగాఁ
జేయించె నతండును దానికిఁ దలంకక యందుల కేమియై పై
నను దన వాడన తన దేశమునంద యొచ్చెనను బ్రదికెద నని
కళాపూర్ణు సేవ విడిచి కుటుంబసహితంబుగాఁ గ్రముకకఁతో
త్తరపురంబు వెల్వడి యొక్కించుక చనుచుండి. 38

సీ. కట్టెదుటను బూర్ణకలశద్వయం బతి
శోభనస్ఫూర్తిమై సాంపుమీఱఁ
గని వేడ్క నుబ్బుచుఁ జని సుఖంబున మధ్య
దేశంబునను జిరస్థితిఁ దనర్చెఁ
గ్రముకకఁతోత్తరాఖ్యపురంబు వెడలున
ప్పుడు ప్రయాణిక్షోభమునఁ గృశత్వ
మును బొంది తేరనిముద్దులపట్టిని
మధురలాలసఁ దలంపఁగ నెఱుంగఁడ

ఆ. యప్పు డేమి సెప్ప నాతఁ డాపూఁబోఁడి
యెట్టివానిని గణియింప దంత
మీఁదమీఁద సుఖనిమిత్తంబు లొదవుచో
నడుమఁ జెందు నిజజనంబుపీడ. 32

గీ. క్రముకకఁతోత్తరపురోత్తమమున కంత
నరుగుదెంచెను దిదిగి మదాశయుంగు

నిజకుటుంబయు స్తిముగ నిన్నిసుప్తభాగ్య
మెట్లు ప్రేరేచెనో మఱి యెందు నిలక.

35

క. అపగిది నేగుదెంచి క

శాపూర్ణుని గనుంగొనఁ జెలంగె నిజకృత్

త్వాపగమోల్లాసిని యె

యేపునఁ దత్పత్తి యంత నెంతయుఁ చెలివన్.

36

సీ. అంత మదానయుఁ డట్లు దేజ్జీ కరంబు

పొదలెడుసుతఁ గళాపూర్ణుకొన్దఁ

దగ నిల్చి యతనికిఁ దత్ప్రకారముఁ దెల్చి

యిట్టిచిత్రమహత్త్వ మేకైకనఁ

గలదె యెందును నీక కాకంచు భార్యయుఁ

దాను దన్మహిమ యంతయును రమణఁ

బొగడుచు నింపునఁ బొదలి రత్యంతఁబు

నతనిపురోహితు లపుడు నినుచు

గీ. పరతఁ బ్రథమాగమాదులు తిరుగఁ జేరి

రాకళాపూర్ణు నాతండు నాత్మ నిచ్చ

గించుకొని యుండె నోతటిచ్చుచలాక్షి

సుప్రసన్నత్వ మెంతయు సొంపుమీఱు.

౪౦

గీ. మధురలాలస యంతఁ గ్రమంబుతోడఁ

దల్లిదండ్రులప్రోదిని దరుణి యగుచు

నాకళాపూర్ణుడేత ననన్యసద్భవ

మైన మహావక్త్రముఁ దా ననుభవించి.

౪౧

వ. ఉండె నని చెప్పిన నాకర్ణించి.

౪౨

క. నిరవధికప్రేమోదయ

దురపహ్న వకందశస్మదుస్మితశోభా

సుమచిరకృతిమరోష

స్ఫురణంబున బామలు ముడుచుచున్ సతి పతితోన్. ౪౩

చ. అటుతలఁజొరయెంతటిమహత్తులుమీరలు నాదుమీఁద నా

కటకట మీవచోరచనకౌశల మోభవనప్రపంచసం

ఘటనధురీణ యన్న సగి కామిని యిందిపుడేమిగాంచియీ

కిటుకు గడించి పల్కె దెఱిగింపుము కల్గిన నాకునావుడున్

సీ. చెల్లఁబో మీసేవ సేయుచు నింతమా

త్రము నెఱుంగఁగ లేన ప్రాణనాథ

యీదంటమాటలు నిట్టిభావంబుల

విధము నే నిచ్చినవిద్యలకద

యిప్పటిమనవృత్త మీకథ సర్వంబు

తుదముట్ట నేమిచెప్పెదగొ యనుచు

నూరక యిందాఁక నుంటి నంతయుఁ జెప్పె

దను నది వినవలసిన వినుండు

గీ. కొలఁచు కాసారపురముగాఁ బలికి యందుఁ

బొలుచునామోమునీడ సంపూర్ణశక్తియు

ననుతలంపునఁ బలికితి రపుడు దానిఁ

బ్రకటముగఁ గళాపూర్ణుఁ డన్ రాజు గాఁగ.

రగి .

వ. ఆరాజు=ఆకళాపూర్ణుఁడు, సరిరాజులనెల్ల లోలాకళాపరాజు
తులం జేసె ననుట=ఆవదనప్రతిబింబచంద్రుఁ డెల్లముఖచంద్రులకు నెక్కు
డయినసౌందర్యము గలవాఁడని యతిశ
యోక్తిని మీమహత్వవిశేషంబు దెలిపితిని, ఇదియంతయు
విస్పష్టంబు, మఱి యతుడు స్వభావుఁ డనుస్థినిచేత నను
ర్యాణంబులు నొక్కయరుణమణిశలాకముం బడసె ననుట=
భూలతావీక్షణంబులు నధిరంబును స్వభావంబుచేతన కలి
గియున్నవి యనుట యని యెవ్వరి కెఱుంగఁబడదు, మహా
శయుఁ డనువాఁడు మా సానుభూతి యనుభార్యయు దాను
శ్చరభావుఁ డనుమఁత్రితో నలవోకగ నటుల వలసిఁమాత్రం
గళాపూర్ణుఁ డాధీభావుని దనధినుఁడైలాసంబునం బలాయ
నంబు నొందించి మహాశయు శతనిభార్యతోడం గూడ నిజ
దాసునిం గావించి సేవ సేయించుకొనియె ననుట=ఆకాసా
రంబునకై మీహృదయంబు దృష్టియుఁ దానును ధైర్యం
బుతోడఁ గూడ నొక్కించుక ప్రవర్తించిన మన్ముఖప్రతిబిం
బంబు నిజభ్రూవిలాసంబున ధైర్యంబు బాఁడదఱిమి మీ
హృదయంబును దృష్టిసహితంబుగా నాకరించి విడువ దను

ట యై కానికించుచున్నయది, అంత నిప్పలుకులకు నాకు న
 వ్యవచ్చిన నది మన్ముఖప్రతిబింబంబునఁ దోచినం జూచి
 మాఁవ్వును లేతవెన్నెలతో నామ్యాతిశయంబు దోపఁ
 దదధేవాఽశ్యవసాయంబుఁ గల్పించి యభినవకౌముదీశబ్దంబు
 నఁ బలికిన నది స్త్రీలింగత్వసామర్థ్యంబున స్త్రీనామధేయం
 బై కానుపింప నభినవకౌముది యనుకాంతచేత నతండు వని
 యింపఁబడె నంటిరి, ఆకళాపూర్ణునకు సుముఖాసత్తి యను
 నది తండ్రియు మణిస్తంభుఁ డనువాఁడు తల్లియు ననుట=ఆ
 ప్రతిబింబంబు శోభనముఖసామీప్యంబు కారణంబుగాఁ ద
 త్తాసారమధ్యమణిస్తంభగర్భంబున నుదయించె ననిచెప్పట
 కాదె యందు స్త్రీత్వపురుషత్వంబులు మీర లేమితడఁబా
 టుననో విజ్ఞోడుపడఁ గల్పించి పలికిన నేను హాసాత్సుక్యంబు
 లాపఁలేక మీ కభిముఖంబుగాఁ బొరలినం గాసారమధ్యవి
 ద్యోతమానప్రతిబింబంబు వోయి మన్ముఖంబు మీకు నెదు
 టఁగాన్పించిన నది మదీయదేహంబునందుఁ గంతోపరిభాగ
 మును గనుపట్టుటంజేసి యాకళాపూర్ణుండంగ దేశంబునఁగ్ర
 ముకకంతోత్తర పురంబునం బట్టంబుఁ గట్టుకొనియె నంటిరి,
 అదిమదీయాత్మాధీనంబు గావున సత్వదాత్ముం డనుమంత్రి ప
 ట్టంబు గట్టుటగాఁ జెప్పితిరి, సత్వదాత్ముం డనఁగ=సమీచీన
 త్వదాత్ముం డనుట తోచుచున్నయదియ, అంతట మీరు
 మతఃకంఠపరికంభణంబు గావించి యది యుష్మదాత్మాధీనం

బగుటను మీ బాహువులు సువర్ణవర్ణము లగుటను మదా
 శయుండు క్రముకకంఠోత్తరంబునకుఁ బసిడికోబఁ జెట్టిచె
 నంటిరి, మీయాత్మయు నృప్తియు నెట్టిమమతావశంబునో
 మన్ముఖంబునఁ బాయక వర్తిలుచు మధురాభరేచ్ఛ యా
 జ్జించుట యరసి మదాశయుండు కూచునుభూతిసహితుండు
 యాకళాపూర్ణునకు సేవఁ జేయుచుఁ దన్మణిశలాకామహ
 త్త్వంబున మధురలాలస యనుతనయం గాంచె నంటిరి, అట్లు
 మధురలాలసఁ గనించదన్మణిశలాకామహిమకు మెచ్చుచుఁ
 బ్రథమాగమప్రముఖు లయినమదాశయునిపురోహితు ల
 మ్మణిశలాకం బట్టి చూచుచుఁ దత్సంస్పర్శనమరూత్త్వంబున
 నానందమగ్ను లయి రనుట=చుంబనేచ్ఛా నంతరంబున మీ
 ముఖంబులు నాల్గును మదీయాభరణంబున నిం పొందె న
 నుట గాదె యాముఖంబులు ఋగ్యజుస్సామాధర్వణప్రాదు
 ర్భావకారణంబు లగుటను మీయాత్మకు సఖీనంబు లగుట
 ను గ్రమంబునఁ బ్రథమాగమానినామధేయులైనమదాశ
 యునిపురోహితు లంటిరి, అంతట నేను మీముఖచేష్టలచేత
 నధరపీడ జనించినఁ గోపించి వానివారించి కౌగిలి విడిపించు
 కొనిన నదికళాపూర్ణుండు తనతాల్పినమణిశలాక యాబ్రాహ్మ
 ణులయం దొక్కరునిచేతఁ గొంత పీడితం బైనఁ గనలి వారిం
 బాయఁ దోలించె ననియుఁ దత్స్వామి యైనమదాశయునికన
 కస్తాకారంబు విఘటితంబు చేయించె ననియుఁ బలికిరిరి, అంత

దేవరచిత్తం బుదృష్టిసహితంబై మచ్చుఖంబును విడిచి పరిరం
భవిష్టప్రకాశతంబు లైనయితరావయవంబులకుఁ బోయి
న నమ్మదాశయుండు నిజభార్యాసమేతుం డగుచు నాకళా
పూర్ణునిసేవ విడిచి తదాశ్రయం బైనయంగదేశంబునకుఁ
బోయె నంటిరి, అట్లు పోవునప్పు డెదుట నొదవినపూర్ణకలశ
ద్వయశుభనిమిత్తదన్యంబున నుబ్బుచు నేఁగి మధ్యదేశంబు
నం జిర నివాసంబు గావించె ననుట = వత్సోజయుగళసందర్శ
నంబున నానందించుచు నరిగి వలగ్న భాగంబు నవలంబించి
తడవు నిలిచె నని పలుకుటగాదె ముఖంబుఁ బాయుట గూ
డిగాఁగ నశరేచ్ఛ యడంగినఁ బ్రయాణిక్షోభంబున మధుర
లాలస కృతత్వంబు నొందె నంటిరి, అంత దృష్టిసహితంబుగా
మీయాత్మ తిరిగి మన్మథమునకు వచ్చుటయు దానఁ జూప
నేచ్ఛ మగుడం బరితృప్తి నొందుటయు నది ముఖపానంబుచేత
సఫల మగుటయుఁ గ్రమంబున మదాశయుండు కుటుంబస
హితంబుగా మరలి కళాపూర్ణునిసేవకు వచ్చె ననియుఁ దత్తా
రణంబున మధురలాలసకుఁ గృతత్వంబు మానె ననియును
నది యావనంబునఁ గళాపూర్ణుపరిగ్రహంబు వడసె ననియు
ను మీకాముకత్వసముచితవచనరచనలఁ దేటపఱచితి రిది
యంతయు నిట్ల యగునో కాదో యానతీయవలయు ననిన న
తం డట్ల తప్ప దని నగుటయు నతనియథార్థవాదిత్వంబునకు
మెచ్చుచు నిట్లనియె.

క. ఇ మృగుపరిహాసపువా

కృమ్ములయెడ బొంకు విచముగా మీవలగన్
మిమ్ముల గనిరహంపొక్కిటి
తమ్మికడుపు చల్ల నై సవా మనవలయున్.

౪౭

క. అని పలికినతప్రియభా

మినిపలుకులకును బ్రమోద మేదురహృదయు
డును దత్నచిరంభణపరు
డును నై యాపద్మజాండు గడుం బాలు పొంపెన్.

౪౮

ఆ. అని సరస్వతికిని గంకగర్భుండు రహ

స్యమునఁ జెప్పిచ్చిసరసపుంగ
యేర్పడంగఁ జెప్పి యిట్లని పలికె నా
శిశువు వినుజరులకుఁ జిత్ర మొదవ.

౪౯

ఆ. తమయభీష్ట కేళితమిన్ తిర్యగ్గతు

వనియొ నను గణింప కవ్వధమునఁ
జెప్పుకొనఁగ వింటి నప్పల్కు లేరు నా
నడుమఁ గదలి పోవ జడిసి యుంటి.

౫౦

ఉత్సా. అంతః బంజరంబు వెడలి యట్లు నిట్లు నొయ్యనం

గతు లిడుచు జాజీ జాజీ కడకుఁ దొలఁగి వచ్చితిం
జింతసేయ మింతతడవుఁ జిలుకయున్ని యనుచు నా
యితి కొంత యలుగ నున్న నేమి యనుచుఁ బతి నగన్. ౫౧

సీ. అంతట నొక సమయంబున సంభోజ

సంభవు సేవ తాఁ జలుపుకొఱకు

ననుచునున్న కేవలమనెటను రంభ

చనుచుచి భారతీసతిని గొల్వ

నాతఁ డురంబుక క్షౌరంబులు కొన్ని

చొచ్చి యేఱెంచి యచ్చట నొక్క

పంజరంబునను ముప్పటియట్లు వాడేవి

మణితవిశేష మాత్రకు సుఖముగ

గీ. నొయ్యనొయ్య నావత్తిందుచున్ననన్ను

జూచి దగ్గఱ వచ్చి యాసాపు మిగులఁ

జిత్ర మని యయ్యవారిసంసేవవేళ

నమ్మగా దుండించిగో చునుచు నడిగె.

గీ. ౨

ఉ. ఏనుచు దాంపురంబెఱుంగ కేర్పడఁ జెప్పితిఁ దత్స్వరోదయం

పై నతెఱుంగు దత్తభవ మైనకథాకథనంబు నంతటన్

మానఁగ నీక యవ్వబుధమానవతీమణి ప్రేమతోడఁ బై

పై నడుగన్ వివేక మొకపాటియె చిల్కల కేమి నేర్పినన్.

ఆ. ఇట్లు చెప్పి యంత నే నవ్వలాసిని

పలుకు మనఁగఁ దొంటికులుకుఁబలుకు

రెండునూఁడుమాడ్లు వెండియుఁ బలుకంగ

న చటి కేగుదెంచె నజనియతివ.

గీ. ౪

వ. ఇట్లేగుడెంచి కరుబామలు ముడుచుచు నన్ను నవలోకించి.

చ. తలకక యోసి యేమిటికితల్ తలపెట్టి దాన నిచ్చుచు
చేరియమ గాచి నీవు పెనుక్రమ్మకహితంబాన వేకిదా
బలిబలి యీసికారిములు భ్రాంతి యసిఘ్నతఁ జాగ లంజెపై
యిలపయిఁ బుట్టు మంచు పిపియించె మనంబున నల్గు
హెచ్చగన్.

గు. 3

క. రంభయుఁ జతోఁగపపునఁ
రంభమునకు వెఱచి యొక్కరక్షచుయోగి
స్తంభమునుఁజుగున నొకింకె వి
జ్రాభితతద్రోషభాష చెప్పి బహుశతన్.

గు. 4

సీ. నలువ యేతెంచి యెన్నఁడు లేనియీతకో
పపుఁబలు కీచి యేమి పడితే యనుచు
దనభార్యఁ బలికె నవ్వనితయుఁ గోపంబు
మించి శోభలుమ్మచుస్మితముతోడి
విసరుగా యీచిల్కపేసము మున్నుద్యాన
వనములో మన మాడుకొనినయట్టి
యాకథమాట లాద్యంతంబు రంభతోఁ
జెప్పుచున్నది యేచు నప్పులుకులు

గీ. వింటి నిపుడు వచ్చుచు గోడవెరుక నిలిచి
యనుడు నది యేమి యెఱుఁగు నిట్లదయవృత్తిఁ

ద్విదురై యంచు సతిఁ బల్కి యట్టిశాప

గతికిఁ గుండెడున చ్చంతఁ గరుణఁ జూచి.

గీ॥

వ. మీయమ్మశాపంబునకు నొక గాదన నెవ్వరికి నెట్లు వచ్చు
నది యట్లనుభవించి తదనంతరజన్మంబున మదాశయుండ
నుజగతీపతికి మధురలాలస యసం దనయ వై జనియించి క
ళాపూర్ణుండనురాజునకు భార్యవై యనన్యసాధారణం బై
నయైశ్వర్యభోగంబు లనుభవించుచు సహజం బైనపరమపా
తివ్రత్యంబున సకలభర్తృంబులు సాధించి కృతార్థ వయ్యెదు
విచారించకు మని వాఁజాసనుండు పలికిన శారద యవ్వీభు
విం జూచి యిది యేమయ్యా వెండియు మదాశయుండును
మధురలాలసయును గళాపూర్ణుండు నంచుఁ బల్కుచున్న
వారు దేవరకు నిష్పాడు ననియ కలవరింత లై యున్నవియె
యనుచుఁ బలికి చచ్చిన నతండు భవదీయవదననర్ణ నాసంబం
ధకథలచుందు నాకుఁ గలవరింతలు సంతతంబుచు గలుగుట
నిజంబ యైన నిది యట్లు గాదు మేదినిమీఁద నింకఁ గళా
పూర్ణుండనురాజు పుట్టఁగలం డతని కిది పత్నియుఁ గాఁగల
దనుటయు నే దత్కథ విసవలయు నానతిమ్మని సరస్వతి
వల్కిన నిట్లనియె.

గీ॥

సీ. కాంత ము నివ్వెన్నయాకథ యీకథయ నమ్ము

మంచు వాచ్యత తోచినట్టినామ

జాతీక్రియాదికసకలపదార్థవా

క్యాధాంతరము లెప్పి యువెయి యిందు

గలయవి యిందు తత్కర్తృకంఠే శ్లేషంబు

పరికింప నొనరించె బడసె నెలిపె

నను నివి మొదలైనయట్టిభూతార్థంబు

క్రియలపట్టున నొనరించు బడయు

గీ. నిలుపు ననునివి యాదిగాఁ గలభవిష్య

దర్థవచనంబు లైనక్రియాపదంబు

లునుచుకొనుటయె వాసి యెందును దలంప

నోసుధాంశువిలాసప్రహసనవదన.

౩౦

వ. మఱియు శ్రోతృజనాపేక్షానుసారంబునఁ దత్తన్నిమిత్తోవా

ఖ్యానంబులచేత నిదియ కొంత విస్తారంబు నొనడంగల దది

చెప్పఁ బనియేమి ప్రధానకథాభాగం బింతియె కావున. ౩౧

సీ. అనిన సరస్వతి యద్భుతం బంది యొ

క్కింత విచారిచి కాంతుఁ జూచి

యారాజునకు సుముఖాసత్తియనునది

తండ్రియు మఱి మణి స్తంభ నాముఁ

డగువాఁడు దల్లియు నయ్యెదరే యన్న

నం దేమి సంపియం బదియు నీదు

చేష్టావిశేషంబుచేతన కాంగల

దని బ్రహ్మ పలికె నవ్వనజముఖయు

గీ. మిగుల వెఱుగించి మొతయు సగుచు మీరు

నైట్లకన్న తైత్తలను జేయగలరు

మనకి పలకెనయట్ల చేయుదురు గాని

వట్ల కొడిమెలు నాకును గట్టజనదు.

౬౨

క. తలపెట్టకుఁ డీత నెన్నఁడుఁ

గలనైనను మత్పసంగకారణమున వ

త్తినినట్టియాకధాస్థితి

యిల నిట్టివి గోరఁ దివయ నే తై పాటున్.

౬౩

సీ. మన మంత నేకతంబునఁ జెప్పుకొనినట్టి

కన్న యిదే తోన యిక్కడను బుట్టె

నింతమాత్రము గాక యిటుమీఁద నీకథ

వృద్ధిపైఁ గలుగఁ జెప్పితిరి మీరు

తొలుతక యిది బ్రహ్మవలన వచ్చినయది

యనఁగఁ దహ్మల మెయ్యదియొ యనఁగ

వాఙ్మఖప్రతిబింబవర్ణన మనఁగ ని

ట్టిప్రసక్తి నిది సంఘటిల్లె ననఁగ

గీ. వచ్చె చగుఁబాట్లు నాకు మీవలన నాథ

చున్న మన్నించి యింక నైనను దడవక

మీర లూరకయున్న నెవ్వారు సంత

విసరు గాన గుప్తంబు గావింపవచ్చు.

౬౪

మ. అనుడుంబై పయమాటగాక యిదియాహూయ్యత్కన్మః గాదికో
భనలీలాయశ మేచి కప్రియము పివలుగు న్మనోవత్సరం
బురు నేకం బగునేని నాబుకతుడ చుక్క - ౨ - కెమ్మో విలా
సిని యేకమొద నంచు బ్రహ్మ పగిలించె న్నేల మాట గాదికో.

మ. ఘనయత్నంబున న వృడంచుకొనుచు గుహాక్షియు న్నాక
యే, మనిసం గోపము వచ్చుచున్నది సుఠీ యత్యంతము న్ను
న్నికం, జెచకిన్ రాకుడు చాలు నన్న లని నైచెం గాతు
మీద నిజ, నైగుచ్చప్రతిచుల్లహల్లికడనోద్వహంకం
బంతటన్.

౨౩

మ. అనయంబుం జల మొప్పగా మణియు నాయ బ్బాసను డట్లు
యా, డెను మాచుం డివి యంచు వాణియును పేడెం జేరి
తా నొక్కచే, తనకంఠంబును గొంగిలించి యొకచేతన్ గడ్డ
ముం బట్టి చెక్కునఁ జెక్కా నుచు నొక్కచన్నొక యురః
కోణంబుతో రాయగన్.

౨౪

తరల. అతడు నేల పెరుగె దోజలజాక్షి బ లెంటు లున్న నీ
కత ప్రకాశిత మాట నీ మదిఁ గాంక్షితంబ యవశ్యమున్
క్షీతిఁ బ్రసిద్ధము గాఁగ నున్న విచిత్రసత్కృతీ కస
మృతమె యట్లగు నేని యేమహిమం బ్రసిద్ధత గల్గెడున్. ౨౫

సీ. వివరింప సకలవస్తువులప్రసిద్ధి వా

గ్జాలమూలంబు వాగ్జాల మెల్లఁ

ద్వన్ద్వయం బిట్లుండఁ దరుణి నీమది కస
 మృత మైనయట్టిది మహి వెలయునె
 యాకళాపూర్ణమహారాజకథ తావ
 కీనశృంగారలీలానిమిత్త
 మగుచు మన్ముఖజాత మగుచు నవశ్యంబుఁ
 గరము ప్రసిద్ధంబు గాఁగలయది

గీ. నీకుఁ బ్రിയ మని వేఱ వర్ణింపనేల
 నీ విపుడు పలుకఁపలుక స్వాభావికంబ
 పతులయనురాగలీల లేపగిది నైన
 వెలయుఁ గోరియు దాఁచు టింతులగుణంబు. ౬౯

వ. అనిచ విని యాభారతీదేవి యావారిజాసనుం జూచి మీర
 లింత చలముఁగొని సమర్థింప నాకు నాఁ గా దననేల యది
 యును గాక యారాజ వాలాయంబుగా ధరణిం బుట్టఁగ
 లండఁట రాజ్యంబును జేయు నట యతనిచరిత్రం బెట్లును
 వెలయుగల దట యిది సిద్ధంబు దానిసంగడిన యస్మద్ర
 హస్యకథ వెలయుటకు నియమంబే యనుటయు సంత డిది
 మునుపును నది వెనుకయుం గా వెలయు నని పలుక నట్లేని
 వెలయుభంగు లెవ్వయో యెఱుంగవలయు మీర లెక్కడఁ
 నుడువకుండుం డని ప్రార్థించి నుడువ ననిపించుకొని నన్నుఁ గ
 నుంఁగొని యిది యిప్పుడు వారాంగ నాజన్మంబునఁ బుట్టను
 న్నయది యందు నేతద్భోధశంక నెరయలేదని పలికి రంభ

[illegible]

౧. సమీపమున జూచి విచారించునదిగాని జూచును మోక - స్వప
భక్తియనకు ముగిసిన తర్వాత భక్తిని బ్రహ్మమునకు ముగించును
పరిశుద్ధులగు సత్త్వగుణభక్తులగు సత్త్వగుణభక్తులగు సత్త్వగుణ
భక్తులగు సత్త్వగుణభక్తులగు సత్త్వగుణభక్తులగు సత్త్వగుణభక్తులగు

క. అవి యాజ్ఞానమునందు

తనవ ర్ణన మించుకయును దప్పుక యుండునో

ನಿನ್ನಿವಿಂವಿ ರಾಜಿತ್ಯ

సనిధానము శిశువు రాజున కుని ప్పనియెన్.

29

క. కలభాషిణి యనుపేరన్

వెలయుచు నే వాణిరాపరిధిఫల మానీ

- అందు గడవ నొకవే గుళుట
 గలె జగదయోక్తిలము నా కీకను వై. 23
- గీ. శక్తిగనుకొనిన శ్రాంతి సమయమునను
 నాకు పైవృత్తునకుదిచ్చుంబు
 కలిసి గుడిగా యని తలచి యిపుడు
 ప్రవృత్తులకుఁ గావేర్చుకుం గంటి గుళుట. 24
- ప. అని చెప్పి. 25
- గీ. అలగుడుఁ జూచిదాన్వర్త్యు
 బానిస గుఱుఁడు దురదృష్టమున నుత్థితుఁడై
 చాలఁగనువ్రతం నా నాదక
 కిలఁ జూచితి క్రొంగి లేచి యిట్లని కలికెన్. 26
- గీ. అనితలజగమునను
 గలభావో యగగం బరగి కావించిననీ
 యలఁగుచుత్తలబో నా
 వలఁపుగ నొకవ ర్తగుఱు దారాణయ్యెన్. 27
- గీ. అనుడు నీ కేమితారాణయ్యెఁ జెప్ప
 మనుచు నాశృపుఁడనుగ నయ్యతివవలసఁ
 దగఁ గిశాపూర్ణు వినిచుదము జపంబు
 పోగను నాసభఁ బడికనీయును జెప్పె. 28

ఉ. చెప్పి యతడు బాలికకుఁ జేతుఁ బయ్యెన్బును పునఃవాక్యముఁ
ల్లప్పునె యొక నాఁడుఁగలఁనైవదిభిఁ యున్న
యొప్పికనీకు నాథుఁడుగనున్న మహామహానాన్న చాలునా
కెప్పుడుఁమాడఁగాఁగలుగుతయుఁకెప్పుడుఁనివెనాన్త

ఆ. షీతిసుపర్వ యేను కెప్పిన విక లెన్న
యుండ దవి యెఱింగి యున్నచారు
వీర లెల్ల నడిగి నీర చెప్పుఁగ విను
మనియె శిశు వశుడు నాదరమున.

గీ. అసభాపతిఁ జూచి యాయమ్మ మూడు
పలుకు వింటి న్నచాల యేర్పఁజవలయు
నాకు మీ పేర్లు మీవ ర్తనములు నెత
దీయనామవ ర్తనములు దెలియఁబడంగ.

మ. ఇది యేలోకము యేపురంబో మఱి మీరెన్నానో యీ
బాల యెట్టిదియో యేమియుఁ గాక కెతమును నాకె
దంబు విభ్రాంతతం, జెదంన్ ప్రాన్నుడి యున్నవాడఁ దెలి
యఁ జెప్పించుకో వేళ గల్గిద యిఁ చాచును దత్తభాకక
నలీలాభవ్యవైచిత్రిచేన్.

సీ. అనుడు నజ్జనపాలుఁ డట్ల యా వేళ గ
ల్గదయన్నమాట నీకతయు నాకు
నడుగఁగ నెడ లేద యతకౌతకు చచ్చు
తప్పుఁగఁగ లొడవ నిదాణ ననఁగ

3. తీరు కొంత సేన్మంత్రంత మిపుడు మా

వి. మింకం దెప్పెద కనుమ తెలియ

నేం కళాపూర్ణోద నివియె స్వభావం డి

చ్చినయట్టమదియును సింగిణియును

4. నమ్మలును పేరు ప్రథమాగమామ తైల

యట్టలును మింక సత్వహత్తుం డాతం

డాతండు మహాశయండు మాపానుభూతి

నుల్లయి మాకెబ్బిడ్డ యాయచితిసేవు.

౮3

5. చనగుంక ద్దహనయుండు తప్పక చుట్లు నుమున్ భజించి

చున్, జని చనుచెచినాం డిపుడు నాకడకుం దను నట్లు

నాదుడ, స్వనము సేదజేరె నని జాయయుం దాను ముద

మ్మరంబులం, దననెమ నిట్లు ముందట నతుం డిడినాండు ప

నిడితొక్కెత్తన్.

౮౪

6. దీనిపేరి మధురలాలన చుకం బరంగు నని చూయాపేరుల

వా నందకుం జూపి చెప్పి యిది యంగదేసంబు నగు సీపురం

బుం గ్రుంకకంకెత్తి నామధేయంబ నే జనియించినది

యం గానారపురంబ యిది మిచ్చటి కనతిదూరంబున నున్న

యం యిన్నయుం దెప్ప నేల వెంసునూట యొకటి కల దని

యిట్లునెఱు.

౮5

7. చుండు నాణేకే చెప్పిసట్టిసూకధనాని

నాచిపేరును వాచివర్తనంబు

అకటియుఁ దక్షకి యుండెను—వేల్పుచు
 సూర్యునివలెను నై నది కిందను
 బరసూర్నుశం బొకప్పుడుగ భావదాపిద
 సప్రజీవి-భావ నామకిరస్త
 కల్పనాకేప్రకారముతము నైతి
 యస్మదాభ్యాసక్రీడాకరణంబు

గీ. తోడ నెందు నొకత క్షణముకడక
 సమ మగుట యెట్లు యనువిచారము గలిగియు
 నడుమఁ దత్కళలకును వేర్పుంబు నేయఁ
 జనమి నూరిక యుంటిమి విచచు నేయఁ

౧౭

క. అంతటఁ దత్కళలకుదవృత్తి
 త్తాంతముచే దీక్షి నూకు నానందహా
 బంతయు సనుటయును మహా
 క్షాత్రుని కిట్లనియె నతఁడు కిడుఁ జొదలిచు ననన్

౧౮

గీ. అజయఁ చెప్పి నెట్లు నెయ్యి తొండ్రీ
 యాఁడుమోసెయును మగవాఁడు పల్లె
 యునె మహీపాల నీకు నాయుల్లమునకు
 నిది వెఱుఁ గొనెప్పుచున్నది యెఱుంగఁజేపుమ.

౧౯

క. అన నాకును దద్వాకళ్యం
 బనయము చిత్ర మగుచున్నయది యాశిగువా

శ్రుణ్వంతి సర్వం తే

యమభాషయంతూషాదగమగు మని తెల్పివడన్. ౮౯

క. అవాక్యము సేవాక

యకావ్యభాషకథయు వినితార్థము లిందున్

భాషించుచోకటి పొసగున్

భాషించుటను మొదలిది విను దగుల దెలియన్. ౯౦

వ. అని యాకావ్యచంద్రుడు పలికిన.

౯౧

క. అలఘు ప్రతుః డపుకు శృతాః

జల్లె యె యాచికుచ్చం జూచి సర్వము నీకుం

దలం గగ పితమ యీధూ

తలపతిజన్మము తెలుగు దయఁ దెలుపఁ దగున్. ౯౨

వ. మున్ను సేవాకావ్యమున సీకళాపూర్ణకథాకర్త సఫలమహత్త్వి

మంకిరిం బడంపడి యట్టి నాజపంబునకు ఫలం బైనయితని

కథనసీకియు సీకృపనే కలిగె చంద్రమాత్రంబును గాక యీ

కల్యాణచక్రస్థ బ్రత్యక్షంబు చూడఁ గంటి నత్యద్భుతం బై

చయితనిజన్మప్రకారంబును సవిస్తారంబుగా నానతియిచ్చి

న్నుం గృతార్థుని జేయు మనిన నమ్మధురలాలస యిట్లని

వినపించె. ౯౩

సీ. భూవిబుధోత్తమ వీవు మృగేంద్రవా

మానగేహమునకు మున్నట్లు వచ్చు

నపుడు మణి స్తంభం కనుసిద్ధుఁడను సుము
 ఖాసత్తి చించియెడునతని పతియు
 నాతోడిసంభాషణమున పత్తిలుచుండి
 కెఱుంగుచుగడ యని యెచ్చడుంగు
 దత్తుర్వవృత్త మంతయుఁ జెప్పి యిట్లు
 వారలు యోగప్రవర్తము.

గీ. నమ్మహాన్ క్రిభి వంబుచంద కొన్న
 నాస్తి విజితేంద్రియతఁ బ్రవర్తింతుమండి
 రదియు నీకును జెలిసినయదియె యంత
 వారచటు వాసి చని యొక్క వంతులొన. ౯౪

గీ. రతి సలుపుచుండి సిద్ధుఁ డోయతిన నీవు
 పురుషుఁడపు గమ్ము నాత్మమును భజితు
 నే ననుచు విపరీతర తేచ్చుఁ బలికె
 బలుకుటయు నాదరమున ప్జలజముఖము. ౯౫

క. స్త్రీత్వము నీ మోదును పురు
 షత్వము నేఁ చాల్తు నని నిజప్రియుఁ బలికెన్
 సత్వరత నట్లు వారల
 స్త్రీత్వము పురుషత్వము విపరీతము లయ్యెన్. ౯౬

న. అప్పుడు. ౯౭

౧౧. ఎక్కడ నుండేయె కలెను సిక్కు
 ననుజువాని కిష్టోదయము
 ఎక్కడ నున్నది కొప్పుపెట్టినారు
 నాగి కను ను నున్నెప్పిదము
 బక్కనియు నెంగుల నొకరినల
 నెక్కరినెట్టి నెట్టివారు
 ఎక్కరి కొక్కరినల నొకరిము
 నొకరినల నొకరిము

నొకరినల నొకరిము

౧౮

౧౨. చాల నదృశ్యముగ నాలలితాంగియు
 నదృశ్యముగ పొకిత పప్పుకుండ
 బానె నాక్షణముగ నొకరినల
 నొకరినల నొకరిము

౧౯

౧౩. వలపు గిలపు వికతుల కొకప్పుడు దడం
 బడును గాని యెట్టియెడల నెట్టి
 ఒగితి నాక్షణము మగతమును దడం
 బడునుకొకటి యెందు నొకరినల

౧౦౦

౧౪. స్త్రీత్వపు పక్షత్వదా లిట్లు చెందువేళ
 వాని కొంచెమునై దృష్టి వర్తిలుటను
 వారికె నొంచెముమాపు లొంచెముల కట్లు
 భాగము ప్రధానం బెట్టిపట్ల నరయ.

౧౦౧

ఆ. అమ్మయి బరహ్మరాక్షసిస్యత్వయ-
బగుటఁ జూచికొనె మహద్భక్తయి
హృదయవలల వహించి నిమేషమునయె
కోయటంచు వారు గొంతతడవ.

౧౦౨

సీ. అంతట నానుముఖాసత్తి మాత్మలోఁ
దస్త్వియత్తబురు దలంచుకొనుచు
దశనాధువదశబు గరుఁగొనె యిప్పుడే
శనిశట్టినూటమహత్త్వమయి
తప్పుచు మును జరత్కాయ మేలకత్తి
సన్నిధి వేఁగొను సమయమునను
శను సత్యవచనగా నొకరింప నాచును
బ్రాహ్మచిరిని వృథ మైచుచు.

గీ. శాశ్వస్తంభలిపిరీతిఁ జర్చ సేయ
నిలక విని యీక నేలయు శరకు మెచ్చె
మాడబోవంగ నెల్లనొయనుచు బలికె
శమ్మణి స్తంభుఁడు భవిష్యదర్శవశేత.

౧౦౩

వ. ఇట్లు పలికి వెండియు నిట్లనియె.

౧౦౪

గీ. నీకు గర్భంబు గాకుండ నాకు నాకుఁ
గొడుకు నీకూటమిని గలుగుటకు నీకు

వరము లిచ్చినయవాణివాక్య మెట్లు

ఫలితము గనున్న ఏయె యెందు బదర జనదు.

౧౦౧

చ. అదియునుగాక యంగల కంగజసంగర కేళికావిశే

మదశిలయందు నెక్కుడంట సౌఖ్యగతు ల్మగవాకగలు నా
కిదియు నెక్కుగికో నిపు డభీష్టము గావున నిట్లయ్యుండ గో
రెద నొకకొన్ని నాళ్లు విహంగపుమునీపునుబూరుమాకృతిన్

వ. అనిన విని సుముఖాసత్తి యోయనఘ నీవేరూపాబున నుగ
డు మన్న నీదువాక్యంబు నాకు వేదవిధిసమాసంబు గావున
నీవల్కినయట్ల చేసెద నని తదా ప్రకారంబున దసపునమ
రూపంబుతోడ నడపుచుండె మణిస్త భుండును స్థానారీ
రూపంబున మదనకీడల బ్రవర్తింబుచుండె సప్పడు తమను
ముఖాసత్తిమణి స్తంభ నామధేయంబులు స్త్రీత్వపునుపత్వం
బులవెంబడిన వీడ్పాటుగా సంకేతంబులు చేసికొని గాత్ర నా
కృత్రిమవనిత తనపుగుండును బానును నాసావిహార
యోగ్యంబు లైనయారామప్రదేశంబులు చూచువేడ్క ద
ససింహంబు నాకర్పించి తదాపూర్ణులై దానియగ్రప్రసాద
రవేగంబునకు సంతసిల్లుచు సంతరిక్షంబునగ జగియుచుచుగ
డి యెదుట నొక్క పురంబు గని తనహృదయవల్లభుని కిట్లు
నియె.

౧౦౨

క. పుర మల్లదె యద్భుతగో

పుర మై వరణమిషలసితపుణ్యస్త్రీనూ

పుర మై శోభవములకుఁ గాఁ

పుర మై శోభలెడు సంగములఁ గనుఁగొంటే.

౧౧౦

చ. కలకలహంససారసబకప్రముఖాంబులహంగమంజరి

కలకలనాదలీలఁ దప్పకైరవతామరసాదిలక్ష్మీజో

కల కలహంసశాభ్యుదయగౌరవముల్ సరిగా వటించుచో

గలకల నవ్విచున్న పరిభావలయంబునీభంబుఁ జూచితే.

క. ఈరమ్యపరిఖనడుమన్

సారపుశృంగములతోడ సాలము పచ్చా

కారత నొప్పుగ నీది కా

సారపురం బండు కొలనిచాడ్పును నునికిన్.

౧౧౧

క. తోరణము లింద్రధనువుల

తోరణము లొసర్ప నొప్పుతోరపుఁబురముల్

సారపురీతుల నీకా

సారపురీతులను రావు చర్చింపంగన్.

౧౧౨

ఉ. తోరపువస్తుసంపదలతో రమణీయత నొప్పునప్పురం

బోరమణుండ రత్నఖచితోజ్జ్వలసౌధవిహారణసక

హ్వరసుషేటికారుచిరభూరిసుగంధసమేతవాతసగ

చారకృతావిదూరసురి సంపదపూర్వమనప్రమోద మై.

క. ఇచ్చోటికిఁ దొల్లియు నే

వచ్చి యెఱుంగుదును దీనివైభవమహిమ

బచ్చెరు విందు వసింపగ

నిచ్చె యగుచున్నయది యుశ్వరి నాకున్.

౧౧౩

క. అని పలికి యంతటను దీ

నిని దిగవలయు చని యపుడ న్నెలకు డిగ్గ

వసంహవాహనముఁ బ

ట్టి నిజేశుఁడు దాను దాని డిగి పడచి చూసె.

౧౧౪

ప. అప్పట్లఁ జెలురాజు సత్వదాత్ముఁ డనెడువాఁ డప్పుడు

వాహ్యత్వియై తిరిగి యరుగుచుచు నాపూర్వజుడి

హాపలావణ్యంబు లాపోవక నిచ్చి మేల్చి నీరట్టి ది త

మనుబుడ.

౧౧౫

క. ఒంటనిరాజుఁ గప్పము

గొంటి న్నే లేచ్చి కలికిగుఁబ్బెతిలలు

దింటుఁ గల రతకంఠెను

గొంటికి నిం పైనవాలుఁగొంటిఁ గొంటిసే.

౧౧౬

క. అనరాదుగాక నాయి

టచ నా దిగువఁటిచెలువ నాకలఁగ

ల్లునె చెప్పనేల కలా

వనితల నాయకులయిఁ జ్ఞవనితలనుస్థల.

౧౧౭

క. అసిక్కునిసంబంధ

బీసాదైక్యకంఠకి నేతి నొకొ

వోసం బిట్టటు భావః

చేసినఁ దెలియుదము వారు చెప్పిఁ నింకన్.

౧౧౮

మ. అని చింతింప యదృచ్ఛ సచ్చెలువ తన్నా శేష నిక్షిప్తినన్
ఘనసైన్యంబులు గొంత మించఁ దనతుక్థార్థంబు శేషిం జపు
కుగన చాటించి గుడించి బిత్తరపులాగుల్కొని నాడించె శో
భనతద్వల్లనవల్లదగ్రిమరుచిస్థాయిత్యుటంబుతోన్. ౧౧౯

వ. ఇవిష్టంబున ఘోటకంబును నొక్కొంతవడి యిట్టయ్యెఁ ద్రొ
క్కించి యూకించి కించిదుదంచితరత్నకంకణక్రేపారంబులు
గదల్కింపఁ గందం బప్పుల్లించుచు నిలిపి యున్నడు. ౧౨౦

౩. కేయూరమాణిక్యకిరణముల్ మెఱయించె

జెలికానముఁపుఁ జేయు చేర్పు

రత్నాంగుళియకప్రభ పేరెములువాఁడ

శేషపద్మంబుఁ గెలగెలఁ ద్రిప్పు

పరితిదంతాగ్రకాంతులు చొలంకంగ దండ

కపనతోఁ దత్తమతనము నడపుఁ

బలినప్పుడాయము ప్రియపుండ్రొకట్లఁ బె

చంగ నర్కసచిత్రతో సుసమకా

౧. మణికిరీటంబు వూరెంచి మగుడ పిచ్చు

దళుకుఁగొనగోర మీసలనులి యెడల్పు

నాచకోరాక్షు కరుణ దురుసి యగసి

భావజవిత్రములు కడు బరిధిపల్లె.

౧౨౦

ఉ. కంతువికార మొకరణి గాటముగాఁ దం. మహా బ్రహ్మట
క్రాంతిగ నున్నచో నొకఁడు కానుక యిచ్చినపూర్వ బుట్టి బా
హుతరసీమ నద్దొకొని యామృతగల్గి వనఁ జూచె నా స
త్కారత యొకింత జూచుచునుగప్పు ఘటి ముచు నెనాము
వంపఁగన్.

౧౨౧

వ. అతః శ్వేతు డిగ్గి తా నొక్కఁడండు మిస్కెన జేరి బోయి
మహాత్మా మిర లెచ్చటనుండి వచ్చితి రెండు పోవుచునున్న
వారు మినామధేయంబు లెప్పియివ్వనిత నీ కేయగునని
యడిగి నతుడు తమవచ్చి తెఱంగు చెప్పి యే మని స్తభుం
డనువాడ నాపూర్వోడి నున్నును ప్త మును పేరం బు గన
నని కలికె యి తన భార్య యు ముఱంగి చి నీకురి గల్గి
చర యే తెఱంగున పైన నన్ని నున్న జూచు టమి "దె
భాగ్యవశంబున పైనయట్లయ్యెను గాన యని చి త్తం దుచు
నతం డెనికిం గపటనయంబునం గృతాంజలి మ్రు. ౧౨౩

చ. హృదయమురఃజిలంగ నెను నెంతయు భక్తి నగొన్న నాస్తిని "
సదనమునందు నుంచికొని శక్తి నుసారకృత్యోపచారము
పదఁ బరిచర్య సేయుటకు మామది నున్నది వేడ్క మిర లే
తదభిమతం బొనర్చు టుచితంబు మహాత్మక సిద్ధి శేఖరా.

క. అసిన మణి స్తభ్రుం డం

గనవనననం జూడ నల్లకాని మ్మొందు

డిన మన పేమి యనిభి

ర్తను బలికెన్ నగుచు గాకురంక్షణయున్.

౧౨౧

క. అపితి ననమతిచిన

వాగల దోహ్మను మం జనియె వసుధావసుం డి

పారెడన వసుణిమయగిది

కాహాధులం జేసికొని నిజాలయముం కున్.

౧౨౨

గీ. ఇట్లు దోహ్మని చని కరం బింపుమిందు

నట్టిమణిగేహములు వైచివ్యమెంచ

ములును సొమ్ములుం బరిమళములును జేటి

కాజనంబులుం గడు నధికమంగ విచ్చె.

౧౨౩

క. ఇచ్చి పలుమాలు వారం

పచ్చటికిం జని విసేపుం జై కొలుచుమం దా

సచ్చెనను దనయెడగు

నచ్చుట కడగింజు దనినచారలచేతన్.

౧౨౪

ఆ. అలతొగియుం దన కప్పటి కొక్కిరింలె

గర్భజననశంక గల దటంచు

జెప్పి సిద్ధాసుతుని సిద్ధాసకీక యే

గలయ సన్యు సనుచుం గడపి పుచ్చె.

౧౨౫

క. అవారిజముఖి కంఠన్

వేవి భృదయిచే జిక్కె- నెమ్మేను గడున్

భావము మృద్భక్షణవాం

ఛావ ర్తనఁ జేచె గర్భసంసూచన గాన్.

౧౩౦

కవి. కడుఁ గృత మైనసనాభిని మధ్యమఁ

గన్గొని కన్గొని యేమొ బలం

బెడలఁగఁ జిక్కెఁ గరం బపు డుగము

తెల్లఁ దదీయఃకృత్యము పోఁ

గడఁగుటయు బొదలె న్నతిసం బగు

కాంతచనుంగన మున్నును చా

బడలదు తత్పరిపుష్టితతో గను

పట్టె మొగులుల న లొదవన్.

౧౩౧

మ. కడుఁ దోరంపుఁబయోధరంబుల మొన ల్గప్పగు మా బుద్ధిని

ప్పుడు తద్వక్త్రసుధాంశుబింబ మనయగల్గు బాడురక్త గ

నం, బడియె గాత్తికపూర్ణిహతిధిబలె న్భాషించి చూడ గ

నె, య్యెడలన్ స్థానగుణాబునం గలుగ వే యేమేనియుం బ

త్రముల్.

౧౩౨

గీ. అంతఁ గడుఁ గౌను పొదలె రత్యాశ వదలె

వఖలు విరియంగఁబాతె బేరలత మీతె

నాభి వికసించె గతుల మాంద్యంబు మించె

సతికిఁ బ్రాన్దలనెల చొచ్చె జడత హెచ్చె.

౧౩౩

క. ఈరాజోత్తముఁ డంతట

నారమణికి నుద్భవితై నైదుగ్రహంబుల్

సారగుణత నుచ్చస్థా

నారూఢిం దనర భవ్య మగులగ్నమునన్.

౧౩౪

సీ. సకలసిక్కులును బ్రసన్నతఁ గాన్పించె

జలువనెత్తావిగాడ్పులు చరించె

గుసుమవర్షంబు లోకుల కద్భుతముచేసె

శుభలీల దివ్యదుందుభులు మ్రోసె

సర్వామరులజయశబ్దముల్ విలసిల్లె

బరగఁ ద్రేతాగ్నులుఁ బ్రజ్వలె

బరమసాధుజనంబు భావంబు లుప్పొంగె

గలుషచారిత్రులబలిమి క్రుంగె

౧. శౌర్యగాంభీర్యధైర్యసాజర్యనీతి

సత్యకీర్తివ్రతాపాదిసకలసుగుణ

పుంజరంజిష్యమాణభూభువనుఁ డగుచు

నిమ్మహారాజవనుఁ డుదయించినపుడు.

౧౩౫

౨. బ్రహ్మదేవుం డితనితల్లిదండ్రులకు నాగంతుకంబు లైనవర్త

మానస్త్రీత్వపురుషత్వనామధేయంబులు చూడక సహజ

స్త్రీత్వపురుషత్వనామధేయంబు లవలంబించి యవ్విధంబు

న నివ్విభునకు మణి స్తంభుండు తల్లి యనియు సుముఖాసత్తి

తండ్రి యనియుఁ బలికినవాఁ డతనివాక్యంబున కస్యధాభా
వశంక గలదే యచ్చుణి స్తంభుండు పుత్రోదయం బైసయనం
తరంబ తన తొల్లింటిమగతనంబు తనకును సుముఖాసత్తి
యాఁడుఁడనంబు సుముఖాసత్తికిని గలుగునట్లు లామెచేతం
బలికించి యాభార్యయు దాను దమతమపూర్వనామధే
యంబులతోడన తిరుగ యోగాభ్యాసభాసురు లగుచుఁ గా
నారపురంబునన యున్న వార లీరహస్యంబు వానివలనం బా
రాణగాఁ దెలియవలసినఁ దెలియుండని పలికి యిట్లనియె.

ఉ. ఎప్పు డితండు తల్లి కుదయించెఁ గరంబు విచిత్రలీలనై
నప్పుడకల్గె యావనము యావన మెప్పుడు గల్గె నిచ్చెఁ దా
నప్పుడవచ్చి యొక్కమణి యమ్ములు విల్లు స్వభావసంక్షోభో
నొప్పెడుసిద్ధఁ డిందుఁబ్రథమోత్తరభావముఁగానరెవ్వరున్

సీ. అంతఁ గళాపూర్ణుఁ డనునామ మితనికి

నిడియె నాసిద్ధలోకేశ్వరుండు

అప్పుడ తత్పట్టణాధీశుఁ డితనిస

ద్యోయహావనాదిమహోన్నతి విని

యితఁ డెవ్వఁడో మహాద్భుత వైభవుండు దివ్య

పురుషవర్యుండు గాఁబోలు నితని

తల్లి నే నితరసాధారణంబుగఁ జూచి

కామించి పాపంబుఁ గట్టుకొంటి

గీ. నిది మఱవఁజేయఁదగు నేమి యిచ్చి యైన
ననుచు నాసాధ్యకడ కేఁగి యమ్మ మిమ్ము
నెఱుంగ కొనరించిపట్టినాయెగ్గు లెవ్వ
గల్గినఁ గృపార్ద్రచిత్తవై కావు మనుచు. ౧౩౯

వ. తత్త్రియంబుగా నితనికి నిజాధిపత్యం బెల్ల సమర్పించి తాను
మంత్రి యై కొలిచియుండె నని చెప్పిన సలఘువ్రతుం డా
బాలికం జూచి స్వభావుం డనఁ బరఁగసనాస్థుఁ డెవ్వఁ డే
మికారణంబున నమ్మణియు శరచాపంబు లితనికిఁ దెచ్చి యి
చ్చె నని యడిగిన నది యిట్లని చెప్పె. ౧౪౦

సీ. ఓవిప్రవర యాస్వభావాఖ్యసింధుండు
విను సుముఖాసత్తిజనకుఁ డాతఁ
డాపుత్తి జనియించినట్టిపిమ్మటఁ దన
కాంతను విడిచి దేశాంతరి యయి
తిరుగుచు మాహురీపురమున కేతెంచి
యందు దత్తాత్రేయు నఖిలయోగ
విద్యారహస్యకోవిదు మహామహుఁ దప
శ్చర్యచేఁ దనకుఁ బ్రసన్నుఁ జేసి

గీ. కనియెఁ దక్కువచేత యోగప్రకార
ములు సమస్తంబు తద్యోగవిలసనమున
భావ మెప్పుడు దనయందుఁ బాదుకొలుపు
చునికిఁజేసి స్వభావాఖ్య యొనరఁ దాల్చె. ౧౪౦

ఆ. అనుడు వినయ మొప్పు నలఘువ్రతుండు కే

ల్లాగిచి సకలబోధములకు నిధివి

నీ వెఱుంగనియవి లే వెప్పి యోగముల్

చెప్పవలయు ననిన శిశువు వలికె.

౧౪౧

క. విమలాత్మక వినుము ప్రశ

స్తము జీవాత్మపరమాత్మసంయోగము యో

గ మఁ దదంగము లెనిమిది

క్రమమున వినిపింతుఁ దత్ప్రకారము చెలియన్.

౧౪౨

ఏ. ఆయోగాంగములు యమనియమాసంప్రణాయముప్ర

త్యాహారధారణధ్యానసమాధు లనఁ బ్రసిద్ధము లై యుం

డు నందు నొక్కటొకటి యనేక భేదము లగు నవి యెఱంగిం

చెద వినుము.

౧౪౩

మ. యమముల్ సత్యదయాక్షమాప్యతిమితాహారాజ్జప్రబ్రహ్మచ

ర్యము లస్తేయ మహిస శౌచమస నొప్పగున్ ధ్యేత్రీసుగో

త్తమ యందుం దశభంగులై పరులభాధబెట్ట కింపారు బాగ

కమి సత్యంబు పరాత్రి కోర్పిమి దయాఖ్యు బెంపుమి యు

గడున్.

౧౪౪

క. విను మొరులతప్పలందుం

గనలక సైరించి యునికి త్నమ యనఁ బరఁగున్

ఘనబంధువి యోగాదుల

కును హృదయము కలఁగకునికి గొజులు ఛత్రి యచన్. ౧౪౫

క. ఎనిమిదికబళంబులు యతి

కినుమడి వసవాసి కతని కినుమడి గృహికిన్

విను లఘుభోజన మితరుల

కసఘ మితాహార మనఁగ నభీనుతి కెక్కున్.

౧౪౬

గీ. విహితకర్మంబు లెందుఁ గావించునెడల

మఱి నిషిద్ధకర్మంబులు మానునెడల

వాఙ్మనఃకాయకర్మైక ర్తనంబు

సూవె యూర్జవ మన మహీసురవ శ్రేణ్య.

౧౪౭

సీ. సన్నాత్రసికిని బ్రహ్మచారికి నైష్ఠికుం

డగువసస్థుఁకు నోయచఘచరిత్ర

స్త్రీసంగమంబును ద్రికరణంబులయందు

నొకయఃస్పృశును జేయకునికి బ్రహ్మ

చర్యంబు ఋతుకాలభౌర్యాభిగమంబు

దక్షిణబొట్లతో దర్శిహార

మును మానుటయు గృహస్థుఁడగుచు బ్రహ్మచ

ర్యం బింక నస్తేయ మఁగ నెందుఁ

గీ జౌర్య మెఱుంగమి యెపుడు నేజుతువులకు

నెగ్గొసర్పకయునికి యహింస యనఁగ

శౌచమును రెండుదెజులగులై శాస్త్రములను
బాహ్యమును నాతరుంబు నాఁబ్రణుతి కెక్కె. ౧౮౮

౪. అందు బాహ్యశౌచ మనఁగ మృజ్జలములఁ
జేయఁబడినయది ప్రసిద్ధికెక్కు
నాతరుం బనఁగ ననఘ ధర్మమున న
ధ్యాత్మవిద్యచేత నయినశుద్ధి. ౧౮౯

క. విను నియమంబులు పది తప
మును సంతోషాస్తికత్వములు దానేశా
ర్చససిద్ధాంతశ్రవణము
లును హ్రీయును మతి జపంబులును వ్రతము నున్ . ౧౯౦

గీ. కృత్రుచాంద్రాయణాదికక్రియలఁ గాయ
శోషణముసేత తపము సంతోష మనఁగ
నెప్పు డేమిలాభము గల్గె హృదయవృత్తి
నదియ చాలునం చునికి ను మ్మనఘచరిత. ౧౯౧

క. విను పుణ్యపాపములు గల
పనియెడువిశ్వాస మెద్ది యది యాస్తిక్యం
బనఁ బరఁగున్ న్యాయార్జిత
ధన మర్థుల కొనఁగు టొప్పు దానం బనఁగన్. ౧౯౨

క. ఈశార్జన మన హరిఁ బర
మేశుం బూజించుటయును నెపుడును రాగా

వేశాన్మతహింసాప్రము

ఖాశంకలు లేనిహృద్వచోంగస్థియున్.

౧౫౩

సీ: అనఘాత్మ వినుము సిద్ధాంతశ్రవణ మన
 వేదాంతశాస్త్రంబు వినుచు నునికి
 వైదికతాకికవర్తనలకు దూర
 నుగునిద్యకర్మంబుచుదు లజ్జ
 యెయ్యది యది సుమ్ము హ్రీశబ్దవాచ్యంబు
 విహితసదాచారవిధులమీది
 శ్రద్ధ మతి యనంగఁ బ్రస్తుతి కెక్కును
 వేదబాహ్యము గానివిమలమంత్ర

ఆ. మును గురూక్తమార్గమున జపించుటయు న
 ఘోత మగుశ్రుతిస్మృతీతిహాస
 ముఖ్యవాఙ్మయంబు మునుకొని యావర్త
 నంబు సేత జప మనంగఁ బరఁగు.

౧౫౪

క. వినుము విశిష్టాచారం
 బును ధర్మప్రముఖనిఖిలపురుషార్థకరం
 బును నగునుపవాసాదిక
 మనఘాత్మక సుప్రసిద్ధ మగు వ్రత మనఁగన్.

౧౫౫

క. ఈయమనియమంబులు గల
 ధీయుతుఁ డధికారి వసుమతీసురవర ని

శ్రేయసకరాసనప్రా

శాయామాద్యుత్తరప్రయత్నంబులకున్.

౧౫౬

న. ఆసక్తులు లనేక భేదంబులుం బ్రవర్తించు సంద్యుత్తసంబు ల
యినకొన్నిటిని వివరించెద.

౧౫౭

క. విను జానూర్వంతరభా

గనివేతతచాదనలుఁడుఁ గడు ఋజుకాయుం

డును నై కూర్చుండుటయో

యనఘాత్మక వెలయు స్వస్తికాసన మనఁగన్.

౧౫౮

గీ. వామపృష్ఠపార్శ్వమునన వామగుల్ఫ

మమరఁ బార్శ్వంతరమున గుల్ఫాంతరంబు

నునిచి గోముఖాకృతి దృఢాసనత నునికి

యమలగుణ గోముఖాసన మనఁగఁ బరఁగు.

౧౫౯

సీ. దక్షిణపాదంబు దక్షిణాంకమున న

దక్షిణపాదంబు దక్షిణాంక

మున నిడి యిరుగేలు వెనుకగా వీడ్వడ

నిగిడించి బొటప్రేళ్లు దగులఁ బట్టి

యురముపై చిబుకాగ్ర మొనరంగ హస్తించి

దృష్టి నాసాగ్రసుస్థితము సేసి

యునికి పద్మాసన మన నొప్పు నిందు కొం

దలు చిబుకవ్యవస్థానియమము

గీ. చెప్ప హాకకొంద ఊరుసుస్థితిగ నడుగు
దోయి యుత్తానముగ నిడి తొడలనడుమ
నట్ల పాణులు నిలిపి నాసాగ్రదృష్టి
యగుచు నునికి పద్మాసనం బ్రక్షు బుధులు. ౧౬౦

గీ. అనఘ తుదఁ జెప్పినట్టిపద్మాసనవిధి
యందుఁ జిబుకాగ్రమును హృదయమునఁ జేర్చి
రాజదంతమూలుంబున రసన చేర్చి
వాయుకర్షణ మొయ్యనఁ జేయవలయు. ౧౬౧

క. పుడితొడపై వామపదం
బిడి యితరముమీఁద నితర మిడి నిశ్చలతం
గడుఁ గుదు రై కూర్చుండుట
పుడమిన్ వీరాసనాఖ్యఁ బాలుచు మహత్మా. ౧౬౨

శా. అండాధస్థిత మైన రేఖయుభయోపాంతాబుల స్థుల్భముల్
రెండున్వీడ్వడఁజేర్చి బాహుయుగము న్నేల్లంగడుంజిక్కనై
యుండన్జానుపులందుఁబూంచివివృతాస్యంజై సనాసాగ్రవీ
క్షుంజైయుండెడునట్టియాసనము మించు స్నిహసంజ్ఞాకమై.

మ. తనగుల్ఫంబులు రెండు నండయుగళాధస్సేవనీపార్శ్వవ
ర్తన నుండన్ ఘటియించిహస్తములఁ దత్పార్శ్వంబులత్యం
తయత్సనిరూఢిం గ్రహియించి వర్తిలుట యోధర్థాత్మ

భద్రదాసనం, బహుబ్రహ్మతీ వహించి యుండు నది సర్వార్థో
గ్యదం బెప్పడున్. ౧౩౮

క. తగ మేహనంబుపై స

వ్యగుల్ఫ మిడి దానిపైఁ దదస్యం బిడిగ
ట్టిగఁ గూర్చుండుట యోభ
వ్యగుణా ముక్తాసనాఖ్య మై పెంపొందున్. ౧౩౯

క. కొందఱు సిద్ధాసన మని

కొందఱు వజ్రాసన మని కొనియాడుదు రిం
పొందఁగ దీనిని మఱియొక
కొందఱు గుప్తాసన మనుకొందు మహాత్మా. ౧౪౦

చ. కరతలముల్ ధరిత్రిపయి గట్టిగ రెండును సూఁది వానికూ
ర్పరముల నాభిపార్శ్వములఁ బన్నడ నాని శరీర మెల్ల నం
బరమున దండలీలఁ గనుపట్టఁగఁ జక్కఁగఁ జాఁగి యున్నిను
మ్మరయ మయూరస్సంజ్ఞ మగునాసన మోధరణీసురోత్తమా

గీ. ధరణిపై రెండుపాదము లొరయఁ జాచి

పాణులఁ దదగ్రములు బిగఁబట్టి నుదురు
జానువులఁ జేర్చి యున్ని యోసాధుచరిత
తాపసేంద్రులు పశ్చిమస్థాన మండ్రు. ౧౪౧

క. ఈయాసనములు మిక్కిలి

కాయలఘుత్వమును సకలగదనాశనముం

జేయుచు బాపనికాముము

పాయం దోలుచును బరంగు భవ్యచరిత్రా.

౧౬౯

సీ. ధాతినేతికపాలభాతివ స్త్రితాట

కములు నౌలికి నాంగ సమరుయోగ

షట్ర్యముల దేహసంసిద్ధికలితుఁడై

పరంగి యీచెప్పినభద్రసింహ

పద్మాసనాదులపరిచయం బమరంగఁ

బ్రణవసంఖ్యాభేదగుణనిరూఢిఁ

గొమకొందుపూరకకుంభకరేచకం

బులవి శేషంబుతోఁ బాలుపుమీఱు

గీ. చున్నయట్టిపాణాయామ మోమహత్మ

సలుపఁ జూపంగ మారుతజయము గల్గు

నంత కంతకు సంసిద్ధి నతిశయిల్లు

నాఁడునాటికి మేనిలో నాడు లెల్ల.

౧౭౦

గీ. విను మపానంబునకు రెండువ్రేళ్ళయెడఁచు

బై నెసఁగుపావకునియునిగ్రహట్టునకును

బైని తొమ్మిదివ్రేళ్ళలపాటియెడఁచు

ధరణిచురవర్య నాడికందంబు వొలుచు.

౧౭౧

గీ. ఉండుఁ దనువున డెబ్బది రెండువేలు

నాడు లొకటియు నూఱు గణ్యంబు లందు

నంకుఁ బదునాల్గు శ్రేష్ఠులు లందులోన

మూఁడు నుతికకు- నందును ముఖ్య మొకటి. ౧౭౨

వ. పదునాల్గునాడులలోపల సరస్వతీప్రముఖుంబు లైనయేకా
దశనాడులు జిహ్వదివ్యాపారకారణంబు లై పరఁగు నిడా
పింగళ లనునాడీద్యయంబు వామదక్షిణనాసారంధ్రగామి
యగుచుఁ బ్రాణాయామసాధనం బై ప్రవర్తింపుఁ బ్రధానత
ము బైనసుషుమ్నాహ్వయనాడి బ్రహ్మనాడియనం బరఁగు
చు నాడీకందమధ్యవర్తిని యై బ్రహ్మరంధ్రగామిని యైయుం
డు నందు పవనంబుఁ బ్రవేశింపఁ జేయుట యుత్తమయోగం
బనం బరఁగు నికఁ బ్రత్యాహరప్రకారంబులు వినుమని యి
ట్లనియె. ౧౭౩

సీ. ఇంద్రియార్థములందు నింద్రియంబులఁ బ్రవ
ర్తిలసక కుదియించి త్రిప్పటాకటి
యవి యెందుఁ జరియించె నది సమస్తంబు నా
త్మయ కాఁగ మనసులోఁ దలంచుటాకటి
నిత్యకర్మంబు లన్నియు నాత్మయంద సం
తతము చిత్తముచే నొనర్చుటాకటి
తనువునం గలపను నెనిమిదిమర్మసీ
మలఁ గ్రమంబున గాడ్పునిలుపుటాకటి

ఆ. యోగశాస్త్రశీలయుతులు ప్రత్యాహర
భేదరీతు లనుచు నాదరమున

సాంప్రదాయికముగఁ జలుపుచు నుండుదు
రోవసుంధరాసురావతంస.

०२४

సీ. పాదాదిగా జానుపర్యంత ముద్వి యు
 రావ్యదిగాఁ బాయుపర్యంత ముదక
 ముదకాదిగా మఱి నృదయాబ్జపర్యంత
 మగ్ని యగ్నాద్విదిగా నందుమీఁద
 భూమధ్యపర్యంతము మరుత్తు మరుదాది
 గా మూర్ధపర్యంత మోమహాత్మ
 నభము వర్తిల్లుఁ దానక మవి యైగు భా
 వింపఁగా వేర్వేట విహితగతిని

గీ. ధాతృనిష్ఠురుద్రేశసదాశివాఖ్య
దైవతములఁ బృథివ్యాదితత్త్వపంచ
కమున ధారణ మొనరింపఁగావలయును
బ్రహ్మమునను బ్రాణాయామభంగు లమర. ౧౭గీ

ఆ. అని మఱియును దద్రహస్యవిశేషంబు
లన్నియును వచించి ప్రాణముఖ్య
పవనగతుల తెఱఁగు వసునెమిదిమర్మ
ములును నాడు బుండుపొలుపుఁ దెలిపె. ౧౭౬.

౪. తెలిపి యింక ధ్యానప్రకారంబు విను మని యిట్లనియె.

క. అప్రతిమముగ విజాతీ

యప్రత్యయవాసనానిరాసావిచ్ఛి

న్నప్రవహదుసజాతీ

యప్రత్యయరూప మగుచు ధ్యానము వెలయున్. ౧౭౮

క. అది సగుణధ్యాన మసన్

సదమలగుణ వినుము నిర్గుణధ్యాన మసన్

విదితముగ నిరుదెఱుగుల

మొదలిటియది చేయ నితరమును సిద్ధించున్. ౧౭౯

చ. సగుణ మనంగ నింక విను శంఖసుదర్శనముఖ్యచిహ్నితం

బగుపురుషోత్తమాకృతి తదన్యము నిర్మలనిత్యచిహ్నియం

బగుపరమాత్మరూప మది యబ్బుట దుర్లభ మెట్టివాఁకిన్

సగుణవిలాసచింతనము నల్పం గ నల్పం గాని భూసురా.

క. మానసము విష్ణునందాన్

లీన మగుచు నించుకయుఁ జలింపక యుండె

బూనుట సమాధి యగు వి

ద్యానిరతా యేకరూప మది భావింపన్. ౧౮౦

వ. ఇది యోగవిద్యాప్రకారంబు దీని మహత్త్వంబునంజేసి య

త్రైఱుగున భావంబు దనయందుఁ దిరంబుగా నిలుపుచు నా

సిద్ధుండు స్వభావుం డనం బరఁగె.

౧౮౧

తరల. అతఁడు నిత్యము నాత్మయోగసమాధికిన్ విజనస్థల
స్థితి మనంబునఁ గోరి పెక్కులు దేహముల్ చరియించుచు
గతివశంబున జన్మదేశము గాంచి యందు గడున్ వివి
క్తతల మంచు నసించెఁ దా శతతాశదఘ్నహ్రదంబుతోన్.

సీ. అట్లు నసించి యోగాయాధి నుండుచోఁ
దశయల్లుఁ డాలిపైఁ గినుకవలన
మడువున నారీతిఁ బడి తన్నుఁ జేర వ
యస్తస్సంభమణి మొదలై చయట్టి
వానిఁ గొన్నిటి నిచ్చి తా నంపెఁ గాని య
ప్పుడు దనబంధుత్వమును దెలుపఁడ
పోయినబంధంబు పోనీక తగిలించు
కొన నేల మగుడఁగ ననుతలఁపున

గీ. సంత నెంతయు బహుకాల మరుగ నతఁడు
నియతివశమునఁ దద్యోగనిష్ఠ వదలి
హ్రదములోపల వెలువడి యరుగుదొచె
సకలబుధ సేవ్య మైసశ్రీశైలమునకు. ౧౮౪

ఉ. శీలితయోగవై భవుఁడు సిద్ధుఁడు వేడుకమించఁ గాంచె శ్రీ
శైలము నీలలోహితలసన్నగిచి త్రితసానువైభవో
త్తాలము సేవకేష్టఫలదానవిధానసవీసదేవతా
సాలము నిత్యవర్ణగుణజాలము ముక్తిలతాలవాలమున్.

ఉ. పెల్లగిలెం గుజేరుమల పెంపటి ఘూర్ణిలె మందరంబు దా
 విల్లయివం గెమేరుగిరి వింధ్య మిల న్నైఱయంగఁ గ్రుంగె రూ
 పెల్లఁ దుమారమాత్ర మగు తెన్న హిమాద్రికి సాజ మైప్రవ
 ర్ణిలెను గాన శ్రీనగము శ్రీనగ మ్మనకీర్తికిం దగున్. ౧౮౬

సీ. నవపుష్పవనము నా నామణుల్ గ్రుచ్చిస
 పచ్చపట్టుంగ బాయిబాగు నెఱవ
 ధాతుస్థలంబు లాతతకుండు నూంగరా
 గప్రకారంబునఁ గానుపింపఁ
 చెలిఁదాలు పచరించు సెలయేటికాలువల్
 హారవల్లరుల సోయగముఁ దాల్చు
 బహువిధోపలయుతో పత్యకాభాగంబు
 భద్రదాససములీలఁ బరిఘవిల్ల

గీ. నవరధిరణిభృష్మార్ధసమాదర్హా
 పాదకటకంబు లమరంగఁ బ్రణతిఁ గన్న
 యన్న గేంద్రుని కిసకిరీటార్పణకరి
 మైనయుడిగంపుఁగఁ జై మధ్యాహ్న లక్ష్మి. ౧౮౭

క. సిద్ధమణుల్ గనుగనులున్
 సిద్ధాషధమూలికావిశేష పుఁబనులున్
 సిద్ధరసధునులు గూడి ప్ర
 సిద్ధిగఁ జేకొన్నరూపు శ్రీగిరి యయ్యెన్. ౧౮౮

క. పాతాళగంగ యనియెడు

తైతవమున నన్న గేంద్రుణ్ణాలికడియ ము

ద్వోత్తిచు గండ శైల

వ్రాతమిషస్థితనగాంతప్రతిమలతోన్.

౧౮౯

చ. ఘనపరిరంభసంభ్రమవికాసములం గనుపట్టినట్టిమి

న్ననుహరిపేరురంబు దనయందును దాహ్మసకుండ నెత్తిప

ట్టిననిధిగర్భ బాహువన నీవి బ్రవర్తిలునన్నగంబు శో

భసఖచరద్రుమావరళపల్లవతల్లజశోణపాణి యె. ౧౯౦

వ. ఇవ్విధంబున నతిపవిత్రవిచిత్రమహిమంబున నతిశయిల్లుచు

న్నయన్నగోత్తమంబు నత్యంతభక్తియుక్తు డగుచు బ్రస్తు

తింపుచు నధిరోహణంబు సేసి మల్లికార్జునమహాదేవసేవావి

ధానం బహుసంబుగ నడపి యదృచ్ఛావిహారంబున సంచరిం

చువాడందు నంతట భృగుపాతంబున కాయతపడుచున్న

మణికంఠుడు జూచి నీవెవ్వండ వీనాహసోత్సాహంబునకుం

గారణం బేమి యెఱింగింపవలయు ననుటయు నతండు తనపే

రును జాతీయుం దెలిపి తద్భృగుపాతోత్సాహపర్యంతంబు

దనపూర్వవర్తనంబు సకలంబునుం జెప్ప నందు వినంబడిన

నిజపుత్రిజామాతలవృత్తాంతంబున నుత్కంఠమానమాన

సుం డగుచు మఱియుం దద్విశేషం బతనికి నెఱుకపడినంత

యడిగి తెలిసి తాను సుగ్రాతిజనకుం డగుట వినిపించి తనవ

ర్తసం బంతయుం జెప్పి శారనాదేవి యాసుగాత్రీశాలీనుల
కు నిచ్చినవరంబు లెట్లు ఫలితంబు లగునో యని యొకింత
చింతించి యవి యట్టట్ట సఫలంబులు గాక మానవుగా యని
నిశ్చయించి మణికంఠరున కిట్లనియె. ౧౯౧

సీ. నారదుపరిచర్యచే రుక్మిణీకాంతు
శిక్షను సంగీతసిద్ధిఁ గనుట
యమ్మానికరుణచే హరిభక్తి తీర్థయా
త్రాదిపుణ్యంబుల నతిశయిలుట
నడుమఁ బ్రమాదంపునడకఁ జేకుటినశా
పము రాజ్యసలముగాఁ బనుపడుటయు
నధికపుణ్యప్రాప్య మైనగంధర్వజా
తిని సముద్భవమంది తేజరిలుట

గీ. యూహ సేయంగ నీ మింక నొందుజన్మ
మమితసాధ్యుణ్యసంపన్న మగుట ధ్రువము
పుణ్యవాసన లూరక పోవు సూర
యెట్లుఁ దమతమఫలముల నిచ్చుఁగాని. ౧౯౨

క. సుగుణగణైకనివాసం
బగుజన్మము నీకుఁ గలిమి కాదిమహేతూ
పగమంబ చాలు నిచ్చటి
భృగుపాతంబునకు నే మచేక్షిత మింకన్. ౧౯౩

చ. అనుడు నశండు శ్రీమహితు లై శుచివర్తను లైనవానికిం
దనయుడ నై జనించుటయడఃఫలమంచుడలంచినాడనా
విని యటులైన నెంతయుఁ బవిత్రచరిత్రత నీకుఁ గాన్పడం
దనరినవారు మత్సుతయుఁ దత్పతియుఁ దలపోసిచూడఁగన్

ఉ. వారలు తల్లిదండ్రులుగ వాంఛయొనర్చుట మేలుగాదె యిం
పారఁగదాననాకునుబ్రతుంబగుటకొక్కటియెక్కుడాప్రియం
బూరకపోదు నీమదికి నొప్పుగుసట్టిమహాపకారమో
సారగుణాధ్యయేఁ జలుపశక్తుడ మీదట నీకు నెంతయున్

వ. అని మఱియు నిట్లనియె.

౧౯౬

సీ. తొల్లి యొకప్పు మగ్గురువుల నే నాత్మ
పరిరక్షకొఱకును బట్టె మొకటి
గావలయు నటంచు దైవసంప్రేరణ
నడిగిన సృజించి యట్లు నాకు
నొసఁగుచు నిది మమోఘోద్యమం బని పల్కి-
వారలు నన్ను నీవాశ మిఁకను
క్షత్త్రీవాశంబు గాఁగల దని రావాక్య
మరసిన నీవు నాయులునకును

గీ. గొడుక నై పుట్టుటకె యనుకూల మగుచు
నున్నయది క్షత్త్రీధర్మ మత్సుజ్జ్వలముగ

జగతి యేలెదు తక్కి ససందియంబు

లన్నియును మాని నామాట యాచరింపు.

౧౯౭

సీ. అనుడు నల్లెని నాయాత్మచందము విను

మల్లెను మాఱుమే నత్త నందు

రాజనౌటకును గారణము లున్నవియ యి

కను బవిత్రులయిట జనన మొద

కాంక్షచే నిప్పు డీకరిమేల్వెర పుజి

నుఱుకుచున్నాడను మఱియుఁ గొంత

మదిలోనెమరిమెర మాన దేమిటికి నం

లేని నెంతటిరాజ నైన నెట్టి

గీ. పావనులయింటఁ బుట్టిన బహిరబహిర

రాతివర్గజయం బజ్రసమును గలిగి

వర్తిలుట యబ్బరము గాన వగపు గలదు

చిత్తమున నాకు నోమహాసిద్ధవర్య.

౧౯౮

ఆ. అదియుఁ గాక రాజ్యమనుమహాభూతంబు

సోకినప్పు డెట్టిసుజనులకును

లేనిచీకుడనము లేనిమూఁగతనంబు

లేనిచెవుడుఁ గొంత యైనఁ గలుగు.

౧౯౯

గీ. వేదశాస్త్రాదిసకలసద్విద్యలందు

నెందుఁ గొద యించుకయు లేక యెసఁగునట్టి

బ్రాహ్మణులగోష్ఠిచే నట్టిరాజ్యదోష
ములు నివారించ నగు నని తలచితేని.

౨౦౦

ఉత్తాన. భోగ్యవస్తుశృష్ట తేమిఁ బుడమితేనిదానము
యోగ్యములును గామిఁ జేర నొల్ల రుత్తమద్విజుల్
మృగ్యతముల వారి వెదకి మెచ్చుఁ గొలిచి తెచ్చికో
భాగ్య మతని కబ్బుటకుదు బ్రదుకె యదియు నక్కటా. ౨౦౧

వ. అట్లత్యుత్తమద్విజులచిత్తంబు నారాధించి చేర్చుకొనియె
దనస్సఁ దద్వివేకం బెన్ని నాళ్లకుఁ గలుగవలయు నివేయే
యెంచి చూచిన నొక్కటాకటియ మిగుల నసహ్యంబు ల
గుచు హృదయశల్యంబు లై యున్నయని నిపు సకలకార్య
ఘటనాతిసయధుండవు నాకు నివ్వెచారింబు వాయ నొక్క
తెరువు సూపిరక్షింపు మని మణికంఠరు డాస్పభావాఖ్య
సిద్ధు నెంతయుం బ్రార్థించిన నతుడు నతనికి విషాదనివారణం
బుగా నిట్లనియె.

౨౦౨

క. సతతముఁ బెం పొందుజయో
స్మృతి యొసఁగెడుకొక్కవిల్లు నవశరములు నీ
మతికిఁ దగినవి సృజించెద
క్షీతి దత్తాత్రేయుదయ కకృత్యము గలదే.

౨౦౩

శా. నీ కింకన్ సృజించి యద్భుతపుమాణిక్యము నేనిత్తుఁదా
నాకర్షించును నీదుసేవ గొన సర్వామాయశాస్త్రాదివి

వైకా ధారత నొప్పువారి సది యాత్మైలోకసూత్రబుసం
జేమూర్పున్ సకలాశ్రితాళి కఖిలక్షేనూయు రారోగ్యముల్.

క. అని యపు డొకసింగిణి ని

ల్లును వాడిమెఱుంగుటమ్ములును గెంజాయు

దనరారుమణిశలాకయుఁ

దసమాహాత్యము ప్రకాశితముగ సృజించెన్. ౨౦గి

గీ. ఇట్లు సృజించి వీని నీ వెప్పు డుదయ

మొంది తటమున్న యట్ల నీ కొనర నిత్తు

నేను గనిపెట్టికొనివచ్చి యివి యొదస్తట

యెట్లా యెన్ని నాల్గొకొ యని యెన్నవలకు. ౨౦౬

వ. అని పలుకుచుండ.

౨౦౭

సీ. అప్పు డాచేరువ సరుగుచుఁ దద్వాక్య

ములు విని శివరాత్రిపుణ్యకాల

శోభితమల్లికార్జునదేవభజనోత్స

వాయాతు లైసమదాశయుండు

నతనిభార్యయుఁ బురోహితులు నచ్చటికి

నరుదెంచి యాసిద్ధవరునినామ

మడిగి యెఱింగి మహాసమ్మదమున సా

ప్రాంగప్రణామంబు లాచరించి

ఆ. మాకు ఫలిత మయ్యె మల్లికార్జునదేవు
 సేవమహిమ యిపుడు సిద్ధవర్య
 నిన్ను వెదకి వెదకి కన్నులు సాఫల్య
 గరమఁ జెందె నిచటఁ గనుటఁజేసి. ౨౦౮

వ. అని పలికిసంతలో సృపాలుండు. ౨౦౯

మ. త. ఏ మదాశయుఁ డస్మహీశుఁ డ హేహయాశ్చయజుఁడ ని
 బౌమయోయసఘాత్మ మత్ప్రియ భార్య వీరుపురోహితుల్
 ధీమహత్త్వగుణాభిరాములు దివ్యతేజులు ఋగ్యజు
 సామతుర్యమహాగమక్రమసంప్రదాయఘరంభకుల్. ౨౧౦

క. ఓయసఘాత్మక దత్తా
 త్రేయమహామునిని మాహవరీపురనిలయున్
 జాయయు నేనును వీరి స
 హాయతఁ గొలిచితిమి బహువిధా రాధనలన్. ౨౧౧

గీ. కార్తవీర్యార్జునుఁడు చక్రవర్తియగుచు
 సంతఘనుఁ డౌట యాయోగి నాశ్రయించి
 కాదె తద్రాజకులజుఁడఁ గాన నేను
 నమ్మునీంద్రు భజించితి నవ్విధమున. ౨౧౨

వ. ఆదత్తాత్రేయుండు సంతట నాకుఁ గలలోనం గానుపించి మ
 దీయభక్తుండు స్వభావుం డనుసిద్ధుం డొక్క రుండు గలం డ

తనివలన నీకాంక్షితార్థం బీడేటు సతనిసందర్భసంబు సాధిం
చునది యని చెప్పిన నేను దేవరయున్నచోటును స్వరూపం
బును నెఱుంగక య నేకవిధంబుల నరయుచు నిచ్చటికి నిద్దేవ
తామహోత్సవంబునకు వచ్చి యిప్పటిమీమాటలయందు
దత్తత్రేయకబ్బంబు వినంబడిన నిది తెలిసి పోడముగాక యని
చేర నేతెంచితిమి మాకుం జరప్రాథతం బైనభవద్దర్శనంబు
దొరకె నిత మామభీష్టుంబు సిద్ధించిన ట్లయ్యె నన విని యా
సీహండు తనుఁ బ్రసిద్ధుని జేయఁ బన్నినగుటలవన్నుగడ
కు నద్భుతసంతోషంబు లంతరంగమున నెంతయుఁ గండభిం
ప నిత భక్తవత్సలుండవే యని యమ్మునిం దలంచి కేలు మొ
గిచి యంత నారాజును జూచి యిట్లనియె. ౨౧౩

క. ఏ నెవ్వడ నీకోరిక

లీనైనను మగ్గురూక్త మిది యుటిగదా

యానియతిచేత నెట్లెవి

గానున్నవి యట్లదవెడుఁ గానీ చెపుమా. ౨౧౪

క. అనుడు జయంబును సంతతి

యును నాయభివాంఛితంబు లోయంచితవ

ర్తన యనుచు విన్నవించెను

జననాయకుఁ డతని కపుడు సంయమి వరుడున్. ౨౧౫

వ. అటమున్ను దా సృజించినధనుర్బాణంబులను మణికంధరు
నిం జూపుచు నిట్లనియె. ౨౧౬

సీ. మానవనాథ యీమాణికంధరుచకు భా

విభవంబునందుచు విజయసిద్ధి

గావించుకొంటకు నే నీవిల్లు నమ్ములు

ఓటమున్నుగా సృజించినాడె

గావున నితఁ కొక్కనికీ దక్కంగ నన్య

దాహల కెందు బరాజతుండవు

గాక నీవు జయింతు గట్టిగ నన నట్లు

కానిండు మీకృప గలిగినదిచు

గీ. చాలు గడమకు మఱి యేన చాలుదు మణి

కంధరుని కీధనుస్సాయకముల నప్పుడు

గాంగలజయంబు మదితరకర్మకత్వ

మునుచు సిద్ధిపనేర్చునే యనియె రాజు.

౨౧౭

మ. అనఁ దద్గర్వపుమాటకుం గనలి యాయత్రప్రభావంబుచే

నిను నజ్జస్మమునం దితండు గెలుచు న్నిస్సంశయం బట్లు గె

ల్చిస మాత్రంబుచుగాక యూడిగము నీచేతం గళత్రంబుచే

తను జేయించుకొనంగలాఁ డనియె సిద్ధశ్రేష్ఠుఁడారాజుతోన్

ఉత్సా. అనుడుఁ దమపురోహితుల్ మహానిసీతితోడ నా

యనకుఁ గేలు మొగిచి యోయుదాత్తచరిత యేమి యీ

యనకుఁ దెలియు మూఁడుమాట లాటుతప్ప లేము మీ

కొనరఁ బలకఁ గలమె యస్మదుక్తి తెఱఁగు లెందులే.

గీ. మీగురువుసేవకుల మని మిమ్ము వెదకి
కొనుచు వచ్చుట యొకటియే గుఱిగఁ జూచి
యీసృపతికోర్కె లీడేర్చు మెట్లు లైస
ననుడు వారలఁ జూచి యిట్లయి సతఁడు. ౨౨౦

ఉ. తప్పునె నాదుమాట యది ధాత లిఖించినవ్రాతసుం డిల
దప్పక యెల్లరాజులను దాను జయించును మీసృపాలుఁ డేఁ
ఁజెప్పినవానిఁ దక్క నిక నేవయు వానికిఁ జేయఁజాలఁ బె
పొప్పుగ నాలుఁదానుఁదనయుల్లమునందువిముక్త మానుఁడై

క. మీసరపతిమదిఁ గలస
తానపుఁగోర్కెయు ఫలించుఁ దత్సేవతఱకి
దానును భార్యయు నేలిక
పూనినయొకమణివిశేషమును గనుఁగొనఁగన్. ౨౨౧

వ. అనిన విని వార లొకింత చింతించి. ౨౨౩

శా. మాభోగంబులె యాత్మభోగములుగా మామాటయే మా
టగా, నోభవ్యాత్మక మచ్చు దా నడుపుకొంచున్నాఁ డితండి
మ్మహా, సాభాగ్యంబున నున్నమాకును దగన్ సంసేవ్యుఁడై
వాఁడు దా, సేభావంబున నీతఁ డట్లు పరుఁ దా సేవించుకా
లంబునన్. ౨౨౪

మ. అనిన స్మిమహిభ ర్త యేలికయె మీ కారాధ్యుఁడవేళ నా
తనిభూషామణి మీకు నెంతయుఁ బ్రమోదస్ఫూర్తి గావిం

చుచు,ననకు స్మీరలు నిచ్చుచాశయుఁడు దత్సంగత్యనితోన్
త్సవం,బునఁ బూర్వోన్నతు లన్నియు స్మృతిచి యిచ్చు న్నాం
తు రత్యంతమున్. ౨౨గీ

వ. కావున మణికంధరుండు వసుంధరాపతి యగుచు జన్మించు
నందాఁక యధేష్టవిజయవిహారంబుల మీరాజు ప్రవర్తిల్లఁ
గలం డటమీఁద మదు క్షప్రకారంబున దత్సేవ సేయు గ
లుండు మీరును దన్మణిస్పర్శమహిమంబున మహానందంబు
నొందెద రని పలికి స్వభావనామసిద్ధుండు వాఁడ నందఱ నని
పి తానుచు మణికంధరుని వీడ్కొని నిజేచ్ఛు జనియెఁదద్య
చనప్రకారంబున మదాశయుండుచు సకలశత్రుజయంబునఁ
దేజరిల్లె ననిన విని యలఘువ్రతుండు మణికంధరుం డట్లు
సిద్ధుని వీడ్కొని యటమీఁద నేమి చేసెఁ దద్యత్తాంతంబు
వినవలతుం జెప్పు మనుటయు. ౨౨ఁ

ఉ. కావ్యకళారసాచుభవకౌశలనూతనభోజరాజ సం
స్తవ్యసవీనగానసరసత్వమహాత్వమరుత్తనూజ క
ర్తవ్యవివేచనారచనధార్మ్యగుణావరధర్మరాజ శా
స్త్రవ్యసనానుపాలన బుధప్రజపాలన పుణ్యఖేలనా. ౨౨౨

క. కించిదుదంచితరాగద్య
గంచలరుచిచూతనాతపాంకుర రేఖా
వంచితసకలప్రతిభట
సంచయగర్వాంధకార జలధిగభీరా. ౨౨౩

మణి. సమధికవితరణచతురమగరిను

క్రమజితరవిసుతఘనసితకిరణా

శమదమముఖగుణసముదయకలనా

విమలితనిజమతివృతగురుచరణా.

.౨౨౯

గద్య. ఇది నిఖిలసూరిహితాంగీకారతరంగితకవిత్వవైభవపింగళి

యమరనార్యతనూభవసౌజన్యజేయసూరయనామ

ధేయప్రణీతం బైసకళాపూర్ణోదయం బను

మహాకావ్యంబునందుఁ

బంచమాశ్వాసము.

కళాపూర్ణోదయము

షష్ఠాశ్వాసము.

శ్రీమత్పదసఖశాంతి

స్తోమప్రచితానతాఽమాడామణిని

ప్రహ్లామోద్దామప్రభావ

స్తేమశ్రీకృష్ణ నారసింహునికృష్ణా.

౧

వ. అవధరింపు మమ్మధురలాలన యలఘువ్రతుఁ జూచి నీవడి
గినమణికింధరునివృత్తాంతంబు సకలంబును వినిపించెద వి
ను మని యిట్లనియె.

౨

క. అచలధృతి సతఁడు తజ్జ్వల

వచనసరణిఁ దగిననిఁచుచువర్తన మమరన్

శుచి యై యాచటి డగ్గట్

యుచితస్థితి నిలిచి యుఱుక నుంకించుతఱిన్.

3

ఆ. మధనసమయఘూర్ణమానాబ్ధివోలె బెన్

మ్రోత లడఁగి బరుసమూఁత లెల్ల

బిట్టు కలఁగి తల్లి బిడ్డ పట్టక పాతె

సతనిమది మహాద్భుతాకులముగ.

౪

వ. అంత.

౫

మ. బిగిచచ్చుత్తులు గుత్తపుంబయిటలో బింపిట్లుగూయంగ శీ
 స్రుగతి న్భాచు యొకస్తు వచ్చి యదె యోగంధర్వ నీహందెదీ
 భృగుపాతంబుఫలంబు నీపరుసవారిం గావు మంచు ధగ
 ధగితాశాంతర మైసఖిన్ద మొకటిం దత్పాణికిచ్చె న్వెసన్. ౩

వ. తదనంతరంబ.

2

సీ. చుట్టుపట్టుల నున్నయట్టిపెన్నాచులు
 బలువడిమై దూఱిపాటునవియు
 గంఢోపలంబు లుద్దండవేగాధికో
 ధ్ధతిఁ జెక్కలై రాలఁ దాఁకునవియుఁ
 గరిసింహశాస్త్రాలశరభాది మృగముల
 నుగ్గునూచంబుగా నులుచునవియు
 సంతరిక్షమున సత్సృతుంబు దట్ట మై
 పందిటిబాగుగాఁ బహ్వసవియు

గీ. సగుచు బలితంపుటినుపక ట్లమర నొప్పు
 పెండిగునపంబులో కాక పెండికట్ట
 యినుపగునపంబులో యసఁ దనరి కురిసె
 నెంతయును జిత్తజిల్లుగ నేడుముండ్లు.

౪

క. మణికంఠరుండు తద్దా
 రుణశలలీవృష్టి మిగులఁ గ్రొత్త యగుచు వీ
 ట్లముల కత్యద్భుతకా
 రణ మై తనరారఁ జూచి ప్రమదం బలికెన్.

౫

ఆ. చెలున యీయపూర్వశలలీప్రవర్ష మె
కొడిది యీమహాసిఁ గార్జ్య మేమి
సేయు మనుచు నాదుచేతికి నిచ్చి తె
వ్వతెపు నీపు వినఁగవలయు నాకు.

౧౦

ఉ. నా పిని యింక నేమియు పినన్ రణకొవిద నీ కొకితయు
దావల మెద్ది యాకపటదైత్యుడు చేచ్చున కేగుదెంచు నే
మో వడిబర్వజొచ్చెగడుముడలవానయెదుర్పమితట
న్నీపు మహాసిచేత నవి నిర్భరవేగతఁ జక్కునేయుచున్.

౧౧

వ. అని మఱియును.

ఆ. ఏదురూపుతోడ నిదిగో నొకించుక
దవ్వసందువాఁ డుదగ్రవృత్తి
నీకు నెదురువచ్చునాకప్పు నిటుమించి
రాకయుండఁ దునుము రయముతోడ.

౧౩

వ. అని సత్వరంబుగాఁ బ్రార్థించిన నాయుంతి జూచి.

౧౪

చ. అమరవిరోధిఁ ద్రుంతు నిదె యంగిన భీతుల కెల్ల భీతి దీ
ర్చుము వెసఁబొమ్మునమ్ముమనుచుంగదలెనయ మొప్పుదర్పదు
ర్దమరిపుఖండకాండభుజదండుఁ డతండు ప్రచండమండలా
గ్రము జళిపించుచుం గిరగిరన్ దిరుగ న్నెగవైచి పట్టుచున్.

వ. ఇతైఱంగున సత్యంతోత్సాహసంభ్రమంబునం గదలి.

౧౬

మహా. శలలీసంవోహముందోస్సమధికలఘిమా

శ్చర్యచాతుర్యచర్యా

నిలసన్వోరాసిధారావిహృతిహతము గా

విందుచు బోయి కాంచెన్

శలసంతానంబు మేనన్ గగురుపొడిచి క

స్ఫుట్టుచున్నట్టియేదుం

దులితానూన ప్రసూనమృతిశబలవనీ

ధుర్యధాత్రిధరంబున్.

౧౭

వ. ఇట్లు కాంచి నిరంతరాసారం జైనతన్వోరశలసీపృష్టి తనకృ
పాణవిహరణవిచిత్రవేగంబునఁ గుత్తుమురుసేయుచు నక్క
పటకానచ్చ నుద్దేశించి.

౧౮

క. ఓరి యవివేకీరాక్షస

యీరూపవికారప్రతి నేమి గలదు దు

ర్వారత నీదుజగద్వో

హారంభము నిన్నుఁ జెలుప కకట విడుచునే.

౧౯

సీ. దిగ్గజంబులకును దేటి చూడఁగరాక

యేపారుగజదైత్యుఁ డేమి యయ్యె

మొగులులో నుండి యమ్మలవాన గురియించు

నింద్రజిద్దానవుం డేమి యయ్యె

విశ్వమంతయు నిండ వృద్ధిఁ బొందుచు సురా
హితకాఁది యగువృత్తుఁ డేమి యయ్యె
జగమెల్లఁ జాఁవచ్చునుగఁ జుట్టి ఘనశక్తి
నెసఁగఁ హింసాత్ముఁ డేమి యయ్యె

గీ. మోడిమును బెక్కుమాయల వెలయునట్టి
వారు శంబరప్రముఖు లే మై విసవె
యకట యోరిదురాత్మ యీవికృతరూప
మేమిటికి వచ్చు నిదె వధియింతు నిన్ను. ౨౦

చ. అన విని రక్కసుండు సగి యక్కట యెక్కడివాఁడు నీఁడచే
తనుఁడొ మతిభ్రమాత్తుఁడొమదస్థలితాత్ముఁడొ పుట్టువెట్టి
యో, తనభుజసత్వ మెక్కడ యధఃకృతచిక్కరిచిక్రమప్రవ
ర్తను సనుఁదాఁకుటెక్కడవిధాతకడుంబెడఁచెనోసుమీ

వ. అని యతని నుద్దేశించి. ౨౧

క. బ్రదు కొల్లకున్న రాఠ
మౌదురుగ నిటువంటిమాట లిమ్మెయి నేలా
వదరఁగ దొంతుల కోపని
గుదియలునుం గలవె నీదు క్రొ వ్వడఁగింతున్. ౨౩

చ. అనుచు నొకింత మై మరచి యత్యధికోగ్రశతౌఘవృష్టిచే
మునుఁగఁగఁ జేయ దానిని సముద్ధతఖడ్గవిహారచాతురిం

దునుముచుఁ జేరి తద్దళము ద్రుంచె వడి స్మణికంఠరుండు త
ద్దనశలజాల మాతెఱిసిఁ ద న్వసఁదాఁకి గఘాసుఁజేయఁగన్

క. అని చెప్పిన నలఘువ్రతుఁ

డనయంబును గుతుకయుక్తుఁడై యెవ్వఁడ

ద్దనుజుం డాతని నారీ

ఁగిని దునిమించినది యెవతె తెలియఁగవలయున్. ౨౧

వ. అనిన విని యాశిశువు వాఁడువురి తెఱంగును వివరించెద విను
మని యిట్లనియె. ౨౨

క. మహితాత్మక యాచైత్యుఁడు

మహిషాసురుమాతులునికుమారుఁడు దుర్గా

నిహతుఁ డగువాని విని తా

నహితము దుర్గకు నొనర్ప నాత్మం గోరున్. ౨౩

గీ. వాఁడు శల్యాసురుం డన వసుధఁ బరఁగు

శల్యరూపత నునికిఁ దచ్చలలచయము

గడ్డపాటలకై వడిఁ గానుపించి

పేర్చుట ఖనిత్రశలుఁ డనుపేరు గలదు. ౨౪

వ. మహిషాసురుని జంపిననూడు తనమనంబునం బొయక యి
వ్విధంబున దుర్గయందు బద్ధమత్సరుం డై యారాక్షసుండు
తనమనంబున. ౨౫

చ. క్షీలితల మంతయు చ్చేదకి చెండుదునో వెసఁ గాఢకార్చనా
 వ్రతపరు లెందఁ బుడఁప నవాఁడ నెయ్యెడలందుఁ జుడికా
 యతనము పేరు లేక ఖల మై చనఁగూల్తునొయార్చు ట్టెల్లొకో
 మతినొకయప్పుడున్విడక మండఁగఁబెట్టుచుచున్న కోపమున్

ఆ. ఏను గినుకఁ బూని యిట్లు గామింప నే
 మనుచు నుడుకునో బలాంతకుండు
 పేదకోప మెందుఁ బెదవులచేటు గా
 కుడికి యేమి సేయనోపు నన్ను. 30

క. భార్గవుదీవనఁ గన్నయ
 నర్గళమద్విపులబలమహాత్వము సుమనో
 వర్గమునకు లోబడునే
 దుర్గాశక్తికిని వెఱవ దుర్దమశక్తిన్. 31

గీ. ఏయుపాయంబుచే నైన నెచ్చిలఁగ
 నీక రాక్షసకులము రమేశ్వరుండు
 దునుము ననుశంక యొక్కటి మనమునందు
 నున్నయది దీని కెద్దియో యుక్తి యనుచు. 32

క. దీనికిఁ దగినయుపాయము
 గానంబడుదాఁక శాంతికంఠ తనువునన్
 బూని చరించుట మే లా
 దానవకులుఁ డయ్యు నితఁడు ధాల్మకుఁ డనఁగన్. 33

గీ. అనుపచారంబుతో నొకవనముతోన

వాఁడు వర్తిలఁగా వైవవత వచ్చె
నచటి కభినవకౌముది యనుతుపార
కరకిరణజాష్పరోజాతికన్నె యొకతె.

3౫

ఉ. వచ్చినఁ దద్విలాసవిభవంబునఁ కద్దను జేంప్రమానసఁ

బచ్చెరువంది ముప్పటిసమస్తవిచారముఁ దక్కి మిక్కిలిన్
హెచ్చిపవచ్చువిల్లుపన నెంతయుఁ జంచలభావ మొందఁ జూ
నచ్చపలాక్షీ కిట్లనియె నద్దివిజ్రతిపథుఁ డయ్యెడన్. 3౬

ఉ. కోమలి నాకు నెట్టియెడఁ గొట్టినపిండి సమస్తభోగముల్

నీమది కింపు లైసయవి నిర్భరశక్తిని దే సమర్థుడన్
నీమహానీయరూపరమణీయతకుం దగునట్లుగాఁగ నే
నేమగయాపు లైన ధరియింపఁగ నేర్తును గామయాప్తిన్. 3౭

ఆ. నన్ను నేలుకొనుము నావుడు నేమియు

ననక తన్న నాదరావలోక
ములఁ దిరస్కరించి జలజాక్షి యటు వాసి
చనుచునుండ నతఁడు కినుకతోడ.

3౮

ఆ. సొతి యిట్లు వేడున న్నాదరింపక

పోవునిన్ను నొక్కపురుషుఁ డింక
నేలెడునె తలంక కేరికి నెన్నిగుం
డియలు గలవు నాదుప్రియను జేర.

3౯

క. అని వెఱపించిన చది తన

మనమునఁ జల మొదవ నెన్ను మఱియించినవా .

నిని దక్క నే వలించును

విచు మిది నాప్రతిని దీని విడనిక ననియెన్. ౪౦

చ. అనుడుఁ దదు క్రిక్కిరితకు చచ్చనుజుండు గడున్ సుచంబుగాఁ

గినిసియుఁ బోవనిచ్చె నొకకీడును జేయక యర్పిలాసినిన్

మనమున నెప్పు డేతెఱుగును దన కబ్బునొ దానిసంగము

బని యడియాస యాకినుక కత్యధికం బగుచు బ్రవర్తిలన్.

గీ. అది మొదలుగాఁగ నాకస్య యనియుచుండె

వాని నుడియింప శక్తుఁ డెవ్వఁడొ యరుచు

వాఁడు దనుఁ జంపఁ బూనినవానిఁ జంపఁ

దనకు వల మెట్లు సాధింతు ననుచు నుండె. ౪౧

గీ. అంతట మృగేంద్రవాహనయాలయమున

కతఁడు చైవవశింబున నెరిగి యందు

ప్రస్తరి స్తంభభిక్షితాక్షరములు చూచి

చదువుకొనుచోఁ గవంతిరసగణియందు. ౪౨

క. ఈమెఱుగుగండక త్రై

చే మిడిదల యిచ్చుసాహసికుండు శిరంబ

ట్లే మగుడఁగ నదుకుకొను

గా మని చంపుఁ దనుఁ జంపఁగడఁగినవానిన్. ౪౩

క. అనియెడియర్థముఁ గనుఁగొని
తనయభిమతస్థి కది నిదానం బగుటన్
మనమునఁ గడు సంతోషము
దసరారఁ దదు క్తిరీతిఁ దప్పక నడపెన్. ౪౧

గీ. నడపి తత్ఫలసాస్థిసమ్మికఁ దస
కెందు నెదు రిక లే దని డెదమునను
గరము గర్వించి యపుడ యాఖిలుఁడు పూనె
నమ్మహాశక్తి తాగుడి నవనిఁ గూల్ప. ౪౨

క. అభినవకౌముదియును స
ర్వభూమిమండలమునందు వానిఁ దునుమఁ జూ
లుభుజాబలాధ్యు సరయుచు
శుభ మగుతచ్చక్తి మహిమనుద్ది విని మదిన్. ౪౩

క. తనకోర్కె కెద్దియే నొక
యనుకూలం బైనత్రోవ యచ్చో సమకూ
రునో యని యక్కడికిని దాఁ
జనుదెంచుచు నాఖినిత్రశలునిం గనియెన్. ౪౪

క. కని వీఁ డిక్కడి కెచ్చో
టనుండి ప్రత్యక్షమయ్యె డగ్గఱ కెడఁగాఁ
జను తెరువు లే దొకో యని
మనమునఁ దలపోసె సంతమాత్రన వాఁడున్. ౪౫

గీ. ఆచకోరాక్షీఁ జూచి యోయలరుభోఁడి

యేను బ్రాహ్మింపఁ దైకోక యెట్టివానిఁ

గాని వరియింప నంటివి గర్వవృత్తి

నల్లనాఁడొకవనములో ననుచుఁ బలికె.

గీ०

చ. తన కప్పు డబ్బిసట్టివరదర్పముచే నతఁ డట్లు వలక నీ

సాసరంగ మీర లెవ్వరును హుఁకొనకుండిటుచూచిచెప్పెద

న్నిను వధియించునట్టిమహానీయబలాఘృనిగాని యే వరి

ప ననుచుఁబల్కితిం గలదె పలుకనకెగ్గనియెచ్చభూటియున్

తరల. అనిన నెగ్గన నింక నెద్దియొ యుబుజాక్షి యెఱుంగ నే

ననువుగా నలతాతికంబమునందు వ్రాసివ్రాతఁ గ

న్గొనుము మూర్ధము గండకతైరఁ గూలఁదన్నియుఁ గ్రమ్ము

స్థనిసయట్టిననుం గనుంగొను మాట లెవ్వియు నేటికిన్.

వస. నావిని సుపర్వలలనామణి వెసం ద

ద్ద్రావలిఖితాక్షరకదంబకము నార

క్షోవరునిను స్తకముగొంతయడుకున్ ర

క్తావనియుఁ జూచి కడు నాకులతఁ జెందెన్.

గీ३

స్రగ్ధర. ఈరీతిన్ ఖన్న యై నాహృదయమువెత యూ

హించి వారింప దిక్కె

వ్వారున్ లే రింక నిద్దేవతకె యురుకృపా

వర్తన స్మన్నుఁ బ్రోవన్

భార్య బంధు స్వస్థుల దత్పదముల కెరగె

బర్వసం బోయి గర్భా

గారంబు జూచ్చి వా డక్క-డనె తనదురా

కం బ్రతీక్షించుచుండన్.

గీర

వ. ఇవిభంబునఁ బాదంబులం బడి లేవక తనతొల్లింటిప్రతిష్ఠా
ప్రకారంబును భినిత్రశలలుగాను పలికినయుల్లసాపుఁబలుకు
ను సతనిగర్వకారణంబును వినిపించి యోమహాదేనీ యెను
వెనుక ముందట గానక కలవరపడి యున్నచాస నాకు నెట్లొ
ప్రతిష్ఠాభంగంబు గాకయుండఁ ద్రోవ నొకటి సంఘటించి
రక్షింపు మని ప్రార్థించె మృగేంద్రనాహాసయు సర్వసారాత్మ
నునిచేతఁడనసద్యోమహాపదపంబునను నివారకంబగుచు
నొదవినయాయువిదరాకికు సంతస్థి మనికింజేసి యప్పటి
తత్ప్రార్థనంబునకు శీఘ్రప్రసన్న యగుచు నిట్లనియె. గీగి

ఉ. ఈదనుజుండు దన్ను వధియింపఁగడంగిసవానిఁ జంపుటో

పైదలి తప్పదు ప్త మగుపద్ధతి నిచ్చట నాత్మమస్తక

చ్చేద మొనర్చుకొన్నతనిఁ బెండుఫలంబునుమాపువచ్చునే

నీదుప్రతిష్ఠకుం బరిగణించి ఘటించెద నొం డుపాయమున్.

సీ. అని కొంత చింతించి యద్దేవి యభినవ

కౌముదిఁ జూచి యొకమలవదన

వీనిసాహసకర్మవృత్తికి ఫల మెన్నఁ

డనుఁ జంపఁ బూను నాతనిని జంపు

టింతియ కాని తా నెట్లును వానిచే
మడియకుండఁగ నియమంబు లేదు
కావున నధికవిక్రముఁ డగువాఁడు వీ
నిని జంపి చచ్చు నన్నియమశక్తి

గీ. నీప్రతిజ్ఞయుఁ దలఁప వీరిని దునిమిగ
తీవ్రశౌర్య వరించు టితియకదమ్మ
యతనిమఱుమేన నైన నీప్రతిని దప్ప
కుండ వరియింపవచ్చు నీ కుచితవిధిని. ౧౭

ఆ. ఇంక నట్టివరుని నెన్నిక మీఱుగ
నిశ్చయింపవలయు నీరజాక్షి
యని యొకింత చింత యొనరించి తదుపాయ
మాత్రుఁ గాంచి మోద మలరఁ బలికె. ౧౮

సీ. మణికంఠరుం డన గుణనిధి యొక్కఁగం
ధర్మకుమారుఁ డోతలిరుఁబోఁడి
తన కొకకారణంబునఁ జేసి యొదవిన
యవితథోద్యమము మహాసి యొకటి
యిదె నాడునన్నిధి నిడిసోయినాఁ డని
యాయుంతి కాఖిల మపుడు చూపి
నీ విది గొనిపోయి యావీరవరుచేతి
కిచ్చి వే చంపింపు మిద్దురాత్ము

గీ. వీడు నీరూపుడసఁ జిక్కి వెంటవెంట

వచ్చు నెలయించికొని పొమ్ము వానికడకు

నెంత విసివియు నీమీఁద నించుకయును

దెగఁ డితఁడు డెందమున నీవు బెగడవలదు.

గీ.

వ. ఇమ్మహాఖడ్గంబుఁ దొల్లి దత్తాత్రేయుండు స్వభావనామధే
యుం డగుసిద్ధఃన కిచ్చె నతండు మణి స్తంభం డఁ తనయఁల్లుని
కిచ్చె నతండును నిక్కడ నొక్క ప్రయోజనంబుకొఱకు గం
ధర్వుం డైనమణికంధరున కిచ్చె దానంజేసి యిద్దివ్యాయుధం
బమ్మణికంధరునకు సంప్రదాయాగతం బగుచుఁ గార్యకారి
యగు నితరులకుం బనుపు సేయదు గావున నతనిచేతిక యీ
వలయు నతండు నిప్పుడు శ్రీశైలంబున నొక్క శాపంబు కార
ణంబుగా భృగుపాతంబున కాయ త్రపడుచున్నవాఁడు నీవు
వేగంబ చని తత్ఫలంబు దీనిచేతనే యశా నని యాభృగునా
తంబు మాన్చి యిద్దానపువధంబునకు నియోగింపు మాగం
ధర్వుండు రెండవమేనఁ గళాపూర్ణుం డనం గానార నామధే
యుం బగుపట్టణముఁ బట్టఁగలు డతని వరియించి నీప్రతిష్ఠ
చెల్లించుకొనుము పొమ్మని యమ్మహాసి చేతి కిచ్చి యనివిన.

చ. పయఁట బిగించి నెన్నడుముపైఁ బిరిచుట్టుగఁ జుట్టి కుంతలో
చ్చయము దృఢంబుగా ముడిచి చయ్యన నచ్చటిమండలాగ్ర
మున్, శయమునఁ బూని వెల్వడియె శక్తినివాస మవక్రవి
క్రమో,దయపరిభాసమాన యగుదర్పకవైభవలక్ష్మీయో
యనన్.

గీ. ఇన్ద్రియభూసు వెలువడి యేగుడెంచు

నట్టియాయుతిఁ గనుఁగొని యసుర వెఱచె

దనుఁ దునుమఁ బూని వచ్చెనో యని తలంచి

దానఁ దన్నాశ మగునొ యన్తలఁపుతోడ.

౬౨

చ. అతఁ డపు డాసుధాకరనిభాననఁ గన్గొని సంభ్రమించుచున్

మతి గలఁగంగ నిట్లనియె నాపయి వచ్చిన నీకు నిష్టదై

వతములయాచనుఁడు వరవర్ణిని యెందుఁ దలంక నేను ను

ర్మతి వయి నీవు నాకుఁ దెగి మ్రగ్గెదవో యని తల్లడిల్లెదన్

సీ. అనుమ సయ్యుతి యోయసురేంద్ర నీవు నా

హానికి నోంపి కిట్లానలిడఁగ

నకట నీమీఁద రా సంత యెఱుంగని

దాననే యేచు నీతలఁపుబడిన

నడచెద నని తన్నుఁ గడచి చనాగఁ ద

ద్యాకృతీ నిజాభివార్తమున

కనుకూల మెసయ పై తోఁచుటయు సతఁ

డక్కన్య వెచువెంట సంత నింత

గీ. నరిగె నెందుచు నిలువక యబ్జముఖయు

మిగుల నెడఁబాయ కొక్కొక్కమిషముతోడ

నప్పటప్పటి కొక్కింత యాలసింది

కూడ నిచ్చుచు నెలయించికోనుచుఁ జనియె.

౬౩

శా. అతడు న్మదిదత్త్వయాణపుఁదెఱుం గాత్తానురాగక్రిమూ
రీతిన్ మానసమున్ హఠేపఁ జనియెన్ శ్రీశైలపర్యంత ము
ద్యూతానంగవిజృంభణంబువలనన్ దూరత్వము గానకా
నాతింజూచుచుమన్మథాతురుఁడుగానన్నేర్చునేయేమియున్

గీ. అంతట విసివి యతఁ డాలతాంగిఁ బిల్చి
నాతలంపువెంబడి నీవు సడచెద నని
వలికి తిది యేమి చెపుమ నీభంగు లిపుడు
వనిత నను బ్రమయించెదో యనుచుఁ బలికె. ౬౬

చ. వలికిన నేను నీతలంపుపద్ధతిగాకిపు డేమి మీటి వ
ర్తిలితిఁ దొడింబడ న్నిను వధింపఁగ వచ్చెదనో యటంచునా
కలంగుచు రాక మానుమని యాసలుపెట్టఁగ నప్పుడేను నీ
తలంపుబడిం బ్రవర్తిలఁగ దానవ పల్కితిఁ దప్ప నిప్పుడెసన్.

సీ. అసినఁ గ్రోధించి యేఁ బ్రాణభయంబున
నీ కలం గెడువాఁడ నే వధింపఁ
జాలక నిన్ను నీసరణిఁ గరంబు ద
వ్వనుసరించుట నన్ను నసదు గాఁగఁ
దలఁచెదు గాఁబోలుఁ దెలుప కేరికి నెల్లు
దెలియు యుక్తమ యిది తలఁచి చూడఁ
గొవున నాలావుఁ గనుఁగొను మనుచు నా
తరలాక్షి నప్పుడు దాఁక కుండ

౪. ఘోరశలలవృష్టి గురియించె నొడలు వీఁ
గించి యతఁడు నికటగిరులు గాఢ
గురుతరద్రుమములు గెన్చి గుచ్చుచుట్లుగ
నిఖిలజంతుతతులు నేలఁ గలయ.

౬౮

గీ. ఇత్తైఱంగునఁ దనశక్తి యెఱుకఁపఱచి
యింక వరింపక చనియెదే యీపు చనిఁ
చోటు లన్నియు నాబలస్ఫూర్తిచేతఁ
బిడుగు పాఱినదొంక యై పెం పడుగు.

౬౯

ఆ. దాన నఖిలభయనిదానంబ వగుదు నీ
యస్వయమున లేనియట్టిట్టి
గుడువ నీకుఁ దగునె కోమలి యది యెంచి
యైస నను వరింపు మనుచుఁ బలికె.

౭౦

క. అస విని యింక నిట్టిటూఁ దడ
సిస కార్యము దప్పు ననుచు శ్రీగిరికి వడి
జనియె సతి యింత సంత
దనుజుఁడు వెన్నొనియె శలలతతులు గురి యుచున్.

౭౧

వ. అంత నా యింతియు నత్యంతరముంబునం జని యప్పు డప్పుర్వ
తంబునందు శివరాత్రిమహోత్సవముచకుం జేరినసకలదిగ్దేశ
జనసముదయంబుచకు వానిరాక యెఱింగించి మీకన్నగ
తులు చూచుకొం డని పల్కి మణికంఠంబు డున్నచోటు పరి

కించి వేవేగ నేగి యతనిచేతకిం దనుచేతియమో ఘోద్యమ
ఖడ్గంబు నొసంగి యవ్వొప్పుంబున నాశల్యాసునిని జుమించి
యతనిచేతం బాలిసిననుణికోధపునిరెండవజస్కంబుం గనిపె
ట్టుకొని యుండె నతం డంతం గళాపూర్ణుడై జనియింప ను
చితగతిం జేరి తనపూర్వవృత్తంబు వివరించి దివంబునునుం జ
నక యావజ్జీవంబు నవ్విభుండునిచిహ్నంబుం యునికికి నొ
డంబడి గాంధర్వవివాహవిధిని వర్ణించె నంతట నాదూశ
యుండు స్వభావసిద్ధానివచనప్రకారంబున సకలశత్రుజయ
గర్వితుండును నెందు నడ్డంబు లేక చనియించునాడు గతి
వశంబునం గానారపురంబుపై నేతెంచి యిస్తుహారాజునకుం
బరాజతుం డై తనభార్యయుం దానును బాసత్వంబునం బను
లు సేయుచుండె నక్కాలంబునందు వారికి సేతదీయమణిస
దర్శనమహిమవలన నే నుదయించితి నంతట నాతల్లిదండ్రు
లు సేలికచిత్తంబున కెడసరి తత్ప్రకారంబు సుస్వతీకినకగ
చ్ఛలసల్లాపకథయందు విసుబడినదియ చుట్లడసి నారలీక్ర
ముకకంఠోత్తరపురంబు వెలువడి పోయి ప్రయాణక్షోభం
బునం గృశితృంబు నొంది తేజయున్ననన్ను గొనుదుం ది
రిగి వచ్చి నే డింతకు మున్నగా నొదవినయేతన్నాణిక్యవి
లోకనమహత్త్వంబున నే నారోగ్యంబు నొంది మిక్కిలి యె
లమిం బొడల హృదయంబుల ముదంబు నదృశ్యంబు నొందు
చు నివ్వధంబున నివ్వభునన్నిధి నిడి మదీయచార్యునివర్త

ప్రకారము విన్నవించి సన్నుతించి తత్పరోహితులును
మనమహిమవశీకృతు లగుచు నిష్కృష్టివ్యయముగ నా
శ్రయించి యిదె యున్న వారని చెప్పి నలఘువ్రతుఁ డాబా
లికకుఁ గేలు మొగించి యోనివ్యమహిమశోభించి యాపురో
హితు లెవ్వరు వారి తెలుఁగ నెఱుంగవలయు నని యడిగిన.

క. వారి తెలుఁగ నే మెఱుంగెడు
సారసఁడా వారు నీదుసత్పుత్రులు నీ
తోర పుభాగ్యము నిన్నును
జేరిచె నని పలికె శిశువు చిఱునగ వెసఁగన్. 23

క. ఆపలుకున కత్యాశ్చ
ర్యాపూర్ణమనసుఁడగుచు నలఘువ్రతుఁ డా
పాపం గనుఁగొని వారలు
నాపుత్రకు లగుట యెట్లు నవ్వక చెపుమా. 24

వ. అని సభాపతిం జూచి యిట్లనియె. 25

ఆ. అంటుకుండి యాడునట్టిప్రాయ మొకింత
సడచునంతలోన నాదుసతులఁ
బుణ్యశీలవతులఁ బోకార్చుకొన్నట్టి
నాకుఁ బుత్రులనుట నగవు గాదె. 26

చ. తలఁపఁగ వారిపోకయును దక్కినయట్టిది గాదు వార్ధిలో
పలఁ బడి యందు పడ్డదియె పాటుగఁ దీని మునింగిపోయిరే

నలఘుతదన్వచూకృతిగుణాదులమక్కువ సన్యసంగమే
చ్చలుడిగినాడఁ బుత్తులనుసంశయమైనను గల్గినేర్పునె

ఆ. నాకుఁ జూడ ధరణినాయక యిది యసా

గతమ యీవిచిత్రకథలవల్లి

దీని కొనర నేగతిని బట్టతలలు మో

కాళ్లు ముళ్ళు పెట్టఁగలదొ కాని.

25

వ. అనుటయు నట్లతప్ప దనుచు నవ్వి యవ్వసుమతీగవుండు న
మ్మధురలాలస నాలోకించి యోబాలికాతిలకంబ యీసాది
యంబు దీక్ష నీ బ్రాహ్మణునిజన్మాదివర్తనంబు నితనికిఁ బ్రథ
మాగమాదలు పుత్తులైనప్రకారంబును వారు మహాశ
యునకుఁ బురోహితులైనతెఱంగును నెఱింగింపు మనిస
నట్ల నేనెద నని యబ్బల యిట్లని చెప్పె.

26

నీ. జననాథ పాండ్యదేశమునగు నురగాఖ్య

పట్టణంబు నొక బ్రాహ్మణుడు

సోమశర్మాఖ్యుఁడు శ్రుతిపారగుఁడు తపో

యోగాధికుండు శ్రీయుతుఁడు గలఁడు

తత్త్వజ్ఞుఁ డయ్య నాతఁడు గుప్తమాహాత్మ్యుఁ

డగుచు గృహస్థాశ్రమాన్త విధులు

జగదనుగ్రహణార్థముగ నడపుచు నందు

నతిముఖ్య మని సంతతాన్నదాన

గీ. విధిని విప్రలఁ దనువుచు వెలసె నతని
 మాతృజుఁడు యజ్ఞశ్రావ్యుఁ డతని కంట
 దయ్యె వేదాదివిద్యలయఁ దొకటియుఁ
 బరమయత్నముతో నెన్ని పాఠ్య పఠిం.

౨౦

క. అమోఘము ముఱపించుట
 కై దివ్యాంగనలఁ బోలుఁతివలఁ గుఁజీ
 లాదిగుణాధ్యల నలువుర
 నాదరమునఁ బెండ్లిచేసె నతనికి గురుఁడున్.

౨౧

క. ఆకోడండ్రకు సొమ్ములు
 కోకలు ననులేపనములు కొద యించుకయున్
 లేక ప్రవర్తిల నడపె న
 నాకులతం గొమరుఁడెంద మలరారుట కై.

౨౨

క. కడపటిదెసయం గాతఁడు
 కొడుకుఁ బిలిచి యిట్టు లనియెఁ గోడండ్రు విన
 న్నడపుము నీ వెట్లైనను
 విడువక మనయన్న దానవిధినియమంబున్.

౨౩

క. దానను జతు గాగమసం
 తానం బుదయించు నీకుఁ దప్పదు మద్యా
 చానియమం బిది యనుటయుఁ
 గాని మ్మని యియ్యకొనియెఁ గడఁక నతండున్.

౨౪

ఉ. ఆయన పండ్రియాజ్ఞ దనయాదలఁదాల్చి యొకప్పుడుస్మదిం
బాయక హెచ్చునట్టిపితృభక్తిసం గలసూన్నమున్ హవిః
పాయసపూపసూపబహుపక్వఫలాదుల సంతకంత కిం
పై యరుదండఁ బెట్టె వసుధామరకోటి కనేకవర్షముల్. ౮౫

చ. పయిబయిఁ బండుకొల్చువిధి వైడియుగట్టిదినున్నజాయిఱ
ప్పయ మఱిబంటు బానిసలుఁ బైరముఁ బెయ్యయుఁ జేనుఁ బెట్టు
లో, నయినసమ స్తసంపదలు సన్నవీర్యకి వెచ్చుపెట్టెఁగాఁ
బ్రయలుగఁచుసాములకుఁ బేటసఁ బెట్టెఁజలింపకంతటన్.

వ. ఇట్లు గడంగి పరమపతివ్రతలం దనసతుల నలుపుర నుపల
క్షించి. ౮౬

ఉ. ఏకలకంఠిసొమ్ము హరియింతును మున్నని చింతిలెన్ సమ
స్తోకమచోనురాగత సతుల్ దను సంతట నాదుసొమ్మై మున్
గైకొను నాడు సొమ్ము మునుగైకొనుమంచుఁగడంగి వేడఁగా
నేకలకంఠిసొమ్ము హరియింతును మున్నని వంతఁ జింతిలెన్

వ. అప్పుడు. ౮౭

ఉ. మంగళసూత్రమొక్కటియెమానిసమ స్తవిభూషణంబులున్
రంగదభంగురప్రణయరమ్యతనొండురుమీఱనూడ్చుచుం
బొంగుచుఁదెచ్చిముందటనుబ్రోవిడుకాంతలరూపుతోంటికం
టెంగరఁగించె గాంతుఁబ్రకటికృతభక్తియెసొమ్ము సాధ్వీకిన్

గీ. వెచ్చ మన్నదానమ్మట వేడువాఁడ
 ధీశ్వరుం డట తాము పతివ్రత లట
 యొడొరుల మీఱి యిట్లు సా మ్మొసఁగు టరుడె
 యచి యలంకృతికంటె రమ్మంబు గాదె. ౯౧

ఉ. సొమ్ములు వేడి పుచ్చుకొనుచోట్ల సపత్నులమత్సరంబు లో
 కమ్మున నెచ్చటం గలదు కాని నిజాభరణంబు లెల్లఁ దా
 రిమ్మెయి నాఘవెచ్చమునకిచ్చటకొండొరమీఱుపుణ్యపుం
 గొమ్మలు వీరె యంచు జనకోటి నుతించెను వారి నత్తఱిన్.

వ. ఇవిధంబునం దమతమసొమ్ములే మున్ను పుచ్చుకొనుటకుం
 ద్వికరణైక్యంబు గానిపింపం బ్రార్థించునిజసతులయందు నె
 వ్వరి సతిక్రమింపం జాలక యాతం డందఱుఁ బ్రియంబునంజే
 కొని తదాభరణంబు లన్నియు నొకమాటె పుచ్చుకొని వె
 చ్చపెట్టం దొడంగెఁ దత్కలంబున. ౯౩

క. మతిలోఁ జతు రాగమసం
 తతి నీ కుదయించు ననినత్రుడిపలుకు ను
 స్థితముగఁ దదాశకతమున
 సతతము నతఁ డుండుఁ జదువుసంస్థలదండన్ . ౯౪

క. దానికి ఫల మపు డేమియుఁ
 గానక యుండియు గురూక్షిక్రమ మెద్దియు యె

వ్యాఃకిఁ దెలియు నటంచును

దా నెప్పటి యట్ల యన్న దానము నడుపున్.

౯౫

క. ఆయజ్ఞశర్మండే ను

మిఁదయలఘువ్రతుఁడు మేదినిశ్వర యీపే

రాయన్న దానసువ్రత

మేయెడ విడువకునికి యపు డితనికిఁ గలిగెన్.

౯౬

ఉ. ఏ మని చెప్పవచ్చు నపు డింతులసాములు చెల్లిపోవఁద

త్రేమము నెక్కడం జదుపఁబెట్టెనొ గట్టిగ నిశ్చయించె నా

భామల జట్టియిచ్చి తనపట్టినయట్టికడించి నేమఁగు

దా మఱికొన్ని నాల్గవిహతంబుగ నిల్పుకొన న్ననఁబునోసె.

వ. ఇట్లు నిశ్చయించి వారి కది యెఱంగింపన కఠటమార్గమున

నమ్ముకొనునుపాయంబు చింతించి యొక్కనాఁ డిక్కొమ్మ

లతో నిట్లనియె.

౯౭

ఆ. తామ్రపర్ణిశేవుడండ నోడలు డిగి

యున్నవియట యేను నువిదలార

యొకనిపోతుగూడి యోడబేరము వోయె

దను సదాన్న దానధనముకొఱకు.

౯౮

చ. అనవుడు నిన్నుఁబాసి క్షణ మైన గృహంబున నుండ నోప మే

మును నినుఁ గూడి వచ్చెదము మోదముతో మముఁదోడు

కొంచుఁ బొ, మ్మన నిది లెస్సకార్య మనియందఱు కొక్కఁబె
హరిచే రహస్యనియతి మూల్య మందఁకొని యచ్చటికిం
గొనిపోయె వారలన్. ౧౦౦

క. విను మధిప యట్లు గొనిపో
యి నయంబున నొక్క నావ యెక్కించెఁ దుదొ
దన కెక్కఁగ నెడ లేరు
డనుమునుపటిపదరుఁ గట్టడఁగలం బనినెన్. ౧౦౧

క. పనియొదుబార లెడి గా
నది యాగతిఁ గదలి పోవ నపు డేమని చె
ప్పదు సరవర శోకమహా
భిదుర మితనిధైర్యగిని బిట్టు వగిల్పెన్. ౧౦౨

వ. ఇట్లు విశకలీతధైర్యుం డై. ౧౦౩

మ. అతిదుష్టం బగునాదుచేత తుద నాహం యంతకుం డెచ్చెనే
సతులారా మిము నంచు మాపగుణవంశస్థుఁడైతల్మీర లి
ట్లతికట్టస్థితి నోడబేహరుల పాలైపోవ నాచెట్ట ప
ట్టితిరే యంచు మహారవం బహి నేచ్చెన్ శోక వేగుబుడన్. ౧౦౪

క. ఆయేడ్పు విని సతుల్ తము
నాయకు వంచించి యిట్లు నావధిపతి కొం
పోయెడునో యని ఘనశో
కాయ తత నలుపురుచు మహాసంభ్రమతన్. ౧౦౫

క. జడనిధిలోఁ బడ నుజ్జీకిఁ

పడ నెవ్వారలును నొడిచి పట్టంగా నే

యెడఁ గానక హఃహఃరవ

మడర మహాశోకసంభ్రమాకులితులుగాన్. ౧౦౬

ఉ. పట్టంగలేమి కొండొరులఁ బల్కులుఁ జాల దిసంతు గొట్టుమి

దిట్టుచు నీటిలో వలలు తీవరయంబున వైచియుం గడు.

దిట్టల నీతకాండ్ర జడధిం బడఁ ద్రోసియుఁ దబ్బసుల్ గర,

బట్టియెడన్ గడంక మెఱచు న్నెదకించిరి వారిఁ బల్కులున్.

వ. ఇవిధంబునం దడవుగా వెనకి ముదితలఁ గానఁపైరి వారి గొ

న్నట్టి నెట్టి యంతట నివ్వెపుని బలాత్కారంబున నాక్రమి.

చి నీయేడ్పుకతన నిత పుట్టె నని తన్నెల్లభనంబుఁ గ్రస్త్రుల

గొని విడిచిపెట్టె నట్టిపాట్లం బడినయితండు తనకు సుతు లని

యెడునామాట నమ్మ కెల్లాడిన నుచితంబ. ౧౦౭

క. అత్తలిరుఁబొండ్లయవ్వలి

వృత్తము వినిపింతు నిక విను మోభూషా

లోత్తమ వా రత్తెఱఁగునఁ

దత్తపడి నీట నుఱుకుతత్సమయమునన్. ౧౦౮

క. బలుమీ నొక్కటి నోరన్

సలిలం బెగఁగ్రోలుచుండఁ జని రాచెలువల్

నలుపురుఁ దద్వదనములో

పలి కాసలిలంబు మెటఁ బాఠివతిలకా.

౧౧౦

ఉ. అతఁ దవ్వగాఁ బఱచి యుంబుచరంబు సయోషపూర్ణవ
క్రాంతరతోయ మూర్ధ్వముఖ మై ప్రవహింపఁగ మూర్ధరం
ధ్రని, ప్లాంతముచేసెఁ దజ్జలమురాజిలెవారుణ కేతులీల నా
యింతులు వొల్చి రందు లిఖింపఁబడఁగఁగలోయసన్

సీ. ఆపీతజలబలాహకముతో గగనంబు

దిరుగఁ బ్రాచు మెఱుంగుఁడీఁగె లనఁగ

సురసదిఁ జల్లఁజూచుసముద్రుచేతికా

శ్రీరజాబాలాపుఁజాఱ లనఁగ

బలుమీలచమురు జొబ్బిలఁ బొగతోఁ బద్మ

తోయేధనపుమంటతునుక లనఁగ

నదులకుఁ గూర్చి యన్నసిఁడిమే లైలుప వా

రిధి నిల్పునొరగంటిరేఖ లనఁగ

ఆ. విపులమీనమ స్తవివరనిర్గమితోర్వ

గామితతమసోదకప్రవాహ

సంగతిని బయోదసరణికి నెగయునా

సతులు గానిపించి రతులలీల.

౧౧౧

గీ. మిగుల దవ్వగ నెగసి యామగువ లంత

ను త్తరంబుగఁ జనుచున్న యొకవిమాన

వరముమీఁదటఁ బడి రంగు వగను జూద

మాడుచున్నట్టియువయుగ్మ మగుదువడఁగ. ౧౧౩

వ. ఇవ్విధంబున నద్దివ్యమహాసంబుమీఁదం బడి యొక్కంతతడ
వ్రసకు మూర్ఛ దేజీ కనువిచ్చినయచ్చెలువలతడివలువలు
మోచి యలఘుకాసుణ్యంబున నద్దివ్యనిధునంబు దివ్యాంబ
రంబు లొసంగి యూఱుడిచి మీ రెవ్వ రెచ్చటనుండి యి
చ్చట బడితిరని యడుగుటయు నప్పడంతులు వడవడక లు
డుఁగుచుఁ గులుకు పెలుంగులతోఁ బలుకౌ దొడగిన.

క. తాంబూలరాగకించి

చ్చుంబితతద్దంతకాంతిసాబ గెంతయు ర

మ్యం బగుచు నందు దివ్యని

తంబినిచిత్తమున కదృశతం బాసరించెన్. ౧౧౪

గీ. మున్ను తద్రూపలావణ్యములకుఁ దనదు

నాయకునిచిత్త మెట్లగునో యటంచుఁ

దలఁకుచివ్యవధూటి నాతలిరఁబోండ్ల

పలువరుసయొప్పు పలుకులుఁ గలఁచె మిగుల. ౧౧౫

గీ. ఇట్లు శంకిత యగుచు నాయగురుఁబోఁడి

కాంతు నీక్షించి వారలకత యటుండ

నిచ్చి నీపందె మాడుకొ మ్మేల యాల

సింప నీయాట యోడవచ్చినది యనియె. ౧౧౬

ఉత్తా. అని యొకత వాఁడ జూచి యమ్మలార యిద్దర డే
ననినమాట మీకుఁ గోప మైన నయ్యెఁ గాని యీ
యన ననుం బరాకు పఱచి యాట వెలుపు తనదిగా
వెరుక వాగులాడ నేను వినఁగఁ జాల నని తగవ్. ౧౧౨

వ. విభుని జూచి. ౧౧౩

ఉ. ఆడితె నీమహంబె మని హస్తనఖప్రసరచ్ఛవిచ్ఛటా
మ్రేడితపాండురద్యుతిసమ్మద్ధి గరం బమరంగఁ బాచికల్
వేడుకతోడఁ బుచ్చుకొని వ్రేళ్ళను నిట్టనటున్ బొరల్చి ని
భ్రాడకలంకకంకణవిరావము మీఁక గదల్చి వైచుచున్.

సీ. నిలు మనలో బొంకకు నెత్తికమ్మ యటంచు
బట్టు బుల్లెడు నొయ్యెఁ బలుకు మనచు
జిక్కె నీసారె నాచే నంచుఁ జిక్కె నా
దీనిపాలికిహూడు దిన్న ననుచు
నదె నుగ తివకుమీ నుదతి నీవంచు నా
నిదె సారె దాకె నీయిచ్చ యంచు
నినుమాటు దంచిన నెసటిపోతె లటంచు
నా నట్ల యుడికెడుఁగాని యంచు

గీ. నిట్టిదంటమాటలు నేర్చి తెచట ననుచు
దంట నే నాట నీసంగతమున నంచు

దమపరస్పరసరసవాక్యములు దసర

నెలత తనవల్లభుడు నాను నెత్తమానె.

౧౨౦

చ. త్వవ గవ నాసి కూచటచ జక్కువజోళ్ళమనోనురాగ మే

ల పొగడ నక్షపాతిశయల్బస్మసంగసంశాకల్ త్తణం

బపుడ నియోగ మొంది యహసా వెసం జావదొడంగెదు

ల్యకాగిపుం సయుగ స్ఫుటముకాదె తదీహసం యెల్ల

హాకిన్.

౧౨౧

ఉ. సాదైకుఁబోలునా యీనను బాడ్చుమానోదక జోడు విచ్చిపో

సాదై గడచితో బాడిని చాటుచు దీప్తరణస్ఫురస్ఫుర

నాథిభ్రమ్రఘట్టలం నాలంగ మచ్చర మెక్క నయ్యెడన్

హాలుజోనుబులబలెనొన స్పృహదపుఁబోయమీ నాచున్.

గీ. అంతఃపతి నెచ్చి తప్పణ నెచ్చి

యోస్యచుడ్చిసన్యోగా మధిరస్థ

నడుగెదల యెయ్య నూచును చన్యసతుల

యనికి గనుసన్న జూపె నాయత్పలాక్షి.

౧౨౨

ఉ. ఆమధురపుఁజూపు కడు నాత్మం గెరల్ప సతండు చూడ్కి

నే, వేగులు దా నదల్చియును వేడియు మ్రొక్కియు బుజ్జ

గించియున్, భామిని సప్తదేతనదాపన్నిద మీ బురికొల్ప

వారు మా, రోమిడి చూడ కున్కిర దనమో మొకకొంత

మలంచి తెల్పచున్.

౧౨౩

చ. పోలువయు మున్న పోలువయుతనము - పోలువొకటి ము - పోలువొకటియు
జ్వలించుచు పాత్రకామధునియు పోలువొకటియు పోలువొకటియు తాం
జెలుపుచునోకిచ్చెఁజెఱచెప్పెను చూచెదనో యునుచును
చలితకటాక్షచిక్షణము సాదెను వారలవై నిగుడ్డుచున్.

ఉ. అంతటఁ బోకి పేర్పుఁజూచువ్యసనం బెనకొల్పఁ గ్రోలి రా
కాతుఁడుఁ గాంతయున్నఁజిముఁగిల్పకువాసవముఁ బుష్పరా
క్రాంతమిధుకఁబోలఁఫలకప్రతిబింబవలొక నామృతా
త్యంతవిత్తీరనూతనరసానుభవముగ నేకపాత్రికన్ ౧౨౭

ఉ. చెక్కునఁ జెక్కు పాత్ర విలస్థిగఁ దత్ప్రతిబింబవలొకటియు
చోక్కునఁ జెక్కు - పానకలవాండ్లు - పానకలవాండ్లు - పానకలవాండ్లు
గ్రుక్కెను గ్రుక్కెను మున్ను గ్రోలుచు మోలెను నెల
కొంచు వా, రెక్కు - ముగాఁగఁ దన్నికి పోదేయియవచకదైవ
తంబులన్ ౧౨౮

ఉ. సిబ్బిలిఁ బోల పోలుచుడిచి సేనుమది - బప్పు డెక్కుకొల్లుచు
బ్రబ్బఁగ మాట లక్షరవిభాసము చాలక యేమొమొమొతి
బ్బిబ్బులుగాఁగ వెల్వడియె భేదిల మానము నోలుచూపులు
న్నిబ్బర మైనకొజిగియు నేత్రములం పదముల చె నాతికిన్ .

ఉ. అంతటఁ బానపాత్రమున నాత్మముఖము నెఱుమొము నీ
మరిగిని చూచి యోరి పరమానిని పానసహాయమయ్యెనే

యితటిలోన నీకు నిది యెవ్వతె యంచును జిహ్వాఋషక
త్యంతముదొట్రిలంబలికెఁ దస్మధువాసకమహానైల్కతోన్

వ. అప్పు డతడు.

౧౩౧

ఉ. చేడియ లెస్సచూడు పెరిచేడియ యెయ్యది యందులోన నీ
నీడయకాక యన్న నవసేసుర భార్యలఁ జూపి యాకె నా
నీడలె వీరు నట్లయిన నీవు ననుంబలె నార వీరలన్
వేడుకఁ జూతువాఁ ఁలదు వీరికి నిచ్చట నుంచు భీతిలెన్.

ప. ఇవిధంబున నవ్వధూమణి ముసుచుదుంబున మది సందర యు
క్తాయు న్నివివేకంబు లేక యాకొమ్మలవలనఁ దలంకు స్పృహ
యిలకు డింప నుద్యోగించి కిం చిదవనతవదనాబుతో నిధో
భాగంబు పరికించునపుడు నిజవిహారయోనానుసారంబున
గోదావరీ సరితసమీప దండ్యశ్యమానధర్మస్థుని నామ సగరి
వాస్తవ్యవారి ముఖ్యాకేలిసాధంబు గగనాబుతో నొరయు
చు సమీపంబున దీపింపఁ దదీయచంద్రశాలాప్రాగణంబు
చేర నాత్మీయదివ్యమహానంబు నియోగించి యాగతలం
లువురం గ్రమంబున దాన కైదండ యిచ్చి యచ్చట పుచ్చి
తనచేతి కియ్యకొనక యిట్లు సుట్టకొట్టుచున్న వల్లభుం జూ
చి యుల్లంబునం దక్కినచింతవదలి పొదుడు పొదుడు వీర
లచేరిక జార ధావంబునం గోరువాఁడు నాచేత సవశ్యంబును
నొచ్చు సనుచు విమానారోహణం బొనర్చున సతండు నాకు

నిట్టితలం చేమియు లే నిమ్మగుదల కాహరాదు లేట్లని
చారిం చెదం గాని యనుటయు నాయువిద యతనికి నానా
స్థోత్తమంబులో పలిపలు దెలుగులవస్తుప్రకరంబుకరుంబున
జూపుచు. ౧౩౩

చ. అదె ఘృతతండులప్రకర మల్ల వెచీరలు భూషణాదిసం
పదలవెరాజురాక కులుపా యొనగూర్చినయట్లు మీతెడు
న్మదితలకేమి యచ్చికము మాఘత నిందారు లేవ్విముట్టిసం
బ్రదుకనివారువారనుచు భామినియేం గెనిజేచ్చు గాంతుతోన్

గీ. ఆత్మవిభుచిత్తచలనశంకాంకురంబు
వలన గాడుబడిమదాకులతవలన
వెడలుతద్వాక్యముల వొప్పు విప్రసతుల
ప్రాణశీలాదిరక్ష యై పరిణమించె. ౧౩౪

క. ఆమగువ యట్లు పలుకుచు
నామేడన్ వారి నిలిపి యరుగు తెలుగు
తొన్నమిని యగుగణివామణి
దా మఱుగున నుండి చూచి తలకెడుమదితోన్. ౧౩౫

క. ఎవ్వారో నివ్యస్త్రీ
లివ్వరసాధింబు నాశ్రయించి రిచటికి
ద వైతి మిచటివస్తువు
లెవ్వియు నాసించు టాపు విక మా కనుచున్. ౧౩౬

మ. తలపోత్రుల్ మోడమంగ గూఢసరణి దత్తే సహముండియూ
తలచుబోడితదాభినుఃఖ్యమమరం దామొక్కియిచ్చుడిని
పొలము న్నిల్చినయప్పులార యిపు డి దున్నట్టి నాసర్వవ
స్తులమీకిచ్చితిధారవోసియిదెయంచు నేగదోయాక్షతల్

క. చల్లి మదీయమ్మల వ
ర్తిలెమనీ చుట్టచుట్టగృహవశముఖ్యం
బెల్లను మీసామ్మిక మము
జల్లగఁ జలికాలఁ దన్ని సాకుం డనియెన్. ౧౩౯

క. అని యాయాచోటులఁ దన
జనులం బిలిచికొని వెడలి చని యాసుద్దల్
వినిపించె బట్టణములో
మనుజుల కందఱకు వెఱుగు మనసనఁ దనిరన్. ౧౪౦

ఆ. ఆమెఱుంగుబోంట్ల నపు డవిధం బెల్లఁ
జూచి యిది కరంబుఁ జోద్య మనుచు
దీనజనులపాల దేవుఁ డెందును గలఁ
డచుచు సారెఁ బెప్పకొనుచు నెరిగి. ౧౪౧

క. వారలు తమతలవాకిటి
బోరుతలుపు లెట్టిసమయములఁ దెలువక తా
రారసి పదిలము నేయుచు
నామాధస్థితి వహించి రాసాధములోన్. ౧౪౨

క. శకు నాదులచే నిజనా

యక పునరభిసంగమాశ్చ లపు మదయిరన్
వికలత నొందనిధైర్యా
ధికత స్వర్ణలి రభిష్టదేహభరణ లై.

౧౪౩

చ. పురజను లప్పటప్పటికీ బుణ్యచరిత్రల వారల నివేదా

స్వరమణిసాధమార్గముల వచ్చుచు బోవుచు నుండఁ జూచు
చు, గరములు మోడ్చి మ్రొక్కుదురు గాని తక్షియనురూప
లక్ష్మీకె, వృధుఁ బెరిపోకఁ బోచు చును వార్తనిఁగఁ బెద ని
ల్చి పాయుచున్.

౧౪౪

శా. గంధర్వాంగులలో ముతతతులూ యక్షస్త్రీలూ యిక్షేడలూ
నింధానద్యుతితో మెలంగుదురటే యెవ్వఁడు పాపస్పృహ
గంధిస్వాంతతఁ జూచిన న్మనఁడటే కన్గొఁ డటంచు బ్రజా
బంధుల్ వేళలు గాచి చూతు రితితాత్పర్యమున న్నావరలన్

స్తీ. సభమున మణివిమానమునఁ గ్రుమ్మరువార

లీమేడఁ బెక్కు నాల్గిట్లు నిలిచి
యిలలిఁ జనములబలె వండుకొని వారు
కొని గణికాదత్త మనుభవింప
నేమిటివ్రత మొక్కొ యిది యెన్ని నాల్గొక్కొ
యా వేశ్య యెట్టిధన్యాత్మమొక్కొ
యేము సమర్పింప నిల్లె కైకొని కరు
ణింతురో యని పౌరు లంతఁ దెచ్చి

గీ. పెట్ట సాగిని నవ్వురవృద్ధివి యలికి
ముద్గతండులఘుతపయోముఖ్యనితతు
లప్పటప్పటికిని వారు నని పల్లెగ
హించి రాజును లతిదూర మేగి మొక్క. ౧౪౬

ఆ. అంతః గొన్ని నాళ్ళ కాపతివ్రతలకు
నలుపురకును శోభనత్వ మొదవ
గర్భలక్షణములు గొన్నిచెఱ బరిపూర్ణ
గర్భతయుఁ దనరైఁ గ్రమముతోడ. ౧౪౭

ఉ. గర్భములందు నుండియుఁ బ్రకాశత నప్పుడు నే రైలర్పగా
నర్భకు నొక్కవేళఁ జతురాగమనూక్తుల నొక్కవేళ భా
స్తార్యటి నొక్కవేళ నితిహాసమయోక్తుల నొక్కవేళ నా
విర్భవదర్శశాస్త్రముల వేడ్కఁ జెలంగుదు రిద్భతముగనె.

వ. అంత. ౧౪౮

క. జ్యేష్ఠానుపూర్వ నాట్య
క్రేష్ఠులు పుట్టిని శుభోల్లసితలగ్నమునన్
నిష్ఠాగుణసాభాగ్యగ
రిష్టల కానలుపురకు ధర్మత్రీనాథా ౧౪౯

క. వారలకు యదృచ్ఛాసం
చారంబున నొదవి యొక్కసగయమి విహితా

చారము చడవుచు శుభము

చారము చడవుచు శుభము.

౧౫౧

న. నామకరణమునందును చతుః శాశ్వతమయనుభావమున
 దుష్టమయినట్టిది బంకించి వీరలు మూర్తిమంతములైన
 వేదములు అని గ్రహించెడియు జన్మాగమప్రకారము నరున
 పించియు వాని సత్తులుప్రకరుం బ్రహమాగమద్వితీయాగ
 మత్యతీయాగమతుర్యాగము లనుపేరులు గల్పించెద ద్దంతా
 లు పూర్వకాలమున దమమామ పలికినచతుర్యాగమను
 జ్ఞానశబ్దమునకు నర్థము వీర దుష్ట తమలో దారు సరిపు
 చ్చుకొని సంతసిలుచు నప్పటినుంచుమింకనియెఱుకకు వె
 ఱుగనుపడుచు నకుమారులకు నుచితకాలమున వచ్చి యు
 పనయిన సిద్ధి యొదనించుటకు నాతపస్విని వేడుకొని పట్టు
 సేయించి రాబ్రహ్మచారులు స్వయంప్రకాశితసకలవిద్యల
 య్య శాస్త్రసిద్ధికొఱకు సతనియొద్ద నయభిలషిద్యలు నత్య
 ల్పకాలములో పలన యద్యమనంబు చేసి రంత దంతాత లెం
 తకాలం బున్న దమపెనిమిటిసమాగమంబు దుర్లభంబు
 ని విచారించియచ్చోటు విడిచి యెచ్చటి కేనియు బోవ ద
 లంచి చుది తమకుమారుల బిలిచిచెప్పిన విని నారలిట్లనిరి.

పెద్దతల లేక మీ రీ

నిద్దపురూపముల నెచట నిల్చిన మనకుం

బెద్దటికము చాలదు పెట

సుద్దులు గల్పింతు రెందు సుజనులు గల రే .

౧౫౩

క. కావున నిచటన మీరీ

దైవతవనిత లనుగుట్టు దప్పక యుండం

ద్రోవుడు దివసము లే మొక

భూవరుఁ గని వైభవంబుఁ బొందెడుదాఁకన్ .

౧౫౪

గీ. అపుడు గాని మాత్రండ్రి యున్నట్టిచోటు

నరసి సంధించుకొనుటకు వెరవు పడదు

తప్పు దిది యని వారలు తమనివాస

మొరు లెఱుంగకుండ వెలువడి యరిగి రంత .

౧౫౫

వ. అట్లరిగి యాబ్రహ్మచారులు నలువురు పురంబులోనం గొం
తసంచారంబు చేసి యప్పు డదియేలెడురాజు మహాశయుం
డు గావున సతనివాకిటికిఁ జని యతండు సకలవిద్యావిశేష
జ్ఞం డనియుఁ దద్దర్శనంబు పురోహితునియనుమతి లేక శ్రా
హ్మణుల కెవ్వరికి దొరక దనియు సతండు విద్యాధికుండు
కాకుండుట జేసి నిజగౌరవ శైథిల్యభయంబున నితరు లగు
విద్యాధికులకు రాజగృహంబునఁ బ్రవేశంబు లేకయుండ
దావారికాదిసకలపరిజనచక్రంబును వలకట్టుకొని యుండు
టయుఁ బ్రభువునకు యాగేచ్ఛగలిగి తనతోడ విచారించినఁ
దదా ర్హివ్యసమర్థుల నెచ్చటం గాన మని పరిభోధించుట
యు నచ్చటిజనంబులవలన విని మఱియును.

౧౫౬

సీ. ఎవ్వరి నేనుద్ది ద్రవ్వించి యెచ్చట
 నేనాస్త్రముచుకల్పి యెఱుంగునొక్కొ-
 మనుజేశుఁ డనుచు నేపనికి వెల్పులివారి
 వాక్ష్పగల్భత లేనివారిఁ గాని
 చొరనీరు రాజముఁ దెరమును దావారి
 కులు మఱి యెట్టివార లని మిమ్ము
 నరసి సేమము గీచు మడిగిన రాజుతో
 నీలీల నేలంగ నెపుడు శుభము

గీ. య నెడుమాటగా నాడుకొం డనియు వార్త
 లేమి యడిగిన మేము మాయుఁడైపోనె
 యుండుదు మెఱుంగ మనుఁ డనియును దడర్థ
 మానలిడికాని చొరఁగ నీ రనుచు వినిరి. గాగి 2

క. విని తడుచితమును బ్రభువున
 కును దమచుహిమంబుఁ దెలుపుకొన ననుచులం
 బును గా నొకనాకృద్ధతి
 నొసరిచికొని నీచ బాలయోగ్యాకృతితోన్. గాగి 3

ఉ. భూవరుఁ డున్న చోటికిని బోయెడుమామిడిపండ్ల పుట్టికల్
 మోవఁగఁగూలిపుచ్చుకొనిమాధతగులఁగడుగ్రామ్యచేష్టితం
 బావహిలంగ నేఁగి ప్రతిహారజనంబుల కిష్ట మైనవా
 చావిధి కొప్పి చొచ్చి ప్రభుసన్నిధిఁ బెట్టి పండ్ల పుట్టికల్.

క. పెట్టి వెనువెనుక కటు చని
యట్టిటు భయచపలచేష్టులై యరుగుచుఁ గ
స్పృహడియాబాలురఁ గృప
యష్టపడఁగఁ జూచి నృపతి యొయ్యస నగుచున్. ౧౩౦

క. సంతోషమెకద యెయ్యడఁ
జింత యొకప్పుడు నొకింత చేకుఁడుగఁ బా
కొంతమఱుఁ గిడక కలిగిన
యంతయు నిక్కముగఁ జెప్పఁ డనుటయు వారిల్. ౧౩౧

క. మాయున్మానసునీవే
రాయలనై కావదేవరాజేజేజే
మాయాతుసులానినయది
సాయక సంతోసమున్నవలమిలసామీ. ౧౩౨

క. అన్ సన్మాటల చందము
తనయప్పటివాక్యములకుఁ దగును త్తర మై
యనయముఁ గ్రతుబుఁగ సేవా
ఘనోపదేశంబు నగుచుఁ గాన్పించుటయున్. ౧౩౩

చ. విరివిగ సంతరంగమున విస్మయ మావహిలంగ వాగిరూ
వరయుచు భస్మసంవృతచుహగ్నికణంబులువోలె గూఢవి
స్ఫురణత నున్మిఁ గాంచి పరిపూర్ణవిసేతిసుమోదభక్తిత
త్పరత దలిర్ప లేచి నరపాలుండు సాగిలి మొక్కె వారికిన్

క. ఆసి చెప్పఁ గళాశ్రాష్టంఁడు

మిని మాతం డింకర్పవేమఁడే యిటు తొ

ల్ల చెఱుంగ నుని మహాశయుఁ

గనుఁగొనియెన్ సబహుమానగౌంపద్యుష్టన్. ౧౩౪

వ. కనుఁగొని మహాశయుఁడ కూర్పుండు నుని మున్నాటిదాఁ

క ముదలపెట్టి యంతట బలినిన కూర్పుండ నినుమించి మ

ధురతాలసం గటాక్షించి యబమిఁదఁ జెళ్ల ముటయు

నది యిట్లుని చెప్పె న్లు మహాశయుఁడ మ్రొక్కి యాస

లుపుర నాసచవాద్యాదిసేధులం బూజించి నివాన్తాచజనులం

జూచి యిప్పటినిఁ బరాక్యంబులం దేమివిశేషంబు గలుగఁ

దెలిసి యంత పూజి చెనని మిమనంబుల చున్నదియే మొ

యవాక్యంబులనుహిమ విచుండు. ౧౩౫

సీ. ఆ ముంబు సుకుసేయకుము శోభచమూల

ఫలఁడ ఫలం బచ్చిదంబు ముఖ్య

మైనమట్టిది తన్నుచును తేని కజు య

జించువానికి లక్ష్మీ చేరుఁ బాత

కములు చేరపు రక్షకా కోవిదులు కల్గి

రా యసమోదుండు వై యసుగకు

సన్నుశ్రభావంబు సుపుమ మాంబుక్కి

కోవిదు లనియెడుదేవభావ

ఆ. వయసఁ బడవిభాగవిరచితో స్థ
మరయఁ దోచుచున్నయది కరంబుఁ
దెలియఁ జూడుఁ డేతదీయాధ్రవచనసం
దర్శమునను శబ్దతంత్రవిదులు.

౧౬౭

వ. అని పలికి మదానయుండు ప్రథమాగమున కభిముఖుండై వి
నయవినమితుండుచు ముకుళితకరకమలుండును సగుచు మీ
రెవ్వ రిచ్చిప్రచ్ఛన్న వేషంబున నేల వచ్చితిరి మీవిధం బంత
యు నాకుఁ దెలియ నానతీవలయు నని వ్రాద్ధించిన సతండు
తచుతండ్రియన్న దాననియమంబు మొదలుకొని పూర్వవృ
త్తాంతంబు తమతల్లులవలన విన్నదియుం బాగు గన్నదియుం
దద్దర్శనపర్యంతంబు సకలంబుఁ జెప్పి సతండు నిజపురో
హితదోషాయ తతఁ జేసి పూజార్హులైనవానిని విచారింపనే
రనితనదుర్వివేకంబునకు సిగ్గుపడుచు నిట్లనియె.

౧౬౮

క. ఇది దెలిసియె కా వలయు

స్మదాశయుం డనుచుఁ బేరు నాకు నిడుట యే
నిదిగోఁ గననేరన కో
విదులఁ బురోహితునికపటవృత్తికి లో నై.

౧౬౯

చ. అని యపు డమృహమహులప్రార్థనబల్మిని దక్కినట్టిదం
డనము నరేంద్రుఁ డాతని కొనర్పక యాత్మపురోహితత్వవ
ర్తనమును మాన్పి తత్కపటతంత్రములోపలివారలై చరిం
చినజనులన్ లఘుప్రహితశిక్ష విసేతులఁ జేసె నెంతయున్.

౯. ప్రార్థనం బోధించి ప్రథమాగమామల
 ధర్మవిధిఁ బురోహితత్వమునకు
 నిలుపుకొనియె వాని నిజమాత్మయుక్తులై
 తగినగతి గృహీతనారు లగుచు.

౧౭౧

౧౦. ప్రభుసంతానంబున నప్యంతవైధవంబునం బ్రవర్తిల్లుచు నతని
 కభిమతుంబులై శక్తితుచ్ఛులు నేయుచుచుఁ దమజనకునియు
 నికి యురగపట్టణంబు మొదలుకొని పాండ్యకేళిచోళద్రవి
 ఖాదిదేశంబులూ బరికింపు దగినవానిం బనిచి యంచు నలభి
 వృత్తాంతంబు లయి చింతాక్రాంతంబు లగుచుఁ దల్లుల నుచితవి
 ధిం గొన్నిగొన్నియాశలు చూపి యూరార్పుచుండి రలఘు
 వ్రతుండుచు నట్లు భార్యవృథావిక్రమలజ్జతుం డగుచుఁ ద
 జ్జనపదంబుల సుహృద్భానులకుఁ దలచూప నోడి దూరదే
 శాంతరంబుల యాయావరవృత్తి శ్లాగనం బొనర్చుచుఁ ద
 న్పురిమితాన్నదానంబు నడపుచు నది నెఱుఁచు సాగకున్న న
 న్నవర్జనంబు చేసి తాను గందమూలపయఃఫలాదుల దేహ
 యాత్ర సలుపుచు సంతరాంతరప్రవర్తితస్వల్పాన్నదానా
 చరణంబులం దనియక బహుధనార్జనంబునకు నుపాయంబు
 వెదకుచు సంతట మృగేంద్రవాహనామహా శక్తిమహిమ వి
 నితదారాధనంబునకు నొకనివలన మంత్రోపదేశంబు సా
 ధించి యద్దేవిసన్నిధికిం జని యచ్చట భవతఃకాశ్రవణఫ
 లం బైనసకలసంపదాయురభివృద్ధిపుత్రప్రాప్తిదిలాభంబు

విని యిందుఁ దనకుఁ బుత్త్రప్రాప్త్యాదా లనుమాట యటుం
డని తక్కిన సలంబు గల్గుట సిద్ధంబుగదా యనియెడుతలఁపు
న జపంబుచేత భవత్కథాశ్రవణంబు సాధించెదనని య
త్వంతసంభావనయందు యెసపుత్రాదిలాభంబును గలిగింపక
నూన దయ్యెం జూచితే యోగిని స్తంభతనయా యిట్టిదిను
మీ దేవరకి ధామశామ యని పలికి మధురలాలస యూర
కుండఁ గళాపూర్ణుండును నలఘువ్రతుం జూచి నీసందియం
బెల్లను దీక్షఁ గదా యని పలికి ప్రథమాగమంబుల నిరీక్షిం
చి మీతాద్రుడికిఁ దగినయుపచారంబులు నడపక యిష్టంబు
ననుమానించిన బాతకంబు కాదే యని పలికె బ్రథమాగ
నూదులును భయభక్తివిసయసంతాదసంభ్రమంబులతోడ
నలుపుచును లేచి వచ్చి యలఘువ్రతునిపాదంబులకుం బ్ర
ణామంబులు గావించి యానందబాష్పపులకవినితశరీరం
బైనయాజనకుని యాలింగనమార్థాప్రమాణాదినివిఘోషలాల
సంబుల నానందించి యతనిచేరువ గొలిచి యుండి నిష్కడ
మృహత్ములతోఁ జేర్చుకొని రావణభాషాస్థైర్యవైచిత్రి చి
త్తంబునం బాఱఁ గళాపూర్ణుండు వారలం జూచి యట్టివిచి
త్రకవిత మీమతులకు నిపుడు నోచునొకో యని కౌతుక
సంబంధగంధిమదరహసితంబుతోడఁ బలికిన నందుఁ బ్రథ
మాగముండు.

౧౭౨

క. తావినువారికిసరవిగ

భావనతో నానునతివిభావినుతేజా

దేవదగౌరవమహిమన

నూవలసినకన్యతమరిగిమాకునశ్చిశా.

౧౨౩

చ. అన బహిరా మహాకన్యశిఖాభరణం మదుక్తిభాషణం

బున కిప్పు శిచ్చును త్తకమ పూని విచిత్రపుబద్ధ మయ్యె మే
లని విభుఁడౌ నట్లు పొటంచుంగవింక్రండునవ్వె నవ్వెనా
యనఁతయింపుమా తిరుగఁచుఁ డనుక్తికిమెచ్చెనపుడున్

క. ఆకితిని దమలోసం

చారే సరిపుచ్చుకొనఁగఁ దత్పద్యచమ

తాగరం బపుడు సభాజన

నూరసి యేమియును గాన కదృత ముడెన్.

౧౨౪

వ. అంత నవనీకాంతుండు సభాసదులు జూచి యిప్పు డాపద్యం

బు తిరుగం బరియింపు మనుట మణియును బరియింపు మను
ట కాదు వినుఁ డని యిట్లనియె.

౧౨౫

సీ. ఏలు మోనాగఁక యిల గిరు లెంతకా

ల మ్మొతకాల మోసమ్మొత్తుడ

మివుల శోభిల్లెడు లవకుమారసమాన

మానుఁడ మహిమ ననూన మైన

గౌరవం బొసఁగుచక్కనిప్రభు విల్లుగ

ల్లంగ నోయి పురుషుఁ డీగౌరవమున

నభినవతేజస్కుఁడై వాణి రసములు
గులికెడునట్టిది గలుగఁగాను

గీ. వినుతి సేయనివాఁడె యంచును మహార్థ
మున్నయది సంస్కృతంబునఁ జెన్నుమీఱ
వరుసఁ దాదినుండి మొదలికెఁ దిరుగఁ జదువ
నాకెనుఁగుఁబద్యమున బుధు లరసికొనుఁడు. ౧౭౭

ఆ. అనుఁడు వారు నట్ల యవరోహమున దానిఁ
జదువుకొనుచుఁ దెలిసి సంతసిలుచు
నెరయ మెచ్చిరి కనినృపులయాశుపిచిత్ర
మృదుకవిత్వకృతియుఁ దదవగతియు. ౧౭౮

వ. కళాపూర్ణుం డంత ననేకమణివిభూషణవిచిత్రాంబరప్రధానం
బైనవారితోపి కదాసుంబునఁ బ్రథమాగము నలరించె సమ్మ
డతనియమాత్యుండు సత్వదాత్మనామధేయుండు మధురలా
లసకుం బ్రణామంబు చేసి యిట్లనియె. ౧౭౯

ఉ. ఓరుచిరాత్మ యోపరమయోగిని యే నటు పూర్వ మైననా
పేరుఁగులాదులున్మఱచి పిమ్మట నొక్కొడ నుండఁ దెచ్చి కా
సారపురంబువా రిడిరి సమ్మతి నాకును సత్వదాత్ముఁడన్
పేరవి దెల్పవచ్చు మఱి పెద్దలఁ గానమ యెందుఁ దద్జ్ఞులన్

క. అని యడుగుచుండ బాలిక
కను నులుముచుఁ బెదవి విఱిచి కటకట వాపో

యెను మొగ్గవాలుచందఁ

బున నడు మెగ నెత్తికొనుచు బొత్తులమోదన్. ౧౮౧

క. అపు యెది గని యితచ యీ

విపరీతపుఁజేత లేల వివరింపగదే

యిపు డే సడిగించయది చో

ద్యపుఁదల్లి యచుచు మఱియు నాతఁడు మ్రొక్కెన్. ౧౮౨

చ. కలుదులపూపవై మునులు గాననియట్టికతల్ వచింపఁగా

నెఱిగిననీకు నాఁకలియు నేడ్పులు నాయను వారుమాయలం

బటచిన నేము పోమిఁక స్వభావపుదివ్యవిభూతితోడనే

వటలుచుమమ్ముఁజ్రోపుమను వారును నైరపుడాసభాసదుల్

ఆ. ఇంక నేమి యైన నెఱుంగుగవలయు సఁ

దేహపదము నీపు చెలిపె దనుచు

సమ్మి యున్నవార మమ్మ యీవెడమాయ

లంద నేల మనిరి కొందఁ అత.

౧౮౩

క. అమ్మాడ్కి మఱియు నెవ్వ

రెమ్మెయిఁ దను వేడుకొన్న నెఱుకకలిమి లే

శమ్మును గాన్పింపక స

త్యమ్ముగ నాఁకటన యేడ్చె నాశిశువు గడున్.

౧౮౪

శా. ఆవాక్రొధియు నాసుభాధముఁదిరంబైయున్తి యెట్లబ్బుదై

వావేశం బపుడెద్దియో తగిలిమాహాత్మ్యంబు రప్పించె గా

కావేశం దెలియంగ లేదు తగ సంప్రార్థించి తద్దివ్యభా
ధావిర్భావసిధానముం గటగటా యంచుండె నున్వేషుఁడనన్

వ. తదనంతరంబ యమ్మణిస్తంభనందనుం డగుకళాపూర్ణుండు
రూపానుభూతిని మదాశయుం బిలిచి మీ బాలికకథ లన్ని
యు వింటి కేకదా మీ భాగ్యవైభవంబునకు నెందు నీడు లే
దిది మొదలు నాకు మీర లత్తనూమ లైతిరి సందియంబు
లేదు మీర లింకఁ దక్కినకొలుపు మాని యీశశువు నింటి
కిం గొనిపోయి పోషింపుఁ డనుటయు సతనికి సత్వదాత్ముం
డి ట్లనియె. ౧౮౭

ఆ. పార్థివేంద్ర వారిపడుచుమెడ స్మణి
హార మెపుడు వెట్టి తపుడ నీకు
వార లత్తనూమ లై రిని యున్నాడఁ
దదనుగుణము లయ్యెఁ దత్కథలును. ౧౮౮

క. ఈనిసుపునులక్షణము ల
నూసంబుగఁ జూడ నిది నృసింహ త్తమ నానా
భూనాథవభూమాళిమ
ణీనిర్మితనూపురార్చనీయాంఘ్రిసుమీ. ౧౮౯

చ. అని యతఁ డాడుమాటలకు నాత్మ గరం బలరన్ దరస్మితా
ననుఁ డగుచు నృసింహుఁడు ఘనప్రమదంబున వారినంతఁ దా

సనిపెఁ జనుఁడు పొలముగ్నిహంబునకాత్మమఁ గొంచుఁచుచుఁ
గాం, చనమణిభూపణక్రమాఖసంపదక్రొత్తగవెంటనంపుచున్

క. ఆమధురలాలనకళ

లేమియు శుద్ధతమునకు నేగకయుండిన్

భూమిపతి యడఁచె నభిచవ

కౌముది విననేల యనుచు ఘనయత్నముతోన్. ౧౯౧

గీ. అంత నలఘువ్రతుచియ ఛేష్టాన్నదాన

కరణపర్యాప్తబహుధనగ్రామవాస

ముల మిశులఁ దన్ని యనిపె సప్రత్యక్షముగఁ

దత్పురిన్ద్రోనిచాసనన్దమున కతఁడు. ౧౯౨

క. క్షీతిపతి చేసినగౌరవ

మతిమోద మొనర్ప నింటి కాచందమునన్

సుతఁ గొనిపోయె మహాశయు

సతియుఁ బ్రయత్నంబుతోడ సతతప్రేమన్. ౧౯౩

క. పలుమఱుఁ దలయంటి తగ

న్నలుఁగిడి దోయిల్ల జలమునం బోరాడి

చి లలిం జన్నిచ్చుచు ను

య్యల నూపుచుఁ బెనుపఁదొడఁగె నావరశిశువున్. ౧౯౪

వ. బ్రహ్మవచనసామర్థ్యలబ్ధం బైనసహజచాతివ్రత్యంబునంజేసి

యాసమయంబున. ౧౯౫

చ. పొలుపుగఁ దన్ను వే నిమరపుచ్చుటకై తమతల్లి పైఁడియు
య్యల నిడి యూపుచున్గవలయూధిపుపాటలుపాడినంగరం
బలరుచుఁ గేరికేరి నగు సన్మ్యలపాటలు పాడినంగరం
బలుకుచు నేడ్చు లోకులవృథా పతిభక్తియటంచునవ్వఁగన్

సీ. లీలఁ బొత్తులమీఁద లేచి కూర్చుండుచోఁ
దద్దయు నొకకొత్త ముద్దఁజెలువు
క్షీతిమీఁద లేతకెంగే లిడి తడవుచో
మొన లిడునొండొక ముద్దఁజెలువు
నల్లనల్లన తప్పుటడుగులు పెట్టుచో
నిద్దంపుఁబసలూరుముద్దఁజెలువుఁ
గొదలుమాటలు తేనె గులుకుచుఁ బలుకుచో
మోహనం బగువితముద్దఁజెలువుఁ

గీ. గలిగి యాబాల నవచంద్రకళ యనంగఁ
దివుట నామనిఁ దనరు లేదీగ యనఁగ
నంతకంతకుఁ బ్రోదించే నతిశయిలుచుఁ
బరఁగెఁ జూపఱకును గనుపండు వగుచు. ౧౯౭

ఆ. ఎల్లబంధువులకు సల్లారుబెల్ల మై
యరిదిగారపాబు నతిశయిలఁగఁ
దల్లిప్రేమఁ గరముఁ దనరాఁకె ముంగిటి
ముత్తై మగుచుఁ గ్రొత్తకొత్తసిరుల. ౧౯౮

ఉత్తా. చేత్రవాలు చూచి యిది యశేషరాజ్యవిభవభో
 గాతిశయమ గలిగి యలరు ననియు మృదులచరణకం
 జాతఁడై లరసి రాజసతులనతుల కర్హ యీ
 నాతి యనియు నపుడు లక్షణజ్ఞు లాడుకొని నిలన్. ౧౯౯

చ. గలగలమ్రాయునందెలునుగడ్డలుమువ్వులుఁ బైఁడియుంగరం
 బులుఁ బులిగోరుసంకులునుబొద్దులుగాజులురాచిచేయుం
 డెలు వలరంగ నెంతయును జెన్నెసలారుచుఁ గొన్ని వాసరం
 బులుముదమగదఁజేసెఁ గడుముచ్చలచేతలఁదల్లిదండ్రులన్

ఉ. విందులువిందు లంచుఁ దను వేడుక నెత్తుకొనంగఁ బిల్వనిం
 పొందఁగనేగి వైఁబడుచునుబ్బుచుఁ గెరుచుఁ జెంగలించుచు
 న్సందిలివట్టియాడుచును నాట్రములాడుచుముద్దలన్మహా
 నందమొనర్చె బాలిక దినంబును జుట్టపుఁబూవుఁబోండ్లకున్

క. పుట్టకతొల్లియ యెక్కడ
 నిట్టివి నేర్చి తని చూప తెల్లను జెక్కుల్
 ముట్టుచు లాలింపఁగ నా
 చిట్టికలికి చిందులాడు క్షీతిపతి దడవన్. ౨౦౨

మ. దినముల్తొన్ని చనంగనంతఁగడుఁ బ్రీతినొప్పెమ్మపెండ్లిండ్లు గు
 జనగూ శృచ్చనగండ్లు పింపిఁతులు కుచ్చిల్ గీరనంగింజ లో
 మనగుంటల్ కనుమూసిగంత నలుగంబాలాట లో నైనభే
 లనముల్మీఱఁగబోంట్లతోనలరె బాలారత్న మెల్లప్పుడున్.

సీ. అపిన్నపాప చా సంత యై యింత యై
 యాలి నొయ్యన బాల్యకేళి వదలె
 మగవారియెడటఁ బల్కరు నుడుటకుఁ గొంకెఁ
 నజచుగా రా దయ్యెఁ ద్రుడితోడకు
 సంగకంబులబాగు లరసి యోమఁ దొడంగె
 సడలనీదయ్యె నెప్పుడును బైట
 క్రేళ్లుఁజూపులఁ గలికితసంబుకస నేర్చెఁ
 బలుకుచో బొమ లార్చుభంగు లెఱిగె

గీ. మదురుఁ బ్రాయంపుఁబడతులమదనకథలు
 పొడముచో సిగ్గుపడి పాటిపోవఁజొచ్చె
 శైవముఁ బాటనొత్తుచు జవ్వసంబు
 క్రమముతో సంతకంతకుఁ గానిపింప. ౨౦౮

గీ. స్తనజఘనభారములచేత జవ్వసంబు
 మించి యిరుదిక్కు లను నాక్రమించి బలియ
 నడుమఁ జిక్కిన బాంధ్రమో నాఁ గృత్య
 మంతకంతకు నొందె నాయతివసదుము. ౨౦౯

క. తోరపుఁగచభారముఁ గుచ
 భారముఁ గటిభారము నివ్విభాసిలుచుండన్
 మారునిత్రిభువనరాజ్యపు
 భారములు వహించినట్లు బాలిక యొప్పెన్. ౨౧౦

సీ. గురుతరస్తవశేషిగుణులు గంధీర
 తనవాధీకూడమల్లైకయును
 హరురొహువున్న గాదిధారానక
 జేయు నున్న కేసలముచయంబు
 సుకుహారకాహుషల్లైకయును దియ్యెనాచ
 కడళికాస్తంభప్రకాశమూలును
 సుబలిచాధీరవిజయలవిలాసముల బుష్ప
 విసర సాంశిన్దూసవిభ్రమంబు

గీ. గలిగి పలుకులు సుకపికకలకలముగ
 గురుతలంబులు మధుకరకులము గాగ
 శంబరారాతికేవేవనంబు బోలె
 సుదతి యపు డొప్పె నొకవింతసాయగమున. ౨౦౭

గీ. ఆలతాంగియు నాలోన శభ్యునించె
 వివిధసంగీతసాహిత్యవిద్యలెల్ల
 గావ్యరచనయు నేర్చె బ్రాహ్మసన్మనాస
 నాతిశయముచే ననతిప్రయత్నమునన. ౨౦౮

వ. కళాపూర్ణుండు నమ్మధురలాలసను మున్ను తల్లిదండ్రులయిం
 టన పెరుంగని మ్మని యనుచుట యాచిగా నభినవకౌముదీ
 విహారవిశేషంబులవలసను రాజ్యకార్యవ్యాసంగములవల
 నను మఱచి మఱియొన్న డుండడవఁ జయ్యె మదాశయండు

కతనిచిత్తంబు తెలుగు గెలుంగక యూరకుండె సంత నామ
 ధురలాలసయు నప్పింధంబున జవ్వసంబు ప్రాపించి యంకురిత
 మదనవికార యగుచు నాకళాపూర్ణపాణిగ్రహణం బభిల
 షించుచున్నంత. ౨౦౯

చ. మునుకొనికూర్చి నెచ్చెలులముచ్చటవేళలదగ్గఁ జొఱుముల్
 విని విని విన్నయర్థ మొకవేళను మానసనిత్యభావనం
 గని కని కన్నయంతయును గవ్యవినిర్మితచేతఁ దాఁపుచుం
 గొనకొనిమిక్కిలింబెనిచెఁగోమలిక్రేమము నామహేశుపైన్

క. అంతటఁ బ్రత్యక్షంబుగ

గాతుం గనుఁగొనఁగ బిగువుఁకొఁగిటఁ జేర్పిం

గంతువిహారంబుల న

త్యంతము మోచింపఁ గోరె నంగన మదిలోన్. ౨౧౦

క. అసలుంగొనలుంబాటుచు

మనమున నాకోర్కెఁతీగె మగువకు మిగులన్

ఘనముగఁ దత్కుసుమద్యుతి

పనుపడ వెలిఁ బర్వె ననఁగఁ బాండిమ దోఁచెన్. ౨౧౧

వ. అంత.

౨౧౩

ఉ. ఒక్కఁతెఁబిల్వఃఖోయి మఱియొక్కఁతెఁబేర్చొనిపిల్చు మేనసా
 మ్మొక్కటిఁదాల్చుఁబూనిమఱియొక్కటివీడ్పడఁదాల్చునర్థమై

కొక్కడ కేగిచూచి మఱియొక్కడ కేగుబయోహహక్షిదా
మిక్కిలిచేర్పుభూషణునిమీఁదివరాకుండజేసి నిచ్చుటన్.

సీ. ఏమి కన్నులఁ గన్న హృదయేశురూపంబు
దోషక యది మున్ను దోచకుండె
నేమి ఏనుల విన్న హృదయేశుమధురోక్తి
దోషక యది మున్ను దోచకుండె
నేమి మైసోఁకిన హృదయేశుసంస్పర్శ
దోషక యది మున్ను దోచకుండె
నేమి దాఁ జరిగొచ్చు హృదయేశుకెమ్మోవి
దోషక యది మున్ను దోచకుండె

గీ. గాత కంఠట సంతతకంఠుకేళి
వివిధసౌకల్యచాసనఁ బవలు రేలుఁ
దనరుపులకలుఁ గలవఁరితలును మాట
వీడుపాటులుఁ జెలులకు వెఱఁ గొనర్ప. ౨౧౫

ఆ. తరుణి తాఁ బగల్గె తామరసాక్షియ
స్నేహువోలె నుచితనియతిఁ బరగ
నిర్వహించె రేలు నీలోత్పలాక్షియ
స్నేరు నృపునిమీఁదిప్రేమ నంత. ౨౧౬

క. సితకరుని శుక్లపక్ష
ప్రతిపత్కళ చూచి చూడ భామినినెమ్మే

నితనుత్పముఁ బొడిమసం

గతియును గడు నెక్కు డగుచుఁ గావలయున్. ౨౧౭

ఉ. నీణియ ముట్టటల్ మిగులవింతలు పెంపుడుఁ బల్క బోదతో
రాణదలిర్పఁ బట్టట కరం బపురూప మపూర్వ మేతయు
బ్రాణసఖిరహస్యముల బ్రాణియుఁ గ్రీహలు కానివాని యా
యేణపక్షిలలోచనకు హెచ్చినమన్మథచేష్ట మయ్యెడున్.

క. నిచ్చలు నీగతిఁ బైపై

హెచ్చి వియోగానలమున నెంతయుఁ బాపం

బచ్చుపడఁ బ్రవర్తిల్లగ

నెచ్చెలు లచ్చెలువఁ జూచి నెమ్మది గలఁగన్. ౨౧౮

క. పెక్కు దిసంబులనుండియు

నిక్కన్నియవర్తనంబులెల్ల నరయ పే

క్షోక్త గతిఁ దోచుచున్నవి

మిక్కిలి నూహింపుఁ డానిమిత్తము మీరల్. ౨౧౯

క. కొన్తు కడుఁ జిక్కుచున్నది

నెమ్మోమునఁ బొడిమంబు నిబ్బర మయ్యెన్

నెమ్మదిలోనివిచారము

ముమ్మర మివి మన్మథకృతమూల గావలయున్. ౨౨౦

మ. మన మొక్కొక్కతటి న్సమస్త గుణసంపన్నంగళాపూర్ణు లో
భనరూపు నివసతిపకుంటి మదియిప్పటన్ సఖిన్నొంచె దు

నీనచూడఁజూచుకొనుచున్నాను. నీవు బూజుకొన్న
నీవు నీవు దీనిమొత్తమును గానముచేయుచున్నావు.

క. కావున నెప్పుడుకొనుచు

భావజాబాది బడి నెగుల బడలుట నెఱువ

భావమును మఱపింప

గావలయును వనవిహార కలనలచేతన్.

౨౨౩

గీ. ఆని విచారించి యాచుచున్నాముదికి

వేడఁ పుట్టిచి బోడొచ్చుచు వెలయు లేగ

రసమకరందనిష్ఠుడని తెలుసుకొని

తాళిసంతాన మైనయుద్యానమునకు.

౨౨౪

వ. అప్పుడయ్యువనచుండు పవనమునకుం దూకరాక కాలుకొ
నుచు జూపజుచ్చుకు మెచ్చునచ్చెరిచి చెచ్చు బచ్చ
వల్ల బల్లాడవట్టిలచిల జాల నెఱుపుచు నొకపుమిగులుమొగ
లిగియునుమునలననుమ బొడపులుగి దీపిచుతోపుగు
డారంబులచెలుపు నలవలచుచిచ్చుపెరిమావెత్తడంబులు
ను దండతండ బుత్తై మెండుకొన నొదవుమదమునం బెను
నొదలు పొదల మెదలుకొదనుతుమ్మెదలవదుపు లిరువసరి
పెణలపెనుపును బనుపజుచును గనుపట్టదట్టు బగుచిగురు
జొంపపుగెంపుసొంపు సిందూరంపుగెంఘాళిచందంబు నం
దపజువ నుపరిభాగంగాక పల్లవప్రసూనదళపటలశబలి

మవిలసంబు లలితసుముదమత్సరికలయుల్లాసంబు వెల్లెగొ
లుప వెలుతురు లేనిపూదేనెసోసవాస దానిధారాప్రకారం
బుసం దోరం బగుచుఁ దనరార మానతప్రచారంబుల నప్ప
టప్పటికి నుప్పట్లుపుప్పొళ్ళు కేళిధూళిపాళికలపోలిక నేలి
కొనంగ నేనికబూమియలు పూని కానిపించుచున్న పొన్నలు
ను ననిరళదళకిసలయవిలసితలతానితానంబులు మరకశకు
రునిదనిచయఖచితంబు లగునగతులపగిదిఁ జూపట్ట నమక
ట్టుజులమొల్లమి నుల్లసిల్లుచు నిరుగడల ప్రేలునిడుసోగపూ
వుగెలలు పాలుపొంద నగ్రభాగపల్లవంబు లింద్రగోపంబు
టుల్లాదులయోజ రాజ్యలఁ దేజీలసోలిక భాస్విల్లువాసంతికా
కుడుంగంబులును కడుదళంబుగఁ బొదిలి యెదుంగం గలభం
గులఁ జొగలించుచు నమనతముల సాకుఁదీఁ గెయల్లికలమీఁ
ద మించి వెల్లితలఁబుట్టుకట్టడంబు నెట్టి కొలుపుతోలుంబట్ట
లపొదగుళ్ళపైఁ గ్రొమ్మడుఁగు నెఱ్ఱబిఱుసుఁజుంగులనిక్కు
ఁజెక్కును మిక్కిలిం గడలుకొలుపుచున్నయరిఁగిచిగురు
మొగిలియాకులతోడ నీరభటులజోకలు జోకపక్షయ లేఁ
బోఁకప్రమాఁకులును వివిధజనకోలాహలంబులకరణిం బరిధ
విల్లుశుకపిక శాఢికానికరకలకలంబులును గలిగి విరహీనము
దయంబు పైఁ గదలినకుసుమకోదండదండదండదండను బోలె
నాలోకనీయం బగుచుండ నందు నిందువదనలు మందగమన
స్వభావంబు నతకరించుకుతుకరయంబునకుఁ బ్రతికూలంబు

లగుచుం బిగువలబాల్సిండ్లవేగును బిఱుండులగరిమయుండ
 రము గాక కర ములయఁజేయుచుండ నొంఘొరులం గడచు
 చు నుద్దవిడి గడచుచుఁ గూడమికిఁ గేలిచేయుచుఁ గ్రొప్పి
 రులు మించి కోయుచుఁ గన్నగొంజుంగులకుం జేరుచుఁ గ
 న్నెగేదంగులకుం బోరుచుఁ బొన్నలకు మూఁగుచు బొం
 డుమల్లెలకు నేఁగుచు సంపెంగలకు డాయుచు జాతీకుడుం
 గంబుల రోయుచు మల్లెలకు నిగుడుచు మఱివంబునకు మ
 గుడుచుఁ గురువేరు గొల్లలాడుచుఁ గంధంబులకు మల్లాడు
 చుఁ బొగడలకు జరగుచుఁ బొఁకపాళికలకుఁ దిరుగుచుఁ దిల
 కంబులకుం జనుచు దిరిసెనపుచ్చనలు నైకొనుచు నవమా
 లికలఁ గ్రీడించుచు నారంగంబులఁ గ్రీడించుచుఁ గలిగొట్ల
 కుఁ దత్తెల్లుచుఁ గంకేళిమంజురులకు రంజెల్లుచుఁ గ్రొమ్మా
 వినీడ లాశ్రయించుచుఁ గురువిందపండితుల విశ్రమించుచు
 నీరంబులఁ దూఱుచు నెందేనియుం బాఱుచుఁ బూఁదేనియ
 లఁ దోఁగుచుఁ బొదలిండ్ల డాఁగుచుఁ గని నవ్వుచుఁ గమ్మవి
 రులు రువ్వుచుఁ దీఁగెయ్యెయ్యెలలఁ దూఁగుచుఁ దియ్యవి
 లుకానిం బొడుచుఁ బరాగంబులు రాల్పుచుం బయ్యెదలు
 విదుల్లుచు సందనిపూఁగొమ్మలకు నిక్కుచు నలఁతిమాం
 కు లెక్కుచుఁ గెంజిగుళ్లకుం బదరుచుఁ గెరలు తేట్లకు బెద
 రుచుఁ గోకిలస్వరంబు లాలించుచు గోరువంకల నాలోకించు
 చుఁ జిలుకలకుం బలుకు లందిచ్చుచుఁ జిన్నిరాయంచలనడ

లు మెచ్చుచుఁ బూబంతుల వేటలాడుచుఁ బొసంగ సుష్కలు
 గూడుచు నాట వెలిచి గోనీక వట్ట నుఁ గేకిసూని నొట్టుచు
 నొక కొకరిఁ జీరుచు నుబ్బునం గేరుచు నిబ్బరంపుఁదనుని
 దహకుఁ దమకంబు గమకంబు హెచ్చింప నింపుమీఱుని
 హఠంబులచేత నెడగుబడలికలా బొడమనెడనెడచిలుచె
 నుటతడి యొకళ్లం గడుఁ బ్రబలి గుబులుకొనుమ్మగనుద
 ఘననాగంధసారికాశ్శీరివిలేపనపంపులంబులు పగిలుతిడి
 గంతంబు లగుచు నంతట జోడుముట్ట సహజ కృతత్వంబున
 కుం దోడు క్రీడలయలాల నెంతయు ఘనం బైనబడుగుండ
 బునం దడబడుచు వశచడవిడంకుల గుడుచునడుములం ద
 డఁబాటువలస నడలఁబాటుసిన్రలు తావులం జిక్కం నెరుక్క
 కొనుతల్లఁ బొక్కిళ్లం బ్రవేశించి సహజుచితకుమిందకంద
 శసందర్భసంగతాంగులయకప్రచురరుచినిచయకవచితకర
 లరాగంబు లడుగుల నిర్మలంప నినుమడిచినో యసంగ సతి
 మాత్రసంచారసంపదీకంబు లగుచరణతలంబుల నత్యంతర
 క్తిమ యుట్టిపడుచుండ నట్టట్టు పైటచేఱంగున విసరుకొన
 నెసఁగుకరకంకణమణియునాతాగరంబులకు నులుకుకరణి
 దటచుటూర్పులమెప్పున నుత్కంఠమానంబు లగుచుఁ జె
 న్నొందుచన్న జిక్క వకవలకెలంకులఁ జొక్క-పుట్టక్కలకద
 లికపొదలికల ముదలకించుచు నిగుడునిగనిగలతరంగలయం
 దంబు సగిదిదండలశభకులకుఁ జెలికారంబు నెఱుప నలయిక

సోలయికల నొకవింతయొక్కారంబు చూపుచూపులపస
కుం జూపోవక యేపజీనచీలు జాల వసివాన్లు నాజీరక్రీడావ
తంసితకర్ణనీలోత్పలదళంబులు నిజప్రతిబింబకపటపద్మశ్య
మాచసోదరాలింగనలోలుపంబులు పోలెఁ జెక్కిళ్ళ మిక్కిలి
నంటుకొనుచుండ నొసల నసలుకొనుక వృక్షస్తూరియున్నలిం
బడి కదలమెదలలేనిసిలాలకజాలంబుల నిజబాలకంకంజేసి
వెడలఁ దివియ సందడించుచుండులకు చందం దక్రంతుకొని
యెడునిశ్వాసవాసనాసమాకృష్టచుంచక సంచయంబులకు
నుదరి యదలించుమృదులపుంగలికపలుకులు దనునిసువుల
కొసరు పెలుంగులసవి కొసరక మునురుకొనుపసనిరాచిలు
కగములం దొలంగం దోలుకేలుకెంజిగురాకులకు మూఁక
లై కవియుకోకిలంబులచేత నాకులంబు లగుచు మైదీగల
బాగుల వసంతాగమశ్రీవిభూషితవనదేవతావిలాసం శేషం
బు నభినయంప నాత్మసాదృశ్యసంభావనాగర్వంబుపెల్లు
నం ద్రుష్టుమల్లరపుంగల్లరితేటితండంబులకండక్రావృష్ట సైరిం
పక వానిజీవిక లాక్రమించి తదనుసరణంబుల దయ వొడమి
కొంత మగుడ విడుచువడుపు గనంబడఁగ నెడనెడం గులుకు
సడల బడిబడిం దొఱఁగువిరిగముల నమరెడియరవీడుకొప్పు
లయొప్పిదంబు చెప్ప నలవిగాక యతిశయిల్లఁ జెదరనసిం
గారంబులును జిగురుంగొనలచేరులును నంటిసపరాగంబు
లు నకరువులతోడి పాపటలును వాడుదేతెడి నెమ్మోములు

ను వడఁకెడుకులుకు తెలుగులునుం గలిగి యపూర్వవిభ్ర
మంబున సొంపుమీఱుచుం దదనంతరంబు. ౨౨గి

క్రొంచ. చంచలవీచీసంచయలీలాసలలితతరళితజలరుహపాళీ
సంచితహస్తాదంచితభంగీజనితమదనమతసరణిగుణవ్యా
ఖ్యాంచితగోష్ఠీసంచరణప్రత్యయసముచితహాశహాళికలతో
రా,యంచలు మ్రోయం గొంచలు గూయన్ వ్యవహితపర
రవమయినకొలంకున్. ౨౨౬

ఉ. చేరఁగఁ బోయి రంగనలు చెల్వగుమోములసోయగంబు త
ద్వారిజలక్ష్మిఁ గేరఁగ నవాఠితవాఠితరంగరంగలీ
లారతహంససారసకులస్థలదారవసారవంచనా
పారగనూపురాదిబహుభవ్యవిభూషణఘోష మొప్పఁగన్.

ఉ. అంతట సంతరంగముల నంబువిహారకుతూహలంబు ల
త్యంతముమీఱమెట్లుడిగి రామగువల్ మునికొంగులూరుగా
ఘాంతరసీమఁ బట్టుచు జలాశయలక్ష్మిపయి న్నఖిచ్ఛటా
కాంతులచే బదాబ్జములు కప్రపుధూళి వసంతమాడఁగన్

సీ. అలఁతి గాడ్పులచేతఁ దొలఁగుపయ్యెదకడ
లిరువంకలను జిక్క- నిఱికికొనుచుఁ
దరఁగల ని ట్టట్టుఁ దరలుముంగొంగులు
తిరుగ జంఘలను సంధించుకొనుచుఁ

మునుపుగాఁ జొచ్చినవనితలు చల్లెడి
యుదకంబునకుఁ జేతు లొడ్డుకొనుచు
నెడ నెడ మిట్టించి పడుమీల బెఱుకుల
కులికిపా లొదవంగ నోసెలుచుఁ

గీ. చొగలమఱుఁగుననుండి బి ట్టెగయువిహగ
కులమురవళికి బెదరుచూపులు దలిర్పఁ
దమ్మికోలను ప్రవేశించుతలిరుఁబొండ్ల
విలసనము లంత యెంతయు వింత లయ్యె. ౨౨౯

ఉ. ఆరమణీమణుల్ సరసి సట్లు ప్రవేశ మొనర్చువేళఁ ద
తాఁరణివీచికాచలితకంజములన్ మధులోలభృంగముల్
పారక సారెకు న్నెగసి వ్రాలుచు నొప్పెఁ దదంబుదేవతల్
నేరుపుతోడ నాడుహరినీలపుటచ్చనగండ్లకై వడిన్. ౨౩౦

లయ. నెమ్మొగములం గరతలమ్ములఁ గుచమ్ములఁ గ
చమ్ములను జూడ్కి నయనమ్ములఁ బరాభూ
తమ్ములునుబోలె విరిదమ్ములును రక్తజల
జమ్ములును గోకమిథునమ్ములును శైవా
లమ్ములును భృంగనిచయమ్ములును మీసనిక
రమ్ములుఁ గలంగెఁ జలనమ్ములు భజింపఁ
గొమ్మ లపు డెంతయును సమృదకుతూహలభ
రమ్ముల నొనర్చిరి కరమ్ము జలకేళిన్. ౨౩౧

లయ. ఓల యనుచున్ వలదు గేలి యనుచుం బఱవఁ
 జాల వనుచుం గడుఁ బిసాళి వనుచుం బ
 ద్దాళిఁ గొని కొట్టుచును దోలి వడిఁ బట్టుచును
 మేలములఁ దిట్టుచు గయాళితన మొకం
 జాలు సనుచున్ బళిర గోల యనుచుం బగట
 నేల యనుచున్ ముగుద బాల వచుచుం గ
 య్యాల వెసఁ బెట్టుచును హాళిఁ జలపట్టుచు సు
 మాళములఁ గిట్టుచును బాలికలు వేడ్కన్.

కవి. గుభులుగుభు ల్లను ఘోషణఁ దోయశకుంతతతు ల్లలగుండు
 వడన్, త్సభితఘన స్తనకుంభవఁచ్యుతకుంకుసుచిందసకుంత
 లసూ, సభరవిలాసమున న్నహువర్ణము నవ్యసుగంధగుణం
 బుకొలం, కభినుతిభాజన మై భజియింపఁగ నాగతి సంబువి
 హరిణు లై. ౨౩౩

మూలి. తడిసి తనువులన్ భేదంబు గొన్నింపకుండం
 గడు నడఁగినచేలల్ కల్కిస్రక్కుల్లపట్టే
 ర్పడఁ దెలుప ఘనాంభోభారతం గుంతలంబుల్
 మడమలపయి వ్రేలన్ మత్తమాతంగయానల్. ౨౩౪

వ. కాసారంబు వెలువడి నవీనవస్త్రాభరణగంధమాల్యంబుల న
 లంకృత లైరి మధురలాలసయుం గాంతునిమిఁదిపరాకునఁ
 దోడిచేడియలబలిమిని వనక్రీడాదు లెట్టకేలకు నిట్టట్టు సలు
 ప్పచుండే. ౨౩౫

ఉ. వర్ణనపాత్రచిత్రగుణవైభవశోభితం డత్తతేఽగౌ
పూర్ణండు డేగవేటతమిపూన్పున వచ్చి ముదంబుచు దద
భిర్ణమహిం జరించు చొకపక్షికి బాటిఁడేగఁ బిచ్చుచుం
దూర్ణత నేఁగె నానిజవధూటియు బోటులు చున్న చోటికిన్.

వ. అప్పుడు.

౨౩౭

ఉ. నిద్దపుఁజెక్కుటద్దముల నింపులుగాఁ బులకల్ జనింప న
మ్మద్దియబోటిమూఁపుపయిమోమరదోఁపఁగనిల్పియ త్తతేం
దద్దయుఁ బ్రేమఁజూచె నిజనాథు నతండునుదానిఁజూచెనా
యిద్దఱచూపులు న్నడుమ నిచుక తాఁచొని లజ్జఁగ్రమ్మఱన్

చ. వనజదళాక్షి చూచినను వల్లభుఁచూపు లతండు చూచినన్
వనజదళాక్షిచూపులు ఘనత్రపచే వెను వెనకకు న్వేసం
జనుచు నొకొల్లోకల్లకయినారెకువచ్చుచుఁబొల్పుమితఁగ
న్గొన రతిపంచ బాణులవినోదపుటుయ్యెలచేరుగో చుసన్.

చ. వినుకలిచేత ము న్నిగుల వింతలుగాఁగ విరాళిగొన్నయ
వ్వనజదళాక్షి యట్లు తనవల్లభురూపము గన్నులారఁగాఁ
గనుఁగొని యేమి చెప్పఁగడుఁ గంతుశరాహతిఁ దాపమొం
దుచు, నృనమునఁ గుందె నప్పు డటు నాధునిఁ గొఁగిటఁ జే
ర్పలేమికిన్.

౨౪౦

గీ. అతండు మధురలాలసయందు నాత్మ దగిలి
మగిడి రా కలయింపఁగ మరలి మరలి

యొక్కొక నెపంబుతో దానియొప్పిదంబు

గనుంగొనుచు నెట్టకేలకుఁ జనియెఁ దిరిగి. ౨౮౧

వ. అంత నక్కాంతయు సంతరంగంబునం గాంతుఁ జింతించుచు.

ఉ. ఆమృదుపాదపద్మములు హస్తతలంబున నొత్తఁ గోరు నా
శ్రీమహనీయవక్షమునఁ జేర్పఁగఁగోరుఁ గుచద్వయంబు నా
కోమలగండపాళికలఁ గూర్పఁగఁ గోరును గండపాళికల
కామునిబారి కగ్గమయి కామిని తాలిమి చంచలింపఁగన్.

ఉ. అప్పుడు తత్ప్రయోజముఖయాకృతీచందము బోటులందఱుం
దప్పక చూచి యక్కట వృథావనభేలలహాళి నించుకే
నిప్పుడుచుం దలంపము మృగేక్షణలార గణించి చూడుఁ జూ
యెప్పుడు నేవినోదములు నీచెలి కింపులుగా వొకింతయున్.

ఉ. ఈనళినాక్షిచింత హరియింత మొకింత పరాకుచేసియ
న్పానికతోడ వచ్చి మనపోకడ లేమని చెప్ప నాటలే
కాని నృపాత్మజరి దలఁపఁగానము దీనివిచార మేమియున్
మానుట లేద మిక్కిలి ఘనం బగుచున్నదిగాని యెన్నఁగన్

వ. అదియునుంగాక. ౨౮౨

స్రగ్ధ. శ్రైనంపాతావిహారాశ్రయణమధుర వే

పంబుతోఁ జూడ్కి వేడ్కం

బూనంగా నింతకున్ ము న్నురుషమణి కళా

పూర్ణుఁ డేతెంచి పేర్కొన్

దా నిచ్చోటం జరించె దరుణి యతనిన

త్ర్యంతమున్ వింతప్రేమన్

మే నుబ్బం జూచిన ట్లుండె నది మొదలుసుం

డీ కడుం దాప మొందెన్.

౨౪౭

ఉ. కావున నీవసంతమదగర్వితకోకిలకీరశాన్తికా

రావముఁ దేటిపిండురపురావము మెల్లనిచల్లగాడ్పుఁబూఁ

దావులసాంపుఁగెంజగురుఁడండము లేబాదరిండ్లయొప్పులు

నాభవజువత్తు మై మిగుల బాలికతాలిమిఁ గొల్లలాడెడిన్.

ఉ. ఇట్టిది గానలేము మన మిందఱముం దరళాక్షికిన్ మదిం

బుట్టినపంచబాణవెఱపుల్ మఱపింపఁగఁ బూని వానికిం

బట్టపురాజధాని యనఁ బట్టగుతోటకుఁ దెచ్చుటొప్పునే

ఘట్టకుటీప్రభాత మనఁగా నిదివో పరికించి చూడఁగన్.

క. అనునంతట నయ్యంగన

యనయముఁ బ్రబల మగునట్టియంగజతాపం

బున నుస్సురస్సురనుచుం

గనుతెప్పలు దేలవైచి కడు సోలుటయున్.

౨౪౮

మణి. పడఁతులు చిడిముడి పడియెడుమదితో

నడుగులు తడఁబడ నడరెడునడపుం

గడఁకల నముడులు గడగడ వడఁకం

బణిబణి బొడమఁగ బడలికఁ జెప్పటల్.

౨౪౯

సీ. విరిదమ్మితావులు వెదచల్లుకొలనిచెం
 గటఁ గమ్మపన్నీటికాలువలను
 గడు నివతాళించుకప్రంపుటరఁటుల
 యిరవులఁ బూవుఁజప్పరముఁ బన్ని
 వట్టివేళ్లను దడిగట్టి శ్రీగంధంపు
 టసలున మెత్తి తదంతరమునఁ
 గర్పూర వేదిక గావించి చల్లని
 చెంగల్వరేకుల నెజ్జ దీర్చి

గీ. చిలుకుఁదేనియతోడిగొజ్జెంగపూవుఁ
 దలగడ యమర్చి యందు నాచెలువ నునిచి
 జగతిఁ గలసర్వశైత్యోపచారవిధులుఁ
 జలిపి రందును గడఁ గాన కలసి రంత. ౨౫౨

ఉ. అప్పువుఁబోండ్లు వెండియుఁబ్రయత్నముతోఁబలుమాఱువీను
 లం గప్పరమూఁది పూవిసనకట్టలు గొజ్జెంగనీట మాటికిం
 దొప్పఁగఁదోఁచి వీచుచుఁ జనుంగవపై నఱకాళ్లఁబాణులన్
 లప్పలుగాఁగఁ జందనమలందుచుఁ గొందలమందెరందఱున్

వ. అంత. ౨౫౩

క. విరులుఁ జిగుళ్లును జొరువుగ
 సిరిగందపుటస లొకింత చిలచిల మని వే

గిరమ వటువట్లు గొనఁ గడుఁ

భారలెడితరలాక్షి తాపముఁ గని కలఁకన్.

౨౧౧

గీ. చతుర యగునొక్క-బోటి యాసతిని జేరి

చలువచెఁగానిపయ్యెద చక్కఁ గప్పి

నేత్రయుగళంబుమీఁద వన్నీటిచేతఁ

దుడిచి చెదరినకురులు దిస్సచును బలికె.

౨౧౨

క. ఎక్కడ మే నంటినఁ గే

ల్పాకృతునం తగుచుఁ గళలు వొదలెడుఁ బారం

బెక్కపు శైత్యక్రియలో

యక్క యికం బోదు కోర్కి యడఁచిన నెపుడున్.

౨౧౩

గీ. ఇంతి సిగ్గుగదా యని యెంతదాఁకఁ

దలఁపు డాచి లోలోఁ గుమారిలఁగవచ్చు

సదియుఁగా కేను లాఁతి నే యకట సీకు

రమణి నాపట్టునను దాఁపురంబు వలదు.

౨౧౪

క. ప్రాణములకుఁ బ్రాణం బగు

ప్రాణసఖికిఁ జెప్పరానిపనులుం గలవే

యేనాక్షి కలిగెనేని

ప్రాణసఖయు నునుటు నొక్కపాటియ కాడే.

౨౧౫

మ. అనిన న్నిక్కిలిసాహసంబున నభీష్టార్థంబు చెప్ప న్ననం

బున నుంకించుచు లజ్జచే నుడుగుచుం బూఁబోడి యొక్కిం

తనే, పు నితాంతాకుల యయ్యె సంతటను దాఁ బోసీక యా
బోటియుం, దసవై నానలుపెట్టి పెట్టి యడిగెన్ యత్నంబు
సంధిల్లఁగన్. ౨౬౮

క. ఇమ్మెయి నిర్బంధించుచు
నమ్ముద్దియ యడుగ నృపవరాత్మజ యనుమా
స మ్మొక్కభంగి నుడుపుచు
నెమ్మది నూలొక్కల్పి పలికె నిజసఖితోడన్. ౨౬౯

ఉ. ఓహరిణాక్షి నీకు నిక నుల్లము దాఁపఁగ నేటికిన్ జగ
నోహనమూర్తితోడ నిటము న్నొక నాఁటినిశన్ విలాసస
న్నాహముమీఱమద్విభుఁడు నాకలలోపలవచ్చి తేర్చెఁ గా
మాహవకేళి నద్భుతసుఖైకమయం బది యేమి చెప్పదున్.

క. అనుచుఁ దదుత్సవలీలలు
మనసునఁ బాటుటయు వివశమతి యై మోడ్పుం
గనుఁగవతో నొక్కించుక
వనిత నిలిచి ఘర్మపులక వతి యై యంతన్. ౨౭౩

వ. ఆకూర్చినెచ్చెలిం గటాక్షించి. ౨౭౪

క. చెప్పెడి దేమె లతాంగీ
యప్పురుపోత్తముఁడు నన్ను నట్లు రసాబ్ధిం
దెప్పలఁదేలిచి నిను విడ
నెప్పుడు నని యూఱడించి యెందే నరిగెన్. ౨౭౫

ఆ. అదియుఁ గాక యాధరాగ్నశుఁ డింతకు
మున్ను నుససమీపమునకుఁ దనదు
డేగఁ బిలిచికొనుచు ఁవితో రాఁడె యా
యొప్పు మిగులఁ దాల్చి నుదురఁదోలె. ౨౬౬

క. అది మొదలు వదల కొదవెడు
మదనదశావశత వివశమతి నై తి నిఁకన్
ముదితా చలువలు గిలువలు
మదికి నసహ్యంబు లతనిమన్నన దక్కన్. ౨౬౭

క. కటకట మీ రవివేకత
నటునిటు శైత్యోపచార మని యేటికి ని
చ్చటఁ దడసెద రిఁక వెన్నెల
మీటమీటఁ గాయంగ మేను మిగుల నెఱియదే. ౨౬౮

ఆ. కొఱవి చేతఁ బట్టుకొని చంద్రుఁ డదె వచ్చె
గ్రీష్మసమయభానురీతి మెఱయఁ
దనకు నేల యమృతధామాఖ్య గోముఖ
వ్యాఘ్ర మనఁగ నిట్టివాఁడు సుమ్ము. ౨౬౯

క. చిలుకచదు వనుట చదివిన
ములుచకు దృష్టాంత మట్టిమూఢపుదుర్జ్ఞా
తులచిలుకఁ దెలిచినం దయ
గలదే మది బెదర వదరుఁగాక నిజేచ్ఛన్. ౨౭౦

క. కోకిలములు తెలిచినఁ బలు

గాకులబూడిఁ బొదలినట్టికప్ప పులులుఁగుల్

నాకు నసహ్యము లని యా

హా కూతలు మానఁగలవె యవి ప్రార్థనలన్. ౨౭౧

ఉ. కావునఁ జుంద్రు గింద్రుఁ జలుకం గింకం బికముం గికంబు న

న్గావు మటంచు వేడకుఁడు నాబ్రతు కీరిపుజాతికిఁ బ్రియం

బే వివరింప మీకుబలఁ బెంచినవారికి ముగ్ధగాక పె

న్నావురుబిల్లికింగలుగు నా మొగమోటయొకింతచిల్కన్.

గీ. వేయ నేటికి శీఘ్రంబ విభునిపొందు

సంఘటింపఁగఁ గలవేని జలజవదన

యాస నొక్కింత ప్రాణంబు లాఁపవచ్చు

నన్యథాచింత లెల్ల నిరర్థకములు. ౨౭౩

చ. అన విని నీకు నీవిభుసమాగమ మెంతయు శీఘ్రవృత్తినో

వనజదళాయతేక్షణ యవశ్యము గల్గుట కేరు బూట నా

కు నవల మాఱుపూట యవికుంతితలీలఁ దసర్పునాదయై

కనిరతుదీనవత్సలత గావున నెమ్మది నమ్ము మెంతయున్.

క. అని పలికెడుచెలిపలుకులు

తన కమృతమువోలె హృదయతాపము నడఁపన్

వనజాక్షి సేదదేఱుచుఁ

జనియె న్నిజభవనమునకు సఖులు దానున్. ౨౭౫

ఉ. లోలవిహారచనాహృదయబుర్రసహారతహావిలాస సం
ద్యాలపురీనివాస సతతాత్మవికాస స్పృహమేషి
సాలుప్రపాత్ర) నారవిభుపాత్ర) స్పృహింహునిపుత్ర) సర్వధ
ర్మాలయనిత్యవైభవమహత్తమ కృష్ణసృపాలసత్తమా.

క. సంగీతాదికళారస

రంగన్మానస మహాతురంగమమదమా
తంగారోహణచతురిమ

సంగతవనితామనోజ సమధికతేజా.

౨౭౭

తర. కురుకయాశవిదేహకోసలకుంతలాంగకల్పింగబ

ర్బరపులిందకమత్స్యమాళవపాండ్యకేరళచోళఘూ
ర్జరశకాదిసమస్తదేశధిరాతలేశసభానిరం
తరవిభాసురకీర్తనరస ధర్మనిర్మలవర్తనా.

౨౭౮

గద్య. ఇది నిఖిలసూరిహితాంగీకారతరంగితకవిత్వవైభవపరిగళి

యమరీ నార్యతనూభవసౌజన్యజేయసూరయ నామ
ధేయప్రణీతం బైనకళాపూర్ణోదయం బను
మహాకావ్యంబునందు

షష్ఠాశ్వాసము.

కళాపూర్ణోదయము

సప్తమాశ్వాసము.

శ్రీరమణీయస్వగుణక

ధారంజితలోకహృదయ తతనిత్యదయా

సూరిజనారాధనసము

దారస్ఫుటవినయ కొండమాంబాతనయా.

౧

వ. అవధరింపుము.

౨

ఉ. కర్ణరసాయనోల్లసితకమయశోమహనీయుఁ డాకళా

పూర్ణుఁడు నట్లు కేళివనభూమిఁ గనుంగొను టాదిగాఁగ నా

పూర్ణసుధాంశుబింబముఁజుప్పొల్పు మనంబున నిల్చి తద్దాణో

దీర్ఘలతాంతసాయకవిదీర్ఘమనోధృతి యై యజస్రమున్. 3

క. తలపోయుచుఁ దనతలఁ పా

యెలనాఁగం బాయకునికి నితరవిచారం

బులు విడిచి తాపమునఁ గడు

నలఁగుచు నేకాంతగృహమునన్ వర్తిలుచున్.

౪

ఆ. తనకు నర్మసచివుఁడును దిథివారతా

రాదిశంసకుండు నైనయట్టి

యొక్క వృద్ధవిప్రు నొక నాఁడు పిలిపించి

కొంతతడవు నర్మగోష్ఠి నడపి.

౫

గీ. అనుఁగుఁజెలికాఁడ యొకటి ని న్నడిగి తెలియ
వలయు నని యుండుదును నీవు వచ్చి యున్న
యప్పు డది యేమి యడిగెద ననుచు విడుతు
నడుగకుండినఁ బో దింక ననుచుఁ బలికె.

౩

చ. మననగరంబుతూర్పుకడ మంజులరత్న వినూత్న కాంతితో
ననయము నొప్పునట్టివి మదాశయుచుప్పరిగల్గదా తదీ
యనవసువర్ణసాలముల కవ్వల నున్నది నిత్యసాంద్రనూ
తనకుసుమప్రవాళలలితం బొక కేళివనం బెఱుంగుదే.

౪

క. ఇటము న్నొక నాఁడే న
చుట్టి కరిగితి వేఁటడేగ చనినఁ బిలుచుచుం
గుటిలాలక నొక తెను ముం
దటఁ గాంచితి నందు చెలులుఁ దాను జరింపన్.

౫

ఉ. ఆలలితాంగిరూపుపస యారసి చూడఁగ నెన్నియాత్మలుం
జాలవు దానిసర్వగుణసంపద లెన్నఁగ నెన్ని జిహ్వలుం
జాలవు తద్విలోకనరసస్థితఁ జొక్కఁగ నెన్నికన్నులుం
జాలవు వేయునేల యది చక్కఁదనంబులరాశి భూసురా.

౬

క. ఎక్కడియుపమాకల్పన
లెక్కడియత్సక్తిరచన లెక్కడిమతినే
రైక్కడివర్ణన లెక్కడి
వెక్కడ వాఙ్మతుల కంద వింతిబెడంగుల్.

౧౦

సీ. భువనంబులం దెల్ల మివుల నెక్కుడుగ నీ
 యిల యేమిపుణ్యంబు సలిపె నొక్కొక్క
 యిలలోనఁ గరము మిక్కిలిగ జంబూద్వీప
 మేమిభాగ్యంబు వహించె నొక్కొక్క
 తనర జంబూద్వీపమునను భారతవర్ష
 మేసుకృతులు మున్ జేసె నొక్కొక్క
 ప్రఖ్యాతిగాఁగ భారతవర్ష మున నంగ
 దేశ మేతపము సాధించె నొక్కొక్క

గీ. యంగదేశమునందు నేయధికనియతిఁ
 గ్రముకకంతోత్తరపురంబు గాంచె నొక్కొక్క
 తద్వధూపాదవిన్యాసశస్య మైన
 యట్టియాపూవుఁదోటచే నతిశయిలఁగ. ౧౧

చ. అపగతధైర్యుఁ జేసె నను సత్తతి నాశుక వాణివేణిచొ
 క్కపుఁబసకాముబల్లి రుసుఁగ త్తియుఁబోలెనరాశపార్శ్వమై
 యుపరికృతప్రసూనర చనోజ్జ్వలతావిభవంబుచేత దం
 తపుఁబిడి కైవడి న్నొదలు తద్దయు నిపుజనింపఁ జేయఁగన్

ఉ. ఆకమనీయవేణిభర మాకురు లాబామతీరుసోయగం
 బాకనుదమ్ము లామృదులహాసకపోలము లాముఖాంబుజం
 బాకుచకుంభజృంభణసమగ్రత యాకృశమధ్య మాసల
 జ్జాకుతుకావతోకముపసల్ మదిఁబాయపు నాకు నెప్పుడున్

౮. ఇంక నిరు డాంప నేల యొకా తలగ

నొనుట యాది గాగఁ గినిసి కినిసి

పంచగోలు డిప్పుడు ప్రాణములు ముఁ దెసి

నన్ను మిగుల నొంచుచున్న నాఁడను

౧౪

౯. అసలినాటి కన్నె గతి నప్పుడు దోచె నుదీయదృష్టికి

దాని తెలుగున నీ వెఱిగిన వినిపి-పు మెఱుగకున్న నీ

చే నయినట్లితఁ దెలిసి చెప్పు మనన్ మరుభాఁ బక్షవాఁ

డీనర నాథుఁ డస్యరస మే నొనఁ దాడ నత్తలఁపుతోన్. ౧౫

౧౦. నవ్వుచు నాఁపుఁ డతనికీ ప్లనియె

౧౬

౧౧. ఇప్పు డాయత్తు కన్నె గానిచ్చు గాక

మానని మ్మింత ని న్నేచుమాట వింటిఁ

జల్ల నయ్యె నాయాత్మ యాతల్లి యేల

వలయుఁ బని వేలురాజ్యముల్ వసుమతీశ.

౧౭

౧౨. ఇంత సంతసిల్లుచు నేల దీక్షించె దంశుని.

౧౮

౧౩. ఓమన్యథా యంచు నొరయువిద్వాంసుల

గోష్ఠి కెన్నఁడుఁ గడగులుతు లేడు

పౌరాణికులు చేరి పచరించుశుష్కవా

చాలత విడువనిమేల మెప్పుడూఁ

జెవులు చిందఱవోవఁ జెలఁగుకవీంద్రుల
 పో రఁజీమా శనివారపుజడి
 మఱి ప్రధానులవట్టిమంతనా లెటు నసఁ
 రానివి పేగులలోనితీఁట

గీ. యంత సంతః పురంబున కరిగి తేని
 నీదుకొలుపు బుధప్రకాశోదయంబు
 మమ్ము నున్నారె యనుమాటమాత్ర కైస
 నెడ గలదె నీకు మఁకొలు విపుడు గాక.

౧౯

వ. అదియునుం గాక.

౨౦

సీ. స్థలశుద్ధిగా వసుంధర ద్రవ్వె పూడ్చిరే
 కట్టించుచును బచ్చకప్పురమాసఁ
 గమ్మపన్నీటియగడ్డలు దీర్చిరే
 వెలిఁ బెక్కువరుసల విస్తరిలఁగ
 బిసకాండములలోనిపసి యూర్చి నిలిపిరే
 మంచిగందమ్మున మదురుగోడ
 నవచంద్రకాంతమండపములోఁ బన్నిరే
 తలిరాకుదల్ల చెంగలువచవికె

గీ. యెన్నఁడైనను దొల్లి నీకేపుడువోలె
 నీమది నిల్వసాగి జియ్యా మృగాక్షి

వేతనముపబట్టి దినములు వింత వింత
లైనయీపనుల్ చూడ మా కబ్బె గాక.

౨౦

క. అన నతఁ డన్నియు సయ్యె
న్నిను నెఱుంగమె యఱపులకును నేర్పని వని నా
కును జెపు మే నడిగిచయా
వనితకులస్థాననామవర్తన లనుడున్.

౨౧

చ. సరవర తత్కులాదులు విసం దమకించెదు నాకుఁదెల్పునూ
విరహపుశీతలక్రియలవెచ్చము సర్వము నాయమం గొనం
ద్వరపమలాగొ యట్లయినదధన మెత్తుద మూళ్లమీఁదట
న్విరహపుఁబన్నువే రిడిగణింపదు క్రొవ్వున నెవ్వనిబ్రజల్.

గీ. ఇదియు సూరక యంటిఁగా కేల నీకు
మాకతల్ విన బంటుకిల్లాకువోవఁ
దొత్తుకొడుకులువోలె దోడ్తో దిగంత
భూమిపతు లంపుచున్నారు కామితములు.

౨౨

సీ. ఇవె చందనపుమాఁకు లెన్నికఁ గొనరయా
కేరళ దేశభూదారుఁ డనిపెఁ
గట్టాణిముత్యాలపెట్టె లయ్యాయివి
పాండ్యదేశపు రాజు పనిచి నాఁడు
పన్నీరుచెంబులబండ్లయా యివి కామ
రూపదేశాధీశ్వరుండు పనిచెఁ

జాడ్రకొంతంపురాచు పలయ్యు యి

య. తులముల్ నా శ్రీహరి డిగినినాడు

గీ. కష్టరపుగోనె లి నె తునుమక పునినెవ

యనుజనులక్రందు వాకిట నదృశ్యము

నీను విరహా ద్వియగి టస్యస్యపుల కెల్ల

నఖలరాజ్యలక్ష్మీవిరహా ద్వి యెయ్యె.

౨౧

చ. తెలియదుగాని ముస్యజగతీతలనాధులు సీకు సంతో

తలవిధివెచ్చుముల్ నడపుద్రవ్యములోన సగంబు చాలు నీ

తలపునఁ బాయ కి స్థలం దుతిన్వికి సన్నుపరించులద మూ

గణిగిన నేల తోచు నవి కారణ మొగతి నున్న వాకిన.

శ. అన నిట్టవలుపయ్యపుల

కును గోటికి బడగి యెల్ల గుఱ యగుపెద్దన్

నిను నమ్మరాదు గా కి

ట్లననిచితే నిట్టలంచ మొనంగ నె నీనన్.

౨౨

వ. అని పలుకుజగతీభుమొగంబు దప్పక చూచి.

౨౩

గీ. వట్టితానాలు దగ్గలు పుట్టె డుప్ప

గడ్డపాతయు మ్రంగినగతిని బి

బిగిసి కూర్చుడుటలు లేక పెద్దతనము

గలదె యవి లేమి నను నీవు పలువ యంటి.

౨౪

ఉత్సా. అనుచు నలుకఁ దెచ్చుకొనుచు నుండఁజొకింతమేర వే
చనియె గంగినోపువంటినాదు నాపనికె నిడుచు
జరునె పలువ యుగగ నినికి నారె కనము హాకి ర
మ్మనియె నృపతి ముతఁడు దిరిగి మధ్యపుతోడ నిట్లనున్. 30

సీ. నీ విపు డనినట్ల మావచనము నచ్చు
గా రాదు నిజము మీవారి మిగుట
రాజకుంజర యథా రాజా తథా ప్రజా
లను పల్కు వృక్షసేయ నర్హ మనినె
య త్తమామలు మీరై తైరింపఁజేసిరి
యని చుల్ల నాఁడు మాపానుభూతి
దద్విభుఁ బిలిచి యాన్ధాసంబునందు నీ
వాడినమాట యే మయ్యెఁ జెపును

గీ. యామఱపుదోస మెట్ల నీయాత్మఁ బొది
వేఁచుచున్నది యెట్లన్న పనుము తెలియ
చానఁ బరితప్త యయ్యె మాపానుభూతి
తనయ తదవాప్తి నీయాత్మ తాప మొదె. 30

చ. అనుటయు నెట్టెట్లు తెలుపవచ్చు మహాత్మక యేలసేసెది
ట్లనయమునింపుసొంపెసంగ నమ్మెయినాపుప్రదోట సేనుగ
స్థానినది యామదాశయతనూభవయే యది యిత వేగిర
బుస నెమనోజ్ఞయావనముఁబూ నెనెయమ్మితమెన్న నాపుడున్

ఆ. ఏమి దెలుపు మనియె దికిను సందేహ
మా పృథాల నీదుమనసు నింత
కొల్లలాడ సకలగుణరాశి మాయను
గాక వేదాకర్తు గలదె జగతి.

33

సీ. వివిధనిత్యాచారవిధిఁ గొంతతడపు పా
గ్గఁజ్ఞాదినయచింతఁ గొంతతడపు
గరిడిసాదనల వేడ్కలఁ గొంతతడ విభి
ఘోటకాహుళిని గొంతతడపు
దేవప్రపార్వసస్థితిఁ గొంతతడపు వే
దాంతవిద్యగ్తోష్ఠిఁ గొంతతడపు
న్నానభోజనవర్తనలఁ గొంతతడ వింపు
గొలుపు నాట్యనిర్మలఁ గొంతతడపు

గీ. మంత్రసామంతముఖ్యసమస్తజరులు
గొలువఁ గొలుపుడుమహిమలఁ గొంతతడపు
చనఁగఁ గాలాబు నీపిన్ని కనఘ తోఁప
దేమొ తగినజవ్వనమ యాయుతి కిపుడు.

34

ఉ. ఆయెలప్రాయముచో భవమదంచితకీర్తియు గోళ్లురాచఁ గాఁ
గాయజఁ డాకెపై నలిగి కత్తులునూలుచు నుండు నంశట
న్నీయవలోకనం బొదవ నేలకుఁగోలకుఁ దెచ్చుచున్నవాఁ
డాయెల నాఁగబొట్లు తెలియన్వినిపింతురు నాకు నెంతయున్

ఉ. పాపపురాచజాతిగుణభంగు లెఱుంగుదు వేమి చెప్పున
య్యో పెనుగోరముల్ త్రిభువనోత్తమరత్నము హస్తాగ్రా
తూ బ్రాణావళి లంతఁజెందుతఱ్ఱ నైనదలంపకు నీకుఁదెచ్చి నీ
వై పనికింప వంచు మరహంకృతి నాయమంగన్నదాపతుల్.

క. ఆకన్నియవెత్ర చూడంగ

లేక సఖిజనులె యున్నులింపచు నెపుడున్

నాగు వినిపింతు హాకతఱి

నీ కేఁ జెప్పుమనొ యనుచు స్మవకులతిలకా.

32

సీ. ఏనును సముచితం బైనకాలము ప్రతీ

క్షించుచుండుదు నీదుచిత్రవృత్తి

దెలియక యాసున్ది తలపెట్టి వెఱుతు చూ

పానుభూతికిని మదాశయునకు

మును నీ వనుగ్రహించినమాట తలఁపుచే

సినఁ జాలు బొంక వీ వనుచుఁ దలఁతు

బ్రాహ్మణజాతిచాపలమున మఱియుఁ గొం

కుదు నీవిరాళిభంగులు గణింతు

గీ. నివి యితరమూలములొ యంచు నెఱు నెపుడు

పిలిచి యడుగఁ దదాఖ్యలే తెలుప నైతి

మనమదాశయుపుత్రియే యనుచు సులభ

తావగుణమున వధలుదో యనుచు నీకు.

33

ఁ. తమ కనాభ్యంతరం దమిలోడఁ గొనితె
 రార నాభమును ఫరాధినాభ
 తమకు సులభ మైన నమృతముఁ గైకొన
 రెందుఁ జెరటిచ్చె మందు గాదా.

38

క. ఇవి యితరులచొప్పులు గా
 ని విశేషజ్ఞతఁ దనచ్చునీయంగను గ
 ల్గవ నిక్కువ మైనను నా
 యవివేకముచెఱుగుల్లి వననీ నాథా.

౪౦

గీ. అంత నాయుతిజాత్యాదు లడుగుటాడిగి
 దానిఁ గూర్చిన నేలంచ మీనె నీకు
 ననుచు నీవాడ మదిఁ గోర్కె యధిక మగుట
 యరసి తెలిపితి నిపుడు తచ్చరిత మెల్ల.

౪౧

గీ. ఇంక సంబంధసాదృశ్య మెంచి పూడఁ
 గొదవ గలయది గాదు చిక్కులఁ బ్రసిద్ధ
 మైన యది కా ర్తవీర్మాన్దనాస్వయంబు
 దిగ్విజయశాలి యందు నీతెఱవత్రుడి.

౪౨

క. తనమహిమ నాశ్రయక్షితి
 యొనరుచుఁ జనఁ జూచి సుగ్రహుకులీనత యం
 చు నుదాహరింతు రెఱుంగుదె
 యనుజుఁడు సు మ్నాతఁ డిస్తుదాశయుసతికిన్.

౪౩

చ. కడు నుతికెక్కునట్టియధికంపుఁగులీనతచే నతండు న
 ల్గడల జనాధిపుల్ దనకుఁ గన్యల నిచ్చెద మంచు నెందఱే
 బడిబడిఁ జెప్పిపంప నది పాటిగఁ బట్టక వారి యీనుచే
 నడపొడ లేక పోయెనటయల్పములయ్యెఁగులాభిమానముల్

క. జనివేశయందు నురుభా

గ్యనిమిత్తము లగుచుఁ బెక్కుగ్రహము లునికి నా
 తని కిడినారట సుగ్రహుఁ

డనుపే రాశాస్త్ర మేమి యయ్యనో యెఱుంగన్. ౪౧

వ. అది యెట్టట్టు కాని మ్మిప్పు డింతయు మధురలాలస యుభ
 యకులశుద్ధి చెప్పెడుప్రకారం బింతియ యని పలికి యిట్ల
 నియె. ౪౨

క. ఆవనితామణి నిప్పుడు

జీవితము న్నిలిపి ప్రోవఁ జిత్తము గలదే
 నోవసుధాధిప పూనుము
 వేవేగం దద్వివాహవిధిమంగళమున్.

౪౩

క. అని పంచాంగముపుస్తక

మూను విడిచి కడుం బ్రయత్నమునఁ దిథివారా
 దినిరీక్ష చేసి వ్రేల్లె
 న్ని నిరూపించెన్ గ్రహదినిఖిలబలంబుల్.

౪౪

వ. ఇట్లు నిరూపించి సంప్రసిల్లుచు దేవరసిద్ధసంకల్పత యేమి చెప్పదు నెల్లయ మీయిరువురపేర నత్యుత్తమం బైనదివాలగ్నం బున్నయది వివాహోత్సవంబునకుం దగినసకలసామగ్రియు సార్వభౌమునకు నీకు నెప్పుడైననుం గలిగియునికి చెప్పవలద యిప్పురం బేప్రాద్దును సునిహితమంగళాలంకారంబ యని పలికి నుజ్జయు నతం డిట్లనియె. ౪౯

మహా. ఫలము ల్హరిద్రపంకప్రమిళితమణిశో
భన్ వహింశన్ గృహశ్రీ
గళసౌభాగ్యాభినీతిక్షమతః బురముపైఁ
గంతముల్ మించి యొప్పుం
బాలుచు న్నిత్యోత్సవద్వాస్సురితము లగులేఁ
బోఁకప్రమాఁకుల్ కరంబిం
పొలయం గా దానఁ గాదే యొనరఁ గ్రముకకం
తోత్తరం బండ్రు దీనిన్. ౫౦

శా. ఐనన్ దేవరపెండ్లికిం దగ వినూత్నాలంక్రియాసంపదం
బూనంగావలదేవురం బిపుడుసాంపుల్ మీఱఁ జాటింపు స
న్మానం బొప్పుగ మామయింటికిని గన్యారత్నయాచ్ఛార్థమ
న్యూనప్రజ్ఞులఁ బెద్దలం బనుపు మోయ్యరీశ ధర్మస్థితిన్.

చ. అనుటయు సంతసిల్లుచు ధరాధిపుఁ డవిధమెల్ల సత్వదా
త్తుని బిలిపించి తెల్పి తదమోఘనయానుగతి న్నిజాగ్రభా

ర్య సనుమతింపఁజేయఁ బ్రథమాగమముఖ్యులఁబు పెసల్వర
జ్ఞనపతిపూని- వారు దగుజాడను జెప్పిరి తద్వధూటికిన్.

వ. చెప్పి దీనికు త్తరం బెయ్యది చెప్పు మనుడు సప్తరమపతివ్రత
వారితో నిట్లనియె. గీ 3

ఆ. చల్లఁదనముతోడ నెల్ల బంధువులకుఁ
ద త్తదుచితమధురతరగుణములఁ
జి త్తరంజనంబు చేయుట నభినవ
కౌముది యనుపేరు గలిగె నాకు. గీ ౪

గీ. చంద్రకిరణభవాప్సరోజాతిఁ బుట్టి
యట్టి పేరొంది వెలయు నే నకట యిపుడు
తగ సతుల కెల్ల సామాన్యధర్మ మైన
పతిమనోనుకూలతకును బాఁయఁ దెరువె. గీ ౫

క. కాపున న న్నే మడిగెద
రావసుధాధిపున కేది యభిమత మదియే
నావాంఛితంబు నిక్కువ
మీవృత్తాంతంబు దెలుపుఁ డేర్పడ నచటన్. గీ ౬

వ. అని పలికి వీడ్కొలుపుటయు వారలు చని యావిధంబు భూ
విభునకు విన్నవించి తదీయని దేశంబున మదాశయునిగృహం
బున కేగి యాకళాపూర్ణమహారాజునకుంగలిగినవివాహా

ద్యోగంబు దెలిపి సుముహూర్తంబున సాక్షి తాంబూలాది
సముచితశుభవర్తనంబులు నడపి రంత మంత్రజనులు తద్వి
వాహాత్మవంబునకు నాయత్తపడం బురంబులోనఁ జాటిం
చిన,

గీ ౭

సీ. ఎక్కడఁ జూచిన నిండపైఁ బసిడికుం
డలు క్రొత్తమెఱుఁ గిడి నిలుపువారు
నేవంకఁ జూచిన హిమవారితో గంధ
సారంబు కలయంపి చల్లువారు
నెచ్చోటఁ జూచిన నెలమి గోడలఁ దట్టు
పునుఁగు జవ్వాదియుఁ బూయువారు
నేదిక్కుఁ జూచిన నింపుగా మణి వేది
కలు కమ్మకస్తురి నలుకువారుఁ

గీ. బ్రేమఁ గ్రహంపుముగ్ధులు వెట్టువారుఁ
గలువడంబులు మేలకట్టు గట్టు వారుఁ
బచ్చతోరణములు పొందుపఱచువారు
నై రహోరాత్రసంభ్రమం బలర జనులు.

గీ ౮

ఉ. పెండ్లి నృపాలునింట నని పేరటముల్ ప్రియ మొప్పుఁ జెప్ప
నిండ్లిండ్లకు శోభ నాక్షతలు హేమపుఁ బాత్రలఁగొంచుఁ బెద్ద
పూఁబోండ్లు చరించి రాకులును బోఁకలుఁ గుంకుమపొళ్లు
నూనెయుం, బండ్లును గొంచు వాద్యపుశుభధ్వనితోఁ దగు
వారు వెంట రాన్

గీ ౯

సీ. కర్పూరమృగమదగంధసారాదులు

విరివిగాఁ బసిఁడికొప్పెరలఁ గలిపి

మల్లికార్కుండచంపకజాతివకుళాది

పుష్పముల్ హేరాశముగను గూర్చి

మంచివాసనల వాసించిన నెలవత్తి

బాగాలు రాసులువడఁగఁ బోసి

బంగారుచటపులపసమించుతమలపా

కులమావటాలు కొండలుగ వైచి

గీ. తత్తదధికారపురుషులత్యంతమోద

గరిమ నేపీధిఁ జూచినఁ గ్రంథకొనుచుఁ

బురములో గంధమాల్యతాంబూలముల న

శేషజనములఁ దనియంగఁ జేసి రపుడు.

౬౦

గీ. అయిదువతసంబు సుతసమృద్ధియును గలుగు

సతుఁగు శుభవేళ మంగళస్నానవిధులు

నడపఁ దొడఁగిరి బహువాద్యనాద మెల్ల

దెసల నెసఁగంగ మధురలాలసను నంత.

౬౧

ఉ. క్రొత్తగ నలెఁగ గస్తురిని గోమలి యొక్కతె యొక్కవేదిక

న్మృతైపుముగ్గువెట్టెనొకముద్దియతద్దయు నేర్పుమీఱఁగాఁ

బుత్తడిపెండ్లిపీట యొకబోటి రయంబునఁ బెట్టె దాని పై

నుత్తరపుంజెఱంగులుగ నొక్కతె గప్పె విశుద్ధవస్త్రమున్.

గీ. పెద్దముత్తైదు వొక్కర్తుఁ బెండ్లికూఁతుఁ
 గాంత లిరువురు తూర్పుమొగంబుగాఁగఁ
 బెండ్లిపీట వైఁ గూర్చుండఁబెట్టి నేర్పు
 నెరయ సంపెంగనూనె యంటిరి ముదమున. ౬౩

క. ప్రేమమున సంభ్రమించుచుఁ
 గామిను లంతటను బసుపు గలిపినశుభగం
 థామలకముఁ బెట్టిరి మఱి
 హైమఘటాంబువుల జలకమార్చిరి సతికిన్. ౬౪

సీ. దడిమంపుఁజేలలఁ దడియొత్తి పసుపుకొం
 గుల తెల్లపట్టుదువ్వలువ గట్టి
 తలవెండ్రుకలఁ బావడల నద్ది యద్ది శీ
 ఘ్రమ తడియార్చి పుష్పములు ముడిచి
 మలయజ మంగకంబులఁ బూసి ఘనవాస
 నాశేషముగ నది నలిచి వైచి
 పాలిండ్లఁ గుంకుమపత్రవల్లులు వ్రాసి
 కమ్మకస్తురితిలకంబు దీర్చి

గీ. ముగుదతొంగలితెప్పల మొదల మిగుల
 సన్న మై కనుపట్టఁ గజ్జల మమర్చి
 బాక్షఁ బొదాంబుజుంబు లలంకరించి
 యూనుదాశయతనయకు నతివ లంత. ౬౫

సీ తథుపఁబిల్లాంఘ్ర బొబ్బిలికాయలును మట్టి
 యలు వీరముదైలు నందియలును
 మొలనూళ్లు నొడ్డాణమును నేవళంబుఁ బుం
 జాలదగడయుఁ బన్న సరము మొగపుఁ
 దీఁగెయు నాణిముత్తైపుఁబేర్లు సందిదం
 డలు సూడిగములు గొడసరములును
 గడియాలుఁ బెక్కుజోకలయుంగరములు ముం
 గరయుఁ గోలాటంపుఁగమ్మజోడు

గీ. చెవులపూవులు బవిరలు చేరుచుక్క-
 కొప్పవలయును సవరించి గొప్ప మీఱ
 భూషణములకుఁ దా నొకభూషణ మయి
 పడఁతి యపు డొప్పెఁ గన్నులపండు వగుచు.

౬౬

సీ. ఇట్లు కైసేసి యాయుంతులు తజ్జన
 యిత్రిని బిల్చి నీపుత్రిసాబగు
 లెస్సగాఁ జూడు మోలేమ మాఛ్ఛా పొక
 లాగు నీచూ పొకలాగు నీవు
 రూపానుభూతినా రూఢి కెక్కినదాన
 వెవ్వరు నీపాటి యెఱుంగలేరు
 రూపవిశేషంబు రూపింప ననుడు నా
 కొమ్మ నవ్వుచు నటు గొంత యెడగ

గీ. నేగి తనకూఁతుసింగార మెల్ల పెక్కు
మాటు లెగదిగఁ గ్రేగంటఁ బాఱఁజూచి
యింతకంటెను గయిసేయ నెవ్వ రింక
నేర్తు రనుచును వారలనేర్పు మెచ్చె.

౬౭

సీ. మెచ్చి యాచెలువంబు మిక్కిలిఁ జూడ్కికి
వెక్కసం బై తోఁప వెఱఁగుపాటు
గరము లోలోనన కప్పిపుచ్చుచు దృష్టి
దాఁకునో యనుచును దల్లడిల్లి
పువ్వుదండల నెపంబునఁ గొంత యిది మాటు
పఱచెద నని ముగ్ధపట్టియలుతఁ
దగ నొక్కచెంగల్వదండ ము న్నమరించి
యది గుబ్బచనుఁగఁవయందు మిగుల

గీ. వింతగాఁగ నొకానొకవిలసనంబుఁ
జూప నయ్యింతిఁ గడుఁ దాను జూడ వెఱచి
కడమపూదండలెల్ల నొక్కటిగఁ బట్టి
బాల కపుడు సురాళించి పాఱవైచె.

౬౮

వ. అట్టిసమయంబునం గళాపూర్ణుండును వివాహంబునకుం గ
ట్టయితం బై ప్రథమాగమాదిభూదేవసముదయాశీర్వాద
నాదంబులును వివిధపుణ్యాంగ నాసంఘాతమంగళగీతగాన
స్వసంబులును వందివైతాళికసూతమాగధస్తుతికోలాహలం

బులును సుదర్శనసమయాపేక్షసామంతసేవాద్రాక్షాధనా
 యాత వేత్రహస్తజనస్తామవిస్తారితాలోకశబ్దంబులును సర్వ
 సర్వసహజనజనితజయజయశబ్దంబులును శంఖకాహళభేరీ
 పటహర్షుల్లరీపణవమర్దశతమ్మటప్రముఖనిఖిలవాద్య నిఘ్నో
 పంబులును మిక్కుటం బగుచు నొక్కమొగి నలుదిక్కులుఁ
 బిక్కటిల్ల షిక్కిలి యెక్కు డగువైభవంబున సగరు వెలువ
 డి శుభశోభ నాభిరణభరణాభిరామరూపంబున దీపించునా
 పవాహ్యంబు నారోహణంబుచేసి భాసమానాసమాననా
 నాదేశభూమిశభూషాసంఘ సంఘర్షరేణు పటలంబులును
 గరటిఘటాకరతటోత్కటస్యందమానదాసధారాప్రసారం
 బులును సంకలితంబు లగుచుఁ గుంకుమపంకసంకరాలంకార
 పన్నీర సీర నిర్వర్తితోర్విసేచనపేథానంబునకుఁ జౌనయక్త్య
 ప్రసంగంబునొసంగఁగునుమకిసలయవిసరవిరచితసీరంధ్రనం
 దసమాలికాబృందంబు పందిరిచందంబు నందపటచుచు నం
 దిరుప్రక్కలఁ దరణికిరణముండలిచండిమ బెండుపడి యుండు
 టంజేసి వీసరపోనిచలువచెలు వొందుమకరందబింబుకంద
 శసందోహంబులపొందునఁ జంద్రికాసౌందర్యధుర్యం బగు
 చు విస్తరిల్లుసమస్త పరివారతారహారప్రభావిభవంబునకు
 సముచితంబుగఁ బరిపూర్ణచంద్రమండలాయమానం బగు
 ధవళాతపత్త్రంబు ధాత్రీజనంబులకు నేత్రోత్సవంబు గావించి
 ప నింపు లగుచు మిగుల దిగంతరాళంబునఁ బ్రబలి గుంబులు

కొనుగంధసారగంధోపాయనంబులు పచరించి వెలయుచు
 మలయపవనండును దండతండంబులై మెండుకొని దశదిశ
 లును గునుమైకమయంబుల యనిపించుచు నుల్లసిల్లుమల్లి
 కాకుండచంపకవకుళకురవకతిలకపున్నాగనవమాలికాశో
 కముఖ్యవిఖ్యాతవివిధసురభిప్రసూనమాలికలు కానుకలగు
 చుఁ బొసఁగ వసంతుండును మునుమున్నుగాఁ గొలిచి చిత్తం
 బు వడసి యునికిఁ దనకు నవలంబముగఁ గొలు వభిలషించు
 తలఁపుతోడఁ దోడుచూపెడుకొఱకుఁ జెఱకువిలుతుఁ డిరు
 గడలఁ బాఁజుదీర్చినశుకపికమధుకరప్రకరంబులగతి సతిశ
 యిల్లుచున్నయుభయోపాంతసంతతవితర్దికానిచయఖచితమ
 రకతకురువిందరాజావర్తహరినీలజాలంబులు నిజాలోకనా
 చరితుంబులఁ జరితార్థంబులగుచుండ నగణితవితానయవని
 కాది వివిధ విరచనోల్లసితపల్లవప్రసవతల్లజమ్లానిపరిహారా
 ర్థంబుగఁ దగువిధంబున దీప్రబంధంబుల నిబంధించినమంచు
 తిత్తులతుంపర లతినూత్నంపువలిపెపయ్యెదలయ్యెయ్యో
 రంబున బాగుమీఱుచునికి భోగరాగత్వరాసమయస
 ముచితవేషవిస్ఫురితపురలక్ష్మీవక్షోజసాక్షాతాఁగరసంతానం
 బునుంబోలెఁ బ్రతిగృహద్వారవేదికావిశేషవిన్యస్తపూర్ణ
 కలశవిలసనానుభవం బెడతెగక పాలుపుమిగుల నగురుధూ
 పధూమస్తోమసంరంభదంభజృంభితాంభోవాహసంభ్రమం
 బునకు సాఫల్యంబు నాపాదించుప్రసాదభాసురసువాసిని

వారధారాయితలాజవర్షంబులసంగడిసంగడిఁ గోలమొలుం
గులతెలుగున రంగుమొలుబంగారుజలపోతబెత్తుంబులన
టనఘటిల్లఁ గటికవారు సారెకుబరాబరసేయుచునేఁగుదేరఁ
జారుతర చతురిమ తురంగలీలావృత్తన రిత శ్రవణభూషణ
వినిర్ముక్తముక్తావర్గనిర్గచ్ఛచ్ఛవిగుళుచ్ఛంబులచేత నినుమ
డిముమ్మడి యగుచు రంజిల్లువింజామరలు మంజుహాసామృత
సరోవరాయమానగండస్థలసదేశంబులఁ గాశనీకాశంబులై
ప్రకాశింప నాకాశమణిఘృణిమత్తల్లికలయుల్లాసంబు నొ
ల్లక యటు వెనుకచేసి నాళాగ్రంబునం దమకభిముఖంబున
మగిడి నిలిచినపుండరీకంబునకుం బుష్పంధయబాంధవంబు
ను మకరందంబుమిసిమియుం బరాగంబుపసిమియు నసదృ
శంబుగా నొసఁగుచు విశేషాధికతం బ్రకటించుముకుటమ
హానీలహీరచామోకరమరీచివీచికలవైచిత్రి లోచనపర్వం
బు నాచరింప సమీచీనసతతజయసుధాసేకంబున నాకు
లుఁ జిగుళ్ళుఁ బూవులు మవ్వంబు లగుచు నామూలచూ
డంబుగా నుప్పటిల్ల నొప్పుచున్నవియో యనంగ నప్రతిమ
రంగదంగుళీయకకంకణాంగదఖచితగారుత్మతపద్మరాగమా
క్తికప్రభలశబలిమబలిమిఁ బ్రబలబల బాహుస్తంభములస్తం
భజృంభణంబు నెఱప నపూర్వనిర్మలత్వయాచ్ఛాపేక్షనుం
బోలె నక్షత్రమాలికలచేత బహిరుపాసితం బగుచు హృద
యంబు ప్రకటికరించినఖనీసూతకరుణారస రేఖభావంబున

స్వభావనామసిద్ధవిశ్రాణితశోణమాణిక్యశలాక విహారకస
మోహసంబగుచు బాహంతరంబునం గరంబుఁ గనుపట్టు
చుండ నొండొంటిఁ గదిసి నానావర్ణవిలసదశిరశ్రవణజా
లకసూచనంతలుతోడిలేదీఁగలు దడివడుపున నడలిడుబె
డంగు నడపెడువిచిత్రాంబరాభరణవిభూషితమృదుశరీరంబు
లును దదగ్రభాగంబున శోభార్థంబుగాఁ దెరలిసయరవింద
పంక్తియోయనంగ సోయగంబునం బొగడొందునగుమొగం
బులును దదుపరిక్రీడమానకలహంసవిభ్రమప్రాచుర్యసూ
చనాచాతురీప్రబలంబు లగుకబరీభరంబులు గలిగి యొప్పా
రువారనాచిజనశ్రేణీకటాక్షవిక్షణంబు లక్షుద్రసారభాతిశ
యసమాకృత్యమాణరోలంబులంబులుంబోలె వదనాం
బుజంబునఁ బరిభ్రమింప నదభ్రవిభ్రమభ్రాజినాజివర్తనసర్త
నోచ్చలితతచ్చరణకటకనాదంబులకు సహానువాదంబుగ
నిజపాదమంజీరమాణిక్యలక్ష్మీకరపల్లవంబులు వినయవినమి
తపరిసరచరకురుకరూశకోసలమగధమచ్చిల్లకమత్స్యవత్సా
దిరాజకుమారులచెక్కిళ్ల నల్లనల్లన తాళంబు లొత్త నత్యం
తంబు నిం పొందుచు ముందటిముందటిభూభాగంబు నావరిం
చుసమంచితరత్ననూపురపారిహార్యనిర్యాతహతనప్రభావ
టలపరంపరలచేత నడుగులకు మడుగులొత్తుట దోఁప గభీ
రగమనంబుల నడుచుగుడజీరకహరిద్రాదిగుభద్రవృషరీపూ
ర్ణభాజనరాజమానసాస్త్రప్రశస్తపురింద్రీలోకంబు లోకపా

వసత్వంబున విలోకనీయం బగుచు నొప్పు లోకాతిశయవిభ
వాభిరాముండును రామణీయకపిశేషనిజితకాముండును గా
మనీయకాఖర్వసర్వగుణసంపదద్వాముండు నగుచు నుచిత
గాంభీర్యగమనంబున మదాశయునిగృహంబున కరిగిన నతం
డు సఖిండ్లవైభవంబున దవుదవృత్తులన యెదురుకోలుచేసె
నప్పు డొకించుకవడి యత్యంతసంభ్రమంబున.

౬౯

క. చెలరేగి రెండుదోయం

బులపేరంటాండ్లు చిత్తముల నెంతయు వే

డ్కలు మీఱఁ జల్లులాడిరి

తలఁకక యభినవశుభాక్షత్రవాతములన్.

౭౦

వ. ఆసమయాబున.

౭౧

నీ. కడు వేగమునఁ బెండ్లికొడుకు నెమ్మొగమున

కరిగె సడ్డమువట్టెఁ గురుపిభుండు

హయము కేఘ్నుకునో యని రెండుగడలందు

వాగెఁ బట్టిరి మత్స్యవత్సపతులు

జతన యెచ్చరిక యం చతిరయంబునఁ జేరి

కైదండ యిచ్చెను జేదిభర్త

యశ్వలోచనముల కాత్మవస్త్రముకొంగు

మాటుగా నొనరించె మగధరాజు

గీ. తమి నెదుర్కొలుసే ముమాతల్లిచెలుల

యక్షతలవాన సరకు సేయక చొరంగ

శత్రుశరవృష్టి గాదు రా సామికాన

నవ్వెఱుంగ పుగ్ర మని నవ్వె నర్మసఖుఁడు.

29

ఉ. శ్రీలు దలిర్ప భారమణశేఖరు నిట్లు మదాశయుం డెదు
రో లొనరించి తెచ్చి మణికోమలపీఠిక నుంచి కూర్చొయి
ల్లాలు పసిండిగిండిగొని యాదటఁ దోయమువోయఁగాఁ బద
క్షౌశనమాచరించి వరుసం జలిపె న్నధుపరకముఖ్యముల్

మ. క్రమ మొప్పారఁగఁ బెండ్లిపెద్ద లిరువంకన్ వర్తిలంగఁబ్రగ
ల్భమనీషం బ్రథమాగముండు తమితోలగ్నాష్టకంబుల్ పఠి
చి మనోజ్ఞం బగులగ్న వేళ భుజముల్ సేర్పించె శాస్త్రస్థితిన్
విమలశ్రీల మదాశయాత్మజకు మాణి స్తంభకింబేమతోన్

క. మంగళసూత్రముఁ గట్టె గు

రంగాక్షికి నంత నంగరాజేంద్రుఁడు పు

ణ్యాంగసలపెండ్లిపాటలు

మంగలికోళ్లమృదుగీతిమధురిమ నెనయన్.

29

సీ. ఇరువంకఁ జెలు లెత్తులిడుచు నుబ్బింపంగఁ

జిఱునవ్వులోఁ గొంతసిగ్గు వదలి

ఘనతరం బగుగుబ్బచనుదోయి మీఁది కెం

తయు మిటారింప హస్తంబు లెత్తి

కడుఁ దీగ సాగుచు బడుగు నెన్నడుము మి

క్కిలిఁ గృశంబుగఁ దత్తఱిలుచు నిక్కి

ముత్తైదువలు దగ నెత్తుబంగరుపళ్ళె
ములప్రాలు దోయిళ్ళ ముంచి ముంచి

గీ. ప్రియునిచే వేగిరము నొకింతయును మించ
నీక సాటికి మాటికి నిందువదన
పొలుపుమీఱంగఁ దలఁబ్రాలు వోయుకడఁక
చూపఱులచూడ్కి కొకవితసాబ గొనరై. 2౬

ఉ. పావకుఁ డగ్రభాగమునఁ బ్రస్ఫుటకీలలఁ బర్వ లాజనఱో
మావసరోద్యతాంజలిఁ దదంగన శోభితె నందుకోఁగ మా
స్తావళి యెత్తి యాడెడుగణాధిపుముద్దులు చూచువేడ్కనిం
పావహిలంగ మీఁదఁ జలితాంజలి పట్టుభవానికై వడిన్.

చ. అలరుచునాలతాంగిప్రథమాగముపంపునలాజనఱోమము
జ్వలశిఖియందుసల్పుచును జాలఁగ నొప్పె సమీరఱోలకో
మలనవమాలికాలతిక మంజులపల్లవతల్లజోల్లన
ల్లలితరసాలకోపరిగళతుగుసుమావళి నొప్పుచాడ్పునన్.

మ. చెలికత్తెల్ ధ్రువదర్శనంబుకొఱకుం జేముట్టి పల్కారు నె
త్తులిడంగా మొగ మెత్తె నొయ్యనఁ దదస్తోకత్రపాభారము
న్నెల దోడ్తోడన పైకిఁ బుచ్చుకొనుచునిగింబోలె వ్రీడావతీ
తిలకంబాసతి నన్రుభావముఁగ్రమోత్తీర్ణంబుఁగావించుచున్

చ. మివులఁగ నూత్ము మై మినుకుమినుక మటంచుఁ బ్రకాశ
మొందెడుం, ధ్రువుఁ గనుఁగొంటె యలదె యరుంధతిఁ జూ

చిత్రేయంచుఁ దత్సమీ, పవిత్రదత్తారలం గుఱుతు పల్కరుఁ
జెప్పుచు బోంట్లు తెల్పి తెల్పి వనితచేతఁ గంటి సనిపించిరి
తత్పతి విన్ను రంజిలన్.

౮౦

వ. అంత.

౮౧

సీ. కలవంటకములు బూరెలు తేనెతొలలు చా
పట్లు మండెంగ లొబ్బట్లు వడలు
పుడుకులు సుకియలు కడియంపుటట్లు వె
న్న ప్పాలు వడియంబు లప్పడాలు
పొంగరంబులు సొజ్జెబూరె తాఁగులు సేవె
లుకొర లరిసెలు చక్కెలములు
ఖిహారగోస్తనీకదళికాసహకార
ఫలములు కొబ్బెర వసనతొలలు

గీ. తేనియలు జన్ను మీఁగడ లానవాలు
పానకములు రసావళ్యుఁ బచ్చడులును
నాజ్యములుఁ బప్పకూరలు ననుపమాన్న
మపుడు ప్రజ నెల్లఁ దనియించె నహరహంబు.

౮౨

ఉత్సా. సురుచిభక్ష్యభోజ్యలేహ్యచూష్యవేయభేదముల్
ధరణి నెన్నిగలవు వానిఁ దగ ఘటించి యందు నె
వ్వరికి నెప్పు డెద్ది వలసె వారి కపుడ యది గరం
బరసి యిడుదు రెన్నఁ దరమె యచటిభోజనస్థితుల్.

౮౩

వ. అది యట్లుంజే నంత.

౪౪

సీ. వెలయ వియ్యా లంది వీడుకోళ్ళు గుడిచి

నరఁ బువుల్ ముడిచిన నాపసాని

యొజ్జన మొనరింప నుచితక్రమంబునఁ

బుణ్యాంగసల్ గడఁబ్రోలు సొచ్చి

పాలుపుమీఱఁగ నాకబలికృత్యములు దీర్చి

యావధూవరుల నెయ్యంబుతోడఁ

బూర్ణకుంభాంతరస్వర్ణరౌప్యంబు లొం

డొరులకంటె మునుపు నరయ వృత్తిఁ

గీ. బుచ్చుకొనుటకు నెచ్చెలు లెచ్చరింపఁ

గరము లిడి యిరువురును నొక్కటియె వొరకఁ

బెనఁగులాడుచుఁ జిఱునవ్వు లొనరఁ బులక

లడరఁ గనిరి మిథస్సర్ప నానుభవము.

౪౫

గీ. ఎల్లభంగులఁ జిత్ర యై యెసఁగునట్టి

సతి కళాపూర్ణరాజసంగతిఁ దనర్చు

జగతి కెల్ల మహాపర్వ మగుచుఁ బరఁగె

నప్పు డావేళ మరుఁ డేచు టరిదిగాదె.

౪౬

క. అనుపమరూపశ్రీలం

బెనుపొందెడుపెండికూఁతుఁ బెండికొఱుకుఁ గ

నొనుజను లప్పుడు దమలో

ననయముఁ బ్రమదాద్భుతంబు లావహిలంగన్. ౮౭

గీ. కడుఁ గళాపూర్ణుఁ డనుకీర్తిఁ గన్నయీతఁ

డీసతివిశేష మెఱుంగుట యెన్నవలదె

యీమధుర వస్తువును గొన నెఱిగెఁ గాన

మధురలాలస యనుచేరు మగువ కొనరు. ౮౮

ఆ. అని నుతించి రిట్లు ఘనసమృద్ధిని వివా

హంబు సంపతిల మదాశయుండు

పెండ్లికొడుకు పెంటఁ బ్రయపుత్రి ననిపె న

నంతవస్తుతతుల నరణ మిచ్చి. ౮౯

వ. ఇవ్విధంబున ననుపునప్పుడు సముచితతాకికవైదికాచారంబు

లన్నియును విహితంబులు గావించి రూపానుభూతి తనకూఁ

తుఁ బిలిచి యిట్లని బుద్ధిచెప్పె. ౯౦

క. సుముఖాసత్తిమణిస్తం

భమహాయోగీంద్రు లత్తమామలు నీ కో

రమణీమణి నీకోడం

ట్రము నెఱుంగరు వారు యోగరసనిశ్చలతన్. ౯౧

ఆ. అత్తమామ లన్న నాచార్యుఁ డన్న స

ధర్మ మన్న నిష్టదైవ మన్న

నీకుఁ బతియ సుమ్ము నెయ్యంపుఁగూఁతుర
యిది మహాఁపదేశ మెఱిఁగికొనుము.

౯౨

క. దివ్యాంగన యొఱపరి గడు

భవ్యచరిత నీదుసవతి పతికంటెను సం

సేవ్యసుమీ యాయమయెడ

నవ్యయభయభక్తి వినయ వై యుండఁ దగున్.

౯౩

క. సౌందర్యవిలాసాదుల

యందు నె తగులువడి యితర మరయనిమగ వా

రుం దఱుచుగఁ గల రయిన న

నిందితచరితములెసుమ్ము నీపతి కింపుల్.

౯౪

ఉ. కొందఱు రూపసంపదనె కొందఱు సాధుచరిత్రశక్తి నే
యెందుఁ బ్రసిద్ధులై పతుల కిం పొనరింతు రనూన మైనచ
క్కందనమున్ సువర్తనముఁ గల్గినఁ బెన్నిటి కేమిచెప్ప నా
చందనగంధి జాదులుప్రసాదము గాదె చకోరలోచనా.

ఉ. కావున రూపమావనవికస్వరగర్వభరంబుచేతఁ గా
నీ విభుఁ డిచ్చుచున్ననల నెయ్యపుటాల నటంచు నమ్మి కా
నీ వినయాదు లేఱుక నీహృదయేశుఁ దదీయబంధుమి
త్రావళులన్ సపత్నిని యథార్హవిధి న్నుద మందఁజేయుమీ

మ. అని డగ్గుతిక వోట్వకొంచు ఘనపట్నోత్పన్నరుద్ధాశ్రు వై
యనుపం జాలక చాల కంపె సుతఁ గన్వారత్నముం దల్లి పీ

ఛోనఁగాఁజాలక చాలకంత మదియెట్లో యొక్క చందానవీ
ఛోనియె న్వే మఱపింపలేవు పతిభక్తుల్ మాతృవిశ్లేషమున్.

వ. ఇవ్విధంబున మధురలాలసాపాణిగ్రహణకల్యాణవైభవం
బు నవధరించుకళాపూర్ణుండు గృహస్థ వేశమహోత్సవానం
తరంబున దేశాంతరాయాతరాజలోకంబు నస్తోకసత్కార
విశేషంబులం బరితోషంబు నొందించి తత్తద్దేశంబుల కనిపె
నంతఁ దద్వధూతిలకంబు వికసితవదన లగుసకియలగుసగుస
లవలన.

౯౮

క. తననవసంగమదిన మది

యని విని యుబ్బుచుఁ బ్రహృష్ట యై మాటికి వ

చ్చినచోటిక వచ్చుచుఁ బో

యినచోటిక పోవుచుండ నేమో కలఁకన్.

౯౯

సీ. మధురలాలస నేడు మగనిపా న్పనుచును

నిజకోప మీక్షించి నిలుచువారు

కోప మేలె ఫలించెఁ గోర్కి నీ కని తన

యదరువ్రేతలకు మా అలుగువారు

మూయమ్మ యివి కల్లమాట లింతియె నీవు

గైకోకు మని శాంతి గఱపువారు

నిప్పటినుండి మాకేల యప్పుడు చూచె

దివ్వార్త నిజ మని నన్భవారు

గీ. నిజ మయిన నేమి యనగదే నీవు వెఱవఁ
దఱుముకొని వచ్చుచున్నాడు తనుణి వీరు
సారె కనువారు నై బోగ్గిల్లు సరసగోష్ఠి
సలుపఁగా నాటిపవ లెల్ల జెలువ గడవె.

౧౦౦

క. అంతటఁ దలయంటి కడున్
మిత్రగ సింగారములు ప్రవీణతఁ జేయ లా
కాంతకుఁ జేసిరి లజ్జ
క్రాంతత నొల్లమి నటింపఁగాఁదమబలిమిన్.

౧౦౧

సీ. ఇట్లు సింగారిచి యెడట నద్దము పెట్టి
చూచుకొ మ్మస లజ్జఁ జూడఁ గొంకుఁ
నలు తెడఁగాఁ జన్న నిలుపుటద్దముఁ జూచి
కొసగోర నటు దిద్దు గురులు విరులు
సంత వా రేతేర నెంతనూత్నుగ్రాహి
యిది యంచు ముకురవరీక్ష నెఱపు
నాచులంకారరమ్యత చెదరకమున్న
యధిపుఁడు తనుఁ జూడ నాత్మఁ గోరు

గీ. సిగ్గుకతమున సకియలచేర్పు వాసి
చనును బరికించుఁ దొడవులయుసికిమట్టు
మచ్చు నుర లేక యుండ నేమటక యోము
మిగుల మేగరగరిక నామెఱుఁగుఁబోడి.

౧౦౨

చ. లసదురుభూషణాన్వితవిలాసవిచిత్రత నొప్పె నాసము
 ల్లసితసువర్ణవర్ణగృహలక్ష్మణులచెక్కిభుగో యసంగ ని
 పెసఁగెడునిల్వటద్దముల నేణచుదాదివిచిత్రలోచనా
 రసమయపత్త వల్లరులప్రక్రియతోఁ దనసిడ యోర్పడన్.

వ. అంత.

౧౦౪

శా. ఆసాభాగ్యవరీవతంస మొకగోకాంతప్రదేశంబున
 బూసెజ్జికి విహితోపవేశయగుచు బూసొప్పదె బహువళీ
 న్యాసప్రచ్యుతిభీత్యధోఘటితవాస్తాచత్కసోలంబుగా
 న్వాసిం గామునినిల్వటద్దమునకునె స్సిందర్శములోడిందఁగన్

ఆ. ఇవిధమున నామృగేక్షణ యేకాంత

వర్తనమున నుండి వరసమాగ

మూవిలంబసిద్ధి కభిలాష మెంతయు

మహిమఁ బొలయఁ దనదుమానసమున.

౧౦౫

చ. విభుఁడికవచ్చుటవృణాకొవిఘ్నము లేమగునంఘటిల్లినో
 యభినవకౌముదీకృతము లైనవి యాకకు నాడుసంగమం
 బభిమత మాట కూడద యొకప్పుడు నట్టిది గాని నాఁడు దు
 ర్లభమ గణించునే సురవిలాసినివల్లభుఁ డన్యశాంతలన్.

చ. తనకడ కేగినప్పుడు పదంబుల కేఁబ్రణమిల్ల నవ్వరాం

గన కృప గల్గినట్ల కడుగారవ మొప్పఁగఁ గొంగిలించుచుం

దనరుము చాల నైదువతనంబున నంచు నొసంగె దీవనల్
తనకును వాంఛితంబ యిది తత్కృతభంగులు నస్తువచ్చునే.

చ. అదియును గాక యాత్రిభువ నైకసమాదరణీయమాపసం
పద గలవల్లభుం గలసి భవ్యసుఖంబులు గన్నయింతి దా
మదిని సహించునే నిమిషమాత్రముఁ బాయఁగఁ బాయ
కుండఁ ద, తదుచితరీతు లెప్పుడును దప్పక పన్నుచునుండఁ
గాకిలన్.

౧౦౯

శా. లోకుల్ కాముఁడు కాముఁడంచుఁ గొలఁదుల్ రూపింప
కాయుత్తమ, శ్లోకుం బోలిచినన్ గతానుగతికోలోకో య
టంచుండుటల్, గా క ట్లితఁడు నొప్పునే యఖలదృక్పర్వంబు
గాకున్నె ర, మ్యాకారుండట శంభుదృష్టి కహహ యా
మంట రప్పించునే.

౧౧౦

మ. తరుణీశాతకటాక్షపీక్షలకొసల్ దారొన్నచోట్లుంబలె
న్గురుశోభావిభవాకరంబులగుచున్ రోమాంకురస్థాసముల్
పరఁగున్మృష్టినఁ గందునోయనఁ గడుం బాల్గారుచున్నట్టియా
ధరణీనాథుమెఱుంగుఁజెక్కిఁతులు నేత్రప్రేమపాత్రంబు లై.

మ. పరమానందముఁ బొందఁజేయుచుఁ గడున్ భాసిల్లునాభూ
పశేఖిరునేత్రాంబుజకోణశోణరుచిరేఖల్ నిత్యలక్ష్మీగుణా
దరణాధీనకనీనికానవమిళిందస్పందసందర్భని
ర్నరనిక్షి పప్తరాగనిర్గళనమార్గభాంతియోగ్యంబు లై.

శా. మారుం దద్భృతశంఖమొక్కటిని సంపాదించి దోర్మధ్యక
స్తూరీచర్చనెపంబునం దనదుకేల్ దోఁపన్ సువ్ణత్వశో
ధారిప్పన్ శశి కెత్తి చూప నతఁ డత్యంభోదుఁడై చేరి యిం
పారంబట్టుటదోఁచుఁ దద్దళముఁ గేశోఘంబుమోముంగనన్

మ. శమగాంభీర్యధృతిక్షమార్జవదయాశౌర్యప్రమోదాదికో
త్తమనానాగుణరత్నకోశనిలయోద్యత్కంచనద్వారబం
ధమహస్తంభదనూనబాహుఁ డగునాధాత్రీశువక్షఃకవా
టముపై నెఱ్ఱాకొ గందపల్లెగతినుండ న్నాదుకేల్ చేర్చుటల్

క. ఏలిక యై తను రాజౌకఁ

డేలఁగ మనియునికి మెచ్చ కేమో యొకతా

రాళియుగ మఖిలరాజశి

ఖాలంకృతి యయ్యె మదధిపాంఘ్రినఖము లై. ౧౧౧

గీ. ఆలలితచరణము లొత్తుకేలు కేలు

కోర్కఁ దద్వక్షమునఁ జేర్చుకుచము కుచము

దివుటఁ దద్రహఃకథ వినుచెవులు చెవులు

పలుకు లేల తద్రతి గన్నబ్రదుకు బ్రదుకు.

౧౧౨

చ. అని తలపోయుచున్ నిజవయస్యలు పిల్వఁగ వేళ యైన నం
దునికి యెఱుంగ కెందరయుచుండెదరో తను నంచు లేచిపో
వ నలరుఁబోఁడి యించుక ప్రవర్తిలునంతన వేడ్కతో సఖి
జను లరుదెంచి రచ్చటికి సంభ్రమ మొప్పుఁగ నల్ల నవ్వుచున్

వ. అందు నొక్కప్రాణ యగునకి నయముతోడ. ౧౧౮

నీ. ఓచెలి యెక్కడ నున్నదానవె యంచు
 చల్లన డాసి వాలారుగోళ్ల
 నూరక ముంగురు లొకచోట దువ్వి పా
 పటచేరుచుక్కసంఘటన యరసి
 శ్రవణభూషల లేనిరవ వారఁ దుడుచుచు
 నిది వేళయఁట హృదయేశుసేవ
 కేతేరవలయును రా తడయక యంచు
 నొడివి యొక్కించుకతడవు నిలిచి

గీ. యింతి యామాట కేమంటి నీ వెఱుంగని
 నీతి లేదు ప్రియుం డట నీచు రాక
 కెదురు చూచుచు నున్నవాఁ డిచ్చ యెఱిఁగి
 చనుట తగుఁ గేళిగృహమున కనుచుఁ బలికె. ౧౧౯

చ. పలికిన మాటు వలక శ్రపాభరనప్రముఖారవింద యై
 జలజదళాక్షి యొప్పే దనచన్ద్రవఁ గన్దవడాలు పర్వఁగాఁ
 గలయఁగమంచిగందమునఁగస్తరి తత్సమయోత్సవాంగమం
 గళకలశార్చనాఖ్యశుభకర్మము సల్పెడుపొల్పు దోఁవఁగన్

ఉ. ఆగతి నున్ని చూచి సఖు లందఱు నేమిటు వచ్చు లేమి నీ
 లా గిది యేమి యింతి కిది లక్షణమే చనుదెచ్చు లెమ్మనన్

ప్రీగరిమంబు నాఁపుచు నొకించుక లేవఁగఁ బూను మాను
నాలోగొదగొన్న సిగ్గునఁ జెలుల్బలిమిందను జేర్పఁగోరుచున్

వ. అంత నొక్క మిక్కిలిప్రగల్భ యగుమగువ మిగులం జనవు
మెఱసి. ౧౨౨

మ. పొది యై నాథులుఁ దారుఁ గాఁపురము లింపుల్ మీఱఁగాఁ
జేయుచుం, గదుమెడేసి కొమ్మల్లఁ గూఁతులఁ దగం గన్నట్టి
యిల్లాండ్రకున్, మది లజ్జాదులు లేవె నీకుబలె సన్మానంబు
తోఁ జక్కవ, చెప్పదొ యేమే గలదే యటంచుఁ దిగిచెం జే
వట్టి యాయంగనన్. ౧౨౩

వ. అయ్యవసరంబునం గళాపూర్ణుండు తదాగమనంబున కెదు
రుచూచుచుండి వారిగజిబిజి కొంతచేరువను వినంబడినం
ప్రేయసీవిలోకనోత్కంఠ యాఁపలేక లేచి వచ్చి కౌతుకం
బడర గవాక్షమార్గంబునం దద్రూపలావణ్యవిలాసంబు నిరీ
క్షించుచు నచ్చెరువంది యాపాదమ స్తకంబుం గ్రమంబునఁ
బరికించుచుఁ దనమనంబున. ౧౨౪

ఉ. క్రిందను మీఁదనుం బడి యకించిదనూయఁ బెనంగులాడున
గ్గేందుఁడు నుల్లసద్బలసమృద్ధతమిస్రముఁబోలెఁ జాలఁ జె
న్నొందెడుఫాలముం గబరియున్మృతీపాపటము త్తియంపుఁజే
రుం దిలకంబుకస్తురియు రూఢిగ బాహులలీల నొప్పఁగన్.

ఉ. ఎత్తినకోలగా మదనుఁ డేసిన వే చని వచ్చునర్థ చం
 గ్రోత్తర బాణమో యనఁగ నొప్పెడుఁ బాపటతో లలాట
 మా, యుత్తముఁ డంత దానిఁ బడకుండఁగ విల్పిడుపెల్ల కౌ
 తుకా, యత్తతఁ దన్నుఖంబునకు నానెనొకో యన నొప్పె
 డున్ బొమల్.

౧౨౬

లయ. తనపడగకై భువనమున వెదకఁగాఁ జనిన
 వినతములు రెండు దొరికినను మరుఁ డందుం
 బెనుగడఁక చూడ మొగ మనెడుహాసితామృతపు
 ఘనసరసిఁ బాటవిడిచిన సమత నొండొం
 టిని దఱుములాడు నయననిభశుభమీనముల
 కును బతనకృత్యవధి పనుపఱుప మధ్యం
 బున నిడినచంపక పుఁగనదిషుధియో యనఁగ
 వనితవరనాసపస దనరెడు నిరూఢిన్.

౧౨౭

క. సమదాక్షిమీనసంచా

రమునఁ దొలంకుచును ముఖసరస్సున లావ

ణ్యము వెల్లివాఱఁ గ్రేవల

నమరించినపిల్లకొలఁకు లంగనవీనుల్.

౧౨౮

గీ. బనర మకరధ్వజుండు చేర్చినతదంక

విలసనముతోడఁ జిన్ని లేదభుకుటరిగ

బిళ్లలో యన మకరసముల్లసత్క

పోలఫలకంబు లమరెను బాలికకును.

౧౨౯

మ. సిరిచందం బరయం బరాత్ములకు నీశీతాంసుబింబాస్యనా
తెర బింబప్రతిబింబభావము సమన్ధించున్ నిరూఢులుగా
వరిబింబానుభవంబులుంబలె నధోవాస్తీన్ విశుద్ధామృతం
పురసం బానుచు నే శుకాదులుబలె న్మోదించుఁ జిత్రంబు
గన్.

౧౩౦

గీ. సంజగెంపారుసన్నంపుజలదరేఖ
యంసు నొక్కింత మినుమినుమనుచు దోచు
చిన్నితారలగతిని రాజిలెడుఁ జెలువ
పలువరుస మోవిమటుఁగునఁ బలుకుఁబడిని.

౧౩౧

చ. ప్రతినవచారు కేసరపరాగశలాటుమిడిదబృందచి
త్రితకుహ్లాంబుగతిఁ గ్రేవలఁ గన్గ కలాపరత్నని
ర్గతరుచిమంజరుల్ దనరఁగాఁ గ్రముకద్రుమకఁతలక్ష్మికిం
బ్రతిభటవృత్తిఁజూపెడునుభామినికంతముసాంపుపెంపుతోన్

సీ. లీలమై గదియ నిల్పినవైడితమ్మిమొ
గ్గలనాశయుగ మన నలరుకొను
నవి ప్రేమచేతఁ దిర్యజ్మృఖంబునఁ గొంత
నతిఁ జెందె ననఁగఁ జన్దవబెడుగు
పొలుపొందుతన్నాశములసంధిరేఖయే
ర్పడుచోటుబలె రోమరాజిపాలుపు
నొండొంటిఁ బాసిపోకుండ వానికి నట్లు
వైచినచందాన వళులసాంపు

గీ. నొప్పుచున్నవి యే మని చెప్ప నౌర
చాల సన్నివి కలఁచుట సముచితంబ
కామునకు బొట్టెకోలలు గావె నాళ
ములఁ బ్రకాశించుతామర మొగ్గ లరయ. ౧౩౩

చ. అనుపమముల్ రతిస్మరులయాటకు నర్హము లంచుఁ గప్పిపె
ట్టినపువుబుతు లీసతికడిదిచనుగవ తేల్లు క్రేవలం
దును జొరకుండఁ జేరిచినతోరపుసంపఁగిపూర్వదండ లీ
వినుతభుజంబు లాతుదల వేడ్కకు నిడ్డచిగుళ్లు హస్తముల్.

గీ. అతివయవలగ్నయష్టే బెంపారునాభి
మురుపు కాంచనస్రగ్భిలమో యనంగ
నుల్లమును నెల్ల హరియించుచున్న డౌర
యతనుశిఖియందు వేల్వ హవ్యమురుభోలె. ౧౩౪

ఉ. మానవతీవతంసముసమగ్రనితంబవిజ్ఞాభణంబు జు
బూసదిసైకతస్థలముపొల్పు వహించుచుఁ జాల నొప్పెడుం
బై నునుమంచునోలె వెలిపట్టుమడుంగు బెడంగుపూప నా
పై నవసారసాళిపరిపాటి నుదంచితకాంచి మించగన్.

గీ. అతివతొడలును జఘనంబు సరసిపూడఁ
గొమరుమీఁతెడుజమిలితొండములశిరసు
తోడివలరాచవారి మద్భుతపుహస్తి
యగ్రభాగంబు పూపట కార్తృ దోష. ౧౩౫

మ. ప్రమదారత్నముజుండు లిం పెసఁగెడుం బ్రాధ్యాయమానం
బులై, నమనోజాతుసువర్ణకామాభికలో నా వానిఁ బూరిం
చువా, యెఱుంగుంజుబుగ్గలో యసఁ గుభశ్రీ నొప్పెడు
న్దుల్పదే, శము లాపైఁ బిడికిల్లనాఁ గనకభూషాపంక్తు లిం
పారెడున్. ౧౩౮

చ. జలజదళాయతాక్షీమృదుచాచుతరప్రపదద్వయీవిని
ర్మలరుచిఘల్లుఘల్లుమనురత్న పుటందెలమోతజృంభణం
బుల నవకంపుఁగచ్చపముపొల్పునదల్చుచు గల్పుదెల్పెడుం
గలుగునె యింక దీనికి జగంబులలో నుపమాప్రసంగముల్

చ. ఆకలుషతార లేతదబలాంఘ్రితఁ బుట్టిసతమ్ములన్ సఖా
త్మకతను గొల్చి పాయ విదిధర్మమయీజలజంబు లాగిఁబా
రకములరాజరాజు గ్రహరాజు కరం బిడ నొప్పుపెంపుతో
సకలజయస్మరోదయము సల్పుట తెల్లమ నాకు నిశ్చయిన్.

గీ. అతనుదశదిశావిజయకీర్త్యంకురముల
మీఁద మునుపుగ వెలువడి మెఱయుచిత్తు
లతివపదనఖములు వానియంతికమునఁ
జలువ కిడినలతావీశేషంబు మేను. ౧౪౧

క. అని వర్ణించుచు మిగులన్
మనము తదాలింగనంబునకుఁ దమకింపన్

జనపతి కోరె నవిఘ్నత

ననయముఁ గొనసాగి రాఁ దదాగమనంబున్. ౧౪౨

ఉ. ఆయెలనాఁగ యంతటఁ దదాలయసన్నిధిఁ బేర్చులజ్జపెన్
రాయిడిచేత బోంట్లను గరం బలయించెను సాగిపోక భూ
నాయకుఁ డేమియప్రియ మొనర్చితి నీకును దోసకాఁదిసి
గ్గా యుడికించెదిత ననుఁ గాంతనురా విడకంచుదూఱఁగన్

క. అంతటఁ దద్గృహదేహళి

చెంతకు నయ్యింతి చేర శీఘ్రతఁ జని భూ

కాంతుఁడు దనపానుపుపై

సంతసమునఁ బొదలుచుండె శయనించి తగన్. ౧౪౪

వ. అంత.

౧౪౫

ఆ. ఓసివెట్టిపడుచ యూరక రమ్మ పె

నంగ కెదుట నదె కనుంగొనియెడు

ననుచు నొయ్యిఁ బలుకుచును జూపెఁ బ్రియు నొక్క

ముగుడ కేల నోరు మూసికొనుచు. ౧౪౬

క. అడుగులు తడఁబడఁ బులకలు

పొడమఁగ సఖివెరుక కొదుఁగఁ బోవుచు సరసెన్

మెడ మలఁచి పడఁతి యప్పుడు

కడకంటివిలోకనమునఁ గాంతునియునికిన్. ౧౪౮

సీ. శేఖరై మీఁదటిరెప్పలయొప్పు ప

న్నాగంబుకడపళ్ళబాగు నెఱవ
నదిదిప్పుపడాలయంచులగతిఁ గ్రింది
పట్టుమాలికలు చూపట్టుచుండ
వెలయింపఁ బన్నాగములకుఁ బైనిడినయ
బ్బురపుదండెలుపోలే గొమలు దసర
నొఱుసలదెసఁ దోచుచున్నట్టిసిరసుల
బలెఁ గనీనికలు కొలుకలఁ దలిర్ప

గీ. శుభ్రభాగముల్ బిగియ ముసుంగుదన్ని

యెసఁగుపెరమేను లస నొప్ప నెదురఁబడర
తిస్మరులమందలము లసఁ దృష్టు పొలిచె
వెఱపుతో నింతి క్రేగంట విభుని నరయ.

౧౮౮

గీ. ఆతివ మరలంగ మరలంగ నపుడు చెలులు

బలిమిఁ బొదువంగఁ బట్టి లోపలికిఁ దెచ్చి
రప్పు డొకబోటి నృపునిపాదాంతికమున
రెండుసందిల్లు పట్టి కూర్చుండఁ బెట్టె.

౧౮౯

ఆ. పెట్టి యోలతాంగి ప్రియునంఘ్రు లొత్తు మ

ట్టిటు పెనఁగి తేని యెఱుఁగుదుగద
యని నృపాలుఁ జూచి యటు పాద మిడఁగద
య్యా పరాకు మాని యనియె నగుచు.

౧౯౦

క. అని తచ్చరణాంబు విలా

సినియూరువులందుఁ జేర్చఁజేసి బలిమి నా

పనజముఖచేతఁ బట్టిం

చెను సంవాహన మొనర్పఁజేసెఁ గ్రమమునన్. ౧౫౧

వ. అంత.

౧౫౨

సీ. అదె యెవ్వరే పిలిచెదరు నన్నో యేమొ

యరసి వచ్చెద నంచు నదిగె నొకతె

చిలుక యాఁకలిని దగ్గింపరై తిరె యదె

కూయుచున్నది యంచుఁ బోయె నొకతె

మనజాలవల్లక మఱచి వచ్చితెఁ గొంచుఁ

జనుదెంతు నిదె యని జాతె నొకతె

యది వోయి యెంతసే పయ్యెఁ జూచితె తోడు

కొని వత్తు నే నంచుఁ జనియె నొకతె

గీ. యందఱును బోయెదరె నేను నరుగుదెంతు

ననుచు నొయ్యనఁ బల్కుచుఁ బెనఁగి లేవ

మధురలాలస నప్పుడు మనుజవిభుఁడు

పదములఁ దదూరుభాగంబు లదిమిపట్టె. ౧౫౩

ఉ. లేవఁ బెనంగ వెండియును లేమవిభూషలు మ్రోయఁ దోడనే

యీవిధి మ్రోత తైన శరదిందుముఖి వినువారు నిన్ను ప్రీ

డావతి యుండె యంచుఁ దను డాయఁగ హస్తమువట్టికొం
చు గో, త్రావిభుఁ డొయ్యఁ బల్కెఁ జెవిదండఁ బెనంగఁదలం
కె నింజియున్.

౧౫౪

చ. కదలఁగరా దొకించుకయు ఘల్లున మ్రోయఁగ నంచు నంది
య, ల్పదలుగఁ గొంతసొ న్నుపుడు ముద్దియ యొయ్యన కీ
లెడల్చి మె, ల్పదవఁగ నూడ్చె వల్లభుఁడు నోసతి యాయి
తపాటు లెస్సయంచు దయితతోఁ గపోలములు సోకఁగ
మంతనమాడె నవ్వచున్.

౧౫౫

చ. అప్పడు.

౧౫౬

ఉ. ఏవలకుం జెవిం బడఁగనీక పెనంగుచు మోము దవ్వగాఁ
బాపుచుఁ ద్రోపులాడుసతి పాణితలంబుల మేళనంబ యు
రీప్వతి కింద్రభోగమటు వేడక నొనర్ప ముఖాబ్జముం గడుం
బాపకయాలకించుటయెబ్రహ్మసుఖోదయమయ్యెసయ్యెడన్

సీ. ప్రథితమిథోరాగకథల మంతనముల

హృదయంబులోపలిబెదరు దీర్చి

సవ్యాజకృతకుచస్పర్శాదీలల

నంగాంగమేళన మలవరించి

జలిబిలి నెయ్యంపుఁజిట్టకంబులచేత

నెలనవ్వు చెక్కుల మొలవఁజేసి

లజ్జాపదంబు లల్లన మాటిమాటికిఁ

జెనకుచు నొక్కింత సిగ్గుదఱిమి

ఆ. యపుడు కుసుమనాయకాగమార్ఘ్యయనాధి
కారసిద్ధి గొంత గలుగఁజేసె
నావసుంధరాధిపావతంసుండు రూ
పానుభూతితనము కాదరమున.

౧౫౨

గీ. వరునిచ్చిట్టుటేతలఁ గెరలుప్రేమ
మెఱపువోలె దళుక్కున మెఱచుఁ గాని
నెలఁతసిగ్గును మొగిలులో నిలువలేద
యదియు మిక్కిలి నిం పయ్యె నతనిమదికి.

౧౫౩

ఉ. భీతియు లజ్జయుం దనరఁ బెంపటి డాఁగుమనోజుఁ దేచ్చి ధా
త్రీతలనాధుఁ డంగనమదిం దలచూపఁగ నట్లు సేయ వాఁ
డాతనికిం గ్రియాసచివుఁ డై సతిసీవి వదల్పెఁ బాదుకో
నాతనినిల్పెఁజేడుప్రియయాత్మఁగరంచుచుఁజుంబనాదులన్

వ. ఇవ్విధంబున.

౧౫౪

ఉ. మిక్కిలిమిక్కుటం బగుతమిన్ రతికిన్సతి నూలుకొల్పుచుం
జెక్కిలి నొక్కి చుంబనముచేసి కవుంగిట నోలలార్చి తాఁ
జొక్కుచుఁ జొక్కఁజేయుచుఁ బ్రసూనశరాసనఘోలనక్రియ
లైక్కుదెఱుగులంజలిపెఁబ్రేయసియింపుకొలంది నంతటన్

క దినదినమున కతివమదిన్

మనగరిమ న్నరుండు దఱుచుఁగా రతులతటిన్

దిన దినమునకుఁ గృశించెను

గనుక నియును ద్రవయు నిరవకాశతఃబోలెన్. ౧౩౩

వ. అప్పుడు.

౧౩౪

మ. చనుక ట్టంటఁగనీక మోవికి ముఖస్పర్శంబు గానీక తా
గచయంబున్ గ్రహియింపనీక జఘనక్రాంతిం బ్రవర్తిల్లనీ
క నితాంతంబుఁ బెనంగుటల్ క్రమమునఁ గంఝాక్షి వేసారిస
ట్టొసరన్నానుచు వేడఁదేల్చెన్మృతముఖ్యుం గొన్ని రేలంతటన్

సీ. పరిరంభరోధంబుపైఁ బరాకునఁబోలె

సధరపాసంబున కనుమతించి

నెమ్మోవిపీడఁ జితిలుపరాకునఁబోలె

గోరొత్తులఁ జనుగుబ్బ లొసఁగి

కుచకళికలు చూచుకొనుపరాకునఁబోలె

గటివస్త్రహృతి కవకాశ మిచ్చి

నీవి క్రమ్యుఁడఁగఁ బూనెడుపరాకునఁబోలె

జఘన మంటుటకును సమ్మతించి

గీ. చెలువ తనలజ్జ చెలిమియుఁ జెడక నడవఁ

దద్విరోధి యెనట్టిచిత్తజనిపనియు

హరువు సేయుచుఁ గొన్ని నా శ్వాత్మవిభుని

హృదయవృత్తికి నొకవంత యిం పొనర్చె.

౧౩౫

చ. కపటపునిద్రవోవుతఱి గొంగిట నానుచు మోక్ష మోక్షజే
 పుపు మనుగొన్ని రాత్తులవరుడనియించెలతాంగి యంతఁద
 త్కపటముఁ గాంచియుఁ గనన్చి కైవడి నట్ల మొనఁగి కొన్ని కే
 లపు డతఁ డాచలక నగ నల్లన తానుచు నవ్వె కేషితోన్

ఉ. అల్లన యంతఁ బ్రేమవిభవాతిశయంబున లజ్జ నోర్పుచున్
 వల్లభుచేతు లాచుతఱి నవ్వబుఁ గలుగుచుఁబూనె నుత నే
 నొల్లకయున్న మాన విపుణోర్పును నీ పరియంచు నవ్వఁచు
 బల్లవపాణి యొత్త మునిపట నిజేస్వరుమోవి నయ్యెడన్.

వ. అంత.

౧౨౯

ఉ. చెప్పిన యట్లు సేయ నితఁ జెల్వ కలంబుఁ బెరింగి తేని నేఁ
 జెప్పెద నుమ్ము నీ పుష్ప సేసిన వా తెఱిగఁటిఁగఁటితోఁ
 దప్పక యంచు వల్లభుఁడు ద న్వేఱపింపఁ దలంకెన్లు తా
 నప్పతికోర్కీ దీర్చె నతి యర్థిమెఱుఁ బురుషాయితక్రీయన్.

వ. అందు.

౧౩౦

నీ. పాలిండ్లు ప్రియపడి పతి చూడ లజ్జఁ ద
 ద్వక్షస్థలంబుపై వ్రాలి వ్రాలి
 మగుడఁ దన్నేడుచు నెగ నెల్లిపట్టఁ గా
 ముకునక్షు లిరుగెల మూసి మూసి
 యొకఁ జూడఁ గప్పితి నిదె యంచుఁ జనుముకు
 లతఁడు పాణుల నంట నలఁగి యలఁగి

కటిభార మెగయ నెత్తుటకుఁ దోడ్పడియెద
నని చాఁపఁ బతిచేతు లాఁచి యాఁచి

గీ. తనమగోష్ఠ్యాంగముల దాఁచికొనఁగఁరాని
యరసి కెలనికి డిగిపోవ మరలి మరలి
కొమ్మ పుంభావరతి కాదిఁ గొంచె గాని
కొలఁది మెఱుంగద మది దొరకొన్న వెనుక. ౧౭౨

సీ. తరళితతాటంక ధాళధశ్యంబులు
మెఱుపుదీఁగెలరీతి మెఱయుచుండఁ
బరిగళన్మల్లికాప్రసవవిలాసంబు
తరుణబలాకలసరణిఁ బరఁగ
సతిరభసచ్చిన్నహారమాక్తికములు
వడగండ్ల చందంబు గడలుకొలుప
నూర్పుగాడ్పులతోడ నోలిమైఁ బర్వుఁడు
ర్మకణోదయంబు వర్షంబుగాఁగఁ

గీ. గాంతకబరీభరం బను కాయమొగులు
వితతముగ సంతకంతకు విఱియఁబాఁతెఁ
దన్నుఁ గని సుమాళించుచు ధన్రునిహృదయ
నవమయూరము చెలరేఁగి నాట్యమాడె. ౧౭౩

చ. దరముకుళద్విలోచనము దార్యదుదంచితకాంచినాదమున్
విరమదురోజవల్లనము విష్ణులదూరుకముం గళానిరి

త్వరమణితంబు నై సతిరతుంబు తదాత్వరతస్పృహపుఁ
పురుషితపూరితం బగుచుఁ బొందెఁగఁడుంబనిచ్చాత్తచంతటన్

వ. ఇవిధంబునం గ్రమప్రవర్థమానకందర్పదర్పకల్పంబులనొ
ప్పసప్పడుంతితోడిక్రీడల నాపుడమిఁజేయు వేడుకం బ్రవర్తి
ల్లుచున్నంత. ౧౭౧

ఉ. పాటిలె గ్రీష్మధర్మ మొకపాటిగ చంత వసంతకృంతనో
చ్చాటిత హేతిసంపదలసత్ప్రసవప్రదరప్రతాపసం
ఘాటహుతాశనోల్మృకనికాయమతిప్రతిపాదనోదయ
త్పాటవపాటలాపటలపాటలితోషవనావసక మై. ౧౭౨

సీ. కమలసాగంధికగుంధవాసితసర్వ
దిక్కుంబు లగుకేళిదీప్తికలను
బన్నీటితుంపరఁ బరఁగించుధారాగృ
హంబులఁజేల నాడుంబరముల
వెలఁదివెన్నెలలఁ జిప్పిలుచంద్రకాంతంబు
మేడలమీఁదిసంక్రీడనములఁ
జెంగల్వరేకులసెజ్జలనొప్పక
యూర వేదికలవిహారములను

గీ. వలిపెచెంగావులను ముత్యములతోడవుల
మల్లెపూవులదండల మలయజాంగ

రాగముల సంతతియు ననురాగ మమరః

గీతసి రాగువతులు గ్రీష్మకాల మెల్లఁ

౧౭౭

ఉ. అందముగాఁగ నంతట ఘనాగమశాలము చాలనొప్పె ని

ద్విందితగంధబంధనవనీపవనీకమనీభవన్ని శేం

దిందిరబృందము క్రిందనీమలినీభవనాగతారిసా

స్పందజగుప్తతన్మయశాయితయాయిమిరాశజాల మై.

వ. అక్కా-అంబు.

౧౭౯

క. మెఱపులకును నుఱుములకును

వెఱచుట నెఱముగ లతాంగి విభుకాంగిటిలో

నెఱి బొదిగి విడువ డతఁడు

నెఱి పుడుపుట నెఱముగాఁగ పడ కుండ సతిన్. ౧౮౦

క. ఇవ్విధమున నొండొంగిపై

మవ్వంబుగఁ బ్రబలుప్రేమమహిమంబులతో

జవ్వసపుఁబోడుములు కడు

నవ్విభుఁడున్ సతియు నడప నాతటిలోనన్. ౧౮౧

క. తనవిభుఁ డనిశము నవ్విధ

మున నాసతిఁ బాయకునికిఁబోలె న్మహిఁ దా

ఘనఫలశాలీక్షుశరా

సనబాణాక్రాంతిఁ జెంద శరదృతు వమరెన్. ౧౮౨

క. ఆరమణీరమణుల కా

శారదవేళలు గరంబు సరసతఁ బెనిచెన్

శారదగంధానయచవి

శారదపవనములు ఘర్మసలిలము ననఁకన్. ౧౮౩

సగ్ధర. హేమంతం బంత చంతర్హితకమలబాహుదీతవిస్ఫీతశీత
తామాత్మస్వామిధామక్రమణకృతపపుగ్నసప్రవిశ్రాణితాతి
తేమప్రేమప్రకామశ్రితరతముదితస్త్రీచుఖపూహసాహ
ర్దామందానందసిందూదయకలనబలె న్యామినుల్ హెచ్చ
నచ్చెన్. ౧౮౪

క. అగలున జవ్వాదిని దె

మ్మగఁ బూసినయట్టివజ్రమణిసాధములన్

బిగిక్కొఁగిటఁ జేర్చె విభుం

డిగురాకుంబోడి నట్టిహేమంతమునన్. ౧౮౫

వ. అంత.

౧౮౬

శా. అనోఽనోఽన్నతిఁ బొల్చె మాఘము లవంగాసంగభృంగౌఘ
మై, యన్యకారతుపారభృత్యవరశైత్యచ్ఛన్నకందర్పచా
ర్జన్యాసంగమసంప్రవర్ధితపరీరంభక్రియాసంభృతా
నోన్యన్యాంగప్రసభప్రవేశయువయుగ్మాతఃకృతశ్లాఘ మై.

గీ. మడతపసిమిడిగిం టెముల్ మంజిడిజిగి

దోమతెరమంచములు హసంతులు జవాది

యగలుసిరులు చిన్నెలుగాఁగ నతఁడు గడపెఁ

జలి నెలలు తద్వధూకుచశరణుఁ డగుచు.

౧౮౮

వ. తదనంతరంబ.

౧౮౯

మాలి. వికసితసితసూనోద్వేల బాలప్రవాళ

ప్రకటకపటరూఢప్రౌఢకీర్తిప్రతాప

ప్రకటజయసమంచత్పంచ బాణస్తవోద్ధా

యకశుకపికకాంతం బై వసంతంబు వచ్చెన్.

౧౯౦

ఉ. బాలికతో వసీరతుల భాసిలుతేనికిఁ గుంకుమాంకరే

ఖాలలితస్తనగ్రహణకాంక్షను వాతెఱవాంఛఁ బెంచెఁ ద

ద్వేళఁ గడుం బచేళిమభిదేళిమదాడిమకేళిమత్తకీ

రాళియు బాలపల్లవరసాకలనాకులకోకిలంబులున్. ౧౯౧

గీ. ఇవిధంబున నతఁ డెల్లఋతువులందు

నంతకంతకు మఱి ప్రేమ యగ్గలింపఁ

దత్తదుపభోగ్యవస్తుసంతతులచేత

మిగుల నింపుగ రమియించె మగువఁగూడి.

౧౯౨

చ. అరుదుగఁ దెచ్చుకోలుపొలయలగ్నోకప్పుడు మార్తాంగంబు

గాఁ, జొరలిన నింతసాహసముపోలునె మీ కని నవ్వు నవ్వు

ధూవరులఁ బ్రవాళశయ్య యిరువంకలఁ దత్తనుతాపయో

గని, స్మరదకలంకఁ ఘనలవజాలమిషంబున డాలు సంధిలన్.

క. అమనుజాధిపుఁ డభిసవ

కౌముదికిని వరుస దప్పక సమాసమసః

ప్రేమలు మీఱఁగ దక్షిణ

తామహానీయుఁ డయి నడపె దర్పకలీలల్. ౧౯౪

చ. అభిసవకౌముదీరమణి యంతఃకాగ్ నొక నాఁడు రాగసౌ

రభముదలిర్పఁగాఁ దనుఁ దిరంబుగ వీణియఁబూని పాడుచు

న్యుభగతిఁ గొల్వఁ దత్పటిమసాంపు వినం బిలిపించె భూమివ

ల్లభుఁ డొకయింతిచే మధురలాలస సచ్చటి శాదరంబునన్.

గీ. ఇట్లు పిలిపించి తగ్గాన మించుకంత

యాక వినునంత సధిపుఁ డోయబల సేనుఁ బ్ర

వీణ యన పొదు నేను దద్వీణ నీవు

పుచ్చుకొని పాడు నగుచు నాపొలఁతిఁ బలికె. ౧౯౫

క. పలికిన నాఁ గా దన భీ

తిలి యిటు నటు నట్టుకొట్టు తెఱవ తెఱఁగు భూ

తలచిభుఁడు చూచి యిది యే

మలికుంతల తెలుపు మనుచు నడిగెఁ బొరిఁబొరిన్. ౧౯౬

గీ. అడుగుటయు నీవిపంచిసమంచితస్ర

తిప్రకాండములకు జగతీతలేంద్ర

మామకస్వరపటిమ సమాన మగునొ

కాదొ యనియెడుశంక యొక్కటి జనించె. ౧౯౭

క. నా నిని యందుల కేమి స్వ
భావగతిం బాడు మనిన భాసిని గాన
ప్రప్రీణ్యముఁ జూపెను గడు
నావీణీయశ్రుతులు గితులు వధరితములుగాన్. ౧౯౯

క. విభుఁ డపు డాకంఠస్వర
విభవమునకు నేరుపునకు వెఱఁగొండె గడుం
ద్రవిభవసద్గర్భ మిది యని
యభినవకౌముదియు నిగుల సద్భుత మొందెన్. ౨౦౦

వ. పదంపడి యొక్కింత విచారించి మేదినీ నాయకుండు మధుర
లాలసం జూచి. ౨౦౧

క. నీవాయించువిపంచికఁ
దేవలయున్ దానికొలఁది దెలియుద మనినన్
భూవలయాశీశ్వరునకు
నావనరుహదళనిభాయతాక్షి వినీతిన్. ౨౦౨

ఉ. ఏరికి నెట్లు దోచిన సహించుట గాని నిజంబు చెప్ప కే
నేర మఱుంగుపెట్ట ధరణీవర యింక వినుండు మత్స్వరో
దీరణయె త్తికోలునకు నీడుగఁ బల్కెడువీణ లేద యె
దారసి చూచినం గొలుప దాత్మకు దాననుబాటమిక్కిలిన్

గీ. నగర నివ్వీణయునికి భూనాథ యేను
వినుచుఁ జూడంగవలయు నంచును దలంతు

దీనికొలది యేపాటియో దేవరకును
దెలియఁ బలికించితిని తేటతెల్లముగను.

౨౦౮

వ. అనుటయు నమ్మహిపాలుఁ డబ్బాలికతో నిట్లనియె నేటి
వర్తమానంపువీణియలంకు నిదియె యుత్తమం బగుట చి
త్తంబున నిడి యేను మొదలనుండియు దీనిపరిచయంబునం
దగిలి యుండుటంజేసి యిప్పటిదాఁక నెప్పుడు సద్ధికంబునకు
బుద్ధి పాఱదు గాని యిప్పుడు భవదీయగానంబు వినంగ మం
ద్రమధ్యమతారస్వరవిలాసవిశేషంబుల కిదియ కడకశ్చ్య
యనియు నివ్వీణియపలుకులు సమగ్రంబులు గా వనియును
నామనంబునకు సరిదాఁకి యున్నయది యని యభివకౌము
సిం జూచి దీనికంరస్వరంబునకుఁ దగిలవీణియ యెక్కడనే
నియుఁ గలదొకో యనిన విని యాభామిని యోభూవం దే
వరకు గానప్రసంగంబున మున్నెను విన్నపంబుచేసితి మ
దీయం బైనయీవల్లకి యెల్లవీణియలకు నెక్కు డని తొల్లి
తుంబురుండు మెచ్చి ధరించియుండుఁ దనకుం బ్రియశిష్య
రాలం గావున నతండు నాకు నొసంగె నింక సంతకంబె ను
త్తమంబు లెక్కడం గలిగెడు నని పలికి యొక్కంత చింతించి
యిట్లనియె

౨౦౯

క. ఆతుంబురుఁ డీసందున

గీతకళన్నారదునకుఁ గీడ్పడియె ననన్

భూతలనాయక వింటిని

జేతోగతిఁ దెలియు మేవిశేషము గలదో.

౨౦౬

వ. అనుటయు నమ్మాటలవలనఁ గళాపూర్ణుండు మున్ను మధు
రలాలసకథలలోనఁ దనకు వినఁబడిననారదునితుంబురజ
యోద్యోగంబు దలంచుకొని తత్ప్రసంగంబున నిజపూర్వజ
న్మృతృంతంబు సంస్మృతం బైన నందు మృగేంద్రవాహ
నామందిరగుప్తం బైనతనవిపంచియునికి చింతించి మదాశ
యపుత్రికంతస్వరంబునకు నదియె తగినది యని హృదయం
బునవితర్కించుచు దానిం బరికించి తెప్పించుట కుద్యోగించి
యాచంచలాక్షిం జూచి యింక నొక్కవీణియ యొక్కచో
ట నున్నయది యది నీదుపాటకు ననురూపంబు గాఁబోలు
ననిపలికె నప్పలుకులకు మున్న యభినవకౌముదిం దదీయస
ఖులు ప్రక్క బఱటియొక్కెడం దొలంగం దోడ్కొనిపోయి
యేకతంబున నిట్లనిరి.

౨౦౭

క. అకటకట ముగుద వన్నం

తకుఁ గలవు సపత్ని పాటతగులంబు గడుం

బ్రకటించుపతికిఁ దోడై

వికసిల్లుచుఁ జెప్పె దెచటివీణెలసుందల్.

౨౦౮

గీ. ఆకెగానంబు నీవీణె సతకరించు

టాదియందు నె యెఱిగించు మృతఁడు నేఁడు

విలిచి తెప్పించె నిన్నితచులుకఁ జేయు

కొఱకె తప్పదు మామాట యెఱిగికొనుము. ౨౦౯

ఉ. నేడు దలంప నీవిభుఁడు నీభవనంబునఁ బాట వించు ను
న్నాఁ డట యాకెమీఁదట మనం బిడెనేనిడుఁగాకయంతటం
బోఁడిమిఁ బిల్వఁబంచెఁ దలపోయఁగ నింకొకవిత యాకెపి
ల్లాడికరంబు వ్రేలఁ బదిలాబుగఁ దాల్చినవాఁడు చూడ వే.

చ. ఎఱుఁగవు గాక యొక్క పు డొకించుక మాల్కొగ మిడ్డఁ గూ
ర్కికి, గొఱతయె యెంతచెప్పినను గోమలి నేరవ యల్కఁ
దెచ్చుకో, నెఱయ నధీన వౌ తెఱిగి నేఁ డిదిగోఁ గయి
మ్మిమిక్కిలి, న్నెఱపె నతండు నీవు విననేర్చెదె మాపలు కె
ప్పడేనియున్. ౨౧౧

ఁ. పడఁతి యెట్టులైనఁ బ్రాణముఁ

బిడికిటఁ బట్టుకొని నేడు ప్రియుతో నీ వె

ప్పుడుబలెఁ బలుకక యించుక

తడ వుండుము మాకుఁగాను దొలిమితోడన్. ౨౧౨

౧. మధురలాలసపాటపై మదిని దనకు

నింతవేడుక గలిగిన నేకతమున

సతతమును వింటగాక యిట్లతండు నిన్ను

నోటుపఱుచుట తగునె నీ కోర్వఁ దగునె. ౨౧౩

క. కావున నీయోటమి నీ

కేవలవృత్త బాయా చది యధీశుడు తా నే

కావించు క్షణము పలుకక

నీ వుండిన నే మెఱుంగమె నెయ్యముకొలఁగుల్. ౨౧౪

వ. అని బోధించి యయ్యింతులు బుద్ధి మఱలించిన నాయించు

బోడి తనమనంబున. ౨౧౫

క. నా నెయ్యపుడమిమహిమము

చే నప్పుడు విభుని తెఱఁగు జింతింపఁగ లే

గాని సఖిజనకధితం

బైనది యితయు నిజంబ యారసి చూడన్. ౨౧౬

క. కావున నే జనవులకుం

బోవుట యింక ననుచితంబు బుద్ధి దలంపం

గా వినువారలు నగరే

తా వలపున విభునికొదవఁ దలఁపనికాంతన్. ౨౧౭

వ. అని పిచాఁచుచు వారి కప్పటికిం దగినయుత్తరం బిచ్చి నిశ్చ

లం బైనధైర్యంబున నెప్పటియట్ల ప్రవర్తిల్లుచుండె నంత నా

టిరేయి భూనాయకుండు తదీయగృహంబున కరుగునప్పుడు

క. నాయకునిరాకఁ గనుఁగొని

యాయచ్చరపూవ్రబోడి యత్యంతపరి

స్ఫూర్తివృద్ధినిసేతివి

ధేయత ఘనసంక్రామమునఁ దేటదహగన్.

112

శా. అత్యంతము నలుకరింపనిమనోహరములతో చేరిం

బ్రత్యుత్థానము చేసి మానికీలయై బాహ్యుద్ధింపఁపూరినా

తృప్త్యంబుల్ ఘటియించె గాని సుసోక్తిశ్చేదనాదికా

లిత్యం బేమియుఁ బూడదయ్యె రితికేదాగుచున్నట్లున్.

క. తలిమముపై నెగనులు గిర

నులు లేకుండఁ గదాడిచి నుకీనడిమపువ

వ్వలువ వయఁ బటచి తలగడ

నిలిపె విభునిశయనమునకా నెలఁతుకయగన్.

113

వ. తదనంతరంబయి దా శ్చేదనమున మహావిద్యమున నా

లాక్షి చేరువఁ దా నొక్కఁ గడవగియింపఁబడుచు

కుమడిచి యొసఁగుచుండె దత్తకారింబు గనుంగొని

భూరమణుడు కొంతి మోజించి తనమనంబున్.

114

సీ. శృంగారగంధి యై చింతనప్రవృత్తిగాలు

చెక్కుటములపైఁ బిక్కిటిల్లు

బుష్పబాణోద్ధతిఁ బుంభాసుపుంఖయై

తొలఁచఁచుడుఁ గటాక్షవిలసనములు

నాకూతగర్భంబు లగుచుఁ దేనియ లుట్టఁ

గలికినల్కులు | పవ ర్తిలుచు చుండు

కబ్బచన్నులకెలంకుల నారువోసిన

యట్లుప్పతిలుఁ బులకాంకురములు

గీ. వచ్చి యే నిట్లు నిలిచిన నెచ్చెలువకు

నిప్పు డవి మాని యేమకో యిట్లు శుష్క-

వినయభక్తిపాతివ్రత్యవిహితవిధుల

నన్ను వంచించుచున్నది సశ్చివదన.

౨౨౩

వ. అని సంశయించి నేటిపాట లేపాటలగంధికిం గొటిల్యకార

ణంబు గాఁబోలుఁ బరీక్షించి చూచెదంగాక యని యాకమ

లవదన కిట్లనియె.

౨౨౪

ఉ. నీ విదేమి చెప్పుమ నేఁ డొకలాగునఁ

గానిపించుచున్నదాన వతివ

యెప్పుడు నే నెఱుంగ నిట్టివి నీయందు

ననుడు మాఱుపలుక కబల యున్న.

౨౨౫

ద్వ్యంశ. నా నెమ్మన మినుమా నీ

మాననిమానమున మనను మన్నన నను నో

మానిని నీమనమున నను

మానము మానమును మాని మను మను నెమ్మిన్.

వ. అనుడు నెచ్చెలువ సొలయుచుఁ బతితో నిట్లనియె. ౨౨౬

ఉ. పాటల గెల్చినట్టిసతిపలుకులు పలుకులు గాక యిట్లు నేఁ

డోటమి గన్నమాపలుకు లోనృప యేటికి నీకు వట్టియీ

మాటల కేడితోడు మది మక్కువ వేణకచోటనుండగా
బోటుద నాలుచ న్నె మునుబొట్లకుఁ దక్కినవాచికింబలెన్

ఉ. మాపని యేమియున్నయది మానక యొక్కపు సితైఁగున
స్మిపొడగాన్పుగల్గుటయ మిక్కిలి చచ్చుర మితనుండి
కీపరిపాటిసేవ కనియించుటకే తగిన్బహురమో
భూపవ ర్ణ్య యేము బెటపోడుములెంతటిదప్పిమాకికన్

చ. అనయము నట్టిచున్ననలు నాబహుమానము నాప్రియము
నా, చనువును గల్గియున్నపుడ చచ్చుట యుక్తియు మాకు
నట్టిశోభనగతికిన్ విరోధి యసహపపుటాయువుఁ దిట్టుకొం
టగా, కనియెడి దేమి యున్నది నరాధప నిన్ను గుఱైకభూ
షణున్.

౨౩౦

క. సంగీతకళలఁ జెలఁగుకు

రంగాక్షి బెడంగులు గరంగుట తప్పొ

భంగించి యితరకాంతఁ దొ

లుగుట తప్పొ తడంబటచి పురుషులకున్.

౨౩౧

క. నా విని యేయపరాధము

నావలనం గలుగఁ దెలిసి నాశ్రమణి యీ

భావమున నెన్నియేనియు

భావంబులు ముట్ట దూటి పలికెదు కినుకన్.

౨౩౨

చ. పయియొని నడున్ బుచ్చు మచు బానిసి బోనుగఁ జూచుచు నుండు
నియతియొ పట్టెనుచి నుము నీ భావలంఘనగఁజూచుచు నుండు
స్వయహిత మేచు నెరుసునుటంపను నీ నానా భావమొంది నుండు
నయనుచు లేచి పట్టు పతి నాతిపదబాంబులు పట్టె బట్టెను.

ఉ. ముట్టకు చాలుఁ బాఁగఁ గడుమోహపు దీప్తుల కాన్తు పట్టెను
నెట్టను జెల్లుఁగాక ధరణీశ్వర యేటికి వట్టె గోసమోహ
గట్టెదు నాకు నుచు నెడగొక జరిగింబుల దిల్లుకొంఁమఁ
దాఁబట్టెఁ డదీయహస్తములు భామిని యాఁపుచు లెచు
చేతులన్.

౧౩౪

అ. అతఁడు నోసగోరుహుఁడీ సీకంఠ మో

పాంపుడల్ల లెవ్వరెంచు సతిని

గ్రుచ్చి కెఁగిలించుకొని యెత్తి తలకొనెను

గదిహుఁ జేర్చుకొనియె గారి వసుని.

౧౩౫

ఉ. అత్తలకొనఁబోడి యపు పట్టుల సగ్రుకణంబు లొల్ల - డ
స్మృతికతోడ సేవయ్యుఁ గొనిర్చికి లలనకుం గొల్లత గా
జల్లమ కల్లున కలుగ వొక్కపు నెన్నెఁబయ్యె మొ సేడునా
చిత్తములోన మాన దొకస్మృతు నున్న దనంబుఁ దా పమున

స. పురుషయు సమ్యక్ హితాంతుం డోత నీచింత సమంబు గన

జుగుదు నేటికొక సుదుఁ దద్వితీయ బసఁ బొగడ్లు

యొచిసనీడమొచి యితర నానాగానంబు చేత నవమానసైన్య

సంబుగుట నీపు వగచుచున్నదానపు చానికంఠ నెత్తుత

మం బైనవిచిత్రవల్లకి యొక్కటి యేను మత్సర్యజన్మంబున
 భరింపచినది యెక్కచోట నున్నది యని విన్నవాడ నది
 యెటులైనను సాధించి తెచ్చి తద్వాదనాభ్యాసంబుతోడ
 నైన నిన్నెంతటివారికిని మీఱ శక్యంబు గానిగానవిద్య ను
 ద్యోతించునట్లు చేసెను నమ్మ మనియె నవ్వనితయు సతండు
 పూర్వజన్మంబు మఱికుఁగటం డనుగంభర్వకుమారుం డ
 గుట బాను నొకనిది గానున సతనికి స్పష్టపేణ గలుగుట సం
 భవించునది యని మనంబునకు సరిపుచ్చుకొని సంతసిల్లెఁ గ
 ణాపూర్ణుండు నిర్విధంబున నవ్వసితడెందంబుకందు వాపిసాం
 బ్రాసాదంబున సభిమతక్రీడల రమించె మఱునాఁ డచ్చెలువ
 నెచ్చొలముచ్చటలవలనఁ గర్ణాకర్ణిక నవ్వార్త మధురలా
 లసచైరిక ప్రాలు విని యన్నెలతఁ కెఱంగించిన నయ్యంగన
 తనమనంబున.

౨౩౭

క. గానానికళలకొదవలు

గాన తగిం దీర్చి పతి ముదం బొనరింపం

గానుని కెనయె పతిఁ దమ

గానానుల మెచ్చఁజేయుకాంతలబ్రదుకుల్.

౨౩౮

ఆ. నాకుఁ బేదలంచుఁగోకో త్తరపువీణఁ

నాకుఁ నొసఁగఁ జేసికొనియె నొర

ఎరునిప్రేమ నడువఁ దెరువాటుగొట్టె ని

బొడవలదె జగతి నువిడ యె.

౨౩౯

చ. అని తలపోయుచున్ జలరుహసన నాన నొకిత విశ్రాంతి
 తోని గనుపట్టఁ గన్గొని రతిక్రియ వేళఁ దడీయఁచిత ము
 న్నె నతఁడు కాళ్లమీఁదఁ బడి శీఘ్రము తప్పుదఁఘము లున్నె
 గ్గనపతిదారమాళిమణిసంతతిఁజేయఁ గృతప్రశ్నిఁడై. ౨౪౦

గీ. ఈగతిం దసకాంతల కిరుపురకును
 దా నొడంబడినట్టియర్థములు రెండు
 తలఁపులోపల నుండఁ దత్సాధనార్థ
 మొక్క వేళ స్పృహలుఁ డిట్లూహ నేసె. ౨౪౧

సీ. అభినవకౌముది కావీర్య యున్నచో
 టెక్కెఁగించి పొ మ్మన్న నిపుడె పోయి
 తెచ్చుకోనోపుఁ బా దివ్యకామిని గాన
 నైన నా కనుచితం బట్లు పనుప
 దాన మత్సమర్థ్యహీనత దోఁచుఁ గా
 వున నట్లుగా కేను జనులఁ దగిన
 వారిఁ బంచిన విఘ్న కారు లెవ్వరు గల
 రో మాన్పుకొన సమర్థులుగ వలయు

గీ. నిక నటుగాక తద్దేశ మేలుదొరకుఁ
 జెప్పి పంపిన నతఁడ యాసించు నేమొ
 యిన్నియును మాని యే నె దండెత్తి చనిన
 నదియుఁ దన్నార్గరిపులసంపదలుఁ జేరు. ౨౪౨

వ. ఇంక మధురలాలస కొడంబడినయందియలు సాధింప దిగ్వి
జయంబునం గాని శక్యంబు గా దని తోచుచున్నయది యని
విచారించి యాహుపోహార్థంబు సకలనిజకార్యభారభారే
యు సత్వదాత్మనామధేయుఁ బిలిపించి. ౨౪౩

క. లోనికి నపు జెవ్వొని
రాసీకుండంగ ద్వారరత్నుల నిడి థా
త్రీనాధుఁ డేఁగె మంత్రవి
ధానోచితభవనమున కతండును దానున్. ౨౪౪

గీ. ఏఁగి తనతలఁపుప్రకార మెల్లఁ జెప్ప
నధిప సరిదాఁకె గద నేటియత్ను మెల్ల
నాఁడు మధురలాలసలక్షణములు చూచి
యే ననిన మాట కని స్తీతి నెసఁగె నతఁడు. ౨౪౫

గీ. అనుడు సతఁ డట్లయపు నని యపుడు నగుచు
నింక దీనికిఁ గర్తవ్య మెద్ది మనకుఁ
బదియుఁబదియునుగా నీతిపదవి నరసి
తెలియఁదగు నని యిట్లని పలికె మఱియు. ౨౪౬

ఆ. అసఘ శ్రుతిచతుష్టయైకాధిగమ్య మై
నిపుణమంత్రసంప్రణీత మగుచుఁ
గడు నపూర్వఫలము గావించు మంత్రంబు
యజ్ఞశీలునకు ధరాధిపతికి. ౨౪౭

క. నాకుం జూడంగ నీతిక

భాకలనము లల్పశౌర్యులతెలుగులు గా

కేకార్యమునకు వచ్చు జ

యైకపదము శౌర్యబలమ యనియుం దోచున్. ౨౪౮

గీ. ఎచట నెపు డెద్ది చేబూని యెట్టివాని

బ్రబలశౌర్యుండు దాచి పరాక్రమించు

నదియె పోరికి దగుదెన మదియె సమయ

మదియె కైదువు శక్తుండు నతడె గెలువ. ౨౪౯

ఉ. ఆల మొనర్పబూనురిపు సగ్రమునం గనుగొన్న నొక్క

యా, భీలపురదేజ మహ్మ డటు బిట్టదయించును శౌర్య శా

లికిన్, జ్వాలలు మున్ను గూర్చుకొని వచ్చి దహించు

ననంబు దా, తొలిక హేతిసంపదల గాక హుతాను

డెంచి చూడంగన్. ౨౫౦

ఉ. ఏనుగు శైలతుల్యత వహించియు నుండగతిత్వగోషము,

బూనుట వధ్యభావమును బొందె దనుస్థితి గొంచె మ

య్యుం బం, చానన మెంతయున్ సరభసాతిశయోత్పతప్ర

భావముం, బూనుట ఘాతుకత్వమును బొందె జయంబులు

శౌర్యసాధ్యముల్. ౨౫౧

క. సకలకళానిపుణులు సే

వకులై కొలువంగ బ్రతాపవంతుండు గొలిపిం

చుకొను గావున బోలవు

సకలకళలు నొకప్రతాపసంపదతోడన్. ౨౫౨

చ. ఇనుఁడొకచోనొకింతయుదయించినమాత్రవచ్చిపోవు హెచ్చిన పెనుఁచికటుల్ నిరివఁజేపఁకుగా నని యట్లు విచ్చిపోవనయఁకు నీతథామునికభౌఘముజావిధి నైచ నీనిచేతని కనరాదె యేఁగిఁ బ్రతాపకళాగుణత రతవ్యముల్.

చ. ఒకఁడొకఁడెల ముచె నధికోన్నతిఁ బెచ్చినమేరులైనా యగుఁ బెఱ పేల్పు లందఱుఁ జిరాశ్రయణిబున మహలే నొకించుకయును బుద్ధిలో సరిసిచూడ జగంబుల నున్మ్రుఁ డన్మసిద్ధికి యాధు లన్మసిద్ధికిని చెల్లవలగా నిలినూ ఫలస్థితుఁ.

మ. ఇది యత్యంతము నుష్కరంబు సుకరంబీకార్య మన్నేదచింత దగుఁ గొంచెపుఁగార్యకర్తయెడ సత్యతప్రతాపాధ్యునందని యెంతే విఫలంబు దాగునలఘుష్కరంబుతాభేదము దృఢతిస్ఫూర్తితదావపావకు నెడన్ వ్యర్థంబు గాదే కడున్.

క. గావున శూరుండుత్సా

హావేశం బైనయపుడు యహితులమీఁదన్

వేవేగ దండుగదలం

గావలయుం గదల నిపుడు కాలోచితమున్. ౨౫౩

చ. అన విని సత్వదాత్ముఁడు ధరాధిపుతో విసయంబు మీఱనిట్లను మనుజేంద్ర నీచు గనుఁగ్లు సయస్థితి నేను గాననే

త్తునె యయిన నృసంబునకుఁ దోచినలాగున పిన్నవెంట నీ
యనుమతిఁ జేసి నిర్భయత నాపుల కిచ్చక మాడవచ్చునే.

ఆ. ధరణినాథ కడుఁ బ్రతాపోజ్వలం బైన
నీదుభావమునకు నాదుస్పృదున
యోక్తి యొకటఁ గొంత యొప్పైనఁ గైకొమ్ము
జ్వలితఖడ్గమునకు జలముపోలె. ౨౫౮

ఆ. నృపతి నీతిపథము నీ రీదువాఁడు తె
ప్పను గదాకులుండు పథ్యవిధిని
విడిచియును నొకొక్కయెడ జయించుట గల
దైన నిందఁ జెందు నజయ మైన. ౨౫౯

క. నీతిపథంబున నడుచుచు
హీతలనాయకున కొక్కయె గొదవినఁ బా
రాతని నిట్ట ట్టనరు వి
ధాతఁ దిట్టుదురు గాని ధరణిన్ లోకుల్. ౨౬౦

గీ. ఎందు నీతివిహీనుని జెందునట్టి
సిరిని దిట్టుదు రెట్లు బాఁ జేరె నతని
ననుచు భూజను లందఱు నినుముఁ గూడి
యున్నయగ్నికిఁ బెట్టు రాకుండు నెట్లు. ౨౬౧

ఉ. ఏయెడ నెంతయున్ వినుతి కెక్కినఁగుట్టిబలంబునం దనూ
ప్రచ్చాయముపేర్చిచేతఁ దముఁజాలఁగ మించినసామజంబుల

నీయుత యష్టకట్టుకొని తెచ్చి నరుల్ దమ కెక్కిరింతలం
జేయుట నీతివైభవవిశేషముగాదె తలంచి చూడంగన్.

చ. ఇమ్మెయి నాచరింపఁ దగు నీపని యీపని యిట్లు నర్ప సా
ధ్య మ్మగు నన్నయుక్తియెకదా భువి నీతి యనంగఁ దద్వివే
కమ్ము మహాబలాఘ్ననకుఁ గా దనరాదు పురత్రయీజయా
ర్థమ్ము నగంబు చాపముగఁ దాల్చినరుద్రుఁడె సాక్షి దీనికిన్

ఆ. వింటఁ దొడిగి యేయ వెసఁ జను నెంతద

వ్యంతదన్వ చను సె యంపకోల

దేవుఁ డైన రి త్తచే నైవ నటుగాన

బలిమికంటె నీతికలిమి లస్స.

౨౬౪

ఆ. విను స్మృచాల సంధివిగ్రహంబులు యాన

మాసనంబు ద్వైధ మాశ్రయ మనఁ

దనరుష్ణాణములు దగువేళ సలుప మే

లొసఁగు ననమయప్రయుక్తిఁ గీడు.

౨౬౫

ఆ. ధరణి సామభేదదానదండము లన

నాల్గుపాయము లని నామములును

లక్షణములు చెప్ప దక్షు లందఱు ప్రయో

గప్రకారవిదులు గలుగు టరుదు.

౨౬౬

ఆ. గోరఁ బోవుపనికి గొడ్డలియును దాన

సలుపుననికి గోరుబలె స్మృచాల

గురులఘువ్యవస్థ యరయనిచతుపపా
యప్రయోగకరణ మనుచితంబు.

౨౬. 2

సీ. సరిగాగల బదప్ర లొండొరలకు నెఱవలగా
సమవిపత్తునియందు సామవిధియు
మూలబలంబుపెంపున దుష్టయుం డి మి
పేర్చుతాత్రపునందా భవవిధయు
నెందును సంధిని హితులబలంగలదు
చే నొప్పరిపునందా భవవిధయు
సాధునిశ్చితపరాజయుం డు సమవిధయు
లుం డునయలదుగను భవవిధయు

గీ. సలుపవలయు ధరాతలేశ్వరివ గణ్య
బుద్ధియందు త్తయస్థానవృత్తి లనుత్రి
వర్గము నెఱింగి పంచాంగవ ర్తనముల
దెలిసి శక్తిత్రయంబున వెలయవలయు.

౨౬. 3

సీ. మంత్రగోపనము నేమఱుటయు దీప్తచిం
తయు నిరర్థకపుంబితయుం బ్రసాద
విరహితత్వము బుధావ్విజ్ఞానము సుభావ్ర
యోగంబు విషయాను రాగభరము
సన్మతంబు నాలస్యమును నాస్తికత్వంబు
నర్థంబులందు నన్యమతియు

దీర్ఘసూత్రత్వంబు దీర్ఘరోవంబు ని
 త్తకార్యము లాచరింపమియును

ఆ. భూమిపతికి దోషములు నివి పదునాల్గు
 వీనిఁ దెలిసి నెఱయ విడువవలయుఁ
 గామరోషజంబు లై మీఱినట్టిస
 త్తవ్యసనములందుఁ దగుల వలదు.

౨౩౯

క. కొలిచినవారలజీతం
 బులు వేళలు దప్పకుండఁ బూర్ణముగా నీ
 వలయును వారలప్రేమము
 బలము స్మృపాలునకు నెల్లపట్లను మిగులన్.

౨౪౦

క. ఏయేక్కడ లెవ్వరి
 కాయాకట్టడలు దప్ప కధిపతి ప్రజలన్
 నాయమునఁ బ్రోవవలయుఁ గృ
 పాయతుఁ డై తనరాది బాధ లుడుపుచున్.

౨౪౧

క. దండ్వాల్ల దండింపమి
 దండానష్ట లగువారి దండించుట యీ
 రెండు సక్తి దైదములు భూ
 ముండల నాయకుల నిరయమగులఁ జేయున్.

౨౪౨

క. ఇవియన్నియు నిపుడు ప్రసం
 గవశంబునఁ జెప్పఁబడియెఁ గాని సకలన్

తివిదుడ వీ వలఘువిధ

ప్రవర్తనము నీక కలదు పార్థివముఖ్య.

౨౭౩

ఆ. సకలదిగ్గయంబు సలిపినయట్టిమ

దాశయుని జయించి నపుడె సిద్ధ

మెల్లదిశల నీదుక్కిలాకు సాగుట

యైన నృపులశాంతి యస్థిరంబు.

౨౭౪

వ. కావున నీవును జని యీనడుమ నంకురితదన్ను లగుచు నెదు
ర్పడం గడంగుగడుసుదొర లెక్క డెక్కడం గలరో వారి ను
క్కడంచి దిక్కుల నప్రతిహతంబుగా భవత్ప్రేతాహులు నెల్ల
పుట తగినకార్యంబు బేవర యానతిచ్చిసల్ల తగినదితనమ
యం బిదియ యెట్లంటేని నీవు మధురలాలసకు సకలస్వస్థా
ధీశశుద్ధాంతకామినీమాళిమాణికన్యనిర్మితసూపురసమస్పణ
బు శీఘ్రంబు సేయుటకుఁ బ్రతినవట్టుట చెప్పఁచున్నవాడ
వు తాదృశమంజీరధారణకారణం బై సయానారీమణిఁ గద
ప్తంబు శీఘ్రం బావిర్భవం బగుచు నిన్ను నట్టిప్రతిస వట్టి
చేదప్పదు దాననచేసి జయంబు నవశ్యలభ్యంబు యభిసవ
కౌముదిప్రయోజనంబును దహనుషంగికఫలం బగుచు స
ద్ధించుట చెప్పవలద కావున నీతిచాతురీపూర్వకంబు దండ
యాత్ర సలుపు మని యిట్లనియె.

౨౭౫

బలములు గొంత శాత్రువునిబల్కి నడంగినపిమ్మటన్ ధనం

బులవస దండువెచ్చములఁ బొల్పఁజేపొయినయనిపిమ్మటన్

గెలిచిన గెల్పు గెల్పెయగు నీసతిభాగ్యము సార్థమే యగున్
బలధనహని యంత కడుఁ గాటిల కుండును నీతిమైఁ జనన్.

శా. ఓరాజేంద్ర ప్రదక్షిణాక్రమముగా యుక్తంబు దిగ్ జైత్రయా
త్రారంభం బటుగాన గెల్పు మును ప్రాచ్యావాచ్యపాశ్చా
త్యులన్, నీరాష్ట్రంబున కెగ్గొనర్చుటకుఁ బాఠ్ష్టిగ్రాహం
డివ్వేళకున్, సారోదగ్రండు మాగధుం డిపుడు తత్సంధాన
మర్హం బగున్.

౨౭౭

వ. అని విన్నవించినఁ

౨౭౮

శా. సారప్రస్ఫురితాంగపంచకలసత్సంధ్యాదిషాడ్గుణ్యవి
స్తారోద్యత్సచివైకమత్యకృతమౌత్రప్రక్రియానిర్ణిరో
ధారూఢాయతశక్తియుగ్మభృతరాజ్యశ్రీపరిభాజితా
చారుస్సూరికళావిరాజిత సమస్తక్షోణిభృత్పూజితా. ౨౭౯

క. బంధుర భేరీభూరిధ

ణంధణరవచలితవలయనగధాతురజో

బంధుత్వప్రత్యుద్గమ

సంధుక్షితదోషప్రతాప శౌర్యకలాపా.

౨౮౦

మాలి. గురుతరజయధాటీఘాటకస్తోమచంచ

భూతపుటదళితక్షౌఢాభిధూమ్యావలాయ

త్పరనృపమఃకౌఘా ధర్మవిధ్వంసితౌఘా
సరవినుతచరిత్రౌ నారభూపాలపౌత్రౌ).

౨౮౧

గద్య. ఇది నిఖిలసూరిలోకాంగీకారతరంగితకవిత్వవైభవమింగళి
యమర నార్యతనూభవసౌజన్యజేయసూరఁడు నామ
ధేయప్రణీతం బైనకళాపూర్ణోదయం బను
మహాకావ్యంబునందు
సప్తమాశ్వాసము.

కళాపూర్వోదయము

అష్టమాశ్వాసము.

శ్రీలాక్ష్మీర్తి సమీపము

లాలసభేలనగుచాచలద్వారీణ్యా

శీలితపుణ్యజయత్యుర

దాలా సంద్యాలకృష్ణపసుఘాపాలా.

౧

ఆ. అవధరింపు మమ్మహాహూత్యనసనీతి

సరణి విని కరంబు సంతసెల్లి

యిద్ధ తేజః దాసరేంద్రుఁ డిప్పటికిని

మగధరాజసంధి దగుస పునుచు.

౨

ఉ. ఆనరపాలుపాలికి పడంతర రాతిజయంబుకల్మియున్

మానగుణంబు నాత్మతయు మాటల నేరుపు ధైర్యముం బరా

స్థానజనానురంజనసుదక్షతయున్ వినయోస్థితి స్థలా

నూనవివేకముం గలనయోన్నతు సంపెచు రాయబారిగాన్.

సీ. ఆరాయబారియు సగ్రసంప్రేషిత

జనులచే మగధేవ్యరునిపురోహి

తప్రథా నాదులఁ దగుసామదానాది

వర్తనంబుల వశంవదులఁ జేసి

యతిగౌరవప్రవేశితః సభాస్థలిః
 దద్విభుః బ్రహ్మచితుంబు గాఁగ
 దేశకాలాదివార్తాశంసనము నిజే
 శ్వరుమహిమభ్యనుల్ జరగ నడపి

గీ. దాన నెరికి మానంబు దఱుంగకుండఁ
 గడను దద్గుణస్తుతిఁ జేసి కలయ నాడి
 మఱియుఁ గలనీతిపటిమ నాత్మప్రభునకు
 నతనికిని దాను సంధాన మమరఁ జేసె.

౪

చ. అనుపమనీతిశౌర్యనిధి యంగమసీరమణుండు నర్హవ
 ర్తనమునఁ జాల యంత్రధనధాన్యబలప్రమాఖంబులందు నెం
 దను గొదలేకయుండ గడిదర్గములుం దసరాజధానియున్
 ఘనవరితృణక్రియఁ దసర్పంగఁ జేసె దృఢప్రయత్నః.

క. తనబలనాధుల కందఱ
 కును జెప్పించెను గరంబుగోర్కఁ బ్రయాణం
 బని వారలు నుత్సాహము
 దనరంగఁ జాటించి రపుడూ తమపాశైములన్.

౬

ఉ. అంబుజమిత్తుఁ డంత నవరాంబుధి డాయంగఁ బోయె నాత్మ
 బింబు బపు డంతకంతకుఁ గ్రమప్రభవన్నికటత్వతారత
 మ్యంబున సంక్రమించుతదదంచితవిద్రుమరాగవీచితై
 త్యంబునుబోలెర క్తిమముతద్దయుఁబూగంగ వేడిమాసంగన్

ఉ. కాలకృషీవలుండు గడఁకం బరిణత్యరుణాతపచ్ఛటా
శాలిచయంబు గోసి పెలుచం బస మోయుమరున్నవాఁడు
గాఁ,బోయిను శుష్పగా నన నభోమణిమండల మంతకంతకుం
జాలవిశాల మై చరమశైలముచేర్పున నొప్పెఁ జూడ్కికిన్.

ఉ. కాలకలాదఁ బెండ యనుగాంచన రేణుప్ర ప్రత్యగాశ నాఁ
గ్రాలెడుక్రోవిఁ గూర్చి కరఁగంగఁ బ్రవర్తన మొందుజాళువా
మేలినిపూబెనాఁ బాలుపుమీతె నిచుం డది గాఁక యార్పఁ
గీలాలనిమద్భుతం బయిచలాగునఁ గ్రుంకెను బశ్చిమాంబుధిన్

చ. వడిఁ దనుఁ బాఁకఁగా దలుమువాసరకర్షకుచేతిభానుఁ డ
నైడిదపునుంగ మార్చికడుఁ బేర్పుచు రోదసిపేరిపంటచే
నుడుగక చొచ్చు రే యరువనోద్ధతహస్త మొగంబునందు
నొ, ప్పెడుమదబిందుబృంద మనఁ బెం పెసఁగెం గడసంజ
చూడ్కికిన్.

౧౦

ఉ. కేశపుఁ డవ్వెరాత్తనుప్ర కృష్ణసమంభ్య హృదయఁ జేసనో
యీశుఁడు మూర్తు లెన్నిదియు నేరికతోలునఁ గిప్పెనో స
మస్తాశలుఁ గూడి వృత్రదసుజాధిపభూమికఁ దాలెనో య
నం, బేశలతా దమఃపటలి పేర్చి సమస్తముఁ గప్పె నంతటన్.

గీ. నింగి యనియెడిప్రతిచేనికిని రక్త
బలి యిడి రసంగ నెఱసంజ తొలుత నమరఁ

దటుచుగా దాన విజ్ఞానినమెఱుంగుటై

విష్ణునాఁ జక్కఁ లెంతయు నుల్లసితై.

౧౨

చ. అరయఁ గహర్ధ్వలోకము వ్రభైకమయంబ యసంశయంబు
గానరుదుగ నెంతయుం బ్రకటమై యదిగో గగనంపుఁజ్ఞాత
చ, పురము సుషీవ్రజంబున విభాసిలుచున్నది యంచుఁ జూ
పరుల్ గరము కుతూహలంబుమెయిఁ గన్గొనఁగాఁ దసరా
రెఁ దారకల్.

౧౩

గీ. అంత నమరాధినాథుగృహంగణమునఁ
జాల గందంపుఁగలయంపిఁ జల్లి రనఁగఁ
దూర్పు తెలువయ్యె నంత నందును దదీయ
గజము నిల్పిరో యన సుధాకరుఁడు దోచె.

౧౪

గీ. కాల మనుకువిందుఁడు చంద్రికాపటంబు
నేయఁ బన్ని నమ్మ మొకో యనంగ
నవమయూఖాళి గొనసాగి మివుల నొప్పె
విధుఁ డమరె వానిగృహభీతివివర మనఁగ.

౧౫

ఆ. వెల్లమడుఁగుఁగోక విచ్చినరీతిఁ బా
లారఁబోసినట్టియందముగను
బిండి చల్లినట్లు పండువెన్నెలలు గా
యంగఁ దొడఁగెఁ జెలువ మమర నంత.

౧౬

మ. కలయన్ లోకములందుఁ బర్వీసతమఃకాలుష్యముఁ జంద్రి
కా, ఖ్యలసత్సత్వగుణప్రకర్షమునఁ బ్రతౌళించుచుం దద్ద
యుఁ, బొలుపొందెన్ ద్వీజరాజమండలము పెంపు ల్మీఱ
నొక్కొక్కచో, జలదం బుండెను మీఁదమీఁద భవదోష
ప్రక్రియం బర్వఁగన్.

౧౭

ఉ. ఇట్టిటు యామినీరమణుఁ డేఁచఁగ నెప్పటిలీలఁ జాలఁ జూ
పట్టమిఁ జూచి శ్రీ నెలపు పద్మినిఁ గైకొన కప్పు డక్కటా
గట్టిగఁ దత్త్వియాభితతి కైరవిణిన్ వెసఁ జేరె రాజు చే
పట్టిననారు దేవు లనుపల్కు యధార్థము చర్చ సేయఁగన్

సీ. కొనుఁ డివే విరులన్నఁ గొన నేల మిముఁ జూడ
మరుఁడు రువ్వెఱు విరుల్ పిరివి ననుచు
సీవట్టిమాటలకా వచ్చుటన్న న
ట్లేము రా మిది వెల యింద మనుచు
నిపుడు మీకిష్టంబు లిం చెప్పి యనిన నా
కప్పి డాచినగుచ్చకములె యనుచు
నివి చెల్ల కవి యమ్మెడివి కావుతలుఁ డన్న
నెఱుఁగుదు మిపు డంట మేము ననుచు

గీ. బైటివాని నొల్లక తడిపావడలచు
బొదివి పెట్టినయవి దివఁ బోవునట్టి
యువజనులదంటమాటల కొప్పి నగుచుఁ
బుచ్చలావిక లమ్మిరి పువ్వు లపుడు.

౧౮

వ. అట్టిసమయంబునఁ బట్టణంబునం గలదండనాయకు లందఱుం దమయేలికజయప్రయాణంబునకుం దగిససన్నాహంబున నాయుత్తపడుచుండిరి కళాపూర్ణుండు నభినవకౌముది మందిరంబున కరిగి యయ్యిగురుఁబోడితోడ నోకమలనదన నీకు నొడఁబడినవీణియ సాధించుటకు దిగ్విజయం బొసర్చు నంతవలసె నేటివేకువఁ దత్ప్రయాణం బని యెఱింగించి మధురలాలసపాలికిం జని యాకంజవదనతో. ౨౦

క. నీనూపురంబుమణులకు

నై నిఖిలదిగంతవిజయయాత్ర యొసర్పం

గా నెల్లి మంచిదివసం

బోనెలఁతుక యనుచుఁ జెప్పి యొగి సలరించెన్. ౨౧

వ. అంత.

. ౨౨

చ. తమతమయంగన ల్గరము తత్పరత న్బిగియించుకొంగిభుల్ గమనపువేడ్క నించుకయుఁ గైకొన తెప్పడు తెల్ల వాలు సంతమకము మానసంబులను దాల్చుచు మాకికి నెల్లవారు సం, భ్రమమునఁ దూర్పు చూడఁ గడు భాసిలె నాఁటి త్రియామ మిక్కిలిన్. ౨౩

సీ. సమకాంతిఁ జదలఁ దోచనినీలిగవునెన

సిద్ధిమాఁతుతుద నిడ్లవడగ విధుఁడు

వలసినప్పుడు దాని వ్రాల్చుటకై కట్టి
 పట్టిపగ్గములు దీర్ఘాంశులతలు
 రతిరాజు సిగిచెచ్చ రజనికాళికి సిడి
 యాడుకోకిలభటుఁ డంకశోభ
 యతనిమీఁద వసంతమాడుకప్రపుధూళి
 చంద్రిక విరులు సక్షత్రసమితి

గీ. యారజనికాళి యెందేని యరుగఁ దలఁచు
 టెఱింగి వ్రాల్పించుచున్నవాఁ డేమొ యిప్పు
 డతఁడు తలసిడికొమ్మ నా సంతకంత
 కోలిఁ జంద్రుండు సడమట వ్రాలఁజొచ్చె. ౨౪

గీ. కోడి తవతవ తెక్కలు గొట్టుకొనుచుఁ
 గూయుక్రమ మొప్పుమీఁతె వేకువ యనియెడు
 కనుమ గట్టి వధూమానధనము దోచు
 నసమశరుఁడు తప్పటఁ గొట్టి యారై ననఁగ. ౨౫

ఉ. పారదబద్ధసన్ధుటిక పాకపరీక్ష గొనంగఁ జంద్రికా
 క్షీరముసగచునన్ సమయసిద్ధుఁడు పెట్టె ననంగఁ జాల నొ
 ప్పారెను వేగుచుక్క యదియంటినచోటు సువర్ణమయ్యెనో
 నా రమణీయమైనయరుణద్యుతిఁ దద్దయుఁదూర్పుశోభిలెన్

చ. హిమకరుఁ డప్పుడొప్పైఁ బ్రణయించి తుషావృతి నిడ్డగార్హ
 పత్యముక్రియ దక్షిణాగ్నిగతిఁ దాల్చె నగస్త్యుఁ డనూరుదీప్తి

సాం, పమరె సముల్లసస్యతియుతాహవసీయమునాఁగ నొ
క్కచో, నుముకలబూది చిందినదియో యసఁ బిల్లరచుక్క
లుండఁగన్.

౨౭

వ. అంత,

౨౮

సీ. సమయవ్యతిక్రమశంకాససంరంభ
జాగ్రదుత్థితసర్వజనచయంబు
రధ్యకేతనముఖ్యరథకార్యఘటనాది
సంభ్రమాకులసూతసంచయంబు
ఘంటాకుఢాప్రముఖద్విపసన్నాహ
భూరితరత్వరాధోరణంబుఁ
బల్యయనఖలీనబంధాదీసైంధవ
కల్పనాలోలాశ్వికప్రజంబుఁ

గీ. దక్రదధ్యపదంశాదివిక్రయకర
భామినీహూతివాచాటభటకదంబ
సమవలంబితభోజనచాపలంబు
నగుచు నవ్వేళఁ దనరె నన్నగర మంత.

౨౯

సీ పొందుగా నందలంబులు పల్లకీలు ద
క్షత నాయితముసేయై బికులును
దగువాహనముల నంతఃపురకాంతల
నిడి దిడ్లు వైపించు హెగ్గడులును

ద్రోవఁ జౌఁజలఁ బెట్టి తొలుతగాఁ దమతమ
మొనల గప్పఱచుచమూపతులను,
నుష్ఠనామిషకతోతాదివాహిత
భర్మపేగు లగుభౌగరులును

ఆ. గరము సంభ్రమింప ఘనతర మైసత
తలకలంబు లపుడు పొలుపుమితఁ
గై రవప్రియోదయారంభఘూర్ణమా
నార్జవారవంబు సనుకగించి.

30

సీ. ప్రస్థాససముచితబ్రహ్మమంత్రమాల భూ
గీర్వాణపంగు లాశీర్వడింప
జయజయదేవ యస్సద్విజృంభణముతో
బిరుడావళులు వండివరులు చదవి
వేత్రసాస్తులు పేళ్లు వినగించి చూప నా
మంత్రగూనాధు లంతంత మ్రొక్క
బట్టసేనుఁగుఁ బైడిపల్లకిఁ జేజీని
దగ నాయితము సేసి దండఁ బెట్ట

గీ. జైత్రభేరిధణంధణశబ్దమహిమఁ
గరము ఘూర్ణిల్లి దిక్కులు గ్రక్కదలఁగ
లలితగుణయుక్త మగుశుభలగ్న వేళఁ
దనదుభవసంబు వెడలె భూతలవిభుండు.

31

క. ఇష్టేష్టాగుణవేడలియత

మత్తుకకనెక్కిదిగ్జయోత్సాహాలా

సోత్తంభనకాహళికా

తుత్తుంభధ్వనులువారిగులుగలగిగివనం

39

చ. గురుతరకేతుధూతఘనకూటమాలైసమసోగఘనములు

జరదవసిధరేంద్రములచాడ్చుననొప్పెడుసిగ్గునగుబులును

మరుదవమాననాచతురమస్ఫుటవేగములైవలలునె

వరభటసూచయంబుగొలువనెవ్వడలెంబురెనుతడతడనె

వ. అప్పుడు.

39

సీ. మిళితభూగగనాంతములసందువిచ్చిన

గాన్పించుబ్రహ్మాండకాంతియనగ

దిశలెన్నచిదిపూర్వదిశయనిబ్రహ్మ

ల్పినయట్టిమొదలిటిలెక్కయనగ

నుడయాచలాధీశునుత్తమాంగంబున

భాస్విలువొగబట్టుపాగయనగ

గగనాఖ్యపనసవృక్షప్రకాశంప

భ్రాజితంబగువక్త్రస్థలమనంగ

గీ. దారకాభర్తచంద్రికాక్షీరభోజ

నాంతమునబూర్వసంధ్యయనాంతమొలచి

- లీలఁ జేర్చునవసిఁడిపల్లె మనంగఁ
వరణి విశ్వంబు గాన్పించి వరుసతోడ. 39
- వ. ఇవిధంబున సూర్యోదయంబు సకలజనమనోరంజకం బగు
చు నొప్పునున్నంత. 3౭
- చ. శిశుశిశు నాయుధమృతిపితానము గ్రస్తుఁగఁ జాల నొప్పుచు
నైలునచునేల బురముపీఠులు సన్నెణిసాధకోటతోఁ
బాలు పెసఁగెన్ సనేశసుచిపూగధగధగితాంబుసారి. ౪
విలసితిపుచ్చితోపవసవిఘ్నమునోలె సురానిమాడ్కి కిన్.
- క. అంతటఁ బ్రాశారద్యా
హతము సచ్చుర్ద మెసఁగ నత్పతాము.
న్మంతలముగదా యనుచును
సంతసముఁగఁడచి నోపుజను లాడికొనెన్. ౪౫
- స. ఇవిధంబున గ్రముకకంఠోత్తరపురద్వారంబు సర్గమించితి
ద్బలంబులు నడచునప్పుడు. 3౯
- గీ. ఎంతదప్పులవస్తువు నెదుటఁ గాన
పైఁగ ప్రభమనిమేషంబునందుఁదక్క
టాని నంతన కడచురథవ్రజంబు
వేగమునఁజేసి రథికులు వెఱుగుపడుచు. ౪౦
- క. తుగగప్రచారమును గుం
జరమదముఁ బరస్పరాతిశయభావగుణ

స్ఫురణము నణచ నపంకము

సరజస్రము సగుచు మార్గ మపు డిగ పొసఁగెను. ౪౧

సీ. జల్లులతోడిపెస్సెల్లెంబు లెగ నైచి

వట్టుమఁ బేరెముల్వోలువారు

మెఱుంగులు సూడుకల మిటుమిట్లు గోలుమంగె

జేకటాగుల బయల్ చిమ్మువారు

బెడిదంపుటరిగెలు బిఱబిఱా చెప్పదు

వడిఁ బిల్ల మెఱములు నైచువారు

తెగ నిండఁ దిగిచి నెల్లెసలకుఁ బూర్తికొ

లలు సూపి పల్లవీల్ దాఁటువాని

గీ. నొండ్లముల కభిముఖ మన నుబ్బునారు

గడలు చాపుచు వేడుకకయ్యమునను

జెలఁగి తమదొరలను నింపు నలుపునారు

సగుచు నీరభిముల్ మించి రతిశయమున. ౪౨

గీ. మునుపుగా నేఁగి యసిమిగొల్లెసలు వన్ని

త్రోవ నెక్క డెక్కడ నేమి కావలసిన

నట్టిభక్ష్యభోజ్యాదులయమ్మకమునఁ

దనియఁ జేసిరి వణిజాలు తద్దలముల. ౪౩

చ. వలసినచోట నెల్ల నభివాంఛితవస్తుచయంబు గల్గుటన

లలనలు దారు సాంద్రవరణంబుల నొప్పెడుపల్లకీలఁ బోఁ

గలుగుట సర్థవతులకు గట్టిగ నాన్మపుదండయాత్ర యిం
పలరంగఁ జేసెఁ బట్టణమునట్ల యనర్గళభోగ హేతు వై. ౪౪

చ. అలఘుబలప్రతాపయుతుఁడై యతఁడమ్మెయివచ్చుదండువా
ర్తలు వినుచుం దదగ్రదిశ రాజులుగొందఱు ముక్తమార్గులై
వలసలు పోవువారుఁ దగువస్తువు లప్పన పంపువారుఁ గే
వలవినయంబుతోఁ గొలుచువారును నైరి యథోచితస్థితిన్.

వ. అంత.

౪౫

సీ. సకలసౌభాగ్యలక్షణధన్య యైనట్టి
మధురలాలసకు నత్యధిక పుణ్య
విభవకు జగదేకవీరపత్నికి సందె
లఖిలదిగ్దేశధరాధిపతుల
పట్టపుదేవులు భరియిం చుమాళిర
త్నములఁ జేయింపఁ దన్నాధుప్రతిస
యేతదర్థంబు దండెత్తి తా నిదె యమ్మ
హారాజు వచ్చె మీయర్థములను

గీ. బ్రాణముల నిల్పుకొనుఁ డింక రాజులార
యెమను గాఁ దగ దిష్టంబు లిచ్చి యనిపి
యనుచుఁ దనపత్నికలు సత్వదాత్ముఁ డనిపె
నరపతుల కెల్లఁ గొందఱు నడచి రట్ల.

౪౬

క. ఇష్టైః గుసఁ దగఁ గానుక

పుష్పైః చినస్పృపులనెల్లఁ బ్రోచుచు నారా

జోత్తముఁడు చని పరాక్రమ

వృత్తిని మత్తిలినగాడవిభుపై విడిసెన్.

౪౮

చ. విడిసిన నల్లి గాడవృధినీతలనాధుఁడు క్రోధదీప్తుఁడై

బెడిదపులీలఁ బేర్చుఘనభీషణసేనలతోఁ బురగుఁడు

వెడలి పరాక్రమించెఁ దనవిక్రమసంపదఁ కోహటిగిచి

ల్గడల నరాత్మిసైనికనికాయము బిట్టు గలగి పాలిగన్.

వ. అట్టిసమయంబునఁ గళాపూర్ణుండు.

౫౦

క. తనదుగుడారముదాఁకను

గనుకని తలఁగఁబడి వచ్చుఘననిజసేనం

గనుఁగొని యోడకుఁ డోడకుఁ

డనుచుం గాడవిభుఁ డనికి సత్తమెనె యనుచున్.

౫౧

క. కానుకలు గొనుచు నిటఁ బొడ

గానఁగ వచ్చునొ యటంచుఁ గడుఁ బెగఁ దప్ప

నే నిందాఁకం గటకట

యీనెఱి దన కున్న నడఁతు నిప్పుడ యనుచున్.

౫౨

వ. పరిసరవర్తులం గనుంగొని.

౫౩

శా. తేజో బల్లము కట్టి కూడంగ వెనం దెం డంచు మత్సేనలన్
రాక్షాకగ్రంథే కలంచి పోగలండ్డ తాఁ బ్రాణంబుతో నంచు
మ, ప్రేజుప్రాగ్ గణింపఁ డెట్లనుచు నేదీయః కృపాణం బతి
భ్రాజిష్టద్యుతిగా నొకం దిగుచుచుం బ్రస్ఫీతసంరంభుడై.

వ. పరిభ్రవసంబు వెలువడి పగలు కభిముఖంబుగాఁ జనుచుండ.

ఉ. సాహిణి యంతఁ గూడ రిభసంబునఁ దెచ్చె సమిధయుద్ధన
న్నానాముఁ జిత్రసత్వజవసత్వకృతార్యమఘోటకప్రభా
పోనాను రోషభీషణవిరోధి తపేషితభీషితాహిత
స్యానాము భూభూషణసముజ్జ్వలదేహము నొక్కవాహ
మున.

గీ॥

ఉ. తెచ్చిన నెక్క సవ్వసుమతీధవుఁ డాతనిపూనికచూచియు
ద్యచ్చతురంగవాహినలు దారుఁ దదీయబలాధినాయకు
త్తెచ్చినశోర్యసాహససమృద్ధుల నొండొరు మీటి జేని కి
స్సెచ్చొసగించుచు న్పడి సుత్రబలుంబులఁ డాకి రంతటన్

ఉ. అస్త్రముఁ దద్బలం బుబలౌఘముల న్నులుమాడి వైచె ను
వ్వెత్తుగఁ జాట్టముట్టుకొని యీంఁటల డొంకెనలం గటార్లబ
ల్లెత్తుల సత్తలంబులను గైదుపు పక్కెర జోడు కాలు గే
ల్గుత్తుక డొక్కప్రక్క చెవి కొన్నుని యేర్పడకుండునట్లుగన్

ఉ. ఈడితశక్తి నంగజగతీశ్వరునైనకు లిట్లు చెండుబెం
కాడంగ నాత్మసైనికచయంబు కకావిక తై కలంగి య

ప్రీడతఁ బాఱఁజొచ్చుటయు నీకను గౌడధరాతలేశ్వరుఁ
డోడకుఁ డోడకుం డని పట్నాత్తులచే నిజసేన నిల్పుచును.

చ. కడువడి మీఱఁ దాఁ దొలుతగా రథము స్ఫులిపించి ఘోర
పుం, బిడుగులువోనితూపు లరిబృందమువైఁ బరఁగించె నా
తనిం, గడచి తదీయసేనలును గ్రమ్మె నరాతులమీఁద సా
హసం, బడరఁగఁ జేఁపచే ర్దిగించినట్లు సమస్తము నొక్క
మొత్త మై.

౬౦

క. ఆకఠినపుఁగోల్తలకుం

గాక కలంగఁబడి నాల్గుగడలకు విచ్చెం

జీకాకుపడుచు నంగమ

హీకాంతునిసేన లెల్ల నెంతయు భీతిన్.

౬౧

ఉ. ఆకరణిన్ గలంగి చనునట్టిబలంబును హాసభాసురా

లోకములం గనుంగొనుచు లోకజనస్తుతుఁడంగభర్తయు

గ్రాకృతితో విపక్షునిచయంబుపయిం గదలించె సశ్వమున్

భీకరలీల వాలు జళిపించుచుఁ గెంపువహించుచూడ్కితోన్

వ. అప్పుడు.

౬౩

చ. హయమునదల్చి ధే యనుచు నాజికీఁదోలుట యెందు దోఁ

చె న,వ్యయరయశక్తి నంత మటి వచ్చినత్రోవయుఁబోయిన

ట్టిత్రోవయు నొకటం గనంబడద వాడలు వాడలుగా సతం

డసి,క్రియలనుజక్కు చేసినహరిదిగిరదాదులచేతఁదక్కఁగన్

ఉ. ఇక్కడ పొగడంగి ను తఁ దెంతయు మిక్కిలి నక్క బాస్తుఁడే
 సగుణ సజక్కు సెయఁగడునోటమితోహత శేష సైన్యముల్
 గ్రహుఁన విచ్చె నీపువెనుక స్మృతుమానిసి లేక యమ్మఁగాఁ
 బిక్కి చుంకవోలె పగఁజెంచి నిజాధిపుఁడొంటి జిక్కుఁగన్

శా. అచ ద్రాగున గొంగి జిక్కిచనిజక్మాగ్గీను నీక్షించి యూ
 త్రా పరగుం పనుదఁడ నాయకుఁడు పూద్యన్మోటకా గోహాళి
 యెఱిఁగె తుర్యధురంధిగుం డగుచు ఖడ్గాఖడ్గిసంగ్రామ
 న్మావాస్యుండని బ్రస్తుతు ల్లనినవార డత్యంతశౌర్యంబునన్

క. తురగగోహాణమున భీ
 కర క్షయము కల నొప్పుగా గేఁగి నిజే
 శ్వర కు న్నిట్టిం బైన
 ర్భగ భసముతోప పగపము నెలిరించెన్. ౬౭

సీ. ప్రేమ న కను వైః సీత్యుల దమవాగె
 సన్న మెబడిగ సశ్వములు మెలఁగ
 నొంగొంటిఁ గొట్టుచో ఖండాలు ఖంగుఖం
 గునఁ గాకె పెనుమిఁగులు గుఱులు గ్రహ
 నొక నోటు సూరి వేణొకచోటు వడి వేయు
 పూవు అచ్చరికలఁ బొల్లువోవ
 నెక్కు న తక్కువ లెందు నించుకయుఁగ
 ల్గక నేరు పొక్క-లీలన తనర్ప

గీ. వరణరణకౌతుకాకులస్వర్గయువతి
జనకటాక్షనిరీక్షానుసరణవశత
నిధికౌక్షేయకద్యుతు లినుమడింపఁ
బోరి రప్పడు వార లద్భుతముగాఁగ.

౬౮

క. ఆయెడ యాత్రాచంగుని
యాయుద్ధముఁ జూచి మొత్త మై గొడమహీ
నాయకుదండకు విజయా
శాయ త్తతఁ దిరుగఁ జేరె నతనిబలబుల్.

౬౯

సీ. అమ్మహాయుద్ధంబు నట్లు ఘోరతఁ బ్రవ
ర్తిలఁ గళాపూర్ణుండు తీవ్రగతిని
గడుఁ జిత్రహస్తలాఘవముఁ జూపుచును ద
త్ప్రేక్షిలోపల నాత్మరక్షయందు
నించు కేమఱుట దోషించి వ్రేటున కాన
యిచ్చిన వేయ వాఁ డెత్తినట్టి
బలువాలు నారౌతు పల్లంబు నశ్వంబు
నెనిమిదితునుక లై యిలఁ బడంగ

గీ. వ్రేసె నేటవాలుగ నొక్కవ్రేటునన గ
భీరరయమున నసిధారఁ బెడమరల్చి
కలన వేటాఱుతునియలు గాఁగ వ్రేయు
బిరుదురౌతులవార్తలు బెండుపడఁగ.

౭౦

వ. అష్ట డాకాశంబుసనుండి విలోకించునాకలోకనివాసు లా
కళాపూర్ణనిభుజశక్తిశౌర్యసాహసహస్తలాఘవంబులకు న
దృఢతంబు నొందుచుఁ దమలోన. 20

ఉ. వ్రేటున కెత్తిసట్టివ్రతివీరునికెత్తి నొడ్డుకొంట యె
చ్చోటను గల్గినట్టిది యశోధనుఁ డీఘనుఁ డివ్వచిత్రదోః
పాటవ మెంత సమ్మెనొకొ వైరి నిజాయుధ మెత్తివేసెఁ దా
వ్రేటిరున్నాతునగుగ్రవేయుచలంబుఫలంబునొండఁగన్

వ. అని కొనియాడి రట్టిసమయంబున. 23

క. సంగర కేళి సతండ్రి
భంగిని విహరింప గొడవతి సేసయుఁ దా
నుం దలఁగి పాతె రేఁగులు
దంగెళ్లుగఁ ద్రొక్కికొనుచుఁ దద్దయు భీతిన్. 24

వ. ఇవిధంబునఁ బలాయనంబు నొంది యతండు నిజవట్టణంబు
సొచ్చెఁ గళాపూర్ణుండును బ్రచండతరసింహనాదబంధురజ
యదుండుభీషణంధణఘోషణభీషణం బగుసేసయుం దాను
ను నతని వెనుకొని చని యతిరయంబునఁ బురంబుఁ జొర
నురువణించినఁ దద్రక్షకులు తమకవడుచు గవనులు మూ
యించి దంచనంబులుఁ బిరంగులు జబురుజంగులుఁ దుపాకు
లు మొదలైనసాధనంబుల ముమ్మరమ్ముతోఁ గ్రమ్ముకొని
కొమ్మకొమ్మకుఁ బెక్కంపుగా నుక్కుమిగిలి తెక్కకు నెక్కు

డగుచు విక్రమాటోపమున గొలు బలసికొనుటయు గట్ట
 నటన్బ్రకుటివీకటితముఖుడగుచు నత్వయాత్ముడనుకళా
 పూర్ణనిప్రెగ్గడ దమ మొద్దింబు స్వలిక మును బ్రొక్కెను
 డగ్గజించిన దదుగ్రతకుం గాక చీకాకుపడప్రబలగఁబడి
 వారించుచు గౌడపతి వివిధోపాయసాధురస్సరముగాఁ బు
 రులు వెడలియాకళాపూర్ణమహారాజుగని కొలిచి యతని
 దయ వడసె నివ్విధంబున మర్వారదోర్వీర్యభవగర్వమున
 నాయుర్వీవల్లభుండు సవ్వల నడచి గడునుండనుంబుల దినకు
 మొడ్డినయొడ్డినిపై బలంబుల విడియించె నప్పడు.

క. చతురంగబలోన్ముతీసం

భృతగర్వత నెదురు పాజులెట్ట నతఁ డు

ద్ధతవీరసాతీస్సూ

ర్జిత మగురణ మప్పు డుభయ సేనల కయ్యున్.

స. ౬.

ప. అంత.

స. ౭.

ఉ. దుష్టునఁ గొంతసేపు సది దుర్దమర ముచే నడలుచు

ర్షున్మునఁ గొంతసేపు సది పంబినపేలతం గలంగఁ గ్రో

ధున్మునఁ గొంతసేపు సది తద్విషయాంహతిం బొంగ గ

ర్షున్మునఁ గొంతసేపుఁ బరువాసి గణింపకఁ బోలె నెల్లసం

ఉ. అట్టయెడన్ సమగ్రబలుఁ డంగవిభూడు చరస్మృత ద్రినాఁ

బట్టగుచుం గడు స్మృతయుపట్టపులేను గు నెక్కి టిక్కి లేనె

బట్టిడవుంగడంక గరిబృందముతో బలనాయకుల్ దనుం
బట్టి యిగిల్చి రాఁ దనరుచు న్నడిచె బ్రతిపక్ష సేనపై. ౭౯

ఉ. అప్పు యెట్లు యుత్కలభరాధిపు నాజ్ఞను దగ్గ జేంద్రముల్
చెప్ప నశక్త మైనమదజృంభణలీల పలిర్ప బోరె నే
బొప్పంగ శాత్రవద్విరదయాఘముతోడను జూడ మెట్టి
చో, నెప్పుడు నిట్టబెట్టిదపు తేనికపోరని మెచ్చ జూపరుల్

సీ. ఎడనెడ వడిఁ గూడి సుడిరీతిఁ దిరుగుచుఁ

దలపడి దర్పముఁ దెలుపునవియు

ఎరువెనక కొక్కింత చని యొక్కొక్కటి

దంతముల్ ధెద్దిఁ దాఁకునవియు

నడఁబాయక బల్విడి నంటఁ గదుముచు

నట్టిను వడిఁ ద్రోవులాడునవియు

సూచంత లనోన్యమధితు లై కూలిసఁ

బూఁపు తప్పక యల్కఁ బోరునవియు

గీ. సగుచు సపు డ్గ జేంద్రంబు లతిశయిలై

దంతఘట్టసనిష్ఠుర ధ్వాసములను

జటులఘంటాఘణాఘణాశబ్దములను

గతిసఘోరములను దిక్కుము లదర.

౮౦

క. ఆ వేళ నగవిభుదం

తొనపు ముందువడిని దిరిగి తఁకినఁ బ్రతిదం

తా వళము లెల్ల వెలికిల

మావంతులు గ్రిందుగాఁగ మహిమైఁ ద్రెఱ్ఱునే. ౮౨

వ. అపుడు నిజగజేంద్రులు సత్తైఱపిఁ బఱపి నుజ్జీమిద్రుక్రముక
కంతోత్తరపురాధీశునియాటోపవిజృంభణంబునఁ గలంగఁబ
డునిజసైన్యంబుదైన్యంబు వారిండుచు సేనారాతారం పైన
వారణంబు నారోహణంబు చేసి యుత్కళాధీశ్వరిగం డక్క
డిందివీరుని మార్కొని యక్కజం బైనసక్రమంబు నెఱపె
నట్టిసమయంబున. ౮౩

మ. సమవృత్తిన్ జవసత్వముల్ నెఱపుచున్ సవ్యావసవ్యక్రమ
భ్రమణం బొప్పు దటాలునఁ దలపడున్ బల్కాఱు గుండా
ప్రకాం,డము లొండొంటిఁ బెసంచుఘోంకృతిమహానాదంబు
రోదోంతరాశము ఘూర్ణిల్లఁగఁజేయు సమ్మదకరు ల్సరింభ
ఘోరంబు లై. ౮౪

వ. ఇతైఱంగున నత్యంతఘోరంబుగా సవ్వారణంబు లవారణీ
యసారంబు లై పోరుచుండ నంతటఁ గళాపూర్ణుండ. ౮౫

క. ఎడనెడఁ దలపడుచో వడిఁ

గుడియెడమలఁ దిరుగునేనుఁగులపిఱుందులు నే

ర్పడునట్టిక్షణములోనన

పెడమరలి వివక్షు వెనుక బిట్టుటికె వెసన్.

క. ఉలుకుచు నె కఠినముప్పిన్

నెఱిచెడ నడివీపు వొడిచి నిజభుజముల నే

డైఱ మెఱయ వానిసంధులు

బిలుసున వెనుకకుఁ గుదించి పెడకేల్ గట్టెన్.

౮౭

క. వెండియు న ట్టిటు గదలక

యుండ నతం డతులబలర యోధతి మహనీ

యుం డగుచు వానిఁ దద్యే

దండమునడికట్టుత్రాళ్ళఁ దగ బంధించెన్.

౮౮

ఉ. ఎంతయు విక్రమం బలర ని ట్లరివీరుని గట్టినైచి తా

నంతట వాని వానిమదహస్తిని జంగున దాటి మిక్కిలిన్

వితగ సుతరాశమున నెవ్వడిఁ గ్రమ్మటి వ్రాలె నప్పుడా

దంతి నెదిర్చి పోటుతనదంతిపయిన్ రణసమ్ముఖంబుగన్.

గీ. అంత నొకపగట్రకోలచే నహితుకరిని

విధిగిపాటఁగఁ బొడిచి పోవిడక మగుడఁ

ద్రుప్పికొని తెచ్చి తత్కుంభదేశపార్శ్వ

ములు చులుకుముట్ట నేయుచు బలము లులుక.

౯౦

ఉ. ప్రాణముతోడ నుత్కలనృపాలకు నిమ్మెయిఁ బట్టితెచ్చి సం

ప్రీణుని జేసి తా విడిచె నెన్నఁడు నిట్లసమానయుద్ధపా

రీణులతోడ నింక నెదిరింపకుమీ యని బుద్ధి చెప్పి క

ల్యాణగుణాఘ్యఁ డగగ వసుధాధిపుఁ డిప్పితరత్నహారి యై.

చ. ఇవ్విధంబున నిరర్గళవిజయస్ఫురణంబున బాస్తిల్లునాసుచు
 ఖాసత్తి పొదనుగను తనకు సుతటం గళింగద్రవిభు బోధింప
 డ్యాదిభూషణులు తమయంత నే వంపన్తు లగుచు నానావిధో
 పాయనంబులతోడ నెదుర్కొనుచు పనులు దక్షిణసంగద్ర
 వీరంబునకుంజని కేరళమహీషాలునివారద గవిసిన పతంజు

క. శూరిత పాటించి చమూ

వారంబులు దాను నతని వడి మార్కొని యును

భేరీభూరిధ్వానము

హారభటిజితాబ్దిఘమఘమూరపుర డగుచున్ . ౯౩

ఉ. అత్తజ్జి రెండు సేనలు రయంబున దారసితె గడంగ మై
 నుత్తరదక్షిణార్ణవము కొండొకటన్ వడిగ గుండెనో యన
 న్నత్తరళత్వదీప్తతం దనర్చునబింధనవహ్నియో యన
 నెత్తురువొల్చె నంత మునునిగికింబర్వంగ భూభిన్నముముల్

వ. అంత నప్పుడు.

౯౪

లయ. తనదుసకలాయుధములును బరునిచేతఁ గుని

సినను బాలివోనిమగతనము గడుఁ గ్రాపై

తనర నని వేడ్క నహితునకు నెదురేగి నిజ

తనుపుశరముల్ వెఱికికొనుచు బలుమూర్ఖున్

మునుఁగుచుఁ దదీయ మగుతనుపు ప్రథమంబుగఱు

తునఁ బాడుచువీరవరుఁ గని తమపభోగం

ఋషకుఁ దమశింశుహకవనితలకుఁ బల్కురకు

శుభశశునగుమ నొకపెనుజగడ మయ్యెన్.

అయ. సరయగరన్దస్థి కను రససుటకు విఘ్న మని

యని త. శ్వాదపుటకై భూశౌర్య

స్థిత పుటకై నెలవిరునుమగఁ గొక్క-దండు

సరభసగ శిష్కరణఁ బరుఁ గునుమఁ బోఁగా

మరయున శిష్కముగఁ బరగింపరాయుధము

సరమశిష్కసింఘ సువసరనియమలంఘి

త్వరితపరరాభవిధిగఁగమపలీనసుర

తగుగింపభిష్కకచభర మనఁగ నొప్పెన్. ౯౭

అయ. ఒడియునఁ గూ స్తమును బిడికిట నె క్రిందటికి

నడఁచి యని మెట్టుకొని వడిఁ జివచివన్ రెం

డఁగు లెను రెక్కి మొక బెడిదపుభటుండు తన

యెడమచెయి కుగభతటి నిడి తహపరిష్కం

బొడుచుచును బోటువడి కడుఁ దలఁకె నాత్మక గర

మిడినదికుచస్థలి గఁ గడుఁ గదిసి వేల్పుం

బడఁతి గనుపట్టంగను జడిసి యిపు డే నెచటఁ

బొడిచితిన్ దీనిఁ దొడిబడ ననుచు లజ్జన్. ౯౮

సీ. మావంతుగర్వంపుమాటఁ గోపించి త

స్మదహస్తి కొక్క-చా జెనుచు నిలిచి

సమకర్మజన్మం సమగమనీ శ్రీమదామ

శ్రీమదామ శ్రీమదామ సమగమనీ శ్రీమదామ

గిరిశిఖరంబునైతిని గాఢాంబునైతిని

గర్భం బ్రహ్మంబునైతిని గాఢాంబునైతిని

సతతం బ్రహ్మంబునైతిని గాఢాంబునైతిని

శ్రీమదామ శ్రీమదామ శ్రీమదామ శ్రీమదామ

గీ. నాతల తాదా ర్థాన్తర్యంబునైతిని

నానియునైతిని గాఢాంబునైతిని

నాదల నాతల తాదా ర్థాన్తర్యంబునైతిని

నీరతనుపులదొంగునైతిని

గీ.

న. ఇచ్చెఱంగున సత్యంబునైతిని

గాఢాంబునైతిని గాఢాంబునైతిని

భూరమణంబునైతిని గాఢాంబునైతిని

ధావలక్ష్యంబునైతిని గాఢాంబునైతిని

నుద్దించుకొని కేకాంబునైతిని

ర్యంబులకొలంది నెలఁపునైతిని

బున సతం డియ్యకొనియునైతిని

దింబునైతిని గాఢాంబునైతిని

గీ.

ఉ. భూరిచ్ఛతిన్ బహిష్కరించునైతిని

నీరతనుపులదొంగునైతిని

భీరితః బల్లటర్ నోనుమం గురైముహూర్తం నిరత నరకము
జేనుమ సంగి షూర్పులకు బుద్ధివర్తకాల్లయు వాతం బట్టమన

చ. ప్రేమలనగెల్లెనెడది బుద్ధివర్తకంబు విప్పితే కమల
గిడుము మిగులుగలదు మనుగైనుప్రబాళు మల్లెయిల్లయం
చుదెయిదెయి నుండెనెడకొనెడు ముదగెనె యెల్లెయిదు నెం
దంగ, నెట్టిదిగెను తకెల్లెదొడదెచే చువదెగెనెపెనుచునుదున

చ. బిక ముడిటెరియొద్దం ముడిటె నెట్టియిం
బునునుం నన బు నెట్టి నెట్టి యుండెనెంబు నొక నెట్టి కెట్టి
నెట్టి యెగెనె ముడిటె నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి
నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి

క. ఒకటి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి
నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి
నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి
నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి

క. అంతగ నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి
నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి
నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి
నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి

న. అట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి నెట్టి

క. ఆ నేర్పునకును జంపం

గా నొల్లమికిని మనఁబు గిడు వెలుగువడచే

దా నతనిచాదయుగ్మకి

నానతుఁ డియ్యెన్మ గడారి యిటు పైచి పెసన. ౧౦౭

వ. ఇట్లానతుండై కరకమబంబులు మొగిచ్చి యోముననుభా
వా నీవు రాజమాక్రందంపే దివ్యపురుషుడవు గాక నేను నాం
ప్రదేశంబుననుండి వచ్చినయొక్కయత్యంతచాతు స్వరసం
రుండైనకటారిసాదనకానివలన ననెక్కాలం బభ్యసించి నేను
గలబిరుదుమాస్త్రీలఁ బెక్కండ్ర జయించి యున్నాడని మొ
క్కవోనిమానుషుంబున నసూనగర్వించి నగు చుట్టించిసి
నిన్ను నిట్టిపోరునకుం బిలిచితి న్నన్నెలు పుట్టినందుట
యత్యద్భుతంబుగాఁచె యని కొనియాడి యున్నానరలాలనార
మణు సవరివారంబుగా నిజపురుషునకుఁ బ్రార్థించి తోడు
కొనిపోయి మహోపచారంబులఁ బూర్వించి యతని కభిమ
తంబు లై నతనదుశుద్ధాంతకాంతలశిరోఽత్నములు సమర్పిం
చి ప్రణయపూర్వకంబుగా ననిపె నపు డుగాఢకతి యతని
వలన మృగేంద్రవాహనానిలయుం బున్నచోటు కిని యచ్చ
టికరిగి యష్టుహాదేవిని సేవించి తద్భవనవల్లభు లరసి తన
పూర్వజన్మంబుపేణియఁ గని పుచ్చుకొని యత్యంతసంతో
ష్టాంతరంగుం డగుచు సంత నుత్తరాభిముఖులుగా యాత్ర
గావించె.

గీ. అష్ట డామృతపల్లధరాధవతులు
తనను నిష్టంబు లై సరత్కంబు లిచ్చి
కొలచి యనుప నాభూపతి ఘూర్జితేశు
పై నడిచె వానిశౌర్యదర్పంబు వినుచు.

౧౦౯

క. అతఃపరు దద్యాత్తులు విని
యతిభీషణ మైసయట్టియాత్మధ్వజనీ
తతితోడ వచ్చి తాంకె
బ్రతసిరులదివల ధూళిపటలము న్రుంగన్.

౧౧౦

ఉత్స. అబ్బలంబు లొక్క టొకటి నల్ల గనియునాన్న లా
గుబ్బు గాంగ నడరే వాద్యఘోషభీషణంబుగా
సిబ్బరిపుటొక్కటిని జనించె నంత నెల్లచో
పిబ్బ డుబ్బు ఖిగు ఖిగు తగు పిగు మచ్చనుల్.

౧౧౧

వ. అష్ట డామృతపల్లధరామంబుచొప్పు నుత్పాదించుచు రోదోం
తరాళిగంబు నాచ్ఛాదితమధరాపరాంగంబువలన నంధీకృతం
బ్రసయభయబలంబులు దమతమయేగికలబిరుదు లుగ్గడిం
చుటలకతన నాత్మపరస్సైనికవివేకంబు లొకానొకభంగిని
సగఘట్టిం బోరుచో ఖిగుఖిగున నొండొంటిఁ బాఁకుచు
దడఁబడుబెడిదంపుటడిదంబుల వెడలుమిడుగుఱులవలన
నున్నటోపంబు లైసయూఁటపోటులచేత గాటంపుఁబెల్లునఁ
జల్లుచిల్లున వెల్లురుల్కలజ్వాలామాలికల నాభీలంబులగు

ధారాళర స్తపూర్వోద్గమమునవలన నాభి మానసములలో కలత
తాపప్రాదూర్భావసగ్గురార్భటికలకలములు నుండును. అందు
శశంఖస్థోపటహాశీతపటోములును బ్రతిభిక్షువులను నొప్పి
విఘ్నసమయసమువితస్పృహస్పృహస్థితి నొనర్చును. అందు
నుమదచండిమోద్దండవేదాహమహాలాభిభూతి నొనర్చును.
బులును భీషణహాయహోతరులును సభ్యులు కృష్ణులు
రామటంకారనిస్వపంబులును సేతస్పృహసంబ్ధులు సమ
శబ్దంబులును సంబంధులు మగుల్పః కరహంబులు ప్రహంబు
డిగిననిబిడంపుజలదనమునయంబులుగిరి. అందు
జంబులమదధారావస్థాబులము. అగిరియమనము. అగిరి
పబ్బందసంచేహకంబిశినిశింబు లగుమి మంబులు. అందు
గానిపింప సంతకంబు సంతయు సభ్యులు లభ్యులు. అందు
తోడ యాధిపతులు చేరి ఘోరానిభారలంబులు. అందు
గతుక్కునం బెగి చిట్టు మిట్టిచి మిట్టిమిట్టిమిట్టిమిట్టిమి
స్తకస్తోమంబులభంబులు స్తకస్తోమంబులకాంబులు. అందు
త్రిభర్షమాససముజ్జహోస్తబాజానుశంబులు. అందు
రస్థులుంబులు సభ్యులకాంబులు. అందు
నెఱి మేటి బలుమగల ప్రభులు. అందు
నిష్కార్యతంబు లగుకంప్రతంబులు. అందు
అమొగముల బ్రవేశించి పెడతల వడలుచు సముత్తర త్రా
త్కాలికరోషాధిక్యకర్మశామంబులంబులు.

పై విధి యున్నచో మహాకర్మజపుజవభరమునకు కరం
 బులతోడనున్నది. నకొని యెగయునిగితచికురగాలు లగు
 నింబులు గగనపుజపురములు బుట్టులు సుల్లారవిదం
 బులు బహుగదానైన నొకటిచిత్రపుసాపు సుపాదిం
 చును న్నన్యదేవతాదహతోత్సవసన్నాహంబు దలయింప
 నగతిభక్తియేమో మానసగుడ్డులు లగుభుజులు నలుచెసలా
 బులు కదలుపుణత నెఱవ నిలుపునను యనుపులు విడిచిని
 గతంబుగాతతనశ్చిత్తోమరద్రమాఖ శస్త్రచరమభాగాలం
 కరగాచారపరమాల్పాది లసితాబులై యనోభాగంబు
 లం గెంబులవలపు నెఱపువలలహంకిలరుధిర్మహా
 మాంబులతోడ నీనపునపునగ్రాగి విలంబానసారంభాచుఖ్య
 దివిలంబులనునుసంకల్పించియూముతాబు చేసినచేత స్తుంభ
 భుజున కేతనాబులతోడ నం గానిమిమ సేనుంగులమీఁద శిఖ
 గంబులచూడ్పున గనకనాయకీలరవ కథారణాథరణశరీరం
 బులురాణిల్ల నిబారివైతచక్రంబు లగుచు నొకకడ నొత్తగిల్లి
 ప్రస్తుతంబున బాబులుయితరచక్రంబులు కృష్ణమూఖశిలముఖ
 శస్త్రసేనుఘట్టనగుబులవిరుసుననిగునులకొనలబిఱబిఱుదిగు
 గుడువతితరభంబులు శునితరవీరసావేరంబున వైరివీరవ్రా
 తసాతనాగ్ధంబు చక్రాయుధంబులు ద్రిప్పెడినోయనుతలంపు
 సంపాదింకఁ బెంపుమీఱుచు నొప్పుత్రిప్పడు వడుపునం బరి
 ధవిల్లుచు నుండఁ దొండంబు లై న్నితిగుగంధకగణి నురువడిఁ

దిరుగుచు నొండొంటిని బాఁకుకరులచేసిన ప్రవేశమునం గెట్టువగట్టు పొట్టు తోడియాభికికణరాసులు బోలెడు నిమిషము రుథరసలలకరంభితాక్షికికేకసలేశకూటులు చుట్టును నొక ర్పంబుల నేర్పున నేర్పించుచు సూర్యతీతసగ్గణసూర్యజగ్గణ యమానకర్ణ వ్యాపారంబులు దీపింప సూర్యామృతము యుద్ధామకాద్రబీభత్సభయానకహేతు వగుచు నున్మత్తమున నట్టిసమయంబున నుముఖాన పుట్టుచుండు. ౧౧.౧

చ. సరివడఁ బోరు చుండ నటు సైన్యము నేమియు నిరూపింపింపరా
యరిబలముం గనుంగొనుచు నలగఁగనుంగవలపుపూసని
స్థూరగుణటంక్రియానినదశుంభ నిష్ప్రకరప్రవర్ణన
ధూరుడయితద్బలంబునయిదోతెరథంబుఁగడు సయంబునన్

ఉ. ఘూర్జరభూమిపాలుఁడును గ్రోధముమీఁదఁగ నాస్థుపాలున
తూర్జితబాణవృష్టిఁ గడునుగ్రతఁ గప్పుచుఁ బాఁకి తత్పరి
స్ఫూర్జితసాయకంబుల నిషణ్ణ దితనూతుఁడుభగ్గుఁడెఁగుడున్
నిర్జితబాహుశౌర్యుఁడు పిన్జితధైర్యుఁడు నయ్యెఁగెఁచ్యెరన్

ఁ. ఇట్లు దలచి యతనికిచ్చె నాత్మీయశు
ద్ధాంతకామినీశిరోవతంస
మణు లతండు నతని మన్నించి యవ్వల
నదిగె విజయవా ర్ లతిశయిల.

ఉ. అశ్రుటఁ గానుకల్ గొనుచు నాశ్వుపతిం గురుకాశచేశభూ
 గాత్రులు నచ్చి కొల్పిరి బసవైరితక్ష యొనర్చి రుక్మిణీ
 హాతుఁడు తెరి చిచ్చి నెఱవేగ్ గుడి దక్షుఁడ పీవ యెవ్వ రీ
 శీతయు గొప్ప సగ్గనానంద, ల నీ కని సన్నుతించుచున్.

సీ. నిరాజితలకుఁడున్ గాస్త్రప, సుగంధము

సమధి ముగ్ధుఁ గూర్చి విన్నవాఁడు
 గానన వారిఁ దత్కథ బాదరంబున
 సమగుచు యచుసింహు నంబుజాయుఁ
 దనపూర్వజన్మగాంధర్వవిద్యాగుహఁ
 గనుఁగొనునట్టిభాగ్యంబు తపకు
 గొరకను కాత్మమందును జాల సగచుచు
 నెఱిగి న్నెట్లునునఁ దత్పురాంతికమున

గీ. కరిగి దండ్రువనామంబు లాచరించి

వగుస మూలచబర్పర ధరణిపతుల

పై నడిచి నీచులం బ్రేసభగతసమున

బహువిధాయుగ్ధతతిమనే భంగహః.

౧౧౭

శా. ఆచార్యునిదస్యైనిన్వనుచు హూణాపితృమానాయకుల్

వేవేగన్ విసయంబుతోడ నిజతన్వీవశాశ్రితత్వాదినా

నావస్తుస్రజ ముహునం బనిపె సన్మానంబుచేయన్ హిమ

గ్రూపాంతంబుగనేగి తాఁదిరినానాజంతటం దూర్పుగాన్

లయః త్రిశనిమహాజయవిభూతి పసనించు సవి

గీతరణకేళిఁ టిమాతిశయగర్వ

స్థీతునకు నా కితఁడు నో తగినజోడు వసు

ధాతలమునం దనుచుఁ గొతుకముతోఁ బ్రా

జ్ఞోతిషపురాధిపుఁ డభీతి నెదుఁగేగి ఘన

హేతినికురుంబమణి శేతనసముద్య

న్నూతనగభ స్తిపరిపీతకకుబంతరము

లై తనకు దారుణచమూతతులు గొల్పిన.

వ. ఇవిధంబునఁ బ్రాజ్ఞోతిషఁతి యాయంగఁపతికి నెదురుపడిచి
యుద్ధసన్నాహంబు చెన్నుమీఱఁ బన్నిననైన్యంబులుం బా
నును దన్నార్థం బరికట్టుకొనియుండె నతనినైన్యంబు లప్పుడు.

సీ. రథకేతుపటములు రత్నద్రిలంబసూ

నాభిశంక నొనర్ప సలగుచోట్లు

కరులు గండోపలాకారతఁ దనర ను

పత్యకాభంగిఁ గన్పట్టుచోట్లు

కంచుపక్కెరలకంఘాణఘంస్తులను ఘే

నిలసింధుతటలీల నెఱపుచోట్లు

తలచుట్లు కోటకొమ్మలయొప్పు గన నొప్పు

నరిగెలపటవణి సమరుచోట్లు

గీ. భటులు పొడఁ బారి నెగవైచి వట్టుతెల్ల

జల్లులపసిఁడిగడలు చంచన్సరాళ

తృట్యమాణపతద్విసాకృతి వహింప
మానసముచోట్లు నై (యట ?) కానిపించె. ౧౨౧

క. ఆహవపరతః దదీయ
పూహను లై యంగ సేనయును జనుదెంచెన్
లొహిత్యోగకము రజో
బాహుశ్యముచేతఁ బంక భావము పొందన్. ౧౨౨

ఉ. సింగిణిపింటికోలగతిఁ జిత్రరయంబునఁ దేలువాట సే
నాంగములస్వడింగడచి యప్పుడుతద్విభుఁడొక్కరుండచొ
చ్చెంగడు ఘోర మైనరిపుసేన సరస్వదగాహి మత్తమా
తంగముభంగిఁ బొంగుచు నుదగ్రజయగ్ర (హణోగ్ర ?)
గర్వతన్. ౧౨౩

ఉ. వైరిచమూసమూహము లవారణ సన్నియు నప్పు డాతనిన్
ఘోరతఁ జాట్టుముట్టుకొని కో వన నార్చెను దోన యద్భుత
స్ఫారతరార్భటిం బిరుదుసంకులుఁ దారలుబూరగొమ్మలున్
భేరులుఁ దమ్మటంబులును భీషణవృత్తిని బిట్టుమ్రోయఁగన్

చ. బెడిదపుభంగిఁ దద్ధనులపెంపు నడంచుచు సంతనెంతయు
స్వడిఁ దనరాకె సంగజననాధుగుణకర్షణసంబు దానిఁ దా
మడమలు గ్రక్కుచున్విశిఖమండలి వెన్చొనియెస్కరంబుబ
ల్విడిని సమస్తదిజ్ఞుపులవీనులమేచులనుష్కదక్కఁగన్.

వ. అట్టి సమయంబున. ౧౨౪

ఆ. ఆతనివింట వెడలునమ్మలవేగన్

చిత్రియేమి చెప్పఁజెప్పలసి

మురుపు బిరుసుఁగ్రోపిమాడ్కించి నఁ జెల్లఁగూడ

జెలుపుకట్ట తెగినబిరుసుఁ గోడవ.

౧౨౭

చ. దొనవయిఁ బోయి కెప్పుడును చూపు పాడమ్మను నున్నది
తీరదా, జనుమఱచేర్పునం విపుడు జూరనే యెల్లఁజూసి
యున్నచా, పున శ్రవణంతసేమ నెప్పుడును పొలుకొనెత్త
చావ మై వసిం, దిసిగిలఁ దోడఁ దత్క-రము చిత్తరాయంబు
నఁ బెక్కుచు నుల్లే.

౧౨౮

వ. ఇత్తైఱంగున నెప్పుర్నితోల్తు నుం డెత్తూరినిత్రిం బునఁగొన్న
ద్యనేర్పు నిర్విహించి నుదాచితంబు ల్లనఁజూరకనిగవరల
చేత నరాతి సైన్యంబులందుఁ బడలఁపఁ దొంగునిగదాబులు
ను జనింగినకేతువులును బెకాకు పడురక్కనులును జదిసినవార
థులును ద్రుంగినయేనుంగులును దుససపడిఁ పుంపగత్తాలు
ను దుత్తుము రైసయంకంశంబులును దుడుకల్లునపరిస్థిమం
బులును బొరిసినయశ్వంబులును రారలడికెత్తులును బొడ
వడంగినపల్లంబులును బొడి పొడి పైసపఠి, రలును నులు
ములైనపదాతులును నులిసినకంకటంబులును నునియైన
కైదువులును నుగ్గురూచం బైసయరిగెలును బెగిపడినరూ
భరణంబులును చెరలి పాళురక్తింబులును బెట్టివలు గొన్న

మాంసంబులును దెట్టెలుగ్ట్ట నయస్థిశకలంబులును జూపఱు
కు నన్భతభియానకభీభత్సరసంబు లావహిల్లఁ జేసి నవ్వి
ధంబున నమ్మణి స్తంభసంజనునియగుచుదనిక్రమంబున నుక్తు
దక్కుఁ గెప్పు సేనాగంబులభంగిం గనుంగొని యతనిబలంబు
లు జయోత్సాహాదు ర్వాహంబు లై యుచువణించె నయ్యెడం
గలంగి పాఱునిజబలంబుల నిలువరించుచుఁ బ్రాప్త్యతిపాధ్య
క్షుండు రోషకషాయితాక్షుం డగుచు నక్షయం భావతనవిక్ర
మోత్సేకంబునఁ బరానీకంబులు కాందిశీకంబు లై చీకాకు
వడ భీకరరయఁబునం దనరస్థంబు కళాపూర్ణునిదిక్కునం బ
రిపించిన నతనిఁ దలకడచి తత్ప్రియసంబుడు చండబాహుం
డచువాఁడు వాఁడియిగిలి యా యంగపతితోడఁ దలపడియె
నపు డన్యున్యకుఁ దన్వయుఁ బ్రాప్త మహాయుద్ధంబు ప్రవ
ర్తిత సత.

౧౨౯

గీ. వారఁ బలినిత్రుకరలాఘవంబుపేర్గిఁ
బేర్చి గెయింపొనుపయి నేయఁ బంజపింజఁ
గెలుచుకొని పాఱునూపు లొక్కటియనోలెఁ
గానిపింసుడుఁ దలపించె గడలపోరు.

౧౩౦

క. అనయముఁ గరలాఘవ మి

ప్రసారఁగ నేయుచుఁ బరప్రయుక్తము లెల్లం
దునుముడుఁ బోరఁ దదంతర

మునఁ గుప్తులువడియె బాణములశకలంబుల్.

౧౩౧

వ. అట్టి సమయమున మధురలాలసావల్లభుఁ డెల్లవిధముల సో
 ప్లమఁ దనకు నెదిరించి కడుదడపుగాఁ బోరుచున్నయ వైవిరి
 పీరుబరవసంబునకు వెఱఁ గందుచు నతని గల్లు బట్టి కో
 యని తలంపు వొడమ ధనుస్సునకు ప్రసస్పృభావస్పృహ దలంచి
 మసంబునందు సమస్కరించి తదనుగ్రహలబ్ధులు లయించు
 మోఘనిజధనుర్బాణంబుల నుట్టేళించి యేమీ మిఁకును
 లోకంబులోనిశరశరాసంబులు సరియగుచు సంతోషపుపో
 రించుట సహింపవచ్చునే మీమహత్త్వంబుఁ జూపుటకిది
 యే యవసరం బనుచు హుమ్మనుచు నుత్సాహంబున హే
 చ్చి మిక్కిలి యెక్కు డైనహస్తలాఘవ శిషంబునఁ గెల్గె

సీ. ఆవిభుఁ డేసెఁ గ్రూరాస్త్ర మట్టిద యేసె
 దాని వెన్నెనుక కొత్తఁగఁ బరుండు
 నది యోర్వ కమ్మనుజాధినాయకుఁ డాత్మ
 విశిఖపుంజము నేసె వేఱ యొకటి
 విమతుఁడు తనదు బాణము పింజయేసె న
 ట్లిరుపురుఁ బైశము నేను నేయ
 సారిది నిద్దఱవిండ్లు సోకుట కొక్కింత
 కడమగా శరరాజ నిడుపు సాగె

గీ. దనవరుసయేటు వెస నేసి ధనువుఁ దునిమి
 యంగవిభుఁ డంత రిపునియే పడఁచెఁ దదని

జ్యోతిరముః దూషిపాతై నాయంపచాలు

పుంఖమఖ మయ్యుః జేబల్మి పొగడః దరమై. ౧౩౩

క. దానం బ్రహ్మజ్యోతిషధా

త్రీనాథునిసఖుః ధరణిః దైభ్యటయును ద

త్యేసలు చెల్లాచెద గై

నానాదిక్కులకు భయమునన్ వెసఁ బఱచెన్. ౧౩౪

వ. అపు డాచండబాహునిపాటువలన నాటోపంబు దక్కి ప్రా
జ్యోతిషపతి యంగపతి శరణుసొచ్చి తనశుద్ధాంతకాంతాశి
రోరత్నంబులు కానుక యిచ్చె సంతఁ దద్వార్తచేతన భీతిల్లి
కోసలప్రముఖులును మాగధుండును దమయంతన వశవర్తు
లగుచు సమ్మతి స్తంభనుతు నభిమతార్థంబులం దనిపి యను
గ్రహంబు వడసి నివ్వధంబునం గళాపూర్ణుండు సకలదిద్దేశా
ధీశుల జయించి తత్తత్ప్రియాంగ నామాభిమానికృంబుల
మధురలాలసాచరణమంజీరనిర్మాణంబుకొఱకు సాధించి
యెందును నెదురు లేక యమందవిజయానందంబునం దిరిగి
వందిమాగధవారంబులు కైవారంబులు సేయ నిజపట్టణం
బు చేర నరుగుదెంచె నప్పుడు. ౧౩౫

సీ. ఇంక నించుక వడి కిండ్లన విశ్రమిం

తము కూడ రారండు తడయ కనుచు

నలమిల్లు బాఁటిన ధళధళఁ గాన్పించు

మననీటికనకహర్షంబు లనుచుఁ

గంటిరే యల్లగంగాసరయూసంగ
మప్రాంతవసరాఘమహిమ లనుచు
సకలదిద్దేశముల్ చరియించితిని కాని
యిట్టితోటలు గాన మొందు ననుచు

గీ. గనుగొనుం డోలిం గాన్నింపఁగాఁ దొడంగఁ
గోపురము లవె యవె పైడికోట లనుచు
గ్రముకకఁగో త్తరపురంబుఁ గ్రమ్మఱుగఁ
జూడఁ గంటిని నేడు నీసొంపు లనుచు. ౧౩౬

క. ప్రమదమున సంభవించుచు
దమతమవారెదరుకొనఁగఁ దత్తద్వస్తు
క్రమవీక్షణముల నధ్య
శ్రమ మంతయు మఱచి వేడఁ జరుచు స్మరింతున్. ౧౩౭

ఉ. తొల్లిటిప్రాతపట్టణముత్రోవలు నల్లనె గోమపాదఁ డా
దల్లుని ఋశ్యశృంగుని గృహస్థత నింపు ముంప సుంపద
త్యుల్లసితంబు జేసి ప్రియ మొప్పఁగనిల్పినయ్య, మేడ నా
నల్లదె కంటిరే నవస వాకృతి సిప్పుడు నొప్పెడుం గడున్.

గీ. పూని కర్ణాత్మజుఁడు వృష సేనుఁ డాత్మ
హయము దాఁటించిసట్టివాఁ గల్ల యదిగా
నాటి కది యబ్బురము గాని పీటిగోని
సేటికిగ్గాడిగుఱ్ఱాలు దాఁటుచుండు. ౧౩౮

ప. పంచసమైక్యతతో నిశ్చలత కానుండ నున్నది తూర్పుసముద్రం గా సూర్యపుగంధం తద్వేదంబు గున్నతశీలుండు సత్వసాత్ముల యే తోరపువీరులు యుక్తిమూలతో నొసంగి చ సత య నియమ భూ భౌగోళిక వి సాయాధిపుల బుద్ధి గుర్తింపు నున్న సమూహములై.

పా. ఇవిధంబున ముఖ్యము దత్తప్రదేశవస్తువిశేషదర్శనప్రసాదోచితభావణంబులు వినితాయామంబు లగుచు పురుషులు ఇటుగ నుపగుచున్న సకలజనులకు సకల శక్తి శం గడలకుం గొలంగి కనుగొనుచుండ నుద్దండభేరిపటహాశ్రుతాహాధా డినాదంబులు రోరోతరగంబుల బిక్కి-టిల్ల మిక్కిలి వెక్కు ప్పయియకల-జపువైభవంబున భూవిధులకు పురంబు ప్రవేశిం పుంబయ్యవనగంబున.

౧౪౧

ఉ. భేరులు లోనుగాఁ గలగభేరిపువద్యచయంబుమోతల ,
నోగపుబ్రాహ్మి ముచెను గుతూహలసంభ్రమజృంభమాణ
రా,మంకభసాధిరోహణసమాకులసౌధసమంజాహాసమం
శీరగృళగృళధ్వనివిశేషము తొత్తప్రజాసమృద్ధియో.

ఉ. ఆవిధం జూచుచుగాతలముఖావళి సోరణగండ్లతోభిలం
గా విలసిల్లె సౌధము లఖండితదిగ్జయధామచిత్రిత
స్నాహసచాగుకీర్తికృతతర్జనభీతి సహస్రధావిభి
న్నావశకత్సహేచకమలమరసిగధుజితాభామోయనన్.

గీ. అతని జూడంగఁ బఱు తేర నడరి జూడ

యొక తెకొప్పు విరాజిల్లె నొకని బట్టఁ

బదరుమరునాజ్ఞఁ జని మెడఁ బట్టి ద్రొబ్బి

తెచ్చురోలబభటా లనఁ దేజలుచు.

౧౪౪

ఉ. ఖోణితలేంద్రుఁ జూడ నొకకొన్న వడిని బలమెంచె నుల్లస

ద్వేణిభరంబుతో మొగపుఁగిఁగె వలగ్నమున దమగ్ని యొ

డ్డాణము తీఁగె గానిడి మెడన్ వలగో నది చాలము గోస

ల్పాణుల నుండఁ గౌను మణిబాగుగఁ గానుక పట్టుకె నడిన్.

ఉ. గుబ్బెత యోర్తు వచ్చె సృపకూజగుఁ జూడ రతాస్త్రసీవి బా

గొబ్బునఁ గట్టుచుం బయటకొం గదిమాప్పుఁగఁగె తఁగొల్ల

వైఁబ్రబ్బికొసంగుచోధతభరంబుఁకుం బయిఁకాపునోళెడ

బ్బిబ్బుగఁజేతికిన్ దొంకుపెన్నిటివస్త్ర మురోవృతమున

లయ. జలక మపు డాడి యొకచెలువ నునుఁగావిజగి

వలువ వెసఁ గట్టుకొని జలుఁగురవసూదా

వళపుడడియొత్తు కచములఁ జెనఁచి చుట్టుకొని

కెలని కది కెంజడలమెలిపగిదిఁ దోఁపన్

గళితధృతి యోగినియుబలె సరుగుదెంచె సృప

తలకుని గనుంగొనఁగ లలితకుచమధ్య

స్థలిఁ దరళమౌక్తికము కలఁగి హృదయంబు వెలిఁ

నొలఁకిపడునత్వ మన వెలుఁగు నటియొంకన్

ఉ. త్స్మరమణుగ గనుగొనంగ గాటపు వేడుకఁ బాటుదెంచె నొ
 య్యుక యొకర్లు ముష్టికమాడుచు వైచినకీలుగంటు దా
 సాలెకు జంఘలం బెసంగ సవ్యకరంబునఁ బాయఁ బట్టి శృం
 గారరసంపుగిడి గలకామునియూడెపుంగఁ జైయో యసన్

గీ. ఇత్తటంగునఁ బొందుల కెల్ల నీత్ర
 పర్వ మొసరించుకూపవైభవముతోడఁ
 గ్రముకకొతో త్తరమహాపురప్రసేశఁ
 మాచరించి ఘనైశ్వర్య మతిశయిలంగఁ.

౧౪౯

క. శుభతర మెనవిపగదిక
 యభిసంపకముచికి నొసంగి యాత్మసదివ్ర
 విభింపంబు నిమిషమెచె రూపా
 నుభవతిజకు మిపురములనుం జేయింపన్.

౧౫౦

ప. బాసఁ జీసి యమ్మానవతియు నానందంబు నొందుచు నెం
 దుఁత్యపుంర్వ బులైననా నాఘాషావిశేషముల సలంకృ
 తయగుసమయంబునఁ బ్రసంగవశంబునఁ జెలులవలన నా
 త్మబాల్యసమయసంప్రాప్తరత్నహారంబునుద్ది పిని ప్రాణవల్ల
 భునిప్రభునూనుగ్రహవిశేషం జైనయాయాభరణంబు ధరి
 యించుటకు సభలాపంబు పొడమ బానిం దెప్పించి నిజహృ
 దయస్థలంబిందుగుటకుఁ దగుస్థుగా నిరుగడలఁ గొన్నిమ
 ణు నిలిపి నూతనసూత్రంబునఁ గ్రచ్చి ధరియించి యాచితి

మీలాసంఘము పరిభ్రమిల్ల సురటిగొని పరిసరిలు తిరిగి పరిభ్రమిల్ల
సేయు ముంగి సంత.

౧౩౧౧

సి. ఆ. మల్లభుగం జేసిపట్టయ్యచయజోడ.

సత్వదాత్ముడు కర్మాజ్ఞమున బూస
యచ్చటి తేజెంచి యధిపుకిన్మోమసగ్గ
నయ్యింతియగ్రంబునందంబు
న్వాయి నీ కొడబడ్డ సకలదిగ్దేశభూ
నాభశుద్ధాంతకారితాళిగోమ
శివకల్పితనూపురప్రకాండమా లిజె
యంఘ్రులంబూన నూయమ్మ యనంగ

గీ. వసుధంబాగిలి మ్రొక్కిన సెలనా సెలయ

మ్రొక్కి నాకును వంద నాన్మండ్రు నే
మీనమామ నెలగగ్రగానా నాటి

దాక నిది యంచు నతిసోకాతగిళ మ్రొక్కి

౧౩౧౨

కె. మ్రొక్కిన నలండు దందుచు

మిక్కిలి వెనునెక్కు కొదిగె మీను వడంకన

నిక్కంబిది సంకోచము

దక్కు మనియె సతియు లేచి తగుపెనయమునన.

౧౩౧౩

పి. అప్పుడు కళాపూర్ణుడు సప్రసాద సత్సంగ జూచి మూలము

యన్నట్లు నిజంబు గావలయు సంకోచంబుల తత్ప్రకాశము

తెలియ నడుగుట గాక యని యిట్లునియె.

౧౩౧౪

గీ. అనియ్య శైశవమున సీస్రు తను నడిగిన
 నీకు యాభ్యాసు లింతికి నేడు దోచె
 నేను మేల నెప్పుడొలయుద మిప్పుడడిగి
 నానుచు నాపుస్వభోడి సుననము జూచి. ౧౫౫

శ్లో. సీదగినిన్ని నాటియలసిర్మలబోధవిశేష మిష్టం
 ధ్యాయ మయ్యెనో తిరుగనుల్లములోన నితండు సీకు నో
 హైదలి మనమామ యగుపద్ధతి యెట్లది నేడు చెప్పు తె
 స్టదట నాఁడితడడుగ నప్పుడు చెప్పమి యెట్లు చెప్పుమా

పా. ఆ శైశవమున సీస్టపిళ్ళములు గలుగుటకుఁ గారెల్లము నాఁ
 ఁడిగి శ్లోకములను తేనుకొని బహుత్వాదులు నొందుచుండుదు
 నులు యెఱుఁగింపవలయు. ౧౫౬

క. అస విని మూసతి ముతయ
 వినివిచద వినుఁ డెట్లుదు విభునకు లీల
 దనుచేతిసురటి వినిగుచు
 వినయమధురభావతి స్థితి వినిపించె దగన్. ౧౫౭

సీ. అభవము నితరము మహారాష్ట్రదేశ మే
 తెడనుగ్రహము డనుపుడనుజుండు
 సంతత్యము పానుభూతి యీతనియపు
 గాననిశుశిత కల్పనపులు

కడు పెడ్క పడితమక న్నెల సచ్చి స.
 బంధబంధువులుగాఁ బ్రణామిస్తున్
 బత్తిక లుప నంపగ సగు నెవ్వని
 వాంఛ లీడ్చు నెవ్వని విడుతు

గీ. నను విచారముతోడ నిట్లు నుడువక
 గడవె బహుశాల మది యవగణస గాఁగ
 వగచి యొక్కొక్క నెపమున వాస మేగి
 దప్పి యిశనిపై జేసిరి దగడయాత్ర. ౧౫౯

క. ఈతఁడు దా వెలుపల యై
 యే తెఱఁగున నైన వారి యే పడఁచి పరా
 భూతులఁ జేయుదు నని ప్ర
 ఖ్యాతజవహర్యాధిపాదుల పుర పడఁలస. ౧౬౦

ఆ. ఇట్లు కడకుఁ దొలఁగు తెఱఁగి రాజులు
 తిరిగి యరిగి రాత్మదేశములకు
 రాజు లేనియట్టిరాష్ట్రముపై జసి
 జయము గొనుట యేమిశోర్య మనుచు. ౧౬౧

వ. ఇతఁడు సయ్యహితభూపతుని తిరిగి సోపు దుంగఁడు
 వున నతిదూరముగాఁ జసి యొక మహాపతిమహర్షియును నిశీ
 చి యాశ్రమపుల నెవ్వధులు జయుతు ననుచిత నాకిత
 తడ వుండి భవితవ్యతానుసారమున నిట్లుని తలపోసి. ౧౬౨

సీ. మగులంగ ముట్టచా మగుటలసి కలగి
 నేగి నెఱిగింప నెఱుంగ కిట్లు
 శీఘ్రుని యేగుదెంచితి నసహాయ
 సేసయ్యెనో పురం బేమి యైగొ
 ప్రజ లేమి యైగొ వివక్షభూచాలకు
 లిది యెఱుగునుచాయ మేమియొక్కొ-
 చి వ్వు సూక్ష్మతి బెక్కుచోట్ల శాత్రవభీతి
 నావాని గనలేగ నన్ను నరసి

గీ. యే న తిరిగి పోయెద నంటి నేని శత్రు
 లెచట నెట్లొగింతురో యిదియు దగద
 యున్నచోట నె యుడి తా మల్లమునను
 సకలమును గాంచువాడెంత సుకృతి యొక్కొ. ౧౬౩

గ. అట్టి మహత్వము గాంచిన
 యట్టిబ్రహ్మకు బ్రహ్మకు గాక యన్యమహత్త్వ
 బట్టినియు నేని జనులకు
 వట్టిప్రహ్మసంబు బానివలను దలగనన్. ౧౬౪

ఎ. అని మట్టిసర్వజ్ఞత్వము సాధించుటకు దృఢనిశ్చయమున
 మహాత్మాహుని తురగాధిరోహణము నేని వాసుదేవ
 నిత్యసాన్నిధ్యప్రసాదము జనయమునాతీరమున గరిగి యందు
 బృహవావసంబు. ౧౬౫

శి. తాననయమున తిథి క్తే

బూని కొలుచు బాలకృష్ణుల బుగ్గిగోత్రమున

తానశయున్ వటపత్రశ

యానున్ మది నిలిసి సలిపె నధికతపంబున్.

౧౧౬౬

సీ. కొమరొగదామట్టియాకునఁ బవ్వలిచి పూ

పట్టడు బాలహంపంబుతోడఁ

బాణియుగ్మంబునఁ బదిలంబుగాఁ బట్టి

మొగమన నిడువదాంబుజముతోడఁ

జగణంగుభీషానబాతలాలాభిషి

క్తం బైనచిన్ని హంరంబుతోడఁ

బూని చూడుకొను బ్రహ్మానంద శైత్యంబు

గులుకు నెయ్యపుముగ్ధఁడెలుపుతోడఁ

గీ. నతని మనమున నవిరతధ్యానమహిమఁ

దిరముగాఁ బాదుకొన్నట్టియదిదిరూపు

పెలిఁ బ్రకాశింపఁ జేయుచు విష్ణుదేవుఁ

డధికకారుణ్యలీలఁ బ్రత్యక్ష మయ్యె.

౧౧౬౭

శ. ఆతెఱంగునఁ బ్రత్యక్షు

బైతను నిప్తమును వేడు మని హరి పలుకం

బ్రీతివశత నించుకతడ

సేతం డేమియును బలుక నొంగక యుండెన్.

౧౧౬౮

క. పదపడి ప్రబుద్ధుడైత

శ్పదపద్మగులుకు భక్తి బ్రణమిల్లి తగన్

నునుటన్ గుకుభితకరములు

గదియించి వినీతి దసరగా నిట్లనియెన్.

౧౬౯

క. అలఘతరానందంబున

బలుక నెఱుంగకున్నవాడఁ బరమపురుష నీ

వలనన్ సర్వజ్ఞత్వము

గలుగుట నాకోర్కి తానిఁ గరుణింపు దయన్.

౧౭౦

వ. అని విన్నవించుటయు నట్లేవదేవుండు తనమెడ నున్నరత్నహా

రంబుఁ దిగిచి దీనినాయకరత్నం బెవ్వరిహృదయస్థలంబున

సెంతతడవు సోఁకి యుండు వారికి నంతతడవును సర్వజ్ఞత్వం

బును సకలవాక్పట్యత్వంబును గలిగియుండు ననియును బ్రా

హ్మణమనోవ్యభిగావించుపారియెద్ద నిది యుండ దనియు

నానతిచ్చి సుతనిచేతికి సద్వివ్యహారంబు నిచ్చి యంతర్ధానం

బు నొంద నితండు సమ్మహనీయహారంబు వడసి వచ్చువాఁ

డవ్వనంబులో నొక్కచేవాలయంబునండు.

౧౭౧

సీ. మెఱుంగగక్కి బిగువులై మీఱిన నవియున

ట్లింపొందుగుబ్బపాలిండ్లతోడఁ

గడుఁ గృతత్వంబునఁ బిడికిటిలోపల

నడఁగెడుబడుగు నెన్నడుముతోడఁ

జిలునవ్వు తెలినిగ్గు చిలుకుచుఁ దనరాగు
తథుకు లేఁజెక్కుటద్దములతోడ
జగతి నెందును లేనిచక్కఁదనాన సొం
పగుచిన్ని ముద్దు నెమ్మొగముతోడఁ

గీ. గరము విలసిల్లు సకలాంగకములతోడ
రహిఁ దనర్చునలంకారమహిమతోడ
ద్వారశాఖలదండ నింపారుచున్న
ప్రతిమ నొక్కటి చూచె భూపాలచంద్ర. ౧౨౨

క. చూచి మనంబున మెచ్చుచు
నాచేరువ నితఁ డటుండ సంతటిలో భ
వ్యాచారశీలుఁ డచటికి
వాచయముఁ డొకఁడు మార్గవశమునఁ జేరెనె. ౧౨౩

గీ. చేరి కాషాయవస్త్రంబుచేతఁగు విసరు
కొనుచు హరిహరి యనుచు నింపున నొకిగళ
తడవు గూర్చుండె దత్తవిధప్రదేశ
మండపంబున నధ్వశ్రమంబుకతన. ౧౨౪

సీ. ఆయతీశ్వరుఁ డంత నతిరమ్య మైనయా
లెప్పుఁపుఁబూఁబోఁడియొప్పుఁ జూచి
బభిర శిల్పికులేంద్ర బ్రహ్మను మీఱి తే
పగిదిఁ జేసితిర యీప్రతిమ ననుచు

దనముగ గల సేవలను సమీక్షించుచును నిట్లు
 హరితమును గలవాడొకఁడు పుడమి సనుచు
 నిట్లు సన్మానించుచు కలదగదని
 మామిడివలె పుట్టుచు ముట్టుముట్టు

గీ. పుట్టుక గల్గెనట్లుగా నొకమమము నేమి చెప్ప
 పుట్టుకనుగొనెడి నోక నెట్లు సనుచును నమ్మి
 కొంత నెట్లుచే ముద నొకొమ్మఁజేర్చుగను
 గని తొలగిపోయె నొక నపగబుసను మంత్రు. ౧౭౫

క. జుఁజుఁచును భాగ్యవదనము
 గలదగదని నొక ముట్టుక గలదనుకథ కొతుకముం
 నొక ముట్టుకయది నొ
 కును పుట్టుకనుగలవాఁడొకఁడు గోమలి యనియెన్. ౧౭౬

చ. అనినిక నేమి చెప్పదు జనాధిపత్యములు డంతనె
 పుట్టుకనుగల బట్టితేక ప్రతిమ నిట్లుగిలుండు గలంగిలిం చె నిం
 పుట్టుక గల బట్టి వచ్చి కడ నొక-మలుంగున సప్త సుగ్రహం
 దునిక నొక ముట్టుకయి నొక ముట్టుక గల నొక ముట్టుక గల నొక ముట్టుక

వ. పుట్టుకయు పుట్టుక వినియు పుట్టుకచందంబు గల్పించుకొని
 తత్ప్రతిసంకల్పించు బాకయదృచ్ఛాచేస్తావిశేషంబుగా గ
 ల్పించుటకుఁ బాతాళికయుక్త సప్తసాలయంబున పెండి
 యుం గలదొకావారికాదిప్రతిమల నట్లు యాలింగనంబు చే

యుచు నమస్కరించి తత్ప్రదక్షిణంబు నెయ్యి దొడగిస ను
 గ్రహండును నతనికపటచేష్టల నెఱిఁగి యున్నత
 చేసినఁ బూర్వంపుఁజేత నే నెఱుంగుదును గాఁక యది మఱి
 వ ననుచు మఱియుఁ బరిహసించె చాన సయ్యతి యతివ్యస
 మానమానసుం డగుచుఁ గడు సలిగి యిది తుదగా నీ నుద
 లియెఱుక యెంత గల దంతయు వినిసాతిగ బయ్యెను మని
 పం బిచ్చె నుగ్రహం డతిభయంకులుం డగుచు శాపమొక్ష
 ణంబు దయచేయు మని పాదంబులం బడి లేవ కున్న సయ్య
 తీశ్వరుండును.

౧౭౮

క. నాయారహస్యచేష్టిత

మేయెడ నేనియును నుబ్బెనేని గలుగు నీ

పోయినమది గ్రమ్మఱఁగఁ ద

దాయ త్తత వెలయునప్రియము మఱి లేమిన్.

౧౭౯

ఆ. అనుచుఁ జనియె నతనియూశాపమహిమచే

నెఱయ సుగ్రహండు మఱచిపోయె

నాక్షణంబు తుదగ నటు ప్రథమమున పి

జ్ఞత మగుప్రపంచజాత మెల్ల.

౧౮౦

గీ. అట్లు విస్మృతసకలపూర్వాత్మచరితుఁ

డగుట నీతఁ డెఱుంగ లేఁ డయ్యె దిరుగఁ

గైకొనంగఁ దదాదిమక్షణమునందె

యొకశుచిస్థలి నిడినహారోత్తమమును.

౧౮౧

గీ. బ్రాహ్మణవ్యభిచారి పంచపాపమతికి
 నది నిమిష దండు సూరి పల్క మొదల వినియు
 నతని వెతఁబట్టి కోల్పోయె హార మితఁడు
 పైవఘటన యెవ్వారికిఁ దప్ప టరుదు. ౧౮౨

క. ధర నెవ్వారలు చేసెను
 నగిరిగిరి నుచ్చరింప దోసమంట మహా
 పుగుష్టు కొకకొడ యొకచోఁ
 బారసెన నది పగటుపాపము వృధా చను నే. ౧౮౩

ఉ. అంతట పైవఘటన నచ్చటు వాసి యతఁడు దివ్యదే
 'జా'ంతరముల్ చరించుచు నిజాహ్వానవశచరిత్రవిస్మృతిన్
 భ్రాంతునిగీల మత్తుగతి బాలునికైవడి నెన్ది గన్న న
 త్యంతమునదృఢతంబగుచు నాత్మకుఁదోచుచునుండవర్తిలెన్

క. ఆదిమసా కేతగ్రహ
 ణాదులు విస్మృతము లగుట నాఖ్యాగుణజా
 న్యాదివ్యవహారజ్ఞత
 లేదయ్యెను నితని కపుడు లేశం బైనన్. ౧౮౪

చ. పెనుకఁ గ్రమక్రమంబున నవీనముగా నుదయింబునొందిపెం
 పొనరె సృపాల యీతనికి నుత్తమధ్యమవృద్ధకర్మద
 ర్శనమున ద్రవ్యకర్మగుణజాతివిశేషవివేచనంబు బా
 లునకును బోలె మానసములో నిఖిలవ్యవహార హేతు పై.

క. తనకుల నామాదులు ద

క్క సశేషము నిట్లు వెలసెఁ గాని యితఁడు భూ

జనవర యవి యెఱుంగఁడ యె

దును దద్భిలు నేటిదాఁక దొరకక యునికిన్. ౧౮౭

వ. ఇవిధంబునఁ బరిభ్రమించుచు నొక్కనాఁడు గంగాసరియూ
సంగమప్రాంతవనంబు చేరి వర్తిలుచుండఁ దత్కాలంబున
దుఁగాసారపురం బరాజకం బైన సందుఁ గలముత్రిప్రముఖ
రాజపురుషులును బౌరులును రాజనిశ్చయాస్థులై యుత్త
మగజంబు నలంకరించి దానికరంబున కొక్కపుష్పమాలిక
యిచ్చి యిది యెవ్వనికంతంబున దగుల నై మనతాఁడు మ
నకు రాజని దైవప్రార్థనాపూర్వకంబుగా నియమంబు చేసి
కొని దానివెంబడి నేతేర నది యేతెంచి తనతోండంబున ను
న్న పుష్పమాలిక యీసుగ్రహనిమిష వైవ సరాజకత్వదుః
ఖదుర్బలులై యున్నయామంత్రిముఖ్యుల కందఱకు నట
మున్న యితనిదర్శనమాత్రంబున నొక్కసత్వపిశేషం బుద
యించె నయ్యుభయనిమిత్తంబుల సత్యంతసంతృప్తి లగుచు
నతనిఁ దద్గజాహునింగాజేసి పురంబునగు గొప్పచోయి
రాజ్యాధిపత్యంబునకుం బట్టంబుగట్టి తత్స్వరూపమాత్రంబ
తమకు మున్ను సత్వదాయకం బగుట సంస్కరించి సత్వదా
త్మం డని ప్రశంసించిరి యితనినామజాత్యాదు లప్పటి కప్ర
సిద్ధంబు లగుట నదియ ఖేరగుచు విక్రలం బ్రఖ్యాతం బ

తెచ్చి పట్టుకొని పాదపురాధ్యక్షుని గొట్టి భోగములను భ
వి నుచు పాదపురాధ్యక్షుని నుచు అయియును యాసపై ముని
స్త్రాధ్యక్షుని పాదపురాధ్యక్షుని కొని పాదపురాధ్యక్షుని ముగ్రము
యొన నుచు పాదపురాధ్యక్షుని ముగ్రము దత్తపురాధ్యక్షుని విస్తరింబు
గొట్టి శివముని దత్తపురాధ్యక్షుని పాదపురాధ్యక్షుని దత్తపురాధ్యక్షుని
కొను ముగ్రముని పాదపురాధ్యక్షుని ముగ్రముని పాదపురాధ్యక్షుని
క్రమముచేయుచు గురుగృహమునకు వచ్చి నామధేయ బ్రాహ్మణు
పురమున నామధేయపురమున నున్నది నిన్ను బట్టెను గట్టినది నీకు
పాదపురాధ్యక్షుని పాదపురాధ్యక్షుని యోగిశ్వరిశ్వరిభారముగడలేశ్వరి
యొనపట్టి పాదపురాధ్యక్షుని నామధేయపురమున పూర్వపురమున
పాదపురాధ్యక్షుని పాదపురాధ్యక్షుని పాదపురాధ్యక్షుని పాదపురాధ్యక్షుని
మహాయు నామధేయపురమున పాదపురాధ్యక్షుని పాదపురాధ్యక్షుని
రది పాదపురాధ్యక్షుని పాదపురాధ్యక్షుని పాదపురాధ్యక్షుని పాదపురాధ్యక్షుని

సీ. అట్లు ముగ్రహములు పాదపురాధ్యక్షుని పాదపురాధ్యక్షుని

బుగ్రము పాదపురాధ్యక్షుని బుగ్రము పాదపురాధ్యక్షుని
మహాయు పాదపురాధ్యక్షుని మహాయు పాదపురాధ్యక్షుని
రాపురాధ్యక్షుని పాదపురాధ్యక్షుని పాదపురాధ్యక్షుని
పాదపురాధ్యక్షుని పాదపురాధ్యక్షుని పాదపురాధ్యక్షుని
కని పాదపురాధ్యక్షుని పాదపురాధ్యక్షుని పాదపురాధ్యక్షుని
బహుమనము పాదపురాధ్యక్షుని పాదపురాధ్యక్షుని పాదపురాధ్యక్షుని
యంతట నిది పాదపురాధ్యక్షుని పాదపురాధ్యక్షుని

గీ. యదుకులాభరణంబున కచ్యుతున కు
పాయసంబుగఁ గొనిపోవు టన్గ మనుచు
ద్వారవతి కేఁగి యతనిసందర్శనంబు
వడసి కానుకగాఁ బెట్టె బాధివేంద్ర.

౧౮౯

చ. అనయముఁ బ్రీతితో హరియు నాతనిగానుక యాదరించికై
కొని తదభీష్టవస్తువులు గొబ్బునఁ నొక గృహచేసి యప్పు డి
పొనరుచు దండకాకృతినముజ్వలసం స్తవనీల కెంతయున్
ఘనముగ మెచ్చి యిచ్చె మణికంఠర నామునకు భరణి.

చ. అతఁడు మహావ్రసాద మని యప్పుడు దానిఁ దగ్గఱించిబా
లతఁ గనుపట్టువిష్టానికలాపము గావునఁ దద్భుజాంతర
స్థితి కిది చాల కొప్పి గళసీమన యెంతయు గుప్తము తదీ
యతరళమిందుచిద్గణము నాతనికిన్ హృదయంబునోకమున్

ఉ. ఆమణికంఠరుండు తుదయం దలఘువ్రతుఁ జేర్చె దాని నా
భూమిసురుండు నీ కొసఁగె భూరికృపాన్నతి నిచ్చి తీవు నా
కోమహితాత్మత త్తరళ మొప్పుగ నాహృదయంబునోకను
ద్దామసుబోధ నైతి శిశుతా సమయంబున నట్లు మిక్కిలిన్.

ఉ. క్షౌవరచంద్ర నీవు ప్రథమంపుజనిన్ మణికంఠరుండ వై
యావిధిఁ గృష్ణుచేఁ బడసి యంతట నిజసనంబునందు భూ
దేవవరేణ్యుచేఁ బడసి దివ్యము సమ్మణిహారముం గృపై
కావృతబుద్ధి నన్లు సఁగి యంతగఁ జేసితి నన్ను మన్ననన్.

క. ఇహ సత్యం గదలగలదు.

తరు హృదయస్థానము నాని తస్మాన్ కడ నే

గుట నేడ నేడ పోని యుత్తరా

గరు సేమ త్రేతా దేవదత్తము నవసృజా.

౧౯౪

వ. గాపున హృదయ సత్వమిత్యుగ్ధానామజాత్యాగు లేను బ్రహ్మ
గుండుట కిది యరణ్యము నాడల్లు బోధోదయా బగుటయు
నుడుగ టయు పేతస్మృతియు లని యెవ్వరు నెలుగకుండు
ట నిది సాధ్యంవ్యవహారమునుతలపున మావారిన దాచి
మృదుటలేని నాటనుండి నేటికొక నిద్రివ్యవహారం బె
న్నడును ధర్మము మటయు లేదా నేడ డాభరణభరణసమ
యంబున బ్రహ్మగవనంబున దుండుకొని చెలులు తత్వా
ప్రహారం బెట్లగింప నిది సుముహూర్తలభ్యం బ్రహ్మప్రథమ
భూషణం బనియు భవన్త్యం బనియు నత్యాదరంబున బె
ప్పించి హృదయభాగస్సృజనాయకరత్నంబుగా నిపుడు భగ
యించి యున్న హృదయ నిర్వృతికి నిపుడు నూపురంబులు గొ
నుచు సత్వమిత్యుగ్ధ జేగుదెగదిన నింతలోపలికొనునకు
వచ్చుచాటి నగునుకలిమికి నితం పంత భాగ్యవంతుడొకో
యని యొక్కొక మక భావించ నితనిజాత్యాగు లిన్నియు మ
దీయహార నాయకమాణిక్యంబుమాహాత్మ్యంబున నిట్లు చె
ప్పడోచె భూతభవిష్యద్వర్తమానభువనప్రపంచంబునందు
నెద్దియును దేవరకు దెలియవలసినయది కరతలామలకస

నూనం బై కనంబడియెడు దీని భగమునిచి నూనం దని య
 నుపమ స్తనకుంభలక్ష్మీ శైలచూటన న్నగ్నికి శైలగును గిం
 చిత్రకాశాప్రకాశరూపు బగుమ నపూర్వము నెఱుఁగనగ్ని
 హసీయరత్నమాలిక దనదానియ్యెద నెలుపలికిఁ దగ్గిచిన
 జూచి యాజగతీవల్లభుడు. ౧౯౫

ఉత్పా. తివకు మట్ల యుండనిమ్ము పొగుగఁ బుచ్చు నీనుట గొ
 ప్పప్రనె నీకు నిచ్చినట్టిహార మట్ల యుండఁగా
 నువిద దీనిమహిమఁ దెలుపు టొప్పు గాక యన బట్టి
 యవనినాథ జాణ విది యు సాయ మనుచు నప్ర్యుచున్. ౧౯౬

గీ. ఒరగుమీఁడటఁ జేరి కూర్చున్నప్రియుని
 యురము తరలంబు సోక మీ నొయ్యి వంచి
 కనఁగవలసినయది గనుం డనుచు సంతఁ
 గుచభరాలస నోలె సక్కుసను వ్రాలె. ౧౯౭

క. వనజాక్షి యిపుడు గనవల
 సినయది నా కిదియె యంచుఁ జెలుపుడు తమకం
 బునఁ గొంగిలించె నిరుగే
 లను బిగియారంగ మధురలాలసఁ బ్రేమన్. ౧౯౮

చ. మదితమి నంతట న్నిలక మానవనాథుఁడు చిత్రభూవశం
 వదబహుచేస్థితం డగుచు వర్తిల నేమిటికిం గడంగి యె

స్వయం దూరకొంటి నీలనును సభజుఁ డింద్రుఁడ జుచలాత్ముల
స్పద్యగులలెస్సగుఁడై జతనంబుననంచు లతాంగినవ్వఁగన్

ఉ. అతట నెట్లకేలకుఁ బ్రహుంగనప్రార్థన నవ్వసుంభరా
కాతుడు తేట తెల్లమిగఁ గాంచె దదన్ కకథాప్రపంచమ
శృంగము సత్య మాట మహితం బగుతతుఁడచనుభ్యరత్నసం
క్రంతిని స్మాత్ప్రదేశ మెసఁగన్మది నిగమకపాణజూచుచున్

వ. అతట సత్వహత్తుడు శాపమోక్షింబున నాబాల్యాను
భూతపదార్థజాలం బుతఁ యుఁ దనకృతన యాత్మసంస్మరణగో
చరం బగుచు నటమున్న మధురలాలసచేతఁ దా వినినపిను
కలికి నటహానుమఁ బ్రమోదంబు నద్భుతంబును నాపాదిం
చునుండ నేగుచుచి తగినయవసరంబు దెలిసి యాకళాపూ
ర్ణమహారాజుం గాంచి తనకుఁ బునఃప్రాప్తం బైనయాయెఱు
కఁతొలఁ దగిలించి మామన్యుమధురలాలస దేవరకు భిక్షు
కఁశాముకత్వంబు కడముట్ట పీనిపిందె నేమో యిట్లు శాపము
గ్గుండ ప్రితి నని యనేకప్రకారంబుల నాపుణ్యదంపతుల
సంస్తుతిచి శోభింపఁజేసినాఁటిమహారాష్ట్రరాజ్యభోగంబుకం
టె ననేకగుణంబుల నధికం బై యిప్పటిదేవరపాదపద్మసేవ
పరిపూర్ణసౌఖ్యంబు నొసంగుచున్నది యది యెల్లకాలంబు
నాకుఁ గలుగ ననుగ్రహింపవలయు నని సాష్టాంగప్రణామం
బాచరించు సతండు మధురలాలసాబంధుత్వవిశేషజ్ఞానంబున
సతని నెప్పటికంటె మిక్కిలి గౌరవించి గృహంబున కనిపి

మఱియు నభిమతవస్తుభోధిసాధ్య నేష్టల మధ్యనిలాలనాశల
రంభణసుఖంబు లనుభవించుచుండె సుస్పృహ. ౧౦౦

ఆ. ఉభయహృదయదేశయుగపస్పణిస్పర్శ
మహిమ నొక్కరొకరిమక్కువపస
లొక్కమాటె యొక్కరొకటి పేర్పడఁ దదా
శ్లేషసుఖము మిగులఁ జిత్రమయ్యె.

౧౦౧

క. శుభధర్మశీల యగువ
ల్లభయత్నముచేత నపు డిలాపతి దస్త
నభినవకౌముదికిం గల
సుభక్తి గని తదుచితంబు చొప్పడ నడపెనె.

౧౦౨

చ. అలఘుతరానుభావ యగు హైహయకస్యకహరిశక్తిచే
దెలివియు వాక్పటుత్వమును దేజరిలన్ నిజపూర్ణివసనా
బలముల వల్లకీరణనపాటవ మెంతయు మిఱచి దిద్దె ధరా
తలవిభుఁ డప్పు డగ్రసతిఁదద్దయు గానకళాప్రవీణుగనె.

చ. సకలమహిజనావనవిచారము సంధిల సంత నోలిజ్ఞు
సకలుషధర్మశోభిని మదాశయపుత్రిక యత్న మొప్పు భ
ర్తకుఁ దెలిపెన్ స్వరాష్ట్రపరరాష్ట్రగుణగుణవర్తనల్ సనా
యకవరిరంభ కాలముల నప్పటికప్పటి కెచ్చరించుచునె.

సీ. మృగమునకు నున్న యానందము జన్మ కడఁచెడిది
 ఊహించుచున్నది నీయందు నున్నచోలుల
 పుష్పములలో నున్న పరిణామములను జూచుచు
 ఊహించుచున్నది నీయందు నున్నచోలుల
 ప్రకృతియందు నున్నది నీయందు నున్నచోలుల
 ప్రకృతియందు నున్నది నీయందు నున్నచోలుల
 ప్రకృతియందు నున్నది నీయందు నున్నచోలుల
 ప్రకృతియందు నున్నది నీయందు నున్నచోలుల

గీ. మధురలాలనము నున్నది పిఠిపి శేష
 సమము నున్నది పిఠిపి శేష
 తొలిమిదాని నున్నది పిఠిపి శేష
 భవనము నున్నది పిఠిపి శేష
 భవనము నున్నది పిఠిపి శేష

వ. అంత నొకటి - నాఁడెంతయు మధురలాలనముతోడ నేరంగులమును
 నుండి సర్వజ్ఞత్వమున వ్యవహరించుచున్నాఁడని ప్రకటించుచు
 విష్ణుదేవునియొక్క తత్త్వము తలంపునగా బ్రహ్మము దక్షిణార్క
 ను బ్రహ్మపరమాత్మగా బని సంభావించుచు దత్త్రస్వస్వగవశం
 గున.

గీ. ఆదిజన్మమునను నసంతతయన
 పద్మనాభునిసన్నిధి భాగవతుల
 పదనమున రహస్యమున వాదనకథ
 తా నొనర్చుట మదియొక దలంచుకొనియె.

క. ఈవగిదిఁ దలఁచుకొన సుక

లాపంబుగ దాని సుధురలాలసముగ

లాపములచేత వినుటకు

భూపాలునిమదిని వేడ్క పొడ సెన్ మిగులన్.

౨౦౯

ఆ. ఇట్లు వేడ్క వాడమ నిందాబింబాసన

యాననంబుఁ జూచి యాస్పపాలుఁ

డాదరాతిశయము ననురాగమును గరం

బలరుచుండ నిట్లు లనుచుఁ బలికె.

౨౧౦

ఉ. ఆదిమ మైనజన్మమున నగన యేను గమాముకుందన

వాదము కావ్యరూపమున వర్తిలఁజేసితి నంచు

ల్యోదితతావకీనమధురోక్తులలో నది నీమఁగిగుణ

శ్రీ దనరార నారసి యశేషము నివ్వడు చప్పఁగాఁ దగున్.

క. నీపరిరంభణమహిమను

దీపిత మగు తెలివివేశఁ దిరముగ నది యే

నోపడఁతి కనుట లే దెడఁ

బైపై నీమీఁదితమి విభాసీలు చునికిన్.

౨౧౧

వ. అని పుకుప్రాణవల్లభునిపలుకులకు నగుచు సమ్మగువ

యోజగతీవర దేవరమది కిపు డెచ్చుది ప్రియం బదియ చే

యుట నాకునుం బరమప్రేమాస్పదంబు గావున సప్పవసకథ

యెల్ల వినిపించెద విన నవధరింపు మని పలికి తనకు సకలజ్ఞ

ననిచును బహుమ హృదయప్రదేశంబున సలంకరించుచున్న
 అప్యహరి నాయకమాణిక్యంబునకు సగజులచేసి తదీయప్రా
 క్తి కారణంబు ప్రకటించుకథాపూర్ణుని సలంకరించు మణికం
 థంబు గుహ్యుని సింహుని సుగ్రహు వటవత్ శ్రీశాయిని హృద
 యంబున దూరించి యుగంబుపరిగపర నాకు ననుగ్రహణారి
 ణి యగుచు నామ మనుచు బ్రణమిల్లి యాలక్ష్మీసారానుణ
 సానాదనంబు శోభిల్లిమణికంఠంబున ప్రకారంబున నిల్చి చె
 వ్వుచున్నది.

౨౦౩

సీ. అమృతపూరాశ్చర్యశమవిరజానదీ

చూచునగు సంతృప్తికథంబు

పరిగణనాతిగ్రహణ్యంబునబ్బద

ప్రకృతినిధినిధిపారాయితంబు

సూర్యచంద్రుని శోభనిరవేక్షణ

ప్రకృతస్వప్రభాభాస్వరంబు

శ్వేచ్ఛాగృహితసమిద్ధవిశుద్ధస

త్వశక్తినిత్యము క్షవజంబు

గీ. నగుచు బెంపొందునిశాలవేదాంతసిద్ధ

పరమకళ్యాణగుణచంద్రహృతస్త్వ

సతతసాక్షాత్త్రిగూవిభూషితనిజాను

భవనుభుతకోవిదము శోభిపరమపదము.

౨౦౪

గీ. చిదచిదీశ్వరాత్మకము నశేషజగదు
పాశ్రయము తోయహుతవహపవనవియద
హంక్రియోమహదవ్యక్తగావరణము
నగునజాండాలి కవల నజగము మోయు. ౨౧౧

క. గణుతింపఁ బ్రకృతిదోషము
లణుమాత్రము లేవు గాని యచటఁ బరఁగుస
త్ప్రణుతబ్రహ్మాదిజగ
ద్గణమహిమ లనంతకోటిగుణత సమృద్ధిన్. ౨౧౨

క. అరము నరణ్యము నసఁగా
శరధు లమృతమయము లచటఁ జలులోల్లసము
త్కరశీకరశీతలతర
మరుదురుపులకితటద్రుమము లై యమరున్. ౨౧౩

క. ఆవిష్టులోకమున నీ
మావాహిని విరజ యమరు మానితమోక్ష
శ్రీవరణరాగభాగవ
తావళిశుభలగ్నసమయయవనిక పోలెన్. ౨౧౪

శా. ఆసింధూత్రముచేరువన్ సరసి యొం డైరమ్మదీయంబు నా
భాసిల్లున్ జలనీలికాకబరికాపద్మాస్యపుష్పంధయా
లీసంవీక్షణవీచికావళిమృణాలీబాహుకోకస్తన
శ్రీసంపాదితమూర్తిముక్తిపదలక్ష్మీ, నుండలీతరక్త మె. ౨౧౫

గీ. ఆనందోజకరమౌ పొంత నతిశయిల్లు
బిల్వభూగమౌ యొకటి శోభితవలాశ
విసృజిసంయసముదయోన్మససమహిమ
నదిరధస్థితగుకపుంజ మః కంఠదవరి. ౨౨౦

ఆ. ఇంపు మీలు న నది నెంతయు సత్వృథ
శాఖ యొకటి సామనదన మసంక
మహిమతో సువర్ణమయము శాఖాత్రయీ
శోభితంబు సగుడు శ్రుతులు పొగడ. ౨౨౧

చ. నెలకొని యమ్మహీరుసామునీడను బంచశతాపరస్సుమ
ధ్యులు సుమఃసూర్ణకర్జులు భరణంబు లసేకముల్ కరం
బులధరియించి వల్లించు ముక్తత నచ్చటి కేగుటెందువా
రలకెదు రీదిగి చేయుదురు ప్రాశ్నిమ సంధిలంగావలంక్రియల్

సీ. కలికికన్య నలచూపులపేరం బన్వమ
వృపునల్లగల్వలు నైచి నైచి
మగదహసము లనుచందనోదకములు
పలుమాలు మోములం జలికి చిలికి
హారంబు లిడుచు నాహారుచిచ్ఛలమున
భుజములగదు హరిద్ర పూసి పూసి
శ్రుతిభూషణము లమర్చుచు హస్తకాంతికుం
గునుములు చెక్కిల్లం జమగి చమగి

ఆ. యలరఁజేయు నచ్చరలపిడు ముక్తిక
 న్యలను బెండ్లియాడి బులియునున్న
 క్రొత్తపెండ్లికొడుకుఁ గొమఁగులసయ్యోట;
 లాడుతద్వధూవయస్య లనఁగ. ౨౨౩

వ. ఇవిధంబునఁబరమాద్భుతంబైన యాధువనోత్తమంబునగు

గీ. ఉభయకర్మతంత్రులకు సయోధనీయ
 మగుట నామ్నాయము లయోధ్య యని నుశిగప
 వాఙ్మససగోచరము గాని వైభవమునఁ
 బ్రబలు రాజీవలోచనురాజధాని. ౨౨౪

సీ. ఘట మంచుఁ బట మంచుఁ గారుయుగ్మలఁ బెంచు
 దాష్టతారిఁ కలకు దూర మగుచు
 శ్రుతి యంచు స్మృతు లగుచు శుష్కకర్మము లెంచు
 మీమాంసకుల కప్రమేయ మగుచు
 ఝరి యంచు ఖరి యంచు జనులపీనుల నొగచు
 శబ్దైకరతుల శసాధ్య మగుచు
 మృష యంచు మిష యంచు విషమోక్తిఁ గలహించు.
 నద్వైతపరుల కప్రాప్య మగుచుఁ

గృష్ట విష్ణో హృషీ కేశ కేశవ యను
 భక్తుల కొకప్పుడును దుర్లభంబు గాక

గరగంధ్ర ప్రకృతివికారదాస్పర్శతరము

గుణిత రాసంధిగ్రహము నైకుంత పురము.

౨౨౬

చ. తదేకబింశతి చతురశ్చ సుమనసమృతగుపురగోలంకులుగౌవ్యభూములు
లు, న్వదేకపురబచ్చరాచలువనేలలు పచ్చికచోల్ల గంజి
గిన్నె, జడిగిన్నెనుపట్టణగమణిసాధములుం దలిరాకుమ్రాం
కులుం, బహితులపిండుభీతిగతభానురతత్వతిబింబజాలముల్

క. పరమసునునోమనోత్తర

గరగంధ్రామపరవికాసము దసరం

గరువపురజాతలగరిత

గరగంధ్రలగరము నగరగిరిమకు సమయన్.

౨౨౭

చ. పింగుల రచింప నేల తమవిగ తగునవ్వలసంపు గల్గెగ

స్తరికలయంపు లేల తమచోక్కపురజూపులయింపు గల్గె

గ, వృరములముగ్గులేల తమపుణ్యనఖన్యతిపెంపు గల్గె సెం

చరుడుగఁ జూపగ నొప్పగడ సమ్యులీల జరింతురంగనల్

సీ. విదలంబుడిమపేరఁ బరగుద్ధసశ్వంబుఁ

దలిరాకు నెవమున సలఘుకృపయ

దళమిమంబున నాత్మఁ గలకృష్ణకాంతియుఁ

బుప్పొప్పు నాఁ గల్మిపొలఁతిజాలి

మధుక్తతవమున సప్తద బాష్పధారలుఁ

గలికాచలంబునఁ బులకములును

సారభసంజ్ఞ సుజ్ఞానవాసినముఁ బ
రెలమివేరిట సౌఖ్యవిలసనము

గీ. వెలిఁ బ్రకాశింప నిత్యమున్మును నిజచ్ఛయఁ
గొమరుమీఱంగఁ దగులతాకుగజుప
ధారు లగుచు వర్తింతుగు తత్త్వగంపు
బహువిధోద్యానవాటికాభ్యుగ్రహమున. ౨౩౦

చ. అలిశుకకోకిలాదివపురాశ్రయలీలఁ దమున్ భజించు ని
త్యుల సుమనఃఫలాదిపరితుష్టులఁ జేయుచు వాగుఁ యము
ముక్తులకు వినోదలీల సమకుంచురు వృక్షలతాదులైనవా
రలు హరిదాసు లెప్పుడుఁ బరస్పరభక్తిపరాయణుల్ గదా.

సీ. కొన్ని సౌభాగ్యసంపన్నలక్ష్మీవగుల
భోజలాక్షాలక్ష్మీపూజితములుఁ
గొన్ని భూదేవిఃఫూర్ణతాతాక్షవి
క్షాపక్ష్మిలితగుభుచ్చవ్రజములుఁ
గొన్ని నీశానఖాంకూరవిన్యాసచం
ద్రకితప్రవాళసంతానకములుఁ
గొన్ని భాగవతగోకోన్నతకీడావి
భూషితచ్ఛాయావిశేషితములు

గీ. నగుచుఁ బరవాసుదేవవిహారకుతుక
విభవముల కాస్పదంబు లై వెలయుచుండుఁ

దత్పురోఽష్టమములు నిర్మితరవరాగ

పుష్పగనవృష్టిశీతాభాతలములు.

౨౩౨

వ. అష్టమివృష్టమస్తాభివంబులఁ గరంబు గనుపట్టునట్టియాపట్టణ
మధ్యప్రదేశంబునందు.

౨౩౩

సీ. రవిచంద్రకొటిగిరినాగ రథే రేయ

మహానీయదీప్తిసంపదలఁ బొదలి

వేదప్రసిద్ధియు వెలయునద్భుతరత్న

సంయసహస్రస్తోభమగడపమున

మహితపిఠాతియుగ్మవిచిత్రహాప మై

భర్మాగినూరిపాదములతోడఁ

జేయు పండుమాణిక్యసింహాసనమున న

హస్రదళాబ్జసంధ్యంబునందు

గీ. శేవతల్పాధిసూక్ష్మంబు సేరయు ధరయు

సీతయును భజయింపంగ లీల నుండుఁ

గేవలభ్రూపిలాసానుభావభావి

తాళిలాజాఃడవర్తనుల డచ్యుతుండు.

౨౩౪

గీ. అసహస్రపత్త్రంబు పూర్వాదిగాఁగ

నకలదళముల విమలాదినతులు నిలిచి

హరి భజింతురు చామరహస్త లగుచుఁ

గమలనిలయలీలావతారములరీతి.

౨౩౫

చ. అతులితభక్తిఁ బూర్వదిశెయగుదుననుగ్రహాయస్వగూటిఁబాఁ
గుతుకముమీఱఁగాఁబసిఁడికుంచువైచుఁగుఁగొల్పవేయు
సంతతమును మాస్తకంకణాఘాతానికాకృతానిబు లప్పిభి
జ్జతన పరాకు స్వామి యనుశబ్దములాగున నచ్చున పఁగెన్.

సీ. శయనాసనాంశుకచ్చత్రాఁడికంబులు
దాన యై ఫణికులోత్తముఁడు గొలువ
ధ్వజము వాహనము వీవసయు నాదిగఁ బెక్కు-
రూపులై గరుఁడు డాహాఢిఁ గొలువ
వఱలువిద్యాధిదేవత యైనవేత్రంబుఁ
బూని సూత్రవతీవిభుండు గొలువ
నారక్షకత్వ మింపారఁ దత్పుఁగ గాచు
కుముదాదినీత్యసంఘములు గొలువ

గీ. భవనమల దుష్టనిగ్రహంబుసకుఁ దాన
పాలుకడి యున్నయాయుధపంచకంబు
జనుజయధ్వను లెసఁగంగఁ జారపురుష
భావమునఁ గొల్పి నావేశ్వభర్త మెఱయు. ౨౩౬

మ. ర. కెందమ్ముల సడఁకించుపదాబులు
నిందువై భవము నేలుసఖంబులుఁ
గర మరు దగుచొక్క-పుఁజిఱుదొడలును
గరికరవిభవముఁ గా దనుతొడలును

బడిగూర్చున్న చుట్టూ గుఱువును
 పోదరాడి త్రువకుల మేలుచెలుపును
 భువనము గుఱుగనుపొక్కి లిప్పిరియును
 గవిలి యుగమున దసరెడుసిద్ధియును
 కరకు పువనుయ మగుకొస్తుభమును
 కెరయు పుజయినీ సంగభమును
 బ్రాహ్మణియతఁ డిప్పుడుశ్రీవత్సము
 పిగిసిల్లగఁ బర్యవసానము
 పాంక్తిగూర్చుకొ మగుశంఖంబును
 మహాసీయామనోమయచక్రంబును
 దసర నొకపిచిత్రపుసోయగమును
 సునుపువలె మహాబ్రహ్మంబుజయుగమును
 నురగతల్పుమహా సూరిదిసకరమును
 బరంగినజానువు పై నొకకరమును
 పవ్యమకరకుండలసువిలాసము
 భవ్యకపోలప్రకటితహాసముఁ
 బవడమును గణింపని నెమ్మోవియు
 నవదంపకనిభ నాసికనీవియుఁ
 చెలిదమ్మల సగుతీరుసయనములు
 బొలు పలరెడుకనుబొమలచెలువములు
 గనుఁగొన నిం పగుకన్తురి నామము

సనుషమాన మగుసలక స్తోమముఁ
 గలకల సగుచక్కనివదనంబునఁ
 ధళధళ మనురత్న కిరీటంబును
 సనుకృతజలధర మగువర్ణంబును
 నిసకోటుల సగి యెడు తేజంబును
 గలుగుదివ్యమంగళవిగ్రహమున
 సలరుభ క్తినిత్యానుగ్రహమునఁ
 బరఁగురమావిభు పరమపదేశ్వరు
 నిరవద్యాత్మకు నిత్యు నిరీశ్వరు
 నజు నచ్యుతు హరి నఘసంహారుని
 ద్రిజగన్నాథుని ద్రిగుణవిదూరుని
 నఖిలశేషిఁ గరుణైకపరాయణు
 నిఖిలవేదవర్ణితు నారాయణుఁ
 గొలిచి నిత్యముక్తులు ప్రమదంబున
 సలరుదు రక్కడ నతివిభవంబున.

౨౩౮

వ. అందు.

౨౩౯

సీ. తనవిలోచనసంజ్ఞ ధవునకు భువనస
 ర్గముఖక్రియాచార్యకంబు నడపఁ
 దనవిలాసంబు కాంతునకు శృంగారసా
 మ్రాజ్యసీతిధురీణమృతి గాఁగఁ

దశమస్థానీం నాథునకు దశాకృతి
ప్రకరణసూత్రధారత వహింపఁ
గనముష్టబలుకు భర్తకు భక్తనాత్సల్య
కర్ణికారవిశాసకారణముగ

గీ. నఖిలకళలందుఁ దోడునీ డగుచు మెలఁగు
సధిపునకుఁ బాలమున్నీటియాడుబిడ్డ
యగినిమక్కు వాక్కువ నవిరతంబు
నురము దొపక యతఁడు దన్నుపచరింప. ౨౪౦

ఉ. ఆజగ దేకమాత తగుస్త్వప్రసంగవశంబునన్ సము
ద్యేజకభూరిసంస్కృతిననదవాసలతవ్యమాసనా
నాజనకోటిఁ బ్రోచుకరుణారస మాత్మక గడుం దొలంక నీ
రేజదళాత్మక జూచి మృచుకీతి విసీతి దలిర్ప నిట్లనున్. ౨౪౧

క. దేవా యిపు షోకయర్థము
దేవర నడుగంగ బుద్ధి దివిరెడు మిగులన్
నావిన్నపము ప్రసాద
శ్రీవెలయఁగ నొకటి యవధరింపఁగవలయున్. ౨౪౨

ఉ. ఈభువనంబు లెల్ల సృజియింప భరింప హరింపఁ గర్త వై
శోభిలువాడ వీవ మధునూదన యంబుజసంభవండుఁ జే
తోభవవైరియున్ గ్రమముతో భవదీయకృపాసమర్పిత
స్రాభవు లైకదా కనిరి పన్నడ సర్గలయాధికారముల్. ౨౪౩

గీ. జీవకోటుల నుభయకల్మావళీభ

లానుభవమున దలఁ జేగ్న నాత్మఁ దలఁచి

నీవు బ్రహ్మాండస్పష్టిరతివిలయమా

లిట్లు గావించు వని నుతియుచు శ్రుతుము.

౨౪౪

ఆ. అదియుఁ గాక మొదలు తుద లేనిసుకృతదా

ప్రియలు భోగమునఁ దరింపరామి

యరసి యాత్మభోధనార్థ మై వేదశా

స్త్రములు గలుగఁజేసి తమలకృపను.

౨౪౫

ఉ. అట్టిశ్రుతిస్మృతుల్ దెలుపునట్టియుపాయము నాదరింప కి

ట్టటు చరించి ముక్తికెడ మైనజనబులఁ బ్రోచునాక, పు

న్నట్టన రామకృష్ణముఖనిర్మలమూర్తులు చాల్చి నీవు ని

న్నట్టు నుతింప నేర్తుఁ బరమేశు నకారణసత్త్వపాపగుహ.

ఉ. ఇంచుకయేని వేసరక యీగతిఁ బెక్కిలిగొట్టి పాలు ద్రా

గించువిధంబునన్ బలిమిఁ గేశవ నీవు హితం బొనర్చుచో

నెంచఁ గృతార్థఁడొకఁడొకఁడింతియెఱుంగనినమస్తజీవులుగ

గొంచక యంతకంతకును గ్రుంకెద రుగ్రభ వాగ్దవంబులోన్

క. ఇది యంతయు నీమాయా

భృదయవిలాసంబు దెలియఁ బురుషోత్తమ నీ

మదిలో నెయ్యది దలఁచిన

నొదవక మాన దని తోచుచున్నది నాకున్.

౨౪౬

ఉ. శాస్త్రం నెల్లొట్టలగుం గారుణికోత్తమ నీయనుగ్రహ
శ్రీవిభవ బుద్ధి మృతస్థగం గోరిద సర్వశేషి హ
దేవకుసో విశ్వము మగు గలదే యొకకొందఱన్ భవా
భావగుణం సంచేయభవబింబుల కొందఱజేయసమ్యతా

వ. అని యుష్విశ్వాబు సకలరక్షణార్థంబుగాఁ బరమకరుణవేద
కలితస్మాదయ యగుమఁ బలుకుతస నెయ్యంపుదొయ్యలి
తియ్యంపుబలుకుల కయ్యంబుజాక్షు డిచ్చ మెచ్చుచు న
త్యాదగంబున సుఖతృణాశిసం బ్రసాద మేమరదరహాసితలో
చనంబుల విశ్లేషించి. ౨౫౦

క. జనగుసికం బును జనసికం
దసయులను సత్కృత్యధర్మము మిగులన్
ఘన మప్రస గాన సీత
యనుపమకౌంఠ్యా ముచిత మరవిందముల్లి. ౨౫౧

ఉ. అంబుగుహాత్మ సీతలికిన్ద్రు యసంకుచితప్రభావధాన్
స్త్వంబున నే బ్రవర్తింబు సత్యమ మైసను వారిసారిక
ర్మంబులు చూడ కందఱ సమంబుగ నెవ్వధిక్రవవచ్చునెం
దుం బట్టికంచి చూడ గుణదోషవివేక మనార్యకృత్యమే.

వ. ఆర్యానార్యకర్మంబు లేచు బ్రియాగంబులుగాఁ గొనుట
కును దదాభియవ్యవస్థానిమిత్తం బైనవేదరూపాజ్ఞ లోకం
బున నిలుపుటకును గారణంబు మత్స్వతంత్ర్యంబ శాస్త్రన

వారివారికర్మంబుల మెంబడిసె యేను శుభం బొసంగెనుట
స్వాభావికంబుగఁ జెలిసికొ మ్మని యిట్లునెఱుఁచు. ౨౫౩

క. విను మల్లెనను శుభవ

త్తన కించుక బుద్ధి జనుఁడు దలకొల్పినను

త్రన యది యే నీడేర్పుచు

ఘనకారుణ్యమునఁ బ్రోతుఁ గంజదళాక్షి. ౨౫౪

చ. సుకృతములందును బరమశోభన మైనమదర్పనమున

ద్ధికిఁదలఁపుల్ జనుంబుల మదిం దలకొల్పినఁగా వలయుఁ గృపా

ధికత దళావతారసముదీర్ణవిహారము పూనుటలే దురా

త్మకులకుఁదన్మహామహిమదర్శనమున్వృథాయేల సేయుదున్

వ. మఱియును.

౨౫౫

క. అమృతపదప్రాప్తి కుపా

యము లగుమత్పూజనాదు లఖిలజనులకునె

సమకూర్పనె యుండుదు ని

త్యము శ్రీరంగాదిదివ్యధామములందున్. ౨౫౬

తీరల. ఇదియుఁ జాలక యింకనుం గృహ నెల్లజీవులఁ బ్రోవ నీ

మదిఁ గడుం దమకించి తేనియు మానసంబున నాకు స

మృదము మిక్కిలి యెంచి చూడ సమస్తజీవదయఁబుతా

భృదయ మెవ్వరి కింపు గాదు పయోజపత్తవిలోచనా.

వ. శాస్త్రము స్వస్థానమునందు జేసి యిప్పు డాసర్పపి శేషంబు విను
 మున్ను లో నున్న గుహలందుగా నేను సిత్యసన్నిధిస్థానంబులు
 గా నంగీరి. ఇట్లు శ్రీకృష్ణాకాంచీ వేంకటాచలాపహాబలపురు
 షోత్తమాదివిద్యసలంబులు కలగి సేవింప నోపకున్నను దమ
 యున్నచోటనేయుండి తత్త్వవిద్యదేశనివాసు సన్ను నిజేచ్ఛా
 నునోరంబుల దలంచి కీలు మొగిచి సన్నుభజించినవారిని
 సుసారంగులు నుస్థులపఁ జేయుదు నని యాసతిచ్చిన సంతస్తిల్లి
 యదియు చాలు ససి యమ్మహాదేవునిదీనవాత్సల్యంబు ననేక
 ప్రహరంబుల సన్నుతింపసని చెప్పి మధురలాలస యా
 కళాపూర్ణ మహారాజుఁ గనుంగొని యిది యిప్పుడు మీర
 లడిగింభ వదీయపూర్వజన్మవిరిచితలక్ష్మీనారాయణసంవా
 దకళాప్రహరంబు దేవప్రశ్ననిమిత్తంబున నిశ్చేయసను
 లభిపామంబు దొరక నేడు సుదీనంబయ్యె మదీయజన్మం
 బు సహజంబయ్యె ససి పనికి శ్రీరంగాదివిద్యదేశమహా
 త్మామునికు వెలంగిందుచు సంతభక్తివత్సలుండ వేయని పర
 మపురుషుని స్థానలోకకనాథు నారాయణుఁ దలంచి ప్రణ
 మితైఁగళాపూర్ణుడును దహాదిగా సత్వాదరంబున విష్ణు
 సేవ గావించుచు ధర్మమార్గంబున రాజ్యపరిపాలనంబు సే
 యుచు.

౨౫౯

తే. సమదము మీఁద దసయగ్రజాయమందు
 మధురలాలస మందు నమర్తనిభుల

సుతులఁ గాంచెఁ గ్రమంబున సుప్రసాదఁ

డనఁగ సరసుఁ డనంగఁ బంపారుఘనుల.

౨౬౦

క. వల పమరఁగ నవవర్షం

బులసతి దనకేళి కొదవి భోగక్రియ నిం

పలరెడున్నుగఁ జేసెం

దలఁపఁగ నిది చిత్ర మనఁగ ధర చుతఁ డేలెన.

౨౬౧

గీ. ఆయిలాతలవిభుమహనీయకీర్తి

పుండరీకంబుఁ బాయకయుండులక్ష్మి

వేడఁ దాల్చిన సంపంగెవిరులబంతి

కరణిఁ గాన్పించు బ్రహ్మాండ మరసిచూడ.

౨౬౨

ఉ. ఆయవనీశ్వరున్ విమతు లాజి నెదుర్కొనుపాటివారు లే

రేయెడఁ గల్గినన్ వ్రణము లింనుక తద్బలముతోటికిం

జేయఁగ లేరు చేసినను జృంభితతన్మదకుంభికుంభవ

శ్చాయతనిర్జరీకుచములంద యవి న్నఖిఘాతమాత్రముల్.

శా. తద్ధాటీసమచుంబులం జగలుగంధర్వాళి పాదాహతి

ప్రోద్ధాతక్షితిధూళి నింకేడుమహాభోధిన్ ద్వివన్మండలీ

శుద్ధాంతప్రమదావిలోచనము లశ్రుప్రాణిచేఁ గ్రమ్మున్

వృద్ధింబొందఁగఁజేయు మీససఖతావిఖ్యాతి సార్థంబుగన్.

ఉ. రూపవిలాసవైభవనిరూఢిన కా దసమాస్త్రకౌశలుం

డాపృథివీశుఁ డొండొకక్రియం బరికించిన మన్మథుండ యు

గ్రీపితకాంతః దద్ధనుగుదీర్ఘవిహారముచేత శాత్రవ
ప్రభుగః స్త్రిలింగపురఃకాంతఃనాంజొగుతోడఁగూర్చుటన్

ఉ. గ్రుగుడు గుగుగు డద్ధనుగుదీర్ఘవిహారము బంధులోకమం
దాగుగు సీతిమార్గసముదాగుడు లోకపవిత్రకీర్తివి
స్తాగుడు దోషదూరుడు నితాంతగభీరుడు నిత్యశోభనా
కారుడు ధర్మసాగు డవిశాగుడు తజ్జనపాలుఁ డెయ్యెడన్

గీ. అతనిగుణము లెన్నఁగఁ జతురాస్యఁడైన
సచతురాస్యగుడు ఫిషణుగుడు సధిషణుండు
భర సహీనుగుడు హీనుగుడు దక్షముఘు ల
దక్షముఘు లని ఎఱికి వేణి తడవ నేల.

౨౬౭

ఉ. పూర్ణససు స్తసర్వగువిభూషితుఁడై పాలుపొందు నాకళా
పూర్ణుకకగ్ధ ల్విసం జదువఁ బొల్పుగ సంతతి నైభవాదివి
స్తీర్ణశుభంబుకల్మి కజదీవన మున్నది గల్గెఁ గాన నా
నిర్ణయ మాద్యులెల్ల మదినిల్పివినుండు పఠింపుఁడింపుతోన్

ఉ. భవ్యత నెల్లదేశములఁ బ్రస్తుతి కెక్కుచు మీటి యిమ్ముహా
కావ్యము సుప్రసిద్ధ మగుఁగావుత నిత్యము సర్వలోకసం
స్తవ్యనిజస్మృతిన్ వెలయుతాండవకృష్ణకృపన్ బవిత్రశా
స్త్రవ్యసనాతిధన్య మగుసజ్జనకోటియనుగ్రహంబునన్.

శా. శ్రీరోచిష్టకటాక్షునీక్షజయలక్ష్మీసంతతాస్మదమో
 గ్యారాజదృఢజయూరనీటిపురబుక్క యీచాలాస్యగు
 షీరాంగోనిధికొస్తుభాయితమహాస్థేమోద సప్రస్ఫుగ
 న్నారత్నావరపాత్రగోత్రతిలకానంద్యుల కృష్ణాధిపా.

క. శోభితవైభవరూపము

నోభవ కొండాంబికాతనూభవ భూతి

శ్రీభవ పరిశమితారి

ప్రాభవ బుధవర్ణమాస రాసుసమానా.

౨౭౦

వన. శైలవరధీర నిజసంగరపరిత్రా

ణాలఘుసీచార సకలాంగనుతగోత్రా

పాలనపహార యవిభంగజయఘోత్రా

శీలసగభీర నరసింగవిభుపుత్రా.

౨౭౧

గద్య. ఇది నిఖిలసూరిలోకాంగీకారతరంగితకవిశ్వవైభవమింగళి

యమర నార్యతనూభవసౌజన్యజేషుసూర. యనామధేయ

ప్రణీతం బైసకళాపూర్ణోదయం బనుమహావాక్యం

బునందుఁ బ్రబంధపరిపూర్తిభావం బైస

యప్తమాశ్వాసము సర్వంబును

సమాప్తము.

నెన్నెల.

(గోపాల్కృష్ణోదయలఘునాట్యఖ్యం.)

ప్రథమాశ్వాసము.

౧. నిజనాటిని నాటి యగులక్ష్మి గురుగమున రాజిలుకుండుమపంకసం
కాశ్రీ శివీ కలయ... పుభమణి యునెడిదినమణిచే సజ్జనహృదయాబ్జము
సకు కాశ్వనప్రభాతరా త నొసగుకీర్తివిష్ణుత్వము నంద్యాల్కృష్ణ
స్పృహని నిత్యవైభవో పీఠం నేయుత మని భావము. ఇటు నవిరత
మనునాటి సామాన్యప్రభాతకాంతికి నిత్యత లే దనియు నీనవీననూ
నోద్యమనాటి మట్టి గాక సదాప్రకాశమాన మగుచుండు ననియు
కావుననే స్పృహవాక్పృష్టవిభుని నిత్యశ్రీవిలసితునిగఁ జేయఁ జాలియు
నై ననియు తెలియ నగును.

గోపద్యమునందు కవి నాటకములో నాందియందువలె నించుక
రావ్యాప్తమైనము గావించియున్నాడు. ఇందు లావణ్యవతీశబ్దము
కలభాగిణిని, మౌళిశబ్దము మణికంఠగమణిహారములను, నవీనాగ్గృహద
ము బాలభానుని పతి మన్నమేళురేఖను చతుర్ముఖునిచెంత మన్న
నగన్వతితో టోల్చినగంభానలకూబరలవృత్తాంతమును, నూచించు
చున్నవి.

3. శంకరశర్మగము కుడివైపున పురుషాకృతియు నెడమపట్టున నారీరూ
పమును మిళిత మై యుండుటచే నిట్లు వర్ణింపఁబడినది. దక్షిణకరము
పార్వతీహగ్వమున నున్న పయోధగమును పట్టునాసతో నటువైపు
సాగ నాయుమానామకరము దానిని సిగ్గుచే వారింపినది, అనివారణ
మునకు కాగణ ములకి యనుకొని తనదక్షిణహస్తముతో నాదా

జ్ఞానానియొక్క లలిత మగుకపోలతలమును మృదుల మగుపదతల మును తాకుచు నిజానురాగసంపదల వెలిబుచ్చునర్థవాగ్ధిశ్వరుడు కృతిపతిని కాపాడుఁగావుత.

2. అజాగ్రత్త ససగోక్తులు = మేఁద మేడ చంటివంటివారు. ఎందులకును పనికిరానివారని భావము.

౧. ఈపద్యమున కవికిని పాలుపితుకునతనికిని పోలిక తెలుపఁబడినది. (కవిపక్ష) యతిభ్రంశములను గావింపక సాగవంతము లగుసాహిత్య సంపదలను పాండిత్యంపుసాంపులను బాగుగా నెఱిగి కవిసమయముల నతిక్రమింపక మోటుమాటలచే భవ్యస్వగములను చెడఁగొట్టక మృదుపదములచే భావముల వెలయు జేయుచు నల్లికయందు చిగి సడలనీయక తక్కినగుణాలంకారాదులయందు ప్రమాదపడక జాగరూకుడై యుండుకవి కీర్తి గాంచును. (దోహక పక్ష) ఆవు నీద దీన్ను కొనుట కవకాశ మిచ్చి చూడవై నావునకుఁ గల్గుప్రేమ గుర్తించి పాలు పిదుకువేళ దాటినక కలుకుటలపులచే మొదలును బెదఱింపక ఇంపుపలుకులచే లాలించి బందము వేసుటకు ముప్పు చెందక వేఁటెట్టిల్లాటును లేకుండ జాగరూకుడై యుండుగొల్లవాఁడు బ్రీగముఁ బడయును. కవిగోవులు మెలఁకువతో వర్తింపకున్నచో కృతిగోవులు కీర్తిక్షీరములు సమకూర్చకపోవుటయే గాక వారిని పరిహాసపాత్రుల నుగా చేయు నని భావము.

౧2. ఇటు కృతిపతిచంద్రిల కభేదాభ్యవసాయము చూపఁబడినది. (కృతి పతిపక్ష) కువలయము=భూవలయము. (చంద్రిపక్ష) కలువ.

౧౩. ఇందు కవి చంద్రిని కుమారస్వామికన్న మిన్నఁగా వర్ణించినాఁడు. కుమారస్వామి ముక్కుంటిపట్టి యయ్య నొక్కతారకుని మాత్రమే జయింపఁ గలిగెను. చంద్రిఁడు త్రినేత్రపునుఁడు కాకున్నను లెక్క

లేనితాగల కథపతి యుడును. అత్రిలోచనభవుడు = అత్రిముని
కంటినుండి పుట్టినవాడు. (చంద్రుని దత్రిమునిపుత్రుడు డని పురాణ
ప్రసిద్ధి.)

30. నంగ్యాల నాగభూషాని గణ భీమలమోత వినివతనె యెల్లరాజు
లును దిగులొందగా నింబ్రాదిదిక్పతులమాత్రము భయపడకుండిరట.
అట్లుండుటను స్థాపితే కవి సుతర్కరించినాడు.

అగ్రుణు, స్వాగ్రాభవంబు, స్వ + ఆరాజభావంబు = తానురాజు
కాకుండుట. (స్వగ్రుణునకు ప్రభు నగుట అని వాస్తవార్థము.)
యముడు, మిత్తపుత్రుతన్ = చెలి కానికొడు కగుటచే. (నూర్మని
కుమారుడు డని వాస్తవార్థము.)

వసుండు, వసుణీ...చేన్ = కల్లు త్రాగినవత్త తచే. (పడమర
దిక్కు నాశ్రియించుటచే నని వాస్తవార్థము.)

కుంకుడు, ధనగుండను = ధన మిచ్చువాడను. దిక్కు = రక్షకుడు.
(తూర్పుమొదలగుదన లని వాస్తవార్థము.)

31. పగలు శత్రువులు; పటిపూట. నూర్మనిప్రతాప మెక్కువ యైన
కొలది పగ లధిక మగును గాని తగ్గదు. నారభూవిభునిప్రతాప
మున పగలు గగనారవిందమువలె వినవచ్చునే కాని కనవచ్చుట లే
దని భావము.

32. ఇందలి 'సహాయబరీదు' కుదుపనమల్కు' అనునవి తురకబంటు పేర్లు.

33. వాసిగల...తోడన్ (వైద్యపక్ష) వాసిగల = ఉత్కర్షణల, అతివిభ-
అధిక మగుకాంతి గల, అసిప్రాస + ఆదులతోడన్ = కత్తులు ఈరెండు
మున్నగువానితో (కావ్యపక్ష) ప్రసిద్ధ మగుయతియు ప్రాసయు
మున్నగువానితో.

౬౪. (రాజపక్ష) కరజ...స్థితి, ౬౫ పన్నుకలన, ౬౬ పన్ను (రాజపక్ష) కరజ=గోళయొక్క, శ్రీరామందచే (రాజపక్ష) భూమి...మున, భూమి గొప్పదగు, ప్రహేద సంతోషముయొక్క భూమి...రాజపక్షము దుటచే (నరసింహపక్ష) గొప్పవాడగు ప్రహేదను నిరసించుచు.

౬౫. సహాపాన...బులు=బండ్లంతిలో కలసి యున్న పన్నులయొడలు. అనిర్మర్యాదవైచిత్ర్య=అత్యధిక మైనవిచిత్రత.

౬౬. (రాజపక్ష) విబుధ...నన్ విద్వాముతు అభిరభూతుడగుటచేత (మేరుపక్ష) దేవతల కాశ్రయ మగుటచే (రాజపక్ష) ప...నన్ = ఇతరులకు మేలు కలిగించుభగవద్గ్రాహ్యప్రవృత్తిముచేత (రాజపక్ష) ఈ శ్వరున కిష్ట మైనవిల్లుగుటచే.

౬౭. (అరిపక్ష) స్వస్థీనుభద్రుడౌ తమ కాలాలతో పోలి గా కాలాంతము ట (ప్రత్యర్థిపక్ష) దేవతాశ్రీలతో పోలి గా ప్రేరితము, ఉద్యత కృపాబంధు (అరిపక్ష) ఉద్యతకృపా + అబంధు పోలి ఉండెన యించుకంతదయ కలవాడు (ప్రత్యర్థిపక్ష) ఎంతో ఉదయకృతి కల వాడు.

౬౮. గుడిసెలలో పెట్టుగా అయిదుమన్నులూ పువ్వలూ గుడిసె ల్వింపబడిన (తిమ్మరాజుని) గొప్పతనమును తెల్పుదుగుట్టివగు లనే డిజింతుచే వణికుమున్న శత్రురాజులసముదాయము కలవాడు.

౬౯. తిమ్మరాజుకీర్తిప్రతాపములు వరుసగా ముద్రములగు నుత్తము పగడములు నై, లోకాలోకపవ్వతిమందు సింహములగుంపును జేగురు టాలగుంపు నై, ద్విజకర్ణములయందు వింజామరలును సింహులగుపుశ్చం గారము నై యొప్పెను.

౧౩. దానవాద్య, దాన + వాద్య = దాన మిచ్చున
పును విడుచునీకు. (ప్రసాదానిదానాద్వయం (విష్ణుపద్య) ప్రసాదానియొక్క
మోక్షానినీతిక కారణ మగుట (దానోదకపద్య) స్థిర మైనమర్యాదకు
ప్రసాద మగుట, ప్రహ్లాదపోషితి (విష్ణుపద్య) ప్రహ్లాదుని పోషించుట
(దానోదకపద్య) అధిక మగునంతోవమును పెంపొందించుట, శేషభో
గపాత (విష్ణుపద్య) శేషాహియొక్క శరీరము ముగ్ధముగా కలిగియుం
డుట (దానోదకపద్య) శేషభోగపాత = సమస్త మయిననుభానుభ
వములు ప్రసాదముగా కలిగియుండుట.

౧౪. నేనే ప్రసన్నస్వమును భుజించుటచే నున్నచున్నానివిచ్చిన్న మగుపెం
పుతో విలస్లువాడు. (ఇంద్రవైభవము కలవాడనుట.)
సంతానులన్నియును కారణ మైనయద్ధంగములం దండ్రుకి లేనిచక్కని
బాంధవ్యము కలవాడు. (సింహపరాక్రముడనుట.)
సూర్యుని సున్నునున్న సుదేహమును కూర్చుటుచుండు మిక్కిలి
గుడ్డు వగుకొన్ని కలప్రతాపముతో కూడినవాడు. (సూర్యుని
సేవనున్న మి. వి. సేవనున్న కలవాడనుట.)
బుద్ధులు మొత్తము నెడిపాలసముద్రమునకు చంద్రుడగుచున్నగొప్ప
యౌధములదిల్లిలుపుచే ప్రకాశించువాడు. (ఇతనిజయములకు చుట్ట
ములుచుప్పొగుదు గనుట.)
సమస్త మునదిగ్గులకొనలయందలి రాజుల శిరఃకంఠములచే కదలు
చున్న చవులనుండున్న శ్రేష్ఠమయిన వజ్రమణులకాంతులకు ప్రతి
పక్షి యగున్న వైభవము కలవాడు. (ఇతనికిర్తిని తల లూచుచు రాజు
లందఱు ధూళిగా నుండుట.)

౧౫. పక్షాధిక్యోద్యోగము = ఉన్నతకులస్థుల సంబంధము; లభి కాక్షరములు
కలిగియుండుట. అర్థి పదమునందుకన్న ప్రత్యర్థి పదమునందు అక్షరాధి
క్యము కలదు. దానము = ఈవి; నజగుట. వాచు = జాతి; అక్షరము.

౯౦. దానవారి తొల్లి యనువంశమునం దుద్భవించి ఒక్కప్రద్యమునే కాంచెను గాని వంద్యలక్ష్మి భూపతికి పద్మముం దుద్భవించి భూసుగుల నందఱను ప్రద్యములనుగా కాంచెను. గానవారి=పిల్లలు; దానోదకము. ప్రద్యము=ఁడు=కృష్ణనిశానుకు; అధిక మగుధనము కలవాఁడు.

౯౧. (భూమిపక్ష) అనంతగిభవాధిక్యము=శీతహిమములై భవముయొక్క అతిశయము, వగ... ఇంగు=ఆగినగాహమునం దున్న శేషముయొక్క వికాసము, కులగోత్రోన్నత్యము=కులపగవృత్తుల యొక్క యెత్తు, అనేకప + అవనగుణ + ఉదారశ్చయ ఏనుగుల సంబంధమైన గర్వణ మనుగుణముయొక్క గొప్పతనము (రాజుపక్ష) అసలత + విభవ + అధిక్యంబు=అపరిమిత మయినవిశ్వైశ్వరీశక్తులు, వగ + ఆహవ + సత్ + కాశల + జృగభాంగము=శ్రేష్ఠ మయినయుద్ధములం దలి మంచి నేర్పువెంపు, వంశముయొక్కయు గోత్రముయొక్కయు అధిక్యము, అనేక + పావన + గుణ + ఉదారత్వము=వెక్కులైన సగుణములగొప్పతనము.

౯౨. సమస్తసమస్తపత్తిచే నొప్పొగుద్యుగకాపురి ఒంగారు మేడలకాలకు లనెడిచేతులు చాచి స్వర్ణపురిని చీకఁచుంగు పట్టి లాగుదు సంపద్యభివమున నీవు నాతో నేపాటి సాటివస్తునో గ మ్మని వివాదము తీర్చి కొనుటకై పురజులకిలకిల మనుగద్దెంపులతో పొందుదున్నట్లుగైదని భావము. (ఈవర్ణనము తృతీయాశ్వాసపదలమాయాసత్యగంధిల వివాదమును నూచించుచున్నది.) ఇంబము=ఆ కాశము; వస్త్రము.

౯౩. (దుర్గపక్ష) అహి=పాములయొక్కయు, మకిర=మొసళ్లయొక్కయు, ప్రచార=సంచారముచేత, కుదురాసదము=చేరళిక్యము కానిది (పర్వతపక్ష) అహిమకిర=నూర్యనియొక్క, ప్రచార=సంచారమునకు, కుదురాసదము=పొంద రానిది, సన్నపానము=శుభము; ప్రయత్నము.

౧౧౮. పుగ మనులక్ష్మి సాగ్ధ్యశయానుఁ డగుసముద్రుఁ డనువిష్ణునిపై అలల గుఱు దీక్షముఁ ప్రతిఫలించునాగ్యప్రతిబింబ మనుతనహస్తమును చాఁ పఁగా ఆఁముగ్రుఁ డనువిష్ణువు నైతము పరిఖ యనుతనబాహువుయొ క్కి బంధముచే నుభయసంధ్యలయందు పురలక్ష్మిని కాఁగిలించెను. ఇది ఒకలపుష్పకాయను పోలినధగ్ధము. ఒజ్జలపుచ్చకాయ=శిష్యుల తో పుచ్చకాయ తినరా దని చెప్పి గురువు భక్షించుట. సంధ్యా సమయముల కాంతాలింగ నాదులు నిషిద్ధములు. అది యిటు జరుగుచు న్నట్లు వర్ణించుటచే తిప్పగారులఁ బోవునంపముల నెవఁడో మన సుస్సలఁ నిడికొని కవి యారీతి నెత్తిపొడిచె నని తోచుచున్నది.

౧౧౯. చేతో...నిరీక్షులు, చేతోనామఁచిత్త మనుపేరుకల (మనస్సనెడు) విలోచన కంటిచే, ఆచలితఁ చలింప వుండునట్లు, లక్ష్మీనాథసంజ్ఞఁ గ్రీనుమాసంజ్ఞ వనుపేరుకల, ఆదిమఁమొట్టమొదటి, జ్యోతిః=తేజస్సు యొక్క, నిశ్చ ఎడ నెగని, నిరీక్షులు=చూచుట కలవారు.

౧౨౦. విమాన...పారువాలచేత్=విమానములగర్వ మడంచెడిచక్కనిచంద్ర కాంతులందు సుఖివంతు లగువిటులతో కూడి రమించునారీరత్నముల గతిగూడితములను నేర్పినపావురములచే.

౧౨౧. బాలిశ...అలోకనములు, బాలిశకేళిశత=పలువిధము లగుచిన్నతనపు టాటలయందు, అలసతా=బద్ధకముతో, లసత్=ప్రకాశించుచున్న, అచిరావతరణ=క్రొత్త గా నంతురించిన, తరుణిమ=జవ్వనము గల, తరుణి అబలరాత్రియొక్క, లోల=చంచలములును, అలసాలస=మిక్కిలి మందములు నగు, విలసనాలోకనములు=విలాసపీఠములు.

౧౨౩. అలవన్=అలచునట్లు. మన కెప్పుడు దీనిపొందు లభించునో యని ప్రలాపించునట్లు.

౧౩౮. ఆయాటం త్రిను తనబిత్తగవులు పంపిండు త్రిని చెవులు మృగముగ
యిచ్చే చికిచిచ్చేసి శిశిమిమ చానితో కలుగుచిత్తముల పొడిచి
యాగంబుమామున తా నందు ప్రవేశించి కాంచోలు.
కూరిక త్తేక త్తేక లది.

౧౩౯. అత్యుత్సాహ...నమదక్రియలతో వింతవింత లగునానావికాసములచే,
అప్పగిండ్రి...చిత్తము అప్పగిండ్రితో పాటు పిట్టలచిత్తములను
గూడ హరిపాదోచ్చే ననుట. (ఇది గురభిలోడగ్గన మొదలము)

౧౪౦. పత్తిము...నందితో కొద్దిగొప్పపారిలో పిత్తము పై కొలపివా యను
ట. పల్లకశిఖామణి=విశుశ్రేష్ఠుడు; దిగుకొలపి నిండెడిది. పత్తిము
వ్రాసినామెడంబడిక. పుష్పమునందిట పత్తిముగా నుండుగొన
బడనందులకు నిశ్చితార్థలూకము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

౪౮. రంభామనోహరా కానుడు రంభామనన్న నాకన్న చినిగూ కాగము క
లవాడు. (నలకూబరుడు అని చెప్పి కలము) రంభకు వల్లభుడైన
నలకూబరునియొక్క యాకాగము కలవాడు. (మణికింభరుడని
రెండవయర్థము.)

౪౯. దొంగ జేట్టినట్లు. దొంగకు తేలు కట్టినచో నో రత్తక యుం
డునే గాని యేడ్వడు. తనదోషమువలన తనకు కలిగిన యనగమును
కప్పిపుచ్చునపు డీసామెతను వాడుదురు.
మూడి చొచ్చి వాత వెడలడువాడు రహస్యముగా లోన బ్రవే
శించి బహిరంగముగా వెలికి వచ్చువాడు.

౯౩. తాడి దన్ను వాని దల దన్ను వాడు తాటిచెట్టుయొక్క కొనను
తన్ను నాటటిపాడు పైన వానితలను గూడ తన్ను నట్టివాడు. అనగా
సెంతయుగ్గుకు పైనను వానినిగూడ మించువాడుండునని భావము.

౯౪. నీరుకొలదితామగ చెలుసులో నీ రెంతలోతుగా నుండునో అంత
యెక్కుగ తామ పూవు లేదును. ప్రాణులు తమకై నెవరియొద్ద సెం
తనట్లు ననఁబఱుపవచ్చునో వారిచెంతి నంతవఱకే కనఁబఱుతు రని
భావము.

౯౫. వెళ్ళ నీ శని శోచిని తల జుట్టు మన్నక్రియన్. కొంత తెలిసినవా
నియ్యను శోచిని తలకు బట్టచుట్టివీరితని మల్లు మననంత మూగ్ధత
తో ప్రసక్తిమవారిపట్ల నీసామెత నుపయోగితురు.

కొప్పువాని పూగ్వజస్యములందు చేసినకర్మములసంస్కారము. లో
కములో కొందఱు శాస్త్రప్రజ్ఞులయ్యి తొల్లింటి కర్మవశమున తప్పు
త్రోవను నడచుచుందు గనిభావము.

౯౬. శ్రాంచతో...మునన్ మిక్కిలి ప్రకాశించుమేఘమువలె నల్ల నైననీ
టితో, సారావ...మునన్ ధ్వనితో కూడినయాడుతు మ్మెదలగుం
పులతో, వ్యాధిగోపిత ప్రకటింపఁబడిన, అఘన్యపాయముపాపనాశ
నము.

౯౭. మధ్యేతిగ...చాంచల్యముల్ తీరఘనదుమ నున్నబ్రాహ్మణబృందము
లచే చక్కఁగ వల్లవేయఁబడినయారణ్యకము లనువేదభాగములను చ
దుపుటయందలి యుదాత్తాదిస్వరముల తెలియఁజేయునిలాసములచే
చలించుట గలతీగలవంటి కనుబొమ లనుతలంపును సంపాదించుట
యందలి శేగ్గుతో నొప్పుచున్న నీటియలలకదలికలు కలది. యము
వాననియందలితరంగముల కదలికలు ఒడ్డునందు వేదములను పఠించు
చున్నబ్రాహ్మణులయుదాత్తాదిస్వరములను స్పష్టపఱుచుటకై చేయు

నట్టికనుబొమలకదలికల నభివర్ణించుచున్నవా ననునట్లు నన్ను పండువుగా నున్న వని భావము.

౧౨౦. శెండుగట్టులచెంతను చేరెన్ శ్రోత్రములు పులపం... సేనాపావ...ను, తగగములయందు గాలిచే కదలుచున్న శామగలపువ్వు... సీతాంశముగల ను, ఒప్పుచుండ యమునానది పాప... పశ్యంతింబింబినివలె నున్న దని భావము.

౧౨౧. శ్రీమత్... సంఘము... స్త్రీసుమేరు... డయిన చుహూ... అప్పుని... స్వామికాలిగో శ్ల నెడిన కుప్రములగుంపు. (స్వామిసాగము) నుగుని సోకునట్లు నమస్కరించి యని భావము.

౧౨౨. భువ... చునో... గొప్పసంహారము... శ్రేయాతీత చునుగో నిండినకాగిలింత చుందలితోలదగ యనుభ్రమనా సలిగి మని నెదురుగా ప్రసరించుతో...ము లనెను భువనముగా నెనుచు పో సాటి లేనిసాంపు గలది. గాలికి కదలి స్వామిపుష్కరిణిలోనినగళ్ళు నుగికింధరున కెదురుగా ప్రసరించుచుండ నాపుష్కరిణి మహాభిన్న... జనయతనిని ప్రేమ మీ... కాగిలి...చికొనుట... చేసును నాచుచున్నట్లున్న దని భావము.

౧౨౩. హరి... స్వాంతమ... విష్ణుదేవునిచే నెల్లపుడు నాశ్రయింపబడిన యగ్రభాగము కలది. (పుష్కరిణి.) విష్ణుదేవునిచే నెల్లపుడు నాశ్రయింపబడినమనము కలది. (తనువు.)

౧౨౪. భక్తి... చిత్తవృత్తి... భక్తి, జడకువ, జేడుక, సంతోషము అనుభావములనమ్మేళనముచే నొప్పుచున్న మనోవ్యాపారము కలవాడు.

౧౨౫. ముక్తి... శాలి... మోక్ష కాగణము లైనవి మోక్ష్య, మధుగ మున్నగు నేడు పట్టణములలోపల లెక్కంచుటచేత మిక్కిలి... పసిదితో నొపగుచున్నది.

... విధానము... మొక్కామహాధుని... బసడి
యొద్దొక్క... కలకుందలి... గానదితో మాతృగృహము కలకాలం
కుల... విధిచే ప్రకాశించుచున్నది.

... విధానము... అతిశయించిన కామాక్షి యను దేవతయొక్క
తిపస్సునకు స్థలసమృద్ధిని కలిగించునది. (ఇచ్చట కామాక్షి దేవి యీశ్వ
రునిగూర్చి తిప మాచరించి యుష్టార్థార్థ పడసె నని పురాణము.)
సరిగొప్ప... ద్విబాళః నదీరూపము నందివసరస్వతీ దేవియొక్క ఆశ్ర
మముచే (విగ్రహములై) ఒప్పుచున్న బ్రాహ్మణులమనున కిది.

బహ్య... మోక్షము = చతుర్ముఖునియొక్క యజ్ఞమునందలివహ
హోమముచే కలిగిన పరిమళముతో కూడ బుట్టిన శ్రీమహావిష్ణువు
యొక్క సాన్నిధ్య మనెను నదృశ్యమందకు తగినది. (పూర్వము బ్రహ్మ
విష్ణు నుద్దేశించి కాంచీపురమున సత్వమేళ మహాత్రికులు నాచరింపఁగా
జులము వదిలి రాజస్వామి యొక్క ప్రత్యక్షమయ్యి నని స్థలపురాణము.)

౧౮౨. సుమనః... పూవుల ముక్తి. మధుః... మకిరందమందు. గంధవాహ
స్పృగుః = పిల్లగాలులయొక్క చక్రము = దాటుటచే.

౧౮౩. నేనే మిక్కిలి పుణ్యనది నని వ్యాసీగంగతో మచ్చరించి నీ వెక్కు
వపవిత్రమో నే నెక్కువపవిత్రమో తేల్చుకొందము రమ్మని కాజే
యూ కాశగంగ ను తరంగము లనెనుచేతులు చాపుదు వివాదమునకు
పలుచుచున్న ట్లున్న దనుట.

౧౮౪. క్షిరంగక్షేత్రమున కియవంకల పాటుచుండు ప్రవాహము లనెడిబాహు
వులతో సంతతము రంగనాథు నాలింగము చేసికొనుచున్నదనుట.

౧౮౫. విశిష్టాద్వైతమతమున ముక్తి - సాలోక్యము, సామీప్యము, సారూప్య
ము, సాయుజ్యము అని నాలుగు తెఱఁగులు. కాజేసినది త న్నాశ్ర
యించినవారికి సారూప్యముక్తిని కలిగించుచున్న దనుట.

౧౧౬. అహమ్మతి...ము = అహంకారము నడచుచున్నది. ఎప్పుడు విలసితి...ము = ప్రకాశించుచున్నదేమోనని అనుభవకాశంబున యొక్క ప్రవాహమగును త్రిగుణమునకు పుట్టి నది నహమ్మతి నెడబుద్ధిని కలిగించెడిచంద్రశాలలగుండు 'పృథ్వీ' గల మోతులగుచలదృష్టులచే నలంకృత మైనది. (మేడల ముండ్లచే చుట్టి) కాగిపోయి ఆకాశగంగాప్రవాహములవలెను నింద్రశాలలము. దుష్ప్రస్థితిని పుచూపులు అందు తిరుగాడుచుండినపేపలవలెను ఉన్నవనినది.)

౧౧౭. సమాప...స్ఫున్ = చంద్ర నక్షత్రప్రకాశమునకు భూమిములందలి రగ్నసమాహమయొక్క కంతులతోడిమాన్వీయముతో. (వానిని జయింపవలయు ననుతలంపుతో.)

౧౧౮. నిత్య...గుంటలు = ఎడతెగక చేయుస్వచ్ఛము లు నశినియముము నవలంబించుటచే నెట్లనైనజటలతో కలిసియుండుచుండు, మిక్కిలి గుంటలము లైనసంపూర్ణకంతులగుండు సమాహమంతో ప్రసరించుచున్న నిష్పమంటలయొక్క సముదాయములు. (అవగానినగిభి) గము నిత్యస్నానములచే నెట్లవారినజడలయొక్కంతో కలియకపోయినపుకాశము లై దట్ట మైనమంటలు బయలుపెడలుచున్నట్లున్న దని భావము.)

౧౧౯. ఇందు శుకమునకు శ్రీశుకునితో నభివాద్యవసాయము చేసి యున్నాడు.

(శుకపక్ష) అభిలంబునందు = శుక మెట్టిదలను (శ్రీశుకపక్ష) భిలము గానితావులందు. (శుకపక్ష) అతి + ఉదా + ఆగమ : మిక్కిలి పెద్ద వగుచెట్లతో నొప్పువిశాలనందననముగ ఉండును.) (శ్రీశుకపక్ష) ఉదాగ + ఆగమ మిగుల గొప్ప దగుచేదసంపత్తిచే నొప్పువాద్యసునిపునః ఉండుటచే నభికానందముతో (అప్పుచుండు

ను.) (సంపద) : స... ఉల్లసిలును - దప్ప మయ న శైక్య లవిలాస
యన నానుపపుండ్రము స్పష్టపటిచి ప్రకాశించుచు (శ్రీ)శుకపక్షు
గ ప్న నమన పశ్యముచే ప్రకాశించుచులన విష్ణు... యును స్పష్టము
గానంది ప్రకాశించుచు (శుకపక్షు) విష్ణు... నన్ = ముఖ్య మైన
గూతాశాసనముల దగుటచే (శ్రీ)శుకపక్షు విష్ణుపాదములే ముఖ్య
మైనవి యున్నందు గా కలవాడ డగుటచే.

తృతీయోచ్ఛాసము.

౧౦. పాపము నీర్మూలము చేసిన పుష్పము వానిని వేరుపఱచుట అసాధ్యము.
 ౧౧. అట్లే అట్టి మూలసామ్యమువలన అపవిత్రులను వనశక్తులను భేదము
 తెలియకమునుండి గని భ్రావము.

౧౨. కీగ...విభు "నగరము" చిలుకపనువులచే సెలపొందింపబడినను సముద్రమును దాటుదు. సుగమునుండి తరింపజేయుపరత్తియు ముక్కు ధ్వజము కలవారు.

౧౩. అచ్చగణ...నికగలు=అలెనియొక్క కాళ్ళతో శృనెడుచంద్రునికాంతిచే ముకుళించినసుందర మగుచేతుల నెనుతామగపూలయొక్క గుంపునందు సుమీర్చిత లయియొప్పుచున్న ముంగురులగుంపులు కలవాయు. (చేతులు జోడించి నొసట నుంచుకొని యురెనిపాదములకు నమస్కరించి గనఁగ.)

3గి. క్రీడాగ్రము=నిలాసాగ్రము; కలయిక కోతకు. తపఃఫలము=తపస్సునకు
కలిగినలాభము; అనుభవయోగ్యము.

౨౦౪. దొంగలొకడొడిచిన గోకల్విడుతురే=ఒట్టు పెట్టినంతమాత్రమున దొంగలు గోకలనపహరింపకవిడుతురా. దుష్టులచేష్టులు ఒట్టులకు కట్టుపడవు అన నగ్రమున నీసామెతను వాడుదురు.

౨౦౫. ఒక్కదేవునిగూర్చిసత్తెదవు=కర్ము మనెడియన్నము పెట్టి సత్రమును; పోగాటములతావును. తగ్గితెను=మెబడించు, తలదనాలజడదారి = తానశ్చయు నుచ్చరించుదు రాగాలాపము చేయుతాపనుడు. (నారదుడనుట.)

౨౩౦. ఆచేతల బంధువచ్చినప్పుడు మముం గాచెదవు. నీ కంతటిగొప్పయాధికారము వచ్చినప్పుడు మమ్ముదండితువు లేమ్ము ని భావము.

౨౩౨. నీచదుటనే ప్రాణపాడిచెనె=నీకొక్కతెనే దేవుడున్నాడా. (నాకుమాత్రము శేఁడా యనుట.)

౨౪౪. కాకిదంతము=కాకికి పండ్లన్ని యని పరీక్షించుట. (వృక్షమయిన పని యని భావము.)

చతుర్థాశ్వాసము.

౨౦. ఏక...గుణంబుచే=కొంతవలకు పోలిక యుండుట అనుతప్పచే. (మణికంఠగమగిగిరిశబ్దములకు కొంతవట్టు పోలిక యున్నది. ఇట్లు కాశానంత్రమణియుగా మనస్సు పోవుచుండుట సర్వజనసాధారణము.)

౩౧. కలా...విధిని=తాతీయందనియక్షగములచే చెప్పబడినసాహసకార్యముచేత.

౭౫. వట్టిగొడ్డుతాకట్టు = పా లియ్యనిపసువును తాకట్టుపట్టుట. (తిండి దం
కుగ కాని లాభ మేమియు లే దనుట.)

౭౬. సమ...రమన్ = మిక్కిలియెక్కు వైనవూరి నేచేకలిగిన ముక్కుకు
అతిశయముచే సాటిసేని బై చలిందువన్న సు మ్మెదకదువుల ముక్కు
భ్రమణములచే నిం సైనపుప్పునప్పుచే.

౭౭. శునాశున...గన్ = మేనుబృందములమొక్క గొప్ప వై యుగ్మలేని
గజ్జాగజ్జ మనుభవములతో కూడుటచే అధిక మైన కిదలు చున్ననీ
టీమొక్క జలజల మనుచప్పుగ్గు కలప్రవాహములచే నీటిలము లగు
చున్నటీము, పగవతిములనుండి జాలుచున్న మొలముక్కు ఘోరంఘోర
ధ్వనులచే భయంకిర మగునట్లు.

౭౮. ఉదధి...లతంబు = మేనుములు సముద్రోదకంబులతోసాటిని లెక్కి
వెడలగ గ్రక్కినబడబాగ్నిశ్వాలలా యనిపించుచున్న మొలపుర దీక్ష
లు కలది.

నిరాత...తంబు = పిడుగులచప్పులచే చిల్లుపడబ్రహ్మాండములమొక్క
వెలుపలినీరే యిది యనుభ్రాంతి పుట్టించు నీటిభాగలతో బలిసి
యున్నది.

నిర్జాడ్య...గవము = పెద్దపెద్దయములధ్వనిచే తిగస్కరింపబడినప్ర
ళయకాలభైరవునితప్పటధ్వని కలది.

యంగూ...గణము = యంగూ మారుతముమొక్క మొత్తిడిని జాటి
పడిపోవుచున్ననక్షత్రములా యన్నటు లున్నవడగండ్లు కలది.
శునశునాశునసంశుమ-దట్ట మగు మేనుబృందము.

౭౯. సద్యః...తంబు = తత్క్షణము మొలక లెత్తునీగ్గుచే నలంకరింపబడినది.

౧౯౦. ఉద్ధృత... శాస్త్రములు = గర్వింబిన శత్రువులవత్తుకల నుత్తరించుటయం గు నేగృహి యగునీ సతిలిమిని.

౨౦౦. అతీత... భావశ్రేయములు = గుర్వినియొక్క కిరణసమూహముతోడి సేనా ముచే కలిగింపఁబడిన తీతతలు కలది. (తరంగములనుండి గాలివలన రేగిన గుంపులు సూర్యకిరణసంపర్కమున తీతత మెఱుముచుండ సముద్రుఁడు తనగొన్న కిగత్యమును వైభాగమందు కూడ ప్రకటించు చున్నట్లున్నదని భావము.)

౨౦౧. కుండలితాంగభాగి = చుట్టగా నున్న పాము. (భయంకర మగుతిమి తన శిరోగ్రాహములనుండి యెగఁజిమ్మిన నీరు చుట్టచుట్టకొని పండుకొని యున్న సముద్ర మనుమహాసర్పము ధిసున్న తనపడగయెత్తినట్లుండె నని భావము.)

౨౦౨. బడబొగ్గి యనుదుస్సహ మగువిరహాగ్ని లోన రగుల్కొనుచుండ తాళఁజాలక సముద్రుఁడు రసోల్లసిత మై సప్రేయసి యగుసురనదిని రేగిలించుటకై తరంగము లనుచేతులను చాచు చున్నట్లున్నదని భావము.

౨౦౩. గసోల్లంభజాధికతన్ = శృంగారమును వెల్లివిరియించుటయొక్క అతి శయమును, (నీరుపొంగుటయొక్క అతిశయము అని అర్థాంతరము.)

౨౦౪. సముద్రము అధోభాగమున పండుకొన్న విష్ణుదేవునివలెను నీరు త్రాగు టకై వంగిన మేఘములు పురుషాయికంబునందలి తొందరచే వీడినట్లొక్క దేవికొప్పువలెను మెఱుపు లభివ్యక్తము లైనయా మెళిరేర కాంతులవలెను ఒప్పారుచున్న దని భావము.

౨౦౫. తతో... వదుఁడు = ఆ మెళుంగారచేష్టలచే చెల రేగిన మన్మథునికి లోఁ బడినవాఁడు.

౨౦౮. కిసలయ...యందన్ = చివుళ్ళనూ పువ్వులయూ మొత్తముచే వ్యవస్థ
మైన అనేకము లగువనప్రజేశములతో ఇంపుగులుకుమన్నక్రొత్తగా
దరిండ్లయందలి కొనియాడ సగిసలావులందు.

పంచమాశ్వాసము.

౧. శ్రీ...కైభవమకుచేరునిప్రసిద్ధిని నిగపించుటయందు సేగవృత్తిలప్రసగ్ధమాన
మగుధనసమృద్ధి కలవాడా.

౧౩. అరవింద...చేతన్ = తామగపూలగ్రాత్రవాసనలగుచువుచే మెల్ల నయిన
వాయువులవలన కలిగినసంతోషములచేత.

౨౦. అధర...నన్ = మోపిపల్లార్తునకు తాళజూలకపోవుట నభినయించుట
చేత.

౨౨. స్రభూ...కర్ణిక = కనుబొమలవిలాసములతో కూడిన కనుగొనలచే
నొరపిడిపెట్టబడినకర్ణభూషణములు కలవి. (ః) గంటిచూపులు వృ
సరింపజేయు చున్న దనుట.)

౪౩. నిరవ...నన్ = అత్యధిక మైనయనురాగముయొక్క పుట్టుకచే కప్పిపు
చ్చరానియట్లుగా మొలకెత్తుచున్నప్పుడు వైసనవుముక్తి కాంతిచే
మిక్కిలిచక్కనైనరోషముయొక్క స్ఫురింప జేయుటచేత. (అపలు
కులు వినగానే వాణికి ప్రాణేశ్వరనిపై అత్యధికముగ అనురాగ ముద
యించినది. తోడనే ఆపురొంద మన్న వాగక నవు వచ్చినది.
అంతలోనే యామె తెచ్చికోలుకోపముతో కనుబొమలు మడి
చినది అని భావము.)

౧౬. వెను...గదా. ఇచ్చవచ్చినటులు తిరుగుచు నోటికి వచ్చినట్లు ప్రేరే
డుస్వభావము కలదాన వనుట. (అదరు బెదరు లేక నోటికివచ్చినట్లు
వదలకునీ కిటిచేష్ట లసాధ్యములా అని భావము.)

౧౭. 'వసుక' నే 'చప్పిక'భయం దేపేరులు ఏజాతులు ఏక్రియలు వ్యక్తము
జ్ఞానము అని రెండు తప్పక జణుగు నవియే. కథ కాన జరిగినట్లు
చప్పికక్రియ లన్నియు ముందు జణుగునట్లుగా నెంచు మని బ్రహ్మ
చెప్పెను.

౧౮. నిజ...కంకురింపు పూలగుత్తులవంటి తనవఱ్ఱో జములతో సాటివచ్చు
చెంగల్వరేఖలతో ఒప్పు చున్న బంటిని.

౧౯. తత్కథా...చేసే అబాలిక కథచెప్పుటయందలివిలాసముచే కలిగిన
మంగళభాగమునయార్యమయినచేత.

౨౦. కాగదా...నీ సగన్వతీముఖప్రతిబింబము మున్నగువానికి కళాపూ
ర్ణుడు మున్నగుపేరు వానిపనులు కల్పించుట యనువిలాసము.

౨౧. వగణ...సాపురము ప్రాకార మనునెపమున ఒప్పుచున్న పవిత్రమైన
లక్ష్మీదేవియందయ కలది.

౨౨. అగడ్త తనలోని తెల్లకలువలు తామరలు మున్నగువానితో భేద మనన
సహజవర్తనలు సాటిరా నని మధురమతములు కావించుచున్నచో
సలు కారండవములు వెలద లగునీటిపట్టులకలకలములవిలాసముచే
నస్వ చున్న దని భావము.

౨౩. ఈపురమున మణిమరుము గ్రనమహోన్నతసాధములపై విహరించు
వనితామణులతమ్మలంపుకమ్మతావి యొక్కంతదవ్వల మన్నవియచ్చ
యలది గ్రుముల నానంద మిగుగూర్త చేయు చుండు నని భావము.

౧౩౧. సనాభి = బంధువు; బొడ్డుతో చూడవని. ఆకమునము = న్నియు
తమబంధు వైననడుము చిక్కినపుడు తామును చిక్కియుండి ఇప్పు
దానడుము బలియ నాగంభించినతోడనే తామును బాంధవ్యమున జూ
చ్చినవి. కతిసాత్మక మగుచనుగవ నడుము చిక్కినపుడు తాను
చిక్కకపోవుటయే గాక అది బలిసినపు డ్దోష్టలేక ముగము (చాచు
కము) నలుపుచేసికొన్నది. (ఆగర్భణినడుము లా వైనది. చాచుములు
నల్లపడిన వని భావము.)

౧౩౨. పయోధరంబుల మొనలు = మేఘుగదములు; చనుముగలు. కప్పా
రు, కప్ప + ఆరు = నల్లపడు. లోకములో మేఘములు నలు పెక్కు
సమయమున చంద్రబింబము పండువ న్నిలను ప్రకంపితము పగులు.
కానియాకాంతముఖ మనెడిచంద్రుడు పయోధరముల మొనలు నలుపె
క్కినపుడును కార్తికేయూరిమనాటియందును గాఢములను ప్రసరిం
పచేయుచునే యుండెను. (సానగుణమును కర్మబద్ధిదిత్రియైత్రన కల్గు
చుండునుకదాయని తాత్పర్యము. సాన మనఁగా అనానము. ఈపయో
ధరములను నుధాంకుబింబమును ఆకాశమందున్నవి కాని స్త్రీ గుంపము
గుప్తానాంతరమందున్నవగుటచే ఇట్టివైచిత్ర్యము కలిగినవి భావము.
జలబిందువులు పద్మపత్రిమందును శుక్తయందును పడి పువ రూప
భేదమునొందుచుండుట ప్రసిద్ధమే.)

౧౩౩. ఇందు కృమాన్వయము. రాగములేని నృపదుము, అన్వయము లేని
మాట, హింస లేనికరీరస్థితి.

౧౩౪. విజాతీయజ్ఞానవాసనను నిరసించుటచే (తెల్లభాగము), అనిచ్చిన్న మై
ప్రవసించుగొప్పసజాతీయజ్ఞానమే ధ్యాన మనుట.

౧౮౧. నీల...లము నీలములు క పులు అ నెడిపి కాశించుచున్న త్నములచే
 - శ్రవణములుగా చేయబడినచటియలు కలది. (ఈశ్వరుడను ఒప్పిద
 మున గొన్నియులు అలగిరింపబడినచటియ కలది.)
 సేవ...సేలము సేవించునదిక ఇష్టఫలంబుల నొసంగుకార్యమున
 కల్పశ్చ మయినది.

౧౮౨. అనుగ...కితుకంబులు=(1) ఇతిగరాజులయొక్క తలలచే నాదరించు
 టకు తగిన కాశ్యమందులు (2) మిగిలినపవ్వతములయొక్క శిఖరము
 లచే ఆదరించుటకు (పోలుటకు) తగినప్రత్యంతపర్వతములయొక్క
 నితంబప్రదేశములు. వింతపువ్వల విలసిల్లునము లనెడిపలురంగులను
 గాలులు కూర్చునపచ్చపట్టుచొక్క తొడిగి జేగులుగలచటియ లనె
 డికుంకుమపుష్పపుత్ర పూసికొని నెల్లనికాంతు బుల్లసిల్లు నెలయే
 ల్ల నెడుముత్యాలహారములు ధరించి నలురంగుల గలచేరుపునెల
 గునుసింగ పుగద్దును నధిష్ఠించినయీలైలరాజమునకు మధ్యాహ్నాశోభ
 కరీటము నుడుమపరిచారము గుడుమన్నది. (నడిమింటిసూర్యుడగిరిసా
 గ్వహారమునిగలనై కరీటమువల నొప్పుచుండు నని భావము.)

౧౮౩. ఈపర్వతప్రభువు (తనచుట నున్న) పాశాతంగ యమనెపమున
 గండంబుదేగము నొక్కగానిని ధరించుచున్నాడు. అందు చాప
 లు లనుమిమిచే మొక్కవచ్చినతక్కినపర్వతములప్రతిబింబము లొ
 ప్పమిన్న కని భావము.

౧౮౪. బహి...బయము బహుపలను లోపలను ఉండ శత్రువులనమాహము
 యొక్క గొప్ప. (బాహ్యశత్రువులను అంతశత్రువులను జయించుట.)

౧౮౫. మదితగకగ్మకర్మమునను నాకంటె అనుగ్రు కగ్రముగా కల్గుటచేత
 సైనికుని. (నన్ను కాక తక్కినవారిని జయించుటచేత నెనను)

వష్టాశ్వాసము.

౧౭. దోస్సుమధిక...హతము-బాహువులమొక్క మిక్కిలియొక్క వైన చుఱుకుదనముచే అబ్బుగము కల్గించు నేర్పుతో గొప్పపనిచేతి ప్రకాశించుచున్న భయంకరమైనకత్తియొక్క అందులొక్క విహారముచేత కొట్టుబడినది.

కులిత...ధరంబున్=పోల్చబడిన తిక్కవకానిపువ్వులమొక్క కాంతికల (పువ్వులకాంతిని పోలియున్న కాంతికల) ఏదుముండ్లతోపుల భారమును వహించినపర్వత మయిన. (అట్లు కనపడుచున్న ఏదును కాంచెను.)

౨౩. దొంతుల కోపనిగుదియులు గలవె కుండుమగుసలను పగులఁ గొట్టలేని దుగుకట్ట లుండునా. (నీయట్టియల్పసత్త్వలను బయలుపడుతును మా జాతివారు చాలరా అనుట.)

౩౧. పేదకోపము పెదవులచేటు. బీదవానికి ఇతరులపయి కోపము వచ్చిన పండ్లు బిగించి తనపెదవులనే కొలుకుకొనును గాని ఇతరుల సమయము చేయఁ జాలఁడు అనుట.

౬౯. పిడుగుపాటినడొంక-పిడుగుపడుటచే కాలిపోయినద. (డొంక అనుటచే పిడుగుపాటువలన వెంటనే చచ్చుమగు నని భావము.)

౮౮. సమస్తోపమనోనురాగతన్=చక్కనియొక్క వైనమనస్సునందల్లిపేమ కలవారగుటచే.

౧౧౨. విపుల...సంగతిన్=పెద్దదగుచేపతలయందల్లింధములనుండి వెలుగు రింపబడిన దైవైకి పోవుచున్నవిస్తూల మైనగొప్పనీటిపల్లవతోడి కూడికచేత. (పెద్దచేపయొక్క కిరారంధములనుండి వెలుగుడి నీటితో

నూడ వైచగయునున్న ఆమగువలు నీరు త్రావి యాకసమున కెగ
గనుచున్న పేసోములలోని మెఱపులా యన్నట్లును, ఆకాశగంగపయ
సముద్రగంగలొనిమ్మవసంతమా యన్నట్లును, మింటివైపునకు వ్యాపిం
చునడబొగ్గియున్న పొగతోడినుటలూ యన్నట్లును, నదీకాంతలకు
తన యనురాగ మనుబరగాగముముక్కు మేలిమిని తెల్పుటను సము
ద్రగండా గీతన యూపిడి రాత్తివైగేతలా యన్నట్లును ప్రకాశించి రని
తాత్పర్యము.)

౧౨౦. చాస్త...సమృద్ధి చేతిగోళ్లనుండి ప్రసరించుచున్న కాంతులయొక్క
సముదాయమువలన వెల్లిరించిన తెల్లని కాంతియొక్క ఆతిశయము.

౧౨౧. ఇని నిమానగు గున్నదిశ్యమిగునముసల్లాపము. మొదటిది ప్రియుని
మాట. పిమ్మటిది ప్రేయసిమాట. చివరవఱకు నిల్లే. (1) ఆగు. నీయా
టపోయినది. పండెను గోరింకకు. (2) (ఉడుకుబోతుతనముతో) పిట్ట
లుభియపడును. మెల్లగా మాటాడుము. (1) నీసారె నాచే జిక్కి
నది. సారె పొదికి; గోరువంకపిట్ట. చిక్కను=దొరకినది; కృశించినది.
(ప్రియునిభావము నీపొదికి నాకు దొరకినదని. ప్రేయసి రెండవయగ్ధ
ముచేసి దీనినూడు నీవు తిన్నందున గోరువంకపిట్ట కృశించిపోయినది
అన్నది.) (1) అదిగో, దుగ రెండు (రెండుపడినది.) తివకుమీ=లాగి
నేయకు (అదిగో పాలిండ్లదోయి అది మఱుగుపడునట్లు పయ్యెద
లాగకుమీ.) (2) బోను ఈపొదికి నీచిత్తము నంటినది. నీ కీదుగమీ
ధనే బుద్ధి. (1) ఇనుమఱు దంచిన నెసటిపోతలు = రెండుసార్లు
నిన్నొడించినందుల కెంత కొలు కొలు. (2) కానిమ్మ. ఓడినప్పుడుడుక
వచ్చును. (1) ఈదంటమాటలెచ్చట నేర్చికొంటివి. (2) నీదగ్గఱనే.

౧౨౨. అట్లు...కాళికలు, అట్లు=పొదికలయొక్క, పాతి=పడవేయుటకల,
శయ=శ్లేథియందు, లబ్ధ పొందఁబడిన, సుసంగమ=చక్కనికలయికగల,

౧౨౭. పగ...భవము పెండ్లితో ఆకలిమింపబడియున్న (కలిసియున్న) పెండ్లిగలభవములనీడలను చూచుటచే ఆమృతము గొప్ప గొప్పగా యిచ్చుటకల క్రొత్తదయినయానందము ననుభవించును.

౧౨౮. ఇది ఆచ్చతలగుపద్యమును సంస్కృతశ్లోకమును కూడ నై యున్నది. పెండ్లిగలపద్యము పీఠిప్రశ్న కుత్తరము. సంస్కృతశ్లోకము ప్రభువునకు హితోపదేశము. నానియగ్ధము ౧౨౭ వ పద్యమున వివరింపబడినది. ఆచ్చతలగు గయినపుడు పదవిభాగము.

మాయాన, చు, నీవు, ఏ, రాయలవు, ఐ, కావన్, దేవరా, జే, జే, జే, మాయానమని, అనినయది, పాయక, సంతోసము, ఉన్నపలను, ఇలసామి.

లగ్ధము:- దేవరా=ఓప్రభూ, జేజేజే=జయము జయము జయము (రాజులందరికంటె అధికుడవు కమ్ము.) ఇలసామి=ఓభూపాలుడా, నీచే, రాయలవై అధిపతి వై, కావన్=కాపాడుచుండ, సంతోసము, మాయాతుమలు మామనస్సులను, పాయక=విడువక, అనినయది=ఆశ్రయించినది (నిందియున్నది.) ఉన్నపలము=తక్కినకాగ్యసిద్ధియును (అనినయది.) మాయామృతము=మాతల్లిమీద ఒట్టునుమీ. (ఓరాజా నీవు పరిపాలనము చేయుచుండ మామనస్సుల కానంద మవిచ్చిన్నముగా కలుగుచున్నది. సర్వకాగ్యసిద్ధియు. నగుచున్నది. ఇది సత్యమునుమీయని తాత్పర్యము.)

సంస్కృతమైనపుడు పదవిభాగము.

మా, ఆయన్, మాన, సునీచే, రా, అలవా, ఏకా, అవత్, ఏవ, రాజే, అజేజే, మా, ఆయాతు, మలాని, న, యది, పాయక, సంతో, అసముత్, న, పల, మిల, సా, అమీ.

అర్థము:- (కోభా నీవీ యస్య సమనీవి తస్య సుఖ్యుః) హే సమనీవే= మంచిమూలధనము కలవాడా, అయిన నాబడిని, మామనగార వింపకుము. (రాబడిని ముఖ్యముగా నెంచి మూలధనమును విచ్చింప కుము.) రాధనము, (నాద్యతేలవః యస్యా సా) అలాగ నాశము లేనిదియు, ఏకాముఖ్య మైనదియు, అవశేషముతో + ఏవ కాపాడు నదియు (అగుచున్నది.) (అజం యః తీతి కుర్వాన్ తస్మాత్) అశేషే శ్రీహరిని పూజించెడి, రాజే=రాజుకొలుపు (రాజుగనుగొని) మా అత్తీ, ఆయాతు=వచ్చును. మలాని పాపములు న (న + అయాతు) రా కుండును. పాయక=ఒకగ కుడా, సంతక, సజ్జనులు (విగ్రహములు) యది (వచ్చినట్లయిన) అసముత స తోషముతో కూడినవాడై వై (సంతోషము లేనివాడై) నపల తొలగిపోతుము, మిల (చాగిని) కలిసికొనుము, సాఅలత్తీ, ఆమీ గువిగ్వాగుమి. (విద్వా సులు సాక్షులత్తీస్వరూపులు.)

౧౭౩. ఇది మొదటినుండి చదివిన తెనుగుపద్యమును చివరనుండి చదివిన సంస్కృతశ్లోకమును అగును. సంస్కృతశ్లోకార్థము ౧౭౭ వ పద్యము నవివరింపబడినది. తెనుగున పదవిభాగము.

తాను, వినువారికిన్, సగవి, కన్, భావనతోన్, అనున్, అతివిభా విసులేజా, దేవరగౌరవమహిమన్, అ, మావలసినవిత, మరిగి, మాకున్, అధీశా.

అర్థము:- అతివిభావిసులేజా=ఎక్కువగా వ్యాపించుట్టిచక్కనిప్ర తాపము కలవాడా, అధీశా=ప్రభూ, దేవరగౌరవమహిమన్=ప్ర భువులయాదరాతిశయముచేతనే, మావలసినవిత=మా కావశ్యకమగు కవిత్వము, తాను=స్వయముగా, వినువారికి, సగవిగన్=అనుకుల్యము కలుగునట్లుగా, భావనతోన్=తలపుతో (తలచినంతనే) మాకు, మరిగి=స్వగీనమయి, అనున్=అక్రయించున. (నుమ్ములొందుననుట.)

(ఓమహాగౌరవం దీక్షావారి చూడరాతిశయమున వినువారివీనులకు విం
గుళువులపైవైయు మా కలవడియున్న దని భావము.)

నలస్కృతియున పదవిభాగము.

శాధ, శాన, కుంభ, ఆగరి, మత, వికినసి, లవమాన, మహిమవరగౌరవదే,
జాతే, సువిభా, ఇతి, నా, అతి, నవభా, గవి, రసకి, వా, అనువితా.
అగ్రము: ఇన ఓప్రభూ, కుంభ=భూమిని, ఆగరి=పద్మతములున్నంత
కాలము, శాధ. పాలింపుము. మత=ఓంఘటా, (జనసమృత్తుడా)
వికినసి=మిక్కిలి ప్రకాశించుచున్నావు. (లవస్య మాన ఇన మానః య
స్య సః రిస్య సంబుద్ధః)లవమాన లవునివంటి చిత్తాన్నిత్యము కలవాడా
(నాం ... తత్ గౌరవం చ వరగౌరవమ్ తత్ దదాతీతి వరగౌరవదః
మహిమ్నా వరగౌరవదః మహిమవరగౌరవదః తస్మిన్) మహిమవర
గౌరవదే=గొప్పతనముచేత ఎక్కువమర్యాదను కల్పించునట్టి, సువిభా=
మంచిప్రభువు, ఇతి=ఈప్రకారముగా, జాతే (సతి)=కలుగుచుండఁ
గా, నను=ఓయీ, నా మానవుడు, అతః=చీనివలన (యీరాజగౌర
వములన) (నవా భా యస్యసః) నవభాః=క్రొత్త తేజస్సుకలవాడె
యి, రసకిర రసములను (శృంగారాదులను) పెదవల్లెను, గవి=వాక్కు
(కలుగుచుండఁగా) అనువితానా స్తోత్రముచేయునివాడగునా.
(ఉద్యోగబుద్ధియుండగుసత్ప్రభువు గౌరవము నొసగి పాలించు
చుండ రసోదంచితము లగువాక్కులు కలమానవుడెవ్వడను స్తుతింప
కుండు నని భావము.)

1. ఉపనయము యశ్యసనిదలడువలె నుండెను. అందు మొగలి చెట్లనడుమ
పెద్దగ పెరిగి చిగిర్చియున్నక్రొత్తావులు తోపురంగుడేరాలును;
మత్తలి జామ్యని గొదపెట్టుతుమ్మెదలబారు ఇనుపగొలుసులను, చి
వురులడుగావి తలపై సిందూరమును, పయిభాగమునందలిచివుళ్లయు
పువ్వులయు ఆకులయు వింతరంగులసొగసు పై కెగఁజిమ్మినకలువ

తీగలగుంపును, ఓడిక బాకట్టుపూదోన మద్యగాఁయు, గాలిక రంగిన
పువ్విడి ఎగఁబొమ్మిననుమ్మునుగా పోషిలు వనుగుగున్నలు; దట్ట
మైనయాకులతోను చివుళ్ళతోను నొప్పవలగు పచ్చలును ఇంపు
లును చెక్కినజీనితీగ మోడిపనియొ, రుద్రాస్త్రిలను ప్రోలుచున్న
పూలగెలలు జాలరులును, ముందుప్రక్క నున్న దివుళ్ళు రుద్రపురు
వురంగు కలజీనిమోదిపకపునుగా ములపొదలు గుఱుగులు; దట్ట
ముగ అల్లకొన్న తిములపాకులతీగలు తెల్లతలగుడ్డలును, పూలగుత్త
లు అందు చెక్కినకుచ్చలునుగా పోడిప్రూకులు గొధులు; శుకపిక
కారి కారవము కోలాహలము నై యుండ నని భావము.

౨౨౬. తరంగ చలనములచే కలిగినతామరపూలకదిలినలు హస్తపశ్చాసములవల
నొప్పచుండ హంసలు శ్రాంచములు మున్నగులపడులకోలాహలమున
పద్మాకిరము కామకాస్త్రప్రసంగము గావించుచున్నట్లుండ నని
భావము.

సప్తమాశ్వాసము.

౧౨. ఉపరి...చేతనవైభాగమున కావింపబడినపువ్వులగుంపులచేతి మి
గుల ప్రకాశమానమైన దగుటనుబట్టి. (ఉపరిభాగమున ముడిచిన
పువ్వులు దంతపుపిడివలెను వాలుబడ మన్మథునిచేతిక స్థిరలే నుండె
ననుట.)

౧౩. ఓమన్యథాయంచు=జేసు కారు అనిపలుకుచు, తనిపారపుజడి శిగ
వారమున నారంభించినపెద్దవాన.(విడువక యుండున దని దీనిభావము.)
బుధప్రకాశోదయంబు=బుధగ్రహమునకు వెలుతు రుదయించుట.

(అప్పుడు చివరి నూతననిచ్చేయన సందరించుచును. కావున నతః
పాపము దక్షిణమును కానరాదు అసంభవ మని దీనిభావము.)

౨౭. కోటికిఁ గాదగలదు. యెక్కువధనము కలిగియుండు నని భావము.

౩౧. నేలకుఁగోలకుఁదచ్చు పలువిధముల పోలి పెట్టు.

౧౦. హరిద్ర... పోలి పసుపుతో కూడినమణులకాంతిని. గృహ...
కుమతన గృహాలగ్నముల మేవలచక్కదనమును అభినయించు సావ
ర్థ్యముతో. నిత్యోత్థినియు లైసగృహద్వారముల కిరువైపులందు, హస్త
లేతపోకె పట్టు తమపండ్లు పసుపుతో కలిసినగృహాలగ్నములకంటెన
గమలాలగ్నము పోయిచుచుండ వారి మేవలచక్కదనమును అభి
యంపఁ దలంచి మేవ లేత్త యున్నవా యన్న ట్లోష్ణమందును
(దానముజేసియే యీపురికి క్రిముకకంతో తరపుర మనుపేరు కలిగి
దనుట.)

౭౮. అగ్నిలో లాజలు పేల్చినపు దాపగుపు కోమలము లగుచక్కనిచికి
ళ్లతో నుల్లసిల్లుగ్రామ్మవిగున్నపై గాలిక కదలి పువ్వులు పెదచల్ల
సన్నపో జాబితీగనగ విలసిల్ల నని భావము.

౮౬. చిత్రః చిత్రానామ్నోత్తము. కింభూషణం పదాణుకళలతో నిండి
వాఁడు. రాజు చంద్రుడు. (చిత్రానామ్నోత్తము పూర్ణచంద్రునితో
కూడియుండునమయము (చిత్ర)పూర్ణము) లోకమునకంతితును గోప
హ్వయము. (పండుగు) అట్టిసమయమున (వసంతయుతువునందు) మన
భుండూ పబ్బుభిమట యాశ్చర్యము కాదని యర్థాంతరము స్ఫురింప
చున్నది.)

౯౧. జాదుప్రసాదము. దేవతాప్రసాదముగా లభించినవస్తువు అలంకరి
చికొనదగుజాబిపూవు లగు ననుట. (విహికపారిలొకకి సోఖ్యములః
రెంటిని తెలుపువిషయమునం దిది వాడుదురు.)

౧౧౩. మన్మథుడు కితావూర్ణునియొక్క మున్నెముకను చూసి
తో కింపు నెడిశెల్లమును పోషింప ముఖ మును స్రువన క్రి
మావగా (చంద్రశంఖములు రండును సమాద్రము చంద్రబిందులగుటచే
దానిబొగ్గు లతనికి తెలియు ననుభవమున) "అయ్యో కుంభ లాసడి
మేఘములను దాటి వచ్చి దానిని పట్టెనట్లు పుట్టి. అందుకు భయము
వలెను ముగ్ధము చాగ్రునికలను పిరుగులు మేఘము వలె నున్న వనుట.)

౧౧౪. సీమంతమునంబలి ముత్యావళియును కన్యకానింపుచు ట్లును దాచిన
చేతులవలె నిప్పుచుండ ఆకాంతామణిని నొకఁడును భోజనమును అధిక
మగు అనూయతో క్రందను మోచినా పడఁ గుండు" గూతలో నెనుగ
లాడు అరేదుఁడును కటికఁకటియు పరిభిష్టుమొలక నని భవము.

౧౧౫. కన్ను లనుపెద్దచేఁపలసంపలముచే ముఖ మును సున్నమొడి లావ
ణ్యచృతము వెల్లివిరియ ప్రకటనను సిద్ధింపఁ దన్నుకొలఁకులా యివి
మనునట్లొకొమలిచవు లొప్ప నని భవము.

౧౧౬. ఈ కాంతామణివాతెలు పెక్కిదఁడమును పట్టి పొడపండునకు సాటి
వచ్చుచున్నది. చిలుక తలక్రందలుగా దొండపండును కొలికి అప్పు
సమాన ములద్రసము నాస్వాదించునట్లు నేనును మోగి నొక్క ఆ
య్యధరామృతము నానుచు ఆనందాన్ని నీలలాడుదును. (ఇందలి
యర్థాంతరము : ఈశ్వరభోగ్యనము లైనశ్రీకుండులు భోజనార్హమా
త్మలకు బింబప్రతిబింబభవమును ఆరిన గొగ్గనిస్థానము లై ఈశ్వ
రైకాన్యసంధానమును మోక్షనిలదము ననుభవించునట్లు.)

పరాత్ములు సహృదయులు; పరమాత్మయందే మనసు కలవారు. బిం
బప్రతిబింబభవము=దొండపండునకు సమాన మగుట; బింబమునకును
దానినీడకును కలధర్మము. బింబానుభవంబు-దొండపండు నాస్వాదించు
ట; ఆత్మవిషయకిజ్ఞానము కలిగియుండుట, అధోవాప్తి=క్రంది
భాగమును పొందుట; జీవాత్మజానము.

౧౮౦. ఈ శాంతామణి పాదములై పుట్టినపద్మములను చక్కనిగోరులై పుట్టి తాగులు విడువక నేవించుచున్నవి. ఇది భగవంతుని పాదముల పద్మములను ఆమెకుల కేరడగుచంద్రుడును నూనూని కిరణములు లభించు (కేరడగుచంద్రులు) మెప్పుడని స్మరిద్దీపకము లగుచుండును. అందును ప్రభుత్వముల నేవించు ప్రభువులనేవించు గుణము కనుగొనుట తాగు లట్లు చేయుచున్న వని కల్పన. ఆ మెప్పుడములు పద్మములవ టి వనియు ఆ మెప్పుడు రిక్తమువంటి వనియు భావము. సులలితముస్మరితము=ఎల్లలోకములందు కల ముగ్ధునిగుభ్యవయము. అమృతంపురసంబు=అమృతతుల్యరసము; మోక్షానందము.

౧౮౧. ముగ్ధులాలన పలువున గ్రేడలటితో భర్తను గాంచుసందర్భమున కనుల పైరెప్పులు అగడలములలోనిదండెలకు క్రింద కట్టినచాందినికొనలవలెను క్రింద రెప్పులు అంగు పలు దినపట్టుతివాచీలయంచులవలెను కనుబామ లు పలుగోనిచాందినిపై నున్నబొంగులవలెను, కనుపాపలు దిండకడ కనుపట్టు తీమగ్ధులలలవలెను తెల్లనికటిభంగములు దుప్పట్లులు కప్పుకొన్న గుర్రకేగిభంగములవలెను ఒప్పుచుండ ఆచెలునకుగన గురుగు వచ్చు గతీమగ్ధులు ఎక్కినపల్లకులజంటవలె నున్న దని భావము.

౧౮౨. గ్రీష్మముతువు పాడచూపించి. తోడనే వసంత మంతరించునుకదా. వసంతముతోపాటు పువ్వులన్నియును అంతర్ధాన మైనవి. మన్మథుని బాణములు పూవులు గాన అప్పుడు బాణములు లేక అతడు జడను పడెపోయినాడు. అట్లు మందుల దైనమన్మథునివెనుకటిప్రతాప మను అగ్నిముక్తి గొనుచులే యిది యనుబాధి పుట్టించుపాటలపుష్పముల చే ఉద్యానవనము లన్నియు నెఱువాకై నని భావము.

౧౭౮. సువాసనయొక్క, బంధ-సంబంధముకల, నవ శ్రోత్రవియగు, నీపవ
నీ-కడిమిచెట్లతోపులంగు, కనునీధితో తన క్తి కల గురుచున్న,
నిజస్వర్యమైన (ఇంతదనుక తిరుయంగు) భాసింబిగ్బంద గు
మ్మదగుంపులచే, ముక్తి విగువబడిన, నీ నీ తామసీగలయొక్క,
మలిసీధవన=మలినమగుటచేత (వలవెలవాటుచేత) అంత సుప్రా
ప్తమైన, అగస్త్య సాధువము (ప్రవ్రవ్యము) కలదగును, అన్వందజుగు
పు=చలింపనితోతికలవియైన, తిరునయకాయు అతామసీగల
మొక్కగొప్పకీర్తివల నొప్పమడిన, గూయ (తామసీగలను విడ
చి) పోవుచున్న, మృతకాలము హంలనమూహము కలదై, గునా
గమకాలము=వగ బురువు, పుష్పెను.

౧౮౮. అంతన్=పిమ్మట, అంతగి తి...బలన్, అంతగి తి అంతగి నము నొం
దిన (మలుగుపడిన) కమల తామగపూవుల నెడి, అల వ్యయము కల
దై, ఉదీత=పుట్టిన, కస్థిత బలనిన, తిరు మందుచే, తిరు వృణించిన,
అత్మస్వామి- తమకు ప్రభు వైసూర్యనియొక్క, భామ తిరుము
యొక్క, క్రమణ ఆక్రమించుటచే, కృతపూజ-నిక్కిపోయిన శరీర
ముకల (తగ్గిపోయిన) ఘనప్రపల్లచే, విశ్రాంతి యొనబడిన, అతి
తేమ=మిక్కిలిభద్రమైన, ప్రేమ అనురాగముచే, ప్రకామశ్రిత=
అత్యంతము ఆశ్రయంపడినవారను, నిత్యమిదిత=ను తిరుచే సంతో
షించినవారనగు, స్త్రీ=స్త్రీలయొక్క, ముఖ మోములయొక్క,
వూహ=సమావామితోడి, సోహగ్ద=స్నేహముచే, అసంబంధంతో
=ఎక్కువసంతోషము కలవాడగుచున్న, ఇందు-చలగునియొక్క,
ఉదయ=పొడుపు (ఉదయించుట)యొక్క, కలనబ లన్ సంబంధము
చేతనో యనునట్లుగ, యామినులు=రాత్రులు, హేచ్ఛన్=పెరుగు
చుండ, హేమంతము వచ్చెను.

౧౯౦. వసంతము వచ్చినంతనే పలు తెఱఱగుల పుష్పములు లేతచివుళ్ళును పెచ్చుపెరిగి సకలభువనవిజయశాలి యగుమనస్సుకునికీర్తిప్రతాపములాయించి యున్నట్లుండెను. ఆమహాత్మునిగుణగణమును కీర్తించుస్తోత్ర పాఠములూ ననుసరింపఁగల శుకపితృకాదులు మధురమతములు గావింపసాగెనని భావము.

౧౯౧. పచేళిమ...దీరాళి సుడినవై పగిలినదానిమృతపండ్లు తినుటయను ఆట చే మల్లెల్లిగెచిలుకలగుంపు. బాల...కొకిలంబులు=లేతచివుళ్ళగుమును గ్రోలుటయందు త్వర పడుచున్నగుండుకొయిలలు.

౨౦౨. మానిని ఓకాంతా, నీమాననిహాసమునన్ = నీవిడువనిమాటలాడమిచే, మానన్ జీవించియుండుటకు, నాసెమ్మనము, ఇనుమా=అయోమయమా, (ఇనుముతోచేయబడినదా.) నీమనమున అనుమానమును మానమును మాని నన్ను, మన్ననన్ =గౌరవముతో, నెమ్మిన్ =సంతోషముతో, మనుము ఆను=బిరుదుకు మనుము.

౨౦౩. శ్రాతి...గమ్యము=నాలుగుచెవులకు మాత్రమే తెలియ దగినది (మూడవపాదా వివరణిది.) మంత్రము=అలోచనము; వేదభాగము.

౨౦౪. సూర్యుఁ డించుక యుదయించినంతనే గాఢాంధకారము పటాపంచలగును. చంద్రుఁడు పోడశకళాప్రభావమున వెలుగుచుండినను అది యట్లు విరిసిపోదు. దీనింబట్టి ప్రతాపమునకును కళలకును కలతారతమ్యము తెలియవచ్చునగదా యని భావము. మృణావిధి=శుద్ధిచేయు పద్ధతి; తుడుచురీతి.

౨౦౫. శుష్కశుష్కతాభేదము=పచ్చిది యెండుది అనుభేదము. ఉద్య...యెడన్ =మంట లెగయుచున్న బలిష్ఠ మగుకార్చిచ్చువిషయమున.

అష్టమాశ్వాసము.

౧. శ్రీలా...దాక్షిణ్య, క్షీ=లక్ష్మి, ఇలా భూమి, క్షీ=క్షీరియు, నక్షా
 డి, సతీ=పతివ్రతలను, సమ=హేమచ్ఛత్రగులుగీని, బాలస=కాలిందుట,
 ఖేలన=క్రీడింపఁజేయుట అను, గుణ=గుణములవలన, అచలత్వ=కదలని
 (స్థిరమైన) దాక్షిణ్య=సమతాధగ్మము కలవాఁడా. (యాసంబోధన
 ముచేకవి యాయాశ్వాసమునందు తాను వర్ణింపఁబోవుగథా నామకని
 దక్షిణ నాయకత్వమును సూచించియున్నాఁడు.)
2. క్రమ...నన్=అంతకంతకు సంభవించు చున్నదగు యగుటగాని భేది
 మువలన. తత్=...లన్=ఆసముద్రమందు కల పగడములముఖపుచేతన
 అలలచల్లదనముచేతను. (నూర్యుఁడై సమింపఁ బోవుచు పశ్చిమసము
 ద్రమును సమీపించినకొలఁదిని యందలిపగడములముఖపును తిరగ
 గములచల్లదనమును అతనికంటినవా యనునట్లు అంతకంతకు ఎక్కువ
 చల్లపడఁజొచ్చె ననుట.)
౩. పరి...చయంబు=పండుటచే ఎక్కువ అనిసమగ్రకాంక్షులసముద్రాయవ
 ను వరిచేను.
౪. కాల మనెడుఆగసాలి యెండ యనుబాగారుచూర్ణమును పశ్చిమః
 క్తనెడిమూసలో నుంచి కరగఁగా అంతకంతకు క్రెద్దదగుచున్న
 మేలిమిబంగారుపూదెయ్ యన్నట్లు నూర్యమండల మొప్పెను. :
 మృట బింబము సముద్రమున మునుగుట వేడి చల్లార్పట కాబంక
 రుపూసను నీట ముంచుటవలె నుండె నని భావము.
౧౦. తన్నదూరముగా తఱుముపగ లనెడిక్విషీవలునిచేతనన్ననూర్యుఁ
 నుచక్రాకార మగుదివ్విటీ వార్పివైచి మిగుల దర్పించి రోదోంతర
 త మనెడిపంటచేనిలో చొఱఁబాటినరాతి యనవదంమదేవమున

గమునందలిమదబిందుసందోహమా యిది యన్నట్లు సంజకెంజాయలు విలసిల్లె నని భావము.

౧౮. చంద్రి...న్ = వెన్నెల యనుసత్వగుణముయొక్క యుత్కర్షణము చేత. ద్విజరాజమండలము = చంద్రనింబము; బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠులసముదాయము. భవదోషప్రక్రియన్ = సంసారదోషమువిధమున.

౧౯. రాజు = చంద్రుఁడు; ప్రభువు. ప్రియాశితతి = ఇష్టములైనటు మృదలము తము; ప్రేమపాత్ర మగుచెలికి తైలసముదాయము.

౨౦. (చంద్రాస్తమయసమయమున) మసమసకించీటియే సిడిమ్రాను, దాని తుదనుంచినపడగచంద్రుఁడు, అపడగను ఇచ్చవచ్చినప్పుడు వాల్చుటకు కర్మకర్మములు చంద్రకిరణములు, రతిరాజువైభవము హెచ్చుటకు రాత్రి యనుకాళికనుద్దేశించి సిడియడుకోకిల మనుభటుఁడా చంద్రునిలోనికిలంకము, అభిటునిపై చల్లుకప్పురపుఘృళి వెన్నెల, పువ్వులు నశిత్రములు, అకాళిక పెదలిపోదలంచుట ఎఱిగి మన్మథుఁడు అపడగను క్రిందికి దింపించుచుండేనా యనునట్లు చంద్రుఁడు క్రమక్రమముగ క్రిందికి దిగఁజొచ్చెను.

౨౧. సమయ మనుసిద్ధుఁడు తనకత్తిచే గడ్డకట్టించినసాదరసపుగుళికను వెన్నెలపాలలోనుడికించి చక్కగ నుడికెనో లేదో పరీక్షించుటకై దాని నాపాలయంచున నుంచెనా యనునట్లు వేగుచుక్క పెలుఁగొంపెను. ఆరసఘుటిక తాకినతావు సువర్ణమయమైనదా యన్నట్లు తూర్పుదిక్కు ఎఱుపెక్కె నని భావము.

౨౨. రేగులు దంకేళ్ళుగఁద్రొక్కికొంచున్ = రేగుచెట్లనుత్రొక్కినపుడు కాళ్ళలో ముండ్లు గ్రుచ్చుకొనినను అబాధ లెక్కచేయక ముండ్లు లేనితంకేటిచెట్లను త్రొక్కుకొని పోవునట్లు పోవుచు (శత్రురాజుల భయముచే పారిపోవువా రేబాధ నైన లెక్కింప రని భావము.)

౧౦౦. పసిండి...కట్లాడు బంగారు పాపాము చీసినట్లులు, మిగతా...౧౦౧
గతన్-ఒండోరులపై నడిపి పైకవీగనముపై భిక్షులగు ముగ్ధులంటి
చూపులు కలయగిపొయ్యిముచే నగాంధీగ్యముచేసి.

౧౦౧. సంగ్రామ...నవ్వుగలగల మనెడిచురుమునందు భుజిలకల మైన
కాళరాత్రిచే వేదబలుదామన్న వైచదగ పడుదున్న పోలపో
ల్కిని. రుధిర...కూటలులు గత్తులతోడను మారిన తోడను
కూడి యున్నమిక్కుట మైనయమునగుపులు.

౧౦౨. ఘన...ములుగొప్ప వైకాయుక్తిబృదములనుండియు గొన్నిములు వ
క్కినపైకెక్కిములనుండయు పడుదున్న సూత్రకాంతులచే వ్యాప్త
మైన దిబ్బధ్యభౌగములు కలది.

౧౦౩. కుతూ...విశేషములు- వేమకతో కూడినతొందగతో కల్పబలించు
చున్నస్త్రీలసత్వరారోహణముచే కలతి నొందగో మేడ మందలి
యింపు లాలుకునవ్వులతో కూడినయందలన్నిభంగిభంగిబుముము
క్క అతిశయములు.

౧౦౪. పారకాంత లాభూకాంతుని కాంచువేడుకతో తమమోములను కిటికీ
లలో నుంచగా ఆపురమందలిమేడలు భువనవిజయము నందితేజము
తోకూడినయాచువాసియునికి గట్టి వెలుచి తాను వేలకొలది పాయ
లై తనయందలిబంగారుతామరలతో కూడ భూమికి దగిలచ్చిన యా
కాళగంగాప్రవాహమా యనునట్లు పృథాశించె నని భావము.

౧౦౫. సకల...ములు=ఎల్లదిశలందలిదేశములరాజులరాజివాసములశెలలందలి
మణులచే నిర్మింపబడిన ప్రశస్త మైనమంజీరములు.

౧౦౬. అమృత...కథంబు=అమృతపువ్వులచే మిక్కిలియాశ్చర్యకర మైనవి

జానదియనెడి హద్దుచేనరికిట్టబడినజననమరణప్రవాహరూప మగు
స. సాగము నెఱుక్క పుసక్తి కలది.

ప.1...త.1...లెక్కకుమిక్కిలి యైనబ్రహ్మాండ మనుబుడగు లాకిల
మూలప్రకృతి (నూనూ) అనుసముద్రమున కావలిగ ట్టయినది. (అన
గా ప్రకృతికీర్తిత మైన దనుట.)

నూగ్య...గంబు-నూర్యండు చంద్రుండు అగ్నియనుతేజస్సులఅపేక్ష
లేని అసాధారణ కాంతిచే ప్రకాశించునది.

స్వేచ్ఛా...ప్రకృతి-తమయిచ్చచే గ్రహి. పబడిన ప్రకాశమానమై
పరిశుద్ధ మైనసాత్విక శరీరము కలనిత్యముత్తలసముదాయము కలది.
నిభిల...కోవిదము=సమస్త మైనయుపనివత్తులందు ప్రసిద్ధి వడసిన
శ్రీమము ప్రసక్తి "వ్యణగుణములచే ప్రసిద్ధి వహించినపరమాత్మము
నెల్లపుడూను ప్రకృత్యముచేసికొనుటచే ఒప్పుచున్న స్వానుభవముచే
నుగ్గించుచున్నతత్త్వజ్ఞులు కలది.

202. చటు...ములు చందలము లైసయలల మొత్తములతుంపుకలమిగులచల్ల
ని గాలిచే గగుర్పడిచిన (మిక్కిలి వృద్ధిచెందిన) గట్లపై నున్నచెట్లు
కలది.

203. మాగిత...యవనిక గొంగవింపబడినమోక్షలక్ష్మీయం దనురాగము
కలభిగవద్భర్తలసమూహములమోక్షలక్ష్మీసాగ్నిహణసమయమందలి
తెగ.

204. అవిగజానదిచెలతను నాంచుతీరగె లనుకేశపాశములచేతను పద్మము
లనెడిమోములచేతను సుమ్మెదబారు లనెడిచూపులచేతను తరంగము
లనెడువళులచేతను తామరశూడు లనెడిబాహులతలచేతను చక్రివా
కము లనెడి సుసములచేతను రూ పాందిముక్తికాంతలసముదాయమా
యని యూహింప తగిన ఐరవృద్ధ మనుసరోవర మొకటి కలదు.

౧౧౩. పెండికొడుమగొమరులన్ కామగవయోవిఘ్నలగు పెండికొడుమలను.

౧౧౪. ఉభ...లకున్ శ్రౌతకర్మము స్మారకకర్మము అనురంజింట్లని లోక
బడినవారికి, అయోధ్య=మధ్యమేయరానిది (పొందరానిది, కేవల
భక్తిమాత్రప్రాప్త్యమని భావము.)

౧౧౫. పరమ...జ్ఞతన్ - (శ్రీపక్ష) శ్రీమత్ మైనపుస్వలసాందగ్యముచే
(నగరపక్ష) ప్రశస్త మైనదేవతాసాందగ్యముచే.

ఆత్మ...సము - (నగరపక్ష) తనయందలి యుగ్యావసములప్రశస్త
మైనశోభ (శ్రీపక్ష) ఆత్మజ్ఞానానందముచే శ్రీమత్ మైనవికాసము.
గరగరికలగరిమ=చక్కదనములయితీతయము.

౧౧౬. కేవల...నుండు=భూవిలాసప్రభావమాత్రముచేతనే కల్పింపబడిన
సమస్తబ్రహ్మాండములనడక కలవాడు. (కనుగొనుటచలనముచేతనే
సృష్టినితీలయములు కావించువాడనుట.)

౧౧౭. సముద్వేజక...కొటిన్=భయంకరమైనసంసార మనుక్రొత్తకాల్చివచ్చు
చే తపింప చేయబడుచున్న పలుతెలుగులమానవులసమూహమును.

౧౧౮. చెక్కిలి కొట్టి పాలు త్రాగించుట పసిపాప పాలుత్రాగక దిక్కు
లుచూచుచున్నప్పుడు తల్లి చెక్కిలిపై కొట్టి యేడ్చించి బలవంత
ముగ పాలు త్రాగించుట. నల దన్నును విడవక ముపకారమొనర్చు
సందర్భమున నీదేశీయమును వాడుదురు.

కఠినపదార వివరణము.

ధి

అ.

అంతరంగము శీఘ్రములను వాడుట

అంతరంగము.

అంతర్యామి శాస్త్రవేత్త, పండితుడు.

అందలము వర్ణింపఁగలఁడవాచనము.

అంబరము మంగళము, వేపుడు చట్టి.

అకరు కింజల్కము.

అగ్రదంకాగుడు వైద్యుడు.

అచ్చికిము గొలుకె.

అడపపులొయ్యలి పాందాను మో

య్యది.

అనలంగోనలంబొచ్చుచున్నవర్ణము.

అనిపించుకొను నలపుపాండు, వీడ్కో

లుపడయు.

అన్నగొల్పుచు తిలకజేయు, పారవ

శ్యము పొందించు.

అన్నవోఅల్పము, కొంచెము.

అపురూపము అపూర్వము, వింత.

అలింధనము నీరే కట్టెలుగా కలది.

(మొలుపు)

అభినీతిఁ అభినయించుట.

అయుతసిద్ధత్వము అవి నాభావసంబం

ధము, ఒండొంటిని

విడువకుండుట.

అరాళము పంకరయైనది.

అరిగ (గ) ఎండ మొదలగువాని

కడ్డముగా పట్టుకేడెము.

అతిమూఱి సుత్రము, కలత

అనుము ప్రతిఘటించు, మార్కొను.

అన్యైక మిక్కిలి నిష్పంఘము.

అలత బాధ.

అల్లారు బెల్లము మిక్కిలి ప్రియమైనది.

అశుభ భయము.

అవగణనము తెలిస్కారము.

అవలగ్నము ననుము.

అసదు అల్పాడ; అల్పము.

అసలకొను పంకలమగు.

అసిమిగొలెన గోనెలతో పేసినచిన్న

గుడారము.

ఆ.

ఆక అజ్ఞ.

ఆచు అడచు.

ఆకళించు అవగాహనముచేసికొను.

ఆకించనము దారిద్ర్యము.

ఆఘకీకణము కందిగింజ.

ఆఘ్యంభవిష్ణుడు సంపన్నుడు.

ఆదట ప్రేమము; ఆసక్తి.

అధోరణుడు మావటివాడు.

అనవొడుచు అజ్ఞుడెట్లు.

అయము మర్మము, రహస్యము.

అర నాళము పులియఁబెట్టినకడుగునీరు

అర్చు అడించు, చలింపఁజేయు; పో

గొట్టు.

అసారము = ధారాసంపాతము, అవిచ్ఛి

న్నముగా కురియునది.

ఇ.

ఇంద్రగోపము = అరుద్రపురుగు.

ఇత్తి = పాచిక విండిమూడుబొట్ల
జత; అని.

ఇముడుకొను = ఇముడుకొను

ఈ.

ఈగు = హారండు.

ఈగడ = గాడ.

ఈగడవెన్ను = చాడతెలియు.

ఈరమి = గుబురు.

ఈరము = పొదరిలు.

ఈరసము = స్వర్పస్వనితసము.

ఈరితము = త్రోయండినది.

ఈలుపు = పాతివ్రత్యము.

ఉ.

ఉక్కు = శౌర్యము; శైవ్యము

ఉచ్చాయము = ఎక్కుబడిత్యము

ఉడ్డింపుకత్తె = సేవకురాలు.

ఉడివోపు = తొలగగు.

ఉత్సేకము = అతిశయము.

ఉదరు = ఉద్దవిడి.

ఉద్ది = జత; సమానము.

ఉపదేశము = ఉపదేశము.

ఉపశ్లోకించు = స్తుతించు, పొగడు.

ఉప్పరవీధి = అకాశమార్గము.

ఉప్పరిగ = మేడ.

ఉమ్మలి = బురద.

ఉమ్మలిండు = గుళించు.

ఉంగుడు = నెలువేరు, నెగ్గు.

ఉంబు = కానుక.

ఉంబు = ఎక్కువ.

ఉంబు = గుళిపు, నిరూపిస్తు.

ఉంబు = ఎలపాగు.

ఉ.

ఉండిము = సేవ, గానము.

ఎ.

ఎక్కిరిత = వాహనము.

ఎక్కిరిత = అగ్గికుండు.

ఎగవిడుచు = పడిచివేయు.

ఎడయు = తొలగగు.

ఎడలు = విచ్చిన్ను.

ఎత్తుబిడు = పురికొల్పు, ప్రోత్సహించు.

ఎనయు = మేళవిండు, కలుసు.

ఎత్తియు = కానిపోవు.

ఎలయిండు = నీనిగొనిపోవు.

ఎలమి = సంతోషము.

ఎల్లి = పులు.

ఎసకము = అతిశయము.

న.

నెచుగొను = బాధించుగొను.

నీకసంధి = ఒకసారి వినుట.

నీదు = ముండ్లపంది.

ఒ.

ఒంటనిరాజు = గిట్టనిరాజు.

ఒంటనము = ఉపాధ్యాయుడు.

ఒడ్డారిండు = ఎదుగొను.

కీలంతు=జూలు గూ ముడిచినపండుగుల
ముడి.

కు.

కుంభీన సము=సర్పము.

కుడుంగము=పొదరిల్లు.

కుమారిలు=తపించు.

కురువిందము=మాణిక్యము.

కుసువిందవిగుబ్బసగము=పూవువలె

చెక్కినమాణిక్యము

నాయకమణి గా గల

హాగము.

కులు=కొంచెము, అల్పము.

కులము=బిల్లు.

కుబ్బందుడు=సాలెవాడు.

కుూ.

కుంకటి=పిల్లజుట్టు.

కు.

కురలించు=అతిశయింపజేయు.

కులంకులు=పొర్చుములు.

కొ.

కొంచు=వెనుదీయు, సంకోచపడు.

కొడిమె=అపనింద.

కొద=కొదవ, లోటు.

కొమ్మి=ఒకానొక ఫలవృక్షము.

కొఱ=ప్రయోజనము.

కొఱడు=అయుధవిశేషము.

కొఱుకు=ఎర, ఆహారము.

కొలుచు=ధాన్యము.

కూ.

కూవిగుడు=పండ్లగుడు.

కూ.

కూయు=ఉపియు, క్రోధము.

కూ.

కూడము, కూకొము, కూకొమరి.

కూపి మూస, కూపిగులు, కూపిదా

నామ్రాపి ము.

ఖి.

ఖిసము కి ముము.

గ.

గంధసాగము పండు, గంధము.

గదయగదసానవి శిష్యము.

గనయము పోకముగ.

గయ్యళించు భక్తిగిరివి మామడు.

గగగగ సోలపు.

గరిడిము బుట్టె శిశిగొంగ.

గవను దుగ్ధాగ్రము.

గా.

గాంధగ్రము సంగీతము.

గు.

గునియు సగ్గిదా.

గుముగుగుంపు.

గుకుచ్చము గుత్తి.

గె.

గెంటు చలనము.

11

గొంట్ ను క్షయింపగలదు.
గొంట్ నును శుభ్రపరిచును.

(5)

గో(అంబి)మొ పాఠశాల మునుపటి పేరు
నూతన పాఠశాల.

10.

గొరిల్లాలు చూసు నాన్దయశాస్త్రము.

170.

ప్రశ్నము : ఏమిది.

శు.

ఇందులో పాత్ర పోషించిన వారు గొప్ప బాధలు పాలై
 పోయినందున వారి
 కష్టాలను తెలుసుకోవాలి.

၇၂၃။

မှူးဝင်း အောင်.

१५७०.

“సూక్ష్మ” మాజీ ము తిరుగు దొంగ. వి.

12

పరిపాదు (ము) తీర్చి.
 పండ్ల గిరిము సమగ్ర పురికి స్త్రీలు అది
 పక్కడే గుండ్లము.
 పుట్టుకే చేయు ముక్కులను.
 పుట్టుకే చేయు.
 పుట్టుకే చేయు.
 పుట్టుకే చేయు.
 పుట్టుకే చేయు.
 పుట్టుకే చేయు.

८३

చాంగు ప్రవర్తన

၇၁၈

చిట్టచేతలు సభదంత కు లోగులను
శృంగార చేష్టలు.

చిట్టకొమ్మ శృంగారచేష్ట.
చిట్టకొమ్మ శృంగారచేష్ట.

చు.

చుచు ప్రసీద్ధికెక్కిన.

ॐ.

చేయ్యిలు పనులు.
చెలదిపురుగు సాలెపురుగు.

உயர்

చేకొను అపరంఘ.
చేద్దడు బాధపడు

33.

చిరు - పగవశమగు.

“သေ”

చాళిండు నాలుగు కాళ్ళు పై కత్తు
దాటు.

જી.

జంబాలము బూద.
జబురుజంగు ఒకవిధమగుచిన్న
పిరంగి.
జలపొలత మొడిబు గారములనీటితో
చేసిన మొలము.

జనరక్షణము = మృదుత్వము, సాఫల్యము.

జా. బాసవగుడు = గ్రామ్యుడు, పల్లెటూరి వాడు.

జి. జిగి కాంతి.

జు. జునిగిపోవు చాగుకొను.

జృ. జృంభణము అతిశయము, అపులింత.

జై. జైమినీయము - పూర్వమీమాంసాశాస్త్రము.

జో. జోకు తిట్టు. జోభూమ్యమాణము అధికముగా చాటింపబడుచున్నది; పెద్దది పబడుచున్నది.

డ. డేంబరము = అతిశయము. డగర = పికాచము.

డా. డాలు = కాంతి.

డి. డిండీరము = నురుగు.

త. తందనము = మాటిమాటికి తానశబ్దపూర్వముగా చేసిదురాగాలాపము. తిగులము = సంబంధము.

తిట్టుపునుగు తిట్టించు మేల్తనపు నుగు. తడవు (క్రి) ప్రస్తావించు. తిట్టము పాట్రహృయ్యము.

తిన్నెము అంశము. తిమ్మి కుంభావలము. తిగిణితిమ్మి తిమ్మి తిమ్మి, యమున. తిలకు సంబంధము. తిలకపాదము వనుచీయు, నిన్నెముగు. తిలకమున్న సీగిట. తిలకము చూపించు. తిలకము ప్రేమ పాదము.

తా. తామగిరిగవన అవిచ్చిన్నము, ఎడమ తాల్పు అవలంబించు. తావలము వ్యవధి, అవకాశము.

తిగుడు అక్కడనుంచి, తిగుడు నుంచు. తిగుడు చూచుచు. తునాదృతి డిండికపపు.

తె. తెనక మిక్కిలి వ్యర్థము. తెగు పాపించు. తెరువు పగ్గము, న్యాయము. తెను పాపకాశము, నడు. తెలుచు ప్రార్థించు.

శ్లో.

తేజో గుణము.

శ్లో.

తోడగు ప్రకాశభూమి.

తొడుగు సుడిసెవట్టుగ ను.

శ్లో.

తోగు సుడిసె.

తోయము పక్షము. తేజ.

తోయంధము పడబాగ్ని.

ప్ర.

ప్రప సిగ్గు.

ప్ర.

ప్రేమ పడు.

ద.

దంచనము సెప్పవీరంగి.

దంట సెప్పరి.

దచ్చాకి ఇరు నాల్గు, నిమిది.

దడిమము సన్నము.

దసిలీనముపట్ల ఒకపిఠనుగునున్నిత

మైసపట్టుతో సేసినవారు.

దా.

దాపల ఎడమభాగము.

దారున తటాలున, శిశ్రుముగ.

ది.

దిడ్డో చిన్నగు మృదులు.

దిడ్డో శిక్షించు.

దిడ్డో చాడవల ననుకోరికి.

దిగుతులకొట్టు నిందించు.

దు.

దుందుము కావ్యదీపిక.

దుగు రెండు.

దే.

దేహళి కడప.

దై.

దైవతమేదినిధరము మేరుపర్వతము.

దొ.

దొరయ్య ఒండొంటిని పొందియుండు.

స.

నట్టుకొట్టు సందేహించు.

నట్టుకొను ప్రవర్తిలు.

నట్టు ఆటంకముకలిగించుకట్టు.

నరలు పలితము, ముదిమిచేవెందు

కలయందు కలుగుతెలుపు.

నా.

నాన సిగ్గు.

నాపసాని నాక బలిము తెదవ.

ని.

నిచ్చలము స్థిరమైనది.

నిదానము మొదటికారణము.

నిద్దము స్థిగము; మనోజ్ఞము.

నిర్భగము నిర్భరము, పూగమైనది.

నిర్వాణము ఆరిపోవుట; మోక్షము.

నిష్కలము సేర్పకలది.

నిష్కలము ఒడికి, స్రవించుట.

నిసుగు శిశువు.

ను.

నులుచు=భవం సముచేయు.

నె.

నెకబికి=మిక్కిలి చాక పక్వము;

పట్టుదల.

నెగడ=వృద్ధిపొందు.

నెట్టుకొను=నెలకొను, నివసించు.

నెత్తకమ్మ=పాచికలపందెము.

నెత్తిము=పందెము.

నెమరు=నెదరు.

నెఱచుచు=నిండుచుచులు.

నెఱపు=నెఱవేర్చు, చేయు.

నెఱయన్=పూర్తిగా, నిండుగా.

నెఱి=పరాక్రమము; అందము

నెలవత్తి=పచ్చకిప్పురము.

నే.

నేదీయము=సమీపము.

నేవళము=మణులు గ్రుచ్చినచోగము.

నో.

నోరు మెంగ=మూలగ.

ప.

పక్కెర=గుడ్డుపుఅంగీ.

పచరించు=వృక్షముచేయు, ప్రకటించు

పటిమ=నేర్ప.

పడము=అందలమున క్రిందపతిచున

త్వకంబళము.

పదరు=త్వరపడు.

పడుపు=సముదాయము.

పనుపడు=వాడుకపడు.

పనుపడుచు=ప్రకటింపు.

పనుపు=అర్జు.

పన్నాగము అగు లములోనిది అని.

పరిష్కారము=త్వము.

పరుసము=బాటసారులగుంపు.

పలక=అల్పదగ.

పల్లము జీను.

పల్లయునము జీను.

పససారము.

పా.

పాటుపాటు గొం దముకొలచును.

పాడుకాపు సూర్యునిమండ, అవ

మగు కాపువాడ.

పాతరిగలము కాగి వస్త్రము.

పాగిణి గుంపవాసానుభవభోజనము.

పారీంద్రము నిగోము.

పాము దగడు.

సావడ భోజనవస్త్రము, దునినబట్టి.

సావలు పాదగతులు.

పి.

పింపిచ్చిగము చురుము, నెలము.

పిరుసుట్టు పొంటిన లేచును.

పిగులెడ పేకులాట, బుగ్గ.

పిల్ల ముగియు తెల్లగలుగా పసిడి

నెలము.

పిల్లాడి అడుదానినాని నాలివత్తలి

యాభివలము.

పిసాళించు=పరిహాసములాగు.

బి.

బిలుగు(గ్రోవి=చిచ్చు)డి.

బీ.

బీబుడలు=పెద్దపడలు.

బు

బులియు=సుఖించు.

బూ.

బూమియలు=భూమికలు, వేషములు.

బె

బెగడు=(క్రి) భయపడు.

(వి) భయము.

బెరుకు=భేదము.

బెల్లి=వంచకురాలు.

బొ.

బొందు=మాలావిశేషము.

బొబ్బిలి కాయ=అభరణవిశేషము.

బ్ర.

బ్రద్దలవారు=వేతహస్తులు.

బ్రమయింపు=మోసగించు.

బ్రా.

బ్రాతి=తాతము.

భూ

భూమి=అతిశయము.

భృ.

భృగుపాతము=కొండచరియనుండి

క్రిందికి పడుట.

భో.

భోగములపంటగూమని=కుఖములు
పండల కాలము.

భి.

భిరికుడు=అంగారునా. పులిదాగ
మున కిట్లకారి.

భ్ర.

భ్రమగకములు=ముంగురులు.

మ.

మంగలికొప్పు: సన్నాయి. నాగనవ్వుగ
ము.మంజిడి చిత్రచక్రస్రము, నీలగర్జన
స్రము.

మండలాగ్రము శిష్టము.

మందాళము సిగ్గు.

మండలీశము సుఖము.

మగుడుపు మరలించు జీయము.

మట్టు మితి.

మడప=మళ్లకు పొదులకు నీళ్లు

పొకొడు కాలముముఖము.

మడియము చుప్ప.

మలగొను మెలికగు.

మల్లియుదుడు గొంగ.

మా.

మాణిస్తంభి=మాణిస్తంభునికుమారుడు,
కెర్రాపూరుడు.

మాదావళము కిపిలవగము.

మావళము=మోద, కిట్ట.

మాన్యము=మోద, ముందు.

విద్యార్థులకు ఉపకరించు - విద్యార్థిని.

నామినేషన్లు

మొదటి భాగము : పాఠ్య-గ్రంథము, పాఠ్యము.
మొదటి భాగము : పాఠ్య-గ్రంథము, పాఠ్యము.

మనమును పునఃసృష్టించుకొనుచున్న పశ్చి
తీర్థము (చూచుచుం
డు సే నా గురించునది.)

వచ్చింది - అయితే, దీని
మూలం భాగమైనది.

మూలము.

వహుదానమును పునరుద్ధరించు.

వృక్షాదుభి ర్నిర్ముచుట, శుద్ధిచేయు

60. 1. (1)
 61. 2.
 62. 3.

ಪೊರಡ್ಡೆ"ಗಳು ಎಳೆದುವವು.

మొదట్లో, సాత్యము.

శాస్త్రోద్ధారము = చివరి గ్రహణము.

మొలపు - జాగరూకత.

५३.

“మేష్టగంజీ” = “మేష్టగంజీయను రాగము”

మేనాటిబిల్లును పాననాగ్నిభస్మముతోఁ బెట్టినవాట్లు.

ಮೊ.

మొగుడు: "మీ సుమనా"

మొదట=అవు; పాఠేయావు.

యా.

గూఢగోప్యత = భిక్షాటనము, బిచ్చ
మెఱుకొనుట.

8.

∴ ఒకటే సరళభ్రమము.

గడగూణ - సంతోషము.

గర్హి - సంతోషము, ఆనందము.

ॐ.

రాయిడి = సమ్మర్ము, ఒరయిక.

2.

రింగ్స్ గుర్తులు డెక్క.

రిగము-వ్యర్థము.

హ

గుప్తు = (పేదభాగముల)వలె.

ॐ.

ಶೇಮ-ವಿಜೃಂಭಿ-ಮು

१३.

కొప్పు - తలుపు.

23.

గోమాలి = నూఁగారు.

၉၆.

టిచ్చవడు=చేష్టలు లేకుండు.

၉.

లక్ష్యము=వ్యాజము, మిష.

అఘుత్వము = అఘనము, అగౌరవము.

७३.

లాగులు = లంఘనములు (గుఱ్ఱపు
దునుకులు).

లాఠి=పద్యము.

లాతపుగోల=మోగడండుము.

లాక్ష=లక్ష.

లాయు=శ్రద్ధకించు, విజృంభించు.

లాలసుడు=మిక్కిలి ఆసక్తిగలవాడు.

లాహిరిమోదము=గంజాయి గొట్టము.

లు.

లుంగము=పుల్లమాదీవృక్షము.

లె.

లేప్పము=గున్నపుతూత.

లో.

లోగు=పెనుదీయు.

లోచు=లోబలుచుకొను.

లోలత=ఆసక్తి; చాంచల్యము.

వ.

వంగడము=వంశము.

వగ్ధ=కృశించినది.

వలంసము=విరోధావణము.

వలకేలు=కుడిచేయి.

వలగ్నము=నడుము.

వలభి=ఇంటిచూరు.

వసివాళ్ళు=మిక్కిలివాడుటలు.

వా.

వాడి=పదన; శౌర్యము.

వాగ=గుట్టును నోటికళ్యాయనకు దగిలించెడు పద్యము.

వామి=ఆడుగుట్టుము.

వాలాయము=అవశ్యము, తప్పక.

వాలాగు=వాడియును.

వాల్లభ్యము=ప్రేమము.

వాస=మౌనముగను.

వి.

విందు=మట్టుము.

విచ్చి=సహజసౌందర్యము.

విటలము=గున్వసూడు.

విత్తి=మనసు.

వితానము=చాచిది, పోయితి.

విత్తి=నాస్తిత్వము, వితరణము.

వినున్నము=పసరబేయబడినది.

విరవడి=చిలుగబంగారము.

వివేరించు=విచారించు.

విస్మయము=చాళిమందు.

వి.

వీణ=తాత్పర్యము.

వీణు=పదించు; గూనపు.

వీడు=సేను.

వీరము=ప్రతిభలు గాని వెదకేలిని ధరించుదుముద్రకావశేషములు.

వీరదోస్త=పెరితివడు.

వె.

వెక్కినము=మనస్సము, సహింపరానిది.

వెడలగువు=పచ్చమాగము.

వెరసు=మొత్తము.

వెలచు=కుదిలేయు, తోము.

వెలార్చు=జల్లడించు.

పే.

దేవతాఃకౌప్య
తేనోకౌప్యపుత్రీణాం చిక్కుపడియు
పైతీంజెలు.

నై.

వైయాత్యము-దిట్టతనము.
వైయాసము-దుర్భాగమిహంసాకా
స్త్రిము.

చా.

చా.లు-అతిశయించు, మీఱు.

వే.

వే.కదనము-బరువు, భారము.
వే.గు=(2) తపించు, వేగు.
(వి) భాగము, బరువు.

శ.

శయనము-వేయి, హస్తము.
శలలము-ఏడుపందిముఠ.
శలలి-ఏడుపందిముఠ.
శా.

శారదా-పాదాలరచి.

శూ.

శూ.గ్రము-శేట.

శై.

శైదిగులు-పల్లకి యోగము వారు.

శై.

శైవంపాత-దేగవేట; వేట

మా.

మా.గృణ్యము-సంధివిగ్రహయాన ఆస
నవైష్ణవభాగముశ్రయములు,
ఆను నీతికాస్త్రప్రసిద్ధమైనగు
ణములు.

స.

సంగడి-జత, సమాహము, సాహస
ర్యము.
సంతాయమానము-ఆచరింపఁ బడుచు

స్మ.

సందుకొను-కుండుకొను.
సంపతిలు-సమృద్ధివగు.
సమ్మతిగలు-పావుకొళ్ళు.
సంవాహనము-పినుకుట.
సంప్రీణండు-బాగుగా సిగ్గునొందిన
వాడు

వా.

వా.కు-గుఱుపులనుపైరత్నదులనకిషి.
సత్తిశక్తి.
సత్త్వము-సత్తువ, బలము.
సరదా-కురుజావగు.
సరివెణులు-గొలుసులు.
సవిలసి, ఆనుకొని.

సా.

సాలము-కొట.
సాహితీ-గుఱుపువాడు.

సి.

సింగిశాదము-పిలయోగుల వాద్య
విశేషము.

సిద్ధిప్రాప్త్యై గ్రామదేవతలజాతరకు

నాటినిస్తంభము.

సిద్ధితి కాదు-సిద్ధి కలవాడు.

సు.

సుమాళము పారవశ్యము.

సుమాళించు-పావశ్యమునొందు,

సురాళించు-దిగిడుదురు.

సుషిరంధ్రము.

సూ.

నూడిగము-గాజు.

నూడు-పగ, రోపము.

సూ.

సాలయ-విముఖతనుబొందు,

సూ.

సౌమనసము-పువ్వు.

సే.

సేమము-సిరత్వము.

సు.

సుక్కుటు పెనుడు నులు.

సూ.

హరుపు హస్తోమ.

హ.

హరిద్రము ససుపు.

సూ.

హిమవారి-పన్నీగు.

హూ.

హూతి-విలుపు.

హ.

హృగ్గమలు-అంతఃపురపు కావలి వారు.

హే.

హేలి-అగ్ని; అగ్రగణము.

హేగాళము హస్తము.

కళాపూర్ణోదయము

(సంకలనపాఠములు)

(ఈ కళాపూర్ణోదయము ద్రణమునకు గ్రాంత్యం శ్రేష్ఠబడినపాఠము లే ట్టిప్రశులను ఏ తీసిగొనబడినవియో తెలుపుట కా యా ప్రతులనామము లీద్రుదం బాసి గు గీతాశ్వాసములతో వివరింపబడినవి.)

(ఏలు ప్రతి (ఏ) తిరుపతిప్రతులకు (తి) తంజనగరప్రతులకు (తం) ముగ్గురు బిన్ను ముగ్గురు పాఠములకు (చి) మార్కాగాయాంధ్రనిఘంటుపాఠము లకు (నాం) శ్రీమద్భక్తగోపాలపాఠములకు (శ) అనియు గ్రహించువది.)

ప్రథమశ్వాసము.

పద్యసంఖ్య

- 3 బాల్కపద్య. (తి)
- 4 శ్రీమద్భక్తగో. (చి)
- 5 విశాఖమహాపాతి. (తి)
- 6 కాంచన మదళి. (ఏ)
- 7 శివ... చామకవ్యవచనబి
- 8 పాతాది. (ఏ)
- 9 కాంచనపరంగ. (తి)
- 10 శ్రీమద్భక్తగో... భూవిభునిగృ
- 11 మ... ఆభిగరించెద (ఏ)
- 12 బాల్కపద్య (ఏ)
- 13 పరిభుద్ధి (ఏ)
- 14 శివనిభుదం. (తి)
- 15 శివనిభుదం... పద్య (ఏ)
- 16 శివనిభుదం... పద్య (తి)
- 17 శివనిభుదం... పద్య (ఏ, తం)
- 18 శివనిభుదం... పద్య (ఏ)
- 19 శివనిభుదం... పద్య (ఏ)

పద్యసంఖ్య.

- 20 మహి. (ఏ)
- 21 పానరించు. (ఏ)
- 22 భూవరుడు విశిష్ట. (ఏ)
- 23 తదనుజుడు. (తి)
- 24 దావహేతి... నిధానంబు...
- 25 నుతియింప భువ. (ఏ)
- 26 శ్రీమద్భక్తగో. (ఏ)
- 27 శ్రీమద్భక్తగో. (తి)
- 28 భోగపదతిక్. (ఏ)
- 29 శివనిభుదం. (ఏ)
- 30 చలువ. (నూ)
- 31 శివనిభుదం మేడల గోవు
- 32 రంబులక్. (ఏ)
- 33 పంకలేప. (ఏ)
- 34 శివనిభుదం. (నూ)
- 35 శివనిభుదం (ఏ)
- 36 శివనిభుదం (ఏ)

పద్యసంఖ్య.

- ౧౨౭ నిరూఢి గన్న. (ఏ)
 ౧౩౩ అలక నావెలపాలి. (ఏ)
 ౧౩౫ తగులములు. (ఏ)
 ౧౩౭ పూనికకొప్ప... వెక్కువ(ఏ)
 ౧౩౮ పోటుగంట. (ఏ)
 ౧౩౯ సమదక్రియలన్. (ఏ)
 ౧౪౦ నయంబు (ఏ)
 ౧౪౧ కనఁ గర. (తి)
 „ అనుచు. (చి)
 ౧౪౪ ముందటి. (చి)
 „ కైకొనకె. (ఏ)
 ౧౪౬ చొచ్చి (ఏ)
 ౧౪౯ కాల్పాచు. (చి. ఏ)
 ౧౬౦ విడిచి. (తి)
 ౧౬౪ ఇది యే మారసి. (ఏ)
 ౧౬౯ అట్లుగను. (తి)

పద్యసంఖ్య.

- ౧౭౭ తిప్ప. (ఏ)
 ౧౮౧ సైభవతికి. (చి. ఏ)
 ౧౮౪ ఏకసంపద... పేర
 గలభి "పిటి. (ఏ)
 ౧౮౬ చోటి... గురూపాసనా ...
 వించున్... నీవిందు... వర్య
 లాశ్చర్య (తి)
 ౧౮౮ ప్రాసంబు. (ఏ)
 ౧౯౦ కావున (తి)
 ౧౯౧ చరియింప. (తి. ఏ)
 ౧౯౬ కొంతతడవు. (తి)
 ౨౦౨ దలం పైన... లగి. (ఏ)
 ౨౦౪ వానికొలుకు. (ఏ)
 ౨౦౫ అది నీగ వింటి వెట్లనియె
 చేసి... నీడు. (ఏ)
 ౨౧౧ పుణ్యనిగిక్షణ (ఏ)

ద్వితీయాశ్వాసము.

- ౮ దృష్టుల... దీపనన్. (నూ)
 ౯ కాతకుంభ ... ఉభయతగ్గు
 మా... ప్రవర్తిల్ల ... చొచ్చి
 యంత. (ఏ)
 ౨౧ అప్పుడది యెఱింగి (తి. ఏ)
 ౨౩ వారలున్... ఎఱింగిం
 పంగన్. (ఏ)
 ౪౦ అంత (ఏ)
 ౪౯ మున్నువోరె (తా. ఏ)

- ౫౦ పి. గివాదమున్. (తి. ఏ)
 ౬౦ సరిదా. పశేదా. (ఏ)
 ౬౯ అప్పుడు. (తి)
 ౭౧ (క్రొత్తపద్యము తి. ఏ)
 ౭౪ వచ్చెనో లేదా. (ఏ)
 „ కొనుపువారిన్. (తి)
 ౮౧ (క్రొత్తపద్యము తి. ఏ)
 ౮౨ వినునట (ఏ)
 ౮౩ అప్పుడు. (తి. ఏ)

పద్యసంఖ్య.

- ౮గి సు...గాని యై. (ఏ)
 " చెడబడు. (చి)
 ౮౮ ఇం...ను. (తి. ఏ)
 ౯౦ ఉండితిమి వా రిడె. (ఏ)
 ౯౨ అగ...గుంబున. (ఏ)
 ౧౦౦ పాలనమున. (తి)
 ౧౦౨ (క్రొత్తగద్యము. తి)
 ౧౦గి పాట వింటు. (ఏ)
 ౧౦౭ ఇచ్చెనున గదమన. (చి)
 ౧౦౮ అన్నకొల్పంగన్. (తి)
 ౧౦గి వశంబున. (తి)
 ౧౧౬ పులకించుచు. (తి)
 ౧౨౯ మి...యన్న...కాంత. (ఏ)
 ౧౩౦ విభూషణశోభన్. (ఏ)
 ౧౩౩ ఇట్లు చూచి. (తి. ఏ)

పద్యసంఖ్య.

- ౧౦౧ అంత. (తి)
 ౧౦౪ పుష్పాభ్యాతి. (తి)
 ౧౧౦ అశేషంబున. (తి)
 " అత్యంతంబు ... ఉపశోకింప
 ...ఉద్దీపించు. (ఏ)
 " కోటానంగోటులై. (నూ)
 " అగుచు హెచ్చు. (తి. ఏ)
 ౧౧౨ ఇతైఃసగునం జూచి. (ఏ)
 ౧౧౬ కుభభూమియన్. (నూ)
 ౧౧౭ సందీప్తిప్రవానా. (తి. ఏ)
 ౧౬౭ తెరువది యెఱుకపఱుప. (తి)
 ౧౭౯ దుర్దమా. (ఏ)
 ౧౮౩ మహిమంబు. (ఏ)
 ౧౯౨ నయత్వరిత. (ఏ)

తృతీయాశ్వాసము.

- ౨ అవధరింపుము. (ఏ)
 ౯ అంతి. (తి. ఏ)
 ౧౧ అందు శోభలు. (తి. ఏ)
 ౧౨ చెర్లాట. (తి. ఏ)
 ౧౩ నరినసంగ. (తి. ఏ)
 ౧౯ మించు. (ఏ)
 ౨౦ జల్లియెడ. (ఏ)
 ౨౮ గతులపువ్వులు. (తి. ఏ)
 " అమ్మజము. (తి)
 ౩౧ అనునఁ దనరాక క్రీడార్థ
 మనియె గంభ. (ఏ)

- " తనసంగతి (తి)
 ౪౪ ఇట్లు దివ్యదృష్టిం జూచి. (ఏ)
 ౪౮ అమ్మనిదెస...కాగిటి
 లోనన్. (ఏ)
 ౫౧ పరము. (ఏ)
 ౫౨ కరచి (నూ)
 ౫౬ వనచూతాళిలో. (తి)
 ౫౭ అని చెప్పి యిట్లనియె. (తి. ఏ)
 ౫౮ మెఱయింపలే జేనరిగద. (ఏ)
 ౬౦ వత్తుగాక. (తం)
 ౬౪ జేరు తెక్కడ. (తం. ఏ)

పద్యసంఖ్య.

- ౬౮ వార్తమును. (తి)
 ౭౧ తిరిగి. (ఏ)
 ౭౨ మగుగుగోడ. (ఏ)
 ౭౮ బీజజడలు. (నూ)
 ౭౯ వెడంగుతోగిరి. (ఏ)
 ౮౦ అని చెప్పికొని రంత. (తి)
 ౮౧ చిన్నవోవు. (తి)
 ౮౨ పల్కులన. (ఏ)
 ౮౩ మై చెమర్చుగా. (ది)
 ౮౪ కొత్తగద్యము. తి. ఏ)
 ౯౦ ఎత్తెదిరి...పల్లంబునంజోకిల
 నోడన. (ఏ)
 ౯౧ తలపించుబహులవనోజ. (ఏ)
 ౯౨ నీచెలువు...ఉన్నది. (ఏ)
 ౧౦౦ సభ్యజనులు (తి. ఏ)
 ౧౦౧ ఈగతి గోడెచ్చె. (ఏ)
 " కొలుకు...బడిగలు (నూ)
 ౧౦౩ కొత్తగద్యము. తి)
 ౧౦౪ తగ్గాన...అరయున్. (ఏ)
 ౧౦౫ కొత్తగద్యము తి)
 ౧౦౬ మనః జంపు. (ఏ)
 ౧౦౭ దుర్బి పాణిదోలి. (ఏ)
 ౧౦౮ పాణిదంబు. (ఏ)
 ౧౦౯ కలిత. (ఏ)
 ౧౧౦ మది. (ఏ)
 ౧౧౧ అరంగు (నూ)
 ౧౧౨ చోద్య మందితి...
 కచ్చితి. (తం. ఏ)

పద్యసంఖ్య.

- ౧౧౩ ఏమింది. (చి)
 ౧౧౪ పెంచుమున. (నూ)
 ౧౧౫ నల్లను. (ఏ)
 ౧౧౬ చాలన గద్యము. (తి. ఏ)
 ౧౧౭ చాల...చి. (తి)
 " ముగయుల్లగాని. (ఏ)
 ౧౧౮ ఇట్లు కుడుగి. (తి)
 ౧౧౯ గొప్పగద్యము. తి. ఏ)
 ౧౨౦ అచ్చును నావల్లముచి. (ఏ)
 ౧౨౧ కనినోడి. (ఏ)
 ౧౨౨ అచ్చుద. (తి. ఏ)
 ౧౨౩ బ్రాహ్మ. (తి. ఏ)
 ౧౨౪ మదిగాడి. (ఏ)
 ౧౨౫ నచ్చి తిరిగి తోటి. (ఏ)
 ౧౨౬ నీవ కాపు...అట్లు. (ఏ)
 ౧౨౭ చెమడుగర. (నూ)
 ౧౨౮ ఇది. (ఏ)
 ౧౨౯ అది. (ఏ)
 ౧౩౦ ఉన్నటుడకు. (ఏ)
 ౧౩౧ వచ్చిన నుండి. (తి. ఏ)
 ౧౩౨ పేదములు. (ఏ)
 ౧౩౩ విదేశంప...అత్కలగుంబు
 కాపంబుకు. (ఏ)
 ౧౩౪ నోచుమలగము. (త).
 ౧౩౫ నిర్వహించి. (తి. ఏ)
 ౧౩౬ బ్రాహ్మందు. (నూ)
 ౧౩౭ అమాట నియ్యిపోతారల...
 అమ్మమని నాలాకించి. (ఏ)

చతుర్థాశ్వాసము.

పద్యసంగ్రహము.

- ౧ జనధర్మము. (ప)
 ౩ చంద్రుని గలదే. (తి)
 ౧౦ సోదరి. (ప)
 ౧౧ అట్లుంటావనియు. (తం. తి)
 ౧౨ అన్య... (ప)
 ౧౩ సుఖించు. (ప)
 ౧౪ కూడ... గోరి. (ప)
 ౧౫ కూడ... నానభి
 ముంగి. (తం)
 ౧౬ గునుము. (ప)
 ౧౭ తలదాపున. (ప)
 ౧౮ ఒక్కటివలెయు. (తి)
 ౧౯ పనున... బను. (ప)
 ౨౦ అచ్చున వసు. (ప)
 ౨౧ ఒక్కొక్కతగులు. (తి)
 ౨౨ అందరినొకరినొకరి. (తి)
 ౨౩ గానధ్వని. (ప)
 ౨౪ నిట్లున్నది. (తి. ప)
 ౨౫ ఒక్కొక్క. (తి)
 ౨౬ అచ్చున... (ప)
 ౨౭ పరగమయి. (ప)
 ౨౮ అది... సొగసి. (ప)
 ౨౯ మన శిల్పి. (ప)
 ౩౦ వినుచు. (తి)
 ౩౧ ఈమన. (ప)
 ౩౨ అట్లు నిల్చి. (ప)
 ౩౩ కొమ్మ... కొమ్మ. (తి. ప)

పద్యసంగ్రహము.

- ౧ ఒకటి. (ప)
 ౨ తత్వ. (ప)
 ౩ (కొత్త) గద్యము. తి. ప)
 ౪ సోలపవెలి. (తి)
 ౫ ఇట్లు గడంగి. (తి)
 ౬ తువ్వ. (ప)
 ౭ అన్యమున. (ప)
 ౮ తొలుత. (ప)
 ౯ చనిపని. (తి. ప)
 ౧౦ ఇంతి రహస్య. (తి)
 ౧౧ (కొత్త) గద్యము. తి. ప)
 ౧౨ అచట... ఇచట. (ప)
 ౧౩ సోలప. (తి)
 ౧౪ (కొత్త) గద్యము. తి)
 ౧౫ అంత. (తి)
 ౧౬ కూడ... బెమ్మ... కేల. (ప)
 ౧౭ పరమపతివ్రత వదిలి
 యీలువుగల. (ప)
 ౧౮ బి. (నూ)
 ౧౯ కవచ... ఈక యుండిన. (ప)
 ౨౦ మది. (ప)
 ౨౧ అనుమతి. (తి)
 ౨౨ భుజపరికారంతి. (ప)
 ౨౩ తత్వమున. (ప)
 ౨౪ అన్యమున. (ప)
 ౨౫ కాక. (ప)

పద్యసంఖ్య.

- ౧౭౧ దృగ్విలాసము. (తి)
 ౧౭౫ అట్టిద గా దని. (తి)
 ౧౭౬ విడవ...చెప్పె నని విని (ప)
 ౧౮౨ అన మణిస్త యులడు. (ప)
 ౧౮౩ అని యతినితోడ...
 ఊప కారంబున నెక్కింప. (తి)
 ౧౮౪ ఆయ్య...కనయ్యగము...
 వందముల్...నీనిచ్చినన్. (ప)
 ౧౮౬ అని మణియు. (ప)
 ౧౮౭ చంచలింపక (ప)
 ౧౮౮ అంపెదరె. (ప)
 ౧౮౯ పెడరేయ. (తి)

పద్యసంఖ్య.

- ౧౮౫... (ప)
 ౧౮౭ నమగ్నవా... (తి)
 ౧౮౮ పులి... (తి)
 ౨౦౧ నేనని నాడె...
 ప్రియమ... (తి)
 ౨౦౨ అని మున్న... (తి)
 ౨౦౩ మే... (ప)
 ౨౦౪ అని... (తి)
 ౨౦౫ ప... (తి)
 " బస్సు. (ప)
 ౨౦౭ ఎందుగా వాడు. (తి)
 ౨౦౮ బలాంతము. (తి)

పం పమాశ్వాసము.

- ౨ వాతానీకుండు. (ప)
 ౩ నతనీకుల. (తి)
 ౪ నగి యి ట్లనియె. (తి)
 ౫ తిరుగగ రెం డేమల కి. (తి)
 ౧౪ (కొన్ని) పద్యము. తి. ప)
 ౧౭ అప్పుడు. (తి)
 ౧౮ ఆధరంబునకు...చూపుట
 తనముల. (తి)
 ౨౦ భేదనసమాసాదితమదన...మర
 లి...కళాశాస్త్ర. (ప)
 " కలగుట్టు. (తి)
 " చెప్పెదరేని. (ప)

- ౨౦౫ (కొన్ని) పద్యము. తి)
 ౨౦౬ ముల నొప్పగ. (ప)
 ౩౦ తన. (ప)
 ౩౩ (కొన్ని) పద్యము. ప)
 ౩౪ నమగ్న... (ప)
 ౩౭ తన... (తి)
 ౪౦ (కొన్ని) పద్యము. తి. ప)
 ౪౬ చుట్ట... పలన... దా
 ను...మమ్ముగావ్రాసెదంబ...
 శ్రీ...పగ్గ... (ప)
 ౫౧ పతి పగన్. (తి)
 ౫౨ చుట్టకాలకు. (తి)

పద్యసంఖ్య

౧౧౩ ఎన్నో మా. (తం)

,, నా ను జూడ మాది.

మానవుని (ఏ)

౧౧౪ పాపదోష బాధలును. (ఏ)

౧౧౫ నై నై నును. (తి.ఏ)

,, అనుభవము. (ఏ)

౧౧౬ మానెనా. (తి)

౧౧౭ ఆనుభవంబునావు. (తి)

౧౧౮ ని.వి. (ఏ)

౧౧౯ పాప...భావము. (ఏ)

౧౨౦ పెట్టెను. (ఏ)

,, వాటిని. (ఏ)

౧౨౧ నీకు నది. (ఏ)

౧౨౨ దగిబృహత్...తే బృహత్ ...

వినువానానానానా...వసు

ప్రకరణము. (ఏ)

౧౨౩ పే. (ఏ)

౧౨౪ పాపదోషి (ఏ)

౧౨౫ ఎంత కాదు బాధ...

పెట్టినవిని. (ఏ)

౧౨౬ ఎందు. (ఏ)

౧౨౭ త్రోవును. (తి)

౧౨౮ పురుషోధియ. (ఏ)

౧౨౯ ఎందును వాస్తవ...వారివాక్

ప్రకరణము...అతిగిన...నీ

లీల...అడు కొండనియు. (ఏ)

౧౩౦ భూవరుడు నున్నచోటికిని. (ఏ)

౧౩౧ కరక ముందు...

వివాహిని. (ఏ)

పద్యసంఖ్య.

౧౨౦ ప్రహిత. (ఏ)

౧౨౧ అచ్చట...ఫలం బైన...పాత

కలలుకాదె (ఏ)

౧౨౨ అందు. (ఏ)

౧౨౩ పూపవై (నూ)

౧౨౪ ఎట్లబ్బ...తగిలి...లేదు. (ఏ)

౧౨౫ అనుకరణ పూర్వండు. (ఏ)

౧౨౬ ఊరకు వసి...అలుపును. (ఏ)

౧౨౭ మొదల బిడ్డనొకడొక...

పదలును (ఏ)

౧౨౮ ఉబ్బాయి...ఆడ మను. (ఏ)

౧౨౯ తొలియ. (ఏ)

౧౩౦ కడుద్రోతక. (ఏ)

,, కనుమూసికంత...నలు

గంటలాట. (నూ)

౧౩౧ కడలె...తండ్రితోడను. (ఏ)

౧౩౨ ములతె. (ఏ)

౧౩౩ రచనయు నేర్చు. (ఏ)

౧౩౪ కోమలి. (ఏ)

౧౩౫ బ్రాతియు. (శ)

,, అయ్యెను. (ఏ)

౧౩౬ నెమ్మాయన. (ఏ)

౧౩౭ తుల్యమి. (ఏ)

౧౩౮ పతనము...ఇచ్చుకు

కనుపట్టు. (ఏ)

,, దానధారా. (తి)

,, పుష్పము...పాదలి...జోక

పలుకు...ప్రతికూలంబు ...

ప్రేమను... నవమాలికల ...

చదవ్వసంభ్యి.

కని వచ్చుచు ... ఆట గొలిచి
... ముట్ట ... నీవులు ... ఆగుచ
రణ ... పన్ను ... కడలికపా
దలికల ... తీగల. (ఏ)

అది చెల్వగు. (ఏ)

అది తెలుసుచును. (ఏ)

అది ఆగతి. (తి)

అది కలిమిమొక్క. (తం)

అది తోడిచేడియల. (ఏ)

పదవ్యసంభ్యి.

అది అగ్రము. (అం)

అది విలంబి. (తి)

అది గొలిచియును. (ఏ)

అది ఒక్కగోరి. (ఏ)

అది అనుభవము. (ఏ)

అది తెలియ. (నూ)

అది తెలియ. (నూ)

అది నీకు ... ముందుగాను. (ఏ. తి)

అది గొలిచి ... నీకు. (ఏ)

సప్తమశ్వాసము.

౧ ముట్టపనయ. (ఏ)

౨ ఒక శిశువులు. (ఏ)

౩ కిరుసుగతి. (నూ)

౪ (క్రొత్త)దయ. తి. ఏ)

౫ సాగి ... జియ్య. (తి. ఏ)

౬ ఆయమక. (ఏ)

౭ కిల్లకు వొక. (ఏ)

౮ తెలియచుగాని...

ఉన్న వారికి. (ఏ)

౯ ఇట్టనీయక. (ఏ)

౧౦ ఎలుగుచ. (ఏ)

౧౧ మనిషి. (ఏ)

౧౨ ముతక. (ఏ)

౧౩ ఎరుగు. (ఏ)

౧౪ నేర్పు. (ఏ)

౧౫ కీర్తన. (తి)

౧౬ అగ్రము. (ఏ)

౧౭ అగ్రము. (ఏ)

౧౮ నాదంబులు... తెలుపటి...

గంధంబులు... సంగతాల

కార... పద్మ... నీకు... ఉత్తి

సేవ... గొలిచి... తెలు

చెప్ప... అందరి... తెలు... నవ

మాని... దీప్రభు... నూ...

భాగ... తెలు... సమయ... ..

నూ... తెలు... పని... ..

బాధ... నూ... తెలు... ..

డి... తెలు... ..

ముందరి... గా... ..

గమనంబు. (ఏ)

పద్యసంఖ్య.

- ౭౨ ఏం గొంగు ఖచ్చి. (ఏ)
 ౭౩ భీమ నిట్లు (తి)
 ౭౪ భుజియి. (ఏ)
 ౭౫ బలి. (ఏ)
 ౮౦ బలి. (ఏ)
 ౮౧ పుమయలు. (ఏ)
 ,, నాగులు సేవం. (నూ)
 ,, బిడ్డయి. బిడ్డయారలు
 ననుమను. (ఏ)
 ౮౩ క్రొత్తపద్యము. (ఏ)
 ౮౪ నరక బిడ్డ. (తి. ఏ. చి.)
 ,, తిరి. (ఏ)
 ౮౫ నూపగిలె. (ఏ)
 ౮౬ ప్రసిద్ధి... తిలవన్. (నూ)
 ౮౭ సర్వభక్తులు. (ఏ)
 ౮౮ ముగియి. (ఏ)
 ౮౯ గుసగుసలవన. (ఏ)
 ౧౦౧ శలయి. (ఏ)
 ౧౦౨ సరియలపేర్లు వాసి (ఏ)
 ౧౦౩ లవయ. (ఏ)
 ౧౦౪ బలి. (ఏ)
 ౧౦౫ పిటి తోక. (ఏ)
 ౧౦౬ కామిచ్చి. (ఏ)
 ౧౦౭ తనయి. (ఏ)
 ౧౦౮ గొంగు. (ఏ)
 ౧౦౯ గురు. (ఏ)
 ౧౧౦ పియ. (ఏ)
 ౧౧౧ పేర్లు. (ఏ)
 ౧౧౨ పేర్లు. (ఏ)
 ౧౧౩ పేర్లు. (ఏ)

పద్యసంఖ్య.

- ౧౧౪ తిలకంబు. (ఏ)
 ౧౧౫ పన పలుప. (ఏ)
 ౧౧౬ కల్లవాలు. (ఏ)
 ౧౧౭ అగ్గి. (ఏ)
 ౧౧౮ సిరి చందంబు. (ఏ)
 ౧౧౯ మిమిమి... రాజిలెడు
 ... పావయ. (ఏ)
 ౧౨౦ వాని. (ఏ)
 ౧౨౧ సుగ్ధిలయ. (తి. ఏ)
 ౧౨౨ జగదంబు వరసి. (ఏ)
 ౧౨౩ చిలుబుగ్గి... వీడికి
 వా. గనక. (ఏ)
 ,, పండ్ల లింపా పెడున్. (తి)
 ౧౨౪ అగ్గి. (ఏ)
 ౧౨౫ వృష్టి. (తి. ఏ)
 ,, కొల్లుల. దలి. (నూ)
 ౧౨౬ అతివ... అపుడు. (ఏ)
 ౧౨౭ అతి. (ఏ)
 ౧౨౮ పన్నె యేమె... ఇదె యని
 ... పదయ. దయ. (ఏ)
 ౧౨౯ పెండి మును... తలంకి
 ని. తియన్. (ఏ)
 ౧౩౦ మెల్లదయ. (తి)
 ,, ఊర్చి. (ఏ)
 ౧౩౧ బాప. (ఏ)
 ౧౩౨ సిగ్గు దలిమి. (ఏ)
 ౧౩౩ కరణ... ముగిలు. (ఏ)
 ౧౩౪ కనుకనియను. (ఏ)

పద్యసంగ్రహం.

౧౬౫ గనయంబావ్. (ఏ)

౧౬౬ వీవ. (ఏ)

౧౬౭ అంత (ఏ)

౧౬౮ అండు (ఏ)

౧౬౯ గ్రీష్మధర్మము. (ఏ)

౧౭౦ పన్నీటితుంపరవ్. (ఏ)

౧౭౧ ఘనాగమకాలము. (ఏ)

౧౭౨ నడప. (ఏ)

౧౭౩ అమరెవ్. (ఏ)

౧౭౪ వపురస్ర. (తం)

,, హెచ్చు వచ్చివ్. (ఏ)

౧౭౫ తెమ్మగ. (చి)

౧౭౬ మంజిడిబిగి (తం)

౧౭౭ వికసితసిత మానోద్యోలబూల

ప్రవాళ. (ఏ)

౧౭౮ వాంఛఁ బెంజె... రోలిల

బులువ్. (తి)

౧౭౯ బౌండాదన. (ఏ)

౧౮౦ మఱుండుపట్టు... పంక

విమండు. (ఏ)

౧౮౧ ఇవ్వణ... పరిశించితిని. (ఏ)

౧౮౨ ప్రక్క బలికీ. (ఏ)

౧౮౩ పొతుతగులంబు. (ఏ)

౧౮౪ నీదిభుడు. (చి)

౧౮౫ కలవె... వికసేచ్ఛ. (తి. ఏ)

పద్యసంగ్రహం.

౧౮౬ గీత శబ్దానుబంధ. (ఏ. ఏ)

౧౮౭ అయ్య శ్రీమతి నాజలించిన

... శాస్త్రము. (ఏ)

౧౮౮ గోరె పోలింది. (ఏ)

౧౮౯ పువ్వు... అతివ. (ఏ)

౧౯౦ వాగిన్యమిమమా...

శబ్దావళి. (తం)

౧౯౧ పత్తి. (ఏ)

౧౯౨ గీత మి గచ్చి...

విశిష్టము. (ఏ)

౧౯౩ వాగిన్య... ఏము. (ఏ)

౧౯౪ స్వామి... నీవు. (ఏ)

౧౯౫ పత్తి గచ్చి. (ఏ)

౧౯౬ అట్లు గా... (ఏ)

౧౯౭ ఏ పదివ. (ఏ)

౧౯౮ గోరె పోలింది. (ఏ)

౧౯౯ గా దోరము. (ఏ)

౨౦౦ నీతిగమి (ఏ)

౨౦౧ అనన్యమగుముఖము. (ఏ)

౨౦౨ ప్రాచీన గానవిమలము. (ఏ)

౨౦౩ అగ్రహణిదశమిమమా... (ఏ)

౨౦౪ శ్రీమతి గానవిమలము

బగుము. (ఏ)

౨౦౫ విన్నవించిన. (ఏ)

అష్టమాశ్వాసము.

పద్యసంఖ్య.

- ౪ డావానిదగ్గ గంబుల వశంతులు
...ని పద్యముమహిమధ్యనుల్
బాగ...రడను. (ఏ)
౬ లోక్మేల ప్రయాణం బని. (ఏ)
౭ దానుగక... ప్రత్యంగిను
భోజి. (ఏ)
౮ నిండ మును. (ఏ)
౧౩ మయంగి యనంత
యలుగా. (నూ)
౧౪ నిను...కప్పి దాచిన. (ఏ)
౧౫ అనిరించు. (తి. ఏ)
౧౬ అంత. (తి)
౧౭ ఇడపడగ... సిద్ధియడు ...
తిలసిడికొమ్మ...పిలిక. (ఏ)
౧౮ కనుమ. (నూ)
౨౨ వాగ నొక్కట. (ఏ)
౩౩ పాదవనీ. (ఏ)
౩౪ తొలచి. (నూ)
౩౬ ముగ్ధోదయంబు నకల. (ఏ)
౪౧ భవగుం...అణచు. (ఏ)
౪౨ పీల ముడుములు (నూ)
౪౪ గట్టిగ.
౪౫ పల్లము. (ఏ)
౪౬ ఇల్లు. (ఏ)
౬౩ అపహృదు. (ఏ)
౬౪ నమ్మచేసిన. (నూ)
౬౫ పీటమిలో నాత. (ఏ)

పద్యసంఖ్య.

- ౬౬ యాత్రా చంగుడు. (ఏ)
౬౭ తురగారోహణమున భీకరభద్ర
ము కేల నొప్పగానేగి...ప
తి నెదిం చన్. (ఏ)
౬౮ సన్న. (ఏ)
,, నేరు పొక్క...వరణ. (తి)
౭౦ వాలు. (ఏ)
౭౧ గబిలిజి వారించుచు. (ఏ)
౭౬ రసాతిన్నూరిత. (ఏ)
౭౮ పరువాని గణింపక. (ఏ)
౮౦ ఏనికపారు. (ఏ)
౮౧ ఉరువడిని (ఏ)
౮౩ ప్రస్థంబు. (ఏ)
౮౪ వెనంచు. (ఏ)
౮౬ తలపడుచో. (ఏ)
౮౭ పెడవేల్ గట్టెన్. (ఏ)
౮౮ పోలు. (ఏ)
౯౦ మగుడన్...ఉణుక. (ఏ)
౯౧ కవిసిన. (ఏ)
౯౪ అతింధన. (ఏ)
౯౫ అంత నవ్వుడు. (ఏ)
౯౬ తవర ననిన్...ఘనపథ
మునందు. (ఏ)
౯౭ వశనీన. (తి)
౯౮ మదస్థలిగ. (ఏ)
౯౯ గిరిభిరంబు. (ఏ)
౧౦౦ అత్యంత మోదంబున నలండు. (ఏ)

పద్యసంఖ్య.

౧౦౨ కన్ చెదరుట. (ఏ)

౧౦౩ ఓగ్వ నుని (తి)

౧౦౪ అట్టిసన్ను ...

అంతరంగుడు (ఏ)

౧౦౫ ప్రతివీరుల. (ఏ)

౧౦౬ అన్నయ. (తి)

,, మహాత్మ్యవ...నలు సెసలన్...

విదారిలైక... తెట్టువ...

పాట్టు. (ఏ)

౧౦౭ అల్కన్. (ఏ)

౧౦౮ వారిఁ దత్కిఁగలు. (ఏ)

౧౦౯ గర్వస్థితునకు (ఏ)

౧౧౦ (క్రొత్తపద్యము. ఏ)

౧౧౧ (క్రొత్తపద్యము. ఏ)

౧౧౨ (క్రొత్తపద్యము. ఏ)

౧౧౩ (క్రొత్తపద్యము. ఏ)

౧౧౪ కో వన. (నూ)

౧౧౫ వసించినగతి (ఏ)

౧౧౬ భీకరరయంబున. (ఏ)

౧౧౭ బరవసంబు...ధనుర్దురుండు (ఏ)

౧౧౮ ఒత్తయ. (ఏ)

,, ఏపడఁచె. (తి)

౧౧౯ దక్కి. (ఏ)

౧౨౦ అగుచుం దెరువులు. (ఏ)

౧౨౧ సహస్రధావిభిన్నావతరత్న

హేతు. (ఏ)

౧౨౨ పఱలెంచె. (ఏ)

,, వలగో నది. (తం)

౧౨౩ రతాస్తనీది. (తం)

పద్యసంఖ్య.

,, దొంగు నన్నిటి. (ఏ)

౧౨౪ పలఁగి. (ఏ)

౧౨౫ పంబిలి. (ఏ)

౧౨౬ పుష్ప స్థితి. (ఏ)

౧౨౭ అప్ప. (ఏ)

౧౨౮ మహావిదిన...ధనుతవ్యతా. (ఏ)

౧౨౯ వీరికి నెఱఁగింప. (ఏ)

౧౩౦ కానినలను. (ఏ)

౧౩౧ నా ననుచుము. (ఏ)

౧౩౨ అరదినుఁపు. (ఏ)

౧౩౩ తప్పంపు. (తి)

,, సుహృద్ గీర్ణంప. (ఏ)

౧౩౪ పొసఁగించు. (ఏ)

౧౩౫ నడ నొక్క. (ఏ)

౧౩౬ ముగి. (ఏ)

౧౩౭ అగుట. (ఏ)

౧౩౮ పొరుగును...కరంబున కొక్క

... పేరగుడు ...విస్తగంబు

గా...లఁగ్రమించి. (ఏ)

౧౩౯ గుత్తయె...ఈడు. (ఏ)

౧౪౦ అట్టొసఁగి. (ఏ)

౧౪౧ స్పృహయా...

భరియించి. (ఏ)

౧౪౨ సుక్రాంతిని. (ఏ)

౧౪౩ వినుకలికి...ఎఱింగించి మాయ

మృ...వినిపించునెఱు. (ఏ)

౧౪౪ అప్పు డ్రాసతి. (ఏ)

౧౪౫ అడఁచె మీఁ దని...

విధివిశేష. (ఏ)

పద్యసంఖ్య.

- అం ౧ తమ విభాసిలు. (ఏ)
 అం ౨ నిన్ను... నిన్ను... (ఏ)
 అం ౩ నిన్ను... (ఏ)
 అం ౪ నిన్ను... (ఏ)
 అం ౫ నిన్ను... (ఏ)
 అం ౬ నిన్ను... (ఏ)
 అం ౭ నిన్ను... (ఏ)
 అం ౮ నిన్ను... (ఏ)
 అం ౯ నిన్ను... (ఏ)
 అం ౧౦ నిన్ను... (ఏ)
 అం ౧౧ నిన్ను... (ఏ)
 అం ౧౨ నిన్ను... (ఏ)
 అం ౧౩ నిన్ను... (ఏ)
 అం ౧౪ నిన్ను... (ఏ)
 అం ౧౫ నిన్ను... (ఏ)
 అం ౧౬ నిన్ను... (ఏ)
 అం ౧౭ నిన్ను... (ఏ)
 అం ౧౮ నిన్ను... (ఏ)
 అం ౧౯ నిన్ను... (ఏ)
 అం ౨౦ నిన్ను... (ఏ)

పద్యసంఖ్య.

- అం ౧ ప్రాంతము... భక్త
 అం ౨ ప్రాంతము... భక్త
 అం ౩ ప్రాంతము... భక్త
 అం ౪ ప్రాంతము... భక్త
 అం ౫ ప్రాంతము... భక్త
 అం ౬ ప్రాంతము... భక్త
 అం ౭ ప్రాంతము... భక్త
 అం ౮ ప్రాంతము... భక్త
 అం ౯ ప్రాంతము... భక్త
 అం ౧౦ ప్రాంతము... భక్త
 అం ౧౧ ప్రాంతము... భక్త
 అం ౧౨ ప్రాంతము... భక్త
 అం ౧౩ ప్రాంతము... భక్త
 అం ౧౪ ప్రాంతము... భక్త
 అం ౧౫ ప్రాంతము... భక్త
 అం ౧౬ ప్రాంతము... భక్త
 అం ౧౭ ప్రాంతము... భక్త
 అం ౧౮ ప్రాంతము... భక్త
 అం ౧౯ ప్రాంతము... భక్త
 అం ౨౦ ప్రాంతము... భక్త